COLLEGII COMPLVTENSIS DISCALCEATORVM FRATRVM BEATÆ

Mariæ de Monte Carmeli.

DISPVTATIONES IN DVOS LIBROS PHISICORVM ARISTOTELIS DE

Generatione & Corruptione,ſeu de Ortu & Interitu.

IVXTA MIRAM ANGELICI DOCTORIS D. Thomæ doctrinam & eius doctrinam.

EIDEM COMMVNI MAGISTRO , ET Florentiſſimæ Scholæ dicatæ.

LVGDVNI,

Sumptibus IOANNIS-AMATI CANDY, Tipographij Regij.

M. DC. LI.

Digitized by Google

Digitized by Google

TABVLA DISPVTATIONE ET QVÆSTIONE

quæ in hoc Opere continentur.

Diſputatio proœmialis huius tertiæ partis Philoſophiæ. 1

QVæſt. 1. Quod ſit obiectum horum librorum? ibidem.

Quæſt. 2. De inſcriptione huius operis, & diuiſione illius. 7

LIBER I. DE GENERATIONE ET CORRVPTIONE, SEV DE ORTV & interitu.

Diſp. 2. De Generatione ſimpliciter, ſeù ſubſtantiali, in volumini. 9

QVæſt. 1. Vtrum generatio ſimpliciter, ſeu ſubſtantialis ſit poſſibilis. ibid.

Quæſt. 2. Quid ſit generatio ſubſtantialis? 12

Quæſt. 3. Quis ſit terminus generationis ſubſtantialis? 17

Quæſt. 4. Vtrùm generatio ſubſtantialis ſubiectetur in materia prima; vt informata corporeitatis eidem coæua. 22

Quæſt. 5. Vtrum generatio ſubſtantialis ſubiectetur in compoſito denuò genito, an verò in materia prima denudata ab omni forma ſubſtantiali. 26

Quæſt. 6. An iuxta mentem Ariſt. & D. Th. generatio ſubſtantialis ſubiectetur in materia prima, vt immediatè affecta quantitate, & aliis diſpoſitionibus accidentalibus: an verò in eadem vt omninò nulla. 29

Quæſt. 7. An ratione naturali probetur generationem ſubſtantialem ſubiectari immediatè in materia prima ab omnibus accidentibus nuda. 31

Quæſt. 8. Vtrum accidentia recepta in toto compoſito denuò genito, & dimanantia à forma ſubſtantiali illud conſtituente diſponant materiam ad generationem, & receptionem illius. 39

Diſp. 3. corruptione ſimpliciter, ſeu ſubſtantiali. 43

QVæſt. 1. An, & quid ſit corruptio ſimpliciter, ſeu ſubſtantialis, & quis eius terminus. ibid.

Quæſt. 2. Vtrum corruptio ſit mutatio naturalis. 45

Quæſt. 3. An corruptio ſit per ſe intenta à natura. 46

Quæſt. 4. An, & quomodò verum ſit generationem vnius eſſe corruptionem alterius. 48.

Quæſt. 5. Vtrùm generatio, & corruptio habeant inter ſe mutuum ordinem prioris, & poſterioris in diuerſo genere cauſæ. 51

Quæſt. 6. Vtrùm in corruptione ſubſtantiali fiat reſolutio vſque ad materiam primam. 53

Diſp. 4. De Alteratione. 55

QVæſt. 1. Quid ſit alteratio. ibid.

Quæſt. 2. Vtrùm alteratio adæquatè diuidatur in intenſionem, & remiſſionem. 61

Quæſt. 3. Vtrùm ſubſtantia poſſit intendi, & remitti. 64

Quæſt. 4. Vtrùm ad quantitatem intenſio, & remiſſio terminari poſſit. 66

Quæſt. 5. Vtrùm relatio & ſex vltima prædicamenta, nec non & motus ſint intenſibilia, & remiſſibilia. 68

Quæſt. 6. Quænam qualitates ſint intenſibiles, & remiſſibiles. 70

Quæſt. 7. Vtrùm intenſio qualitatis fiat per depurationem à ſuo contrari, aut per corruptionem præexiſtentis, & aduentum alterius perfectioris. 75

Quæſt. 8. Vtrùm intenſio qualitatis fiat per additionem gradus ad gradum. 78

Quæſt. 9. An qualitates intendantur per hoc quod addatur illis nouus modus maioris radicationis in ſubiecto. 85

Quæſt. 10. Vtrùm motus alterationis ſit continuus. 88

Quæſt. 11. Quomodo fiat augmentum extenſiuum qualitatum. 92

Diſp. 5. De Nutritione. 97

QUæſt. 1. An ſit nutritio, & in qua actione, & mutatione conſiſtat. ibid.

Quæſt. 2. An nutritio realiter diſtinguatur ab augmentatione. 99

Quæſt. 3. Vtrum terminus nutritionis ſit ſubſtantia viuentis, vt intra lineam ſubſtantiæ habet rationem partis vel quiſnam ille ſit. 101

Quæſt. 4. Vtrum illud ſubſtantiale, quod per nutritionem acquiritur, & in vniuerſum quidquid ſubſtantiale eſt in nutrito; aut in quauis alia ſubſtantia materia ſit totum quoad ſuſtantialia ſub tota quantitate, & totum ſub quauis parte eius. 108

Quæſt. 5. Vtrum illud, quod per nutrationem acquiritur, identificetur præcisè, quo ad ſubſtantialia cum ſubſtantia nutriti; & eo ſeparato, pereat identificatio, & realis, actualis, ac ſubſtantialis diſtinctio inter vtrumque intercedat. 111

Quæſt. 6. Quomodo ex dictis ſit occurrendum argumento & confirmationibus ex teſtimoniis D. Th. deſumptis, & in fauorem contrariæ ſententiæ à num. 23. vſque ad 26. huius Diſputationis adductis. 116

Quæſt. 7. Quomodo ex dictis diluenda ſint argumenta ex ratione petita, & pro contraria ſententia à numero 26. vſque ad 33. huius Diſputationis illata. 117

Quæſt. 8. Vtrum nutritio ſit mutatio ſucceſſiua continua, an verò diſcreta. 119

Diſp. 6. De Augmentatione. 123

QVæſt. 1. An augmentatio tendens à minori ad maiorem quantitatem habeat quatenus diſtincta ab alteratione, & nutritione eſſe peculiari aliqua ratione mutationem ſucceſſiuam, & continuam. 124

Quæſt. 2. Vtrum augmentatio propriè, & in rigore loquendo ſolùm conueniat viuentibus. 125

Quæſt. 3. An augmentatio toto tempore vitæ continuò duret. 127

Quæſt. 4. Vtrùm eius quod augetur, quælibet pars augeatur. 131

Quæſt. 5. Vtrum viuens maneat idem numero toto tempore augmentationis 134

Digitized by Google

Diſp. 7. De condenſatione, & rareſactione. 136

QVæſt. 1. An ſit rareſactio, & condenſatio, & in qua actione, vel mutatione conſiſtant. ibid.

Quæſt. 2. An termini rareſactionis & condenſationis ſint maior vel minor quantitas, vel maior & minor extenſio, aut præſentia localis. 137

Quæſt. 3. Vtrum rareſactio, & condenſatio per ſe primò terminentur ad qualitatem, vbi etiam earum diffinitiones explicantur. 139

Diſp. 8. De actione & reactione. 144

QVæſt. 1. Vtrum agens poſſit agere in paſſum ſibi ſimile tam in virtute agendi, quàm in intenſione eius. ibid.

Quæſt. 2. An agens poſſit agere in paſſum omnino ſimile in virtute agendi, & intenſione eiuſdem, modò in raritate, & denſitate diſſimilia ſint. 146

Quæſt. 3. Vtrum ad hoc vt agens agat, debeat eſſe maior actiuitas illius, quàm reſiſtentia paſſi. 148

Quæſt. 4. Vtrum omne agens in agendo repatiatur. 150.

Diſp. 9. De Mixtione. 152

QVæſt. 1. An mixtio ſit naturaliter poſſibilis. ibid

Quæſt. 2. An inter liquores ſit vera & propria mixtio. 154

Quæſt. 3. Vtrum diffinito mixtionis ſcilicet, mixtio eſt miſcibilium alteratorum vnio, ſit rectè ab Ariſt. tradita. 156

Quæſt. 4. An miſcibilia maneant virtualiter in mixto ex eo quod formæ illorum virtuali, & eminenti modo in eo contineantur, an verò ex eo quod ſolum ſecundum ſuas qualitates in eo permaneant. 159

LIBER II. DE GENERATIONE & corruptione.

Diſp. 10. De elementis, & eorum qualitatibus. 163

QVæſt. 1. Quid ſit elementum. ibid

Quæſt. 2. Quotuplex ſit elementum. 164

Quæſt. 3. Vtrum ignis ſit ſummè calidus, & ſummè ſiccus: & aër ſit calidus, & humidus citra ſummum. 165

Quæſt. 4. Vtrum aqua ſit ſummè humida, & citra ſummum frigida: terra verò in ſummo frigida, & citra ſummum ſicca. 169

Quæſt. 5. Vtrum qualitas elementi minus intenſa habeat permixtionem contrariæ. 171

Diſp. 11. De mutua elementorum generatione. 173

QVæſt. 1. An quodlibet elementum poſſit ex quocumque alio immediatè generali. ibid.

Quæſt. 2. An facilior ſit tranſitus inter elementa ſymbola quàm inter diſſymbola. 176

Quæſt. 3. Vtrum duo elementa poſſint concurrere ab generationem alterius tertij elementi ſpecie diſtincti. 178

Diſp. 12. De temperamentis mixtorum. 180

QVæſt. vnica. Vtrum in mixtis ſit naturaliter poſſibile temperamentum æquale ad pondus. 181

Diſp. 13. D. reproductione einſdem in ſecundùm identitatem numericam. 185

QVæſt. 1. Vtrum eadem numero res permanens à cauſa ſecunda producta, & deinde extincta, iterum poſſit naturaliter produci. ibid.

Quæſt. 2. Vtrum ſicut res permanens ſemel extincta ita etiam ſucceſſiua, iam deſtructa poſſit ſecundùm identitatem numericam per diuinam potentiam redire. 186

FINIS.

DISPV

DISPVTATIONES
IN DVOS LIBROS ARISTOTELIS
DE GENERATIONE ET CORRVPTIONE, ſeu de Ortu & Interitu.

PROOEMIVM.

POSTQVAM Ariſtot. in prima Philoſophiæ parte (in octo nimirum Phyſic. libris) de ente mobili in communi, ſeu de compoſito ſubſtantiali, vt habet in ſe principium motus, vt ſic, diſſeruit, & in ſecunda (ſcilicet in lib. de cœlo & mundo) de ente mobili motu locali egit; iam in hac 3. parte de ente mobili motu generationis ſubſtantialis, ſeu habente in ſe principium prædicti motus, & aliorum, qui eidem generationi ſunt aliquo modo annexi, ſermonem inſtituit.

Et meritò ſanè ordinem hunc Ariſt. obſeruauit quia (vt optimè aduertit Doctor Angelicus in Procemio huius operis, & librorum de cœlo) motus localis eſt primus inter omnes alios motus. Tùm quia eſt communior, & vniuerſalior cæteris aliis, vt potè conueniens cunctis ferè entibus naturalibus. Tum etiam, quia motus localis, nempe cœlorum, eſt aliquo modo cauſa reliquorum motuum. Et ideò oportuit, vt poſt tractatum de ente mobili ſecundùm ſe ſumpto, ſtatim de ente, prout eſt mobile localiter, & præcipuè de corporibus cœleſtibus; quatenus hoc motu mobilia ſunt, Philoſophus ageret: & deinde in hac tertia Philoſophiæ parte de aliis mobilibus habentibus principium motuum, non communium omnibus corporibus; ſed ſolùm his inferioribus, diſſeret: vt ita ab vniuerſalioribus ad minus vniuerſalia deſcendendo, eundem in docendo ordinem ſeruaret, quem natura ipſa abſque magiſtri diſciplina ſeruat, quique (vt 1. Phyſ. diſp. 1. à num. 24. vſque ad finē diximus) ad quālibet ſcientiam edocendā omnium aptiſſimus eſt.

2. Quia verò generatio ſubſtantialis, quæ eſt præcipua mutatio in hoc opere inſpecta (vt docet D. Thom. in præſenti) poteſt conſiderari dupliciter, vel in communi, & ſecundùm ſe, vel in particulari, ad eius nimirū ſpecies deſcendendo (quod idem de cæteris aliis motibus ad eam prærequiſitis, vel aliquo modo ſubſequutis dicendum eſt) ideò Ariſtot. in his duobus libris, qui de Ortu, & Interitu, ſeu de Generatione & Corruptione inſcribuntur, de Generatione ſubſtantiali, aliiſque motibus eidem annexis, non iuxta ſecundam illam particularem; ſed iuxta priorem, communémque conſiderationem, ac proinde de ente mobili, prout habet in ſe principium eiuſdem generationis ſubſtantialis, aliorúmque motuum, vt ſic, ſermonem inſtituit, de particularibus eorumdem generationibus, & corruptionibus, ſpecialibuſque motibus, quibus mouentur, poſteà acturus. Nam (vt loquitur D. Th. in Procemio huius operis) *De vnoquoque quod in pluribus inuenitur, priùs eſt conſiderandum in communi, quā ad ſpecies deſcendatur, alioquin oportet idem dicere multoties, ita ſcilicet quod in ſingulis id, quod eſt commune, repeteretur, ſicut probat Philoſophus in 1. de partib. Animalium: & ideò priùs oportuit de Generatione, & Corrupt. in communi determinare, quàm ad partes eius deſcendere.*

Cæterùm, quia nec Philoſophi mens, nec veritas ipſa attingi poterit, niſi Angelici Præceptoris noſtri D. Tho. veſtigijs omnino inhærendo: ideò in hoc etiam opere, ſicut & in reliquis, quæ in lucem edidimus, Doctorem hunc Angelicum vt Ducē quem in omnibus ſectemur, à cuiuſque doctrina, tam in maximis, quàm in minimis ne latum quidem vnguem diſcedamus, libentiſſimo animo eligimus. Vt enim in Logica ex Innocentio VI. retulimus: *Huius Doctoris doctrina præ cæteris excepta Canonica habet proprietatem verborū, modum dicendorū, veritatem ſententiarum, ita vt nunquā qui eum tenuit, inueniatur à tramite veritatis deuiaſſe: & qui eum impugnauit, ſemper fuit de veritate ſuſpectus.*

3. Vnde non ſine magno fundamento Angelici huius Doctoris præclaram doctrinam in Angelico illo pane, quem filij Iſraël præ admiratione manna appellarunt, adumbratam, præſignatamque fuiſſe exiſtimamus. Quemadmodum enim (vt habetur Sapientiæ 16. n. 20.) mirabili illa *Angelorum eſca nutriuit Deus populum ſuum*, ita mirifica hac doctrina (quæ, vtpote ab Angelico Doctore ad ſpiritualem mentis eſcam tradita, eſca Angelica iure optimo quit appellari) nutriuit Deus præteritis ſæculis, nutriuit præſenti, nutriétque proculdubio futuris populum ſuum, id eſt, gentes illas à ſe ſpecialiter dilectas, quarum mentibus ſalutiferum, ac ſolidum doctrinæ nutrimentum præſtare, quarumque intellectus veritatis lumine voluerit illuſtrare.

Et ſicut eadem Angelorum eſca (vt citato loco dicitur) *Omne delectamentum in ſe habebat, & omnis ſaporis ſuauitatem*; ſic; ſic profectò Angeli huius

noſtri ſpiritualis eſca , ſeu doctrina , omnis veritatis, omníſque doctrinæ , quæ in ſacra Scriptura , & Antiquis Sanctorum Patrum , Philoſophorúmque monumentis longè , latéque diſperſa reperitur, ſaporem, dulcedinem , vtilitatem , ac ſuauitatem , mirabili quodammodo vnicè, ac ordinatè continet: adeò vt qui eius ſcripta pio , ac ſanè debito animi affectu perlegerit , quidquid vtilitatis , quidquid dulcedinis, quidquid grauitatis , quidquid denique ſaporis , in cæterorum omnium ſcriptis reperitur , ſe ſimul guſtaſſe affirmare queat. Atque hæc duo (quæ inter ſe pugnantia videntur) veriſſimè poterit enunciare, ſe nihil, quod minus ſit D. Thom. nihílque quod magis D. Thomam redoleat , inueniſſe.

Quia enim parte in omnibus ipſius ſcriptis , nec verbum aliquod , quod non ex Sacris literis , Conciliis , ac Sanctorum Patrum , Philoſophorúmque monumentis depromptum , vel eiſdem valdè conſonum ſit , reperitur nihil quod minus ſit D. Thom. quam verò hæc omnia miro ordine , & artificio , mira pulchritudine , & conſonantia mira denique vnitate ad breuem ab ipſo ſummam ſunt reducta , mirificéque illuſtrata , & aucta , nihil ſanè magis D. Thom. redolet ingenium. Vnde fit, vt non leuis adſit dubitandi ratio, an ſcilicet plus Antiquorum ſcripta ſancti huius Doctoris ſcriptis ; an verò hæc illis plus decoris, vtilitatis, & pulchritudinis ſuauitatíſque contulerint.

4. Ex quo tandem illud huic Angelicæ doctrinæ meritò adaptari quit , quod loco iam ſemel & iterum relato de Angelico illo pane refertur, quòd ſcilicet ipſe *deſeruiens vniuſcuiuſque voluntati , ad quod quiſque volebat , conuertebatur.* Angelici enim huius noſtri Præceptoris doctrina , vniuſcuiuſque voluntati (dummodò recta, veritatíſque auida ſit) propter ipſius eminentiam, amplitudinē, profunditatémque deſeruiens, ad hoc quod quiſque rectè vult (teſtes ſunt quotquot ipſius ſtudio , ac intelligentiæ ſtrenuè , ac indefeſſè, pio tamen , ac ſincero affectu , veritatíſque aſſequendæ puro deſiderio incumbunt) conuertitur.

Sanè (quod ad nos attinet) experientia ipſa quotidie nos huius Angelicæ , ac ſpiritualis eſcæ auidiores reddit ; quò enim in eius intelligentia magis elaboramus , eò etiam magis miram eius dulcedinem, omníſque ſaporis , ac veritatis ſuauitatem deguſtamus, huiúſque immenſi pelagi inexhauſtam , inexhauribilémque profunditatem admiramur. Vnde ex tali pelago aliquid in hoc opere ad communem vtilitatem præter ea, quæ hucuſque à ſapientiſſimis Viris educta ſunt , nos educturos eſſe (faxit Deus) talique doctrinæ , præcipuè verò diuini numinis auxilio innixos ad finem vſque feliciter , atque inoffenſo pede progreſſuros eſſe ſperamus.

DISPVTATIO I.

PROOEMIALIS HVIVS TERTIÆ partis Philoſophiæ.

CVncta ferè, quæ ad hanc diſputationem deſiderari poterāt, conſtant ex his quę tam in 1. diſputatione Proœmiali Logicæ, quàm in Proœmialibus totius Philoſophiæ diximus: & ideò ſolùm de obiecto horū librorum, & de inſcriptione , ac diuiſione huius operis , de quibus breuiter ibidem egimus, ſupereſt aliquid dicendum.

QVÆSTIO I.

Quod ſit obiectum horum librorum.

VT quæſtio hæc meliùs, & radicitus intelligatur, recolenda ſunt ea, quæ circa obiectum Logicæ, & totius Philoſophiæ prænotauimus, vbi diuerſas acceptiones obiecti, materialis ſcilicet, & formalis, adæquati, & inadæquati, rationis, *qua* & *ſub qua* , & plura huc ſpectātia adduximus Quare ſicut ibidem non de qualicumque Philoſophiæ obiecto , ſed de formali , adæquato , ſeu de ratione formali , *qua* , adæquata inquiſiuimus, quænam illa ſit: ita nunc titulus quæſtionis, nō de qualicumque obiecto, ſed de formali adæquato, ſeu de ratione formali, *qua*, adæquata intelligendus eſt.

§. I.

Refertur duplex opinio.

1. PRima ſententia aſſerit , obiectum adæquatum horum librorum eſſe generationem, & corruptionem ſubſtantialem. Ita Simplicius , Philoponus, & Boëtius : quam quoad generationem , probabilem reputat Bañes in præſenti concluſione 3. Probatur.

Primò, ex D. Th. in Proœmio 1. partis Philoſophiæ, & horum librorum , vbi poſtquam aſſignauit obiecta propria, tam pro octo libris Phyſic. quàm pro libris de Cœlo , ſtatim addidit , quòd in hoc tractatu ſolum reſtat conſideratio de aliis motibus, qui inueniuntur in ſolis corporibus, inferioribus, *inter quos* (verba ſunt D. Thom.) *principatum obtinet generatio , & corruptio: alteratio enim ordinatur ad generationem ſicut ad finem; augmentum etiam conſequenter ſe habet ad generationem: & ideo neceſſarium eſt , vt , quia hi motus conſequenter ſe habent ad generationem , ſimul cum eis de generatione, & corruptione tractetur.* Ergo apertè ſentit , prædictam generationem , & corruptionem eſſe obiectum adæquatum huius operis.

Patet conſequentia , quia illud eſt obiectum adæquatum , quod per ſe , & ratione ſui inſpicitur ; cætera verò non niſi ratione illius: & ideo obiectum adæquatum Theologiæ eſt Deus, quia ratione ſui attingitur ; alia autem non niſi ratione ipſius: ergo cùm in præſenti agatur de generatione , & corruptione ſubſtantiali , & de aliis motibus , quia conſequenter ſe habent ad illam (vt aſſerit D. Thom.) atque adeò non niſi ratione illius: fit inde, vt generatio , & corruptio ſubſtantialis, ſint obiectum adæquatū horum librorū.

Confirmatur , & explicatur ex eodem D. Th. nam in præſenti agitur de alteratione quatenus præuia , & ordinata ad generationem , & corruptionem ſubſtantialem ; de augmentatione autem, quatenus ad generationem conſequitur : de nutritione etiam , prout eſt quædam partialis generatio : ac tandem de elementis , vt ſunt prima principia , & cauſæ , tam generationis , quàm corruptionis : ergo cuncta , quæ in his libris conſiderantur , attinguntur in ordine ad has duas mutationes, ac proindè ſolæ ipſæ erunt obiectum adæquatum.

Secundò : inſcriptio alicuius operis debet ſumi ab obiecto adæquato : ergo obiectum horum librorum erit generatio , & corruptio ſubſtantialis. Antecedens patet , quia non aliter eorum, quæ in toto opere tractantur , notitiam inſcriptio ipſa tradere poterit.

Conſe

Digitized by Google

Conſequentia verò etiam conſtat, quia opus iſtud, de Generatione & Corruptione, ſeu (quod idem eſt) de Ortu & Interitu inſcribitur.

2. Sententia ſecunda eſt, obiectum adæquatum horum librorum eſſe materiam primam, prout eſt mobilis motu generationis ſubſtantialis: hanc innuunt aliqui ex recentioribus. Probatur primò: nam obiectum adæquatum huius tractatus debet eſſe ens mobile motu generationis ſubſtantialis: ergo erit materia prima, vt per illam mutari poteſt ab vna in aliam formam ſubſtantialem. Conſequentia patet, quia ſola ipſa eſt, quæ per prædictum motum, ſeu mutationem tranſmutatur. Antecedens verò probatur, nam ex quo capite tractatus iſte eſt pars ſubiectiua totius Philoſophiæ habentis pro obiecto ens mobile vt ſic, debet inſpicere tanquam obiectum peculiare aliquod ens mobile, quod ſpeciali motu moueri poſſit: & ex quo capite motus, de quo per ſe, & ratione ſui agit, tantùm eſt generatio ſubſtantialis, vt oſtenſum eſt, debet habere pro obiecto ens mobile, non qualicumque motu, ſed generationis ſubſtantialis.

Secundò: nam præcipuæ affectiones, quæ in hoc opere demonſtrantur, ſunt generatio, & corruptio ſubſtantialis, non quidem vt actio, aut paſſio, ſed vt motus, ſeu mutationes quædam ſunt; at ſecundùm iſtam rationem ſolùm competunt materiæ primæ: ergo ipſa ſola erit obiectum illius. Conſequentia patet, quoniam obiectum alicuius tractatus debet eſſe id, cui conuenit præcipua paſſio, vel affectio quæ in illo demonſtratur. Minor verò probatur; quoniam licet compoſitum ſubſtantiale generet, aut generetur; ſola tamen materia prima eſt, quæ ex vi generationis ſubſtantialis tranſmutari poteſt, ſiquidem ſola ipſa eſt, quæ manet ſub vtroque termino *à quo*, & *ad quem* generationis. Maior autem quoad primam partem patet: nam cuncta, quæ in hoc opere traduntur, ſunt annexa generationi, & corruptioni ſubſtantiali, vt oſtenſum eſt: ergo hæ duæ mutationes ſunt præcipuæ affectiones, quæ in illo demonſtrantur. Quoad ſecundam verò partem etiam conſtat, nam (vt oſtendimus 1. Phyſ. diſput. 2. num. 12.) Philoſophus naturalis non agit per ſe primò de motu vt actio, aut paſſio, ſed vt motus eſt: ergo generatio, & corruptio non demonſtrabuntur per ſe de ſuo ſubiecto, niſi vt mutationes quædam, ſeu motus ſunt.

3. Confirmatur ex diſcrimine, quod 1. Phyſic. diſp. 3. num. 85. conſtituimus inter generationem, & plura accidentia, quòd ſcilicet generatio tribuit duplicem denominationem, aliam ſubiecto, ſcilicet materiæ primæ, denominando illam mutatam, aliam verò termino, denominando illum genitum: ergo obiectum horum librorum erit materia prima, non verò corpus ipſum naturale genitum. Patet conſequentia, quandoquidem (vt dicebamus) præcipua affectio, de qua in præſenti agitur, eſt generatio vt mutatio, & hoc ſolum conuenit materiæ.

Tertiò. Nam ſicut obiectum totius Philoſophiæ non eſt ens mobile terminatiuè, id eſt, quod per motum aut tranſmutationem fit, ſed ens mobile ſubiectiuè, quod ſcilicet recipit in ſe motum, & per illum tranſmutatur (vt in 1. part. Philoſophiæ, diſput. 1. num. 6. diximus) ita obiectum huius tractatus non eſt ens generabile, aut corruptibile terminatiuè, id eſt, quod generatur, aut corrumpitur, ſed ſubiectiuè, quod nimirum generationem, & corruptionem in ſe recipit; at hæ duæ mutationes ſolùm recipiuntur in materia prima: ergo, &c. Maior conſtat ex paritate rationis. Minor verò etiam patet: nam ſicut ſola materia præſupponitur producta ante generationem, & corruptionem, eſtque ſub vtroque termino *à quo*, & *ad quem* illarum, ita ſola ipſa poteſt eſſe ſubiectum earundem.

§. II.

Duo alij dicendi modi recenſentur.

4. Tertia ſententia conſtituit pro obiecto huius operis corpus ſimplex, ſeu elementum, prout mobile eſt ad formam ſubſtantialem.

Ita Auerroës 1. de Cœlo, commento 3. Albertus tract. 1. de Generatione cap. 1. & Alexander 1. Meteororum in principio, & videtur fauere Ariſtot. lib. 1. de Senſu & ſenſibili, cap. 4. vbi hoc opus appellat commentationem de Elementis. Fundamentum eſt, quia in toto ferè libro 2. de Elementis agitur; in primo autem de eorum mixtione diſſeritur, & ad eam explicandam neceſſarium fuit de generatione, corruptione, alteratione, & augmentatione pertractare: ergo totus liber primus ordinatur ad ſecundum: ac proinde obiectum horum librorum erunt elementa, ſiquidem illa ſunt obiectum lib. 2.

Quarta ſententia aſſerit, corpus, vt eſt ſubſtantialiter generabile, & corruptibile, prout comprehendit corpus ſimplex, & mixtum, ſecundùm rationem dictam conſideratum, eſſe huius tractatus adæquatum obiectum. Ita plures ex Iunioribus. Probat primò ex ordine horum librorum, obtinent enim tertium locum in Philoſophia: nam cùm in libris Phyſ. de corpore naturali in communi, & in libris de Cœlo, de corpore naturali ſubſtantialiter ingenerabili, diſſeruiſſet Philoſophus, poſt modùm de generabili, & corruptibili agit: ergo illud erit obiectum partiale totius Philoſophiæ, & adæquatum huius tractatus.

5. Secundò illud eſt obiectum alicuius ſcientiæ, aut partis illius, cuius paſſiones, cauſæ, & conditiones in ea conſiderantur; ſed omnia, de quibus agit Philoſophus in his libris, ſunt proprietates, aut conditiones, vel cauſæ corporis generabilis, & corruptibilis, vt ſic, & non tantùm corporis, vel determinatè mixti, vel determinatè ſimplicis: ergo, &c. Probatur minor, quia hic tractatus totus ferè verſatur in explicanda vel ipſa generatione, & corruptione, vel iis, quæ illam præcedunt, aut ſubſequuntur, cuiuſmodi ſunt alteratio, augmentatio, rarefactio, actio, & reactio, &c. ſed huiuſmodi proprietates non conueniunt ſoli corpori mixto, neque ſoli corpori ſimplici, vt ſic, benè tamen corpori generabili, & corruptibili, vt comprehendit vtrumque: ergo, & cætera.

Tandem, corpus ſubſtantialiter generabile, & corruptibile, vt ſic, pertinet per ſe ad aliquam ſpeciem Philoſophiæ, cùm verè ſit ſpecies incluſa in obiecto, adæquato totius Philoſophiæ; ſed Ariſtot. nullibi egit de corpore ſecundùm iſtam rationem: ergo cum in præſenti diſſerat de generatione ſubſtantiali, vt ſic, & de aliis proprietatibus ad eam conſequutis, vel prærequiſitis, credendum eſt prædictum corpus, cui hæc generatio competit, eſſe adæquatum huius partis obiectum.

§. III.

Vera ſententia Ariſtot. & D. Thomæ.

6. Dicendum tamen eſt, obiectum adæquatum horum librorum eſſe ens mobile ad formam ſiue ſubſtantialem, ſiue accidentalem, omnino tamen intrinſecam mobili. Diximus intrinſecam,

Digitized by Google

id eſt, eſt non reſultantem ex aliquo intrinſeco, vt per hoc excludatur vbicatio, quæ, etſi inhæreat mobili, reſultat tamen ex poſitione alicuius extrinſeci, ſcilicet adiacentia loci. Hæc apertè colligitur ex Ariſtot. in præſenti cap. 1. & eam docent D. Thom. in Proœmio tam huius operis, quàm librorum Phyſicæ auſcultationis, vt ſtatim expendemus, Ægidius, Marſilius, Venetus, quos refert, & ſequitur Rubio, & communiter Iuniores Thomiſtæ. Probatur.

Primò, ratione deſumpta ex Angelico Doctore locis citatis. Nam poſtquam in Proœmio huius operis, dixit, quòd ſecundum differentiam motuum, & mobilium diſtinguuntur partes. Philoſophiæ naturalis, ſtatim addidit, hunc tractum verſari in explicatione generationis ſubſtantialis, alterationis, augmentationis, & aliorum motuum, qui quidem per ſe terminatur ad formam intrinſecam in ſenſu explicato. Et ſimiliter in Proœmio Phyſic. poſtquàm dixit, quòd ad libros illos ſequuntur alij ſcientiæ naturalis, in quibus agitur de ſpeciebus mobilium, nempe in lib. de Cœlo, de mobili ſecundùm locum, addidit: *In lib. autem de Generatione de motu ad formam*, id eſt, ad formam omnino intrinſecam iam explicatam, vt per hoc excludatur motus ad *vbi*, ad libros de Cœlo, modo alibi dicendo, pertinens.

Ex quo ſequens deducitur ratio. Partes Philoſophiæ ſunt diuidendæ iuxta differentiam motuum, & mobilium, id eſt, iuxta differentiam mobilium, prout ſunt radices diuerſorum motuum: quandoquidem obiectum Philoſophiæ eſt ens mobile, vt ſic radicaliter ſumptum ergo cùm motus per ſe inſpecti in hoc tractatu ſint generatio ſubſtantialis, alteratio, augmentatio, &c. qui per ſe tendunt ad dictam formam, fit inde, vt ens mobile, prout habens in ſe principium radicale prædictorum motuum, ſit obiectum diſtinctiuum illius ab aliis partibus, ac proinde obiectum ſimpliciter, & adæquatum eiuſdem, vt à cæteris condiſtinguitur.

7. Confirmatur primò, ratione deducta ex eodem S. Doctore locis citatis. Nam ex eo quòd motus localis eſt per ſe inſpectus in libris de Cœlo, ideò corpus, prout habet in ſe principium radicale talis motus, eſt obiectum adæquatum illorum: ergo quia motus prædicti ſunt per ſe, & ratione ſui in hoc tractatu inſpecti, ideò corpus ſecundùm quod habet in ſe principium prædictorum motuum, ſeu mutationum, erit obiectum adæquatum illius.

Confirmatur ſecundò ratione alia, quam innuit idem Angelicus Doctor eiſdem in locis. Nam teſte Ariſtot. 1. libro de partibus Animalium, ea quæ aliàs ſunt communica, priùs ſunt tradenda, quàm particularia, ne doctrina communis ſæpiùs repetatur: ergo Ariſtot. in his tribus primis partibus Philoſophiæ debuit agere de his, quæ aliàs ſunt communia, tanquam de propriis illarum obiectis: ſed in prima egit de ente mobili ſimpliciter ſumpto; in ſecunda verò, ſcilicet in libris de Cœlo, de ente mobili ad locum: ergo in hac tertia debuit pertractare tanquam de proprio obiecto adæquato, de ente mobili, ad formam intrinſecam iam explicatam, præcipuè cùm in nullo alio Philoſophiæ tractatu huiuſmodi obiectum ſedem habeat.

Secundò, quoniam illud eſt obiectum formale adæquatum tractatus alicuius ſcientiæ, quod continet omnia, quæ in illa pertractantur, & per ſe continetur ſub totali ſubiecto integræ ſcientiæ: ſed vtraque conditio conuenit enti mobili ad formam omnino intrinſecam, ſiue ſubſtantialem, ſiue accidentalem: ergo, &c. Maior ex ſe patet. Minor verò quoad primam conditionem etiam liquet, quoniam prædictum ens mobile poteſt moueri omnibus motibus, de quibus in hoc opere diſſeritur, ſcilicet generationis, & corruptionis ſubſtantialis, alterationis, augmentationis, &c. ac proinde continet omnia, quæ in eo traduntur. Quoad ſecundam verò etiam conſtat, nam ſub ente mobili ad quamcumque formam phyſicam per ſe & directè continetur ens mobile ad formam omnino intrinſecam iam explicatam.

Confirmatur: quoniam generatio, & corruptio ſubſtantialis, aut materia prima, non poſſunt eſſe obiectum formale huius tractatus, quia non continentur per ſe, & directè ſub ente mobili, quod eſt obiectum integræ ſcientiæ; corpus verò ſubſtantialiter generabile, & corruptibile terminatiuè, ſicut non poteſt eſſe vt ſic ens mobile ſubiectiuè reſpectu harum mutationum, vt in fauorem ſecundæ ſententiæ oſtendimus, ita nequit eſſe obiectum huius partis, quæ non minùs, quàm tota Philoſophia debet reſpicere ens mobile ſubiectiuè: elementa etiam non adæquant quidquid in ea traditur, ſiquidem in illa agitur de generatione, & corruptione ſubſtantiali, & aliis motibus, prout conueniunt cunctis corporibus corruptibilibus: ergo ſolùm reſtat, quòd ens mobile ad formam modo explicato ſit obiectum adæquatum illius. Patet conſequentia, quia in antecedenti referuntur cætera alia, quæ poterant eſſe illius obiectum, vt inuenti patebit.

§. IV.

Obiectiones contra aſſertionem, & ſolutio earum.

8 SEd obiicies primò contra aſſertionem, ex ea ſequi, quòd libri de Animalibus, de Meteoris, & de Anima, eſſent partes huius tractatus; at hoc eſt apertè falſum, & contra omnes Philoſophos: ergo, & cætera Sequela probatur, quia ſub obiecta à nobis aſſignato obiecta prædictorum librorum continentur.

Secundò, videtur non poſſe aſſertionem cohærere cum his, quæ 1. Phyſic. diſput. 1. num. 9. diximus, ſcilicet totam Philoſophiam, quoad omnes ſuas partes; eſſe vnam in ſpecie infima, Nam quæ habent diſtincta obiecta formalia, non poſſunt non ſpecie diſtingui, cùm ſpecificatio ab obiectis formalibus deſumatur: ergo cùm huic parti, & cæteris aliis aſſignemus obiecta formalia diſtincta, tam inter ſe, quàm ab obiecto totius Philoſophiæ, non poterunt non ſpecie eſſentiali ſaltem partiali inter ſe diſtingui.

Tertiò, quia inde fieret, tractatum iſtum præcedere nobilitate & loco libros de Cœlo, quia forma intrinſeca, de qua in eo diſſeritur, maximè ſi ſit ſubſtantialis, prior eſt tempore & dignitate, quàm vbicatio, quæ eſt forma, de qua in libris de Cœlo agitur, & conſequenter motus ad prædictam formam intrinſecam erit longè nobilior motu ad vbicationem; at hoc eſt contra Ariſtot. & communem. Peripateticorum conſenſum; qui hunc tractatum tertio loco, ordine, & dignitate poſt libros de Cœlo collocant: ergo, &c.

9. Ad primam reſpondetur, negando ſequelam, & ad probationem, quòd obiectum huius tractatus non eſt prædictum ens mobile vt totum quoddam potentiale ambiens ſub ſe prædictas ſpecies, ſed vt totum actuale: & ideò agitur in illo de motu generationis ſubſtantialis, & de aliis motibus in communi, non deſcendendo ad aliquam particularem ſpeciem. Ad hoc autem vt alij libri, de quibus in obiectione fit ſermo, eſſent partes huius tractatus, requirebatur, vt tractatus iſte haberet pro obiecto prædictum ens mobile, non ſecundùm ſe, & præciſè ſumptum, ſed vt explicabile, tam per principia, quàm per paſſiones, ſiue communes, ſiue particulares, ac tandem

Digitized by Google

tandem quatenus ſub ſe per modum totius potentialis continet ſpecialia mobilia.

Vnde, fit, quòd obiectum huius tractatus, ſcilicet ens mobile ad formam intrinſecam, vt ſic, licet in eſſe rei ſit quid commune ad obiecta librorum de Animalibus, Meteoris, &c. ſecùs tamen formaliter in ratione termini, ſeu obiecti huius tractatus, id eſt, ſecundùm quod ab hoc tractatu inſpicitur: vt ſic namque eſt quid ſpecificum & atomum, quia taliter tractatus iſte reſpicit prædictum ens mobile ad formam intrinſecam ſecundùm ſe ſumptum, vt ibi quoad ſuum reſpectum ſiſtat, nullatenùſque ad entia particularia, quæ in eſſe rei ſub illo continentur, quaſi oculos conuertat. Ex qua radice oritur maxima diuerſitas inter obiectum ſumptum, vel in eſſe rei, ſeu materialiter, vel in eſſe termini, ſeu formaliter, tam reſpectu huius tractatus, quàm reſpectu aliarum ſcientiarum, habituum, & potentiarum.

Poteſtque id ſatis aptè explicari exemplo ex lib. Phyſic deſumpto: nam vt ibidem diſput. 1. num. 25. diximus, licet in eis agatur de ente mobili, quod aliàs eſt commune reſpectu omnium mobilium; nihilominùs ſunt pars totius Philoſophiæ diſtincta ab aliis partibus, in quibus de cæteris mobilibus magis particularibus agitur: quia non agitur in eis de ente mobili, vt per modum totius potentialis continet cuncta mobilia, ſed de eo ſecundùm ſe, & præciſè ſumpto, vt eſt totum quoddam actuale, & vt explicabile eſt per principia, & paſſiones communes, non deſcendendo ad particularia: & ideo in eis, per ſe loquendo, non diſſeritur de aliqua ſpecie motus, ſed de motu vt ſic.

10. Ad ſecundam negandum eſt antecedens: & ad probationem dicendum eſt antecedens eſſe verum de his, quæ reſpiciunt obiecta formalia diuerſa, & ſimpliciter adæquata, ac proinde non ſubordinata intra propriam lineam alteri rationi adæquatæ, & formaliori; ſecùs verò, quando obiecta illa, licèt reſpectu vniuſcuiuſque tractatus adæquata, ſunt tamen inadæquata ſimpliciter, habéntque prædictam ſubordinationem. Cæterùm, obiectum huius tractatus eſt ſimpliciter inadæquatum, vtpotè pars totius obiecti Philoſophiæ, illique ſubordinatur, & ideò vnus, & idem habitus abſque diſtinctione eſſentiali poteſt ad omnia hæc obiecta extendi. Vtrùm autem in eodem Philoſophiæ habitu, quantumuis ſit idem ſecundùm ſpeciem infinitam, addendus ſit aliquis modus extenſionis in ordine ad peculiaria obiecta inadæquata, diſput. 4. n. 100. dicemus.

Ad tertiam reſpondet Capreolus in ſecundo diſt. 24. ad ſecundum Durandi contra ſecundam cõcluſionem, Sonzinas 5. Metaphyſ. quæſt. 25. motum cœli eſſe perfectiorem aliis motibus: vnde non mirum, quòd tractatus de illo ſit ordine, & dignitate prior cæteris, in quibus de reliquis motibus diſſeritur. Et videtur eſſe expreſſa mens Ariſtot. 8. Phyſic. textu 60. & D. Thom. 3. contra Gentes cap. 82. ratione 6. & 1. part. qu. 110. artic. 3 in corp. Poteſtque vna vel altera ratione ex vtroque petita ſuaderi. Nam per motum localem minùs deperditur, aut acquiritur de perfectione mobilis, quàm per alios motus; nam per hos acquiritur, vel deperditur ſubſtantia, quantitas, aut qualitas; per illum verò ſola vbicatio, quo eſt minoris entitatis: ergo motus localis eſt perfectior aliis. Patet conſequentia, quia motus ille eſt nobilior, per quem minùs deperditur, aut acquiritur de perfectione mobilis, ſeu ſubiecti: nam eo ipſo petit ſubiectum minùs in potentia, & magis in actu, ac proinde eſt accidens nobilius.

Deinde; nam motus localis primi mobili eſt menſura cæterorum motuum, vt docet Ariſtot. 10. Metaphyſ. cap. 4 éſtque cauſa illorum, vt conſtat ex 8. Phyſ. text. 57. ergo erit nobilior illis. Patet conſequentia, tùm quia vnumquodque menſuratur perfectiſſimo ſui generis, iuxta illud: *Primum vnoquoque genere eſt menſura cæterorum*: tùm etiam, quia cauſa diuerſæ ſpeciei ab effectu, eſt nobilior illo, quandoquidem habet ſe vt cauſa æquiuoca reſpectu illius.

11. Sed hic dicendi modus diſplicet. Tùm, quia eſt contra Philoſophum, & D. Thomam, vt ſtatim videbimus: tùm etiam, quia ſpecificatur motus à termino *ad quem*, vt 5. Phyſyc. diſp. 23. à num. 7. vſque ad 13. latè oſtendimus: ergo cùm terminus motus localis, nempe *vbi*, ſit ignobilior terminis aliorum motuum, vt prædictus dicendi modus fatetur, etiam ipſe motus erit imperfectior aliis motibus.

Nec rationes pro hoc dicendi modo adductæ aliquid conuincunt. Non quidem prima, nam (vt Diu. Thom. de malo quæſt. 16. artic. 10. ad primum oſtendit) argumentum Ariſtot. tantùm conuincit, motum localem cœli, & quemcumque alium motum localem eſſe perfectiorem cæteris ex parte ſubiecti, & requirere ſubiectum, quod ſit magis in actu, ſolúmque in potentia ad *vbi*: quod etiam repetit 8. Phyſic. dicens, quòd illa ratio tantùm probat motum localem eſſe perfectiorem quodammodò, vt per hoc excludatur perfectio ſimpliciter, & ſpecifica; non verò ſubiectiua, iam dicta: quoniam per hoc, quod magis vel minùs depereat de perfectione ſubiecti, ſolùm colligitur maior vel minor perfectio ſubiecti, & conſequenter, quòd talis motus ſit nobilior ex parte illius, non verò intrinſeca, & eſſentiali perfectione ſiquidem hæc ex diuerſo capite, nempe ex termino *ad quem*, deſumitur. Vnde ſicut non valet, ægritudo petit ſubiectum formaliter perfectius, quàm lux, ſcilicet corpus animatum: ergo eſt accidens perfectius: ita malè infertur, motum localem eſſe nobiliorem ſimpliciter, & eſſentialiter aliis motibus, ex eo quòd poſtulet ſubiectum magis in actu, ſed ad ſummum, inde maior perfectio ſecundùm quod colligetur.

Nec etiam obeſt ſecunda ratio: quoniam ex ea ſolùm infertur, motum cœli, vt eſt paſſio illius, eſſe perfectiorem ſecundùm quid, & ratione ſubiecti, quàm alios motus, non verò eſſentialiter, id eſt, ex parte termini *ad quem*, & habitudine ad illum. Nam ſecundùm priorem illam conſiderationem influit in hæc inferiora, & eſt perpetuus, vniformis, & menſura cæterorum motuum, non verò ſecundùm poſteriorem, vt ex ſe conſtat. Nec tandem illud de cauſalitate motus cæli in hæc inferiora, eorúmque motus obeſt, quià non influit vt cauſa, ſed per modum applicationis cauſæ.

Quare, hac reiectâ ſolutione, aliter occurrendum eſt obiectioni, iuxta ea quæ D. Thom. in Procemio librorum de cœlo, & nos etiam ex Ariſt. & ex eodem S. Doctore 1. Phyſ. diſp. 1. n. 24. diximus, ſcilicet methodum, ſeu ordinem procedendi, quem Ariſt. obſeruauit, eſſe compoſitionis tradendo nimirùm priùs ea, quæ ſunt magis communia, vnde ſicut ens mobile vt ſic, quia eſt alioqui communius quàm cætera mobilia, ideò prima pars Philoſophiæ debuit illi ſic ſumpto correſpondere: ita quia mobilitas, ſecundum locum, & motus localis, eſt aliàs vniuerſalior, ideò de ente mobili ſecundùm locum ſtatim agit. Quibus accedit, motum cœli eſſe vniuerſaliorem vniuerſalitate cauſalitatis, quàm alios motus rerum ſublunarium.

Digitized by Google

§. V.

Diluuntur argumenta aliarum ſententiarum.

12. AD primum ergo pro prima ſententia admittendum eſt teſtimonium D.Thom.& neganda conſequentia: ad probationem,conceſſo etiam antecedenti, negamus duo, quæ in conſequentia ſupponuntur, quorum veritas ad eius veritatem deſiderabatur. Primum eſt, generationem, & corruptionem ſubſtantialem per ſe, & ratione ſui reſpici in hoc tractatu.Secundum eſt,alios motus alterationis,augmentationis, & cætera, non niſi vt annexos generationi, & corruptioni conſiderari: vtrúmque enim falſum,& contra D. Thomam eſt. Primum quidem quia vt ſup. num. 6. ex D. Thom. retulimus, partes Philoſophiæ diſtinguuntur, atque adeò conſtituuntur ſecundùm ſpecies motuum, & mobilium, id eſt, vt ibidem explicuimus, mobilium, provt ſunt radices diuerſorum motuum, & conſequenter mobilia ipſa reſpiciuntur per ſe; motus autem ſolum vt affectiones, aut actus illorum. Vnde quando S. Doctor aſſerit in hoc tractatu præcipuè conſiderari generationem ſubſtantialem(vt dictum hoc cum eo,quod nuper ex eodem retulimus,cohæreat) intelligendum neceſſariò eſt de conſideratione terminata ad generationem, non ratione ſui,ſed quatenus eſt præcipua affectio, aut actus entis mobilis ad formam intrinſecam.

Secundum verò, quod etiam in conſequentia ſupponebatur, non minùs eſt falſum, & contra D. Th. nam Sanctus Doctor in hoc eodem teſtimonio, vbi aſſerit in præſenti tractari de alteratione, & augmentatione, quia conſequenter ſe habent ad generationem, dixit generationem inter omnes hos motus principatum obtinere. Ex quo apertè ſequitur, ipſum exiſtimaſſe generationem, & corruptionem ſubſtantialem non eſſe (adhuc intra lineam affectionis) id, quod adæquatè reſpicitur, ſed ſolùm id, quod reſpicitur principaliter, atque adeò alios motus etiam eſſe affectiones inadæquatas per ſe inſpectas licèt minùs principales, ex quibus ſimul cum generatione, & corruptione ſubſtantiali, tanquam principaliori, adæquata affectio, & quaſi paſſio obiecti huius tractatus coaleſcit. Vnde prædicti motus alterationis, augmentationis, &c. duplici titulo (intra lineam affectionis inſpiciuntur,) nempe, & quia conſequenter ſe habent ad generationem, & etiam ratione ſui, tanquam affectionis inadæquatæ, minùs tamen principalis; in quo ab ipſa generatione ſubſtantiali diſtinguuntur, quæ intra prædictam lineam ratione ſui dumtaxat, & tanquam affectio inadæquata principalior reſpicitur.

13. Per quod etiam patet ad confirmationem:nam ſicut in Logica agitur de prima & ſecunda operatione intellectus, quatenus ordinantur ad tertiam, & ſimul etiam quatenus ſecundum ſe conſiderantur: ita in hoc opere diſſeritur de alteratione, & augmentatione,&c. tam ſecundùm ſe, quàm ſecundùm quod ſunt aliquo modo connexæ cum generatione.

Ad ſecundum negandum eſt antecedens: quia ſatis eſt inſcriptionem alicuius operis ſumi, vel ex obiecto adæquato, vel ex principali, vel tandem ex præcipua affectione, aut actu illius quæ in eo explicatur: ſic enim efficienter innoteſcunt cætera, quæ ibidem traduntur, maximè quando aliæ affectiones, aut actus illius, nectuntur cum præcipua affectione, vel actu, per quem fit inſcriptio.

Ad primum pro ſecunda ſententia negandum eſt antecedens,& ad probationem dicendum falſum eſſe, ſolam generationem ſubſtantialem eſſe motum per ſe, & ratione ſui, in hoc opere inſpectum, quia etiam alij motus iam dicti per ſe reſpiciuntur tanquam affectiones, aut quaſi paſſiones proprij obiecti: & ita ens mobile, quatenus habet in ſe principium motus ad formam iam explicatam, erit obiectum adæquatum illius.

14. Ad ſecundum concedendum eſt generationem, & ad ſummum etiam corruptionem ſubſtantialem, eſſe præcipuas mutationes, de quibus in hoc opere fit ſermo, & ita ens mobile habens in ſe principium prædictarum mutationum eſſe obiectum eius principale; negandum tamen hinc ſequi, materiam primam, provt eſt mobilis ad formam ſubſtantialem, eſſe obiectum adæquatum, aut principale illius. Nam licèt mutationes dictæ conueniant materiæ primæ, vt principio partiali per modum puræ potentiæ; non tamen vt enti totali, & completo includenti in ſe tale principium.

Cæterùm, obiectum principale huius operis tantùm eſt ens mobile completum includens in ſe prædictum principium, non verò principium ipſum purè potentiale: tùm quia ſicut ex ſe non eſt cognoſcibile, niſi ratione formæ, aut totius (vt 1. Phyſ. diſp. 3. n. 79.ſatis probauimus) ita non eſt per ſe ſcibile, ac proinde nec poterit eſſe obiectum formale principale huius tractatus. Tùm etiam, quia ſicut nomine entis mobilis, vt ſic, quod eſt obiectum totius Philoſophiæ, ſolùm intelligitur ens mobile completum, ſcilicet totum ſubſtantiale, ex materia & forma conſtitutum, vt 1. Phyſic. diſp. 1. num.7.& 8. oſtendimus: ita nomine peculiaris entis mobilis, quod eſt obiectum huius tractatus, quodque per ſe, & directè continetur ſub obiecto Philoſophiæ tanquam ſpecies illius (vt D. Thom. in Proœmio huius operis docet) non debet intelligi ens mobile incompletum,& purè potentiale, ſed completum, ac proinde includens in ſe tanquam partem ſui principium potentiale generationis, & corruptionis ſubſtantialis, vt mutationes ſunt.

Per quod etiam patet ad confirmationem, quoniam conceſſo antecedenti neganda eſt conſequentia: & ad probationem dicendum, quòd licet motus, de quo præcipuè in præſenti agitur, ſit generatio, & ad ſummum corruptio, quatenus mutationes ſunt, & hæ afficiant materiam tanquam principium purè potentiale, nihilominùs materia ob rationem dictam non erit obiectum huius operis, ſed totum includens huiuſmodi principium prædictarum transmutationum. Vnde obiectum totius Philoſophiæ erit ens mobile completum, provt abſtrahit ab hoc, quod eſt eſſe principium *quod* recipiens in ſe motum, vt in aliis motibus contingit: vel eſſe id, quod includit in ſe principium, quod ſit radix motus, & ſubiectum illius, vt in generatione, & corruptione ſubſtantiali accidit.

Ex quibus ad tertium, & eius confirmationem facilis deſumitur ſolutio: ſiquidem obiectum huius tractatus debet eſſe ens mobile includens in ſe principium potentiale, quod à generatione,& corruptione ſubſtantiali denominatur ſubiectiuè mutatum, non verò principium ipſum potentiale, quod prædictis mutationibus ſubeſt, & ab eiſdem denominatur.

15. Ad fundamentum tertiæ ſententiæ, & primò ad teſtimonium Ariſtot. dicendum eſt, ideò opus hoc Commentationem de elementis vocaſſe,quia magnam illius partem in tractatu eorum conſumpſit: ex quo ad ſummum colligitur elementum eſſe obiectum partiale illius. Ad rationem verò ibidem factam negandum eſt, agi in primo libro de Generatione & Corruptione, aut aliis motibus, quatenus præcisè elementis

Digitized by Google

elementis conueniunt, ſed ſecundùm quod competunt corpori, vt abſtrahit à ſimplici, ſcilicet elementali & à mixto, & ſecundùm rationem iam explicatam.

Ad primum pro quarta ſententia patet ex dictis num. 11. in fine, ordinem horum librorum ad alios priores, potiùs petere pro obiecto illud, quod nos aſſignauimus, quam præcisè corpus vt generabile & corruptibile ſubſtantialiter: nam poſtquam Ariſtot. egit de mobilitate vniuerſaliori, ſcilicet locali, oportuit ipſum agere de mobilitate ſecundum alios motus in communi ſumpta, non verò de mobilitate ſecundùm generationem, & corruptionem ſubſtanſtialem tantùm, quæ non eſt ita vniuerſalis, ac proinde, nec ita accommodata ordini, & methodo compoſitionis, quam Ariſt. intendebat.

Ad ſecundum patet etiam ex dictis, quomodo in hoc opere agatur etiam de augmentatione, & aliis motibus, ſecundùm ſe ſumptis, vt ſunt paſſiones, aut quaſi paſſiones, vel exercitia entis mobilis ad formam intrinſecam modo explicato.

Ad tertium reſpondetur, corpus ſubſtantialiter generabile, & corruptibile, vt ſic, pertinere ad hunc tractatum, non quidem tanquam obiectum adæquatum illius, ſed vt partiale.

QVÆSTIO II.

De inſcriptione huius operis, & diuiſione illius.

16. QVia pauca circa inſcriptionem, & diuiſionem horum librorum dicenda ſunt, ideò vtrumque in eadem quæſtione coniungimus. Quoad primum ergo, ſcilicet, quoad inſcriptionem, ſatis conſtat opus hoc iuxta tranſlationem antiquam de Generatione & Corruptione inſcribi, quia præcipuæ mutationes, de quibus in eo agitur ſunt generatio, & corruptio ſimpliciter dictæ, ſcilicet ſubſtantiales. Quare cùm in eo de ente habente in ſe principium generationis, & corruptionis, prout mutationes quædam ſunt, ſit præcipua cura, quia prædictum ens eſt principale obiectum illius, vt D. Thom. in Proœmio innuit, & nos quæſtione præcedenti oſtendimus, meritò de generatione, & corruptione, per quas obiectum hoc ſatis innoteſcit, inſcribi potuit.

Cæterùm, iuxta tranſlationem Franciſci Vatabli, de Ortu & Interitu inſcribendus eſt. Vnde occaſione huius ſolet in præſenti inquiri, an Ortus & Generatio ſint idem? Ad quod tamen breuiter dicendum eſt, prædicta duo propriè, & in rigore loquendo, non eſſe idem, ſed vnum eorum, ſcilicet *Generationem*, ſupponi ad aliud, nimirum ad *Ortum*, ſicuti etiam *natiuitas* eſt ſuo modo ab vtroque condiſtincta.

17. Hoc autem non tam indiget probatione, quàm explicatione. Explicatur ergo prænotando ex Angel. Doct. in 3. diſt. 8. quæſt. 1. art. 1. in generatione corporali viuentium tria reperiri. Primum quidem, quòd ex generante deciditur aliquid, nempe ſemen, quod eſt ſufficiens principium ad generationem, tam per modum principij actiui, quàm paſſiui: ſiue hoc ab vno, & eodem generante decidatur, vt in plantis, in quibus non ſunt diuerſi ſexus, contingit: ſiue quoad principium actiuum decidatur à maſculo, & quoad paſſiuum à fœmina, vt in his, quæ diuerſum habent ſexum, accidit.

Secundum, quodque ex præcedenti ſequitur, generationem prædictam eſſe peculiariter, propriè, & in rigore per modum exitus cuiuſdam à generante; quod tamen in generatione non viuentium propriè non reperitur: nam ad hanc non deſideratur, vt principium aliquod ſubſtantiale decidatur à generante, vt in priori illa generatione contingit; ſed per ſe loquendo tantùm requiritur, vt ab illo tanquam à cauſa exeat aliquid præuium, nempe diſpoſitiones accidentales, quibus materia vltimatè diſponatur ad formam ſubſtantialem, & ita forma ipſa modo alibi dicto ibidem introducatur.

Tertium tandem, quòd genitum exiens à generante adhæret ei, eſtque coniunctum cum ipſo ſaltim in principio generationis: ſiue hæc coniunctio ſit per contactum, vt in Embrione contingit, qui hoc modo adhæret matrici: ſiue per conſiderationem, vt patet in fructibus plantæ, qui hoc modo cum illa colligantur. Nam ſicut, teſte eodem S. Doct. 1. part. quæſt. 27. artic. 2. generatio viuentium in hoc diſtinguitur à generatione, prout eſt communis, tam viuentibus, quàm non viuentibus, quod hæc tantùm dicit (modo tamen 1. Phyſ. diſput. 2. num 10. explicato, & infrà etiam dicendo) eſſe mutationem de non eſſe ad eſſe; illa verò importat eſſe originem viuentis à viuente coniuncto in ſimilitudinem naturæ: ita in illa priori non requiritur coniunctio iam dicta geniti cum generante in principio generationis; ſecùs verò in hac poſteriori.

18. Hinc ergo facilè diſtinctio illa inter generationem, & ortum explicatur: nam iuxta hæc tria in generatione viuentium reperta, diuerſis nominibus inſignitur. Vnde ratione primi, quatenus in eo reperitur, quòd generans miniſtret principia ſufficientia ſuæ generationi, appellatur generatio; quatenus verò peculiari modo, nempe per deciſionem ſeminis miniſtrat, dicitur talis generatio viuentium propria, & viuens dicitur generari, ſeu gigni. Ratione verò ſecundi, nuncupatur ortus, & res genita dicitur oriri. Ac tandem ratione tertij dicitur propriè, & in rigore loquendo, natiuitas, & effectus inde ſubſequutus naſci, quia vt optime notauit S. Thom. loco citato ex tertio Sententiarum, cùm nomen naturæ à naſcendo ſumatur, & illa dicatur eſſe per naturam, quorum principium eſt intus in ipſis, fit inde, vt ea dicantur naſci, ſitque illorum generatio natiuitas, quæ à principio coniuncto, & conditionibus, quas innuimus, procedunt: & ita ſatis conſtat, quomodo ortus propriè dictus ad generationem ſubſequatur, & ab illa ſi in rigore loquendum ſit, diſtinguatur: & quo etiam pacto natiuitas, ſeu naſci, ſit ab vtroque ſuo modo condiſtincta.

Neque hinc fit (vt per hoc obiectio quædam, quæ hîc fieri poterat, ſoluta maneat) non poſſe tractatum hunc iuxta communem loquendi modum de Ortu & Generatione inſcribi. Nam licet ratio ortus propriè loquendo, tantùm ſignificet ortum viuentium; ſecùs verò generatio, quæ abſolutè prolata poteſt in rigore ſignificare, tùm generationem viuentium, tùm etiam generationem, prout eſt communis cuiuis enti naturali generabili, nihilominùs quia hoc, quod eſt exire vtcumque à generante, in omni generatione inuenitur: ideò in communi modo loquendi iam vſuuenit, vt tam generatio, quàm ortus pro generatione ſubſtantiali, vt ſic, ſumantur: & ita potuit optimè opus hoc de Generatione, ſeu Ortu inſcribi.

19. Quoad ſecundum verò, ſcilicet quoad huius operis partitionem, breuiter dicendum eſt, illud in duos diuidi libros. In primo ſex præcipuæ partes per decem capita diuiſæ ſunt: in quarum priori agitur de generatione, quæ primatiam ſibi ſedem inter alios motus vendicat: in ſecunda de alteratione, in tertia de nutritione, in quarta de augmentatione, & diminutione diſſeritur; in quinta verò de quibuſdam, quæ ad prædicta requiruntur, nempe de actione, & reactione, contactuque corporum: in ſexta denique de mixtione ſermo inſtituitur.

Digitized by Google

Deinde ſecundus liber totus in quatuor elementis explicandis verſatur. Nam, vt loquitur D. Thom. in Proœmio huius operis, qui conſiderat genus, oportet etiam quòd conſideret cauſas totius generis: nam ſcientia per cauſas habetur: & ſic in Metaphyſica, quia diſputatur de ente in communi, agitur etiam de primo ente ab omni materia ſeparato, quod eſt cauſa totius generis. Cùm ergo in ordine generabilium, & corruptibilium, ſint quædam prima principia, ſcilicet elementa, quæ ſunt cauſa generationis, alterationis, & corruptionis in omnibus aliis corporibus, inde eſt, quòd Ariſtot. poſtquam in primo libro de prædictis motibus diſputauit, ſtatim in ſecundo de elementis, provt ſubſtantialiter generantur, & corrumpuntur, & in aliis corporibus ſunt cauſa generationis, & corruptionis, agit. Hic verò liber in quatuor membra iuxta ea, quæ per vndecim capita Philoſophus diſſerit: poteſt partiri. In primo de primis elementorum qualitatibus: in ſecundo de mutua elementorum generatione: in tertio obiter de mixtorum temperamentis: in quarto tandem de rerum productione agit, vt ex librorum contextu magis conſtabit.

LIBER PRIMVS

DE GENERATIONE ET CORRVPTIONE, SEV de Ortu & Interitu.

PROOEMIVM.

IN hoc opere, ſicut & in libris Phyſicorum, nec textum Ariſt. ex profeſſo proponemus, nec notationibus, aut ſcholiis illum illuſtrabimus: tùm, quia ex his, quæ in diſputationibus illius dicentur, ſatis ea, quæ in eo adducit Ariſtot. patefient: tùm etiam, quia ſic breuitati, quam intendimus, magis conſulitur. Cæterùm, vt ſummatim eiuſdem textus notitia præhabeatur, in vnoquoque libro ſumma illius breuiter adducetur: curabimus tamen omnia eiſdem locis, ac ille, eodémque ordine, quoad fieri commodè poſſit, pertractare.

SVMMA TEXTVS TOTIVS LIBRI.

LIBER hic decem amplectitur capita: quinque prioribus intendit Ariſtotel. oſtendere dari ſubſtantialem generationem, media qua res naturales ſecundùm ſubſtantiam de nouo producantur, ſimúlque explicare, quæ ſit eius quidditas, & in quo tam ab alteratione, quàm ab aliis motibus differat; & ideò in capite primo & ſecundo refert, & falſitatis conuincit veterum opiniones circa generationem ſubſtantialem: vt enim docet idem Philoſophus 1. de anima cap. 1. text. 85. *Rectum ſui, contrariique index eſt*: & ideò oportet, vt rectè ſentiens, non ſolùm vera inſpiciat, ſed etiam quæ ab aliis falsò dicuntur, diſcernat. Cæterùm, quia prædictæ Antiquorum opiniones, eædem ſunt cum illis, quæ 1. Phyſic. circa principia rerum naturalium referri ſolent, ideò ab illis modò abſtinemus.

In cap. autem tertio quæſtionem illam excitat, an nimirum generatio ſimpliciter, ſeu ſubſtantialis detur: quam vt reſoluat, oſtendit perpetuitatem generationis oriri ex eo, quòd generatio vnius eſt corruptio alterius: & deinde ſtatuit prædictam dari generationem. In capite quarto naturam generationis, & alterationis, diſtinctionémque illarum explicat. In quinto de augmentatione, & diminutione, & de diſcrimine illarum ab aliis motibus agit.

In vltimis verò quinque capitibus, vt natura alterationis corruptiuæ, de qua præcipuè in præſenti, magis pateſiat, de agente & patiente prædictam mutationem, conditionibúſque ad id requiſitis, diſſerit. Vnde in c. 6. oſtendit, quomodo debeant eſſe ſimul. In ſeptimo neque eſſe omnino ſimilia, nec prorſus diſſimilia, ſed ſecundùm genus, & commune ſubiectum, circa quod inter ſe pugnant, habere ſimilitudinem; ſecundùm formas verò ſpecificas diſſimilitudinem: & tandem exponit quomodo agens in agendo repatiatur.

In octauo, & nono relatis, & reiectis veterum ſententiis circa modum agendi & patiendi corporum naturalium, illum ex propria ſententia explicat, quatuórque conditiones ad agens & paſſum requiſitas profert. Prima eſt, agens, in quantum tale, eſſe, in actu, paſſum vero in potentia. Secunda vtrumque debere ſe, vel mediatè vel immediatè tangere. Tertia, agens & paſſum, provt ſic, non eſſe continua. Vltima, quòd tam vnum, quàm aliud ſit indebita diſtantia, id eſt, quòd paſſum intra ſphæram agentis contineatur. Et denique in capite decimo de mixtione, quæ eſt quædam generatio, ſermonem inſtituit; vt ita ex notitia illius meliùs in cognitionem generationis, de qua in hoc libro, deuenire poſſit.

DISPV

DISPVTATIO II.

DE GENERATIONE SIMPLICITER, SEV ſubſtantiali in communi.

GENERATIO ſimpliciter primarum, vt ſæpè diximus, inter alios motus obtinet, & ideò meritò primam diſputationem illi damus. Conſultò autem de generatione ſubſtãtiali, non quomodocumque, ſed vt ſic in communi, diſputationis titulum propoſuimus, denotandum vtique, nequaquam in ea de aliqua generatione ſubſtantiali particulari, cuiuſmodi eſt generatio viuentium propria (cuius diſcuſſionem ad libros de Anima, tanquam ad opportuniorem locum reſeruamus) ſed ſolùm de iis, quæ ad generationem ſubſtantialem, vt ſic, tam viuentibus, quàm non viuentibus communem pertinent, ſermonem ex profeſſo inſtituendum eſſe.

Et quia non aliter meliùs cuiuſuis rei natura, quam per ſuas cauſas explicari poteſt, ideò ad perfectam generationis ſubſtantialis, vt ſic, notitiam tradendam, cauſas ipſius, formalem ſcilicet, tam intrinſecam, quàm extrinſecam, materialem, efficientem & finalem explicare, atque examinare oporteret.

Sed quia de efficienti, tam proxima, quàm radicali, & de omnibus ad illam pertinentibus, fusè ſatis lib. 2. Phyſ. diſp. 10. egimus; de finalique partim in eodem libro diſ. 14. tractauimus, partim verò acturi ſumus, dum in hac diſputatione terminum totalem generationis, qui eius proximus finis eſt, explicuerimus: ideò circa hæc duo cauſarum genera nihil ſpeciale dicendum ſupereſt. Vnde duæ aliæ cauſæ duntaxat remanent explicandæ, formalis nimirum, tam intrinſeca, nempe eſſentia ipſius generationis, quàm extrinſeca, ſcilicet eius terminus, necnon & materialis: in quibus, aliiſque ad id pertinentibus explicandis, poſtquam huiuſmodi generationis poſſibilitas oſtenſa fuerit, præſens diſputatio conſumetur.

QVÆSTIO I.

Vtrum Generatio ſimpliciter, ſeu ſubſtantialis ſit poſſibilis;

QVia quæſtio, *An eſt?* debet quamlibet aliam præcedere, ideò primo loco, *An ſit?* generatio ſimpliciter inueſtigamus.

§. I.

Explicatur quæſtionis titulus.

PRo tituli intelligentia notandum eſt ex D. Thom. de veritate quæſt. 21. artic. 5. & de ſpiritualibus creaturis art. 1. ad nonum, & in hoc libro lect. 9. quòd cùm generatio ſit via ad eſſe, illa tantùm erit generatio abſolutè, & ſimpliciter, per quam communicatur eſſe abſolutè & ſimpliciter Quare cùm ſola ſubſtantia completa habet eſſe abſolutè & ſimpliciter, ſcilicet eſſe ſubſtantiale, & inde eſt illam ſolam generationem dici abſolutè, & ſimpliciter talem, per quam producitur prædicta ſubſtantia: quia verò accidentia non ſunt abſolutè & ſimpliciter entia, & ita non habent eſſe ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, ſcilicet accidentale, ideò generatio illorum non eſt talis ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, ac propterea in titulo de Generatione ſimpliciter, ſeu ſubſtantiali inquiſitum eſt.

Nec contra hoc obſtat Ariſt. cap. 3. huius libri dixiſſe, tum generationem ignis, eſſe generationem ſimpliciter; generationem verò terræ ſecundùm quid: cùm tamen vtraque ad ſubſtantiam completam terminetur: tum etiam, quòd accidens perfectius generatur, & corrumpitur ſimpliciter, imperfectius verò, ſolùm ſecundùm quid.

Non itaque hoc obſtat, quia nihil prohibet ſpeciem aliquem ſubſtantialem, & completam eſſe abſolutè, & ſimpliciter, ac proinde ſine addito ens, & nihilominùs collatam cum alia ſpecie perfectiori eiuſdem generis dici ens, ſecundùm quid, vt innuit D. Thom. 2.2.q. 58. art. 10. ad ſecundùm, & 3. par. q. 50. artic. 5. nam, vt optimè notauit idem S. Doct. 9. hoc lib. lect. 9. ſpecies imperfectior, vocatur priuatio reſpectu perfectioris, & perfectior dicitur habitus reſpectu imperfectioris, & conſequenter illa ſecundùm hanc conſiderationem, ſcilicet quatenus ei deeſt maior illa perfectio alterius, eſt ens diminutum, & ſecundùm quid, magiſque accedit ad non ens. Quare cùm terra collata cum igne ſit ſpecies ignobilior intra idem genus, ideò Ariſt. generationem eius ſecundùm hanc rationem appellauit ſecundùm quid licet generatio eiuſdem, abſolutè, & ſimpliciter conſideratæ, ſit generatio ſimpliciter, vt explicat D. Th. in hoc lib. lect. citata.

2. Et ſimiliter quamuis accidens abſolutè, & ſimpliciter loquendo, ſit tantùm ens ſecundùm quid, quia tamen, vt docet D. Tho. de Veritate quæſt. 7. art. 5. ad tertium, id quod non eſt abſolutè, & ſimpliciter tale, poteſt dici ſimpliciter tale cum aliquo addito: ideò accidens illud, quod in genere accidentis fuerit perfectius, poterit cum hoc addito, nempe in prædicto genere entis in alio, & comparatione alterius imperfectiori eiuſdem generis dici ſimpliciter ens, & conſequenter ad hunc etiam ſenſum generatio illius poteſt dici generatio ſimpliciter; generatio verò accidentis imperfectioris generationi perfectioris comparata, erit propter oppoſitam rationem, adhuc cum prædicto addito, nempe intra ordinem generationis accidentalis, generatio ſecundùm quid: quia accidens imperfectius dicit priuationem perfectioris intra idem genus contenti, ſicut ſpecies ignobilior in genere ſubſtantiæ comparatur per modum priuationis reſpectu nobilioris.

Quæ omnia eleganter docuit D. Th. in hoc lib. lect. 9. his verbis: *In omnibus ſubſtantiis, & accidentibus diuerſificatur generari non ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, ſecundùm diuerſum ordinem entis, ad non ens, vel perfecti ad imperfectum. Vnde quodammodò in ſubſtantiis dicitur generatio ſimpliciter, ſi generetur ignis, non autem ſi generetur terra, & in qualitate dicitur generatio ſimpliciter, ſi generetur ſciens, non autem ſi generetur neſciens.*

§. II.

Proponitur prior opinio.

3. NOn defuerunt aliqui ex Philoſophis antiquis, quos in præſenti cap. 3. refert, & reiicit Ariſto aſſerentes

Digitized by Google

aſſerentes generationem ſubſtantialem eſſe impoſſibilem, quorum ſententia probari poteſt.

Primò ratione, quam Ariſt. in fauorem illius, & contra ſe adducit. Quia ſi generatio ſubſtantialis eſſet poſſibilis, deberet fieri ex non ente ſimpliciter, ſed hoc repugnat: ergo etiam illa. Maior patet, nam cum tendat ad ens ſimpliciter, vt dictum eſt, debet fieri ex non ente ſimpliciter, quia vnumquodque fit ex ſuo contrario, ideóque productio albi eſt ex non albo, & ſic de aliis. Minor verò etiam conſtat: quoniam ſicut ens ſimpliciter, eſt ſimpliciter aliquid, ita non ens ſimpliciter, eſt ſimpliciter nihil; at ex nihilò, naturaliter loquendo, nihil fieri poteſt: ergo, &c.

Confirmatur ratione, quam innuit etiam Philoſophus in hoc libro cap. 3. text. 11. quamque D. Th ibidem ad hanc formam reducit. Id, ex quo generatur aliquid, poteſt dici illud, quod ex eodem generatum eſt, ſicut ſi ex ligno generetur arca, poteſt dici, quod lignum eſt arca: ergo ſi non ex ente ſimpliciter generatur ens, verum erit dicere, quòd non ens eſt ens: quod apertè implicat.

4. Secundò: quia alioquin genitum, & corruptum ſubſtantialiter eſſet idem numero; quod tamen, vt conſtat, eſt euidenter falſum. Patet ſequela, nam cùm omnis tranſmutatio, qualis eſſet generatio ſubſtantialis, debeat habere idem ſubiectum manens ſub vtroque termino, ſcilicet ſub forma geniti, & corrupti, iam hæc duo eſſent vnum, & idem numero: nam, vt ex Ariſt. & D.Th. infrà dicemus, quæ habent eandem numero materiam, ſunt idem numero.

Tertiò: quia aliàs eadem entitas materiæ eſſet modò vnius ſpeciei, & modò alterius: ac proinde eſſet, & non eſſet eadem. Sequela probatur, quoniam vt 1. Phyſ. diſp. 3 n.27. diximus, materia habet ſuam vnitatem ſpecificam à forma: ergo cùm data poſſibilitate generationis ſubſtantialis debeat materia neceſſariò manere ſub diuerſis ſpecie formis, fieret inde, vt ipſa eſſet modò vnius, modò alterius ſpeciei.

§. III.

Statuitur vera ſententia.

5. Dicendum tamen eſt, generationem ſimpliciter, ſeu ſubſtantialem eſſe poſſibilem. Aſſertionem hanc ex profeſſo docet, & probat Ariſt. in hoc lib. c. 3. vbi D. Th. & communiter omnes Philoſophi. Et licet poſſet ſatis efficaciter probari tam ex iis, quæ 1. Phyſ. diſp. 2. n. 10. ex Ariſt. & D. Th. diximus, nempe re verà dari tria principia ad generationem ſubſtantialem requiſita, & ſufficientia, nimirùm, materiam, formam, & priuationem, quam ex ibidem diſp. 4 nu. 16. dictis, ſcilicet formas ſubſtantiales verè & connaturaliter educi ex potentia materiæ, ſiquidem talis eductio eſt vera & ſubſtantialis generatio, vt ibidem oſtendimus: imò ferè omnia, quæ in illo lib. dicta ſunt, ad hanc ſubſtantialem generationem oſtendendam conducant; nihilominùs duplici alia ratione ex Ariſt. & D. Thom. deſumpta, propoſitam modò ſuademus aſſertionem.

Prima, quam vterque innuit 2. de Anima textu 34. ad hanc formam reduci poteſt. Nam viuens perfectum habet naturalem appetitum ad generandum ſibi ſimile; ergo talis generatio erit poſſibilis. Antecedens patet: quoniam naturaliter appetit perpetuitatem in ſuo eſſe: quare cùm hanc nequeant habere in ſe, quippe cùm corruptibile ſit, appetit conſequi illam in alio ſibi ſimili, vt ita ſe meliori modo, quo poteſt, conſeruet. Conſequentia verò etiam conſtat: quia alioquin appetitus naturalis eſſet fruſtraneus; ſiquidem non poſſet adipiſci id quod appetit: illud namque fruſtraneum dicitur, quod finem ſuum obtinere non poteſt, ſaltim in aliquo indiuiduo.

Nec refert, ſi dixeris in hac ratione ſupponi, id quod probandum erat, ſcilicet viuens, aut quoduis aliud ens ſubſtantiale eſſe ſubſtantialiter corruptibile: nam ſi ſemel generatio eſſet impoſſibilis, etiam corruptio ſubſtantialis repugnaret, ne materia ſine forma daretur.

Non itaque hoc refert: quia id ſupponitur, vt euidenti experientia notum: nam cùm videamus viuentia amittere tam operationes, & potentias vitales, quam cæteras alias proprietates, quæ ſemper animam comitantur, non eget aliqua probatione, quòd illa ſubſtantialiter corrumpantur, & deſinant eſſe, imò hinc maior probatio pro noſtra aſſertione deſumitur: nam euidenter experimur, in naturalibus perire proprietates, & operationes vnius compoſiti ſubſtantialis, & loco illarum alias nouas, præcedentibúſque diuerſas aduenire: quod planè indicat perire ibidem aliquam formam ſubſtantialem, à qua pereuntes illæ proprietates dimanabant, aliámque nouam adeſſe, in qua prædictæ nouæ proprietates, & operationes radicari debeant, ac proinde dari corruptionem ſubſtantialem per deſitionem formæ ſubſtantialis præcedentis, generationem etiam ſubſtantialem per introductionem, ſeu eductionem ſubſequentis.

6. Secunda ratio ex Ariſt. & D. Thom. in præſenti & 8. Phyſ. etiam deſumpta poteſt ſub hac forma proponi. Poſſibilis eſt alteratio: ergo etiam generatio ſubſtantialis. Antecedens conſtat experientia, qua videmus aquam alterari ab igne; & ſic de aliis. Conſequentia verò probatur: nam cùm alteratio per ſe ordinetur ad generationem ſubſtantialem tanquam ad finem, non erit ipſa poſſibilis, ſi generatio ſubſtantialis impoſſibilis fuerit, ſiquidem quoties finis repugnat, toties media ad illum per ſe ordinata fruſtranea, imò impoſſibilia ſunt.

Nec refert, ſi dixeris tum quòd illuminatio, diffuſio ſpecierum, & aliæ plures alterationes, non ordinantur ad generationem ſubſtantialem, vt ex ſe conſtat, ac proinde iam ex hoc capite ratio facta claudicabit. Tum etiam in ea ſupponi id, quod probandum erat, ſcilicet generationem ſubſtantialem eſſe finem alterationis, quoniam negantes illam conſequenter dicunt prædictam alterationem ſolùm ordinari tanquam ad finem ad accidentalem tranſmutationem: tum denique falſo colligi media eſſe fruſtranea, aut impoſſibilia, ex eo, quòd finis ſit impoſſibilis: nam grauitas corporum eſt medium per ſe ordinatum, & à natura non fruſtra conceſſum, ad hoc, vt omnia grauia ſint in centro, & nihilominùs repugnat ſeruato ordine vniuerſi omnia illa in eo eſſe, & ſimiliter noſter intellectus pro hoc ſtatu nequit ſecundùm communem rerum curſum habere omnes ſcientias; & tamen eſt in eo habitus principiorum, & lumen, quo poſſit illas adipiſci.

7. Non itaque hæc referunt: non quidem primum: nam Ariſtot. & D. Thom. non loquuntur de alteratione perfectiua, ſed phyſica, & corruptiua, quæ proinde fit cum corruptione contrarij, quæque cauſatur à corpore agente ſecundùm rationem corporis: licet enim illa prior, quippe procedens à corpore ſecundum quod attingit ordinem ſubſtantiarum ſeparatarum, & participat aliquid de modo ipſarum, quatenùs infimum ſupremi attingitur à ſupremo infimi, vt docet D. Thom. de Potentia quæſt. 5. artic. 8. non inferat per ſe, vt ex vi ſua tranſmutationem ſubſtantialem materiæ, vt in illuminatione, & diffuſione ſpecierum contingit; ſecus tamen hæc poſterior, ſaltim ſi fiat inter qualitates immediatè actiuas, quales ſūt illæ

Digitized by Google

illæ primæ, nimirum caliditas, frigiditas, &c. Et ratio eſt aperta: nam cùm per hanc alterationem corrumpantur diſpoſitiones conſeruantes formam ſubſtantialem, conſequens eſt, vt illis pereuntibus hæc pereat, quippe quæ ſine debitis diſpoſitionibus eſſe nequit, ac proinde noua forma ſubſtantialis mediante prædicta alteratione generetur, quandoquidem illud eſt medium aptum ad generandam nouam formam ſubſtantialem, quod præexiſtentem corrumpit.

Confirmatur: quia diſpoſitiones ad formam ſubſtantialem per ſe inclinant, & determinant materiam ad illam: ergo quoties alteratio nouam inducit diſpoſitionem, toties denuò inclinabitur, & determinabitur materia ad aliam ſubſtantialem formam, & conſequenter prædicta alteratio per ſe tendit ad generationem illius.

Ex quo etiam, id, quod ſecundo loco pro noſtræ rationis ſolutione adducebatur, manet impugnatum: nam ex modò dictis ſatis conſtat, generationem ſubſtantialem eſſe finem, ad quem ex natura ſua ordinatur alteratio. Hinc autem efficaciter poſſibilitas talis generationis oſtenditur: quia id, quod eſt impoſſibile, nequit eſſe connaturalis finis alterius rei de facto exiſtentis, & conſequenter ſicuti ex impoſſibilitate finis infertur impoſſibilitas mediorum, ita ex poſſibilitate, imò & exiſtentia mediorum rectè infertur poſſibilitas finis.

Nec tandem, quod vltimo loco adducitur, obeſt: nam grauia non habent grauitatem, ad hoc, vt omnia ſimul ſint in centro, ſed vt ſeorſum, & ſublatis impedimentis in illo quieſcant. Vnde non colligitur, grauitatem eſſe impoſſibilem, aut fruſtra datam, ex eo quod grauia nequeant eſſe ſimul in centro: nam illud ſolum dicitur fruſtraneum, quod nequit conſequi ſuum finem, quando vbi, & in quo illud debet adipiſci, Ex quo etiam ad ſecundum exemplum ſatis conſtat: tum quia homini non debentur pro hoc ſtatu omnes ſcientiæ: tum etiam, quia ad hoc vt habitus principiorum non ſit impoſſibilis pro hoc ſtatu, ſufficit, quòd medio illo aliqua, vel aliquæ, imò & plures ſcientiæ ſint naturaliter, & in hoc ſtatu acquiſibiles, etiam ſecundùm communem curſum rerum.

§. IV.

Soluuntur argumenta initio adducta.

8. AD primum, pro prima ſententia reſpondetur ex Ariſtot. & D. Thom. in præſenti lect. 6. quòd cùm effectus, qui per generationem ſubſtantialem producitur, ſit compoſitum ipſum ſubſtantiale habens eſſe in actu ſimpliciter, ſatis eſt fieri tanquam ex ſubiecto, ex quo forma ipſius educitur ex non ente actu, ſeu ex ente potentia, ſcilicet ex materia prima, & ex priuatione rei genitæ, tanquam ex termino *à quo*. Nam vt ex dictis 1. Phyſic. diſp. 2. num. 10. conſtat, hæc tantùm principia, ſcilicet materia, forma, & priuatio, ad generationem ſubſtantialem deſiderantur. Vnde conceſſa maiori in ſenſu explicato neganda eſt minor: & ad probationem negandum eſt, non ens ſimpliciter, ac proinde materiam eſſe ſimpliciter nihil: nam licet ex eo quòd ens ſimpliciter, ſit ſimpliciter aliquid, colligatur, non ens ſimpliciter, eſſe ſimpliciter non ens; non tamen eſſe ſimpliciter, & nihil: quia inter ens ſimpliciter, & nihil ſimpliciter, datur medium, nempe ens in potentia, ſeu ens per modum puræ potentiæ, quod eſt non ens ſimpliciter.

Et explicari poteſt hoc ipſum ex his, quæ 1. Phyſ. diſput. 3. num. 4. & 20. diximus, nimirum quòd etſi *res* ſeu *aliquid* ſumatur à quidditate; attamen hoc nomen *ens* deſumitur ab actu eſſendi, ſeu exiſtendi, vt apertè docet D. Thom. 1. contra Gentes cap. 25. in fine, & in primo diſt. 8. quæſt. 1. art. 1. de Veritate, quæſt. 1. art. 1. Vnde, id quod non habet actum eſſendi, ſeu exiſtendi ex ſe, ſed tantùm in potentia, & à forma, vt in materia prima contingit, meritò vocatur ens in potentia, & non ens ſimpliciter, ac ſine addito, quamuis ſit vera pars compoſiti ſubſtantialis, & conſequenter non ſit purum nihil.

Nec obſtat, ſi dixeris, quòd eadem ratione cùm generatur ſubſtantia ſimpliciter, V. G. ignis poſſet dici compoſitum illud fieri ex non ſubſtantia; quod tamen eſt falſum. Sequela patet ex paritate rationis; falſitas verò conſequentis ex ſe conſtat, quandoquidem certum eſt, materiam primam, ex qua illa generatio fit, eſſe quid ſubſtantiale.

Non itaque id obeſt, ſed potiùs prodeſt: concedenda eſt enim ſequela, ſi ſubſtantia accipiatur ſimpliciter, & ſine addito: quia materia non eſt ſubſtantia ſimpliciter, ſed cum addito, ſcilicet ſubſtantia partialis: ſecùs verò ſi ſubſtantia ſumatur prout abſtrahit à ſubſtantia ſimpliciter, & ſine addito, & ab ea quæ ſolùm cum addito dicitur talis.

9. Ad confirmationem initio adductam reſpondetur ex Ariſtot. & D. Th. 7. Metaphyſic. text. 25. antecedens eſſe verum, quando id, ex quo aliquid fit, ſumitur in concreto: & ita dicimus hoc materiale eſſe ignem; ita tamen, vt hoc non fiat per terminum ſignificantem ipſam priuationem: nam tunc habenti formam tribueretur eius priuatio. Vnde licet materia in concreto ſignificata poſſit ſub hoc termino, ſcilicet, *hoc materiale*, prædicari de igne, & è contra, non tamen ſub hoc termino *non ens*, quia per illum ſignificatur eſſe materiale, cum priuatione actualitatis prouenientis à forma, vt ex modò dictis numero præcedenti conſtat.

Ad ſecundum neganda eſt ſequela, & ad probationem dicendum, genitum, & corruptum habere materiam eandem numero negatiuè, & materialiter ſumptam, non verò poſitiuè, & formaliter, quia non habent illam, vt ſigillatam ad eandem numero formam, ſed ad diuerſam, vt 1. Phyſ. diſp. 3. n. 26. 42. & 43. diximus. Sed de his latiùs infrà.

Ad tertium concedenda eſt ſequela de ſpecie poſitiua materiæ, & à forma ei proueniente, hoc tamen nullum eſt inconueniens, vt 1. Phyſic. diſput. 3. num. 34. oſtendimus: nam licet res aliæ, quæ ex ſe ſunt poſitiuè vnæ, non poſſint ſucceſſiuè eſſe diuerſæ ſpeciei intrinſecæ, vt conſtat; benè tamen materia propter ſpecialem rationem, quæ in ea procedit: cum enim non habeat ex ſe; niſi eſſe vnam ſpecie negatiuè, vt diſput. citata oſtendimus, & vnitas ſpecifica negatiua conſiſtat in hoc, quòd res, quæ ſic dicitur vna, non ſit ex ſe plures, poſſit tamen aliunde plurificari, quia eſt vnitas puræ potentiæ, ac proinde non potentis proximè eſſe ſuſceptiuam actualitatis exiſtentiæ, niſi ſpecificationem à forma recipiat: inde eſt, vt eadem entitas materialis eiuſdem materiæ materialiter ſumptæ poſſit trahi ad plures, & diuerſas ſpecificationes poſitiuas, iuxta pluralitatem formarum, quoniam eius eſſentia conſiſtit in potentialitate ad plures ſpecificationes ſucceſſiuè, licet ex ſe nullam habeat. Cæterùm, quomodo, & in quo ſenſu hæc ſpecificatio ſit intrinſeca materiæ, iam ibidem explicuimus.

QVÆSTIO

QVÆSTIO II.

Quid ſit generatio ſubſtantialis.

QVamuis huius quæſtionis deciſio ferè conſtet ex his quæ diximus, tum 1. Phyſ. diſput. 2. à num. 7. vſque ad 17. & diſputat. 4. num. 46. & 47. tùm etiam 2. Phyſ. diſput. 10. à 67. vſque ad 83. nihilominùs, quia in hoc libro propriam ſedem habet, placuit ab illa non omnino abſtinere: curabimus tamen ea quæ locis citatis dicta ſunt, ex profeſſo non inculcare, ſed aliqua, quæ ibidem curſim tetigimus, ampliùs diulcidare.

§. I.

Prior dicendi modus.

10. PRima ergo ſententia aſſerit generationem, de qua loquimur, eſſe actionem quandam ex parte termini ſubſtantialem, diſtinctam ſecluſo intellectu à tota alteratione præcedenti, per quam materia diſpoſita fuit ad nouam formam. Ita Scotus in 2. diſtin. 2. quæſt. 9. Henricus quodlib. 9. quæſt. 4. Auerroës 4. Phyſ. commento 9. Simplicius lib. 3. text. 8. Alenſis 3. part. quæſt. 7. membro 9. quos omnes refert & ſequitur Rubio in præſenti tractatu 1. qu. 5. tenentque hoc ipſum Suarez 1. tom. ſuæ Metaph. diſp. 18. ſect. 2. à num. 15. vſque ad 19. Hurtado diſp. 1. de Generat. ſect. 9. & plures alij Iuniores. Quæ ſententia poſſet probari pluribus, & non leuibus fundamentis quæ 2. Phyſ. diſp. 10. iam citata adduximus, & diluimus. Cæterùm, ne eadem repetantur, viſum eſt illam ſic denuò aliis argumentis confirmare.

Primò: quia generatio eſt realiter eſſentialiter diſtincta à tota alteratione præcedenti, vt in hoc libro cap. 4. docet, & probat Ariſt. & cum eo D. Thom. lect. 10. ergo eſſentialiter eſt propria, & noua actio ad formam ſubſtantialem terminata. Antecedens, præterquam quòd eſt Ariſt. & Angel. Doctoris loco citato, ſic poteſt probari: quia generatio eſt eductio nouæ formæ ſubſtantialis realiter diſtinctæ à termino alterationis, & fit immediatè in ſubiecto diſtincto, ſcilicet in materia prima: alteratio verò in toto compoſito. Conſequentia autem conſtat: quia noua eductio nouæ formæ per ſe primò intentæ, & realiter diſtincta ab alteratione non poteſt non eſſe eſſentialiter noua actio, quandoquidem educere eſt agere, & eductio eſſentialiter eſt actio, & per conſequens noua eductio formæ ſubſtantialis, qualis eſt generatio, erit eſſentialiter noua actio ad talem formam, immediatè terminata.

Nec ſatis erit, ſi dixeris eductionem non eſſe neceſſariò actionem, ſed poſſe eſſe naturalem reſultantiam realiter diſtinctum à tota alteratione præcedenti, quæ in materia prima ſubiectetur, quæque naturali ſequela ad prædictam alterationem ſubſequatur. Nam præterquam, quòd hæc ſolutio ſatis impugnata eſt locis citatis, nihilominùs adhuc contra illam obſtat, quòd eductio, vt habet rationem naturalis reſultantiæ, dicit aliquam veram efficientiam: ergo iam eductio formæ ſubſtantialis erit vera, & noua actio diſtincta ab alteratione præcedenti. Patet conſequentia: quoniam vera efficientia neceſſariò dicit veram actionem. Antecedens autem probatur: tùm, quia alioquin illa non eſſet vera reſultantia Phyſica, ſed illatiua tantùm, conſiſtens in hoc, quòd poſito vno, ſtatim aliud propter naturale debitum ponatur, ſicut inter materiam, & formam cœli, eſt illatio, non tamen vera & Phyſica reſultantia, tùm etiam, quia aliàs ex forma corrupta diceretur reſultare phyſicè forma genita, ſiquidem ex corruptione illius ſubſequitur naturaliter generatio huius.

11. Secundò: quia generatio ſubſtantialis, vt diſtincta à tota alteratione præcedenti, eſſentialiter eſt egreſſus cum motu formæ ſubſtantialis ab agente: ergo, vt diſtincta ab illa erit eſſentialiter actio ad formam ſubſtantialem terminata. Conſequentia patet, nam vt docet D. Thom. 1. part. quæſt. 41. artic. 1. & in 1. diſtinct. 8. quæſt. 4. artic. 3. ad tertium, actio nihil eſt aliud, quàm motus, prout eſt egreſſus ab agente. Antecedens verò ſatis liquet: nam cùm forma ſubſtantialis ſit effectus nouiter egreſſus à generante poſt alterationem, & terminum eius, egrediaturque immediatè ex vi generationis, vt diſtinctæ ab alteratione, & tanquam viæ eſſentialiter ordinatæ ad illam, non poteſt non ipſa generatio eſſe eſſentialiter egreſſus eiuſdem formæ à generante, imò etiam egreſſus cum motu, quandoquidem, vt 3. Phyſic. diſput. 16. num. 16. ex Ariſt. & D. Thom. oſtendimus, prædicta generatio eſt motus quidam ſub motu ibidem diffinito eſſentialiter comprehenſus.

Tertiò: ſubſtantia completa præcipuè intendit communicationem ſuæ naturæ, non verò alterationem, aut diſpoſitiones per illam productas, niſi quatenus conducunt ad communicationem naturæ: ergo communicatio naturæ, quæ eſt generatio ſubſtantialis, erit eſſentialiter actio diſtincta ab alteratione, & per ſe primò terminata ad ſubſtantiam. Antecedens ex ſe videtur notum: conſequentia verò probatur: nam ſicut id, quod ſecundariò intenditur, fit ſecundariò, per actionem ad aliud priùs tendentem, ita quod per ſe primò intenditur, debet fieri per diuerſam, & ſibi propriam actionem, per ſe primò ad illud terminatam.

§. II.

Aliud quorundam Iuniorum placitum.

12. SEcunda ſententia aſſerit generationem ſubſtantialem non eſſe nouam actionem diſtinctam à tota alteratione præcedenti, eſſe tamen eſſentialiter nouam mutationem ad eſſe ſubſtantiale terminatam.

Hanc, quoad primam partem tuentur plures Doctores, pro aſſertione noſtra referendi, & ex his, quæ ibidem dicemus, ſatis conſtabit. Quoad ſecundam verò defenditur à Rubio in hoc libro tract. 1. qu. 2. à Conimbricenſibus c. 4. qu. 9. art. 1. & à pluribus ex Iunioribus: & quoad illam probatur.

Primò, nam Ariſtot. ſemper diffiniuit generationem ſubſtantialem per mutationem, & non qualemcunque, ſed habentem terminum *ad quem*, ſcilicet eſſe ſubſtantiale eſſentialiter diſtinctum à tota alteratione præcedenti: ergo ſenſit eam eſſe intrinſecè mutationem diſtinctam ab alteratione præcedenti, & ad prædictum eſſe terminatam. Antecedens patet ex tribus diffinitionibus, quas Philoſophus tradit.

Prima habetur 8. Phyſ. cap. 7. text. 2. ſcilicet: *Generatio eſt mutatio de non ente ad ens, ſiue de non eſſe ad eſſe*, nempe ſubſtantiale, quod eſt eſſe ſimpliciter. Secunda verò cap. 4. huius libri, text. 23. nimirum, *Generatio eſt mutatio totius in totum, nullo ſenſibili permanente, id eſt*, vt explicat D. Thom. ibidem ſecundùm totam rei ſubſtantiam, in quantum materia accipit aliam formam ſubſtantialem, ita vt non maneat aliquod ſenſibile. Tertia tandem cap. 5. eiuſdem libri text. 25. *Generatio eſt mutatio à ſubſtantia in potentia ad ſubſtantiam in actu.* Conſequentia verò quoad primam partem ſatis conſtat, alioquin Ariſt. diminutè proceſſiſſet

Digitized by Google

ceſſiſſet non aſſignans eſſentialem definitionem generationis, maximè cum facilè aſſignari poſſet, ſiquidem eius eſſentia, & principia intrinſeca ad illam requiſita ſatis ſunt nota. Quoad ſecundam verò partem, etiam eſt manifeſta: nam mutationes habentes terminos eſſentialiter diſtinctos non poſſunt non eſſe eſſentialiter diuerſæ: ergo cùm terminus alterationis ſit accidens; & generationis eſſe ſubſtantiale, erunt hæ mutationes eſſentialiter ſe diuerſæ.

Confirmatur: nam idem Philoſophus 5. Phyſic. text. 7. diſtinguens eſſentialiter mutationem; & generationem à motu ſucceſſiuo, ac proinde ab alteratione, quæ motus quidam ſucceſſiuus eſt, ita inquit: *Quæ igitur ex non ſubiecto, eſt in ſubiecto mutatio ſecundum contradictionem, hoc eſt, de non eſſe ad eſſe, generatio eſt*: vbi D. Th. ſic. ait: *Cùm enim generatio ſit mutatio de non eſſe in eſſe, ſecundum illum modum dicitur aliquid generari, quo ex non eſſe mutatur.*

13. Secundò, quia tria ſunt generationis principia intrinſeca, ſcilicet materia, forma, & priuatio, ita vt materia habeat ſe tanquam ſubiectum, alia verò tanquam terminus *à quo*, & *ad quem*: ergo generatio erit eſſentialiter mutatio, diſtincta ab alteratione. Antecedens eſt Ariſt. 1. Phyſ. cap. 7. text. 67. D. Th. ibidem, & Opuſc. 31. in principio. Conſequentia verò quoad ſecundam partem patet ex dictis. Quoad primam autem probatur: nam ad mutationem tantùm requiruntur illa tria, ſcilicet ſubiectum, & terminus *ad quem*, qui denuò acquiratur, ac tandem terminus *à quo* priuatiuus, qui relinquatur: ergo cùm generatio eſſentialiter habeat prædicta principia, erit eſſentialiter mutatio.

Nec refert, ſi dicas, hæc tria principia tantùm eſſe intrinſeca generationi, vt modo naturali fit, & ideò hoc tantùm modo eſſe mutationem, non verò eſſentialiter: & ita ſi materia non fuiſſet ſub priuatione formæ, & nihilominus hæc de potentia eius educeretur, tunc eſſet vera generatio, quippe vera eductio; non tamen vera mutatio.

Nam contra hoc eſt, hinc fieri priuationem, non eſſe principium per ſe generationis, ſed per accidens; at hoc eſt omnino falſum: ergo, &c. Sequela patet: quod enim per ſe conuenit alicui, debet omnibus eiuſdem eſſentiæ conuenire: ergo ſi priuatio non eſt principium cuiuſcumque generationis, non erit principium per ſe: vel ſi eſt principium per ſe, neceſſe eſt cuicumque veræ generationi conuenire, Minor verò conſtat: quia vt paſſim docet Ariſtot. & D. Thom. vnumquodque per ſe fit ex ſuo contrario, vt homo ex non homine, ſeu ex priuatione hominis, equus ex non equo, & ſic de aliis

14. Confirmatur: nam ſi loquamur de Generatione, prout naturali modo, fit, tunc generatio ſemper, & neceſſariò eſt à forma in formam, quandoquidem materia non poteſt eſſe denudata ab omni forma, & nihilominùs forma præexiſtens, & corrumpenda, à qua tranſit materia, non connumeratur inter principia intrinſeca generationis, vt communiter docent omnes Philoſophi: ergo ſignum eſt, priuationem non aſſignari tanquam intrinſecum principium generationis, ſolùm prout naturali modo fit, ſed etiam ſecundùm ſe conſideratæ.

Tandem, eſſentialis ratio generationis non conſiſtit in ſola eductione formæ ex potentia materiæ, & vnione cum ea: ergo vltra hoc requirit, quòd materia præceſſerit ſub priuatione eiuſdem formæ, & conſequenter mutetur quoties illam adquirit, quippe quæ tranſit de priuatione ad habitum. Antecedens probatur, quia formæ cœlorum fuerunt eductæ de potentia materiæ, & vnitæ cùm illa, quandoquidem pendent ab ea in eſſe, & conſequenter in fieri; & tamen ibi non interceſſit vera generatio, cùm corpora cæleſtia ſint ingenerabilia: ergo generatio non conſiſtit eſſentialiter in ſola prædicta eductione formæ, & nexu eiuſdem cum materia. Ex quo etiam prima conſequentia conſtat: quia ſi ſemel non ſufficit ſola eductio, nihil aliud videtur deſiderari præter priuationem formæ generandæ, & ideò quoties adeſt eductio cum priuatione, ſemper adeſt vera generatio.

§. III.

Generationem non eſſe actionem ab alteratione diſtinctam, auctoritate, & ratione D. Thomæ oſtenditur.

15. Dicendum eſt primò. Quamuis probabile ſit generationem ſubſtantialem eſſentialiter eſſe actionem diſtinctam à tota alteratione præcedenti, & ad ſubſtantiam immediatè terminatam, nihilominùs probabilius eſt oppoſitum. Aſſertio hæc quoad prima partem patet ex quæſt. 2. Phyſic. diſp. 10. n. 67. diximus, vbi etiam explicuimus quo modo, etſi ſubſtantia non ſit immediatè operatiua, attamen mediis accidentibus, & non aliter, duplicem poteſt elicere actionem, aliam immediatè terminatam ad diſpoſitiones, aliam verò immediatè attingentem compoſitum ſubſtantiale.

Secunda verò aſſertionis pars, quam ibidem n. 68. vt probabiliorem, ac magis conſonam menti D. Th. elegimus, eſt eiuſdem S. Doctoris opuſ. 32. & q. vnica de Anima art. 12. quorum teſtimoniorum verba diſput. citata à num. 71. vſque ad 74. adduximus, & expendimus, à quibus proinde nunc abſtinendum. Eandem etiam ſententiam tuetur idem S. Doctor, tum 1. part. q. 18. art. 2. ad quartum, dicens, *Quòd homo generat ſibi ſimile, in quantum per virtutem ſeminis eius diſponitur materia ad ſuſceptionem talis formæ*: vbi nullam aliam actionem realiter diſtinctam ab actione diſpoſitiua in ordine ad generationem hominis agnoſcit: tum etiam 1. 2. quæſt. 85. art. 1. ad 3. & in 2. diſt. 18. q. 2. art. ad quartum, & in 3. diſt. 13. q. 2. art. 1. ad tertium de potentia q. 3. art. 9. ad 5. & 6. ac 10. 5. Metaphyſ. lect. 2. ac tandem inſignis eſt eiuſdem S. Doctoris locus in tractatu de natura materiæ, vbi ſic loquitur: *Quia in termino cuiuſlibet motus eſt quies quædam ſecundùm naturam illius motus, ideò in fine alterationis quies eſt inductio formæ ſubſtantialis: alteratio igitur, per quam ſpoliatur materia à forma priori, in ſe requirit ſubiectum actu exiſtens, quia ipſa eſt motus: in ſuo verò termino non requirit ſubiectum actu exiſtens: terminus autem eius eſt generatio. Vnde generatio non requirit ſubiectum, niſi in potentia tantùm: inde igitur manifeſtum eſt, quòd generatio non eſt motus, ſed mutatio.* Sanctum Doctorem ſequuntur Caietanus, Sotus, Fonſeca, Zanardus, & communiter omnes Iuniores Thomiſtæ locis citatis in eadem diſput. num. 68.

16. Ratio fundamentalis deſumitur ex eodem S. Doct. artic. 12. quæſtionis vnicæ de Anima iam citatæ, quæ quia leuiter, & curſim 2. Phyſ. à nobis tacta eſt, ideò aliquantulùm magis in præſenti, vbi quæſtio hæc propriam ſedem habet, eſt ſic expendenda. Si generatio ſubſtantialis eſſet actio diſtincta ab alteratione præcedenti, iam ſubſtantia creata, eliciens illam, eſſet immediatè operatiua; ſed hoc implicat: ergo etiam illud. Minor conſtat ex his, quæ ſatis fusè 2. Phyſ. diſput. 10. à num. 22. vſque ad 12. & à num. 55. vſque ad 66. diximus. Sequela verò probatur: nam qualis eſt terminus immediatè, & per ſe. primò productus, talis debet eſſe virtus operatiua, ſeu principium proximum operandi, quia vnumquodque agit ſecundùm quod actu eſt illud

ipſum, quod immediatè ab eo, & per ſe primò producitur: & ita ignis non calefacit, in quantum actu eſt lucidus, ſed in quantum actu eſt calidus: ergo, ſi datur actio ſubſtantialis, diſtincta à tota præcedenti alteratione, quæ immediatè, & per ſe primò terminetur ad ſubſtantiam, iam virtus operatiua, ſeu principium operandi proximum erit ſubſtantia, & conſequenter ſubſtantia erit immediatè operatiua.

Nec refert, ſi primò dixeris, quòd ſicut ex hac ratione non colligitur conuenientia atoma inter principium proximè operatiuum, & terminum per ſe primò productum, vt patet in agentibus æquiuocis, ita nec infertur conuenientia in ratione ſubſtantiæ, aut accidentis, ſed ſolùm in ratione entis: & ideò Deus operatur per ſuam ſubſtantiam, & nihilominùs poteſt immediatè producere accidens.

17. Non itaque hoc refert: nam præterquam quòd hæc euaſio non poteſt adaptari agentibus vniuocis, vt ex ſe conſtat; nihilominùs adhuc contra illam obſtat, quòd, vt docent communiter Philoſophi, & oſtendit D. Thom. 1. part. quæſt. 35. artic. 2. ad quartum, & quæſt. 4. artic. 5. in corpore, omne generans producit ſibi ſimile ſecundùm formam, qua agit, quæ eſt potentia generatiua: ergo hæc ſimilitudo debet eſſe inter potentiam operatiuam, & terminum per ſe primò productum, ſecundùm eam rationem, ſecundùm quam formaliter terminat: ergo cùm nulla res creata poſſit terminare actionem cauſæ ſecundæ ſecundùm rationem entis præcisè, ſed ſecundùm aliam inferiorem, & magis contractam, quia nulla creatura poteſt producere ens in quantum ens, fit inde, quòd ſimilitudo, inter potentiam generatiuam, & terminum per ſe primò, à cauſa ſecunda generatum, non poſſit eſſe præcisè in ratione entis, ſed ad minus in ratione accidentis, aut ſubſtantiæ eſſe debeat. Prima conſequentia ex ſe patet: nam cùm virtus operatiua, & eius effectus debeat aſſimilari in ratione cauſæ, & effectus, non poteſt non hæc ſimilitudo eſſe inter ipſam, ſecundùm eam rationem formalem, qua agit, & terminum quo ad eam, ſecundùm quam formaliter terminat. Secunda verò conſequentia eſt euidens: quia cùm eſſe per ſe, & in alio immediatè, contrahant ens, oportet vt ea, quæ conueniunt, plùs quàm in ente, ſint ſimilia ſaltim in ratione accidentis vel ſubſtantiæ.

Confirmatur: nam licèt daremus, Deum agere per actionem tranſeuntem, nihilominùs ideò poteſt agere immediatè per ſuam ſubſtantiam, & producere immediatè accidens: quia accidens non terminat, niſi in quantum eſt ens, vel vt rationem entis participat, & ideò ſatis eſt, quòd inter Deum, & ipſum ſit conuenientia in ratione entis: ergo cùm nulla creatura poſſit producere aliam ſecundùm iſtam rationem, conſequens eſt, vt potentia operatiua, & effectus, non ſolùm in ratione entis, ſed etiam in ratione ſubſtantiæ, vel accidentis debeant conuenire. Antecedens patet: nam cùm vniuerſaliſſimæ cauſæ debeat correſpondere vniuerſaliſſimus effectus, & terminus, inde eſt, quòd actio illa Dei, qui eſt vniuerſaliſſimum agens, formaliter terminetur ad ens producibile, in quantum tale, vt ad inferiora illius, quatenùs participant prædictam rationem. Et quo etiam conſequentia ſatis conſtat: nam ſicut alia agentia creata comparata cum Deo ſunt particularia, ita non poſſunt habere terminum, & effectum, ſecundùm rationem ita vniuerſalem, vt Deus, & per conſequens non poſſunt habere ſimilitudinem, ſeu conuenientiam cum ſuis effectibus præcisè in ratione entium, ſed inſuper in ratione ſubſtantiæ, vel accidentis.

18. Nec etiam refert, ſi ſecundò dixeris, ex vi huius rationis non ſequi neceſſariò, ſubſtantiam eſſe immediatè operatiuam: nam hæc actio ſubſtantialis non eliceretur immediatè à ſubſtantia, ſed mediantibus accidentibus, tanquam virtutibus inſtrumentariis ſubſtantiæ, ita vt calor, verbi gratia, priùs ratione ſui calefaciat, & deinde in virtute ſubſtantiæ eliciat aliam actionem altiorem realiter diſtinctam à tota alteratione præcedenti, per quam attingat ſubſtantiam, & ſic nunquam generans operabitur immediatè per ſuam ſubſtantiam, ſed mediis accidentibus, tanquam inſtrumentis: quod ſufficit ad hoc, vt poſſit ſubſtantiam per ſe tali actione attingere: nam effectus per ſe primò productus non petit ſimilitudinem cum principio proximo inſtrumentali, ſed cum principali, & remoto.

Non itaque hoc refert: nam contra hoc eſt, quòd vel à ſubſtantia in accidens deriuatur aliqua virtus, per quam fulciatur, & eleuetur quoties elicet illam actionem altiorem immediatè terminatam ad ſubſtantiam, vel non; ſed ſufficit, quòd accidens habeat permanenter eſſe virtutem ſubſtantiæ? Si primum, ergo iam ſubſtantia erit immediatè operatiua reſpectu illius nouæ confortationis, per quam accidens eleuatur, cuius oppoſitum loco citato ex 2. Phyſic. larè oſtendimus. Si ſecundum: ergo non eſt neceſſaria illa noua, & excellentior actio, ſed ſufficiet alteratio, quatenus procedit à calore, V. G. vt eſt virtus ignis, & ab ipſo igne, vt à cauſa præcipua, ac radicali.

Et ratio eſt: nam, vt 2. Phyſ. diſput. 10. citata dicebamus, id ipſum habet calefactio in actu ſecundo, quod habet calor in actu primo: ſed calor, vt calor eſt, poteſt virtutem propria producere calorem ſecundùm ſuam ſpeciem conſideratum, & vt virtus ignis, ilique ſubordinatus eſt productiuus ſubſtantiæ ignis: ergo calefactio ſecundùm ſibi propria erit actualis productio caloris, & quatenùs oritur ab eodem calore, vt virtute ignis, & conſequenter vt ſubordinatur igni tanquàm agenti primo, & radicali, erit actualis productio ſubſtantiæ ignis geniti.

Confirmatur: nam ex eo quòd aqua Baptiſmi non producit gratiam regeneratiuam præcisè abluendo, ſed per aliam inſuper actionem altiorem ſubſequutam ad hanc, tanquam ad actionem præuiam, ideò Deus immediatè cauſat in illa aliquid realiter diſtinctum ab ea, per quod eleuetur, & confortetur ad prædictam actionem altiorem eliciendam: ergo ſi calor non poteſt præcisè per calefactionem modo dicto conſideratam producere ignem, ſed indiget alia actione altiori ad ignem per ſe primo terminata, fiet inde, vt ignis generans, debeat eſſe immediatè operatiuus eleuando, & confortando calorem; vel ſi non requiritur talis confortatio; ſed ſolùm, quòd calor ille ſit virtus ignis, & ſubordinetur illi, vt principio duntaxat radicali: oportet, vt non deſideretur alia actio realiter diſtincta, ſed ſufficiat calefactio modo iam explicato conſiderata.

§. IV.

Mutationem eſſentialiter non requiri ad Generationem adſtruitur.

19. Dicendum eſt ſecundò, generatio ſubſtantialis non eſt eſſentialiter mutatio. Aſſertio hæc apertè colligitur ex his, quæ docet D. Thom. 3. part. quæſt. 77. artic. 5. & ideò eam docent communiter Thomiſtæ, vt Caiet. Nuño, & alij, qui ibi docent dari generationem ſubſtantialem, abſque eo quòd præceſſerit in materia prima priuatio formæ generandæ,

ſandæ, vt in caſu ſtatim adducendo contingit. Eandem etiam aſſertionem tenet Fonſeca 5. Metaphyſ. cap. 1. quæſt. 6. ſect. 3. & 4. Hurtado diſput. 1. de Generat ſect. 1. & Zanardus 7. Metaphyſ. quæſt. 6. in ſolut. ad tertium & ſextum Franciſci Suarez, & in ſolut. ad trigeſimum primum.

Rationem fundamentalem innuit S. Doct. in tota fere quæſt. citata, quæ poteſt ſub hac forma proponi. Quando comburuntur ſpecies ſacramētales, aut ex illis generantur vermes, tunc in puncto generationis, & ex vi præcedentis miraculi conuertitur quantitas illius hoſtiæ conſecratæ in materiam primam, & in ea ſemel per conuerſionem producta, tunc virtute agentis naturalis generantur in illa ignis, aut vermes: & idem contingeret, etiam ſi materia fieret per creationem; & tamen illa generatio, cùm materiam verè priuatam forma ſubſtantiali non præſupponat, quippe quæ producitur in eodem inſtanti reali, ac ipſa forma ignis, aut vermis, & ſub aliqua illarum non poteſt eſſe realis mutatio, quandoquidem ad realem mutationem ſaltim requiritur tranſitus à priuatione ad habitum: ergo iam dabitur aliqua ſubſtantialis generatio, quæ non ſit actu mutatio. Conſequentia cum minori ſatis patet. Maior verò etiam conſtat, namcùm ignis non creetur, eo quòd non ſit ex nihilo, ſed ex præſuppoſito ſubiecto; nec incipiat eſſe per conuerſionem totalem alicuius in ipſum, aliàs non produceretur virtute agentis naturalis, oportet, vt generetur, quoniam non reſtat aliquis alius modus, quo in rerum natura ponatur. De quo videantur Expoſitores, & diſcipuli D. Thom. ſupra 3. part. qu. 77. artic. 5.

20. Occurrunt Iuniores dupliciter. Primò, quòd adhuc in caſu poſito datur mutatio, quia ad mutationem ſatis eſt materiam præcedere in aliquo inſtanti naturæ, & ſigno rationis priuatam forma, quatenùs in illo primo ſigno facta fuit materia præcisè ſecundùm ſuam potentialitatem, & ita tunc non intelligitur habere formam, ſed concipitur eſſe ſub priuatione illius: in ſecundo verò ſigno producitur forma, & conſequenter intelligitur materia tranſire ab hoc, quod eſt ſecundùm ſe, & in priori ſigno non habere illam, ad habendam illam in poſteriori. Cæterùm ſolutio hæc multis à nobis impugnata fuit 1. Phyſic. diſp. 4. à num. 28. vſque ad 32. & ideò in præſenti ab eius impugnatione conſultò ſuperſedemus.

Secundò, occurrit Rubio, & alij, negando ignem illum fieri per generationem, ſed per puram, & ſolam eductionem, quæ eſt actio realiter eſſentialiter diſtincta, tam ab alteratione, quàm à generatione ſubſtantiali: ab alteratione quidem, quia eſt eductio formæ ſubſtantialis: à generatione verò, ex eo quòd generatio eſſentialiter eſt à priuatione ad formam; ſecùs verò prædicta eductio, quæ tantùm eſt ex præſuppoſito ſubiecto, ratione cuius etiam à creatione differt.

Sed hæc etiam ſolutio eſt inſufficiens. Nam ſubſtantiæ non producitur ab agente naturali per actionem diſtinctam ab alteratione præcedenti, vt ſubordinata eidem agenti tanquam principio radicali, vt concluſione præcedenti oſtendimus; ſed alteratio illa, qua ignis, verbi gratia, alterat hoſtiam conſecratam, eſt eiuſdem rationis, ac eſſet ſi hoſtia illa non eſſet conſecrata, vt ex ſe conſtat: ergo ignis ille genitus non fiet per actionem eſſentialiter diſtinctam ab ea per quam fieret, ſi materia prima denuo ibidem producta per aliquod tempus in rerum natura præceſſiſſet; ergo cùm tunc eſſet ibi vera generatio, ita & nunc, licèt ex defectu priuationis non adſit mutatio.

Deinde, nam priuatio non eſt intrinſecum principium generationis eſſentialiter ſumptæ, quia illam intrinſecè componit, ſed quia eam dicit ipſa generatio habitudinem non qualitercumque, ſed, vt ad terminum non ſpecificantem: ergo ſatis erit ad rationem generationis, vt per ſe petat priuationem, quamuis per accidens ibidem non ſit. Antecedens quoad primam partem eſt notum, quoad ſecundam verò conſtat, quia ſolus terminus *adquem* ſpecificat. Conſequentia autem probatur: nam terminus inſpectus, & non ſpecificans, benè poteſt, quantum eſt ex vi huius, non eſſe inſpectus, niſi tanquam terminus, qui connaturaliter, non verò eſſentialiter debeat ibi adeſſe: & conſequenter ſatis erit, quòd, per ſe loquendo, debeat ibidem dari, quamuis per accidens non detur: ſicuti ex oppoſito, quia forma eſt terminus *ad quem* ſpecificans generationem, ex eo quòd generatio eſt eſſentialiter communicatio formæ; modo tamen alibi dicto: ideò nequit dari generatio, quin inſpiciatur forma, vt terminus, qui de facto indiſpenſabiliter communicatur.

Diximus. *Quantum eſt ex vi huius*, quia ex aliis capitibus prouenire poteſt, terminum alicuius habitudinis non ſpecificantem debere neceſſariò exiſtere ad hoc, vt res illa, quæ ad eum habitudinem importat, in rerum natura ponatur. Cæterùm, hanc neceſſitatem in præſenti interuenire nullatenùs probari poteſt.

§. V.

Eſſentia generationis explicatur.

21. Ex quo inferendum, & dicendum eſt vltimò: Generatio ſubſtantialis eſſentialiter ſūpta, tantùm conſiſtit in pura quadam naturali reſultantia ad formam ſubſtantialem terminata, eámque rectè diffiniuit Ariſtotel. 8. Phyſic. cap. 7. text. 2. per hoc quod ſit *mutatio de non ente ad ens, ſiue de non eſſe ad eſſe*. Et in hoc libro capite citato per hoc quòd *ſit mutatio à ſubſtantia in potentia ad ſubſtantiam in actu*. Aſſertionem hanc quoad poſteriorem partem tenent omnes Philoſophi, tam antiqui, quàm iuniores, qui generationem ſubſtantialem admittunt. Quoad priorem verò tuentur eam Doctores Thomiſtæ, quos pro aſſertione præcedenti retulimus.

Et in primis probatur prior pars manifeſtè ex dictis in duabus concluſionibus præcedentibus: nam cùm forma, & totum compoſitum ſubſtantiale non fiant per propriam actionem diſtinctam ab alteratione præcedenti, ſed ex vi illius modo dicto conſideratæ reſultent tanquam terminus ſecundarius executionis, conſequens eſt, vt generatio ſubſtantialis ſit ipſa naturalis reſultantia vtriuſque: cúmque non includat talis reſultantia eſſentialiter mutationem, vt oſtenſum eſt, fit inde, vt ſit reſultantia pura, id eſt libera, tam ab actione, quàm à mutatione, tanquam ab aliquo ſibi intrinſeco. Vtrùm autem hæc naturalis reſultantia, vt diſtincta ab actione, & mutatione, ſit aliquis modus ſubſtantialis diſtinctus ab ipſa forma, necne? conſtat ex his quæ 2. Phyſicorum diſput. 10. quæſt. 7. à num. 105. vſque ad 112. ſatis fusè ex D. Thom. diximus: ſi tamen ſeruata debita proportione, & iuxta dicta in eadem diſput. à num. 29. vſque ad 83. ad præſens applicentur.

22. Secunda verò pars aſſertionis, ſcilicet generationem ſubſtantialem rectè diffiniri per prædictas Philoſophi diffinitiones, probatur: nam licèt generatio ſubſtantialis poſſit ex præſuppoſito miraculo non afferre actu mutationem, vt in exemplo poſito contingit; nihilominùs illam per ſe petit, eſtque vera radix illius: tùm, quia cùm iuxta communem Philoſophorum ſententiam priuatio ſit principium per ſe

generacionis ſubſtantialis, oſtenſumque ſit, tale principium non requiri eſſentialiter vt actu poſitum, manifeſtè ſequitur requiri tanquam petitum per ſe ex vi ipſius ſubſtantialis generationis: tùm etiam, quia, vt docet Ariſtot. 1. Phyſic. cap. 5. & D. Thom. ibidem, ac 1. part. quæſt. 46. art. 1. ad tertium, vnumquodque, ſiue ſubſtantiale, ſiue accidentale, per ſe fit ex ſuo contrario: cùm autem non requiratur multoties huiuſmodi contrarium eſſe poſitiuum, oportet vt ad minus deſideretur eſſe quid priuatiuum: generatio ergo ſubſtantialis per ſe requirit priuationem formæ generandæ, & conſequenter realem mutationem.

Ex quo infertur, quod ſicut homo rectè diffinitur per riſibilitatem, quia licèt per accidens poſſit eſſe ſine illa, nihilominus per ſe loquendo ſemper eam habet, illámque petit: ita quia generatio ſubſtantialis ſecundùm ſuam eſſentiam conſiderata, eſt radix, vel ratio à priori mutationis ſubſtantialis, illámque, per ſe loquendo, ſemper infert, quamuis per accidens ratione præſuppoſiti miraculi poſſit eam actu non inferre: ideò optimè diffinitur per mutationem materiæ de non eſſe ad eſſe, id eſt eſſe ſubſtantiale, ſeu par mutationem à ſubſtantia in potentia, ad ſubſtantiam in actu, ſeu (quod idem eſt) per mutationem materiæ à priuatione formæ ſubſtantialis, ratione cuius eſt in potentia ad eandem formam, per quam eſt ſubſtantia in actu: & in hoc ſenſu generationem comprehendi ſub diffinitione motus, aſſeruimus in libro Phyſicorum diſp. 16. n. 16.

§. VI.

Satisfit fundamentis aliarum ſententiarum.

13. AD primum ergo pro prima ſententia benè reſpondetur ibidem, quia forma ſubſtantialis eſt terminus ſecundarius præcedentis alterationis, & ita noua illa eductio, quæ in inſtanti generationis fit, tantùm eſt noua reſultantia illius, non verò noua actio eductiua, quæ eſſentialiter requirit nouum terminum primarium. Sed de his videantur ea quæ 1. Phyſic. diſp. 10. quæſt. 6. §. vltimo, & quæſt. 7. diximus. Vnde ad impugnationem huius ſolutionis dicendum eſt, reſultantiam naturalem non eſſe veram, & rigoroſam efficientiam, ſed ſolùm ſecundùm quid, & conſequenter ſpectantem aliquo modo ad ordinem cauſæ efficientis, vt loco citato latè explicuimus: & ideò à materia cœli non reſultat forma cœli, vt ibidem diximus, neque à corruptione vnius ſubſtantiæ, generatio alterius, quia generatio eſt prior in genere cauſæ efficientis, quàm corruptio, licet in genere cauſæ materialis ſit poſterior: id autem, à quo aliquid naturaliter, & in genere cauſæ efficientis dimanat, debet eſſe prius in hoc genere, quàm illud, quod ab eo reſultat, & ita generatio vnius formæ nequit ſic reſultare à corruptione alterius.

Ad ſecundum patet ex dictis, generationem non eſſe egreſſum alicuius effectus primarij in exequutione, ſed ſolùm quaſi egreſſum, ſeu reſultantiam alicuius, ita vt talis quaſi egreſſus, ſeu reſultantia, ſit etiam terminus præcedentis actionis, & ideò non eſſe actionem diſtinctam ab alteratione præcedenti modo dicto conſiderata, ſed per illam produci per ſe primò vltimam diſpoſitionem, ſecundariò formam ſubſtantialem, vt complementum prædictæ alterationis, & termini primarij illius. Quæ omnia locis citatis ex 2. Phyſic. latè à nobis explicata ſunt. Ad illud autem, quod in argumento additur, ſcilicet generationem ſubſtantialem eſſe motum, ex eo quòd comprehendatur ſub diffinitione motus 3. Phyſic. ab Ariſtot. tradita. Reſpondetur hoc ſolùm conuincere, quòd ipſa per ſe loquendo petit non quidem actionem, ſed mutationem diſtinctam à tota alteratione præcedenti; & quòd vt mutatio ſub prædicta diffinitione comprehenditur.

Ad tertium concedendum eſt antecedens, ſi intelligatur de intentione operantis, ſeu naturæ, non verò de intentione operis: & neganda eſt conſequentia: ad cuius probationem dicendum eſt, ad ſummum conuincere generationem eſſe diſtinctam ab alteratione præcedenti per modum naturalis reſultantiæ, ex illa, & ex termino eius primario ſubſequutæ, quia illud ſolummodò petit nouam actionem, quod eſt terminus primarius executionis, ſeu intentionis operis. Vnde tam id, quod ſecundariò intenditur reſpectu intentionis operantis, & operis ſimul, vt propriæ paſſiones, quàm quod ſecundariò intenditur intentione operis, ſeu actionis, licèt intendatur per ſe primò intentione operantis, & naturæ, vt in ſubſtantia contingit, non fit per propriam actionem, ſed per naturalem reſultantiam.

14. Ad primum ſecundæ ſententiæ, & eius confirmationem patet ex dictis in tertia aſſertione.

Ad ſecundum conſtat, etiam ex his, quæ ibidem aſſeruimus, ſcilicet priuationem ex eo tantùm dici principium intrinſecum generationis, quia ab ea petitur, & per ſe loquendo ſemper illam infert, quamuis per accidens, & præſuppoſito aliquo miraculo, poſſit eſſe ſine ipſa. Vnde ad impugnationem contra ſolutionem ibidem adductam neganda eſt ſequela, cuius probatio nihil contra nos conuincit, nam hoc, quod eſt petere priuationem formæ generandæ, ita conuenit omni generationi, vt eius oppoſitum nulli ex generationibus ſubſtantialibus poſſit conuenire: imò ſi negatio conſideretur ſecundùm rationem mutationis, quam modo dicto ſemper habet adiunctam, implicat dari talem mutationem, niſi materia præſupponatur priuata forma, & ideò dictum illud Ariſt. ſcilicet tria eſſe principia intrinſeca generationis, debet intelligi de generatione, vt mutatio, ſi illa principia conſiderantur, vt adeò intrinſeca, quòd ſine illis in exequutione poſitis nequeat generatio dari.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd loquendo de generatione, vt naturali modo fit, ſemper inuenitur ibidem tranſitus à forma in formam ſubſtantialem, & à priuatione formæ generandæ in eandem formam, aliter tamen, & aliter: quia primum non petitur ex vi generationis, ſed aliunde, quia ſcilicet materia nequit eſſe ſine forma, & ita non valet tranſire à priuatione vnius formæ ad aliam: niſi tranſeat etiam à forma præexiſtenti: at verò ſecundum exigitur ex vi generationis: tum, quia id oſtenſum eſt à nobis 1. Phyſic. diſp. 2. num. 10. & 15. tùm etiam, quia vnumquodque per ſe loquendo, & ex vi ſua fit ex ſuo contrario, vt homo ex non homine, equus ex non equo, &c. vt ex Ariſt. & D. Thoma ſuprà dicebamus.

Ad vltimum negandum eſt antecedens, nam in eductione formæ ex potentia materiæ ſemper inuoluitur, quòd per ſe loquendo, & omni ſecluſo miraculo intercederet in ea priuatio formæ ſubſtantialis generandæ, & ideò forma cœli non eſt generabilis, ex eo quòd non petit dari in materia priuationem ſui.

Nec contra hoc obeſt probatio ibidem adducta: nam ad eam ſatis conſtat ex his quæ 1. Phyſic. diſput. 4. num. 31. & 32. diximus.

QVÆS

Digitized by Google

QVÆSTIO III.

Quis ſit terminus Generationis ſubſtantialis.

EXacta generationis notitia non parum pendet ex termini illius explicatione, & ideò poſt quæſtionem præcedentem hanc excitamus, vbi magis quidditas generationis ſubſtantialis explicabitur.

§. I.

Notationes pro explicatione tituli.

25. VT quæſtionis titulus meliùs intelligatur, notandum eſt primò, per generationem ſubſtantialem, verbi gratia equi, fieri, ſeu reſultare inter alia, tum formam cum ſua vnione, tum naturam totalem ex materia, & prædicta forma præcisè coaleſcentem, verbi gratia, equinitatem, tum etiam ſuppoſitum ex natura totali, & ſubſiſtentia conſtitutum, tum denique compoſitum ex ſuppoſito, & exiſtentia: nam vt docet D.Thom. quæſt.vnica de Anima, art.6.ad ſecundum, q.7.de potentia, art.2.& 9.1.p.q.3.art.4.quæſt.4.art.1.ad tertium, q.5.art.1.& 2.contra Gent. c.54. exiſtentia eſt vltima actualitas rei, & ita vltimo loco poſt naturam, & ſubſiſtentiam aduenit.

Secundò notandum eſt ex D.Thom. in 1.diſt.5. q.3. art.1.terminum generationis eſſe duplicem, alium *qui*, alium verò *quo*: prior ille eſt, qui fit vt *quod*, poſterior verò vt *quo*, & ita non tam produci, quàm comproduci dicitur. Vnde terminus *quo*, ſolet appellari terminus formalis, quia per illum terminus *qui* conſtituitur. Hic autem terminus *quo*, ſeu formalis, eſt duplex; alius partialis, ſcilicet forma ſubſtantialis; alius verò totalis, nimirum natura totalis, verbi gratia, equinitas, per quam totum ſuppoſitum etiam conſtituitur, & tandem omnes prædicti termini poſſunt conſiderari, vel ordine intentionis, vel ordine executionis.

Quod ergo in dubium vocamus, eſt quidnam ex enumeratis in primo notabili ſit, tam in intentione, quàm in executione terminus *qui* generationis ſubſtantialis: quid verò terminus *quo*, ſiue partialis, ſiue totalis, non ſolùm quoad intentionem, ſed etiam quoad executionem.

§. II.

Varia Doctorum placita recenſentur.

26. PRima ſententia aſſerit compoſitum præcisè ex materia & forma, eſſe terminum *qui* generationis adæquatum, & principalem, ordineque intentionis ſimpliciter primum; formam verò ſubſtantialem cum ſua vnione, nihil aliud, quàm eſſe terminum *quo* primarium ſimpliciter ordine executionis, & ſaltim in ſuo ordine, nempe termini *quo* primum in intentione. Ita Rubio in præſenti, tractatu primo, q.3. & quàm plures alij ex Iunioribus, quibus conſentiunt Conimbr. in hoc libro c.4.q.15.art.2. quoad illas generationes, in quibus forma non ſolùm vnitur materiæ, ſed etiam producitur ex vi illarum.

Probatur, quoad primam partem ex D.Thom.3.part. q.35. art.1. in corp. vbi ſic ait: ***Natiuitas poteſt alicui tribui dupliciter, vno modo ſicut ſubiecto, alio modo ſicut termino: ſicut ſubiecto quidem attribuitur ei quod naſcitur: hoc autem propriè eſt hypoſtaſis, non natura, &c. ſed ſicut termino attribuitur natiuitas naturæ, terminatur enim intentio naturæ ad formam, ſeu naturam ſpeciei.***

Secundò probatur ratione; nam prædictum compoſitum eſt, quod habet eſſe: ergo erit terminus *qui* adæquatus, & principalis generationis: ergo etiam primus ſimpliciter in intentione. Antecedens patet, nam cùm prædictum compoſitum ſit ſubſtantia totalis, & completa, non poteſt non habere eſſe ſubſtantiale, quod ſubſtantiis totalibus debetur. Prima verò conſequentia conſtat: nam ſicut id, quod habet eſſe ratione alterius, eſt terminus minùs principalis, & inadæquatus, ita quod habet eſſe ratione ſui, vt in prædicto compoſito contingit, eſt terminus adæquatus, & principalis. Ex quo etiam ſecunda conſequentia relinquitur aperta, ſiquidem id primò intenditur, quod eſt terminus adæquatus, & principalis, ideòque natura, vt conſequatur hunc finem, educit formam de potentia materiæ, producitque formam vnionis, quo illam materiæ vniat.

Confirmatur: nam ſuppoſitum coaleſcens ex natura exiſtenti, & ſuppoſitalitate, eſt terminus remotus, & reſultans à compoſito ex materia & forma exiſtentibus: ergo compoſitum hoc eſt terminus *qui* primarius, adæquatus, & principalis. Antecedens probatur, nam cùm ſubſiſtentia ſit, reſpectu naturæ modus peculiariter exiſtendi, ſcilicet exiſtendi per ſe, ſupponit ipſam naturam ſimpliciter exiſtentem, quandoquidem modus ſupponit rem, cuius eſt modus & ex illa reſultat. Ex quo etiam conſequentia probatur, nam ille eſt terminus *qui*, primarius, adæquatus, & principalis, ex quo cæteri alij reſultant: ergo ſi ex compoſito ex materia, & forma exiſtentibus primò reſultat ſubſiſtentia, ac proinde ſuppoſitum, & conſequenter reliqua alia accidentia, iam prædictum compoſitum erit terminus *qui* primarius adæquatus, & principalis generationis.

27. Nam Beata Virgo non attigit ſaltim tanquam cauſa principalis vnionem humanitatis Chriſti cum ſuppoſitalitate Verbi: ergo ſuppoſitum non eſt terminus *qui* per ſe primus, & adæquatus generationis: ergo ſolùm compoſitum ex materia & forma habebit rationem prædicti termini. Antecedens probatur: nam cum illa vnio ſit altiſſimi, & ſupremi ordinis, ſcilicet hypoſtatici, non poteſt attingi tanquam à cauſa principali à creatura inferioris rationis, qualis eſt Beata Virgo. Prima verò conſequentia patet: nam cauſa principaliter influens non poteſt non attingere terminum primarium generationis: ergo ſi Beata Virgo non attigit per modum cauſæ principalis vnionem ad diuinum ſuppoſitum, ſignum eſt illud non fuiſſe terminum primarium prædictæ generationis. Secunda autem conſequentia liquet: nam cùm forma ſubſtantialis cum ſua vnione tantùm ſit terminus *quo*, nihil aliud ſubſtantiale reſtat, quod poſſit eſſe terminus *qui* primarius & principalis præter compoſitum iam aſſignatum ex materia & forma.

Ex quo etiam eadem ſententia quoad reliquas partes ſuadetur: nam ex qua parte forma ſubſtantialis conſtituit terminum *qui*, ſcilicet, naturam totalem, non poteſt non eſſe terminus formalis *quo*, & ex quo capite nequit compoſitum reſultare niſi primo loco forma ſaltim comproducatur, & materiæ vniatur, vt ex ſe patet, oportet, vt ipſa cum ſua vnione ſit terminus prior executionis: & tandem ex qua parte ſola forma intenditur vt conſtituens terminum *qui*, neceſſe eſt vt ſola ipſa ſit terminus primarius in hoc ordine, nempe termini *quo*, reſpectu intentionis naturæ.

28. Secunda ſententia conuenit cum præcedenti in aſſignando termino *qui* generationis, differt autem in termino *quo* illius: nam exiſtimat hunc non eſſe formam ſubſtantialem, ſed vnionem eius ad

Digitized by Google

materiam. Hanc tenent Hurtado diſp. 21. Phyſ. ſect. 6. §. 37. & aliqui ex recentioribus, quos ſuppreſſo nomine refert Rubio loco citato, quibus conſentiunt Conimbricenſes 1. de Generatione c. 4. q. 13. art. 1. & 2. quoad illas generationes in quibus forma non producitur ex vi illarum, ſed ſolùm vnitur materiæ, vt in generatione hominis contingit.

Fundamentum quoad hanc partem, in qua ſententia hæc à præcedenti differt eſt primò, quia vera & formalis ratio generationis datur ſine eductione formæ, de potentia materiæ, imò ſine aliqua illius productione: ergo terminus *quo* illius non eſt forma, ſed vnio illius cum materia. Antecedens patet, tum in generatione hominis, vbi forma neque educitur, neque vllo modo producitur per generationem, ſed ſupponitur creata à Deo per aliã actionem: tum etiam quia ſi forma equi, V. G. ſemel ſupponeretur educta, & ſeparata à materia, & agens naturale poſſet illam materiæ vnire, tunc re vera generaret equum.

Conſequentia verò quoad primam partem conſtat nam terminus *quo* generationis debet ſaltim vt *quo* eſſe genitus, aut productus, ſicut terminus *qui* illius non poteſt non eſſe genitus, vt *quid*. Quoad ſecundam autem partem etiam patet, tum quia vltra formam nihil aliud reſtat, quod poſſit eſſe terminus formalis *quo*, niſi vnio, quandoquidem nec materiæ (vt ex ſe conſtat) nec compoſito (vt potè termino *qui*) poteſt ratio termini *quo* competere: tum denique (per quod etiam prima pars conſequentiæ magis confirmatur) quia ſi fieri poſſet, vt agens naturale educens formam de potentia materiæ, non vniret eam ipſi, ſed ſeparatam produceret, tunc nulla eſſet ibidem generatio, ſiquidem materia non tranſiret à non eſſe formæ ad eſſe ſub illa, ac proinde nullus terminus *qui*, ſeu nullum compoſitum generatur: ergo ratio formalis generationis non attenditur penes productionem, aut comproductionem formæ, ſed penes vnionem, & conſequenter hæc erit terminus formalis *quo*, reſpectu illius.

Secundò: nam generatio ſubſtantialis eſt idem ac vnitio formæ ſubſtantialis cum materia; at vnitio ſumit ſpeciem ab vnione, ſicut calefactio à calore, & illuminatio, à luce: ergo etiam generatio, atque adeo vnio erit terminus formalis illius, ſiquidem proprium eſt termini formalis tribuere ſpeciem.

Confirmatur; quia ſi varietur vnio ſubſtantialis, etiam ſi non varientur extrema, erit diſtincta productio, & ideo idem homo poteſt fieri vel per generationem, vel per reproductionem ex eo ſolùm quòd vnio animæ rationalis cum materia diuerſo modo attingatur: ergo nequaquam extrema, vel aliquod eorum ſed ſola vnio erit formalis terminus talis productionis. Patet conſequentia, quia terminus formalis ſortitur munus ſpecificatiui reſpectu productionis: ad cuius poſitionem vel ablationem ponitur, vel aufertur ſpecies productionis illi correſpondens.

§. III.

Ex mente Ariſtotelis & D. Thomæ quæſtio reſoluitur.

29. PRo huius quæſtionis deciſione notandum eſt, nos hic non loqui de generatione provt actio eſt, ſic enim certum eſt non terminari per ſe primò quoad exequutionem ad aliquid ſubſtantiale, ſed ad diſponendum ſubiectum in ordine ad formam ſubſtantialem, & totum compoſitum generandum, vt conſtat ex his quæ præcedenti quæſtione, & 2. Phyſic. diſput. 10. à num. 68. vſque ad 74. diximus; ſed de eadem generatione, provt eſt naturalis quædam reſultantia ſubſequuta ad prædictam actionem diſpoſitiuam ſubiecti, Vnde id ipſum, quod fuerit terminus per ſe primus in intentione reſpectu huius reſultantiæ, erit etiam terminus primarius intentionis naturæ, provt media prædicta actione operatur. His ergo ſuppoſitis.

Dicendum eſt primò, terminum *qui* ſimpliciter primarium in intentione tantùm eſſe compoſitum ex eſſe, ſeu exiſtentia & ſuppoſito. Hæc eſt Diui Thomæ licet aſſertione ſequenti referendis, & inſuper quæſtione vnica de Anima, articulo ſexto ad ſecundum, & quæſtione ſeptima de Potentia, articulo ſecundo & nono, ac 1. part. quæſtione tertia articulo quarto, quem ſequuntur communiter eius Diſcipuli, à quibus proinde ſigillatim referendis conſulto abſtinemus.

Rationem fundamentalem innuit idem ſanctus Doctor locis citatis: nam quod in aliqua linea eſt vltimum in executione, debet eſſe primum in intentione, vt paſſim docent omnes Theologi, & Philoſophis ſed exiſtentia, & conſequenter ſuppoſitum exiſtens eſt vltimum in executione: ergo, &c.

Minor probatur, quia exiſtentia eſt in executione vltimus actus intra lineam ſubſtantiæ contentus, quia eſt vltima actualis omnium rationum ſubſtantialium & ita ſemper conſerut in potentia, & non in vltima actualitate, vſque dum ſint omnino extra cauſas, & in genere ſubſtantiæ exiſtentes: ergo etiam prædictum compoſitum exiſtens erit vltimum in executione intra eadem lineam, ac proinde primum ſimpliciter in intentione. Sed de his rerum redibit ſermo in tractatu de exiſtentia, & ſubſiſtentia, vbi contra aliquos ex profeſſo oſtendemus exiſtentiam eſſe vltimum actum naturæ ſubſtantialis creatæ, & per conſequens ei aduenire poſt ſubſiſtentiam.

30. Dicendum eſt ſecundò, compoſitum ex materia, & forma ſubſtantiali præciſè, ſeu naturam totalem non poſſe eſſe in executione terminum *qui* generationis, ac proinde nec illius ſpecificatiuum, vt *quod*, ſed ſuppoſitum ipſum ex prædicta natura totali, & ſubſiſtentia coaleſcens. Hæc eſt Ariſtotel. 7. Metaphyſic. text. 26. 27. & 31. & 1. Phyſic. text. 28. ac tandem 8. Metaphyſic. text. 3. vbi inquit: *Aliter quidem materia, aliter vero ratio, & forma, quæ aliquod ens ratione ſeparabile eſt: tertium verò quod ex his: cuius ſolius generatio, & corruptio, & ſeparabile ſimpliciter.* Quem locum explicans D. Thom. ibidem lect. 1 ait: *Compoſitum verò ex his, ſcilicet materia, & forma, dicitur eſſe ſubſtantia, quaſi ſeparabile ſimpliciter, id eſt ſeparatim per ſe exiſtere potens in rerum natura, & eius ſolius eſt generatio, & corruptio: neque enim forma generatur, aut corrumpitur niſi per accidens.* Vbi vt vides, ſoli compoſito per ſe exiſtenti, ac proinde ſoli ſuppoſito, ſeu compoſito ex materia, & forma, terminatis per ſubſiſtentiam, tribuit generari, & corrumpi per ſe, cæteris autem non niſi per accidens, id eſt, ad generationem prædicti ſuppoſitis.

Idem docet ipſemet S. Doctor. 3. part. qu. 35. artic 1. in 1. diſtinct. 5. qu. 3. artic. 1. nec non 1. part. quæſt. 45. artic. 4. vbi inquid: *Fieri ordinatur ad eſſe rei vnde illis propriè conuenit fieri, quibus conuenit eſſe: quod quidem conuenit propriè ſubſiſtentibus, ſiue ſint ſimplicia, ſicut ſubſtantia ſeparata, ſiue ſint compoſita, ſicut ſubſtantiæ materiales: illi enim propriè conuenit eſſe, quod habet eſſe & quod eſt ſubſiſtens in eo eſſe.* Et q. 65. artic. 4. Vnde ſanctum Doctorem communiter ſequuntur eius Diſcipuli, & ideo ſuperuacaneum eſſet, ſingulos recencere.

Ratio fundamentalis deſumitur ex allegatis D. Thomæ

Digitized by Google

teſtimoniis, quæ poteſt ; maioris claritatis gratia, ad hanc formam reduci. Forma totalis, verbi gratia, equinitas non vt *quod*, ſed vt *quo* aliud eſt, ſuppoſitum verò habet eſſe vt *quod:* & ideo D.Thom.3. part. quæſt.17. artic.2. inquit : *Eſſe autem pertinet ad naturam, & ad hypoſtaſim: ad hypoſtaſim quidem, ſicut ad id, quod habet eſſe: ad naturam autem, ſicut ad id, quo aliquid habet eſſe.* Ergo natura totalis non fit vt *quod*. Patet conſequentia : nam cùm fieri ſit via ad eſſe, non poterit fieri vt *quod*, id, quod non habuerit eſſe vt *quod*.

31. Confirmatur, & explicatur primò ratione eiuſdem D. Thomæ loco citato ex 1. ſent. & 1. part. q.65. nam quod propriè generat vt *quod*, non eſt natura totalis, ſed ſuppoſitum : ergo neque id, quod generatur vt *quod*, erit natura totalis, ſed ſuppoſitum. Patet conſequentia : nam vnumquodque producit ſibi ſimile, vt *quod:* ergo cùm ſuppoſitum genitum ſit ſimile vt *quod* ſuppoſito generanti, non verò natura totalis illius, conſequens eſt, vt illud, non verò iſta generetur vt *quod*, atque adeo ſit terminus *qui* generationis.

Confirmatur ſecundò ex eodem Ang. Doct.3. part. quæſt.24. artic.1. ad 2. nam humanitas Chriſti Domini nequit eſſe, aut dici filia, vel prædeſtinata, vt ferè omnes Theologi fatentur : ergo natura totalis nequit eſſe terminus *qui*, ſeu generari, vt *quod*. Patet conſequentia : nam ſi poſſet eſſe terminus *qui* generationis, non eſſet ſufficiens ratio, ob quam nequiret dici genita, & filia, vel prædeſtinata. Vnde quia tantùm eſt ſuppoſiti dirigere, aut dirigi, vt *quod* in finem, quoniam ipſius tantùm eſt eſſe, vt *quod*, ac proinde eſſe eodem modo propter finem : idem humanitas Chriſti non poteſt dici prædeſtinata, ſed Chriſtus ipſe quatenus vt ſubſiſtens in natura humana, prædeſtinatur ad hoc, vt per eandem ſubſiſtentiam ſubſiſtat in natura diuina.

Confirmatur, & explicatur tertiò ratione, quam innuit Ariſtot. & idem Sanctus Doctor 7.Metaphyſic. lectione 6. & 3. parte quæſt. decimaſeptima jam citata. Ideo forma ſubſtantialis nequit fieri vt *quod*, ſeu eſſe terminus *qui* generationis, quia eſt forma conſtituens totum compoſitum ; ſed forma totalis habet ſe vt forma ſuppoſiti : ergo nequit fieri vt *quod :* ergo ſuppoſitum ipſum fiet vt *quod*.

Hæc vltima conſequentia videtur ex ſe patere. Prima verò ex paritate rationis : minor autem ex ſe etiam conſtat. & inſuper ſuadetur à Diuo Thoma, loco proximè citato, quia natura ſignificatur per modum formæ, quæ dicitur ens, ex eo quod ea aliquid eſt, ſicut albedine eſt aliquid album, & humanitate eſt aliquid homo.

Et denique maior liquet, nam hoc ipſo quod forma ſubſtantialis conſtituat totum compoſitum, conſtituit ſuo modo terminum *qui*, & conſequenter non poteſt ipſa habere rationem prædicti termini, reſpectu eiuſdem generationis. Vnde Ariſtot. loco citato ex 7. Metaphyſic. dixit : *Palàm ergo, quod neque ſpecies fiat, nec quodcunque oportet vocare in ſenſibili formam, nec eius eſt generatio, nec quod quid erat eſt huic.* Vbi D.Thom. lect.9. *Palàm igitur eſt, quod non fit ſpecies rei generatæ, nec aliquid aliud quodcunque ſit, quod oporteat vocare formam in rebus ſenſibilibus, & quia generatio eſt eius, quod fit palàm eſt, quod nec generatio eſt formæ, ſed compoſiti, nec iterum quod quid erat rei generatæ, generatur niſi per accidens.*

32. Nec obſtat ſi dicas, tùm primò, quòd forma partialis, ſcilicet forma ſubſtantialis, maximè autem natura totalis, verbi gratia, equinitas habent ſuas proprias exiſtentias, & ita poſſunt terminare vt *quod* ſuas generationes, ſeu productiones ſibi proportionatas. Tùm ſecundò exiſtentiam non eſſe actum præcisè ſuppoſiti, vt *quod*, ſed potiùs exiſtentiam totalem eſſe propriam naturæ totalis : & ſicut natura ipſa communicatur ſuppoſito, ita prædicta exiſtentia ſecundariò illi communicatur, & conſequenter, quod primò fit, vt terminus *qui*, tantùm erit natura totalis exiſtens. Tùm denique tertiò, aſſertionem hanc non rectè cohærere cum priori, quoniam quod per ſe primò intenditur, per ſe primò ſpecificat : nam vnaquæque res per ſe primò reſpicit ſuum ſpecificatiuum : ergo ſi compoſitum coaleſcens ex ſuppoſito, & exiſtentia, eſt primum vt *quod* in intentione reſpectu generationis, vt concluſione præcedenti dictum fuit, etiam erit ſpecificatiuum vt *quod* eiuſdem, atque adeo malè aſſeruimus in hac concluſione huiuſmodi ſpecificatiuum eſſe compoſitum ex natura & ſubſiſtentia.

Nec itaque hæc obſtant ; nam primum ſatis falſitatis conuincitur ex his, quæ 1.Phyſic.diſp.3. à num.50. vſque ad 60. diximus, vbi latè oſtendimus non poſſe in eodem ſuppoſito ſubſtantiali dari, niſi vnicum tantùm indiuiſibile eſſe ; ac proinde omnia, quæ ibi generantur, aut congenerantur, fieri per vnicam, & eandem indiuiſibilem generationem. Quod quidem poteſt etiam nunc breuiter ſuaderi ex eo, quòd per eandem indiuiſibilem generationem debet forma ex potentia materiæ educi, & eidem vniri : nam ſicut non habet coëxiſtere, niſi in materia, ita eadem indiuiſibilis eductio illius vnit ipſam cum prædicta materia : ergo per eandem indiuiſibilem generationem generabitur etiam totum. Patet conſequentia, quoniam generatio præſupponens materiam, educens formam, vniénſque illam cum eadem materia, non poteſt non attingere totum compoſitum.

Secundum verò etiam non obſtat, tum quia, vt iam innuimus, eſt contra D.Thom. 3.part. q.17. & quæſt. vnica de Anima, iam citatis, tùm etiam, quia eius oppoſitum in tractatu de eſſentia & exiſtentia fuſiùs oſtendimus : & inſuper poteſt hîc breuiter ſuaderi ex eo, quòd eſſe exiſtentiæ diuerſum ab eſſentia, vt in creaturis contingit, ſi ſemel eſt vnicum, & indiuiſibile in quouis compoſito, vt loco citato ex 1.Phyſic. latè probauimus, petit tanquam proprium ſuſceptiuum vt *quod* compoſitum ſubſtantiale integrum, & completum, ac directè ponibile in recta linea prædicamentali : nam ſubſtantia quæ non habet prædictam integritatem, potiùs eſt id, quo aliud eſt, quàm proprium ſuſceptiuum vt *quod* ipſius eſſe, ſed natura totalis creata antecedenter ad ſubſtantiam non habet prædictam integritatem, nec eſt directè ponibilis in prædicamento, & ideò non ponitur in ea equinitas. Verbi gratia, ſed equus : ergo ſolùm ſuppoſitum, non verò natura eſt immediatum ſuſceptiuum exiſtentiæ.

Nec tandem tertium aliquid obeſt, quia ſpecificatiuum vt *quod*, non eſt niſi quod immediatè & proximè, non verò quod per modum finis vltimi inſpicitur, vt in compoſito coaleſcente ex ſuppoſito, & exiſtentia contingit. Vnde ſi loquamur de termino immediatè inſpecto, vt *quod*, & per modum ſpecificatiui, tantùm eſt ſuppoſitum, ſicut licet in nobis actus humilitatis per ſe primò inſpiciat finem vltimum ſui ordinis, non tamen ab illo ſpecificatur, ſed ab obiecto proximo ipſius.

Sed inquires, ſecundùm quam rationem, ſuppoſitum genitum, verbi gratia Petrus terminet generationem, tanquam terminus formalis *qui*, an nimirum ſecundum quod homo, an prout hic homo, an tandem ſecundùm aliquam aliam rationem ? Cæterùm, ad hoc ſatis conſtat ex his, quæ 2.Phyſic. diſp.15. à n.55. vſque ad 59. diximus.

Digitized by Google

33. Ex quibus omnibus inferendum, & dicendum eſt vltimò, terminum formalem *quo* partialem generationis eſſe formam ſubſtantialem: totalem verò eſſe ipſam naturam totalem,& ita forma ſubſtantialis non eſt terminus *quo* primarius ſimpliciter in intentione, etiam intra lineam termini formalis *quo*. Aſſertio hæc quoad omnes ſuas partes apertè colligitur ex teſtimoniis Ariſt.& D.Thom.in præcedentibus aſſertionibus adductis,& ideo eam communiter tuentur diſcipuli S. Doctoris.

Probatur quoad priorem partem ratione ex eodem Angelico præceptore deducta: nam tam forma ſubſtantialis, quàm natura totalis conſtituunt terminum *qui*, illa quidem per modum naturæ partialis, hæc verò vt ſignificatur per modum formæ totalis: ergo vtraque proportionatè ad ſuam eſſentiam erit terminus formalis *quo*, ac proinde forma ſubſtantialis erit terminus *quo* partialis,& natura totalis habebit rationem termini *quo* totalis. Vtraque conſequentia patet: nam ſicut id, quod conſtituitur per terminum formalem *quo*, adæquatè ſumptum, non poteſt non eſſe terminus *qui*; ita quod conſtituit prædictum terminum *qui*, debet eſſe terminus *quo*, non qualitercunque,ſed iuxta modum quo, vel per modum formæ partialis,vel totalis illum conſtituit.Antecedens verò ex iam dictis ſatis conſtat.

Confirmatur ex his quæ 1.Phyſic. diſp.2.num.10.ex Ariſtot. & D.Thom. diximus: nam forma ſubſtantialis eſt terminus ad *quem* generationis, ſed non terminus *qui*, vt oſtenſum eſt: ergo terminus *quo*, non totalis, quandoquidem non conſtituit per modum formæ totalis: ergo erit terminus formalis *quo* per modum naturæ partialis; & conſequenter natura totalis erit terminus *quo* totalis. Vnde Ariſtot.lib.2. Phyſic. cap.1.text.14. aſſerit generationem eſſe viam ad naturam: quem locum D.Thom.3. part. quæſt.35. iam citata exponit etiam de natura totalis dicens: *Terminus enim generationis, & cuiuſlibet natiuitatis eſt forma, natura autem per modum formæ deſignatur: vnde natiuitas dicitur via in naturam, vt patet per Philoſophum 2.Phyſic.terminatur enim intentio naturæ ad formam,ſeu naturam ſpeciei.*

Ex quo eadem aſſertio quoad 2.partem, ſcilicet formam ſubſtantialem non eſſe terminum per ſe primum intentionis, etiam intra lineam termini *quo*, ſatis conſtat: quoniam ſi ſemel natura totalis habet eſſe terminum *quo*, vt oſtenſum eſt, non poterit non forma ſubſtantialis ordinari ad illam,vt ad terminum *quo* per eandem ſuo modo conſtitutum: ergo natura totalis erit intra lineam termini *quo* primarius terminus in intentione.

§. IV.

Obiectiones contra dicta, & ſolutio earum.

34. SEd obiicies primò contra ſecundam aſſertionem, quòd terminus primarius in intentione, debet eſſe primò intentus ordine intentionis: ergo etiam terminus primarius executionis debet primò executioni mandari: ergo cum tam natura partialis, quàm totalis priùs executioni mandentur, quàm ſuppoſitum,fiet inde,vt non hoc,ſed illa ſit terminus per ſe primus executionis.

Secundò, contra eandem aſſertionem, nam terminus *qui* generationis accidentalis nequit eſſe compoſitum ex ſubiecto,& accidenti,ſed ſola forma:ergo nec generationis ſubſtantialis.

Conſequentia patet ex paritate rationis: antecedens verò probatur, nam generatio per ſe vna debet terminari ad terminum per ſe vnum:compoſitum autem ex forma accidentali, & ſubiecto non eſt per ſe vnum,vt conſtat,bene tamen forma ipſa accidentalis: ergo hæc,& non illud, erit terminus *qui* prædictæ generationis.

Confirmatur: nam propter quod vnumquodque tale & illud magis; ſed ſuppoſitum terminat generationem ratione formæ: ergo ipſa potiori ratione terminabit, imò ſimpliciter dicetur terminus per ſe primus generationis. Patet conſequentia: nam quod conuenit cauſæ, & effectui, ſi ſimpliciter conueniat huic,potiori ratione conueniet cauſæ.

35. Tandem contra tertiam aſſertionem obiicies: terminus *quo* partialis præſupponit eſſe alium terminum *quo* partialem, quia pars eſt in ordine ad ſuam compartem; at repugnat talis terminus: ergo, & cætera.

Minor patet, quoniam cùm ſola materia ſit altera pars compoſiti ſubſtantialis, & hæc nequeat eſſe terminus generationis, vt conſtat, alioqui eſſet generabilis, fit inde & nullus alius terminus partialis *quo* ſuperſit.

36. Ad primum reſpondetur, ſatis eſſe ad terminum primum executionis, quòd in ſuo ordine, & eo modo quo eſt primarius, non præſupponat alium,ratione cuius fiat. Quare cùm ſuppoſitum ſit terminus primarius *qui*, imò & ſimpliciter primarius executionis,ſufficit non eſſe alium terminum *qui*,aut genitum, vt *quod*, ac ſimpliciter priùs quàm illud: forma autem ſubſtantialis, vel natura totalis, non habent aliquos ex his modis,eſſe priùs in executione genitæ, ſed ſolùm cum addito diminuente iam dicto,ſcilicet,vt *quo*: vnde forma, & compoſitum mutuò inter ſe pendent in ratione termini generationis: nam illa ſi ſit materialis, congenerari debet dependenter à compoſito, tanquam à termino *qui*, quia ipſa per ſe, & tanquam terminus *qui* ingenerabilis eſt: & rurſus ſuppoſitum generatur vt *quod*, dependenter ab ea,non quidem tanquam à termino *qui*, ſed tanquam à termino *quo*.

Ad ſecundum reſpondetur cum Ariſt. & D.Thom. 7.Metaph.lect. 6. Soncin. ibidem quæſt. 23. negando antecedens, & ad probationem ſatis eſſe ad generationem accidentalem, quòd terminus formalis *quo* illius ſit per ſe vnus, quamuis terminus totalis tantùm ſit vnum per accidens. Cæterùm, generatio ſubſtantialis ſicut terminatur ad ens ſimpliciter, ita etiam ad terminum totalem, quòd ſit vnum ſimpliciter.

Ad confirmationem reſpondetur iuxta ea quæ in Logica diſp.18.num.17.diximus, maximam illam eſſe intelligendam, quando id propter quod aliquid eſt tale,habet etiam eſſe tale ſimpliciter,& vt *quod*.Vnde, quia luna, verbi gratia, eſt lucida propter ſolem, & ſol eſt lucidus vt *quod*, poteſt fieri ſic reflexio: luna eſt lucida propter ſolem, qui eſt lucidus vt *quod*: ergo ſol eſt magis lucidus: quare cùm forma non generetur, vt *quod*, ſed tantùm *quo*, non ſequitur eam potiori ratione eſſe terminum *qui* generationis, quamuis ratione illius, vt termini formalis, totum ipſum generetur.

Ad vltimum neganda eſt maior: ad probationem verò reſpondetur formam non dici terminum formalem partialem, niſi quia cum alia comparte, ſcilicet materia, conſtituit naturam totalem, verbi gratia, equinitatem, quæ reſpectu totius ſuppoſiti per modum formæ totalis ſignificatur. Vnde non obſtat alteram compartem formæ,ſcilicet materiam,eſſe ingenerabilem ad hoc,vt ipſa forma dicatur genita, tanquam terminus partialis *quo*,ſicut, neque id obſtat ad hoc,vt totum ſuppoſitum ſit genitum vt *quod*, ſeu tanquam terminus *qui*.

§. V.

Digitized by Google

§. V.

Fit obuium argumentis initio adductis.

36. AD primum primæ ſententiæ ex teſtimonio D.Thom. deſumptum, dicendum eſt S. Doctorem loqui de ſubiecto denominationis, quia totum ſuppoſitum eſt, quod denominatur genitum vt *quod*. Quare cùm inquit,formæ,aut naturæ totali attribui generationem tanquam termino, loquitur de termino formali *quo*,non verò de termino *qui*, quia idem prorsùs debet eſſe reſpectu generationis ſubiectum denominationis, & terminus *qui*, quandoquidem iſte terminus ſolus,abſolutè & ſimpliciter denominatur genitus,& ita prædictum teſtimonium potiùs eſt pro nobis, quàm contra nos.

Ad ſecundum ex ratione petitum patet ex dictis, compoſitum ex materia,& forma præciſè,ſeu naturam totalem,non exiſtere,vt *quod*, ſed vt *quo*, & ideo non fieri, vt *quod*, ſed vt *quo*. Ad probationem verò in contrarium reſpondetur, prædictam naturam non eſſe completam, & terminatam in ordine eſſentiæ, & intra lineam ſubſtantiæ, vſque dum terminetur per ſubſiſtentiam: vnde homo,verbi gratia,non verò humanitas, pertinet directè ad rectam lineam prædicamentalem.

Ad confirmationem negandum eſt antecedens quoad primam eius partem, quatenùs, inquit, ſuppoſitum eſſe terminum *qui* remotum generationis: nam vt ex dictis conſtat, re vera eſt terminus *qui* proximus, & principalis, quandoquidem ante illud nihil eſt capax exiſtendi vt *quod*. Et deinde ad ſecundam eiuſdem antecedentis partem,dicendum eſt ſubſiſtentiam reſultare,à natura, vt à termino *quo*, non verò vt à termino *qui*, & ideo neganda eſt conſequentia: nam ad hoc vt ſuppoſitum non eſſet terminus *qui* proximus executionis, deſiderabatur vt reſultaret ab alio termino *qui* in hoc ordine anteriori. Vnde falſum eſt id,quod ibidem additur,ſcilicet ſubſiſtentiam ſupponere exiſtentiam, ex eo quòd illa eſt modus peculiariter exiſtendi,ſcilicet exiſtendi per ſe:nam ſubſiſtentia non pertinet ad ordinem eſſendi participialiter,ſed nominaliter,id eſt,non pertinet ad ordinem exiſtendi, ſed ad ordinem eſſentiæ ſubſtantialis, per modum termini illius,& ideo debet in creaturis præcedere exiſtentiam.

37. Ad tertium concedendum eſt antecedens, ſi intelligatur de attingentia effectiua, ſecùs verò ſi de attingentia materiali: nam re vera B.Virgo præparauit materiam, & eam miniſtrauit, vt virtute actiua Spiritus ſancti formaretur Corpus Chriſti, & eius humanitas aſſumeretur à Verbo, quod ſufficit ad hoc, vt abſolutè dicatur attigiſſe generationem Chriſti: nam vt in Logica diſp.14. num.86. & 87. innuimus, & in lib.de Anima ex Ariſtot.& D.Thom.ex profeſſo dicemus, fœmina tantùm concurrit paſſiuè, & miniſtrando materiam ad generationem prolis.

Et ad probationem dicendum eſt, quòd licet vnio hypoſtatica, ratione ſuæ eminentiæ, non poſſit effectiuè, & directè attingi ab aliqua creatura, bene tamen miniſterialiter modo explicato, &, vt ſic dicamus,indirectè,factáque aliqua ſuppoſitione,quatenus nimirùm propria ſubſiſtentia, quæ ex vi illius generationis ponenda erat in rerum natura,impeditur per ſubſiſtentiam Verbi ſupplentis munus illius, & loco eiuſdem terminantis naturam: nam ſicut tunc ſubſiſtentia Verbi ſupplet munus ſubſiſtentiæ humanæ, quæ generationem illam terminatura erat,& propterea generatio illa Chriſti Domini fuit eiuſdem ſpeciei cum aliis generationibus humanis, ita etiam ipſa ſubſiſtentia Verbi ſecundùm munus dictum eandem generationem terminat, & conſequenter munus illud, quod in conceptione Chriſti Beata Virgo exercuit, non fuit completum, & terminatum in facto eſſe priùs tempore, imò nec natura, quàm quòd Verbum Diuinum vniretur humanitati, alioqui non eſſet dicenda vera Mater Dei,vt ex ſe conſtat. Et ideò Auguſtinus lib.de fide ad Petrum,cap.18. inquit: *Firmiſſimè tene,& nullatenus dubites, carnem Chriſti non fuiſſe conceptam in vtero Virginis priuſquam ſuſciperetur à Verbo.*

Ex quo fit, dupliciter poſſe generationem aliquam attingere ſuppoſitum, vel quia ſuppoſitum illud, aut eius vnio ex potentia ſubiecti educatur, aut effectiuè aliquod horum attingatur: vel quia prædictum ſuppoſitum loco proprij ſuppoſiti quod ex vi illius generationis attingendum erat,ſubrogetur terminando illam naturam: nam hoc ipſo non cenſetur terminata generatio, niſi ratione illius, & conſequenter prædicta generatio aliquo modo ſuppoſitum illud tanquam terminum ſui attingit. Videatur tamen D. Thom.3. part. quæſt.31. art.5. & quæſt.32. art.4. ac q.33. art.3.

Ad probationem eiuſdem ſententiæ quoad ſecundam eius partem, patet ex dictis in ſecunda & tertia aſſertione.

38. Ad fundamentum ſecundæ ſententiæ, concedendum eſt antecedens, & neganda conſequentia, quoad vtramque illius partem: & ad probationem contra priorem negandum eſt antecedens, ſatis enim eſt formam, ſeu terminum *quo* communicari,licèt nec per generationem, imò nec per vllam actionem producatur. Vnde D.Thom.1.p.q.39.art.5.& in 1.diſt.5.q.3. art.1. inquit, eſſentiam diuinam eſſe terminum formalem quo generationis filij, & nihilominùs non eſſe in illo genitam, nec per ſe, nec per accidens, quia eadem eſſentia eſt in generante,& genito: & ita etiam in generatione hominis totus homo generatur, quamuis anima non generetur, ſed per creationem producatur.

Nec refert quod ibidem additur, ſcilicet terminum *qui* debere eſſe genitum vt *quod*,ac proinde terminum vt *qui* generandum eſſe etiam vt *quo*. Nam etiam ſi admittatur antecedens, neganda eſt conſequentia,nam terminus *qui* per ſe producitur, quia per ſe habet eſſe vt *quod*, forma autem non producitur (vt ſic dicamus) niſi per accidens,quatenus eius productio eſt neceſſaria ad hoc, vt communicetur ſuppoſito: vnde ſi ſemel præſupponatur producta, vt in generatione hominis, vel ſit incapax producibilitatis, non verò communicabilitatis, vt in eſſentia diuina, tunc poterit eſſe terminus *quo* generationis; quamuis vel nullo modo, vel tunc non producatur.

39. Nec obſtat, ſi obiicias, tùm formam vt communicatam,nihil eſſe aliud,quàm eandemmet vt vnitam, quandoquidem per vnionem communicatur: ergo iam vnio erit formaliſſimus generationis terminus: tùm etiam, quòd forma ipſa ſecundùm ſe eſt terminus formalis *quo* creationis, vt in anima noſtra contingit, & ita nequibit eſſe terminus formalis *quo* generationis, aliàs actiones eſſentialiter diuerſæ haberent idem ſpecificatiuum formale.

Non itaque hæc obſtant: non quidem primum, nam forma,vt communicata,dicit ſe ipſam, vt id,quod per modum formæ communicatur, & vnionem, vt exercitium, medio quo communicatur: vnde ipſa eſt, quæ per modum formæ ſpecificat, & terminat: vnio autem erit exercitium talis ſpecificationis, & terminationis: & ita (vt per hoc maneat ſolutum id,quod in fine fundamenti huius ſententiæ, ad probandam

ſecundam

Digitized by Google

ſecundam partem illius conſequentiæ, quam negauimus, additur) ſi agens naturale poſſet producere formam, & non eam vnire ſubiecto, deeſſet ibi vera ratio generationis, non quidem ex defectu termini formalis *quo* in actu primo conſiderati, ſed ex defectu exercitij eiuſdem termini.

Nec etiam obſtat ſecundum illud, quod de creatione animæ rationalis ſecundùm ſe ſumptæ adducitur: nam adhuc gratis admiſſo, creationem eſſe actionem formaliter tranſeuntem, & animam eſſe terminum formalem *quo* illius, poſſet nihilominùs terminare per modum termini *quo* generationem, quoniam licet ſemper ſit eadem in eſſe rei, eſt tamen diuerſa in eſſe termini: nam creationem terminat, vt eſt facta ex nihilo, generationem verò, quatenus, per ſe loquendo, eſt communicabilis materiæ, & toti, media tranſmutatione eiuſdem materiæ, ita vt communicabilitas, quæ eſt idem prorſus cum eſſentia animæ, ſit ratio formalis ſpecificatiua, communicatio autem ſit exercitium talis communicabilitatis, vt dictum eſt. Nos autem in hac quæſtione terminum formalem *quo*, in eſſe rei, id eſt conſtitutiuum termini totalis *qui*, præcipuè inueſtigauimus, & aſſignare intendimus.

40. Ex quibus patet ſolutio ad ſecundum eiuſdem ſecundæ ſententiæ fundamentum: generatio námque ſubſtantialis, quamuis ſit idem cum vnitione, non tamen vtramque hanc denominationem à termino formali ſumit, ſed ſolùm priorem illam, nempe generationis: poſteriorem verò, ſcilicet vnitionis, ſolùm ab exercitio ſui termini formalis: multoties enim in eadem actione, vel productione diuerſæ denominationes per ordinem ad diuerſa deſumptæ reperiuntur: vt, verbi gratia, in ipſa generatione ad denominatio eductionis, quæ per ordinem duntaxat eſt formam: & denominatio generationis, quæ etiam per ordinem ad totum compoſitum, tanquam ad terminum *qui* deſumitur: ſimiliter actus voluntatis diuinæ denominationem amoris, & denominationem productionis creaturarum ſortitur: illam quidem per ordinem ad obiectum, tam formale, quàm materiale, hanc verò ſolùm per connotationem obiecti materialis, nempe creaturarum: quia hæc ſecunda denominatio non eſt impoſita ad ſignificandam habitudinem illius actus ad ſuum obiectum formale, & primarium, ſed ſolùm illum quaſi ordinem ad ſecundarium, & materiale: cuius rei plura alia exempla adduci poſſent. Ad hunc ergo ſenſum conceſſa maiori, neganda eſt minor, quia denominatio vnitionis ab vnione quidem, non tamen tanquam à ſpecificatiuo formali, ſed tanquam ab exercitio modo dicto deſumitur: & ita non tenet ſimilitudo illa de calefactione & illuminatione in argumento adducta.

Ad confirmationem vt reſpondeamus, præmittendum eſt vnionem poſſe dupliciter accipi: vno modo in ratione exercitij formæ in eſſe rei conſideratæ, alio modo in ratione exercitij eiuſdem ſumptæ in eſſe termini formalis. Quo ſuppoſito diximus, nunquam variari vnionem in ratione exercitij formæ, quin proportionali modo ipſa forma varietur, vel ſcilicet in eſſe rei, vel in eſſe termini. Vnde in exemplo in confirmatione adducto, tam forma, quàm vnio ſpecificè variantur, non quidem in eſſe rei, ſed in eſſe termini: nam reproductionem terminat forma ſecundùm potentiam obedientialem ad reunionem cum materia, generationem verò ſecundùm ſuam connaturalem habitudinē ad communicandum ſe illi, & toti, media tranſmutatione eiuſdem materiæ: ita vt forma ipſa, vt ſic, vel ſic communicabilis, ſeu vnibilis materiæ, ſit ratio formalis terminatiua, & ſpecificatiua: communicatio verò ſic, vel ſic tacta, ſit exercitium formale illius.

QVÆSTIO IV.

Vtrum Generatio ſubſtantialis ſubiectetur in materia prima, vt informata forma corporeitatis eidem coæua.

41. POſtquam egimus de quidditate generationis ſubſtantialis, & de eius ſpecificatiuo, ſeu cauſa formali extrinſeca, reſtat vt de cauſa materiali eiuſdem diſſeratur. Sed quia de tribus tantummodò ſolet communiter dubitari, an ſint prædictæ generationis ſubiectum, ſcilicet de materia prima, vt informata forma corporeitatis eidem coæua, & de compoſito per generationem producto, ac tandem de materia prima nudè ſumpta, abſque omni forma, tam ſubſtantiali, quàm accidentali, ideò maioris claritatis gratia in hac quæſtione ſolùm agemus de primo, acturi de aliis in ſequentibus.

Quamuis autem poſſet in hac eadem quæſtione hoc ipſum inquiri de quouis compoſito coaleſcente ex materia prima, & ex forma tribuente quemcumque alium gradum ſuperiorem præter vltimum, nihilominùs, quia idem prorſus quoad prædicta compoſita, & quoad compoſitum ex materia, & forma corporeitatis, aſſerendum eſt, vt ex dicendis conſtabit, ideò vt breuitati, & claritati ſtudeamus, quæſtionem hanc de prædicto compoſito ſolùm excitamus.

§. I.

Proponitur prior opinio.

PArtem affirmantem tuentur omnes hi, qui materiæ primæ formam corporeitatis eidem coæuam concedunt. Hi ſunt Auicembron, vt refert D.Thom. in præſenti lect.9. Auicenna lib.1. ſufficientiæ cap.1. Albertus 2.Met.tract.2. Licon.1.Phyſic. Nimphus 1.de Generat. comm.28. Ocham quodlib.2. quæſt.6. & 10. idémque etiam tenet Scotus in 4.diſt.11. q.3.art.2. reſpectu generationis viuentium. Probatur

Primò: generatio ſubſtantialis eſſentialiter præſupponit materiam informatam forma corporeitatis: ergo petit ſubiectari in illa, vt informata prædicta forma, ſeu in compoſito ex vtraque coaleſcente. Patet conſequentia, quia ex pertinentibus ad eſſentiam compoſiti, id, quod præſupponitur ad generationem, habet rationem ſubiecti reſpectu illius, & formæ per illam productæ, vt ex ſe ſatis conſtat: ergo ſi prædictum compoſitum ſupponitur neceſſariò ad generationem, ſignum eſt, illud eſſe generationis ſubiectum. Antecedens verò probatur: nam ad generationem neceſſariò deſideratur, vt generans & paſſum ſint ſimilia in ratione corporis, & ideò vnum corpus non poteſt agere niſi in aliud: ergo generatio eſſentialiter præſupponit formam corporeitatis, & eſſe corporeum ab illa procedens.

Confirmatur: generatio ſolùm tendit ad diſſimulandum paſſum cum generante in his, quæ anteà diſſimilia erant: ergo per illam nunquam introducetur forma tribuens eſſe corporeum: ergo talis forma præſupponetur, atque adeò erit ſimul cum materia ſubiectum generationis, per quam introducitur forma particularis. Vtraque conſequentia patet ex dictis: antecedens verò ex illo axiomate communiter à Philoſophis recepto, ſcilicet, ſimile non agere in ſimile.

42. Secundò: illud, in quod reſoluitur corruptio tanquam in ſubiectum, ſeu, quod manet tranſacta corruptione,

Digitized by Google

ruptione,eſt proprium ſuſceptiuum generationis; ſed corruptio reſoluitur in compoſitum ex materia prima,& forma corporeitatis, tanquam in ſubiectum: ergo tale compoſitum erit proprium ſubiectum generationis. Maior communiter recipitur à Philoſophis, ex eo quòd generatio & corruptio verſantur circa idem ſubiectum,& ita ex illo ſubiecto,quod manet, corrupta forma antea exiſtente,generatur forma denuò adueniens, ac proinde in eodem talis generatio recipitur. Minor verò probatur, nam corpus Chriſti Domini in triduo fuit idem,ac anteà erat: vnde hæc propoſitio fuit tunc vera,hoc corpus fuit natum de Virgine, ſed hæc identitas non poteſt ſaluari, niſi ibidem eadem forma corporeitatis tribuens eſſe corporeum, vna cum materia manſiſſet, quandoquidem identitas corporis prouenit ex identitate materiæ, & formæ: ergo iam corruptio reſoluitur in prædictum compoſitum,atque adeò tale compoſitum eſt, id quod manet tranſacta corruptione.

Tertiò: in materia prima debet dari forma corporeitatis diſtincta à forma tribuente gradum ſpecificum, verbi gratia ignis: ergo compoſitum ex materia, & forma corporeitaris, præſupponitur ad generationem illius, ac proinde talis generatio in eo ſubiectabitur. Hæc vltima conſequentia patet ex dictis, quandoquidem id, quod præſupponitur ad generationem ſubſtantialem, & manet in compoſito genito, debet eſſe ſubiectum illius. Prima verò conſequentia etiam conſtat: tùm, quia ſicut eſſe corporeum præſupponitur ad eſſe ſpecificum ignis,ita forma tribuens illud, ſi ab alia tribuente eſſe ſpecificum diſtinguatur, debet præſupponi ad generationem eiuſdem ignis: tùm etiam, quia talis forma corporeitatis diſtincta à forma ignis, non poteſt non eſſe coæua materiæ, ſiquidem cum nulla forma particulari denuò adueniente habet oppoſitionem:& conſequenter non minùs quàm materia præſupponetur ad generationem. Antecedens verò videtur eſſe D. Thom. in 1. diſtinct. 8. quæſt. 5. art. 2. vbi inquit, quòd prima forma, quæ ſuſcipitur in materia, eſt corporeitas, à qua nunquam denudatur. Et inſuper ratio illud ſuadet: nam ſi forma tribuens eſſe corpus, & eſſe ignem, eadem prorſus eſſet, fieret inde, vt ratio corporis, & ratio ignis, etiam eſſent omninò idem, & conſequenter corpus, vt corpus, eſſet ignis: quod tamen, vt conſtat, eſt apertè falſum, cùm videamus plura eſſe corpora, quæ non ſunt ignis.

43. Confirmatur: reſpectu cuiuſlibet prædicati eſſentialis debet dari in materia aliqua forma, quæ illud communicet, ita vt pro multiplicatione prædicatorum multiplicetur formæ: ergo etiam ad dandum gradum corporis debet aſſignari forma corporeitatis ab illis diſtincta, & conſequenter in compoſito ex ea, & ex materia coaleſcente generatio ſubſtantialis, vt iam oſtendimus, ſubiectabitur. Vtraque conſequentia patet. Antecedens verò probatur, tum ex Ariſtot. 2.Metaph. cap.2. vbi inquit,in cauſis formalibus non eſſe proceſſum in infinitum, quia proceſſus iſte nequit in prædicatis quidditatiuis dari; ſi autem pro multiplicatione prædicatorum eſſentialium, non multiplicarentur formæ. Hæc illatio Ariſtot.non eſſet legitima, vt conſtat, tum etiam quia idem Philoſophus 7. Metaphyſic. cap.10. ait, diffinitionem hominis habere partes, quibus correſpondent partes rei: ergo huic diffinitioni, homo eſt animal rationale, correſpondebunt diſtinctæ formæ communicantes hæc diuerſa prædicata, & ſic de aliis prædicatis eſſentialibus illius. Patet conſequentia, quia ſi omnia illa proueniunt ab vna, & eadem forma, non erunt diſtinctæ partes rei, ſed vnica, & eadem ſimpliciſſima res: tum denique quia à diuerſis prædicatis eſſentialibus fluunt diuerſæ proprietates: ergo pro illis debent dari diuerſæ formæ, ſiquidem diuerſæ proprietates petunt diuerſas formas, à quibus emanent.

§. II.

Sententia Ariſtot. & D. Thom. defenditur.

44. Nihilominùs dicendum eſt, generationem ſubſtantialem non ſubiectari in materia informata forma corporeitatis,ſeu in toto compoſito ex vtraque coaleſcente. Aſſertionem hanc tuentur omnes hi, qui formam corporeitatis realiter diſtinctam à forma tribuente ſpeciem atomam negant. Hi ſunt Ariſt. 5. Phyſ.cap.1. 7. Metaphyſic. text.43. 1. de Anima cap.3. & in præſenti text.24. vt quæſtione ſequenti magis expendemus. D. Thom.1.part.quæſt.76. art.4. opuſculo 32.2. contra Gentes cap.52. & 58. atque in hoc lib. lect.10. his verbis. *Patet falſam eſſe opinionem, quam tradidit Auicembron in lib. fontis vitæ, quòd in materia eſt ordo formarum, ita quòd primò aduenit materiæ forma, ſecundum quam eſt ſubſtantia, & poſteà alia, ſecundùm quam eſt corpus, & poſteà alia, ſecundum quam eſt animatum corpus: & ſic de aliis.* Eandem ſententiam tuentur Auerroës in præſenti comm.79. Alenſis 1. part. quæſt.62. Capreolus in 2. diſt.15. quæſtione vnica. Durandus in 1. diſtinct. 8. quæſt. 4. Heruæus quodlib. 6. quæſt. 10. Caietan. Bañez & Zumel. 1. parte quæſt.76. art.4. Ferrara loco citato ex 2. contra Gentes. Sotus 2. Phyſic. quæſt. 2. art. 1. concluſ. 1. Fonſeca 1. Metaphyſic. cap.6. quæſt.2. ſect.2. Suarez diſput.15. Metaphyſic. num.9. & 20. ſect.10. Hurtado diſp.4. Phyſic. ſect.3. Bañez iterum 1. de Generat. quæſt.8. artic.1. ad ſecundum, Zanardus 8.Metaph. quæſt.6. & plures alij. Probatur

Primò ratione deſumpta ex D. Thom. locis citatis: generatio ſubſtantialis per ſe tendit ad producendum ens, quod ſit vnum per ſe: ergo eſſentialiter petit, quòd materia prima non ſit informata forma ſubſtantiali corporeitatis realiter diſtincta à forma tribuente ſpeciem atomam: ergo ab intrinſeco habebit non ſubiectari in materia informata prædicta forma, ſeu compoſito ex vtraque coaleſcente. Antecedens patet: tum quia per ſe tendit ad generandum compoſitum ſubſtantiale, quod (vt conſtat) eſt per ſe vnum: tum etiam, quia ſicut generatio ſecundum quid, tendit ad ens, & vnum ſecundum quid, ita generatio ſimpliciter debet tendere ad ens, & vnum ſimpliciter. Prima verò conſequentia, ex qua ſecunda apertè ſequitur,ſic probatur: quoniam ſi materia præexiſteret informata prædicta forma corporeitatis, non poſſet fieri per generationem vnum per ſe,quandoquidem plures formæ ſubſtantiales ſunt plures actualitates conſtituentes plura entia in actu, & ex pluribus entibus in actu nequit reſultare vnum per ſe.

45. Nec obeſt, ſi cum Soto, & aliis reſpondeas prædictam formam eſſe incompletam, & vialem, & ideò ex ea, & forma ſpecifica, quæ etiam eſt incompleta intra lineam formæ, poſſe fieri vnum ens per ſe, quia ex pluribus entibus in actu incompletis benè poteſt aliquid per ſe vnum reſultare.

Non itaque hoc refert, nam vt in Logica diſp.5. num.61.& 62.oſtendimus, genus, & ſpecies, & conſequenter ratio corporis, & ratio differentialis, & atoma alicuius ſpeciei, vt conſtituunt vnum per ſe, non diſtinguuntur niſi ſola ratione ratiocinata: ergo ſecundum hanc rationem non poſſunt prouenire a prædictis formis, & actualitatibus realiter diſtinctis, quantum

Digitized by Google

quantumuis ſint incompletæ: nam effectus formales prouenientes à formis realiter diuerſis non poſſunt non realiter diſtingui.

Deinde: nam vel quælibet ex his formis incompletis affert ſuum eſſe exiſtentiæ partiale, vel non, ſed vnicum, & indiuiſibile. Primum dici nequit, quia vt 1. Phyſic. diſp.5. à num.51. vſque ad 55. latè oſtendimus, implicat dari in eodem compoſito multiplicem exiſtentiam ſubſtantialem, etiam incompletam, & conſequenter quòd vna habeat ſe per modum determinabilis reſpectu alterius. Si autem ſecundum dicatur, apertè ſequitur, non eſſe ibidem niſi vnicam, & ſimpliciſſimam formam: nam ſicut exiſtentia eſt vltima actualitas in ratione terminandi, & actuandi, ita forma eſt vltima actualitas eſſentialis in ordine eſſentiæ: ergo ſicut vnica, & ſimpliciſſima exiſtentia, eſt ſatis ad hoc, vt omnes gradus ſuperiores, & inferiores exiſtant per illam, ita vnica, & ſimpliciſſima forma ſufficiet ad eſſentialiter conſtituendos prædictos gradus.

Tandem: quia forma corporeitatis, vel nullum compoſitum conſtituit, vel illud debet eſſe completum: ergo vel non erit forma ſubſtantialis, vel erit completa intra lineam formæ, & conſequenter, ex illa, & alia forma non poterit vnum per ſe reſultare. Vtraque conſequentia eſt ſatis aperta: antecedens verò patet, quia non poteſt conſtituere aliud compoſitum præter corpus, quod ſicuti eſt directè ponibile in prædicamento ſubſtantiæ, ita dicit compoſitum ſubſtantiale completum.

Confirmatur: forma corporeitatis non poteſt in ipſa conſtituere ſolùm ſecundam ſubſtantiam, ſed etiam primam directè ponibilem in prædicamento: ergo nequit eſſe forma incompleta intra lineam formæ. Conſequentia ex ſe conſtat. Antecedens verò etiam liquet: nam cum prædicta forma ſit ſingularis, & à parte rei inuenta, non poteſt ſolùm conſtituere ſecundam ſubſtantiam, quæ eſt aliquid vniuerſale præſcindens à ſingularitate: ergo debet etiam conſtituere primam directè ponibilem in prædicamento. Patet conſequentia, quia ſolæ ſecundæ, & primæ ſubſtantiæ directè ad illud pertinent: ergo ſi prædicta forma conſtituit aliquid vltra ſecundam ſubſtantiam per ſe ad illud pertinens, conſtituet vtique primam.

46. Secundò probatur ratione eiuſdem S. Doctoris locis relatis: generatio ſimpliciter, ſeu ſubſtantialis, per ſe tendit ad dandum actiuè modo ſuprà explicato eſſe ſimpliciter & ſine addito; ſed non poteſt tribuere prædictum eſſe, ſi in materia præſupponatur forma ſubſtantialis corporeitatis: ergo generatio illa ab intrinſeco petit non eſſe ibidem talem formam, & conſequenter etiam ab intrinſeco habebit non poſſe in illa ſubiectari. Vtraque conſequentia eſt manifeſta: maior verò declaratur, & ſuadetur ex diſcrimine, quod verſatur inter formam ſubſtantialem, & accidentalem, vt 1. Phyſic. diſp.4. num.65. tetigimus: nam cùm materia recipit formam ſubſtantialem, dicitur de ea ſaltim, vt eſt in ſuo toto, quòd ſimpliciter, & ſine addito habet eſſe, cùm verò in toto, & ſimul cum illo recipit formas accidentales, non dicitur de illa, etiam in toto, quòd habeat ſimpliciter, & ſine addito eſſe, ſed ſolùm quod habet eſſe tale, nempe album, vel nigrum, quod eſt habere eſſe ſecundùm quid, ſecundarium, & cum addito, ſicut etiam cùm primò aduenit forma ſubſtantialis, dicitur totum fieri ſimpliciter, quia habet eſſe ſimpliciter, & ſine addito; cùm verò aduenit forma accidentalis, non dicitur fieri ſine addito, ſed fieri album, vel nigrum: vnde cum generatio ſubſtantialis det actiuè illud eſſe, quod forma ſubſtantialis dat formaliter, fit inde, vt ſicut hæc formaliter dat eſſe ſimpliciter, ita prædicta generatio actiuè communicet idem eſſe.

Minor verò probatur: nam cùm forma illa corporeitatis ſit forma ſubſtantialis, tribuet materiæ modo dicto eſſe ſimpliciter primam, ac proinde eſſe ſimpliciter, & ſine addito, & ita non poterit generatio communicare illud per introductionem ſubſequentis formæ: ſi námque iam ſimpliciter, & ſine addito eſt, non tribuetur illi, quòd ſimpliciter ſit, ſed ad ſummum, quòd habeat eſſe cum addito, ſcilicet eſſe tale, vel tale, quod eſt eſſe ſecundùm quid.

47. Nec obſtat ſi cum aduerſariis dicas eſſe æquiuocationem in illo complexo, ſcilicet *eſſe ſimpliciter:* nam quamuis omnes formæ ſubſtantiales tribuant eſſe ſimpliciter, provt eſſe ſimpliciter diſtinguitur contra eſſe accidentale, & ſecundùm quid, quia omnes communicant aliquod eſſe ſubſtantiale, non tamen tribuunt eſſe ſimpliciter provt diſtinguitur ab eſſe ſubſtantiali, & viali, ac de ſe non ſufficienti ad conſtituendum ſimpliciter compoſitum ſubſtantiale, ita vt ei nihil deſit ad hoc vt abſolutè, & ſimpliciter poſſit exiſtere: quare licèt forma corporeitatis det eſſe ſimpliciter in priori ſenſu, non tamen in poſteriori, & ideò per ſubſequentem formam ſubſtantialem poteſt prædictum eſſe; quod abſolutè, & omnibus modis eſt eſſe ſimpliciter, communicari.

Non itaque hoc obſtat, quoniam hæc ſolutio duo inuoluit apertè falſa, inter ſe tamen connexa: primum eſt, formam ignis, verbi gratia, non poſſe re ipſa tribuere, niſi ſpeciem atomam ignis, ac proinde non poſſe à parte rei communicare gradum corporis: ſecundum verò formam corporeitatis è contra non poſſe re ipſa tribuere, niſi corporis gradum. Vtrumque autem, & primò primum eſſe omnino falſum inde liquet, nam hoc ipſo quòd forma ignis vniatur materiæ primæ, conſtituit realiter, & ſe ipſa compoſitum ſubſtantiale, & materiale, quia compoſitum ex materia, & forma ſubſtantiali, & materiali, non poteſt non eſſe ſubſtantiale, & materiale: ergo tale compoſitum eo ipſo, & abſque alio, eſſentialiter includet eſſe corpus. Patet conſequentia, quoniam idem prorſus eſt aliquod compoſitum habere eſſe ſubſtantiale, & materiale, ac eſſe corpus, & ideò per hoc præcisè diſtinguitur à ſubſtantiis totalibus, & ſpiritualibus: ſubſtantia autem totalis quæ non eſt ſpiritualis, debet eſſe corporea.

48. Secundum autem etiam eſſe falſum apertè conſtat: nam cum forma illa corporeitatis, vt à parte rei inuenitur, ſe ipſa ſit realiter entitas quædam ſingularis, & indiuidua, vt ex ſe patet, debet ſe ipſa eſſentialiter diſtingui ab omnibus aliis formis, cum quibus in eſſentia non conuenit, ita vt ſit incapax, vt aliqua alia differentia ad eius intrinſecum conceptum pertinens illi ſuperaddatur: ergo eo ipſo erit conſtituta in ſpecie atoma, ac proinde non ſolùm tribuet gradum genericum, ſed etiam ſpecificum, & atomum. Hæc vltima conſequentia patet ex priori: prior verò ex antecedenti: nam entitas, cui non poteſt accreſcere vlterior differentia, & ſpecificatio eſſentialis, non poteſt non eſſe conſtituta in vltima, & atoma ſpecificatione, cùm illa ſit vltima & atoma ſpecificatio, poſtquam nequit ſequi alia ſpecificatio ſimpliciter ac omnino eſſentialis.

Antecedens autem probatur: tum, quia quidquid realiter aduenit entitati actuali, & ſingulari, nequit pertinere ad eius intrinſecum conceptum, ſiquidem ſpecificatio eſſentialis neceſſariò præcedit indiuiduationem; tum etiam, quia ſi quæ ſpecificatio eſſentialis poſſet formæ corporeitatis iam indiuiduæ accreſcere, eſſet vtique ea, quæ ei proueniret ab vlteriori, & atoma forma, verbi gratia, ignis, vt ex ſe patet; hoc autem

Digitized by Google

autem eſt euidenter falſum, ſiquidem formæ ignis accidentaliter aduenit forma corporeitatis, & tota illius eſſentia actualis ſalua conſiſtit, etiam ſi prædicta forma auferatur, vel etiamſi loco illius alia ſubrogetur.

49. Confirmatur ratione deſumpta ex D. Thom. in præteriti lect. citata: nam formæ ſubſtantiales differunt ſecundùm perfectius, & imperfectius intra idem genus: ergo omnem gradum ſuperiorum, quem tribuit imperfectior, poterit tribuere perfectior in eadem materia receptibilis, & inſuper aliquid aliud excellentius, & nobilius, & conſequenter iam eademmet forma tribuens gradum inferiorem, ſeu atomum, tribuet ſuperiorem, & è conuerſo. Antecedens patet: nam cùm eſſentiæ ſint ſicut numeri, in quibus vnus excedit alium in perfectione eſſentiali, fit inde, vt formæ tribuentes diuerſam eſſentiam intra idem genus contentam, debeant ſe in perfectione eſſentiali excedere, & conſequenter differunt ſecundùm perfectius, & imperfectius.

Conſequentia verò probatur: tùm, quia in eſſentialiter ſubordinatis, qualiter gradus ſuperiores, & inferiores, ſubordinari debent, quidquid tribuit id, quod magis eſt, poteſt tribuere id, quod eſt minus, ſeu rationem minùs perfectam vnà cum perfectiori: & ideò calor tribuens eſſe calidum vt octo, poteſt ſimul communicare calidum vtquinque, non quidem cum præciſione, & reduplicatione vt quinque, ſed vt contentum in octo: tùm etiam, quia ob hanc rationem albedo communicans eſſe album, non indiget alia forma accidentali realiter diſtincta, & imperfectiori ad hoc, vt tribuat eſſe ſuperius, nimirum eſſe coloratum, vt omnes Philoſophi admittunt: & ſimiliter forma, ſeu actus per ſe ſubſiſtens, & totalis, qualis eſt Angelus, per eandem indiuiſibilem formam, per quam habet eſſe intellectiuum, verbi gratia, vt quinque, habet rationem ſuperiorem, per quam conuenit in ratione ſubſtantiæ ſpiritualis cum Angelo minus perfecto, alioquin ſecundùm ſua eſſentialia eſſet compoſitus à parte rei, & conſequenter ſecundùm illa non eſſet forma ſimplex, & indiuiſibilis, cuius oppoſitum omnes Metaphyſici & Theologi docent: ac denique materia prima cœleſtis per ſuammet indiuiſibilem entitatem, per quam diſtinguitur à ſublunari, conuenit cum illa in ratione ſuperiori puræ potentiæ.

§. III.

Solutio argumentorum primæ ſententiæ.

50. AD primum ergo pro prima ſententia negandum eſt antecedens, & ad probationem conceſſo antecedenti, neganda eſt conſequentia, ſi intelligatur de forma, corporeitatis diſtincta ab illa forma, quæ antea tribuebat eſſe ſubſtantiale, & atomum, quod corruptum eſt: ſecùs verò ſi intelligatur de forma corporeitatis, quæ ſit realiter idem cum prædicta forma: nam licet ad hoc, vt ignis agat in aërem ad introducendam in eius materia formam ignis, requiratur, quòd vtrumque habeat eſſe corporeum, non tamen quòd aër, V. G. habeat prædictum eſſe per formam diſtinctam à forma aëris, vt talis eſt.

Ad confirmationem tranſeat antecedens, intellectum de ſimilitudine per ſe primò intenta à cauſa particulari, ſecùs verò de ſimilitude ſecundariò intenta: nam licet ignis per ſe primò ſolùm intendat producere alium ignem, modò tamen ſupra inſinuato; nihilominùs, quia nequit communicare hoc prædicatum, niſi ſimul communicet omnes gradus ſuperiores, quippè prouenientes ab eadem forma, & ab intrinſeco poſtulantes, vt multiplicentur iuxta multiplicationem formæ particularis, quæ introducitur, ideo ſecundariò aſſimilat ſibi de nouo paſſum in prædictis prædicatis. Cui ſolutioni nullatenus obſtat axioma illud pro antecedentis probatione adductum, nempè ſimile non agere in ſimile: nam ignis, V. G. non agit in lignum formaliter, vt ſimile ſibi in ratione corporis, ſed vt diſſimile ſibi in ratione talis corporis: quia tamen nequit talem formam corporis à materia ligni expellere, niſi ſimul expellat gradum communem corporis, vtpotè identificatum cum illa, propter rationes dictas, ideo vtramque ſimul, nempe rationem corporis, & talis corporis expellere, ſimilémque rationem corpori identificatam cum alia diſſimili ratione talis corporis, per generationem de nouo introducere debet.

51. Ad ſecundum concedenda eſt maior, & neganda minor: ad probationem conceſſa maiori, iterùm negatur minor, quia ad veritatem illius propoſitionis, ſatis eſt Corpus illud Chriſti Domini fuiſſe idem triplici identitate, nimirùm materiæ primæ, ſubſiſtentiæ, & exiſtentiæ diuinæ: nam cum ad multiplicationem, & diuerſitatem nominis ſubſtantiui, requiratur multiplicatio, & diuerſitas, tam illius, quod de formali, quàm quod de materiali importat, fit inde, vt identitas ſuppoſiti, maximè cum identitate eiuſdem materiæ, vt in lib. Summul. cap. de appel. reg. 4. diximus: & exiſtentiæ diuinæ ſufficiat ad hoc, vt de illo corpore abſolutè, & ſimpliciter enuncietur eſſe idem numero, quod natum eſt ex Virgine. Ità D. Thom. 3. part. quæſt. 50. art. 5. vbi ſic ait: *Simpliciter idem eſt quod abſolutè, ſicut ſimpliciter dicitur, quod nullo addito dicitur, vt Philoſophus dicit: & hoc modo Corpus Chriſti mortuum, & non viuum ſimpliciter fuit idem numero: dicitur enim, aliquid eſſe idem numero ſimpliciter, quia eſt ſuppoſito idem: Corpus autem Chriſti viuum, & mortuum fuit ſuppoſito idem, quia non habuit aliam hypoſtaſim viuum, & mortuum præter hypoſtaſim Verbi Dei.* Videatur idem S. Doct. loco citato, & Caietanus ibidem.

Ad vltimum negandum eſt antecedens: ad primam probationem ex Diu. Thom. deſumptam, dicimus ſolùm velle, quòd quæuis forma primò prioritate virtuali tribuat eſſe corporeum, quàm eſſe atomum, & quòd deſtructa qualibet forma, ſemper ſubſequens tribuat prædictum eſſe quòd ſufficit ad hoc, vt nunquam denudetur à forma, vt tribuente tale eſſe, ſicut materia prima dicitur nunquam denudari ab exiſtentia, licet habeat illam per diuerſas formas, quia licet deſtructa vna forma, amittat eſſe exiſtentiæ, quod ab illa habebat, adquirit tamen aliud in eodem inſtanti per ſe ſubſequentem formam.

Ad ſecundam probationem, dicendum eſt, formam tribuentem eſſe genericum corporis, & eſſe ignem diſtingui inter ſe virtualiter, quamuis ſint idem realiter. Vnde eſſe corpus, & eſſe ignem virtualiter etiam diſtinguentur, & ita non mirum, quòd licet in igne eſſe corpus, & eſſe ignem ſint identicè idem, nihilominùs corpus, vt corpus, non ſit formaliſſimè loquendo ignis.

52. Ad confirmationem reſpondetur negando antecedens, & ad primam probationem, quòd ex negatione plurium vel infinitorum prædicatorum eſſentialium, benè intulit Philoſophus, negationem plurium, vel infinitarum formarum, quandoquidem quæuis forma debet ad minus tribuere vnicum eſſentiale prædicatum, & ita ſi prædicata hæc non ſunt infinita, neque etiam formæ infinitæ erunt: cæterùm è conuerſo ex multiplicatione prædicatorum eſſentialium nequit multitudo formarum colligi: nam

Digitized by Google

eadem forma poteſt iuxta varias conuenientias, ac differentias, quas habet cum aliis formis, tribuere plura prædicata quidditatiua.

Ad ſecundam probationem: Ariſtotelem poſſe exponi de diffinitione, quæ datur modo phyſico, & per partes phyſicas, qualis eſſet hæc: homo eſt compoſitum ex anima rationali, & corpore. Adde, aliud eſſe partibus diffinitionis correſpondere partes rei, vtcunque, aliud verò partes rei, re ipſa diſtinctas: Ariſt autem ſolum voluit correſpondere partes rei, ſiue re, vt in diffinitione phyſica iam dicta, ſiue ſola ratione diſtinctas, vt in diffinitione Metaphyſica contingit.

Ad tertiam probationem reſpondetur, ſolum colligi multiplicationem formarum ex proprietatibus adæquatis ipſius, non verò inadæquatis: quia ſicut ab vna forma poſſunt ſumi plura prædicata quidditatiua & inadæquata, ita ab eadem poterunt plures proprietates inadæquatæ fluere.

QVÆSTIO V.

Vtrùm Generatio ſubſtantialis ſubiectetur in compoſito denuò genito, an verò in materia prima denudata ab omni forma ſubſtantiali.

53. NOmine materiæ ab omni forma ſubſtantiali denudatæ non intelligimus materiam, quæ in aliquo inſtanti reali ſit abſque prædicta forma, cùm hoc iuxta dicta 1. Phyſ. diſp. 3. à num. 70. vſque ad 76. apertam implicet contradictionem, ſed prout in aliquo priori naturæ præſupponitur ad illam, & compoſitum: an nimirùm in illo priori antequam intelligatur recipere formam, ſit ſubiectum generationis: & conſequenter generatio ipſi ſoli & immediatè, non verò toti compoſito denuò genito inhæreat, ſeu quaſi inhæreat; an verò ſubiectum illius ſit totum ipſum compoſitum, quod tunc generatur, ita vt ſicut alia accidentia in eo, non verò in materia prima immediatè recipiuntur, ſic generatio non in hac, ſed in illo immediatè ſubiectetur: non loquimur autem de generatione prout actio eſt: nam ſecundùm iſtam rationem ſatis conſtat ex dictis q. 2. quod ſit ſubiectum illius; ſed ſolum de eadem, prout reſultantia quædam naturalis, aut inſtantanea quædam mutatio eſt.

§. I.

Refertur prior dicendi modus.

PRima ergo ſententia aſſerit, generationem ſubſtantialem ſubiectari immediatè in toto compoſito denuò genito. Ita Báñez 1. de Generat. c. 4. quæſt. 11. Probatur primò: ibi eſt generatio tanquam in ſubiecto, cui ſuam intrinſecam denominationem tribuit; ſed generatio non tribuit hanc materiæ, ſed compoſito: ergo in hoc, non verò in illa ſubiectabitur. Maior ex ſe videtur patere, imò etiam minor: nam compoſitum denominatur intrinſecè genitum, non verò materia prima, quæ eſt ingenerabilis, & incorruptibilis: at eſſe intrinſecè genitum eſt propria, & intrinſeca denominatio generationis: ergo generatio non materiæ, ſed toti ſuam intrinſecam tribuit denominationem.

Confirmatur: inde colligimus albedinem eſſe in corpore tanquam in ſubiecto inhæſionis, quia albedo communicat ipſi ſuam intrinſecam denominationem, ſcilicet eſſe album: ergo cùm generatio communicet ſuam intrinſecam denominationem compoſito denuò genito, vt oſtenſum eſt, ſit inde, vt hoc ſit immediatum, & proprium ſubiectum illius.

54. Secundò: Generatio ſubſtantiæ eſt intrinſecè, & eſſentialiter accidens, quamuis extrinſecè denominetur ſubſtantialis, ex eo quòd attingat ſubſtantiam: ergo ſubiectabitur in toto compoſito, non verò in ſola materia prima. Conſequentia patet, quia proprium ſubiectum accidentium eſt compoſitum ſubſtantiale, non verò materia prima, vt in ſequentibus quæſtionibus latè oſtendimus. Antecedens verò probatur, tum quia potentia generatiua ſubſtantiæ in creaturis eſt intrinſecè, eſſentialiter accidens, vt 2. Phyſ. diſp. 10. fusè diximus: ergo actus ei directè correſpondens, ſcilicet generatio, debet etiam eſſe accidens. Patet conſequentia, nam vt docet S. Thom. 1. part. quæſt. 77. artic. 1. actus directè correſpondens alicui potentiæ, & potentia ipſa debent eſſe in eodem quaſi genere vel accidentis, vel ſubſtantiæ: vnde quia potentia generatiua, & ſpiratiua in Deo ſunt ſubſtantiæ, ideo ibidem generatio, & ſpiratio habent rationem ſubſtantiæ; è contra verò, quia omnes potentiæ operatiuæ Angelicæ ſunt accidentia, ideo actus eis correſpondentes non ſubſtantiæ, ſed accidentis rationem ſortiuntur. Tum etiam quia generatio eſt mutatio, ſeu motus quidam; motus autem ob ſuam imperfectionem non pertinet ad prædicamentum ſubſtantiæ, aut ad aliud prædicamentum, ſed ad poſtprædicamenta, vt ex his, quæ in Logicæ poſtprædicamentis ex Ariſt. diximus, conſtat.

Confirmatur: materia prima quippè potentia ſubſtantialis, priùs reſpicit formam ſubſtantialem, quàm accidentalem: ergo priùs recipit illam, quàm iſtam, ac proinde quàm generationem, (vt diximus) eſt accidens.

Hæc vltima conſequentia patet ex priori, prior verò ex antecedenti: nam cùm eo fine reſpiciat vtramque formam, vt eam in ſe recipiat, ſit inde, vt eam primò recipiat, quam primò reſpicit, & conſequenter ſi forma ſubſtantialis per ſe primò reſpicitur, non poterit non per ſe primò recipi. Antecedens autem probatur: tum quia quæuis potentia primò reſpicit actum proprij generis, cum quo habet maiorem commenſurationem, quàm actum alieni, & extranei generis; at forma ſubſtantialis eſt actus proprij generis ſubſtantiæ habens ſummam commenſurationem cum materia intra idem genus; ſecùs verò forma accidentalis: ergo, &c. Tum etiam, quia materia prima ſpecificatur à forma ſubſtantiali; quæuis autem res priùs reſpicit ſuum ſpecificatiuum, à quo habet ſuum eſſe eſſentiæ, quàm quoduis aliud.

55. Tertiò: non repugnat aliquid eſſe terminum alicuius actionis, & ſimul ſubiectum illius: ergo nec repugnabit compoſitum denuò genitum eſſe terminum generationis, & ſimul ſubiectum illius: ergo de facto id habebit. Hæc vltima conſequentia patet: nam ſi ſemel non repugnat ex hoc capite, non eſt cur ei denegetur, cùm habeat omnes alias conditiones ad id requiſitas, ſcilicet eſſe ſubſtantiale completum per ſe ſubſiſtens, & exiſtens. Prima verò conſequentia ex paritate rationis videtur perſpicua. Antecedens autem probatur: tùm quia ad rationem ſubiecti ſolùm deſideratur prioritas in genere cauſæ materialis, ſicut ad rationem termini tantum exigitur poſterioritas in genere cauſæ efficientis reſpectu ſuæ productionis; nihil autem obſtat, quo minus aliquid ſit prius in genere cauſæ materialis, & poſterius in genere cauſæ efficientis reſpectu eiuſdem, quandoquidem hæc prioritas, & poſterioritas non eſt in eodem, ſed in diuerſo genere cauſæ. Tùm etiam, nam corpus Chriſti Domini in ſacra Euchariſtia eſt terminus conuerſionis ſubſtantialis panis in ipſum; & tamen conuerſio ſeu tranſſubſtantiatio illa non

non ſubiectatur in pane, quippè qui deſit, ſed in corpore Chriſti Domini: ergo non repugnat aliquid eſſe terminũ alicuius productionis, & ſimul ſubiectũ illius.

Quartò: materia prima nullum habet eſſe exiſtentiæ, & ſubſiſtentiæ, vt ex his, quæ 1. Phyſic. diſput. 3. diximus, ſatis conſtat; ſed ſolùm coëxiſtit, &, vt ſic loquamur, conſubſtit ad exiſtentiam, & ſubſiſtentiam compoſiti: ergo ipſa ſola nequit in ſe recipere, & ſubſtentare generationem. Patet conſequentia, quia quod in ſe non poteſt exiſtere, & ſubſiſtere, quomodo poterit alia ſuſtinere;

Confirmatur: nam eo ipſo quòd materia prima non habeat eſſe, *quod*, ſed ſolùm *vt quo*, tanquam pars materialis totius habentis eſſe *vt quod*, nequit etiam eſſe ſubiectum *quod*, ſed ſolum *quo*: ergo non poterit recipere *vt quod* generationem atque adeò totũ ipſum compoſitum erit ſubiectum *quod* immediatum receptiuum illius.

§. II.

Aperitur mens Ariſt. & D. Thomæ.

56. Dicendum tamen eſt: licet probabile ſit, generationem ſubſtantialem ſubiectari in toto compoſito denuò genito; nihilominùs probabilius eſſe, eam in ſola materia prima ſubiectari Prima huius aſſertionis pars patet ex his, quæ 1. Phyſ. diſp. 10. n. 67. tetigimus, ſecundam verò tuentur grauiores Thomiſtæ, Albertus Magnus 1. lib. de Generat. tract. 2. Capreolus in 2. diſt. q. 2. art. 1. concluſ. 2. Flandria Thomiſtarum in Philoſophicis Princeps (ſicut Caprolus in Theologicis) 7. Metaph. qu. 1. art. 4. Caietanus 3. part. qu. 35. art. 5. Soncinas 7. Metaph. qu. 6. Zanard. 5. Phyſic. lect. 2. notabili quinto, & lib. 2. de Anima, quæſt. 3. §. *quoad quartum igitur principale*. Eandem ſatis innuit Ferrara 4. contra Gentes cap. 48. prope finem, & tandem illam ſectantur plures alij ex recentioribus Thomiſtis Ex aliis verò Venetus 1. de Generatione text. 24. Toletus quæſt. 5. huius lib. Suarez diſp. 34. ſuæ Metaph. ſect. 7. n. 19. Conimbricenſes in præſenti, Hurtado diſp. 1. de Generat. ſect. 6. Rubio tract. 1. q. 4. aſſerens hanc eſſe communem ſententiam. Probatur.

Primò duplici teſtimonio Ariſt. à D. Thom. elucidato: primum deſumitur ex hoc lib. cap. 4. text. 24. vbi ſic inquit: *Porrò ſubiectum ortus & interitus ſuſceptiuum, maximè quidem ac propriè materies eſt*, quem locum ſic explicat D. Th. ibidem lect. 10. *Dicit quod hyle, id eſt prima materia, eſt maximè proprium ſubiectum ſuſceptibile generationis, & corruptionis.*

Secundum verò ex 8. Metaph. text. 5. his verbis. *Similiter & in ſubſtantia id, quod nunc generationi, nunc corruptioni ſubiicitur, & nunc quidem ſubiectum eſt, vt hoc aliquid, rurſus autem ſubiectum, vt ſub priuatione*: quæ verba ſic explicat D. Thom. ibidem lect. 1. *Dicit quòd neceſſe eſt in ſubſtantiis ſenſibilibus ponere materiam, quaſi ſubſtantiam, & ſubiectum: nam cùm ſit quædam mutatio ſecundum ſubſtantiam, ſcilicet, generatio, & corruptio; oportet eſſe aliquod commune ſubiectum quod ſubiiciatur contrariis mutationibus, ſecundum generationem, & corruptionem, & hoc poſitis terminis, qui ſunt forma, & priuatio, ita ſcilicet, vt quandoque ſit actu per formam, & quandoque ſit ſubiectum priuationis illius formæ.* Quæ omnia confirmari poſſunt ex his, quæ docet idem Philoſophus 1. Phyſ. c. 7. text. 67. & D. Th. ibidem.

Deinde probatur duplici teſtimonio Angelici Doct. quorum primum habetur 1. p. q. 45. art. 2. ad ſecundum his verbis: *De ratione mutationis eſt, quod aliquid idem ſe habet aliter, nunc, & prius: nam quandoque eſt idem ens actualiter ſe habens, nunc & prius, ſicut in motibus ſecundùm quantitatem, & qualitatem, quandoque verò eſt idem ens in potentia tantùm, ſicut in mutatione ſecundùm ſubſtantiam, cuius ſubiectum eſt materia.*

Secundum verò deſumitur ex q. 3. de Potentia art. 3. ad quartum, vbi ſic aſſerit. *Dicendum, quod in generatione eſt & mutatio, & relatio, quæ refertur genitum ad generans: ratione ergo mutationis non habet pro ſubiecto ipſum generatum, ſed eius materiam; ſed ratione relationis habet ſubiectum ipſum generatum.* Quæ omnia confirmari poſſunt ex eodem S. Doct. in 2. diſt. 12. q. 1. art. ad ſecundum, vbi inquit quòd ſicut in 1. de Generat. dicitur, materia eſt immediatè ſubiectum generationis, & corruptionis.

57. Nec ſatisfacere videtur id, quod innuit Magiſter Bannez, ſcilicet prædicta teſtimonia intelligenda eſſe de ſubiecto, circa quod exercetur generatio ſubſtantialis, non verò de ſubiecto inhæſionis, ſeu informationis illius, nam ſicut mobile (inquit ipſe) eſt ſubiectum, circa quod exercetur motus, ita materia eſt ſubiectum, circa quod exercetur generatio, non verò in qua recipitur, ſeu inhæret.

Nam contra hoc eſt, quòd in primis ex exemplo in hac ſolutione adducto potiùs colligitur oppoſitum, quandoquidem mobile non ſolum eſt ſubiectum, circa quod exercetur motus, ſed proprium ſubiectum inhæſionis illius, vt 3. Phyſ. diſp. 16. n. 36. vidimus.

Deinde, quia vterque in primo illo teſtimonio ex hoc libro deſumpto, non vtcumque: inquit, materiam primam eſſe ſubiectum generationis & corruptionis, ſed maximè ſubiectum, & inſuper eſſe ſuſceptiuum illius: at huiuſmodi ſubiectum non poteſt non eſſe ſubiectum informationis, ſiquidem illud informatur per generationem, quod eſt maximè ſubiectum, ſuſceptiuum illius: ergo, &c.

Præterea in ſecundo teſtimonio ex 8. Metaph. non vtcunque aſſerunt materiam ſubiici generationi, ſed etiam vtrique termino illius, ſcilicet formæ, & priuationi; at hoc verificari nequit, niſi materia ſit ſubiectum inhæſionis, ſeu informationis reſpectu generationis, vt infrà num. 59. expendemus: ergo, & cætera.

Accedit, quòd in teſtimonio illo ex prima parte adducto apertè S. Doct. docet eſſe de ratione mutationis, quòd per eam ſubiectum, in quo ipſa intrinſecè eſt, aliter ſe habeat nunc, quàm priùs: quod confirmat exemplo aliorum motuum, in quibus ſolum ſubiectum intrinſecum, nempè inhæſionis, ſe habet aliter modò, quàm antea per illos: ac tandem concludit materiam primam habere ſe aliter nunc quàm priùs per generationem, & ita eſſe ſubiectum illius: ergo planè videtur ſentire eam eſſe ſubiectum inhæſionis, ſeu (quod idem eſt quoad præſens) ſubiectum informationis. Quod confirmatur etiam ex Philoſopho 5. Phyſ. text. 12. vbi inquit: *Quoniam cui ineſt, illud mutatur.* Cùm ergo certum ſit ſolam materiam per generationem mutari, ſola ipſa erit ſubiectum, cui ineſt generatio.

Tandem: nam in loco illo ex qu. 3. de Potentia comparat inter ſe ſubiectum generationis ratione relationis, & ratione mutationis, dicens, ſubiectum prædictæ relationis eſſe rem genitam, mutationis verò, materiam: & conſequenter, vt comparatio ſit legitima, ſumit ſubiectum vtriuſque in eodem ſenſu: quare cùm certum ſit, relationem illam generati ad generans eſſe in generato, vt in ſubiecto inhæſionis, ita etiam videtur eſſe iuxta mentem S. Doct. certum, generationem ratione mutationis eſſe in materia, vt in ſubiecto inhæſionis, ſeu informationis.

Digitized by Google

§. III.

Sententia Ariſt. & D. Thom. rationibus fulcitur.

58. Rationes fundamentales pro noſtra aſſertione non aliunde, quam ex citatis Ariſt. & D. Thom teſtimoniis haurienda ſunt, & ideo eas, quæ in illis tanguntur; ad formam reducere, & aliquantulum illuſtrare ſupereſt. Prima ergo ratio, quam S. Doct. in hoc lib. c. 4. poſt verba ſuprà relata tradidit, poteſt ad hanc formam reduci. Forma ſubſtantialis recipitur in ſola materia prima tanquam in ſubiecto informationis: ergo eius generatio, provt eſt inſtantanea acquiſitio eiuſdem in ſola materia prima vt in ſubiecto recipietur. Antecedens ex ſe patet: conſequentia verò probatur: quia, loquendo de viis, ſeu acquiſitionibus tranſeuntibus, ibi debet eſſe intrinſecè via, & acquiſitio formæ, vbi eſt ipſa forma; alioquin quomodò ſine via, & acquiſitione in ipſa exiſtente, poterit illam acquirere?

Confirmatur primò: forma ſubſtantialis ſi ſemel de potentia alicuius educenda eſt, non poteſt educi de potentia compoſiti, ſed de potentia materiæ: ergo eo ipſo eductio, ſeu generatio, non in illo ſed in iſta tanquam in ſubiecto intrinſecè recipietur. Antecedens non indiget probatione: conſequentia verò etiam conſtat: quia repugnat eductionem eſſe intrinſecè in ſubiecto, ex quo forma non educitur; vel non eſſe in illo, ex quo educenda eſt: vt ex ipſis terminis ſatis conſtare videtur.

Confirmatur tandem ratione, quam innuit Ariſtot. loco citato ex Metaphyſic. vbi etiam S. Doctor, & 1. part. loco iam dicto: nam ex eo, quod quantitas, qualitas, & vbi, educantur immediatè ex potentia entis in actu, ſcilicet ex alterabili, augmentabili, & localiter mobili: ideo prædicta mobilia ſunt ſubiectum inhæſionis horum motuum, vt ex ſe conſtat: ergo cùm forma ſubſtantialis non educatur de potentia totius compoſiti, ſed ſolius materiæ, vel quoad vnionem, vt in anima noſtra contingit: fiet inde, vt eductio, ſeu generatio illa, quatenus mutatio eſt, ſolùm in materia, tanquam in ſubiecto informationis ſit.

59. Secunda ratio principalis deſumitur tam ex Philoſopho, quàm ex S. Doctore loco citato ex 8 Metaphyſic. poteſtque ſub hac forma proponi. Generatio, vt mutatio, in eo eſt tanquam in ſubiecto informationis, quod eſt ſubiectum commune vtrique termino mutationis; ſed materia prima eſt ſubiectum informationis vtriuſque termini, ſcilicet formæ ſubſtantialis, & priuationis illius, non verò totum compoſitum: ergo illa, non verò iſtud, erit proprium ſubiectum receptiuum illius. Maior patet inductiuè in omnibus aliis motibus: nam in motu locali illud eſt ſubiectum inhæſionis illius, quod nunc eſt hîc, & iterum alibi: & in argumento, quod nunc habet tantam quantitatem; & poſteà maiorem, ac tandem in alteratione, quod nunc eſt ſanum, V. G. & nunc infirmum. Minor verò non indiget probatione, nam certum eſt, ſolam materiam primam eſſe commune ſubiectum tam priuationis, quàm formæ, non verò compoſitum, quia hoc euaneſcente forma, ſtatim deſinit eſſe.

§. IV.

Solutiones argumentorum primæ ſententiæ.

60. Ad primum primæ ſententiæ concedenda eſt maior, ſi intelligatur de denominatione intrinſeca, quam tribuit generatio in genere cauſæ formalis, & neganda minor: ad probationem dicendum eſt, compoſitum non denominari genitum per intrinſecam denominationem à generatione tanquam à cauſa formali, ſed à propria entitate intrinſeca, ita vt terminus formalis, vt *quo* generationis, ſit etiam forma, à qua habet intrinſecè eſſe genitum, connotando tamen generationem, generatio verò ipſa in genere cauſæ efficientis tribuat illi denominationem geniti. Nam vt 1. Phyſic. diſput. 3. num. 85. diximus generatio eſt vnus ex actibus, qui multiplicem tribuunt denominationem, aliam quidem in genere cauſæ formalis intrinſecæ, reſpectu ſubiecti, ratione cuius dicitur mutari, vel acquirere formam: aliam verò in genere cauſæ efficientis, reſpectu termini, ratione cuius dicitur generari.

Ad confirmationem concedendum eſt antecedens, & neganda eſt conſequentia: & ratio diſparitatis patet ex modò dictis: nam eſſe album eſt denominatio intrinſeca proueniens ab albedine, in genere cauſæ formalis, & intrinſecæ, ſecùs verò eſſe genitum reſpectu generationis, vt explicatum eſt.

Ad ſecundum, Rubio in præſenti concedit antecedens, negat verò conſequentiam: quia cenſet, nullum eſſe inconueniens, quòd accidens incompletum, & viale, in ordine ad formam ſubſtantialem, cuiuſmodi ait eſſe generationem, non in toto compoſito, ſed in materia tendente ad prædictam formam ſubiectetur. Sed hæc ſolutio contra Philoſophum, & D. Th. & contra rationem eſt, vt videbimus duabus ſequentibus quæſtionibus, in quibus oſtendemus nullum accidens in materia prima poſſe immediatè ſubiectari.

61. Vnde hac omiſſa ſolutione, negandum eſt antecedens, & ad primam probationem conceſſo antecedenti, neganda eſt conſequentia, ſi intelligatur de Generatione, provt eſt inſtantanea mutatio ad formam ſubſtantialem, de qua loquimur: nam licet generatio compoſiti ſubſtantialis, provt eſt actio, ſeu alteratio ſubordinata ſubſtantiæ generanti, vt principio radicali, ſit eſſentialiter accidens, quia eſt actus primarius directè, & proximè correſpondens potentiæ generatiuæ, quæ eſt accidens; attamen generatio, provt eſt mutatio quædam inſtantanea ad prædictam formam, vel acquiſitio illius, non correſpondet tali potentiæ per ſe primò, ſed ſecundariò, & per modum naturalis ſequelæ, vt 2. Phyſ. diſp. 10. à n. 68. vſque ad 81. explicuimus: & ideo non eſt neceſſe, vt ſit accidens, ſed poteſt eſſe modus quidam ſubſtantialis.

Et ratio eſt: nam vt ex D. Thoma quæſt. vnica de Anima, artic. 12. diſput. 10. iam citata, vidimus, ſolùm inter potentiam generatiuam; & terminum primarium, ac immediatum illius, debet neceſſariò eſſe conuenientia, & ſimilitudo in ratione ſubſtantiæ, vel accidentis, non verò in terminis ſecundariis, & ex primariò reſultantibus, aut in naturalibus ſequelis eorundem, qualis eſt generatio. Quare ſicut proxima, & immediata productio, aut eductio accidentis, eſt accidens, ita generatio, vt mutatio immediatè terminata ad ſubſtantiam, erit aliquid ſubſtantiale, maximè, quia ſicut præſupponitur ad totum, quod antecedit omnia accidentia, ita non debet rationem accidentis, ſed modi ſaltem ſubſtantialis habere.

Ex quo ad ſecundam probationem ſatis conſtat: nam licet motus, aut mutatio nequeat directè pertinere ad aliquod prædicamentum; ſecùs tamen reductiuè, vt in præſenti contingit. Sed circa hæc videantur ea, quæ diſput. 10. iam citata quæſt. 6. §. vltimo diximus, vbi aliquibus difficultatibus huc pertinentibus ſatisfecimus.

62. Ad confirmationem concedendum eſt antecedens, & prima cõſequentia, ſed neganda ſecunda: tùm, quia

quia vt modo dicebamus, generatio ſubſtantialis non eſt accidens : tùm etiam, quia materia prima per ſe primò reſpicit formam ſubſtantialem, tanquam actum receptibilem vt *quod*, & ideo non inconuenit, vt priùs recipiat intra eundem ordinem ſubſtantialem generationem, vt eſt mutatio, tanquam id *quo* tranſit ad formam, ſicut ad rem receptam vt *quod*, non ſecùs, proportione tamen ſeruata, ac licèt per prius reſpiciat eandem formam, quàm vnionem, nihilominùs, quia vnio eſt id, *quo* in facto eſſe recipit eandem formam, ideo priùs afficitur vnione, quàm prædicta forma : vnde ſemper ſaluatur materiam illum actum primò recipere, vt *quod* quem per ſe primò reſpicit vt *quod*.

Adde, quòd cùm ea, quæ ſunt priora ordine intentionis, ſiue poſteriora ordine executionis, & rurſus poſteriora in intentione ſoleant eſſe priora in executione, fit inde, vt licet inter actus receptibiles in materia, ſit prior ordine intentionis forma ſubſtantialis, vt vnita materiæ, quàm generatio, qua acquiritur, nihilominùs ordine executionis è contra res ſe habeat, & ita priùs erit generatio, vt mutatio, quàm forma & vnita, & educta de potentia materiæ.

Ad tertium reſpondetur, quòd licet concedatur antecedens (de quo alibi) nihilominùs neganda eſt vtraque conſequentia : nam generatio ſubſtantialis per ſe, & naturaliter loquendo ; ſemper habet adiunctam rationem mutationis phyſicæ potentis ſubiectum realiter manens ſub vtroque termino, ita vt priùs prioritate reali in *quo* ſit ſub priuatione formæ genitæ, & poſteà ſub illa: vnde totum compoſitum quod tunc primò incipit, quodque non poteſt eſſe ſine forma, eſt incapax ad hoc, vt ſit ſubiectum prædictæ generationis : quare cùm hæc ratio non procedat in tranſſubſtantiatione ſacramentali, quippè quæ eſt actio altior, & eminentior, ac alterius rationis, ideo licet concedatur eam ſubiectari in Corpore Chriſti, nihil inde contra nos.

63. Ad quartum reſpondet Rubio in præſenti, materiam primam habere propriam exiſtentiam & ſubſiſtentiam partialem, & ita poſſe optimè recipere, & ſuſtinere generationem. Cæterùm, falſitas huius ſolutionis ſatis conuincitur ex his, quæ 1.Phyſ.diſp.3. latè oſtendimus, ſcilicet implicare contradictionem, materiam habere propriam quantumuis partialem exiſtentiam: tum etiam ex dicendis in ſpeciali tractatu de exiſtentia & ſubſiſtentia.

Vnde ex dictis loco citato reſpondetur, quòd ſicut ad hoc, vt materia recipiat in ſe formam, non requiritur eam intelligi exiſtentem in illo priori, ſed ſufficit habere propriam & realem entitatem, connotando tamen, quod in eodem inſtanti reali temporis, & in poſteriori naturæ ſubſequenti intelligatur coëxiſtere, & conſubſiſtere, ad exiſtentiam & ſubſiſtentiam compoſiti, ex eo, quòd genus cauſæ materialis omninò primæ, eſt genus puræ potentialitatis, ac proinde non requirentis in illo priori exiſtentiam, quæ eſt vltima actualitas, vt lib. 1.Phyſ. diſput. 3 num, 62. & deinceps magis explicuimus; ita etiam ad hoc vt materia recipiat, & ſuſtentet generationem, non eſt neceſſe, vt in illo priori intelligatur exiſtens, & ſubſiſtens, ſed ſufficit eam in illo inſtanti habere exiſtentiam, & ſubſiſtentiam modo dicto.

Per quæ ſatis etiam patet ad confirmationem: nam ad rationem ſubiecti, & ſuſceptiui etiam vt *quod* omninò primi, & per modum puræ potentialitatis, cuiuſmodi eſt materia prima, non requiritur, imò repugnat exiſtentia, aut ſubſiſtentia, per ſe, & vt *quod* illi conueniens, ſed ſufficit coëxiſtentia, & conſubſiſtentia modo dicto : vt in receptione ipſius formæ ſubſtantialis eſt manifeſtum.

Nec obſtat, ſi obiicias, tum, quòd forma ſubſtantialis eſt actus primus materiæ ; & ita priùs deberet recipi in illa quàm generatio, & conſequenter materia præſupponetur exiſtens ad illam. Siquidem præſupponitur cum forma, cuius effectus formalis eſt ipſa exiſtentia : tum etiam, quia aliàs iam materia priùs haberet eſſe diminutum, & ſecundùm quid : ſcilicet eſſe generationis, quàm eſſe ſimpliciter, quod in poſteriori ſequenti diximus illi à forma ſubſtantiali communicari.

64. Non itaque hæc obſtant, non quidem primum, nam ſicut vnio formæ non ponit in numero cum ipſa, quia eſt communicatio eiuſdem formæ, ita nec generatio ſubſtantialis, quoniam ſicut vnio eſt ipſa communicatio in facto eſſe prædictæ formæ, ſit generatio eſt adquiſitio in fieri illius, & conſequenter quamuis vtraque, ſcilicet, tam generatio, quam vnio, recipiatur priùs natura vt *quo*, nihilominùs neutra tollit immediationem requiſitam inter materiam & formam.

Nec etiam ſecundum obſtat : nam in primis generatio, vt eſt mutatio ſubſtantialis non affert proprium eſſe exiſtentiæ, ſed exiſtit per exiſtentiam totius compoſiti : cùm enim ſit modus ſubſtantialis, poteſt optimè per exiſtentiam ſubſtantialem exiſtere. Et deinde licèt eſſe eſſentiæ illius ſit imperfectius, & diminutum, collatum cum eſſe eſſentiæ formæ, nihilominùs, quia vtrumque pertinet ad idem prædicamentum, & vt ad illud pertinentia tendunt ad communicandum eſſe ſimpliciter: ideò non inconuenit priùs natura recipi in materia illud eſſe diminutum, quàm eſſe ſimpliciter à forma proueniens: ſicut neque inconuenit, quòd priùs materia informetur vt *quo* per vnionem, quàm per formam ſubſtantialem, licèt vnio ſecundùm ſe, & præciſè ſumpta, det eſſe diminutum, & imperfectius, quàm ipſa forma, quia pertinet ad idem prædicamentum, & eſt ipſa communicatio illius tendens ad eſſe ſimpliciter. Quare cum D. Thom. inquit, materiam priùs debere habere eſſe ſimpliciter, quàm eſſe ſecundùm quid, loquitur de eſſe accidentali, quod hoc ipſo quòd tale, neceſſariò debet ſubſequi ad eſſe, tam eſſentiæ, quàm exiſtentiæ ſubſtantiale.

QVÆSTIO VI.

An iuxta mentem Ariſtot. & Diui Thom. Generatio ſubſtantialis ſubiectetur in materia prima, vt immediatè affecta quantitate, & aliis diſpoſitionibus accidentalibus: an verò in in eadem, vt omninò nuda?

65. PRo huius & ſequentis quæſtionis maiori intelligentia, notandum eſt primò, titulum illius eodem proportionali modo, ac titulum præcedentis intelligendum eſſe. Vnde non inquirimus, an generatio ſubiectetur in materia prima, ita nuda ab omni forma accidentali, vt aliquo inſtanti reali ſit ſine illa : ſed an in illo priori naturæ, in quo præſupponitur ad generationem, ſubeſt illi, vt immediatè affecta quantitate, & accidentibus iam dictis, ſiue omnia illa accidentia in materia prima recepta ſint ſubiectum *quo* generationis ſubſtantialis, ſiue non, ſed tantùm deſiderentur ad hoc, vt prædicta generatio in illa ſubiectetur : an verò accidentia hæc ſolùm ſubiectentur immediatè in toto compoſito, non verò in materia, & conſequenter ipſa non ſubſternatur generationi quatenùs modo dicto immediatè, & proximè prædictis diſpoſitionibus eſt affecta : inquirimus autem, quid in hoc dicendum ſit, non vtcumque, ſed iuxta mentem Ariſt. & D.Tho. quia mens vtriuſque in aliis multis, & grauiſſimis difficultatibus, ex his, quæ

Digitized by Google

quoad hanc quæſtionem dicenda ſunt, valdè pendet. Et licèt res hæc ſit in ſe non parum perſpicua, quia tamen non deſunt aliqui ex Iunioribus, qui illam aliquantulùm ambiguam reddere conentur, ideò vt pleniùs, breuiter tamen, hæc diſcutiamus, præſentem quæſtionem ſigillatim excitamus, inquiſituri ſtatim, an hoc ipſum ratione naturali conuincatur.

Deinde notandum eſt, alios aliis verbis quæſtionem hanc diſcutere: an nimirùm accidentia ſubiectentur immediatè in materia prima, vel in toto compoſito? Sed reuerà vtrumque in idem redit; nam ſi accidentia ſolùm ſubiectentur immediatè in compoſito, euidens eſt materiam primam non poſſe ſubſtare generationi, vt immediatè affectam quantitate, & aliis accidentibus: ſi autem materia capax ſit recipiendi immediatè prædicta accidentia, non ſubſtabit vtique generationi, niſi priùs, & immediatè recipiat illa, ſiquidem ſunt diſpoſitiones præuiæ ad eandem generationem.

§. I.

Proponitur prior ſententia.

66. PRima ſententia affirmat, generationem iuxta Ariſtot. & D. Thomæ mentem, ſubiectari in materia prima, vt immediatè affecta quantitate, & aliis diſpoſitionibus accidentalibus. Hanc tenent aliqui ex Iunioribus Societatis, ſequuti Franciſcum Suarez diſp. 14. Met. ſect. 3. quam etiam tuentur plures ex Auctoribus, quæſtione ſequenti pro prima opinione referendis. Probántque,

Primò, ex Ariſt. 7. Metaph. text. 8. vbi quantitatem primò ineſſe materiæ, & ob hanc rationem, ipſam ſolam videri ſubſtantiam, his verbis ſignificat: *Quantitas enim ſubſtantiæ rationem non ſubit, ſed cui primò hæc inſunt, id potiùs ſubſtantia eſt; at verò longitudine, altitudine, ac latitudine ſublata, nihil præter id, quod ab his diffinitur, reſtare videmus: quare ſi hoc conſiderauimus, modò materiam ſolam ſubſtantiam videri neceſſe eſt.* Vbi, vt vides, docet Philoſophus quantitatem, & conſequenter alias diſpoſitiones primò inhærere materiæ: & ita D. Thom. ibidem hæc verba exponens, ſic inquit: *Quantitas enim, manifeſtum eſt, quòd non eſt ſubſtantia; ſed illud, cui prædictæ dimenſiones inſunt, vt primum ſubiectum earum eſt ſubſtantia, hæc autem eſt materia: quantitas enim dimenſiua videtur ineſſe materiæ immediatè, cùm materia non diuidatur ad recipiendum diuerſas formas in diuerſis ſuis partibus, niſi per huiuſmodi quantitatem, & ideò per huiuſmodi conſiderationem, videtur neceſſarium, non ſolùm, quòd materia ſit ſubſtantia, ſed, quòd ipſa ſola ſit ſubſtantia.*

67. Secundò: nam idem Philoſophus 3. Phyſ. ſentit quantitatem eſſe proprietatem materiæ, & conſequenter ipſi immediatè inhærere ante alia, quæ ab ea poſſunt adeſſe, & abeſſe, qualis eſt generatio. Et lib. 2. de Generat. text. 6. docet diſpoſitiones ad formas ſubſtantiales, & alterationem, quæ ad eas fit, proximè verſari circa materiam.

Tertiò: nam eodem libro text. 27. aſſerit, accidentia, in quibus res genita conuenit cum corrupta, manere eadem, ac proinde ſubiectari immediatè in materia prima: verba autem illius ſunt: *Sin verò vtriuſque altera qualitatum intereat, horum migratio facilius quidem, ſed non in ſe ſe mutuò fiet, ſed ex igne quidem, & aqua, terra, & aëre: ex aëre verò & terra, ignis, & aqua ortum ſubibunt: cùm enim aquæ frigiditas fuerit corrupta, & ignis ſiccitas, fiet aër: nam huius quidem caliditas, illius verò humiditas relinquitur.*

Confirmatur, tùm ex D. Thom. 1. part. quæſt. 3. art. 2. in argumento. Sed contra, vbi inquid: *Omne compoſitum ex materia & forma eſt corpus: quantitas enim dimenſiua eſt, quæ primò inhæret materiæ*: tùm etiam 1. 2. quæſt. 74. art. 4. ad tertium, vbi aſſerit, quòd diſpoſitio tripliciter ſe habet ad id, quod diſponit, * Quandoque enim eſt idem, & in eodem, ſicut ſcientia inchoata dicitur eſſe diſpoſitio ad ſcientiam perfectam: quandoque autem eſt in eodem, ſed non idem, ſicut calor eſt diſpoſitio ad formam ignis, &c. * at forma eſt immediatè in materia: ergo in eadem debet immediatè eſſe diſpoſitio. Tum denique 3. part. quæſt. 9. articl. 3. ad ſecundum, vbi ſentit eadem accidentia manere in genito, & in corrupto, ac proinde ſubiectari immediatè in materia, & ita inquit. *Per calorem diſponitur materia ad recipiendam formam ignis, qua tamen adueniente calor non ceſſat ſed remanet.*

§. II.

Vera mens Ariſt. & D. Thom. explicatur.

68. DIcendum tamen eſt, accidentia in via Ariſt. & D. Thom. non ſubiectari immediatè in materia prima, ſed in toto compoſito, & conſequenter generationem ſubſtantialem non recipi in ea immediatè affecta quantitate, & aliis diſpoſitionibus accidentalibus. Hanc tenent communiter omnes Thomiſtæ, & plures alij ſequenti quæſt. referendi. Probatur.

Primò, ex Ariſtot. Metaphyſ. vbi inquit: *Neque quæcumque ita natura quidem, non ſubſtantia verò, non eſt his materia, ſed quod ſubiicitur ſubſtantia.* vbi Ang. Doct. lect. 4. ſic aſſerit; *Oſtendit quomodo materia tribuitur accidentibus, & dicit, quòd illa, quæ ſunt ſecundùm naturam, non tamen ſunt ſubſtantia, ſed accidentia, non habent materiam, ex qua ſint, ſed ſubſtantia eſt eis ſubiectum: ſubiectum autem habet aliquid ſimile materiæ, in quantum eſt receptibile accidentis: differt autem à materia, in quantum materia non habet actu eſſe niſi per formam, ſubiectum autem non conſtituitur in eſſe per accidens.*

Confirmatur ex eodem Philoſopho hoc lib. text. 24. vbi docet tunc eſſe generationem, & corruptionem ſubſtantialem, cum nulla forma accidentalis manet in materia, ſed ipſa prout eſt pura potentia nullum includens actum, eidem & formæ ſubſtantiali ſubſternitur: vnde inquit: *Cùm igitur contrarietatis mutatio in quantitate eſt, accretio eſt, atque decretio: cum in loco, latio: cum in affectu, atque qualitate alteratio; at cùm id non remanet, in quo affectuum alter, aut omnino accidens exiſtit, tunc generatio vnius eſt, & alterius corruptio.* Quæ verba explicat D. Th. lect. 10. ſic: *Dicit ergo primò, quòd alteratio eſt ſecundùm paſſiones alicuius permanentis, & hoc idem accidit in aliis mutationibus, quæ fiunt ſecundùm accidentia, quæ adueniunt ſubiecto exiſtenti in actu, &c. quando verò nihil manet actu exiſtens, cuius alterum, quod tranſmutatur, ſit paſſio, & accidens ſit quodcumque eſt vniuerſaliter generatio, & corruptio, eo quòd forma ſubſtantialis, ſecundùm quam eſt generatio, & corruptio, non aduenit ſubiecto actu exiſtenti.*

Confirmatur ſecundò ex eodem Ariſt. 5. Phyſic. vbi diſcrimen in præcedenti confirmatione adductum non ſolùm conſtituit, ſed etiam probat, ex eo quòd ad generationem ſimpliciter requiritur, vt fiat ex ſubiecto, prout præciſè eſt in pura potentia. ac proinde vt nudo ab omni forma etiam accidentali. Vnde Angel. Doct. exponens ibidem Philoſophum ſic inquit: *Subiectum verò formæ ſubſtantialis non eſt aliquod ens actu, ſed ens in potentia tantum, ſcilicet materia prima, quæ in principio generationis eſt ſub priuatione, in fine verò ſub forma: & ideo ſecundùm generationem ſubſtantia fit aliquid ſimpliciter.*

69 Secun

Digitized by Google

69. Secundò probatur ex pluribus aliis teſtimoniis D.Thom.nam.1. part.quæſt. 76.art.6.inquit: *Si anima vnitur corpori, ſicut iam ſupra dictum eſt, impoſſibile eſt, quòd aliqua diſpoſitio accidentalis cadat media inter corpus & animam, vel inter quacumque formam ſubſtantialem, & materiam ſuam.* Et q. de Anima art. 9. dicit: *Inter omnia eſſe eſt illud, quod immediatiùs, & intimiùs conuenit rebus, vt dicitur in libro de cauſis: unde oportet, quòd cùm materia habeat eſſe actu per formam, quòd forma dans eſſe materia ante omnia intelligatur aduenire materia, & immediatiùs ſibi ineſſe: eſt autem proprium forma ſubſtantialis, quòd det materiæ eſſe ſimpliciter: ipſa enim eſt, per quam res eſt hoc ipſum, quod eſt: non autem per formas accidentales habet eſſe ſimpliciter: ſed ſecundum quid, puta eſſe magnum, vel coloratum.* Et de ente & eſſentia c. 7. *Illud, cui aduenit accidens, eſt ens incompletum conſiſtens in ſuo eſſe: quod quidem eſſe naturaliter præcedit accidens, quod ſuperuenit.* Ac tandem hoc ipſum docet 1. part.qu.77. art. 6. de ſpiritualibus creaturis, art.3. ad 18. de veritate quæſt.5. art.9.ad ſextum, opuſc.32. de natura materiæ cap.46.& 47. & alibi ſæpè.

§. III.

Fit obuiam argumentis aduerſariorum.

70. AD primum reſpondetur mirum eſſe, quòd auctores oppoſitæ ſententiæ teſtimonium illud pro ſe adducant, quoniam verba ibi relata non continent propriam Ariſt. & Diu.Thom.ſententiam, ſed ſolùm obiectionem à Philoſopho contra ſe ex Antiquis adductam, & ideò D. Thom. ibidem eam ſoluens, mentémque Ariſtot. necnon & ſuam explicans, ſic inquit: *Decepit autem antiquos Philoſophos hanc rationem inducentes ignorantia formæ ſubſtantialis: non enim adhuc tantùm profecerant, vt intellectus eorum ſe eleuaret ad aliquid, quod eſt ſupra ſenſibilia: & ideò illas formas tantum conſiderauerunt, quæ ſunt ſenſibilia propria, vel communia, huiuſmodi autem manifeſtum eſt eſſe accidentia, vt album & nigrum, magnum & paruum, & huiuſmodi: formam autem ſubſtantialis non eſt ſenſibilis, niſi per accidens, & ideò ad eius cognitionem non peruenerunt, vt ſcirent eam à materia diſtinguere, ſed totum ſubiectum, quod nos ponimus ex materia & forma componi, ipſi dicebant eſſe primam materiam, vt aërem, aut aquam, aut aliquid huiuſmodi: formas autem dicebant eſſe, quæ nos dicimus accidentia, vt quantitates, & qualitates, quorum ſubiectum proprium non eſt materia prima, ſed ſubſtantia compoſita, quæ eſt ſubſtantia in actu: omne enim accidens ex hoc eſt quod ſubſtantia ineſt, vt habitum eſt.* Hæc ille.

71. Ad ſecundum reſpondetur, Ariſt. in 1. teſtimonio ſolùm velle quantitatem conuenire, & ineſſe toti compoſito ratione materiæ, ex hoc tamen non ſequitur illam ineſſe immediatè materiæ, ſicut ex hoc, quòd riſibilitas conueniat homini ratione formæ, non benè colligitur ipſam immediatè recipi in anima: quod in Logica diſputatione nona, numero 16. magis explicuimus. ad ſecundum verò teſtimonium ibidem adductum patebit ex dicendis quæſt. ſequenti; quomodò diſpoſitiones accidentales ſolùm diſponant materiam, non verò totum ad recipiendam formam, & nihilominùs recipiuntur in toto.

Ad tertium reſpondet Angel. Doct. ibidem in hæc verba: *Dicendum, quòd illud accidens, ſiue illa qualitas non remanet eadem numero, ſed eadem ſpecie adhuc tamen videtur dubium remanere, quia non videtur, quòd propter hoc talis tranſmutatio debeat eſſe facilior, cùm oporteat corrumpi ambas qualitates, ſicut in tranſmutatione non habentium ſymbolum. Ad huius ergo euidentiam conſiderandum eſt, quòd qualitates elementorum cauſantur ab ipſis formis ſubſtantialibus ipſorum: illa ergo elementa, quæ maiorem conuenientiam habent in qualitatibus, neceſſariò habeat maiorem conuenientiam in formis ſubſtantialibus, & per conſequens in diſpoſitionibus materiæ faciliùs ad inuicem tranſmutantur: & licet oporteat ambas qualitates corrumpi, tamen quia qualitas ſymbola minùs reſiſtit, imò nullo modo; contraria verò reſiſtit: ideo facilior eſt tranſitus.* Hæc ille.

72. Ad confirmationem dicendum eſt D. Thom in priori teſtimonio ſolùm velle quantitatem priùs quam alia accidentia inhærere materiæ, non quidem tanquam ſubiecto *quod*, & immediato, ſed vt *quo* & mediato, proximè autem, & vt *quod* ipſi compoſito ex materia & forma, id enim ſufficit, imò eſt neceſſarium ad intentum D. Thom. in ille argumento: nam ex probatione illa de inhærentia quantitatis, ſolùm voluit immediatè inferre omne compoſitum ex materia & forma eſſe corpus quantitatiuum, alioquin probatio illa extra rem eſſet, vt ex ſe eſt notum, quamuis ex tali corpore quantitatiuo corpus etiam de prædicamento ſubſtantiæ conſequenter inferre intenderit, propter neceſſariam connexionem, quam illud cum iſto ſortitur. Cùm igitur toti compoſito, non autem ſoli materiæ rationem corporis quantitatiui, quæ eſt effectus formalis quantitatis dimenſiuæ, tribuere voluerit, vt ex litera conſtat, apertè ſequitur, ipſum exiſtimaſſe quantitatem dimenſiuam, non materiæ ſoli, ſed quiuis compoſito ex materia & forma immediatè, & vt *quod*, priùs quàm alia accidentia inhærere; quamuis ex eo quòd corpori, ſeu compoſito ratione materiæ inhæreat, vt in ſolutione ad ſecundum dicebamus, eam materiæ inhærere in ſenſu vtique explicato, abſolutè protulerit.

Ad ſecundum teſtimonium in eadem confirmatione adductum reſpondetur, formam ignis, & calorem, qui ad illam diſponit, eſſe quidem in eodem ſubiecto ſcilicet materia, non tamen eodē modo: nam forma ignis eſt in illa immediatè, calor verò mediatè.

Ad vltimum verò teſtimonium eiuſdem confirmationis patet ex dictis, D. Thom. ſolùm velle, quòd adueniente forma ignis, manet idem calor ſecundùm ſpeciem, vt conſtat ex teſtimonio ipſius numero præcedenti adducto, & ideò poſt verba, quæ in teſtimonio huius confirmationis referuntur: ſtatim addidit, calorem remanentem poſt introductionem formæ ignis eſſe effectum talis formæ, illius nimirum, quæ tunc introducitur, vt ex contextu conſtat: at calor ille, qui præceſſerat, non eſt effectus prædictæ formæ, ſed potiùs forma eſt effectus illius.

QVÆSTIO VII.

An ratione naturali probetur, Generationem ſubſtantialem ſubiectari immediatè in materia prima, ab omnibus accidentibus nuda?

TItulus quæſtionis ex his, quæ in explicatione tituli præcedentis diximus, ſatis conſtat, & ideò noua expoſitione non indiget.

§. I.

Adducitur ſententia negans.

73. PArtem negantem tuentur Auerroës in lib. de ſubſtantia orbis, & 1. Phyſic. comm. 66. Simplicius lib.1. Phyſ.text.69. Philoſoponus lib.1. de Generat.text.33.& 40. Ammonius in Prædicamento quantitatis, Gregorius in 2. diſtin. 12. quæſt.2.art.1.

Aureolus apud Capreolum diſt. 13. qu. 1. in argumento contra 3. concluſionem. Marſilius 1. de Generat. quæſt. 7. Venetus in ſumma de generat. cap. 54. Ægidius 7. Metaph. qu. 4. Nyphus 8. Met. diſput. 4 Zimara Theorem 46. Suarez diſput. 14. ſuæ Met. ſect. 3. & plures Iuniores Societatis, qui etiam referunt Toletum in præſenti qu. 7. Perer. lib. 5. Phyſ. cap. 18. Conimbric. lib. 1. de Generat. cap. 4. quæſt 4. art. 1. concl. 4. Rationes autem, quibus credunt ſuam ſententiam ſufficienter fulcire, ſunt iſtæ.

Prima: nam generatio ſubſtantialis eſt aliquid corporeum, & conſequenter extenſum: ergo debet præſupponere in materia quantitatem, quæ reddatur extenſa, ac proinde & cæteras alias diſpoſitiones. Antecedens ſatis patet: quia ſicut potentia generatiua eſt aliquid corporeum, & media quantitate extenſum, ſic actus eis correſpondens, ſcilicet generatio, debet eodem modo eſſe corporeus, & extenſus. Prima verò conſequentia non indiget probatione, ſi quidem extenſio, tam ſubſtantiæ, quàm cuiuſuis alterius entis corporei, eſt effectus formalis quantitatis: ex quo etiam ſecunda manet perſpicua: nam ſicut quantitas quia eſt diſpoſito ad generationem ſubſtantialem, præſupponitur in materia ad illam, ita ob eandem rationem diſpoſitiones accidentales ad illam præſupponentur.

74. Confirmatur primò ratione, qua D. Tho. 7. Metaph. text. 7. contra ſe, & in fauorem huius ſententiæ vtitur: nam materia præſupponitur hæc, & indiuidua ad generationem ſubſtantialem, alioqui generatio non ſubiectaretur à parte rei, in illa ſiquidem nihil poteſt eſſe à parte rei, in aliquo non ſingulari, & indiuiduo: ergo materia præſupponetur quanta ad eandem generationem, ac proinde affecta aliis diſpoſitionibus accidentalibus. Hæc vltima conſequentia patet ex dictis Prima verò, ex communi illo pronunciato, ſcilicet, materiam ex eo eſſe indiuiduam, & principium radicale indiuiduationis, quia eſt ſigillata quantitate.

Confirmatur ſecundò ratione ex eodem S. Doct. ibidem deſumpta: nam prius eſt materiam eſſe diuiſam in diuerſas partes, quàm quod ſubiiciatur diuerſis generationibus, & formis ſubſtantialibus: ergo prius, & immediatius erit, quòd ſit effecta quantitate, quàm quòd ſubiiciatur prædictis generationibus. Antecedens videtur euidens, alioqui diuerſæ formæ ſubſtantiales, & generationes earum reciperentur ſimul in eadem parte materiæ. Conſequentia verò etiam conſtat: nam materia ex ſe non eſt vna, vel plures, vt 4. Phyſic. diſp. 3 n. 35. oſtendimus, ſed plurificatur, & diuiditur per quantitatem, quæ eſt prima ratio cuiuſuis diuiſionis materialis, ſicut eſt prima ratio tribuendi materiæ, & ſubſtantiæ materiali, quòd habeat in ſe diſtinctionem partium, vt in Logica diſp. 13. n. 30. & deinceps diximus

75. Secunda: quantitas, & aliæ diſpoſitiones accidentales diſponunt materiam, non verò compoſitum in ordine ad receptionem formæ ſubſtantialis: ergo in materia, non verò in compoſito recipientur, & conſequenter materia non ſubſtabit generationi, niſi vt immediatè affecta prædictis accidentibus Antecedens eſt euidens, quandoquidem euidenter conſtat formam ſubſtantialem non ſubiectari in toto compoſito. Prima verò conſequentia etiam liquet, nam diſpoſitiones requiſitæ ad introductionem formæ debent ſubiectari in ſubiecto recipiente illā, alioqui non redderent illud diſpoſitum pro introductione talis formæ. Secunda autem conſtat: nam materia non niſi vt diſpoſita recipit formam ſubſtantialem, & conſequenter non niſi vt diſpoſita prædicta accidentia ſubſtabit generationi illius.

Confirmatur: nam vel diſpoſitiones, quæ tempore antecedenti ad inſtans generationis introducũtur, pereunt in prædicto inſtanti, vel non: Si non pereunt, habetur intentum, ſcilicet materia, vt affectam prædictis diſpoſitionibus præcedere generationem, & ſubeſſe illi. Si pereunt ergo tunc non manebit materia magis diſpoſita, quàm ſi nunquam introductæ fuiſſent: nam implicat manere effectum formalem formæ in eo inſtanti, in quo non eſt ipſa forma Vnde fruſtrà tales diſpoſitiones introductæ fuiſſent: fruſtráque natura in productione, V. G. hominis tanto tempore circa organizationem corporis elaboraſſet, ſiquidem tota illa organizatio ab accidentibus illis pendens deberet in prædicto inſtanti, in quo forma introducenda eſt, perire: imò hinc etiam fieret materiam non manere determinatam ad aliquam formam; & conſequenter non erit maior ratio, ob quam potiùs hæc forma ſubſtantialis, quàm illa introducatur, cùm determinatio materiæ ad formam fiat per diſpoſitiones, quibus proinde corruptis corrumpetur prædicta determinatio.

§. II.

Vera D. Thomæ ſententia, & primum eius fundamentum.

76. Dicendum tamen eſt, ſufficienter probari ratione naturali diſpoſitiones ad introductionem formæ ſubſtantialis requiſitas recipi immediatè in toto compoſito, ac proinde materiam non ſubeſſe generationi, vt immediatè illis affectam. Ita Albertus in ſumma de homine, quæſtione, an nutritio fiat ex ſimili, art. 1 Flandria 7. Met. q. 17. art. 10. & 11. Durandus in 1. diſt. 8. 2. p. q 4. Capreolus in 2. diſt. 13. q. 1. cõcl. 2. & 3. ac diſt. 18 q. 1. concl. 6 Heruæus quodlib. 2. q. 10. Caietan de ente, & eſſentia cap. 7. quæſt. 16. Ferrara 4. contra Gentes c. 81. Iabellus. 8. Met. quæſt. 2. Sonzin. qu. 7. 15. & 17. & 18. Soto 1. Phyſ. quæſt. 7. Bañez in præſenti c. 4. quæſt. 9. & 10. vbi ſatis fusè plura huc ſpectantia optimè colligit Fonſeca 5. Met. cap. 28. qu. 20. ſect. 2. Zanardus 8. Met. q. 7. Rubio in præſenti cap. 4. tract 3. quæſt. 7. & alij plures, tam ex diſcipulis D. Tho. quàm ex aliis Probatúrque.

Primò ratione, quam innuunt Ariſtot. & D. Thom. 5. Phyſic. & capit. 15. huius operis, textu 41. nam quantitas non ſubiectatur immediatè in materia prima, ſed in toto compoſito: ergo neque aliæ diſpoſitiones accidentales in eadem materia prima immediatè recipientur, & conſequenter ipſa non ſubſtabit generationi ſubſtantiali, vt immediatè affecta prædictis accidentibus. Hæc vltima conſequentia ex ſe eſt ſatis perſpicua. Prima verò ex antecedenti apertè ſequitur: nam qualitates corporeæ recipiuntur in ſubſtãtia media quantitate tanquam ratione recipiendi, vt in Logica diſp. 12. n. 43. oſtenſum eſt: & ita oportet, vt ſint in eodem ſubiecto, in quo eſt quantitas. Antecedens verò probatur: nam per motum augmentationis producitur maior quantitas, ſicut per motum localem nouum *vbi*: aut ſi quantitas ſubiectaretur immediatè in materia prima, non poſſet per augmentationem produci noua quantitas, quia iuxta hanc ſententiam eadem quantitas, quæ erat in materia prima alimenti, manet poſteà in ea corrupto eodem alimento: & ita ſicut non producitur noua materia, quia præexiſtens ibidem manet, ita ob eandem rationem nec noua quantitas: ergo, &c. 77. Occurrit Suarez loco citato nu. 58. per motum augmentionis non produci denuò nouam quantitatem, aut nouam partem illius, ſed tantùm vnicã quantitatem adiungi alteri, ita vt quæ erat aliana, fiat propria per ſpecialem actionem per ſe tendentem ad prædictam vnionem.

Sed

Digitized by Google

Sed contra, repugnat ſaluari latitudinem, & continuitatem motus augmentationis, ſi per illum non producitur noua quantitas, ſed ſolùm noua vnio vnius ad alteram: ergo, &c. Antecedens probatur: nam vnio vnius quantitatis ad aliam fit per quoddam indiuiſibile continuatiuum vtriuſque; at latitudo, & diuiſibilitas motus, quæ deſumenda eſt ex termino formali *quo* formaliter producto, nequit accipi ex re indiuiſibili, vt tali, quale eſt continuatiuum, ſecundùm quod formaliter continuat, vt ex ſe conſtat: ergo iam latitudo motus nequit iuxta hunc dicendi modum ſaluari: ac proinde, neque etiam continuitas eiuſdem. Patet hæc vltima conſequentia, tùm quia continuitas motus ſupponit latitudinem ipſius, & termini per illum producti: tùm etiam, quia cum vnum indiuiſibile non ſit immediatum alteri, vt 6. Phyſ. diſp. 15. à nu. 14. vſque ad 30. latè diximus, conſequens eſt, vt motus ipſe non poſſit eſſe continuus, ſiquidem eius continuitas ſtare non poteſt, quoties poſt vnum terminum partialem illius, qui iuxta hanc ſolutionem eſt indiuiſibile continuatiuum, non ſequitur immediatè alius, ſicut continuitas motus localis perit hoc ipſo, quòd poſt vnam vbicationem partialem productam per illum, non ſubſequatur immediatè alia.

Confirmatur, nam iuxta communiorem ſententiam, indiuiſibile non poteſt per ſe alterari, nec ſola localis, & indiuiſibilis præſentia poteſt per ſe motum localem ſucceſſiuum, & vt terminus formalis illius produci: ergo neque etiam indiuiſibile quantitatiuum poterit eodem modo per motum augmentationis effici. Patet conſequentia, quia in omnibus his motibus procedit eadem ratio, ſcilicet ſucceſſionem, & continuitatem motus debere etiam deſumi ex termino formali, & partiali *quo* producto, quia nequit motus ſucceſſiuè, & continuè attingere terminum totalem, niſi eodem modo attingat formalem, & partialem, & conſequenter niſi in ambobus ſit ſua latitudo, & debita, vt ſic dicamus, continuitas.

§. III.

Expenditur ſecundum, & potiſſimum veræ ſententiæ fundamentum.

78. SEcundò, & potiſſimè probatur aſſertio ratione deſumpta ex D. Thom. loco citato ex 1. part. quæſt. 76. art. 6. & alibi ſæpè, quæ poteſt ad hanc formam reduci. Quandocunque aliquid eſt in potentia ad plures, & diuerſas formas ordine quodam, priùs recipit formam, ad quam eſt primò in potentia, quàm reliquas alias; ſed materia prima eſt in potentia ad formas ſubſtantiales, & accidentales ordine quodam, ita vt priùs ſit in potentia ad illas, quàm ad iſtas: ergo priùs recipit formas ſubſtantiales, quàm accidentales, ac proinde non ſubſternetur generationi, vt immediatè affecta diſpoſitionibus accidentalibus. Vtraque conſequentia cum maiori non indigent probatione.

Minor autem videtur etiam aperta, tum, quia materia prima ſpecificatur à forma ſubſtantiali, non verò à formis accidentalibus; & conſequenter per ſe primò erit in potentia ad ſolam illam, & ſecundariò ad illas, quandoquidem potentia quælibet eſt per ſe primò potentia in ordine ad actum, quo ſpecificatur, quemque per ſe primò reſpicit: tum etiam, quia ſicut forma accidentalis, eſt ens, & actus ſecundus, è contra verò ſubſtantialis, eſt ens, & actus primus, quippe quæ conſtituit ens ſimpliciter primum, nempe ſubſtantiam: ita materia, quæ eſt in potentia ad vtrumque, erit per ſe primò in potentia ad actum primum, ſcilicet ſubſtantialem, & deinde actura per iſtum, & quatenus eſt in toto ſubſtantiali iam conſtituto per talem formam, erit in potentia ad formam ſecundam, nimirum accidentalem: tum denique quia materia priùs eſt in potentia ad eſſe ſimpliciter, & ſine addito, quàm ad eſſe ſecundùm quid, & cum addito, ſcilicet ad eſſe tale, ſiquidem eſſe tale, & cum addito præſupponit eſſe; at forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter, & ſine addito, ſcilicet eſſe ſubſtantiale, forma verò accidentalis tribuit eſſe ſecundùm quid, & cum addito, ſcilicet eſſe accidentale, vt eſſe album, vel nigrum: ergo, &c.

79. Occurrunt huic rationi aduerſarij dupliciter: primò namque reſpondet Suarez loco citato num. 56. materiam primam eſſe per ſe primò in potentia ad formam ſubſtantialem ordine intentionis, & ita in hoc ordine per ſe primò reſpicere illam, ſecundariò verò accidentia: ſed quia ea, quæ ſunt priora in intentione, ſunt poſteriora in executione, ideo ordine executionis priùs eſt in potentia ad diſpoſitiones accidentales, priùſque recipit illas, quàm formam ſubſtantialem, non ſecus ac eadem forma ſubſtantialis priùs reſpicitur ordine intentionis à materia, quàm generatio inſtantanea illius, & nihilominus vt nos in hac eadem diſputatione num. 62. diximus, ordine executionis priùs materia ſubeſt generationi, quàm prædictæ formæ.

Alij verò aliter reſpondent, nimirum, quòd licet prius ſit ordine generationis, eſſe in actu abſolutè, & ſine adito, quàm eſſe cum addito, nempe eſſe tale, & ſecundùm quid, non ideò ſequitur, quòd illud eſſe ſine addito debeat neceſſariò communicari à forma ſubſtantiali, quoniam eſſe in actu, commune eſt omnibus prædicamentis, teſte Philoſopho 3. Phyſ. text. 3. vnde intimè includitur in eſſe accidentali, ac proinde quantitas, aut qualitas conſtituendo eſſe quantum, aut quale, faciunt eſſe in actu abſolutè, quia priùs natura dat ly *eſſe*, quàm ly *quantum*.

80. Sed vt ſolutiones iſtæ meliùs, & radicitùs impugnentur, & vis rationis D. Thom. magis appateat, præſupponendum eſt ex Caiet. 1. part. quæſt. 76. art. 6. quòd eſſe abſolutè poteſt dici dupliciter: primò quidem, prout abſtrahit ab eſſe ſimpliciter, & ab eſſe ſecundùm quid: ſecundò verò, prout excludit eſſe ſecundùm quid, & includit eſſe ſimpliciter: illo priori modo calor tribuendo eſſe calidum, dat priùs eſſe quàm calidum, quia eſſe ſic ſumptum dicitur de eſſe in omnibus generibus inuento: cæterùm hoc poſteriori modo forma ſubſtantialis, non verò accidentalis dat eſſe ſimpliciter, & abſolutè, quòd non ſit eſſe ſecundùm quid: vnde ignis, verbi gratia, per calorem non habet *eſſe*, prout ly *eſſe* excludit eſſe ſecundùm quid, benè tamen per formam ſubſtantialem eiuſdem ignis.

Hinc ergo contra vtramque ſolutionem rationis D. Thom. ſequens conficitur argumentum, nam iuxta mentem S. Doct. & veritatem ipſam, materia non ſolùm ordine intentionis, ſed etiam ordine executionis, & generationis eſt per ſe primò in potentia ad eſſe ſimpliciter, & ſine addito, ſeu ad eſſe, quod non eſt eſſe ſecundùm quid: deinde ad eſſe, quod ita eſt abſolutè eſſe, vt ſimul ſit eſſe ſecundùm quid: ergo etiam ordine executionis erit per ſe primò in potentia ad actum ſubſtantialem, & deinde ad actus accidentales: ac proinde vtraque ſolutio ruit. Hæc vltima conſequentia per ſe patet, prima verò etiam conſtat: nam ſolus actus ſubſtantialis poteſt tribuere eſſe ſimpliciter, & ſine addito, & non ſecundùm quid: nam ſicut ſolum eſſe ſubſtantiale, eſt hoc modo eſſe ſimpliciter, ita à ſolo actu ſubſtantiali poteſt prouenire, vt 1. Phyſic. diſput. 3. quæſt. 5. latè oſtendimus: ergo ſic materia ordine generationis eſt per ſe primò

primò

Digitized by Google

mò in potentia ad actum ſubſtantialem. Antecedens autem ſuadetur, quoniam eſſe ſecundùm quid, eſſentialiter pendet ab eſſe ſimpliciter, nempe ſubſtantiali, & ordine executionis præſupponit illud: nam ſicut accidens pendet à ſubſtantia, & præſupponit illam in hoc ordine, ita eſſe ſecundùm quid, quippè accidentale, dependebit eodem modo ab eſſe ſimpliciter, id eſt ſubſtantiali, & præſupponet illud: ergo etiam materia ordine generationis, & executionis, erit per ſe primò in potentia ad hoc eſſe ſimpliciter, & ſine addito.

81. Deinde: nam potentia ad formam, & eſſe ſecundùm quid, debet eſſe potentia ſecundùm quid, & conſequenter non pura in ratione potentiæ, ſed admixta cum actualitate ſimpliciter: ergo materia non poterit, ordine generationis, recipere actum, aut eſſe ſecundùm quid, ſcilicet accidentale, niſi priùs recipiat formam, & eſſe ſimpliciter, ſcilicet ſubſtantiale per quod ſit ad mixta cum actualitate ſimpliciter. Conſequentia videtur legitima: antecedens autem probatur, tum quia potentia & actus debent habere ſe proportionem: tum etiam, quia quò actus minùs affert actualitatis, eò minorem potentialitatem præſupponit in ſubiecto, & ita actus ſecundùm quid non præſupponet ſolummodò puram, & omnimodam potentialitaté in ſubiecto, ſed potentiam admixtam cum actualitate ſimpliciter, quæ proinde ſolum ſit potentia ſecundùm quid.

82. Nec duo illa, quæ pro ſe affert hæc ſolutio aliquid obſtant. Non quidem primum, quia maxima illa, ſcilicet prius in intentione, eſt poſterius in executione, & è contra, debet intelligi de his, in quibus id, quod eſt poſterius in intentione, eſt aliqualiter medium ad conſequendum finem priùs intentum, ſecùs verò de illis, in quibus id non reperitur, quia hæc poſſunt eſſe poſteriora, etiam ordine executionis, ex eo, quòd ſint talis naturæ, vt ad id, quod in intentione eſt primum, ſubſequi etiam in executione poſtulent, ſicut in generatione hominis, V. G. licet priùs intendatur homo, quàm riſibilitas, nihilominùs propter rationem dictam, priùs ille, quàm iſta executioni etiam mandatur: quare cum eſſe ſecundùm quid ſubſequatur ad eſſe ſimpliciter, vt oſtenſum eſt, fit inde, vt eſſe ſimpliciter tam ordine intentionis, quam ordine executionis debeat eſſe prius.

Nec etiam ſecundum illud, nempe inſtantia de generatione ſubſtantiali, ex doctrina noſtra ibidem adducta obeſt; nam hoc ipſo, quòd actus ſubſtantialis ſit prius ordine executionis & generationis, ibidem inuoluitur ipſa executio, & generatio, quæ ſit prior, vt & talis introducat prædictum actum in materiam, quippe quæ eſt quaſi medium per ſe requiſitum ad illum finem, maximè quia generatio ſubſtantialis ſubſequuta ad alterationem non ponit in numero cum ipſa forma, pertinetque ad idem prædicamentum, & ita non affert ex ſe proprium eſſe exiſtentiæ, ſed exiſtit per exiſtentiam totius ſubſtantialis, & conſequenter non impedit quominus forma ipſa det eſſe exiſtentiæ ſimpliciter tanquam omninò primum, ſecus verò forma accidentalis, quæ hoc ipſo, quòd talis, pertinet ad diuerſum prædicamentum, ac proinde ponit in numero cum forma ſubſtantiali, & propter eſſe exiſtentiæ, quod affert, impediret quominus forma ſubſtantialis tribueret eſſe exiſtentiæ primum, & ſine addito. Sed circa hæc videantur ea quæ loco citato dicta ſunt.

§. IV.

Vltimum D. Thom. ſententia fundamentum.

83. VLtimò probatur aſſertio noſtra ratione alia, ſæpiùs à D. Thom. locis quæſt. præcedenti relatis adducta: ſolum compoſitum ſubſtantiale eſt ſubiectum *quod* accidentium materialium: ergo materia prima non ſubſtabit generationi, vt immediatè affecta prædictis accidentibus. Conſequentia eſt euidens: antecedens verò conſtat: tum, quia illud ſolùm recipit vt *quod* prædicta accidentia, cui competit exiſtere, & ſubſiſtere vt *quod*: nam ſicut ad ſuſtinendum vtcumque illa, requiritur proportionatum eſſe ſubiectiuum ad ſuſtinendum vt *quod*, deſideratur eſſe vt *quod*: at compoſitum exiſtit & ſubſiſtit vt *quod*, ſecùs verò materia prima, vt 1. Phyſic. diſput. 3. qu. 5. ſatis fusè probauimus: ergo prædicta accidentia in ſolo compoſito immediatè, & tanquam in ſubiecto *quod*, recipiuntur: tum etiam quia, vt diſput. 5. Logicæ à n. 20. vſque ad 28. latè oſtendimus, accidentia debent diffiniri per proprium ſubiectum: ac diffiniuntur per ſubſtantiam, ſeu compoſitum ſubſtantiale, non verò per materiam primam, vt conſtat: ergo proprium & immediatum ſubiectum illorum non erit materia prima, ſed prædictum compoſitum.

Occurrunt aduerſarij negando antecedens, & ad eius priorem probationem dicunt ſatis eſſe, quòd materia habeat ſuam partialem exiſtentiam, & ſubſiſtentiam, ad hoc vt poſſit ſuſtinere accidentia, ſicuti hæc ſufficit ad ſuſtinendam formam ſubſtantialem: imò in ſententia Thomiſtarum, ſola materia, etiam ſine propria exiſtentia, & ſubſiſtentia, poteſt in ſe ſuſtinere actum ſubſtantialem, ac proinde meliùs poterit accidentalem, qui minoris longè entitatis, & ponderis eſt.

Addi verò poteſt ex Aſtudillo in hoc lib. quæſt. 2. quòd etſi materia reuera non ſubſit accidentibus, vt præcedit formam ſubſtantialem, non tamen ſequitur illa recipienda eſſe in toto compoſito, tanquam in ſubiecto primo, & immediato, ſed in materia vt actuata forma ſubſtantiali, quatenus in recto dicit ſe ipſam, connotando tamen prædictam formam, & eſſe ab illa proueniens, quia cùm materia ſit prima, & potiſſima potentia, poterit hoc ipſo, quòd cor notet eſſe, ſeu exiſtentiam, ſubeſſe cuilibet actui.

Ex quo etiam ad ſecundam probationem eiuſdem antecedentis reſpondet Iunior quidam, ſatis eſſe ad diffinitionem accidentis, vt diffiniatur per ſubiectum denominationis: quare cum totum compoſitum ſit ſubiectum denominationis illius, licet materia ſit ſubiectum inhæſionis; inde eſt, vt meliùs per illud, quippe notius, quàm per hanc, vtpote per ſe innotiſſimam diffiniatur.

84. Cæterùm ſolutio, quæ ad 1. probationem huius rationis adhibetur, falſo nititur fundamento: doctrina namque illa de exiſtentia, & ſubſiſtentia partiali, lib. Phyſ. diſput. 3. num. 50. & deinceps ſatis à nobis eſt falſitatis conuincta. Vnde malè etiam in eadem ſolutione colligitur, poſſe materiam immediatè recipere formas accidentales, quæ minoris entitatis, & ponderis ſunt, ex eo quòd poſſit immediatè ſuſcipere formam ſubſtantialem. Nam contra hoc eſt, quòd cùm forma accidentalis det eſſe ſecundùm quid præſupponens eſſe ſimpliciter, prærequirit in materia formam ſubſtantialem tribuens prædictum eſſe ſimpliciter: at verò cùm forma ſubſtantialis det hoc eſſe ſimpliciter, atque adeò primam actualitatem ad tale eſſe præquiſitam, non præexigit in materia aliquid actualitatis, ſed puram & nudam potentiam ſuam: & ita

poteſt

Digitized by Google

poteſt optimè materia nuda illi ſubſterni, connotando tamen, quòd in eodem inſtanti coëxiſtat, & vt ſic dicamus, conſubſiſtat ad exiſtentiam, & ſubſiſtentiam totius.

Ex quo vlteriùs illud, quòd ex Aſtudillo additur, corruit, tum quia materia connotando formam non exiſtit, aut ſubſiſtit vt *quod*, ſed tantùm vt *quo* ad exiſtentiam & ſubſiſtentiam totius: nam ſicut ſolummodò totum fit vt *quod*, vt in hac eadem diſput. num. 30. 31. & 32. & alibi ſæpè diximus, ita etiam illud tantummodò exiſtit vt *quod*, & conſequenter iſtud, non verò materia connotando formam recipiet immediatè, & vt *quod* accidentia: tum etiam, quia ſi materia modo dicto conſiderata eſſet ſubiectum immediatum illorum, quid quæſo obeſſet, quominus ipſa principaliter, & vt *quod* operaretur per illa? ſiquidem operatio accidentis tribuitur vt operanti *quod* ſuo ſubiecto principali, & vt *quod*: quare cùm certum ſit, materiam non eſſe, quæ principaliter, & vt *quod* operatur, manifeſtum etiam erit, illam non eſſe ſubiectum *quod* accidentium. 85. Tandem id, quod ad ſecundam probationem eiuſdem confirmationis reſpondetur, faciſè intringitur ratione, quam innuunt Ariſt. & D.Thom. Metaph. text. 4. lect. 1. &c. nam cùm eſſe accidentis ſit ineſſe, & ob hanc rationem diffiniatur per ſuum ſubiectum, conſequens eſt, vt potiùs ſit diffiniendum per ſubiectum inhæſionis, quàm per ſubiectum denominationis: ac proinde ſi materia prima eſſet ſubiectum vt *quod* inhæſionis illius, deberet per illam potius quàm per compoſitum ſubſtantiale diffiniri, maximè, quia ſi ſemel accidentia ſunt in materia, tanquam in ſubiecto *quod* inhæſionis, non ſit potiſſimum ſubiectum denominationis eorumdem: nam quoduis accidens potiſſimè denominat proprium ſubiectum *quod* ipſius.

Nec refert id, quod ibidem dicitur, ſcilicet, materiam eſſe ignotam: tùm quia ſi haberet actualitatem ad ſuſtentanda accidentia, eſſet notior, quàm modò eſt, vt in ſtatu puræ potentialitatis conſtituitur: tum etiam, quia non obſtante, quòd materia ſit ignota, nihilominùs forma ſubſtantialis diffinitur per illam, tanquam per additamentum, vt ſi dicas, forma eſt actus primus materiæ; hoc autem non ob aliud contingit, niſi quia eſt primum, & immediatum ſubiectum illius: ergo, & cætera.

§. V.

Diluuntur argumenta initio poſita.

86. AD primum primæ ſententiæ dicendum eſt, quòd licet generatio, prout eſt mutatio ſubſtantialis, ſit quid corporeum, ſeu, vt clariùs dicamus, quid materiale, & in eodem inſtanti extendatur per quantitatem noui compoſiti denuò generati, nouiterque tunc acquiſitam, non tamen eſt neceſſe, vt pro illo priori, in quo præſupponitur ad formam ſubſtantialem, intelligatur extenſa: quia illud, quod in illo priori circa generationem intelligitur, tantùm eſt eſſe viam naturalem ad eſſe ſimpliciter: & ita ſatis eſt intelligere illam ſecundùm ſuum eſſe materiale, id eſt, ſolùm prout pendet à materia, non verò prout pendet à quantitate, ſeu ſecundùm quod ab illa habet eſſe extenſam.

Vnde in ſenſu explicato concedendum eſt antecedens, cuius probatio nihil amplius conuincit, quàm id, quod diximus, maximè, quia generatio, vt eſt mutatio ſubſtantialis, non eſt actus per ſe primò, & immediatè correſpondens potentiæ generatiuæ, ſed reſultat ex vi alterationis præcedentis præſupponentis materiam quantam per quantitatem compoſiti corrumpendi, & ideo non eſt neceſſe, quod inter generationem, & prædictam potentiam ſit proportio illa in arguentio petita, ſed potiùs oppoſitum deſideratur: quia ſicut generatio prout mutatio eſt immediatus tranſitus ad formam ſubſtantialem dantem eſſe ſimpliciter, ita non recipitur in materia, vt actuata per eſſe ſecundum quid: quare vtraque conſequentia neganda eſt, & ad earum probationem patet ex dictis.

Ad primam, & ſecundam confirmationem conſtabit ex dicendis in diſp. de principio indiuiduationis: pendet enim earum ſolutio ex his, quæ circa principium indiuiduationis in eadem diſp. dicenda ſunt.

87. Ad ſecundum, conceſſo antecedenti, neganda eſt vtraque conſequentia: & ad probationem prioris, quæ ſola peculiari ſolutione indiget, dicendum eſt, ſatis eſſe, quòd materia recipiat mediatè, & vt quo, accidentia diſponentia ad formam ſubſtantialem, ad hoc, vt ex vi illorum maneat diſpoſita pro receptione illius: nam cùm nequeat habere eſſe ſecundùm quid, priùs quam eſſe ſimpliciter, vt oſtenſum eſt, non poteſt aliter per illa diſponi: vnde diſpoſitiones omninò antecedentes ad inſtans generationis ſubiectantur immediatè in toto compoſito corrumpendo; illæ verò, quæ illud concomitantur, recipiuntur in compoſito denuò genito & mediatè, & vt quo in materia prima illius.

Ad confirmationem, eligenda eſt prior pars illius dilemmatis, nimirum prædictas diſpoſitiones perire illo inſtanti, ſed neganda eſt conſequentia ſtatim illata, ſcilicet materiam non mouere in illo inſtanti magis diſpoſitam, quàm ſi diſpoſitiones illæ nunquam introductæ fuiſſet: & ad probationem dicendum eſt, materiam ſolùm remotè, & mediatè denominari in illo inſtanti diſpoſitam à diſpoſitionibus illis accidentalibus: nam ſicut in tempore immediatè præcedenti ad inſtans generationis habuerunt eſſe, & non vltra, ita ſolùm eo tempore potuerunt immediatè formaliter, & per propriam entitatem diſponere materiam: vnde id, à quo in inſtanti denominatur immediatè diſpoſita eſt ſigillatio quædam ex præcedentibus diſpoſitionibus relicta, per quam materia ſigillatur, & determinatur ad certam, & peculiarem formam.

Adde, quòd ſicut in hac ſigillatione virtualiter manent prædictæ diſpoſitiones, ita etiam poteſt dici, quòd virtualiter, licet non formaliter preſeuerat earum effectus, & ideo communiter dicunt Thomiſtæ materiam virtute diſpoſitionum præcedentium manere in illo inſtanti diſpoſitam, & determinatam ad certam formam, & conſequenter virtute illarum prædictam formam introduci. Vtrum autem materia diſponatur etiam in eodem inſtanti per diſpoſitiones ſubſequentes, quas ſecum affert forma ſubſtantialis, ita vt licet hæc ſit prior in genere cauſæ efficientis, nihilominus illæ ſint priores in genere cauſæ materialis, & diſpoſitiuæ: dicemus ex profeſſo qu. ſequenti.

88. Nec obſtat, ſi cum Suarez loco citato num. 26. & diſput. 5. ſect. 3. num. 22. & aliis Auctoribus obiicias, tum ſigillationem iſtam nihil poſſe in materia, ſi prorſus manet denudata priori quantitate, & omnibus accidentibus: nam ex quo capite materia manet denudata ab omni eſſe accidentali, non poteſt eſſe accidens, & ex quo capite in ſententia Thomiſtarum forma recipitur in eadem materia, prout eſt pura potentia in genere ſubſtantiæ, ac proinde carens omni alio ab illa diſtincto, non poteſt etiam eſſe aliquid ſubſtantiale: tum etiam, materiam eſſe ex ſe indifferentiam ad hanc ſigillationem, & ad innumeras alias, vt ex ſe conſtat: ergo vel debet eſſe in materia aliquid, per quod determinetur ad prædictam

Digitized by Google

dictam ſigillationem, & ſic in infinitum; vel non erit ratio, ob quam habeat hanc ſigillationem potiùs quàm aliam: tum denique nec ſigillationem iſtam, nec introductionem formæ ſubſtantialis in illo inſtanti aduenientis poſſe in aliquo genere cauſæ à diſpoſitionibus præcedentibus cauſari, quippe in eodem inſtanti non exiſtentibus, & per conſequens virtute illarum non introduceretur forma ſubſtantialis, nec materia manebit ſigillata ad illam.

Non itaque hæc obſtant: nam ad priorem obiectionem ſaltim pro nunc dicendum eſt, ſigillationem non eſſe aliquid accidentale, aut ſubſtantiale diſtinctum ab ipſa entitate materiæ, ſed ſolùm puram, & nudam potentialitatem ipſius materiæ, vt radicaliter præhabentem hanc quantitatem compoſiti denuò producendi potiùs quàm aliam: ad hoc autem ſatis eſt prædicta potentialitas illius, connotando tamen ſi compoſitum illud fiat per generationem, quòd in tempore immediatè antecedenti præceſſerint hæ numero diſpoſitiones, & non aliæ, & quòd fuerint introductæ ab hoc potiùs agente, quàm ab illo: ſi verò fiat per creationem, quòd ſubdatur Deo actu creanti per actus infinitos ſui intellectus, & voluntatis, vt virtualiter, & eminenter continet hoc compoſitum, potiùs quàm illud: nam his poſitis connotatis, materia ſe ipſa abſque aliquo alio intrinſeco ſuperaddito dicit habitudinem ad illam formam, pro qua diſpoſitiones introductæ fuerunt, vel in ordine, ad quam agens infinitum illam ſibi actiuè ſubdidit, potiùs quàm ad aliam: atque adeò manebit ſigillata hac potiùs quantitate, quam illa, ſeu radicaliter præhabebit hanc magis quàm aliam.

89. Itaque aliud eſt id, quod hæc ſigillatio importat in recto, aliud verò, quod pro connotato affert: in recto quidem dicit puram potentialitatem materiæ: in obliquo verò, & pro connotato, quod præceſſerint prædictæ diſpoſitiones, vel illud quod iam explicuimus: & licet rectum illud ſemper ibi in actu ſignato fuerit, non tamen in actu exercito, & ſub conceptu recti inuenitur, niſi in eo inſtanti, quia ad hoc exercitium, & ad rectum ſub conceptu recti deſideratur aliquod ex prædictis connotatis: & ita eo ipſo quòd aliquod eorum ponatur, habebit materia prædictum exercitium per ſuam puram potentialitatem, & hæc potentialitas habebit rationem recti, vt talis, & conſequenter materia manebit ſigillata per modum puræ potentiæ ad prædictam formam. Sed hæc ampliùs loco citato pluribus exemplis elucidabuntur. Cur autem cùm compoſitum generatur, ſufficiat prædictum connotatum, vt immediatè præcedens, non verò vt in eadem duratione concomitans, in ſolutione tertiæ obiectionis modò propoſitæ explicabitur.

Ad ſecundam obiectionem reſpondetur, ſatis eſſe ad hoc, vt detur hæc potiùs ſigillatio, quàm illa, quòd in tempore immediatè antecedenti ad inſtans generationis hæc potiùs alteratio, quàm illa, & iſtæ numero diſpoſitiones, potius quàm illæ præceſſerint: cùm enim ſigillatio importet omnia prædicta, ſaltim in obliquo, & pro connotato, oportet, vt in eo ipſo quòd detur hoc potiùs connotatum, quam illud, reperiatur etiam ibidem hæc ſigillatio, & non illa.

90. Ad vltimam, negandum eſt antecedens pro vtraque parte. Pro prima quidem, quia cùm ſigillatio iſta coaleſcat, tam ex hoc connotato, quàm ex potentialitate materiæ, non poteſt non pendere ab vtroque. Pro ſecunda verò parte, quia hæc cauſalitas, ratione cuius diſpoſitiones præcedentes cauſant introductionem formæ ſubſtantialis, tantùm eſt reſultantia quædam naturalis, quatenus ex illis, vt ex termino primario alterationis præcedentis reſultat forma ſubſtantialis.

Ad hanc autem naturalem reſultantiam, & dependentiam modò dictam, non requiritur exiſtentia diſpoſitionum, quia ob ſpecialem rationem ſuam fundantur in naturali ordine vnius poſt aliud, ex eo quòd ita ſint natura ſua rès inter ſe connexæ, & colligatæ, vt poſt vltimam diſpoſitionem introductiuam neceſſariò receptam in compoſito corrumpendo, non verò in ſola materia debeat ſtatim in inſtanti immediatè ſequenti ſubſequi expulſio formæ præexiſtentis, & introductio ſubſequentis. Sed circa hæc videantur ea, quæ in lib. Phy. diſp. 26. à n. 24. vſque ad 27. & diſp. 12. num. 69. & 80. diximus, vbi explicuimus, quomodo ad hoc, vt terminus ſecundarius ſubſequatur per naturalem reſultantiam poſt primarium non eſt indiſpenſabiliter requiſitum, quòd ſint in eadem duratione ex eo quòd ordo, connexio, & ſubſequutio vnius poſt alium ſufficienter ſaluatur in hoc, quòd vnus ſit in vna duratione immediatè ſequenti, quoties vnus illorum eſt ex natura ſua incompoſſibilis cum alio in eadem duratione, vt in præſenti contingit: nam ſicut forma generanda eſt incompoſſibilis cum forma corrumpenda, ita etiam cum accidentibus, quæ ob rationes dictas petunt ſubiectari in compoſito per illam conſtituto.

Nec refert id, quod idem Suarez diſp. 14. ſect. 3. num. 33. obiicit, ſcilicet totam alterationem præcedentem, & conſequenter terminum eius, nempe diſpoſitiones introductiuas eſſe per accidens requiſitas ad tollenda ſolummodò impedimenta, quæ ſunt ex parte paſſi, & conſequenter ordinem, ac ſucceſſionem inter illam alterationem, & eius terminum primarium ex vna parte, & ſequentem actionem ſubſtantialem ex alia, non poſſe eſſe per ſe &, ita inde non ſumi ſufficientem rationem prædictæ determinationis.

Nam contra hoc eſt, quòd, vt ex dictis in hac diſput. à num. 15. vſque ad 19. conſtat, alteratio præcedens, vt ſubordinatur igni generanti, V. G. eſt vera, & propria actio generatiua compoſiti ſubſtantialis denuò generati, quæ per ſe primò terminatur ad vltimam diſpoſitionem, & per ſe ſecundò ad formam ignis, ita vt repugnet ignem propria virtute elicere aliam actionem generatiuam: vnde inter eam, & terminum eius primarium, ſcilicet vltimam diſpoſitionem ex vna parte, & formam ſubſtantialem inde reſultantem ex alia, non poteſt non eſſe ordo, & ſucceſſio per ſe vnius poſt aliud ex naturis rerum petitus, vt explicatum eſt.

QVÆSTIO VIII.

Vtrùm accidentia recepta in toto compoſito denuò genito, & dimanantia à forma ſubſtantiali illud conſtituente, diſponant materiam ad generationem, & receptionem illius.

POſtquam explicuimus, an generatio ſubſtantialis recipiatur in materia diſpoſita per diſpoſitiones purè introductiuas, reſtat vt dicamus, an accidentia concomitantia formam ſubſtantialem, & ab ea in genere cauſæ efficientis ortum ducentia, & conſequenter recepta in toto compoſito denuò generato, vt ex dictis conſtat, proximè diſponant materiam pro generatione, & receptione ſubſtantiali prædictæ formæ, ita vt in aliquo genere cauſæ ſint priora, quàm generatio, & receptio illius.

Hæc autem quæſtio accuratè à nobis tractanda eſt, quia plures, & graues Theologicæ difficultates ab ea pendent, maximè verò illa, an contritio, & aliæ diſpoſitiones gratiam in inſtanti infuſionis ipſius concomitantes ab eadem gratia efficienter oriantur, & ſimul

in

Digitized by Google

in genere cauſæ materialis diſpoſitiuæ priores, quàm illa ſint.

§ I.

Refertur prior dicendi modus.

92. PArtem negantem tuentur auctores pro priori ſententia qu. præcedenti relati, eámque probant. Primò, nam accidentia iſta præſup ponunt formam iam receptam in materia: ergo non poſſunt diſponere pro generatione, & receptione illius. Antecedens patet, quoniam præſupponunt totum compoſitum, vt ſubiectum illarum, & conſequenter formam ſubſtantialem iam receptam in materia. Conſequentia verò videtur aperta: nam repugnat formam iam eſſe receptam, & requiri aliquam diſpoſitionem pro eductione, & receptione illius: ſicut repugnat rem iam eſſe productam, & deſiderari aliquid ad productionem eiuſdem.

Confirmatur, & explicatur primò: prius eſt, quòd diſpoſitiones ſint, quàm quòd cauſent, quia quod nihil eſt, nequit cauſare; ſed priùs quàm ipſæ ſint, adeſt forma recepta in materia, imò totum compoſitum iam conſtitutum: ergo non poterunt cauſare receptionem formæ. Conſequentia videtur legitima: minor autem etiam conſtat, quoniam prius eſt quòd forma, & compoſitum cauſent actiuè ſaltim per naturalem dimanationem prædicta accidentia, quàm quòd ipſa ſint; ſiquidem ante cauſalitatem ſuæ cauſæ efficientis nihil ſunt, cùm per illam habeant eſſe: ſed antequam forma & compoſitum actiuè influant, præſupponitur forma recepta in materia, & compoſitum conſtitutum; alioquin non poſſent agere, vt ex ſe conſtat, ergo priùs quàm diſpoſitiones ſint, adeſt forma recepta in materia, & compoſitum iam conſtitutum.

Confirmatur ſecundò, quia vel in illo priori, in quo accidentia iſta diſponunt ad generationem, & receptionem formæ ſubſtantialis ſunt recepta in materia vel non? Primum dici non poteſt, quia aliàs priùs eſſent recepta in illa, quàm generatio, & forma ſubſtantialis: ſiquidem in illo priori nondum hæ intelligerentur eſſe receptæ, ſi ſemel accidentia diſponunt pro receptione illarum, cùm omne receptibile præſupponat ſubiectum diſpoſitum: ſi verò ſecundum aſſeratur, ergo in illo priori non diſponent materiam, quia non poteſt intelligi accidens tribuens ſuum effectum formalem in aliquo priori, niſi in eodem intelligatur efficiens ſuum ſubiectum, & conſequenter receptum in illo.

93. Secundò: quia aliàs forma ſubſtantialis attingeret effectiuè ſe ipſam; at hoc implicat, vt ex ſe conſtat: ergo, &c. Probatur ſequela, quia quod actiuè attingit vltimam diſpoſitionem ad aliquam formam, attingit etiam eodem modo eductionem illius: vndè ideo ignis generans producit alium, quia vltimatè diſponit materiam pro generatione ipſius, ergo ſi accidentia effectiuè dimanantia à forma ſubſtantiali diſponunt proximè pro generatione eius, fiet inde, vt eadem forma attingat productionem ſui.

Tertiò repugnat rem aliquam eſſe veram cauſam ſuæ cauſæ efficientis; ſed accidentia iſta dimanant in genere cauſæ efficientis à forma ſuſtantiali denuò genita: ergo nequeunt habere aliquam cauſalitatem requiſitam ad eſſe illius, & conſequenter nec diſponere pro generatione, aut receptione eiuſdem. Vtraque conſequentia eſt ſatis aperta: minor verò ſupponitur, & ex dictis 2. Phiſ. diſput. 10. quæſt. 7. conſtat: maior verò ſuadetur, nam cum cauſa efficiens agat quatenus eſt in actu, ac proinde quatenus præſupponitur exiſtens, non poteſt pendere in proprio eſſe à ſuo effectu, aliàs eſſet, & operaretur antequam haberet exiſtentiam: quod implicat.

94. Confirmatur primò: quia aliàs diſpoſitiones iſtæ præſupponerentur ad formam, vt habentes, & vt non habentes eſſe in eodem genere cauſæ, quod implicat. Sequela, quoad priorem partem conſtat, quia omnis cauſa in eo genere, in quo eſt cauſa, præſupponitur vt cauſans priùs ordine naturæ quàm ſuus effectus, vt talis habeat eſſe: ergo in eodem genere præſupponitur, vt habens eſſe, quia ante omnem cauſalitatem realem præter finalem præſupponitur aliquod eſſe cauſæ à parte rei. Quoad ſecundam verò partem etiam conſtat, quia impoſſibile eſt, aliquid habere eſſe in aliquo genere cauſæ, quod etiam in eo genere ſit prius ordine naturæ, quàm concurſus ſuæ cauſæ efficientis ad ipſum, aliàs illud eſſe in illo genere, eſſet improductum: ergo id, quod præſupponitur in aliquo genere vt cauſa reſpectu ſuæ cauſæ efficientis, quantum ad eius eſſe præſupponitur in illo genere, vt non habens eſſe. Patet iſta conſequentia, quia præſupponitur ad eſſe ſimpliciter ſuæ cauſæ efficientis, & conſequenter ad eius concurſum.

Confirmatur ſecundò: quia aliàs forma, & totum compoſitum non præſupponerentur cum exiſtentia ad ſua accidentia; ſed hoc eſt falſum, vt conſtat: ergo, &c. Patet ſequela nam tunc aliquid eſt exiſtens, quando eſt omninò extra cauſas, & omnes dependentiæ modos, qui ad eſſe illius deſiderantur, vt 1. Phyſ. diſput. 3. num. 55. diximus, & conſequenter non ſupereſt illi vlterior alia dependentia, extra quam non ſit: at ſi accidentia iſta eſſent cauſa materialis prædictæ formæ, ſupereſſet illi vlterior dependentia, extra quam in illo priori non eſſet, nempe dependentia ab his accidentibus diſpoſitiuis, quæ pro illo priori adhuc non intelliguntur eſſe, quippè quæ non intelliguntur cauſata: ergo pro illo priori antecedenter ad huiuſmodi accidentia non præſupponerentur forma, & totum compoſitum cum exiſtentia.

96. Quartò: nam hoc ipſo, quòd hæc accidentia fluant à forma immediatè, & forma à generante, debet generans ſimpliciter inchoare actionem ſuam ab introductione formæ, ita vt non attingat actiuè accidentia, niſi per formam: ergo talia accidentia non poſſent diſponere ad introductionem, & generationem ipſius formæ. Antecedens ex ſe conſtare videtur: conſequentia verò probatur, quia diſpoſitio determinat generans ad introductionem formæ, non verò è contra: ideò námque generans introducit hanc numero formam ſubſtantialem, quia materia eſt diſpoſita ad illam, & non ad aliam: at ſi generans inchoat actionem ſuam à forma, & per illam attingit accidentia, determinabitur ab eadem forma ad productionem illorum, & non è contra: ergo talia accidentia nequeunt eſſe diſpoſitiones pro generatione illius.

Tandem, repugnat aliquid eſſe prius & poſterius in eodem genere cauſæ, reſpectu eiuſdem, vt communiter docent omnes Philoſophi: at ſi accidentia iſta eſſent diſpoſitiones requiſitæ ad formam ſubſtantialem, & conſequenter ad generationem illius, iam eſſent priora, & poſteriora in eodem genere cauſæ reſpectu eiuſdem formæ: ergo, &c. Minor patet, nam ex quo capite accidentia iſta ſubiectantur in toto compoſito, ac proinde etiam in forma ſubſtantiali illud conſtituente, præſupponeretur eadem forma in genere cauſæ materialis ad illa, imò etiam in hoc eodem genere erit ipſa generatio prior, quatenus eſt conditio requiſita ex parte ſubiecti ad hoc, vt in illo inſtanti poſſit recipere accidétia, & ex quo capite

Digitized by Google

eadem accidentia diſponerent ad generationem, & receptionem formæ ſubſtantialis eſſent in eodem genere priora, quàm eadem forma, vtpotè cùm modus cauſandi diſpoſitiuè, ſit modus influendi in genere cauſæ materialis.

§. II.

Mens Angelici Doctoris oſtenditur.

96. DIcendum tamen eſt in via Diu. Tho. accidentia recepta in toto compoſito, & dimanantia à forma in genere cauſæ efficientis, diſponere materiam pro introductione, & receptione eiuſdem formæ, ita vt licèt ſint poſteriora in genere cauſæ efficientis, præcedant tamen in genere cauſæ materialis & diſpoſitiuæ. Ita Bañez in præſenti c. 4. qu. 10. art. 2. & communiter diſcipuli D. Th. aliíque plures, maximè verò illi, qui docent gratiam ſanctificantem eſſe priorem actibus charitatis, & contritionis in genere cauſæ efficientis, & poſteriorem illis in genere cauſæ materialis. Hi ſunt Caiet. 1. 2. qu. 113. art. 8. Conrado & Medina ibid. & Vaſq. diſp. 211. Ferrara 3. contra Gent. cap. 153. Cano in relect. de pœnit. part. 2. in fin. Dominicus Soto lib. 2. de natura & gratia q. 18. & in 4. diſt. 14. q. 2. art. 6. Petr. de Soto lect. 10. de pœnitent. Henriq. quodlib. 5. q. 12. Aluarez lib. 7. de auxiliis diſp. 66. & plures alij. Probatur.

Primò ex D. Tho. in 4. diſt. 17. qu. 1. artic. 4. quæſt. 1. & 2. nam loquens de gratia, qua iuſtificatur impius, & expellitur peccatum, ſcilicet gratia habituali, inquit, motus liberi arbitrij eſſe priores illa in genere cauſæ materialis, ſicut omnis diſpoſitio eſt in hoc genere prior forma, ad quam diſponit: gratiam verò eſſe in genere cauſæ formalis efficientis, & finalis ipſis priorem, ſicut quæuis forma naturalis eſt in his generibus prior diſpoſitionibus introductionem illius concomitantibus.

Confirmatur primò ex eodem S. Doctor. 1. 2. quæſt. 113. artc. 8. in corpore, & ad ſecundum, & quæſt. 28. de veritate attic. 8. vbi loquens de diſpoſitionibus in eodem inſtanti concomitantibus formam, & conſequenter receptus in toto compoſito, inquit: *In rebus naturalibus diſpoſitio, quæ eſt neceſſitas ad formam, quodammodo præcedit formam ſubſtantialem, ſcilicet ſecundum rationem cauſæ materialis: diſpoſitio enim materialis ex parte materiæ ſe tenet, ſed alio modo, ſcilicet ex parte cauſæ formalis, forma ſubſtantialis ex prior, in quantum perficit materiam, & accidentia materialia.* Cúmque in ſententia eiuſdem Sanct. Doct. tam loco nuper relato, quàm 1. part. quæſt. 77. art. 6. prædicta accidentia fluant actiuè à forma per naturalem dimanationem: fit inde, vt in eius doctrina hæc ſit prior illis in genere cauſæ formalis, & efficientis, & poſterior in genere cauſæ materialis: & hoc ipſum aſſerit 3. part. qu. 9. art. 3. ad ſecundum, & qu. 7. art. 13. ad ſecundum; 1. part. qu. 76. art. 6. ad primum, qu. de Anima art. 9. in corp. & in ſolut. ad 5. & 17. de ſpiritualibus creaturis art. 3. ad 20.

§. III.

Sententia S. Doct. rationibus ſuadetur.

97. RAtionem primam, & fundamentalem innuit D. Thom, locis citatis: nam introductio, & receptio formæ ſubſtantialis per ſe, & neceſſariò pendet ab accidentibus fluentibus ab illa, & receptis in toto tanquam in ſubiecto immediato; in materia verò vt in ſubiecto mediato: ſed hæc dependentia non poteſt eſſe niſi in genere cauſæ materialis, & diſpoſitiuæ: ergo introductio, & receptio illa pendet in hoc genere à prædictis accidentibus, licèt in genere cauſæ efficientis pendeant ipſa accidentia à forma & compoſito. Conſequentia ex ſe videtur patere; maior verò ſuadetur, quia introductio, & receptio connaturalis formæ ſubſtantialis in materia per ſe, & neceſſariò petit eam affici ſaltim remotè, mediatè, & in ſuo toto, prædictis accidentibus, & ita eſſet præternaturalis, & miraculoſa introductio, & receptio illa, ſi totum compoſitum, & materia, vt eſt in illo, non actuarentur in eo inſtanti per ea, ac proinde vtraque per ſe pendebit ab illis. Minor autem videtur nota: nam quoties forma aliqua ad ſui receptionem, & introductionem in ſubiecto per ſe pendet ab accidentibus, toties talia accidentia comparantur per modum cauſæ diſpoſitiuæ, & materialis reſpectu illius.

98. Confirmatur ex eodem S. Doct. non repugnat, ſed potiùs connaturaliter fieri poteſt, vt aliquid per ſe pendeat ab alio in genere cauſæ efficientis, & nihilominùs ſit prius illo in genere cauſæ materialis ergo hæc mutua dependentia poteſt, & debet inter iſta accidentia ex vna parte, & introductionem, ac receptionem formæ ſubſtantialis ex alia inueniri. Conſequentia patet: nam ſi ſemel hæc mutua dependentia poteſt inter aliqua intercedere, non eſt cur quoad præſens denegetur, imò conſtitui debet, cùm hæc accidentia fluant effectiuè à forma, & ipſa nequeat connaturaliter recipi, niſi materia ſit aliquo modo illis affecta. Antecedens verò probatur, tum ex communi Philoſophorum proloquio, ex Ariſt. 5. Metaphyſ. & 2. Phyſic. text. 31. deſumpto, ſcilicet cauſas eſſe ſibi inuicem cauſas: tum etiam ex illo à D. Th. ſæpiùs adducto exemplo, aëris intrantis per feneſtram aliàs clauſam, cuius ingreſſus actiuè concurrit ad eam aperiendam, & nihilominùs apertio eiuſdem feneſtræ concurrit in genere cauſæ materialis ad prædictum ingreſſum.

Confirmatur ſecundò ratione quam inſinuat D. Thom. 1. 2. quæſt. 74. art. 4. ad 3. quia non eſt neceſſe, vt quæuis diſpoſitio ad aliquam formam recipiatur immediatè in eodem prorſus ſubiecto cum illa: ergo licèt forma ſubſtantialis recipiatur in materia immediatè: accidentia verò iſta in toto vt in ſubiecto immediato, & in eadem materia, vt in remoto, poterunt diſponere pro receptione illius: ergo cùm aliàs fluant effectiuè ab illa, vt 2. Phyſ. diſput. 10. quæſt. 7. oſtendimus, & per ſe deſiderentur ad connaturalem receptionem eiuſdem formæ, vt modò dicebamus, conſequens erit, vt ſint priora in genere cauſæ materialis, & diſpoſitiuæ: poſteriora verò in genere cauſæ efficientis, quàm forma. Vtraque conſequentia ſatis conſtare videtur, tum ex ſe, tum ex modò dictis: antecedens autem probat exemplum illud de imaginatione à D. Thom. adductum, cuius bonitas eſt diſpoſitio ad ſcientiam, quæ eſt in intellectu.

99. Secunda, & ſatis fundamentalis ratio pro ſententia S. Doct. tangitur ab eodem quæſt. 28. de veritate iam citata, & 1. part. qu. 5. art. 2. ad primum: nam cum mutua cauſalitate, & prioritate, quæ inter cauſas reperitur, optimè cohæret, imò requiritur, quòd abſolutè, & ſimpliciter loquendo, finis ſit aliis omnibus prior, & ſtatim efficiens, deinde materia, poſtmodum forma ſubſtantialis, ac tandem diſpoſitio, quæ ad formam ipſam, & compoſitum naturali dimanatione ſubſequitur: ergo quamuis forma, vt ſit cauſa effectiua prædictorum accidentium, & totum compoſitum, vt ſic, eorumdem ſubiectum, & materia, debeant eſſe ſimpliciter, & abſolutè priora ipſis accidentibus: hæc tamen poterunt

Digitized by Google

runt habere prioritatem ſecundùm quid requiſitam, & ſufficientem ad hoc vt munus cauſæ diſpoſitiuæ reſpectu eiuſdem formæ ſortiantur. Conſequentia patet, quia ex nullo alio capite poterat hæc mutua cauſalitas repugnare, niſi ex eo, quòd cauſa efficiens reſpectu ſui effectus, atque adeò forma reſpectu horum accidentium, necnon & cauſa receptiua eorundem, debeat eſſe non ſolùm in vno ordine, ſed abſolutè, & ſimpliciter priores, cum qua prioritate poſterioritatem in alio c 'ine non rectè cohærere videri poſſet.

100. Antecedens aut...n poteſt ex his quæ 2. Phyſ. diſp. 15. qu. 2. fuſiùs diximus, quoad omnes cauſas, vſque ad diſpoſitiuam excluſiuè ſic explicari: nam hæc prioritas, abſolutè, & ſimpliciter vnius cauſæ collatæ cum alia, non conſiſtit in hoc quòd ſit omnibus modis prior: ſed in eo, quòd vna det alteri, quòd cauſet, vel ex eo quòd tribuat illi, vel eius cauſalitati propriam entitatem, & non è contrà: vnde quia finis tribuit efficienti, vt agat, & materiæ vt recipiat, formæ verò vt informet, quia omnes iſtæ cauſæ propter finem cauſant, & conſequenter habent ab eo, vt in propriis generibus influant, non verò è contra: ideò finis eſt abſolutè, & ſimpliciter prior aliis, ſoletque cauſa cauſarum nuncupari, quamuis ſit etiam ſuo modo poſterior, quatenus ſecundum ſuum eſſe reale exercitum ab efficienti cauſatur.

Quia verò licet efficiens non tribuat cauſæ materiali, vt materializet, cùm hoc non conueniat ei, vt effectus efficientis, ſed vt in ſuo genere eſt cauſa, attamen communicat illi propriam entitatem, ſaltim per modum conſeruantis eam, vt 1. Phyſic. diſput. 4. num. 36. diximus; non tamen è conuerſo, cauſa materialis communicat entitatem ſuo efficienti, inde fit, quòd efficiens abſolutè, & ſimpliciter ſit prior cauſa materiali, quamuis etiam ipſum efficiens, quoad ſuam cauſalitatem, vt potè materialem, ab ipſa materia in ſuo genere cauſæ materialis tanquam ab aliquo ſimpliciter poſteriori, & ſecundum quid priori dependeat.

101. Similiterque quia efficiens, licèt non tribuat cauſæ formali vt formalizet, cùm id non competat illi vt effectus efficientis, ſed vt in ſuo genere eſt cauſa; tamen communicat illi, vel ſuam entitatem, vt in formis materialibus contingit, vel ſaltim entitatem ſuæ cauſalitatis, nempe informationis, vt in anima rationali euenit, non tamen è contrà ipſa forma per modum cauſæ intrinſecè (in quo ſenſu de illa loquimur) tribuit efficienti ſuam entitatem, vel entitatem ſuæ cauſalitatis: inde eſt, quòd efficiens abſolutè, & ſimpliciter ſit prior cauſa formali, quamuis ex eo quod dependeat quoad ſuam cauſalitatem quodammodò, licet non adeò ſtrictè à forma ſecundùm rationem dictam conſiderata, quatenùs ſcilicet non erit cauſalitas formæ reſpectu ſui effectus, ideò efficiens eſt ſecundùm quid poſterior ipſa formali.

Deinde: quia forma non tribuit materiæ in genere cauſæ formalis propriam entitatem, aut vnionem, ſcilicet receptionem, per quam cauſatura eſt, ſed tantùm eſſe eſſentiæ ſpecificum, & eſſe exiſtentiæ, è contra verò materia tribuit in genere cauſæ materialis formæ materiali propriam entitatem, per quam formalizet, & ſpirituali realitatem informationis, per quam informet, quia hæc ex eius potentia educuntur, ideò materia eſt abſolutè prior, quàm forma. De his tamen videantur omninò ea, quæ loco citato ex 2. Phyſic. diximus.

102. Ex quo etiam idem antecedens, quoad vltimam cauſam, ſcilicet diſpoſitiuam, quæ ad materialem reducitur, manet explicatum, quia tam forma, quàm compoſitum tribuunt his accidentibus, ab eiſdem in genere cauſæ efficientis, & receptiuæ profluentibus propriam entitatem; ſecus tamen vice verſa, quandoquidem non deſiderantur neceſſariò ad hoc, vt forma abſolutè, & ſimpliciter recipiatur, ſed ad hoc, vt connaturaliter ibidem ſit, & ita poſſe manere forma, vt recepta in hac numero materia, & conſequenter hoc numero compoſitum, quamuis forma actu nullam ſecum afferret diſpoſitionem, eſſetque in ſtatu præternaturali, aut miraculoſo. Vnde prædictæ diſpoſitiones ſunt abſolutè & ſimpliciter poſteriores, quàm forma; habent tamen prioritatem in proprio genere, quæ collata cum aliis prioritatibus eſt prioritas ſecundùm quid.

§. IV.

Soluuntur fundamenta prioris ſententiæ.

103. VT meliùs, & radicitus aduerſariorum fundamenta (quæ adeò Franciſcum Suarez conuicerunt, vt aſſerat ea non poſſe probabiliter ſolui) conuellantur, recolendum eſt id, quod 2. Phyſic. diſput. 8. num. 28. notauimus, ſcilicet prioritatem naturæ non eſſe prioritatem in *quo*, ita vt vnum ſit ſine alio, ſed tàntum à *quo*, ſeu *quia*: vnde diſpoſitiones eſſe priores in genere cauſæ materialis, non denotat eas eſſe ſine forma, ſed quòd forma introducatur, quia illæ diſpoſitiones ſunt in materia ſaltim, tanquam in ſubiecto remoto, ſeu quod receptio formæ modo iam dicto pendeat à prædictis diſpoſitionibus.

Ex quo fit, quòd licet dependentia effectuum à ſuis cauſis, & cauſarum, ad inuicem ſit realis, ac proinde ſicut ibi ſunt quatuor reales cauſalitates, ita debeant eſſe totidem dependentiæ reales, nihilominùs illa inſtantia, in quibus intelligimus iſtas naturæ prioritates, ſeu dependentias non ſunt diſtincta inſtantia realia, ſed à noſtro intellectu, cum fundamento tamen in re multiplicata, ideóque ſolent ſigna rationis nuncupari, & ita idem inſtans indiuiſibile temporis in quatuor inſtantia, ſeu ſigna rationis iuxta quatuor genera cauſalitatis partimur, & vnum inſtans damus cauſæ efficienti, & eius cauſalitati, & aliud cauſæ formali, & eius influxui, & ſic de reliquis: & in quolibet horum inſtantium, & in quauis prioritate naturæ ſolùm debent per præciſionem purè præciſiuam concipi ea, quæ pertinent ad illud genus, ſiue per modum cauſæ, ſiue per modum effectus, vt talis, non tamen per præciſionem negatiuam neganda ſunt ea, quæ ſpectant ad alia cauſarum genera, in quibus illud, quod aliàs eſt prius, poteſt eſſe poſterius.

104. His ergo ſuppoſitis, ad primum, ſi propriè, & in rigore loquamur, negandum eſt antecedens: nam cùm hæc inſtantia ſint iſtantia, & ſigna rationis, non ſunt inſtantia in *quibus* eſſendi, id eſt in *quibus* vnum ſit ſine alio, ſed ſolum in quibus intelligendi, id eſt in quibus vnum poteſt intelligi, non intellecto alio: vnde, quia per hoc, quòd abſolutè dicatur vnum eſſe prius alio, denotatur, ſi in rigore loquamur, prioritas eſſendi in *quo*, non verò ſola prioritas intelligendi; ideò ſit cum eodem rigore loquendum ſit debet negari illud antecedens, ſcilicet accidentia iſta præſupponere formam iam receptam in materia.

Si autem intelligatur de præſuppoſitione intelligendi, ita vt ſit ſenſus, quòd priùs intelligitur forma recepta in materia, quàm prædicta accidentia intelligantur eſſe, aut diſponere: tunc diſtinguendum eſt, & concedendum de receptione formæ, quoad ea quæ eſſentialiter importat; ſecùs verò quoad illa, quæ tantùm connaturaliter affert.

Digitized by Google

Itaque licèt poſſimus intelligere formam eſſe receptam in materia, quoad ea, quæ talis receptio indiſpenſabiliter importat, abſque eo, quòd intelligamus accidentia conſequuta ad ipſam, quod ſatis eſt ad hoc, vt totum compoſitum ex materia & forma ſit ſubiectum illorum; non tamen poſſumus intelligere eam eſſe connaturaliter receptam, non conceptis prædictis accidentibus, quoniam connaturalis receptio illius pendet ab iſtis, atque adeò talia accidentia poſſunt optimè diſponere pro connaturali receptione talis formæ.

105. Ex quo etiam fit, quòd forma vt recepta ſit abſolutè, & ſimpliciter prior, quàm prædictæ diſpoſitiones, ſecundùm quid verò poſterior illis, & conſequenter quòd ab illis non dependeat niſi tanquam ab aliquo ſimpliciter poſteriori, & ſolùm ſecundùm quid priori. Nam cùm in quauis re id, quod eſſentiale eſt, ſit ſimpliciter prius quouis alio non eſſentiali, inde fit, vt forma, quæ quoad eſſentialia ſuæ receptionis non pendet ab his accidentibus, ſed potiùs eſt, vt ſic prior illis, prioritatem ſimpliciter, & abſolutè, reſpectu illorum ſibi vendicet; eadem verò propter dependentiam ab eiſdem accidentibus, in modo non quidem eſſentiali, ſed connaturali ſuæ receptionis, poſteriorem duntaxat ſecundùm quid, ſcilicèt in genere cauſæ materialis diſpoſitiuæ reſpectu eorum ſortiatur.

Ex quibus ad primam confirmationem reſpondetur, admiſſa maiori, concedendo minorem, intellectam de prioritate intelligendi, ac de forma vt recepta quoad eſſentialia talis receptionis; negando verò eandem de forma, vt intelligitur connaturaliter recipi. Et ad probationem conceſſa maiori de prioritate intelligendi purè præciſiua, diſtinguenda eſt minor eodem modo, ac præcedens, quia in illo priori tantùm intelligitur forma vt recepta ſecundùm eſſentialia receptionis, non verò quoad ea, quæ receptio connaturalis importat.

106. Explicatur magis hoc ipſum: licèt prædicta receptio quoad ſuæ eſſentialia poſſit intelligi per cognitionem purè præciſiuam non intellectis diſpoſitionibus, cùm vt ſic ab illis non dependeat, vt dictum eſt; non tamen poteſt per præciſionem negatiuam intelligi ſine illis, id eſt, negata abſolutè & ſimpliciter dependentia ab ipſis: nam ea quæ eſſentialiter deſiderantur ad receptionem, non poſſunt, naturaliter loquendo, atque adeò abſolutè, & ſimpliciter eſſe ſine illis, & conſequenter illa prioritas, qua forma præſupponitur recepta ante diſpoſitiones, non eſt prioritas libera ab omni poſterioritate in alio genere, alioqui non eſſet purè præciſiua, ſed eſt talis conditionis, vt licèt primò poſſit, & debeat concipi forma vt recepta, quoad ſua eſſentialia, & dependentia diſpoſitionum ab ea, non concepta dependentia, ſeu poſterioritate, quam à ſuis diſpoſitionibus habet: nihilominus ad hoc vt concipiatur quidquid ibi debet concipi, ſi res adæquatè, quoad omnes dependentias concipienda eſt, non poteſt non intelligi alia prioritas in genere cauſæ materialis diſpoſitiuæ, quæ concipiatur eſſe aliquo modo ſimul cum prioritate compoſiti, & formæ, in qua prædicta accidentia concipiuntur eſſe ſecundùm quid priora, ne prioritas illa intelligendi, qua forma & compoſitum intelliguntur priora, ſit prioritas intelligendi negatiua.

107. Nec obſtat ſi obiicias, formam in illo priori, in quo ſimpliciter præcedit diſpoſitiones, eſſe connaturaliter cauſam effectiuam illarum: ergo pro illo priori antequam ipſæ diſpoſitiones intelligantur, eſt connaturaliter recepta in ſubiecto nam ſicut nequit cauſare, niſi vt recepta, ita non poteſt connaturaliter cauſare, niſi vt connaturaliter recepta: ergo connaturalis receptio formæ non dependet in genere cauſæ diſpoſitiuæ à prædictis accidentibus.

Non itaque hoc obſtat: nam conceſſo antecedenti diſtinguendum eſt primum conſequens, & concedendum de receptione connaturali, connaturalitate debita pro illo duntaxat priori cauſalitatis effectiuè prædictorum accidentium, negandum verò de connaturalitate ſimpliciter quæ in illo inſtanti ipſi formæ debetur, atque adeò abſolutè neganda eſt vltima conſequentia. Etenim ex quo capite forma pro illo priori habet quidquid requiritur ad hoc, vt per naturalem dimanationem ſit cauſa effectiua prædictorum accidentium, eſt etiam connaturaliter in materia connaturalitate ad hoc munus, & pro tali priori requiſita: ex quo verò capite abſolutè, & ſimpliciter loquendo, non poſſet eſſe in toto illo inſtanti reali, ſine eiſdem accidentibus, quia talis eſſendi modus eſſet miraculoſus, ſit inde vt talia accidentia deſiderentur ad receptionem ſimpliciter & abſolutè connaturalem eiuſdem formæ.

108. Ad ſecundam confirmationem reſpondetur accidentia in eodem inſtanti, in quo diſponunt eſſe reuera recepta in compoſito vt in ſubiecto immediato, in materia verò, vt in ſubiecto mediato, & remoto. Cæterùm in illo priori cauſæ diſpoſitiuæ, in quo intelliguntur diſponere, & per conſequens materiam dependere ab illis quoad receptionem iam dictam formæ non intelliguntur receptæ; quia cùm illud prius intelligendi cauſam diſpoſitiuam, tantùm ſit prius intelligendi illam ſecundùm quod eſt prior eadem materia, ita vt materia intelligatur pendere à cauſa diſpoſitiua, non verò è contrà: fit inde, vt diſpoſitiones iſtæ non intelligantur in illo priori receptæ in materia, ratione cuius receptionis ipſæ ſunt effectus materiales illius, ſed ſolùm concipiantur per conceptum pure præciſiuum, vt informantes totum, & materiam, vt in eo incluſam, quamuis, quia hæc informatio deſideratur ad præparandum prædictam materiam in ordine ad receptionem formæ, ideò cauſalitas hæc diſpoſitiua, licèt proueniens ab his accidentibus, vt informantibus reducatur ad cauſam materialem.

Ad ſecundum neganda eſt ſequela, & ad probationem tranſeat pro nunc antecedens, intellectum de illo quod attingit vltimam diſpoſitionem, & ſimul eſt diſtinctam à forma in ordine, ad quam eſt talis diſpoſitio; ſecùs verò, quando id, quod attingit vltimam diſpoſitionem, non eſt diſtinctum ab ipſa forma, vt in præſenti contingit. Adde, quòd ad minus id, quod tantùm eſt cauſa vltimæ diſpoſitionis per modum naturalis ſequelæ, nequit eſſe cauſa effectiua formæ, quia naturalis ſequela harum diſpoſitionum petit, quod ſit à forma, & conſequenter quòd ipſa intelligatur præſupponi.

109. Ad tertium diſtinguenda eſt maior, concedenda de cauſalitate effectiua reſpectu propriæ cauſæ efficientis, neganda verò de cauſalitate in alio genere, & ſimpliciter poſteriori, ſcilicet in genere cauſæ diſpoſitiuæ neceſſariò deſideratæ ad connaturalem receptionem formæ actiuè influentis. Per quod etiam ad probationem in contrarium adductam ſatis patet. Ad id verò, quod vltimo loco additur, dicendum eſt, nequaquam ſequi ex hoc, quòd forma pendeat à diſpoſitionibus, vt à cauſa materiali, quòd operetur antequam habeat exiſtentiam, vt in ſolutione ad ſecundam confirmationem huius argumenti magis conſtabit.

Ad primam confirmationem neganda eſt ſequela, quoad ſecundam eius partem, & ad eius probationem

Digitized by Google

nem negandum eſt antecedens, intellectum de prioritate ſecundùm quid, & in genere cauſæ materialis diſpoſitiuæ, quæ ſit prioritas intelligendi purè præciſiua, quia benè poſſunt intelligi hæc accidentia, vt habentia ſuum eſſe, & ſecundùm illud actuantia totum & materiam, quin intelligantur habere illud eſſe à ſua cauſa efficienti, licèt reuerà illud in eo inſtanti ab ea participent: vnde non ſequitur, quòd eſſe illud ſit improductum, ſed ſolùm, quòd per cognitionem purè præciſiuam intelligatur in illo priori non intellecto quòd ſit productum.

Imò, licèt illud eſſe poſſit, & debeat priùs prioritate ſimpliciter intelligi, vt habens eſſe productum à ſua cauſa efficienti, nihilominùs prout intelligitur eſſe cauſa diſpoſitiua, non poteſt intelligi vt effectus, licèt non intelligatur eſſe cauſam diſpoſitiuam negata ratione effectus: quia illa accidentia quatenus ſunt cauſa diſpoſitiua, non ſunt reduplicatiuè, & formaliter effectus efficientis: & ita repugnat, quòd præcisè in illo genere, in quo ſunt cauſæ, ſcilicet in genere cauſæ materialis, intelligantur eſſe aliquid productum, & conſequenter vt effectus cauſæ efficientis. Vnde neganda eſt conſequentia ſtatim ſubſumpta, ad cuius probationem ſatis conſtat ex dictis, quomodo licèt in nulla prioritate, etiam intellectionis, poſſit aliquid præſupponi, vt non habens eſſe à ſua cauſa efficienti, id eſt intelligi negata dependentia ab illa, poſſit tamen præſupponi prioritate intellectionis ad eſſe ſuæ cauſæ efficientis, id eſt intelligi non intellecta ſua cauſa efficienti actu cauſante illud, licèt reuerà in eodem inſtanti ab ea cauſetur.

110. Ad ſecundam confirmationem neganda eſt ſequela iuxta iam dicta, quia reuerà forma ſubſtantialis, & totum vt exiſtentia, ſimpliciter, intelliguntur priora prioritate ſimpliciter, quàm diſpoſitiones: & ad probationem patet ex his, quæ 1. Phyſ. diſp. 3. n. 59. diximus, ſcilicet ſufficere ad hoc, vt totum ſubſtantiale ſit exiſtens, eſſe extra omnes cauſalitates, & dependentiæ modos proprij generis, & extra cauſam efficientem quoad eos: id quod ex natura ipſius exiſtentiæ ſubſtantialis ſatis colligitur: nam hæc eſt vltimum complementum eſſentiæ, & perficit illam in proprio genere, ſcilicet ſubſtantiæ. Vnde ſicut ex quo capite eſt complementum proprij generis, debet aduenire ante alia extranei generis, ac proinde ante accidentia: ita ex quo capite eſt vltimum complementum, debet ſtatim eſſe poſt omnia alij generis: maximè, quia dependentia totius ab accidentibus, eſt dependentia ab alio, vt à re inexiſtente, & conſequenter innitente in alio, vt in re, quæ priùs, & ſimpliciter exiſtere intelligitur.

Ad quartum concedendum eſt antecedens: iuxta dicta, & neganda conſequentia: ad probationem verò dicendum eſt, quòd forma ſubſtantialis, quippè prior, quàm accidentia, intelligitur in genere cauſæ efficientis quaſi determinare priùs ſimpliciter agēs ad hoc, vt attingat actiuè diſpoſitiones: cæterùm diſpoſitiones ipſæ, vtpotè priores prioritate intelligendi in genere cauſæ materialis, & ſecundùm quid, quàm ipſa forma intelliguntur diſponere, & in hoc genere determinare idem agens ad productionem eiuſdem formæ.

111. Ad vltimum, diſtinguenda eſt maior: repugnat aliquid eſſe prius, & poſterius in eodem genere cauſæ proximo, verum eſt; in remoto verò falſum: & eodem modo concedendi, vel negari debet minor: contra quod nihil obeſt probatio, quia tantùm cōuincit compoſitum, & formam, vt in eo incluſam, eſſe cauſam materialem receptiuam diſpoſitionum: at verò diſpoſitiones eſſe tantùm cauſam materialē diſpoſitiuam reſpectu formæ, vt modo dicto recipiendæ: vndè, licèt vtraque pertineat ad genus cauſæ materialis remotum, non tamen proximum, quia cauſa materialis vt ſic, bipartitur tamquam in diuerſas ſpecies in cauſam materialem, receptiuam, & diſpoſitiuam.

Poteſtque hoc explicari exemplo cauſæ finalis, quæ in opinione probabili multorum diuiditur in diuerſa genera, ſcilicèt in finem, *cui*, & *cuius gratia*, & ideò poteſt vnum, idem eſſe prius, & poſterius in eodem genere cauſæ finalis remoto, ſecus tamen proximo. Quare, vt plures docent Thomiſtæ Incarnatio Chriſti eſt prior in ratione finis *cuius*, quàm genus humanum, quia hoc ad ipſius gloriam ordinatum fuit: in ratione tamen finis *cui* fuit poſterior eodem genere humano, quia illa ad vtilitatem, & redemptionem huius volita eſt.

§. V.

Occurritur alia via eiſdem argumentis.

112. QVia ex D. Th. doctrina duplici via ſolet argumentis aduerſariorum ſatisfieri: prima quidem, quæ non minùs procedit in diſpoſitionibus requiſitis ad alias formas, qualis eſt gratia ſanctificans, quàm in his, quæ pro receptione formæ ſubſtantialis deſiderantur, de qua ſatis §. præcedenti diximus: ſecunda verò, quæ ſpecialius in diſpoſitionibus pro receptione ſubſtantialis, & in forma ipſa, vt dependenter ab illis recepta militat, quæque in hac materia valde fundamentalis eſt: ideò in gratiam doctrinæ S. Doctoris ad maiorem illius intelligentiam placuit aliter iuxta hanc ſecundam viam eadem argumenta aduerſariorum diluere.

Quod vt clariùs præſtemus, præmittenda eſt doctrina quædam D. Th. valdè notanda, quæſt. de Anima, art. 9. in corpore, & in ſolutione ad quantum & ad decimum ſeptimum & 1. part. q. 76. articul. 6. ad primum, vbi ſic ait: *Dicendum, quòd ſicut ex prædictis patet, forma perfectior virtute continet quidquid eſt inferiorum formarum, & ideo vna, & eadem exiſtens perficit materiam ſecundum diuerſos perfectionis gradus: vna enim & eadem forma eſt per eſſentiam, per quam homo eſt ens actu, per quam eſt corpus, per quam eſt viuum, per quam eſt animal, & per, quam eſt homo: manifeſtum eſt autem, quòd vnumquodque genus conſequuntur propria accidentia: ſicut ergo materia præintelligitur perfecta ſecundum eſſe ante intellectum corporeitatis, & ſic de aliis; ita præintelliguntur accidentia, quæ ſunt propria entis ante corporeitatem: & ſic præintelliguntur diſpoſitiones in materia ante formam, non quantum ad omnem eius effectum, ſed quantum ad poſteriorem.*

113. Et licet ex his ſolis D. Thom. verbis benè intellectis omnia primæ ſententiæ fundamenta maneant ſoluta, nihilominùs maioris perſpicuitatis gratia ſingula percurremus. Ad primum ergo, & eius confirmationes ſatis conſtat, quia iuxta hunc modum dicendi forma ſubſtantialis non priùs recipitur, ſecundùm quod eget diſpoſitionibus, quàm diſpoſitiones ipſæ; priùs, & abſque aliqua diſpoſitione intelligitur recipi, ſecundùm quod dat priorem gradum, quia materia ſe ipſa eſt determinata: & conſequenter ſufficienter præparata, ad recipiendam formam ſubſtantialem, ſecundùm rationem generalem formæ ſubſtantialis, quia ſemel ſecundùm hanc rationem recepta intelliguntur ſubſequi accidentia propria huius gradus, & hæc diſponere, non quidem pro receptione prædicti gradus, ſed tantùm pro receptione ſecundi, qui ordine generationis intelligitur eſſe poſterius, & ſic de aliis. Non ſecùs, proportione tamen ſeruata, ac voluntas ſe ipſa abſque habitibus eſt deter-

Digitized by Google

minata, & inclinata ad bonum in communi, quamuis ad hoc vt ſit peculiariter determinata ad bona particularia, egeat habitibus, quibus in hoc potiùs bonum quàm in aliud inclinetur.

114. Ad ſecundum etiam patet, nam vt forma ſubſtãtialis effectiuè attingeret ſe ipſam, oportebat, quòd attingeret diſpoſitiones illas ordine durationis præcedentes, & ſigillantes materiam ad hanc potiùs formam, quàm ad illam. Et ratio eſt aperta: nã cùm forma ſubſtantialis procedat effectiuè per naturalẽ reſultantiam ex alteratione præcedenti, & termino eius primatio, fit inde ſolum illud agens attingere effectiuè prædictam formam, quod effectiuè attigerit alterationem illam, & eius terminum primarium, ſcilicèt diſpoſitiones ordine durationis antecedentes: cumque nihil iſtorum in præſenti inueniatur, vt ex dictis patet, ideò omnia quæ in argumento adducta ſunt, euaneſcunt.

Ad tertium etiam conſtat, quomodò non colligatur ex hoc, quòd accidentia ſubſequuta per naturalem dimanationem ad primum gradum diſponant ad ſecundum, quòd prædicta accidentia habeant rationem cauſæ, reſpectu ſuæ cauſæ efficientis, quandoquidem non diſponunt ad illum gradum, & à quo actiuè dimanant.

Per quod etiam prima confirmatio manet ſoluta. Ad ſecundam verò dicendum eſt, quòd licèt ad hoc, vt equus, V. G. & forma in illo incluſa intelligatur exiſtens ſecundùm rationem peculiarem, & atomam ſuæ exiſtentiæ, deſideretur eſſe extra omnes cauſas, & dependentiæ modos proprij generis, vt n. 110. dicebamus, nihilominùs, vt ſit exiſtens ſecundùm rationem generalem exiſtentis ſubſtantialiter, ſatis eſt, vt intelligatur eſſe extra cauſalitatem cauſæ efficientis, & aliorum quæ ad primum gradum deſiderantur, ac tandem extra cauſalitatem eiuſdem exiſtentiæ ſecundùm rationem generalem exiſtentiæ ſubſtantialis.

Ad quartum, & quintum conſtat ex dictis, quia vtrúmque innititur in hoc, quòd forma ſecundùm eandem formalitatem, ſecundùm quam eſt cauſa efficiens reſpectu ſuorum accidentium, egeat illis, vt diſpoſitionibus materiæ pro receptione illius, cuius oppoſitum iuxta hanc ſecundam D. Thom. viam dicendum eſt.

115. Cæterum, doctrinam hanc S. Doctoris, & argumentorum ſolutiones (inquit Suarez numer. 29.) numquam ſibi placere, aut ſatisfacere potuiſſe, * Primò quia illa diſtinctio formæ ſecundùm diuerſos gradus, eſt diſtinctio rationis per noſtros conceptus præciſos, aut confuſos: ergo nihil referre poteſt ad realem cauſalitatem, & inhæſionem accidentium in materia, vel compoſito: tum etiam quia ſi loquamur de forma ſecundùm primum gradum formæ ſubſtantialis, introducitur in materiam determinata forma, & diſtincta à reliquis; non enim introducitur forma in communi: ergo antecedit diſpoſitio præparans materiam: tum præterea, quia forma quæ corrumpitur, non priùs expellitur ſub gradu generico, quàm ſpecifico: nam eſt impoſſibile intelligere gradum ſpecificum ſine generico, quia hoc eſt quaſi fundamentum illius: vnde, ſi aliquis ordo deberet intercedere, inchoandum eſſet ab inferioribus gradibus: ergo nec forma oppoſita introducitur priùs ſecundùm gradum genericum. Tum denique falſum eſt, agens priùs diſponere materiam ad gradum genericum; nam ignis, V. G. non diſponit ad formam elementi, niſi diſponendo ad formam ignis, & ſic de aliis. * Huc vſque Suarez.

116. Quibus addi poteſt primò, quòd diſpoſitiones pro aliquo gradu debent peculiariter determinare pro illo eodem gradu, alioqui non eſſent magis diſpoſitiones pro illo determinato gradu, quàm pro alio; at quantitas ſubſequuta ad gradum corporis, & accidentia propria illius, non magis determinant materiam pro receptione formæ tribuentis gradum mixti, quàm oppoſitum: ergo, & cæt. Minor patet, nam ſicut corpus eſt indifferens ad hoc, vt contrahatur per ſimplex, & mixtum, quæ ſunt differentiæ diuiſiuæ illius, ita accidentia ad illud ſubſequuta non magis diſponunt, & determinant materiam ad formam tribuentem eſſe corporis ſimplicis, quàm mixti.

Addi ſecundò poteſt, exiſtentiam eſſe iuxta noſtram, & D. Thom. ſententiam, vltimam actualitatem intra lineam ſubſtantiæ, ergo nequit aduenire vſque dum adſint omnia prædicata eſſentialia, & cõſequenter in illo priori, in quo intelliguntur dimanare accidentia propria vnius gradus ſuperioris, non intelligetur talis gradus exiſtens: maximè, quia, vt communiter docent Philoſophi, exiſtentia quippè accidens prædicabile reſpectu eſſentiæ, non conuenit gradibus ſuperioribus, niſi ratione indiuidui: vnde quia non homo exiſtit, ideò Petrus exiſtit, ſed potiùs è contra, quia Petrus eſt exiſtens, ideò homo exiſtit: ac proinde, vſque dum intelligantur omnia prædicata eſſentialia, & indiuiduum illa includens, nondum intelligetur aliquod ex illis exiſtere.

117. Ad hæc tamen facilè reſpondetur, ad primam quidem impugnationem, quod licèt gradus. V. G. viuentis non diſtinguantur, niſi ſolùm virtualiter à gradu animalis, nihilominus accidentia ſubſequuta ad viuẽs diſtinguuntur realiter ab animali: & ita, quamuis facta collatione inter viuens, & animal tantùm detur virtualis dependentia, nihilominùs facta comparatione inter prædicta accidentia, & gradum animalis, reperietur realis dependentia, realiſque cauſalitas, & ideò ex hoc capite nihil deerit, quominùs accidentia dimanantia à forma ſecundùm gradum viuentis diſponat ad eandem ſecundùm gradum animalitatis.

Ad ſecundam dicendum eſt, quòd loquendo de forma ſecundùm primum gradum formæ ſubſtantialis, tunc intelligitur introduci in materiam determinata forma, non quidem ſpecie atoma, ſed vt indiuiduum quaſi genericum immediatè contentum ſub forma ſubſtantiali, vt ſic, atque adeò ſecundùm iſtam rationem diſtincta à reliquis aliis. Vnde conceſſo antecedenti, iuxta hunc ſenſum diſtinguendum eſt conſequens, & negandum de diſpoſitionibus dimanantibus ab eadem forma, & concedendum de diſpoſitionibus ordine durationis antecedentibus ad illam: nam materia, ratione diſpoſitionum antecedentium inſtans generationis, & in eo deſinentium, manſit primò ſigillata ad hanc numero ſubſtantialem formam, prout eſt indiuidum quaſi genericum immediatè contentum ſub forma ſubſtantiali vt ſic.

Ad tertiam, conceſſo antecedenti, neganda eſt conſequentia: nam ſicut ordo reſolutionis eſt diuerſus ab ordine compoſitionis, & generationis, ac propterea domus incipit à fundamentis, vſque ad tecta, & deſtruitur ordine inuerſo, ita quando forma aëris, V. G. intelligitur expelli, ſecundùm quod eſt aëris, tunc poteſt intelligi, quòd forma ignis, V. G. introducatur ordine inuerſo, ſed neceſſariò communicato, ſcilicet ſecundùm primum, & ſuperiorem gradum, qui quatenùs prouenit à forma ignis, opponitur etiam formæ aëris, & gradibus ab ea prouenientibus. Vnde (vt ita obiter ſoluatur obiectio, quæ hîc fieri poterat) licèt quatenùs intelligitur expelli forma aëris ſecundùm vltimum, ſeu ſpecificum gradum, non intelligatur expelli ſecundum alios ſuperiores; numquam tamen poteſt cum fundamento intelligi

Digitized by Google

telligi hos gradus, vel aliquem eorum eſſe ſimul cum aliquo gradu formæ ignis denuò aduenientis, ſed ſolùm per cognitionem purè præciſiuam poteſt concipi excluſio vnius, nihil concipiendo de expulſione aliorum.

118. Ad quartam, negandum eſt antecedens, & ad probationem dicendum eſt, quòd licèt ignis agens diſponat materiam per eaſdem illas diſpoſitiones ſimpliciter antecedentes, de quibus in argumento fit ſermo, ad formam ignis, & elementi; nihilominùs, quia illæ qualitates diſpoſitiuæ intelliguntur, priùs habere rationem qualitatis elementalis, quàm rationem talium qualitatum, ideò priùs intelliguntur diſponere ad formam elementi; quamuis quia nón vtcumque ſunt qualitates elementales, ſed participantes talem portionem qualitatis elementalis, quæ ſit calor, & non frigiditas, vel ſiccitas, & non humiditas: ideò diſponunt, non ſolùm pro forma elementi, vt ſic, ſed pro forma, quæ participet talem portionem formæ elementalis: vt ſit potiùs forma ignis, verbi gratia, quàm alterius elementi.

Ex quo ad id, quod primo loco additur, dicendum eſt, probare intentum quoad quantitatem, vt ſic, non verò quoad illam ſumptam ſecundùm ſuam indiuiduam rationem ſub ratione illa generali contentam: nam hæc ſic conſiderata petit oriri à forma tribuente hoc numero eſſe corporeum, provt eſt indiuiduum immediatum corporis vt ſic: potiùs quàm ab alia forma dante aliud numero eſſe corporeum, quod ſit etiam indiuiduum immediatum eiuſdem corporis vt ſic, ac proinde talis quantitas, vt eſt hæc, & indiuidua, exigit formam, quæ petat potiùs coniungi, ſeu identificari cum gradu, verbi gratia, mixti, quam cum oppoſito: & ita quantitas iſta, ſecundùm hanc conſiderationem potiùs diſponit pro forma corporis mixti, quàm pro forma corporis ſimplicis.

Itaque ad hanc formam equi, verbi gratia, provt eſt indiuiduum quoddam quaſi genericum immediatè contentum ſub forma ſubſtantiali, vt ſic, ac proinde provt tribuit hunc primum gradum ſubſtantialem, quatenùs eodem proportionali modo habet rationem indiuidui immediatè contenti ſub primo gradu ſubſtantiali vt ſic, ſeu, quod in idem redit, vt eſt hæc portio ſubſtantiæ, & non alia, ſolùm requiruntur diſpoſitiones ordine durationis antecedentes, vt nuper num. 117. dicebamus, ab hoc autem eſſe ſubſtantiali ſic indiuiduato ſeu ab hac portione ſubſtantiali intelliguntur proximè dimanare hæc potiùs accidentia, quàm alia; quæ magis intelliguntur diſponere pro hac forma corporis, provt eſt indiuiduum quaſi genericum, & immediatum formæ corporis vt ſic, quàm pro alia: & rurſus ab hac numero forma ſic ſumpta, & ab hoc eſſe corporeo ab ea prouenienre, provt eſt eodem proportionali modo indiuiduum, intelligitur oriri hæc potiùs quantitas, quàm illa, quæ magis intelligatur diſponere pro hac forma mixti, &c. quàm pro alia, quamuis totum hoc ortum habeat, tanquam ex radice, ex ſigillatione iam dicta.

119. Ad id, quòd ſecundo loco additur, dicendum eſt iuxta hanc D. Thom. viam admittentem accidentia, quaſi mediantia inter primum & ſecundum gradum, neceſſariò concedendum eſſe, quòd materia provt recipit primum gradum, & antequam adueniant accidentia diſponentia pro ſecundo, exiſtat per exiſtentiam ſubſtantialem ſecundùm rationem generalem exiſtentiæ conſideratam: ne priùs habeat eſſe ſecundùm quid, quàm eſſe ſimpliciter. Vnde ad probationem in contrarium dicendum eſt, ex hoc quòd exiſtentia, verbi gratia, Petri ſit vltima actualitas, ſolùm colligi illam, vt facit exiſtere eundem Petrum, quatenùs talem, eſſe vltimum, quod intelligitur aduenire in tota linea ſubſtantiæ, & eandem, vt conſtituentem gradum corporis in ratione exiſtentis, non actuari, aut determinari per gradum mixti, ſed ſemper remanere in ratione vltimæ actualitatis, quatenus & ſemper eſt vltima in quouis gradu, & ita actuat, vt vlteriùs non actuetur per aliquid à ſe diſtinctum.

Ad illud denique, quod vltimo loco ibidem ſubiungitur, dicendum eſt, quòd licèt exiſtentia intelligatur conuenire gradui magis ſuperiori ratione indiuidui, non tamen ratione indiuidui, vt contrahit rationem atomam, ſed ratione differentiæ indiuidualis, vt intelligitur determinare gradum illum magis ſuperiorem, verbi gratia, corporis ad hanc ſpecialem proportionem, quæ potiùs petat coniungi cum gradu mixti, verbi gratia, quàm cum oppoſito. Nec inconuenit per intellectus conſiderationem, cum fundamento tamen in re admitti indiuiduum generis, dummodò re ipſa non detur tale indiuiduum, quin ſub aliqua atoma ſpecie contineatur.

DISPVTATIO III.

DE CORRVPTIONE SIMPLICITER, ſeu ſubſtantiali.

GENERATIO, & corruptio ſubſtantialis, habent inter ſe aliquem nexum, iuxta illud commune axioma, Generatio vnius eſt corruptio alterius: ita tamen vt generatio ſit per ſe primò intenta; & ideò meritò poſt diſputationem de Generatione ſimpliciter, ſtatim de corruptione ſimpliciter, ſeu ſubſtantiali ſermonem inſtituimus.

QVÆSTIO PRIMA.

AN, ET QVID SIT CORRVPTIO SIMPLICITER, SEV ſubſtantialis, & quis eius terminus.

1. DEciſio huius quæſtionis ferè conſtat ex his, quæ præcedenti diſp. dicta ſunt, & ideò paucis abſoluenda eſt, prænotando tamen, quod ea, quæ circa explicationem generationis ſimpliciter, & ſecundùm quid, & diuerſos modos, quibus hi termini vſurpantur, loco citato n. 1. & 2. diximus, debent proportionabiliter ad corruptionem applicari: & ideò ea iterùm in præſenti inculcare ſuperuacaneum eſſet.

Digitized by Google

Dicendum eſt ergo primò verè dari corruptionem ſubſtantialem. Aſſertio hæc ſatis conſtat ex teſtimoniis tam Ariſtot. quàm D. Thom. & omnium Philoſophorum, nec non & rationibus ſatis firmis, quibus loco citato num. 5. 6. & 7, oſtendimus dari generationem ſubſtantialem, ex quibus hæc breuis, efficax tamen poteſt deſumi ratio.

Certum eſt dari generationem ſubſtantialem: ergo etiam corruptionem. Patet conſequentia, nam cùm materia ſublunaris ſit capax recipiendi plures, & diuerſas formas, vt 1. Phyſic. diſput. 3. num. 91. diximus, nec valeat eſſe ſub duplici, vt ibidem diſp. 4. num. 51. oſtenſum eſt: oportet, vt ad ingreſſum vnius formæ, & generationem noui compoſiti, expellatur alia forma, & conſequenter compoſitum præexiſtens corrumpatur.

Confirmatur ratione, quam innuit D. Thom. 1. part. quæſt. 75. art. 6. nam tunc compoſitum corrumpitur, quando forma deſinit eſſe in materia; at forma poteſt deſinere eſſe in materia: ergo, &c. Minor probatur, nam materia ſublunaris in hoc diſtinguitur à cœleſti, quòd hæc reſpicit formam inamiſſibiliter, illa verò amiſſibiliter, & conſequenter forma, quam reſpicit, poterit deſinere eſſe in materia, quando alia admiſit.

Nec refert, ſi dicas omnem mutationem identificati realiter cum ſuo termino; ſed cum non eſſe ſimpliciter, quod poterat eſſe terminus corruptionis, nulla realis mutatio poteſt identificari: ergo, &c. Non itaque hoc obeſt, quoniam corruptio non eſt realis mutatio poſitiua, ſed tantùm priuatiua, & ideò non mirum, quòd ſit in materia per modum remotionis in fieri, & quod identificetur ſaltim cum non eſſe formæ ſubſtantialis, quæ compoſito præcedenti tribuebat vt *quo* eſſe ſimpliciter, ſi verum eſt, omnem mutationem debere identificari cum ſuo termino *ad quem*, de quo alibi.

2. Dicendum eſt ſecundò: corruptio ſubſtantialis eſt tranſitus materiæ ab eſſe formæ ſubſtantialis ad non eſſe illius in ipſa materia. Ita Ariſtot. in hoc lib. cap. 3. vbi D. Thom. & communiter Philoſophi. Probatur ratione deſumpta ex eodem D. Thom. de potentia quæſt. 5. art. 3. in corpore ad quartum & nonum: nam generatio & corruptio ſunt oppoſitæ mutationes, & ita ſicut in generatione res reducuntur de potentia in actum, ita è conuerſo in corruptione de actu in potentiam, quia totum compoſitum reſoluitur in materiam primam, quæ eſt pura potentia: ergo ſicut generatio eſt tranſitus materiæ à non eſſe formæ, ad eſſe illius in ipſa materia, ita corruptio erit tranſitus materiæ ab eſſe ſub forma ad non eſſe ſub illa, ſeu ad non eſſe illius in eadem materia.

Sed inquires, an corruptio ſubſtantialis ſit formaliter vera actio identificata cum actione generatiua, ita vt in vna, & eadem in entitate, ſaltim modali generationis ſint duæ actiones diſtinctæ ad minùs formaliter, quarum vna formaliter attingat formam, & compoſitum generandum, alia verò terminetur ad formam, & compoſitum corrumpendum.

3. Affirmant aliqui ex Iunioribus, probántque tum ex Angel. Doctor. 1. 2. quæſt. 113. art. 6. ad ſecundum aſſerente generationem, & corruptionem eſſe eandem actionem identicè, & ſecundùm ſubſtantiam actionis, diſtingui verò ex parte obiectorum: ſed diſtinctio ex parte obiectorum eſt ſaltim formalis: ergo, &c. Tum etiam, nam generatio, & corruptio ſunt duæ veræ mutationes quippè habentes diuerſos terminos ad *quos* & à *quibus*, ſed omnis mutatio, vt egreditur ab agente, eſt vera actio, quia eſt id, quo agens attingit terminum illum in ordine ad quem eſt talis mutatio: ergo ſi generatio & corruptio ſunt duæ mutationes, erunt vtique duæ actiones ſaltim formaliter diſtinctæ. Tum denique quia non ſolùm producere hominem, verbi gratia eſt agere, ſed etiam corrumpere illum, ſicut hominem corrumpi eſt verè pati: ergo, &c.

Alij verò, de quorum numero ſunt Suarez diſp. 18. Metaph. ſect. 11. cui ſubſcribere videntur Conimbricenſes in præſenti quæſt. 17. art. 5. partem negantem tuentur, quia licèt aliàs admittant generationem, ſeu immediatam, & inſtantaneam introductionem formæ ſubſtantialis, eſſe veram actionem, negant tamen eſſe in ea aliquam formalitatem, cuius munus ſolum ſit terminare ad expulſionem formæ, & deſtructionem compoſiti præexiſtentis: tum quia omnis vera actio tranſiens, eſt vera efficientia, & productio, & conſequenter ſecundùm omnem formalitatem, ſecundùm quam habet rationem prædictæ actionis, debet eſſe fieri alicuius facti eſſe, non verò ſola expulſio rei præexiſtentis: tum etiam quia ſic proportionabiliter ſe habet corruptio ligni, verbi gratia, ſicut ſe haberet annihilatio eiuſdem ad non eſſe illius; ſed annihilatio ligni formaliter ſumpta non eſt vera actio, cùm fiat per ſuſpenſionem concurſus Dei conſeruantis illud: ergo nec corruptio formaliter ſumpta erit vera actio diſtincta aliquo modo à generatione.

4. Ex his autem duobus dicendi modis hic poſterior magis placet, quatenùs aſſerit in actione generatiua non eſſe duplicem formalitatem, quarum vna per ſe primò tendat ad compoſitum denuò generandum, & alia ad formam, & compoſitum præexiſtens deſtruendum; quamuis diſpliceat in hoc, quod conſtituit nouam actionem generatiuam in inſtanti introductionis formæ ſubſtantialis, diſtinctam à tota alteratione præcedenti ſubordinata ſubſtantiæ generanti, per quam compoſitum denuò generandum producatur: cuius oppoſitum diſp. præced. à num. 15. vſque ad 19. & 2. Phyſic. diſp. 10. num. 68. & deinceps oſtendimus.

Nec obſtant, quæ in fauorem primi modi dicendi adducta ſunt; non quidem primum, quia minor ſolùm eſt vera de diſtinctione penes obiecta, vel terminos per ſe primos, non verò penes obiecta, aut terminos per accidens, aut ad ſummum ſecundariò ſubſequutos, vt in præſenti contingit, de quo in hac eadem diſp. num. 14. latiùs dicemus. Nec etiam ſecundum: quia ad ſummum conuincit intentum de mutationibus poſitiuis, qualis non eſt corruptio formaliter ſumpta. Vtrum autem omnis mutatio poſitiua ſit vera actio, an verò ſolæ illæ, quæ non reſultant per naturalem emanationem ab alia priori mutatione, conſtat ex dictis 2. Phyſic. diſp. 10. num. 82. Nec tandem vltimum, nam corrumpere hominem, verbi gratia, eſt agere ex eo præciſè, quia eſt actio introductiua formæ oppoſitæ, ad quam per accidens ſequitur expulſio præexiſtentis, & quia vera paſſio habet ex natura ſua neceſſarium nexum in eodem inſtanti cum vera actione, vt in Logica diſp. 16. num. 15. diximus: ideò ſicut non datur vera actio in expulſione actiua præexiſtentis formæ, prout diſtincta ab introductione denuo aduenientis, ita nec in expulſione paſſiua datur vera paſſio.

5. Dicendum eſt tertiò, corruptionem habere pro termino *quod* non eſſe compoſiti præexiſtentis, verbi gratia equi, pro termino verò formali *quo*, & vt ſic dicamus totali, intra lineam formalis *quo*, non eſſe naturæ totalis illius, ſcilicet equinitatis, pro formali, verò, & partiali *quo*, non *eſſe* formæ equi, verbi gratia in materia. Hæc eſt D. Thom. in 2. diſtinct. 19. art. 1. ad ſecundum, in 3. diſtinct. 21. quæſt. 1. art. 3. ad quintum, & in aliis locis diſp. præcedenti num. 30. relatis, cui ſubſcribunt omnes eius diſcipuli, quos propterea ſigillatim

Digitized by Google

ſigillatim recenſere non eſt neceſſe: quæ quidem ſatis conuincitur, tum teſtimoniis Ariſtot: tum rationibus, quæ loco citato à num.30. vſque ad 34. pro oſtendendo termino generationis ſubſtantialis adduximus, ex quibus hæc breuis, efficax tamen ratio poteſt deſumi.

Nam cum corrumpi ſit amittere eſſe, ſicut generari acquirere illud, fit inde, vt ſolum corrumpatur vt *quod*, id quod habet eſſe vt *quod*, ſcilicet ſuppoſitum, ſicut ob iſtam rationem ſolùm ſuppoſitum generatur vt *quod*, ac proinde cùm tam forma partialis, quàm forma, vt ſic dicamus, totalis, habeant eſſe vt *quo*, conſequens eſt, vt illæ tantùm corrumpantur vt *quo*, illa quidem per modum formæ partialis: hæc verò per modum formæ totalis, & ita non eſſe illius erit terminus *quo* formalis, & partialis corruptionis: non eſſe verò huius terminus formalis *quo*, &, vt ſic dicamus, totalis intra lineam prædicti formalis termini.

QVÆSTIO II.

Vtrùm corruptio ſit mutatio naturalis?

6. NOn inquirimus, an corruptio ſit naturalis, provt naturale diſtinguitur contra ſupernaturale, artificiale, vel id, quod ex principiis naturæ non oritur: ac tandem contra violentum, quia certum eſt corruptionem ſubſtantialem eſſe mutationem inductam ab agente naturali, & conſequenter non debere eſſe ſupernaturalem, & ſimiliter non prouenire ab arte, ac proinde non eſſe mutationem artificialem, & deinde oriri ex materia non ſatiata forma, ac ex forma non ſatiante materiam: vt docet D.Thom.2.2. quæſt.164. art.1. ad primum, & diximus 1.Phyſic. diſp.3.num.101.atque adeò oriri ex principiis naturæ, & per conſequens non eſſe violentem, ſed iuxta naturam rei corruptibilis: nam ſicut eſt iuxta naturam entis generabilis, quòd generetur: ita etiam erit iuxta naturam corruptibilis, quòd corrumpatur. Vnde corruptio erit ſimul naturalis, & non naturalis, ſed potiùs contra naturam rei corrumpendæ, ſi ratio naturalis ſecundùm diuerſam conſiderationem ſumatur: nam ex quo capite per corruptionem deſtruitur eſſe rei, eſt contra naturam ipſius: at ex quo capite eſt ſuo modo actus correſpondens corruptibilitati rei, habet ſecundùm hanc conſiderationem eſſe quid naturale ipſi, ſi quidem, vt dicebamus, eſt iuxta naturam eſſe deſtructibilis, vt deſtruatur. Quare tota controuerſia eſt, an iſta ſit mutatio naturalis reſpectu materiæ, vt ipſa naturaliter inclinetur in illam, & per conſequens ly naturalis ſolùm pro termino naturalis inclinationis ſumitur.

7. Non defuerunt aliqui ex Iunioribus, qui, vt teſtatur Rubio in præſenti, partem negantem tueantur. Fundamentum eſt, nam terminus inclinationis naturalis materiæ eſt illud, ad quod inclinat per ſe appetitus eiuſdem materiæ; ſed appetitus materiæ ſolùm inclinat ad introductionem, & conſeruationem formarum: ergo, &c.

Probatur minor, quia materia ſolùm reſpicit per ſe formas, vt poſſidendas, & ideò ſolùm per ordinem ad illas diffinitur: ergo appetitus ſibi proportionatus ſolùm debet tendere ad illas recipiendas, & iam receptas conſeruandas; & conſequenter ſolùm tendet in generationem & conſeruationem illarum.

Confirmatur: appetitus naturalis ſolùm tendit ad bonum, ergo non ad corruptionem. Antecedens ſatis conſtat, quia vt communiter docent omnes Philoſophi, bonum, & appetibile idem ſunt: conſequentia verò etiam liquet, quia corruptio habet rationem mali.

Confirmatur ſecundò: materia habet eſſe actu à forma, à qua informatur, vt 1.Phyſic. diſp.3. n.48. diximus: ergo non poteſt appetere corruptionem illius. Patet conſequentia, nam ſicut nihil poteſt naturaliter appetere ſuum non eſſe, ita nec priuationem illius, à quo prædictum eſſe participat.

8. Dicendum tamen eſt, corruptionem ſubſtantialem eſſe mutationem naturalem reſpectu materiæ, ita vt ipſa ſecundariò inclinetur in illam. Hæc eſt D.Thom.1.2. quæſt.85.art.6. vbi inquit: *Corruptiones, & defectus rerum ſunt naturales, non quidem ſecundùm inclinationem, quæ eſt principium eſſendi, & perfectionis, ſed ſecundum inclinationem materiæ.* Idem tenet Martinez ibid. dub.2. Curiel in annotationem eiuſdem articuli, Conimbric. in præſenti cap.4. q.1. & alij quamplures, quod etiam innuit Bañez in hoc libro cap.4. folio nobis 32.

Ratio fundamentalis deſumitur ex natura ipſius materiæ ſublunaris de qua plura 1. Phyſic. diſp.3.ex Ariſt.& D.Thom.diximus: ex quorum doctrina poteſt hæc breuis, efficax tamen deduci ratio. Nam eſſentiæ prædictæ materiæ conſiſtit in pura quadam potentialitate in ordine ad plures, & diuerſas formas amiſſibiles, & inter ſe incompoſſibiles: ergo ſicut inclinatur per ſe primò in illas: ita ſaltim ſecundariò inclinabitur in amiſſionem, & corruptionem eius, quam poſſidet.

Antecedens ſatis conſtat ex dictis: nam in hoc diſtinguatur materia cœleſtis, & ſublunaris, quòd illa vnicam tantùm, & inamiſſibilem formam reſpicit: hæc verò plures, & amiſſibiles, ac inter ſe incompoſſibiles, & ideo compoſitum ex materia & forma cœleſti, eſt incorruptibile, ſecùs verò compoſitum ex materia, & forma ſublunari.

Conſequentia verò probatur, quia quod reſpicit plura, quæ non poſſunt ſimul haberi, ſed ſucceſſiuè, & vnum poſt aliud, reſpicit ſaltim ſecundariò ſucceſſionem vnius ad aliud, ac proinde, quòd ad ingreſſum vnius aliud deſtruatur, alioqui non reſpiceret illa plura, vt incompoſſibilia ſunt. Sed de his iterum quæſt. ſequenti n.14. ſermo redibit.

9. Ad fundamentum pro prima ſententia reſpondetur, conuincere materiam non inclinari per ſe primò in corruptionem alicuius formæ, ſecùs tamen ſecundariò, quatenus corruptio vnius formæ eſt neceſſaria ad acquiſitionem aliarum, in quas propendet.

Per quod etiam patet ad primam confirmationem: nam corruptio, vt conducens ad acquiſitionem formarum, quas materia appetit, habet ſuo modo rationem boni, & ideo ſaltim ſecundariò poteſt appeti: nam ſicut id, quod per ſe, & ratione ſui eſt appetibile, poteſt per ſe primò appeti, ita id, quod ratione alterius, & vt ad illud conducens habet ſuo modo rationem boni, & appetibilis poterit ſaltim ſecundariò ſub appetitu cadere.

Ex quo tandem ad ſecundam confirmationem concedendum eſt antecedens, & neganda conſequentia, ſi intelligatur de appetitu per ſe ſecundò terminatur ad corruptionem. Et ad probationem dicimus, materiam non appetere immediatè, & directè non eſſe formæ, quam habet: ſed quia hæc non poteſt illi tribuere eſſe perfectum, & fixum, ideò appetit aliam, & aliam, vt ita perpetuò fit. Cæterùm, quia plures formæ ſubſtantiales ſunt incompoſſibiles in eadem materia, ideo ſecundariò appetit non eſſe formæ, quam habet, vt acquirat eſſe per aliam, & aliam, quas non habet.

QVÆ

Digitized by Google

QVÆSTIO III.

An corruptio ſit per ſe intenta à natura?

10. PRo tituli intelligentia notandum eſt, intentionem, propriè loquendo, tantum in creaturis intellectualibus inueniri, eſt enim actus voluntatis tendentis in finem: quia tamen hæc voluntatis intentio eſt quædam ipſius inclinatio conſequens apprehenſionem rei per modum finis propoſitæ, ideo nomen intentionis translatum eſt ad ſignificandam inter alia inclinationem alicuius formæ naturalis, ſeu alicuius virtutis actiuæ in aliquid, ita vt illud dicatur eſſe ſecundùm intentionem agentis, quod eſt ſecundùm inclinationem ipſius: vnde in hoc ſenſu inquirimus,an corruptio ſit per ſe intenta à natura, id eſt,an ſit ſecundùm inclinationem alicuius formæ, vel virtutis actiuæ, ita vt virtus, & influxus illius per ſe inclinetur in illam.

Et meritò poſt præcedentem quæſtionem, in qua diſcuſſimus,an corruptio ſit ſecundùm inclinationem materiæ, modò inquirimus, an ſit ſecundùm inclinationem alicuius formæ,ſeu virtutis actiuæ: nam ſicut materia, & inclinatio illius præcedit formam, & inclinationem eius, ita priùs de propenſione eiuſdem materiæ in corruptionem,quàm de appetitu formæ in ipſam, ratione cuius eſt ſuo modo cauſa efficiens illius, dicendum erat.

§. I.

Duplex recentiorum opinio.

11. PRima ſententia aſſerit, corruptionem nullo modo eſſe per ſe intentam à natura,ſeu (quod idem quoad præſens eſt)ab aliqua cauſa efficienti. Ita Conimbricenſes in præſenti c. q.16. art.5. pro eadem refertur Henricus in ſumma art.41. Probatur primò teſtimonio D.Thom.1.par.q.19.art.9.& alibi ſæpè,vbi inquit: *Malum appetitur per accidens,in quantum conſequitur ad aliquod bonum,& hoc apparet in quolibet appetitu:non enim agens naturale intendit priuationem,vel corruptionem, ſed formam cui coniungitur priuatio alterius formæ,& generationem vnius,quæ eſt corruptio alterius: leo enim occidens ceruum intendit cibum, cui coniungitur occiſio animalis.* Et infrà q.49. art.1.3. contra Gentes cap.4.5. & 6. docet corruptionem & alios defectus eſſe per accidens intentos.

Confirmatur ex eodem S.Doct.in q.19. modò citata in ſolutione ad primum, vbi aſſerit: *Malum non ordinatur ad bonum per ſe, ſed per accidens:* ergo corruptio, quæ eſt malum, non ordinabitur per ſe ad bonum generationis, ſed per accidens,& conſequenter, neque etiam ſecundariò poterit per ſe intendi à natura. Patet hæc vltima conſequentia, quia malum ad ſummum ſecundariò,& quatenùs ſequitur,aut conducit ad aliquod bonum, poterat per ſe intendi.

Secundò probatur ratione, quia natura per ſe intendit eſſe rerum naturalium tanquam naturale bonum, vt ex ſe conſtat: ergo cum corruptio tendat ad non eſſe earum, non poterit per ſe cadere ſub intentione eiuſdem naturæ:ſicut quia calor intendit producere calidum,& frigus eſt deſtructiuum illius,ideo frigus non cadit ſub intentione caloris.

Confirmatur ex illo communi axiomate, ſcilicet, *Nemo reſpiciens ad malum operatur:* ergo corruptio, quæ eſt malum, nequibit per ſe intendi. Patet conſequentia, quoniam ad illud, quod per ſe aliquo modo intenditur, reſpicit intendens,& operans:ac proinde ſi agens intendit per ſe corruptionis malum, iam ad prædictum malum reſpiciens operabitur.

12. Secunda ſententia abſolutè docet, corruptionem, & malum eſſe de intentione ſaltim ſecundaria naturæ: ita Rubio in præſenti c.4. tract.2.q.2. Probat primò teſtimonio D.Th.in 4.diſt.36.q.1. art.1. ad 2.vbi habet hæc verba: *Nihil prohibet eſſe aliquid contra naturam quantùm ad primam intentionem ipſius, quod non eſt contra naturam, quantùm ad ſecundam eius intentionem, ſicut omnis corruptio, & defectus, & ſenium eſt contra naturam, vt dicitur in ſecundo Cæli, & Mundi: quia natura intendit eſſe, & perfectionem; non tamen eſt contra ſecundam intentionem naturæ, quia ex quo natura non poteſt conſeruare eſſe in vno, conſeruat in altero, quod generatur corruptione alterius: & quando natura non poteſt perducere ad maiorem perfectionem, intendit ad minorem, ſicut quando natura non poteſt facere maſculum, facit fœminam.*

13. Secundò: nam vt ex dictis quæſt. præcedenti conſtat, materia prima ſaltim per ſe ſecundò inclinatur in corruptionem vnius formæ, vt acquirat aliam: ergo debet dari aliquod agens, quod eodem modo intendat eandem corruptionem. Patet conſequentia, nam cuilibet potentiæ paſſiuæ naturali propenſæ in aliquem actum debet correſpondere aliqua potentia actiua naturalis in eundem actum propenſa: ergo ſi materia ſaltim per ſe ſecundò inclinatur in corruptionem,dabitur aliquod agens,quod eodem modo eandem intendat, & conſequenter iam corruptio erit per ſe intenta ſaltim ſecundariò à natura.

§. II.

Vera Angel. Doct. ſententia.

PRo huius quæſt. deciſione notandum eſt,ex D.Th. 1.part. quæſt.85.art.6. & aliis locis ſtatim referendis,duplicem eſſe naturam,aliam particularem, aliam verò vniuerſalem. Prior eſt propria virtus actiua agentis particularis: poſterior verò eſt virtus actiua in aliquo vniuerſali principio, puta in aliquo cœleſtium corporum, vel aliqua ſuperiori ſubſtantia reſidens,ex quibus illa prior ſicut particularis eſt,ita particulare bonum reſpicit; hæc verò ſicut eſt vniuerſalis, ſic vniuerſale bonum intendit.

14. His ergo ſuppoſitis, dicendum eſt corruptionem nullo modo intendi per ſe à natura particulari, benè tamen ab vniuerſali intentione per ſe ſecunda. Hæc eſt D. Th.3. contra Gentes, c.94. vbi ſic ait: *Ad aliud igitur tendit intentio particularis agentis, & vniuerſalis: nam particulare agens tendit ad bonum partis abſolutè, & facit eam quanto meliorem poteſt: vniuerſale autem agens tendit ad bonum totius, vnde aliquis defectus eſt præter intentionem particularis agentis, qui eſt ſecundùm intentionem agentis vniuerſalis, & eodem modo corruptio, & diminutio eſt de intentione naturæ vniuerſalis,non verò naturæ particularis.*

Et 1. part.q.22. art. ad 2. aſſerit: *Corruptiones,& defectus in rebus naturalibus dicuntur eſſe contra naturam particularem; ſed tamen ſunt de intentione naturæ vniuerſalis, in quantùm defectus vnius cedit in bonum alterius, vel etiam totius vniuerſi.* Et conſequenter non ſunt intenta per ſe primò,& ratione ſui, ſed ſolùm ſecundariò; quia quod eſt per ſe intentum, & ſolùm quia conducit ad bonum alterius, non intenditur ratione ſui, ſed ratione alterius, ac proinde non per ſe primò, ſed per ſe ſecundò. Idem etiam docet de potentia q.3.art.6.ad 19. de malo quæſt.1.art.3.in ſolutione ad 19. prima ſecundæ quæſt.85. art.6. & alibi ſæpè: quem ſequuntur Ferrara 3. contra Gentes capite citato.Flandria 5.Metaphyſic.quæſt.4.art.2.ad quintum, Bañez

Digitized by Google

Bañez vbi ſuprà quæſt. præcedenti, & communiter eius Diſcipuli.

15. Ratio fundamentalis deſumitur ex eodem S. Doctore locis citatis. Natura vniuerſalis intendit bonum totius vniuerſi, natura verò particularis bonum partis: id namque poſtulat proportio, & commenſuratio, quæ inter naturam, & bonum ab ea intentum, debet intercedere: ergo illa per ſe intendit corruptionem, ſecùs verò iſta; ergo cùm corruptio non poſſit pertinere ad intentionem primariam, quia hoc excedit eius naturam, ex eo, quòd ob maximam ſui imperfectionem eſt valde imperfecta in ratione appetibilis, fit inde, vt ſolùm pertineat ad intentionem ſecundariam eiuſdem naturæ. Hæc vltima conſequentia ex ſe videtur patere: antecedens verò etiam conſtat ex dictis.

Prima autem conſequentia probatur: quia ad bonum naturæ particularis non pertinet per ſe corruptio alterius, ſed per accidens ei coniungitur; ſecùs verò ad bonum totius vniuerſi: quoniam melius eſt vniuerſo, quòd ſit in eo diſtinctio, & inæqualitas partium, ac proinde quòd quædam ſint ingenerabiles, & incorruptibiles, ſecus verò aliæ, & ita quòd vna corrumpatur, & alia generetur, quàm quòd omnes ſint in æquali gradu perfectionis, quandoquidem ordo, & pulchritudo eius ex hac varietate & diuerſitate coaleſcit: ergo corruptio erit præter intentionem per ſe naturæ particularis, & de intentione naturæ vniuerſalis.

16. Sed obiicies primò contra hanc rationem, ex ea non ſolùm colligi corruptionem eſſe de intentione naturæ per ſe ſecundò, ſed etiam per ſe primò: nam ordo, pulchritudo, & diſtinctio vniuerſi, conſtat ex bono & malo, & ex alteratione generationis & corruptionis rerum, alioqui non eſſent in eo diuerſi gradus rerum corruptibilium, & incorruptibilium ſuæ naturæ relicti: ergo corruptio ita debet pertinere ad intentionem naturæ vniuerſalis, ſicut pertinet ſpecierum conſeruatio, & conſequenter per ſe primò. Patet vtraque conſequentia, quia quod pertinet ad pulchritudinem totius vniuerſi, debet eodem modo ac per ſe primò intendi.

Secundò obiicies, non eſſe per accidens ad bonum naturæ particularis corruptionem alterius: nam id, quod neceſſariò deſideratur ad generationem naturæ particularis, non eſt per accidens ad bonum talis naturæ, & productionem ipſius; ſed corruptio vnius formæ neceſſariò deſideratur ad generationem alterius naturæ particularis: ergo, &c. Minor probatur: nam cùm materia, ex qua generanda eſt, non poſſit eſſe ſine aliqua forma, neque habere duplicem, neceſſe eſt vt ad generationem vnius expellatur alia.

Confirmatur: effectus, qui ſunt aliquo modo per accidens, contingunt vt in paucioribus, vt patet in monſtris, quæ ſunt rarò contingentia; at corruptio non coniungitur, vt in paucioribus, ſed vt plurimum, cum generatione, & bono naturæ particularis: ergo non eſt per accidens reſpectu illius.

Ad primam ex his obiectionibus reſpondetur ex D.Thom.1.part.q.19.art.9.ad 4.& q.22.art. citato, necnon quæſt.1. de malo, vbi ſuprà, aliter pertinere ad perfectionem, & decorem vniuerſi generationes, & ſpecies tam rerum corruptibilium, quàm incorruptibilium, & aliter corruptiones, & defectus corruptibilium: nam illa per ſe pertinent tanquam ea, quæ immediatè, & per ſe præſtant ad decorem & perfectionem vniuerſi: iſta verò tanquam ea, ex quorum comparatione bona illa priora magis eluceſcunt: & ita omnia illa poſſunt per ſe primò cadere ſub intentione naturæ, ſecùs verò iſta, quia non ſunt per ſe bona, ſicut neque entia, ſed tantùm dicuntur bona ex eo, quòd conducunt ad generationem, & oſtenſionem boni.

Vnde S. Doct. loco citato ex quæſt. de malo explicans qua ratione corruptio cadat ſub intentione naturæ vniuerſalis, ſic inquit. *Corruptio dicitur mutatio naturalis ſecundum naturam vniuerſalem, quæ mouet ad generationem vel corruptionem: ad generationem quidem propter ſe, ad corruptionem autem in quantum generatio ſine corruptione eſſe non poteſt.*

17. Ad ſecundam, negandum eſt antecedens, & ad probationem dicendum eſt, aliud eſſe, an ex aliis capitibus deſideretur neceſſariò ad generationem naturæ particularis, & ab agente particulari cauſatam, quòd ad productionem illius corrumpantur alia: aliud verò, an hoc ex vi generationis intra propriam eius lineam petatur. Illud primum eſt verum, vt obiectio concludit; ſecùs verò hoc poſterius, quia ad prædictam generationem ſecundùm ea, quæ præciſè ex propriis petit, per accidens eſt, quòd materia priùs fuerit informata alia forma, quamuis ex aliis capitibus ſit neceſſarium, ſaltim naturaliter loquendo, quòd talis forma præceſſerit, & ideo, teſte Philoſopho, principia per ſe generationis tantùm ſunt materia, forma denuò introducta, & priuatio: vnde, quia generatio particularis, & agens particulare tantùm intendit per ſe id, quod per ſe ad generationem illam particularem requiritur, ideo per ſe non intendit corruptionem formæ præexiſtentis, ſed per accidens illi ſecundùm propriam lineam conſideratæ coniungitur: & ita licet nulla præcederet forma in illa materia, vt contingit in vermibus generatis ex ſpeciebus ſacramentalibus, fieret generatio ſubſtantialis, ſine aliqua corruptione formæ ſubſtantialis præexiſtens.

18. Ad confirmationem concedenda eſt maior, ſi attendatur præciſè ad ea, quæ ex vi illius lineæ, reſpectu cuius effectus illi dicuntur per accidens, deſiderantur, cum quo ſtare poteſt, vt ex vi alterius lineæ, reſpectu cuius effectus illi ſunt per ſe, oppoſitum contingat: quemadmodum licet peccata ſint effectus per accidens, & mala naturæ rationalis, vt talis; nihilominus ex coniunctione illius cum natura ſenſitiua vitiata, vt in pluribus contingunt, quia plures ſunt homines, qui magis ſequuntur delectabilia ſenſus, quàm dictamen rationis, vt docet D. Thom. quæſt.1. de malo, art.3. cuius doctrinam latè proſequitur Flandria 1. Metaph.q.9. art.2. ad 3. quod etiam multis aliis exemplis conſtat. Quia igitur lineæ formæ, & agentis particularis, reſpectu cuius corruptio eſt per accidens, coniungitur tam linea materiæ modo dicto conſiderata, quàm linea formæ, & agentis vniuerſalis, reſpectu quarum talis corruptio eſt aliquo modo per ſe: inde fit, vt cum generatione, & bono naturæ particularis coniungatur vt in plurimum corruptio.

§. III.

DILVVNTVR ARGVMENTA prima, & ſecundæ ſententiæ.

19. AD primum ergo pro prima ſententia reſpondetur S.Doct. in priori loco ex quæſt.19. deſumpto loqui de malo, vt habet rationem mali, & ideo ante verba ibidem relata inquit: *Quod cùm ratio boni ſit appetibilis, malum autem opponatur bono, impoſſibile eſt, quod aliquod malum in quantum huiuſmodi appetatur, nec appetitu naturali, nec animali, neque intellectuali, quæ eſt voluntas.* Et ita ſecundùm hanc conſiderationem, ſolùm per accidens ſe habet reſpectu intentionis

nis, & inclinationis naturæ; nos autem loquimur de malo, & priuatione, prout modo dicto conducit ad bonum, ſecundùm quam rationem habet ſuo modo rationem boni, & ſic poteſt cadere ſecundariò ſub intentione, ſeu inclinatione naturæ vniuerſalis, quamuis non ſub intẽtione particularis propter rationẽ dictam.

20. Per quod etiam patet ad ſecundum teſtimonium ex q.49. adductum, quamuis tam ad hoc, quàm ad alia ex 3. contra Gentes deſumpta poſſit dici, quòd eſſe aliquid intentum per accidens ſtat dupliciter.

Primò largè, ita vt ly per accidens idem valeat, ac per aliud, ſecundùm quam rationem quidquid eſt intentum ſecundariò, ac proinde non ratione ſui dicitur eſſe intentum per accidens reſpectu eius, quod intenditur primaria intentione.

Secundò verò, ita vt ly per accidens ſumatur omnino ſtrictè, vt excludit hoc, quod eſt cadere ſub intentione agentis, ſiue per ſe immediatè, ſiue per aliud: vt conſtat ex his, quæ in Logica diſp.13.n.56. diximus: vnde D.Th. ibidem inquit corruptionem, & alios defectus eſſe per accidens intentos, ſumit ly per accidens in priori ſenſu, non in poſteriori, vt conſtat ex locis pro aſſertione adductis, & ex 4.ſententiarum diſp.36. quæſt.1.art.1.ad 2.

Quibus omnibus addi poteſt, quòd aliquando loquitur S. Doct. de intentione agentis particularis, reſpectu cuius ſecundùm nullam conſiderationem corruptio eſt per ſe, vt iam diximus.

21. Ad confirmationem reſpondetur, D. Thom. loqui ibidem de malo culpæ in quantum tali, quod non per ſe, ſed per accidens ordinatur ad bonum, id eſt, coniungitur per accidens cum eo, quod ad bonum ordinatur.

Ad ſecundum, conuincere intentum de intentione per ſe primaria, non verò de ſecundaria naturæ vniuerſalis terminata ad corruptionem, non præcisè, vt eſt malum, ſed vt modo dicto conducit ad bonum, & adhoc, vt magis ſplendeat eſſe, & perfectio totius vniuerſi. Vnde exemplum ibidem adductum nihil probat: quia frigus non conducit ad id, quod calor intendit, corruptio verò ſatis prodeſt ad id, quod ſub intentione naturæ vniuerſalis cadit, vt explicatum eſt.

Ad confirmationem patet ex dictis concedendum eſſe antecedens, & negandam conſequentiam, ſi intelligatur de corruptione non vt eſt malum quoddam, ſed vt conducit ad bonum totius vniuerſi, & reſpectu naturæ vniuerſalis: contra quod nihil obeſt probatio ibidem adducta, quoniam tantùm conuincit corruptionem præcisè, vt eſt malum quoddam, non cadere etiam ſecundariò ſub intentione naturæ vniuerſalis, non tamen vt eſt bona bonitate extrinſeca finis, ad quem per ſe conducit: nam ſicut ad alia media appetenda, ſatis eſt, quòd ſint bona bonitate extrinſeca finis, ad quem conducunt, vt conſtat in ſumptione potionis amaræ, ita hoc ipſum ſufficit in corruptione reſpectu boni vniuerſi, ad cuius pulchritudinem modo iam dicto prodeſt.

22. Ad primum ſecundæ ſententiæ reſpondetur, D.Th. ibidem loqui de intentione per ſe, & ſecundaria, tam naturæ vniuerſalis, quàm particularis, ita tamen vt defectus, qui eſt pura priuatio, qualis eſt corruptio, cadat ſub intentione naturæ vniueſalis: defectus verò, qui non eſt vera priuatio, ſed aliquid poſitiuum deficiens, à maiori perfectione, quam primò intendebat agens particulare, poſſit cadere ſub intentione naturæ particularis, non quidem quatenus præcisè eſt quid deficiens, ſed quatenus ſaltem importat aliquam perfectionem, & bonitatem intrinſecam, quamuis illa ſit minor ea perfectione, quam per ſe primò prædictum agens intendebat.

Et ideo S. Doct. plura adduxit exempla, quorum aliqua deſeruiunt ad explicanda ea, quæ cadunt ſub intentione ſecundaria naturæ vniuerſalis, alia verò ad denotanda illa, quæ ſecundariò intenduntur à natura particulari, vt ſenium, & productio fœminæ: nam ex quo capite natura particularis non poteſt ſe diu conſeruare in ætate virili, appetit conſeruationem ſui in ſenili, quia ibidem habet ſuum eſſe, & perfectionem, quamuis minorem illa, quam habebat in priori ſtatu: quod idem in productione fœminæ proportionabiliter dicendum eſt.

23. Ad ſecundum reſpondetur, materiam dupliciter poſſe conſiderari, vel vt eſt ſuo modo cauſa vniuerſalis intra propriam lineam, vel vt habet rationem cauſæ particularis, & determinatæ; nam ſecundùm ſe ſumpta, & vt non magis reſpicit hanc, quàm illam formam, habet ſuo modo rationem cauſæ vniuerſalis reſpectu illarum: at vt eſt ſigillata & determinata ad hanc potiùs formam, quàm ad illam, vel vt incipit ad eam ſigillari, & determinari, eſt cauſa particularis reſpectu illius: quare vt eſt potentia paſſiua, reſpectu omnium formarum, correſpondet naturæ, & agenti vniuerſali, & è contra: vt verò eſt ſigillata ad hanc potiùs formam, quàm ad illam, vel ad eam incipit ſigillari, correſpondet agenti, & naturæ particulari, & è conuerſo: & ideo ſecundùm illam priorem conſiderationem per ſe ſecundò inclinatur, & intendit corruptionem, ſed ſecundùm poſteriorem non niſi per accidens: & ita corruptio cadit ſub intentione per ſe, & ſecundaria naturæ vniuerſalis, non verò naturæ particularis.

QVÆSTIO IV.

An, & quomodo verum ſit generationem vnius eſſe corruptionem alterius.

24. Titulus non intelligitur de generatione, & corruptione, vt actio, quia vt ex dictis quæſt.1. huius diſputationis conſtat, generatio, & corruptio in ratione actionis non diſtinguuntur, quandoquidem eademmet actione, per quam introducitur vna forma, expellitur alia; ſed de eiſdem, vt mutationes ſunt: ſicut neque etiam intelligitur de generatione, & corruptione accidentali, ſed ſubſtantiali, quamuis non nihil de illa ob connexionem doctrinæ dicemus.

§. I.

Rationes dubitandi.

Et ſanè videtur, nullo modo poſſe prædictum axioma verificari, quia generatio vnius, nec formaliter, nec identicè, nec concomitanter, nec cauſaliter, aut illatiuè poteſt eſſe corruptio alterius: ergo axioma illud nullo ſenſu erit verum. Conſequentia patet, quoniam in antecedenti referuntur omnes ſenſus, ſecundùm quos poterat verificari. Antecedens, quoad primam, & ſecundam partem conſtat: quia corruptio eſt mutatio quædam priuatiua, generatio verò poſitiua: at priuatio, quæ nihil eſt, non poteſt eſſe formaliter, aut identicè idem cum eo, quod eſt verum, & reale ens, aliàs ens, & non ens, eſſent idem: ergo, &c.

Quoad ſecundam verò, imò & quoad vltimam partem (de tertia námque in ſequenti argumento dicetur) etiam liquet: tum in nutritione hominis, vbi corrumpitur forma ſubſtantialis alimenti, & tamen ibi nec noua forma, nec nouum ſuppoſitum generatur: tum etiam in generatione vermis ex ſpeciebus ſacramentalibus: nam ibi inuenitur vera & ſubſtantialis generatio,

Digitized by Google

neratio, vt D. Thom. docet 3. part. qu. 77. art. 5. & 4. contra Gentes cap. 66. & nihilominùs nulla ibidem intercedit ſubſtantialis corruptio: quia ſub ſpeciebus illius nulla alia ſubſtantia præter Corpus Chriſti Domini continebatur: ergo in vtroque caſu generatio & corruptio non ſe concomitantur, nec vna infert aliam, aut inter ſe ordinem prioris, & poſterioris habent.

25. Secundò, generatio, & corruptio ſubſtantialis non ſunt in vno, & eodem inſtanti: ergo non poſſunt eſſe vllo modo idem, aut ſe concomitari, vel tandem ad inuicem ſe cauſare. Conſequentia eſt aperta: antecedens autem probatur; tum, quia vltima diſpoſitio ad formam denuò generandam introducitur in tempore immediatè antecedenti ad inſtans generationis, ſiquidem, niſi materia in prædicto tempore præſupponatur vltimè diſpoſita, & determinata ad hoc, vt in ſequenti inſtanti generationis informetur noua illa forma, non poterit in eo illam recipere: ergo in eodem tempore, & ante inſtans generationis debet corrumpi forma præexiſtens: Patet conſequentia, quoniam vltima diſpoſitio non compatitur ſecum naturaliter formam contrariam, quia eſt vltimum, quo ſubiectum redditur ineptum, & inhabile ad talem formam ampliùs retinendam: tum etiam, quia cùm materia, dum habet vnam formam, nequeat recipere aliam, oportet, vt forma denuò adueniens inueniat materiam iam expoliatam forma præexiſtenti, & conſequenter, quod hæc in tempore immediatè antecedenti defierit.

§. II.

Ex mente Ariſtotel. & D. Thom. quæſtio deciditur.

26. DIcendum tamen eſt, generationem ſubſtantialem vnius connaturaliter contingentem eſſe ſaltem concomitanter corruptionem alterius, non verò formaliter, aut identicè. Ita Capreolus in 2. diſt. 13. qu. vnica art. 2. in ſolut. ad primum Gregorij contra ſecundam concluſionem, Caietanus 1. 2. qu. 113. artic. 6. Medina ibidem, Bañez, Conimbricenſ. Rubio, & communiter omnes Philoſophi.

Conſulto autem de Generatione connaturaliter contingente, ac proinde habente rationem mutationis, loquuti ſumus in concluſione, ad denotandum generationem præternaturaliter contingentem, atque adeò præciſè ſecundùm ſua eſſentialia, quo pacto, vt ſuprà diſputatione præcedenti num. 19. diximus, rationem mutationis non ſortitur, corruptionem ſecum annexam nequaquam habere; quod & nihil ampliùs conuicit vltima probatio ſup. num. 24. pro oppoſita ſententia adducta. In hoc igitur ſenſu aſſertio hæc quoad priorem partem, ſcilicet generationem vnius eſſe vtcunque corruptionem alterius, Probatur.

26. Primò, teſtimonio Ariſt. & D. Thom. ille namque 3 Phyſic. text. 73. & in hoc lib. text. 17. aſſerit: * Interitus huius alterius eſt ortus, & è contra ortus huius alterius interitus. * Vbi Doct. Angel. ait: * Vno corrupto generatur aliud, & vno generato aliud corrumpitur: & ſic conſideratur quidam circulus in generatione & corruptione. * Et hoc ipſum docet pluribus aliis locis pro ſecunda huius aſſertionis parte referendis.

Secundò ratione ſæpiùs repetita, & ex D. Thom. loco citato deſumpta: nam cùm materia nequeat eſſe denudata ab omni forma, nec habere multiplicem, oportet, vt ad introductionem vnius expellatur alia, & conſequenter, quòd generatio, & corruptio, prout connaturaliter contingunt, ſe mutuò concomitentur.

Secunda verò eiuſdem aſſertionis pars, ſcilicet generationem, & corruptionem non eſſe formaliter, aut identicè eandem mutationem, eſt D. Thom. 1. 2. quæſt. 113. art. 6. ad ſecundum, & in 2. diſt. 34. art. 2. ad quintum, ac quæſt. 28. de veritate art. 6. & 1. vbi ſic inquit: *Generatio eſt mutatio de non ſubiecto in ſubiectum: corruptio verò eſt mutatio de ſubiecto in non ſubiectum, & ideo in obiectione vnius affirmati & adeptione alterius, oportet duas mutationes intelligere, quarum vna ſit generatio, & alia corruptio, vel ſimpliciter, vel ſecundum quid: ſic ergo ſi in tranſitis, qui eſt de albedine in nigredinem, conſideretur ipſe motus idem motus figuratur per ablationem vnius, & introductionem alterius, non autem ſignificatur eadem mutatio, ſed diuerſæ, tamen ſe inuicem concomitantes: quia generatio vnius non eſt ſine corruptione alterius.*

Vbi, vt vides, abſolutè docet generationem & corruptionem eſſe duas mutationes diuerſas, eatenus dici generationem vnius, eſſe corruptionem alterius, quatenus prædictæ mutationes ſe concomitantur.

28. Nec poteſt S. Doct. exponi de diuerſitate ſolùm formali: tum, quia abſolutè, & ſimpliciter inquit eas eſſe diuerſas: tùm etiam, & maximè, quia ratio, quam ibidem innuit, quamque ſtatim expendemus, maiorem diuerſitatem conuincit: tum denique, quia art. 6. eiuſdem qu. 28. inquit, prædictas mutationes eſſe realiter diuerſas, ſicut negationem, & affirmationem, quas conſtat non identificari inter ſe: & ideò Sanctum Doct. ſequuntur omnes Doctores pro priori aſſertionis parte relati.

Ratio ergo fundamentalis deſumitur ex eodem Ang. Doct. locis citatis, quæ poteſt ſub hac forma proponi: Generatio, & corruptio ſubſtantialis, habent terminos ad *quos* formaliter, & realiter diuerſos: ergo nec formaliter, nec identicè erunt vna, & eadem mutatio, ſed multiplex. Conſequentia patet, quoniam mutationes diſtinguuntur formaliter penes terminos ad *quos*, vt 5. Phyſic. diſp. 23. n. 7. & deinceps oſtendimus: ergo hoc ipſo quòd earum termini, non ſolùm formaliter, ſed etiam realiter diſtinguantur, debent etiam ipſæ eodem modo diſtingui, vt inductione facta in omnibus mutationibus, & earum terminis ſatis conſtat. Antecedens vero eſt perſpicuum, quia generatio terminatur ad eſſe, corruptio verò ad non eſſe: eſſe autem, & non eſſe ſolùm formaliter, ſed etiam realiter, ſaltem negatiuè diſtinguuntur, vt in Logica diſput. 3. num 30. diximus, & ex terminis ipſis conſtare videtur: ergo, &c.

29. Confirmatur ratione, quam innuit idem Angelicus Doct. art. 1. quæſt. 20. de veritate, iam citato: nam ad vnam ſimplicem mutationem, prout diſtinctam à motu, ſolùm concurrunt duo termini; at in generatione, & corruptione inueniuntur quatuor realiter inter ſe diſtincti: ergo generatio, & corruptio ratione ſimplicis mutationis (quo pacto de eis in præſenti loquimur) non vna tantùm, ſed duæ mutationes realiter inter ſe diſtinctæ erunt. Conſequentia eſt legitima.

Maior verò probatur, & explicatur ab eodem S. Doct. ex diſcrimine, quod intercedit inter motum ex vna parte, & ſimplicem mutationem ex alia, quòd ad motum, quippè qui eſt de ſubiecto in ſubiectum, id eſt, de termino poſitiuo in terminum etiam poſitiuum, petuntur quatuor termini, & ita ad motum calefactionis, verbi gratia, deſideratur quòd præceſſerit in ſubiecto frigus, & quòd per motum illum expellatur, ac proinde ſit ibi non eſſe frigoris (ecce duos terminos) & deinde quòd præfuerit in eodem ſubiecto non eſſe caloris, & per motum acquiratur calor (ecce aliquos duos.) Cæterùm, quia ſimplex mutatio, vt diſtincta à motu, tantùm eſt de

Digitized by Google

non ſubiecto in ſubiectum ſ, vel è contra , id eſt, à priuatione ad habitum , vel è conuerſo , vt , verbi gratia , de non lucido in lucidum : ideò ad illam non deſiderantur niſi duo termini , ſcilicet priuatio , vel negatio , & habitus, ſeu forma oppoſita : & propterea ad hoc, vt aër fiat lucidus,ſatis eſt,quòd tranſeat à non lucido in lucidum.

Minor autem patet : nam ad generationem, & corruptionem ſubſtantialem requiritur , quòd forma præexiſtens præceſſerit in materia, & quòd in inſtanti generationis ſit non eſſe illius (ecce duos terminos) & ſimiliter , quod præcedat priuatio formæ generandæ , & forma ipſa in illo inſtanti introducatur (ecce alios duos :) ergo , &c.

Secundò probatur apertiſſimè , & facilè hæc ſecunda aſſertionis pars ratione illa,quam initio quæſtionis pro ratione dubitandi propoſuimus:quia ſcilicet,corruptio eſt mutatio quædam priuatiua,generatio verò poſitiua ; at priuatio , quæ nihil eſt, non poteſt eſſe formaliter , aut identicè idem cum eo , quod eſt verum , & reale ens, aliàs ens,& non ens,eſſent idem ergo , &c.

§. III.

Obiectiones aduerſus doctrinam traditam , & ſolutio illarum.

30. SEd obiicies primò contra hanc ſecundam aſſertionis partem D. Thom. in loco citato ex diſtinctione 34. concludere , corruptionem , & generationem diſtingui ratione: ergo ſentit, quòd licet formaliter diſtinguantur , nihilominùs ſunt identicè idem.

Secundò , contra primam rationem eiuſdem S. Doct. obiicies,quòd quando aër illuminatur , eſt tantùm ibi vnica mutatio , & nihilominùs dantur duo termini ad *quos*: ergo ex diuerſitate terminorum ad *quos* non benè colligit D. Thom. diuerſitatem mutationum. Maior eſt D. Thom art. 1. quæſt. 28.de veritate, iam citata : minor verò etiam conſtat,quia hoc ipſo quod aër tenebroſus fiat lucidus, tranſit à non eſſe lucidi ad eſſe illius, & inſuper ab eſſe tenebræ ad non eſſe illius:at hic terminus ad *quem*, ſcilicet non eſſe tenebræ,non eſt formaliter idem ac eſſe lucidum, &ita Angelus habet non eſſe tenebræ materialis,non tamen eſt lucidus luce materiali ei oppoſita:ergo iam ibidem duo termini ad *quos* dabuntur.

31 Ex quo etiam contra confirmationem ſubiunctam tertia deducitur obiectio : nam illuminatio aëris tenebroſi eſt vnica ſimplex mutatio , vt ex D. Th. dicebamus : & tamen cùm aër tranſit à tenebroſo in lucidum , & à tenebroſo in non tenebroſum ; dantur ibi quatuor termini ſaltim virtualiter , ſeu formaliter diſtincti: ergo confirmatio illa falſo nititur fundamento , ſcilicet quamlibet mutationem ſimplicem ſolùm eſſe inter duos terminos. Minor probatur, quia eademmet tenebra , vt collata cum luce tanquam terminus eius *à quo* eſt virtualiter diſtincta à ſe , vt comparata cum non eſſe eiuſdem tenebræ , quia vt ſic reſpicit diſtinctum terminum ad *quem* , ſcilicet lucem , & non eſſe tenebræ , quæ, vt modò in ſecunda obiectione oſtendimus , ad inuicem diſtinguuntur: ergo dabuntur illi quatuor termini modo dicto diſtincti , ſcilicet tenebra , vt habet vim duorum terminorum à *quibus* , & non eſſe tenebræ , ac tandem eſſe lucis.

Quartò , contra eandem rationem obiicies : nam ideò generatio, vt actio , non diſtinguitur , vt producit vnam formalem , & expellit aliam : quia expulſio vnius eſt terminus ſecundarius actionis generatiuæ alterius , & actiones non multiplicantur penes terminos ſecundarios : ſed etiam ad mutationem , quæ eſt generatio , & ad terminum eius , ſcilicet formam introducendam, conſequitur non eſſe formæ præexiſtentis , & ita habet ſe ad inſtar termini ſecundarij: ergo penes tales terminos non debet duplex multiplicari mutatio.

Confirmatur , corruptio etiam , vt mutatio,& conſequenter eius terminus , ſemper eſt de ſecundaria intentione naturæ : ergo non petet nouam mutationem , ſed eandem cum alio termino , quæ proinde per ſe primò terminetur ad aliquid poſitiuum,& ſecundariò ad non eſſe formæ præexiſtentis.

32. Ad primam ex his obiectionibus reſpondetur, priuationem dupliciter poſſe conſiderari , ſcilicet, vel per modum remotionis entis , ſecundùm quam rationem ſuo modo inuenitur à parte rei , vel per modum entis ab intellectu conficti : vnde ſecundùm priorem illam rationem diſtinguitur diſtinctione reali negatiua à quouis ente : ſecundùm poſteriorem verò ſola ratione , ſicut ſolùm eſt ens per rationem,& intellectus conſiderationem, quod latè oſtendimus in Logica diſputatione 2. numer 34. Quare cùm corruptio ſit mutatio quædam priuatiua , vt qu. 1. huius diſput. diximus , ideò D. Th. potuit aſſerere eam diſtingui ratione à generatione , quamuis etiam diſtinguatur diſtinctione reali negatiua per modum remotionis entis , quæ reuerà independenter ab intellectu reperitur.

Ad ſecundum , concedenda eſt maior , & neganda minor , cuius rationem & exactam huius rei explicationem tradit D. Thom. quæſt. 28. de veritate art. 6. his verbis *Eſt autem oppoſitorum attendenda quædam differentia : nam quædam opoſita ſunt , quorum vtrumque ponit naturam aliquam , vt album , & nigrum : & in talibus oppoſitis negatio vtriuſque eſt negatio realis, id eſt negatio alicuius rei : & ideò cùm ſit affirmatio , non ſit negatio , quia eſſe album,non eſt idem quod non eſſe nigrum, ſed realiter differunt & ideò corruptio nigri , cuius terminus eſt non eſſe nigrum , & generatio albi,cuius terminus eſt eſſe album , ſunt realiter diuerſæ mutationes quamuis ſit vnus motus , vt ſupra dictum eſt.* ❊ Quædam verò oppoſita,quorum alterum tantùm eſt natura quædam; reliquum verò non eſt niſi remotio,vel negatio ipſius, ſicut patet in oppoſitis , ſecundum affirmationem, vel negationem , vel ſecundùm priuationem , & habitum : & in talibus negatio oppoſiti, quod ponit naturam aliquam , eſt realis , quia eſt alicuius rei ; negatio verò alterius oppoſiti non eſt realis , quia non eſt alicuius rei: & ideò hæc negatio negationis nihil differt ſecundùm rem à poſitione alterius: vnde ſecundùm rem idem eſt generatio albi, & corruptio non albi.

33. Ecce ergo , quomodò in via S. Doct. non eſſe non albi, aut tenebræ, ſeu carentiæ lucis, quæ eſt negatio negationis, non differt ab eſſe albi , aut ab eſſe lucis: & meritò ſanè: tum quia forma , per quam expellitur tenebra,ſeu carentia lucis,nihil eſt aliud quàm lux , & conſequenter non eſſe tenebræ , erit idem ac ipſa lux. Tùm etiam , quia vt communiter dicunt Dialectici , duæ negationes affirmant , & ita idem eſt dicere aliquid non eſſe impoſſibile , ac dicere eſſe poſſibile , & aërem non eſſe tenebroſum , ac eſſe lucidum.

Nec contra hoc vim habet probatio illa de Angelo ibidem ſubſumpta , nam cùm per hoc nomen *tenebra* non ſolùm carentia , ſed priuatio lucis ſignificetur,ad quam proinde aptitudo ſubiecti reſpectu lucis materialis requiritur : ideò carentia, ſeu non eſſe tenebræ , ex duplici capite poteſt prouenire, vel ſcilicet ex præſentia,ſeu poſitione formæ, nempe lucis , vel ex incapa

Digitized by Google

incapacitate ſubiecti reſpectu talis formæ.

Quia ergo Angelus eſt incapax ad habendam lucem materialem, ideò habet carentiam tenebræ materialis, quamuis non habeat lucem: at verò cùm in aëre, & aliis ſubiectis, circa quæ repetitur mutatio à termino à *quo* ad terminum ad *quem*, de quibus in præſenti loquimur, talis incapacitas non reperiatur, ſed priùs capacitas, & aptitudo ad talem formam, ideò non eſſe tenebræ ſolùm poteſt in illis prouenire ex præſentia, ſeu poſitione lucis, atque adeò in illis idem prorſus re ipſa eſt generatio lucis, & corruptio tenebræ, ſeu non lucis Ex quo etiam patet, quod illud non eſſe tenebræ in Angelo eſt diſtinctæ rationis, ac non eſſe tenebræ ſeu carentiæ lucis repertæ in ſubiecto capaci. Per quod etiam ad tertiam obiectionem contra confirmationem factam ſatis patet.

34. Ad quartam obiectionem neganda eſt minor: quia ad generationem prout eſt mutatio, non conſequitur tamquam terminus ſecundarius eius non eſſe formæ præexiſtens, ſed eo modo, quo terminus vnius mutationis poſterioris ſequitur ad aliam priorem: non ſecùs proportione ſeruata, ac terminus volitionis ſequitur ad terminum intellectionis, mediante tamen alia actione, ſcilicet volitione ipſa, & ideò non eſt terminus eius ſecundarius; at ad terminum generationis vt actio, conſequitur non eſſe formæ præexiſtentis, vt terminus illius ſecundarius, quia nulla alia actio inter vtrumque mediat, vt ſupra q. 1. huius diſp. num. 2. oſtendimus.

Ad confirmationem dicendum eſt, quòd licet actio nequeat eſſe de ſecundaria intentione, quia eſt potiſſima actualitas, per quam agens ſe communicat, benè tamen mutatio: nam hæc poteſt ſubſequi ad priorem aliquam actionem, & ideò genera ſubſtantialis vt mutatio, eſt de ſecundaria intentione operis, licet ex alio capite ſit de primaria intentione operantis: & ſimiliter, ſi Deo impediente reſultantiam totius frigiditatis in aqua, poſtea ſublato impedimento reſultaret, tunc eſſet noua mutatio, quamuis frigiditas, & mutatio illa ſit de ſecundaria intentione, & ſequuta ex vi mutationis ſubſtantialis, qua aqua generata eſt, vt lib. 2. Phyſic. diſput. 10. num. 114. tetigimus: vnde benè poterit corruptio, & terminus eius eſſe de ſecundaria intentione, & nihilominùs eſſe noua mutatio, quamuis non poſſit eſſe noua actio, neque eius terminus poſſit illam petere: quia ea, quæ ſunt de ſecundaria intentione, maximè ſi ſunt entia negatiua, non poſſunt petere diſtinctam actionem ab illa, per quam ſit id quod per ſe primò intenditur.

§. III.

Diluuntur rationes dubitandi initiò adductæ.

35. AD primam ergo dubitandi rationem initio quæſt. poſitam, patet ex dictis, quomodò generatio vnius ſaltim concomitanter ſit corruptio alterius: & ad probationem in contrarium dicendum eſt, ſatis eſſe, quod ibidem intercedat noua aggeneratio, quæ eſt partialis quædam generatio: quod in quo ſenſu intelligendum ſit, tetigimus in Logica diſput. 13. numer. 35. & infra diſput. 5. ampliùs explicabimus. Ad ſecundam probationem dicendum eſt, generationem illam non eſſe omninò naturalem, ſed præſuppoſitiuè, ſaltim miraculoſam: in præſenti autem loquimur de generatione omninò connaturaliter facta.

Ad ſecundam, negandum eſt antecedens, & ad primam probationem concedendum eſt antecedens de diſpoſitionibus non omninò vltimis, ſed comparatiuè ad alias diſpoſitiones, ſeu diſpoſitionum gradus, quæ ordine durationis præcedunt generationem, & ſunt purè introductiuæ, non verò ſimul conſeruatiuæ: & deinde neganda eſt conſequentia, quia diſpoſitio purè introductiua non eſt incompoſſibilis cum forma præexiſtenti, quippè quæ, vt oſtenſum eſt diſput. præcedenti, quæſt. 7. ſubiectatur in compoſito antecedenti, & quando terminanda erat, ſcilicet in inſtanti ſequenti, tunc compoſitum illud, & ipſa ad eius deſitionem deſinit. Ad ſecundam probationem dicendum eſt ſatis eſſe, quòd forma adueniens intelligatur inuenire materiam, iam expoliatam forma præexiſtenti prioritate *a quo* naturæ, & in genere cauſæ materialis, non verò prioritate in *quo*, & realis durationis, vt in ſequenti quæſt. magis explicabitur.

QVÆSTIO V.

Vtrùm generatio, & corruptio habeant inter ſe mutuum ordinem prioris, & poſterioris in diuerſo genere cauſæ.

POſtquam explicuimus, generationem, & corruptionem ſubſtantialem ſe inuicem concomitari, reſtat explicandum; an cum hac ſimultate ſit etiam mutuus ordo prioris, & poſterioris in diuerſo genere cauſæ: nomine autem cauſæ, & cauſalitatis eius non intelligimus veram, & rigoroſam cauſalitatem, ex parte vtriuſque ſe tenentem: nam cùm corruptio tantum ſit mutatio quædam priuatiua, ſicut etiam terminus eius eſt priuatio formæ præexiſtentis, non poteſt verè, & rigoroſè cauſare, ſed eius cauſalitas, ſi quæ eſt, debet eſſe impropria, & ſolùm reductiuè ad aliquod genus cauſæ pertinere.

§. I.

Proponitur ſententia negans.

36. PRima ſententia negat, mutuum ordinem prioris, & poſterioris in diuerſo genere cauſæ inter generationem, & corruptionem ſubſtantialem, quia exiſtimant authores illius corruptionem nullo modo eſſe priorem reſpectu generationis, ſed omninò poſteriorem natura, & in eodem inſtanti eandem concomitari: hanc innuit Suarez diſp. 27. ſuæ Metaphyſic. ſect. 21. num. 21. & eam docent aliqui ex recentioribus.

Poſſet autem ſententia hæc probari omnibus argumentis, quibus diſp. præcedenti quæſt. vltima idem Suarez, & alij conuincere intendebant, vltimam diſpoſitionem ad formam ſubſtantialem, & formam ipſam non poſſe in diuerſo genere cauſæ mutuò ſe cauſare, ſcilicet in genere cauſæ materialis, & efficientis ob intrinſecam repugnantiam, quæ videtur eſſe in hoc, quòd aliquid ſit cauſa ſuæ cauſæ efficientis: nam ſi quæ eſt mutua cauſalitas, ſeu ordo prioris, & poſterioris inter generationem, & corruptionem debet eſſe ſaltim inter alia in prædictis generibus cauſarum, ita vt corruptio ſit prior in genere cauſæ materialis, & generatio in genere cauſæ efficientis.

37. Et deinde ratione ex propriis, & peculiaribus naturis generationis, & corruptionis deſumpta. Probatur primò: nam forma corrumpenda non expellitur, niſi quia alia forma introducitur: ergo nullo modo poteſt intelligi illam expelli, priùs quàm hæc introducatur; & per conſequens expulſio,

Digitized by Google

eu corruptio vnius, & generatio alterius, non poſſunt habere inter ſe mutuum ordinem prioris, & poſterioris. Antecedens patet, quia vna forma expellit aliam ratione incompoſſibilitatis quam habet cum illa in eodem ſubiecto, ac proinde ideò vna expellitur, quia alia introducitur. Prima verò conſequentia videtur ſequi ex antecedenti: nam ſi tota ratio expulſionis eſt introductio alterius formæ, nequit vllo modo intelligi corruptio antequàm intelligatur introductio: & ita illa nulla ratione erit prior, quàm iſta.

Secundò, effectus ſecundarius formæ nequit eſſe prior ſua cauſa formali: ergo non eſſe formæ præexiſtentis, non poterit vlla ratione eſſe prior, quàm forma denuo introducta: ergo nec corruptio habebit aliquam prioritatem reſpectu generationis. Vltima conſequentia patet ex prima, prima verò ex antecedenti: quoniam non eſſe formæ præexiſtentis, eſt effectus ſecundarius formæ denuo introductæ, quippè cum eo ipſo, quòd vna forma informet, ſequitur non eſſe alterius in eodem ſubiecto, & ideò communiter dicunt Philoſophi vnam formam expelli per aliam in genere cauſæ formalis. Antecedens autem ſatis conſtat, qui effectus ſecundarius nequit eſſe prior quàm primarius; conſequenter, neque erit prior, quàm forma, quæ neceſſariò præcedit ordine naturæ ſuum effectum formalem primarium.

§. II.

Sententia Ariſt. & D. Thom. defenditur.

38. Dicendum tamen eſt, generationem, & corruptionem ſubſtantialem habere inter ſe mutuum ordinem prioris & poſterioris, ita quidem vt generatio ſit prior in genere cauſæ finalis, efficientis, & formalis: corruptio verò in genere cauſæ materialis. Hanc tenent omnes Doctores diſput. præcedenti quæſt. vltima pro noſtra ſententia relati, & deducitur apertè ex teſtimoniis Ariſtot. & D. Th. ibidem relatis. Inſuper autem.

Probatur eleganti teſtimonio D. Th. in 4. diſt. 17. qu. 1. art. 4. quæſtiunc. 3. vbi ſic ait: *Omnis prioritas ſecundum ordinem naturæ aliquo modo reducitur ad ordinem cauſæ, & cauſati, &c. Ex parte autem cauſæ materialis ſe tenet ſecundum quandam reductionem, omne illud, per quod materia efficitur propria huius formæ, ſicut ſunt diſpoſitiones & remotiones impedimentorum, & ideò in generatione naturali, quando corruptio vnius eſt generatio alterius, & per hoc, quòd forma vna inducitur alia expellitur, remotio formæ præexiſtentis ſe tenet ex parte cauſæ materialis, & ideò ſecundum ordinem cauſæ materialis præcedit naturaliter introductionem alterius formæ; ſed ſecundùm ordinem cauſæ formalis eſt è conuerſo: & quia forma, & finis, & agens incidunt in idem numero, vel ſpecie, ideo & in ordine cauſæ efficientis introductio formæ prior eſt, quia forma introducta eſt ſimilitudo formæ agentis, per quam agens agit, & ſimiliter in ordine cauſæ finalis, quia natura principaliter intendit introductionem formæ, & ad hanc ordinat expulſionem omnis eius, cum quo ſtare non poteſt formæ intentio.*

39. Et confirmatur ex eodem S. Doct. 1. 2. qu. 113. art. 8. ad primum, vbi ſic habet. *Receſſus à termino à quo, & acceſſus ad terminum ad quem, dupliciter poſſunt conſiderari; vno modo ex parte mobilis, & ſic naturaliter receſſus à termino præcedit acceſſum ad terminum, priùs enim eſt in ſubiecto mobili oppoſitum quod abiicitur, & poſt modum eſt id, quod per motum aſſequitur mobile, ſed ex parte agentis eſt è contra: agens enim per formam, quæ in eo præexiſtit, agit ad remouendum contrarium, ſicut ſol per ſuam lucem agit ad remouendum tenebras, & ideò ex parte ſolis, priùs eſt illuminare, quàm tenebras remouere: ex parte autem aëris prius eſt purgari à tenebris, quàm conſequi lumen ordine naturæ, licet vtrumque ſit ſimul tempore.*

Ecce ergo, quomodò ex parte mobilis, ſeu in genere cauſæ materialis, priùs eſt corruptio formæ præexiſtentis, & ex parte agentis, ſeu in genere cauſæ efficientis priùs eſt, ſeu intelligitur eſſe introductio formæ denuo inducendæ: cùmque forma illa, quæ eſt prior in genere cauſæ efficientis, quam alia, ſit prior in genere cauſæ formalis, imò finalis, vt ex D. Thom. modò dicebamus, conſequens eſt, vt cum prioritate corruptionis formæ expellendæ in genere cauſæ materialis ſtet in via eiuſdem S. Doct. prioritas formæ introducendæ in genere cauſæ efficientis formalis, & finalis.

40 Et deinde ratione fundamentali, quam idem Ang. Doct. locis citatis innuit, ſic probatur: nam mater a actuata per vnam formam ſubſtantialem eſt impedita, dum illam habet in ordine ad introductionem alterius, & ita introductio nouæ formæ aliquo modo pendet à corruptione præexiſtentis, ergo corruptio eius erit prior in genere cauſæ materialis, & introductio alterius habebit prioritatem in genere cauſæ, efficientis, formalis, & finalis. Antecedens patet ex his, quæ ſæpiùs inculcauimus, ſcilicet, vnam formam ſubſtantialem eſſe incompoſſibilem cum alia: vnde introductio vnius aliquo modo pendebit à corruptione alterius.

Conſequentia verò quoad primam partem videtur manifeſta, quia id, quod ex parte materiæ ſe tenet, & habet ſe per modum diſpoſitionis, vel purgationis ab his, quæ impediunt nouam receptionem, & introductionem formæ ſubſtantialis, reducitur ad ordinem cauſæ materialis: nam omnis prioritas, vel poſterioritas, ſecundùm ordinem naturæ, ſeu omnis dependentia, vel independentia, quæcumque illa ſit, reducitur aliquo modo ad ordinem cauſæ, ex parte cuius ſe tenet, vt ex D. Th. dicebamus, & ex ſe conſtare videtur.

41. Quoad ſecundam verò partem, ſic eadem conſequentia probatur, & explicatur: nam id, medio quo agens aliquid operatur, reducitur ad genus cauſæ efficientis & habet prioritatem aliquem in hoc ordine, reſpectu eius, quod medio illo fit, quia intelligitur ſe tenere ex parte agentis ad hoc, vt medio illo attingat effectum: at agens non niſi media introductione nouæ formæ expellit præexiſtentem, ſi quidem ſolùm per inductionem vnius expellitur alia: ergo in genere cauſæ efficientis priùs eſt generatio vnius formæ, quam corruptio, ſeu expulſio paſſiua alterius: cùmque eadem expulſio ordinetur à natura ad introductionem nouæ formæ, erit etiam in genere cauſæ finalis ipſa introductio prior corruptione: ac denique, cùm prædicta corruptio ſit etiam effectus formalis ſecundarius introductionis, quippè qui ex vi informationis ſubſequitur: ſit inde, vt eadem generatio, ſeu introductio prioritatem etiã in genere cauſæ formalis reſpectu corruptionis ſortiatur.

Confirmatur exemplo D. Thom. ſuprà adducto, & nunc ampliùs perpenſo, ſcilicet aëre aperiente feneſtram, & per eam ingrediente: nam ex parte ipſius aëris, qui eſt agens, priùs eſt ingreſſio actiua, quàm apertio feneſtræ, quando quidem feneſtra aperitur actiuè ab ingreſſu aëris; at ex parte eiuſdem feneſtræ prius eſt eam aperire, quàm aërem ingredi, quia ipſa non niſi aperta aditum præbet aëri ad hoc, vt ingrediatur.

42. Nec valet ſolutio, quam Franciſcus Suarez (cui hoc exemplum D. Th. omniumque veterum Philoſophorum, & ratio ex ipſo deſumpta valde diſplicet

Digitized by Google

cet) illi adhibet, inquiens, quòd apertio feneſtræ eſt effectiuè ab aëre impellente: ipſe tamen vt impellens, & efficiens, nullo modo eſt effectus apertionis in genere cauſæ materialis, quia non efficit motum feneſtræ, vt introductus iam in locum eius, ſed vt contingens, & imprimens illi impulſum, quod facit priùs tempore, vel inſtanti, quàm in locum feneſtræ introducatur, ipſaque à ſuo loco moueatur. Cuius rationem reddit, quoniam in inſtanti terminatiuo acceſſus aëris ad feneſtram, eſt verum dicere, nunc accedit aër ad illam, ac proinde nunc imprimit illi virtutem, & conſequenter etiam verificabitur, nunc non mouetur feneſtra, & immediatè poſt mouebitur, quia eius motus incipit per vltimum non eſſe: & ita reſpectu illius efficientiæ nulla eſt cauſalitas materialis in effectu, quia hæc ſupponit ſimultatem in eadem duratione.

Non itaque hæc ſolutio valet: nam ſi aër motu continuo ingrediatur per feneſtram, & ipſa per motum etiam continuum aperiatur, tunc licet in illo priori inſtanti acceſſus aëris ad feneſtram non ſit motio, & apertio feneſtræ, nihilominùs toto tempore, quo aër ſucceſſiuè ingreditur per illam, aperitur etiam ipſa feneſtra per motum continuum, & ex vi motus non interrupti eiuſdem aëris: ergo ſimul, & in eadem duratione ſunt motus aëris per feneſtram, ac motus, & apertio eiuſdem feneſtræ ex vi motus aëris iam dicti cauſata; ergo cùm motus ille aëris per prædictum locum aliquo modo dependeat ex ſublatione, & remotione feneſtræ, ſeu ex apertione illius, ſit inde, vt motus & ingreſſus aëris, ſit prior in eadem duratione prioritate naturæ in genere cauſæ efficientis: & rurſus apertio, & motus feneſtræ ſit prior in genere cauſæ materialis, quàm motus aëris.

§. III.

Soluuntur argumenta prioris ſententiæ.

43. AD fundamenta ergo oppoſitæ ſententiæ ex principiis generalibus deducta, ſatis patet ex his quæ diſp. præcedenti à num. 103. vſque ad finem diximus.

Ad primum verò ex peculiaribus rationibus generationis & corruptionis formæ ſubſtantialis deſumptum concedendum eſt antecedens, ſi ly *quia* dicat *quia* in genere cauſæ efficientis, formalis, aut finalis, & iuxta dicta loco citato: nam cùm prioritas, & dependentia cauſatum, tantum ſit prioritas à *quo* non verò realis in *quo*, ideo optimè explicatur per ly *quia*, vt ſi dicas forma præexiſtens expellitur, quia præſens introducitur: & deinde diſtinguendum eſt primum conſequens, & concedenda eſt conſequentia, ſi ly *prius* intelligatur de prioritate in genere cauſæ efficientis, formalis, & finalis, ſecùs verò ſi de prioritate in genere cauſæ materialis fuerit intellectum.

Nec contra hoc habet vim probatio ibidem ſubſumpta: nam ex hoc quòd tota ratio corruptionis, ſeu expulſionis paſſiuæ in genere cauſæ efficientis, ſit introductio nouæ formæ, ſolum colligitur corruptionem non poſſe intelligi in eodem genere, vt aliquid priùs quàm introductio, ſecùs tamen in alio, ſcilicet in genere cauſæ materialis, in quo prædicta corruptio, & purgatio materiæ à forma præexiſtenti intelligitur eſſe prior, quàm forma generanda, quauis facta collatione inter hæc duo genera cauſarum, & prioritates earum, ſit ſimpliciter prior introductio, vt ſe tenet ex parte agentis, quàm corruptio, ſeu purgatio, & emundatio materiæ ab impedimentis, vt loco citato fuſiùs explicatum eſt.

44. Ad ſecundum, concedendum eſt antecedens, intellectum de effectu ſecundario cauſæ formalis, vt effectus ſecundarius illius eſt, quia ſecundùm iſtam rationem formaliter, & reduplicatiuè ſumptam nequit eſſe prior ſua cauſa formali, ſecùs verò ſi intelligatur de eo, quod aliàs eſt effectus ſecundarius in prædicto genere, & nihilominùs habet aliquo modo rationem cauſæ materialis reſpectu illius: nam ſecundùm iſtam rationem, benè poteſt eſſe prior in hoc genere, quàm id, quod aliàs eſt cauſa formalis modo dicto reſpectu eiuſdem.

Itaque, expulſio formæ ſubſtantialis præexiſtentis in materia poteſt conſiderari dupliciter: vno modo quatenus ſe tenet ex parte materiæ per modum purgationis ab impedimentis, ex quorum ablatione remanet ipſa per modum potentiæ omninò expedita ad hoc, vt recipiat nouam formam: alio modo ſecundùm quod ſe tenet ex parte formæ, ex eo; quod eſt effectus ſecundarius illius, ac proinde ſubſequitur ex vi informationis eiuſdem formæ, & ſecundùm priorem conſiderationem habet ſe per modum quaſi diſpoſitionis in ordine ad receptionem nouæ formæ, ac proinde pertinet ad ordinem cauſæ materialis, & ita poteſt in hoc ordine eſſe prior, quàm ſua cauſa formalis, reſpectu cuius habet aliàs eſſe effectum ſecundarium, quia quæuis forma non vtcumque pendet à materia, ſed ab eadem, vt expedita, & conſequenter, vt emundata ab omni impedimento: at ſecundùm poſteriorem, pertinet ad ordinem cauſæ formalis per modum cauſati in hoc genere: & ideò ſecundùm hanc rationem formaliter, & reduplicatiuè ſumptam nequit habere aliquam prioritatem reſpectu formæ denuò introductæ: nam id, quod eſt poſterius quatenùs tale, nequit eſſe prius in vno, & eodem ordine.

45. Poteſtque hoc explicari exemplo ſatis accommodato diſpoſitionum omninò vltimarum, quæ ſubſequuntur per naturalem dimanationem à forma ſubſtantiali: nam hæ poſſunt conſiderari ſecundùm quod ſe tenent ex parte formæ, vt ſunt effectus illius, vel ſecundùm quod ſe tenent ex parte materiæ, ex eo quòd diſponunt ad receptionem eiuſdem formæ vt diſp. præc. vlt. q. oſtenſum eſt: & priori modo nequeunt habere aliquam prioritatem reſpectu illius, quia conſiderantur præciſè vt effectus cuius ratio vt collati cum ſua cauſa ſita eſt in poſterioritate, & dependentia, non verò in prioritate, & independentia; at poſteriori modo acceptæ ſunt priores in genere cauſæ materialis, quàm eadem forma; ex eo quòd ſe tenent ex parte materiæ tanquam diſpoſitiones illius, à quibus introductio, & receptio formæ in genere cauſæ materialis pendet, quandoquidem nequit prædicta forma recipi niſi in materia diſpoſita, vt loco citato probatum eſt. Sed de his videantur ea, quæ ibidem diximus, nam ab eis cuncta in hac qu. dicta valde pendent.

QVÆSTIO VI.

Vtrùm in corruptione ſubſtantiali fiat reſolutio vſque ad materiam primam.

LIcet quæſt. præſens cum his, quæ diſp. præcedenti à quæſt. 4. vſque ad 7. diſcuſſimus, reipſa coincidat, nihilominùs quia plures Doctores eam ſigillatim controuertunt, & quod caput eſt) plura adducunt argumenta contra ſententiam D. Thom. quæ peculiari indigent ſolutione, & omnia in prædictis quæſtionibus commodè, & abſque prolixitatis periculo adduci potuerũt, ideò vt eis, quæ ibidẽ emiſimus,

Digitized by Google

fiat ſatis, quæſtionem hanc ſigillatim excitamus.

§. I.

Adducitur prior dicendi modus.

46. PArtem negantem tuentur omnes ferè Doctores, quos diſp. præcedenti quæſt. 7. pro priori ſententia retulimus. Probaturque.

Primò ex teſtimoniis D. Thom. Sanctus enim Doct. in 4. diſt. 44. quæſt. art. 1. quæſtiunc. 1. ad 3. & 4. contra Gentes cap. 81. ait, quòd materia verò, & realiter ſubeſt dimenſionibus interminatis, ergo etiam corrupto compoſito remanebunt in materia, atque adeò non fiet iuxta mentem S. Doct. in corruptione reſolutio vſque ad materiam primam: & rurſus in prædicto cap. 81. ſic ait *Nullum principiorum eſſentialium hominis per mortem omnino cedit in nihilum, nam anima manet poſt mortem: materia etiam, quæ tali formæ fuit ſubiecta: manet ſub eiſdem dimenſionibus, ex quibus habebat, vt eſſet materia indiuidualis.*

Secundò, nam cùm animal gladio, aut frigore conſumptum perit, tunc ſaltim in viſceribus illius manet aliquis calor: at hic eſt idem numero cum præexiſtenti: ergo in corruptione non fit reſolutio vſque ad materiam primam. Conſequentia ſatis patet: maior verò conſtat experientia, & minor probatur, quia non eſt aliqua cauſa, qua calor ille, ſi eſſet à præcedenti numero diſtinctus produceretur, non quidem ab aëre circumſtante, qui ſæpè eſt frigidior, neque à gladio, vt potè non habente adeo intenſum calorem, vt ſupponitur: nec ab interimente quippè nón influente in hoc euentu, niſi medio gladio, in quo (vt modò dicebamus) calorem ita intenſum non eſſe ſupponimus: nec tandem fit per naturalem à forma cadaueris, quoniam calor ille non eſt diſpoſitio per ſe concomitans talem formam, ſed omninò impertinens ad illam, & ita non reſultat in aliis cadaueribus, cùm tamen diſpoſitio per ſe concomitans aliquam formam ſemper reſultet ab omnibus formis eiuſdem ſpeciei, vt inductiuè in ſingulis patet.

47. Confirmatur primò nam in quolibet cadauere manent eadem numero accidentia: ergo iam in corruptione non fit reſolutio vſque ad materiam primam. Conſequentia eſt euidens: antecedens autem patet in homine mortuo, in quo cernimus eandem cicatricem, eandemque figuram, & organizationem: & ſimiliter in pomo, vel in aliis herbis ſalutiferis à ſuis radicibus abſciſſis, vbi experimur eundem odorem, eandem que virtutem ſanatiuam ibidem permanentem, in quibus omnibus maxima fides ſenſui iudicanti eſſe eademmet ac præcedentia, adhibenda eſt, tum quia, vt ex Ariſt. & D. Thom. 2. de Anima dicemus, ſenſus non fallitur circa proprium ſenſibile, quando eſt in debita diſtantia, & medium, ac organum non eſt impeditum, vt in præſenti multoties contingit: tum etiam, quia non adeſt ſufficiens cauſa, ob quam à ratione debeat corrigi ſenſus, imò ratio ipſa idem videtur ſuadere, ſiquidem vt ex dictis in argumento conſtat, non apparet agens, à quo talia accidentia producantur.

Confirmatur ſecundò: quia ſi canis viuus maximo impetu ſurſum proiiciatur & in medio aſcenſus moriatur, tunc eo mortuo manet impulſus, quod ſurſum proiectus eſt, alias vltra non aſcenderet: at impulſus ille eſt idem numero cum præexiſtenti in ipſo antequam moreretur: ergo, & cætera Conſequentia cum maiori conſtat. Minor autem probatur, quia non datur agens, à quo alius numero impulſus producatur, ſiquidem non produceretur à proiiciente qui longè abeſt, neque à cadauere, quod in centrum, potiùs, quàm in locum ſurſum inclinat, & ita illi aſcenſui reſiſtit: neque ab aëre magna velocitate continuò ſubintrante in loco relicto ab illo corpore: tum quia aër ille, vt conſtat, non poteſt imprimere tantam vim illi corpori, quanta requiritur ad hoc, vt cum velocitate iam dicta ſurſum aſcendat: tum etiam, quia aliàs motus ille ſurſum nunquam ceſſaret, ſicut nec ceſſat ſubintratio aëris in locum eius: nec denique à cauſa vniuerſali, quæ ſola ſupereſſe videtur, cùm hæc naturis rerum inferiorum ſe attemperat, & ita cadauere illo deorſum inclinante, etiam ipſa in deſcenſum ad eundem locum inclinat, & influit.

48. Tertiò: quia aliàs multoties accidentia illa corrumperentur ſine corrumpente, & natura fruſtrà iam actum ageret: quæ duo abſurda eſſe ſatis conſtat. Sequela, quoad priorem partem patet in generatione ignis ex aëre in qua ignis generans, qui ſolus per ſuum natiuum calorem corrumpere poſſet calorem aëris non habet vim ad talem corruptionem, cùm ſimile non agat in ſimile, ſed in ſuum contrarium, ſicuti etiam terminus ad *quem*: ſcilicèt calor denuò productus debet eſſe ex termino *à quo* oppoſito, atque adeò calor nequibit fieri ex calore.

Quoad ſecundam verò partem etiam conſtat in productione hominis, vbi natura longo tempore in organizatione corporis vſque ad inſtans eiuſdem generationis inſudauit; at ſi organizatio illa in eo inſtanti perit, & iterum alia tunc producitur, iam natura fruſtra actum ageret, quippe cùm organizationem illam iam peractam in illo inſtanti deſtrueret, & aliam in eodem produceret: ergo, &c.

49. Confirmatur: quia nullus vnquam artifex agens ſecundum artem deſtruit diſpoſitiones artificiales, quas facit, imò nec quas inuenit priùs factas, ſi formæ introducendæ congruæ ſint: vnde ſi eas deſtrueret, inſipienter, & non ſecundum artem, ſed potiùs contra illam ageret; at natura in ſuis operationibus eſt artifex quidam ſapientiſſimus, quam ars in ſuis operibus imitari intendit: ergo diſpoſitiones quas inuenit, & quas prius fecit nullo modo deſtruit, & ita non fiet reſolutio vſque ad materiam primam.

Quartò: quia alioqui non eſſet ſalubriùs veſci pretioſis, & delicatis cibis, quàm aliis vilioribus, & magis craſſis; hoc autem eſt contra manifeſtam experientiam: ergo, &c. Sequela patet: nam ſi tranſmutatione ſubſtantiali eorum in ſubſtantiam aliti, nihil ex ipſis præter materiam primam remanet, cùm hæc ſit eiuſdem rationis in omnibus cibis, non magis proderit vti his, quàm illis, nec magis nutrietur animal per hos, quàm per illos.

50. Quintò: nam ex oppoſito fieret nullum agens poſſe ſuam naturam ſubſtantialem communicare, quod, vt patet, eſt abſurdum. Sequela probatur, quia nullum agens agit niſi mediis diſpoſitionibus, quas in compoſito corrumpendo inducit: ergo ſi in corruptione fit reſolutio vſque ad materiam primam, & conſequenter prædictæ diſpoſitiones pereunt, non erit aliquid, medio quo agat, maximè quando agens iam periit, & ſolùm in ſubiecto illo corrumpendo ſuam virtute reliquit, vt in viuentibus contingit.

Confirmatur: nam diſpoſitiones introductiuæ non poſſunt non manere in inſtanti generationis incluſiuè: ergo in corruptione ibidem interueniente aliquid aliud præter materiam primam manebit. Conſequentia eſt nota, antecedens autem probatur: tùm quia nullum accidens corrumpitur in inſtanti vltimo motus, per quem fit: nam tunc potiùs perficitur, & eſt in facto eſſe, ſicut tunc ſolùm eſt vltimum terminatiuum

Digitized by Google

tiuum complens totum motum; at inſtans generationis eſt inſtans vltimum motus, per quem diſpoſitiones illæ fiunt, quia in illo inſtanti, non verò in tempore antecedenti poteſt dari vltimum mutatum eſſe eiuſdem alterationis: ergo, &c. Tum etiam, quia prædictæ diſpoſitiones durant, vſque dum ſint incompoſſibiles cum forma compoſiti corrumpendi, aliàs illud non corrumperent; at toto tempore antecedenti ad inſtans generationis non ſunt cum ea incompoſſibiles, quippè quæ permanet cum illis ſimul cum ipſo compoſito, quod conſtituit: ergo debent durare ſaltim vſque ad inſtans eiuſdem generationis incluſiuè, in quo non poſſunt cum compoſito corrumpendo componi.

51. Vltimò: quoniam ſaltim in homine quantitas ſubiectatur in ſola materia prima: ergo eadem manebit in genito, & in corrupto, & conſequenter non fiet in corruptione concomitante generationem hominis reſolutio vſque ad materiam primam. Hæc vltima conſequentia eſt euidens: prima verò patet ex antecedenti, nam cùm maneat ſubiectum eiuſdem quantitatis, & ipſi nihil ſit contrarium, non eſt cur pereat, maxime, quia quantitas non habet vllam dependentiam à forma ſubſtantiali, quatenùs tribuit eſſe atomum, ſed ſolùm quatenus communicat eſſe ſubſtantiale corporeum, cuius ipſa eſt paſſio, quare cùm aliqua forma ſubſtantialis tribuens prædictum gradum in materia, ſemper reperiatur, ſemper etiam ipſa quantitas perſeuerabit.

Antecedens autem probatur, quia, cùm anima rationalis ſit ſpiritualis, & indiuiſibilis, nequit etiam partialiter in ſe recipere accidens corpoream, & diuiſibile, alioqui coextenderetur, & redderetur diuiſibilis ab illo: nam repugnat formam accidentalem recipi etiam partialiter in aliquo ſubiecto, & non tribuere ei ſuum effectum formalem.

§. II.

Vera Ariſtot. & D. Thom. ſententia.

52. DIcendum tamen eſt, in corruptione ſubſtantiali fieri reſolutionem vſque ad materiam primam. Ita omnes ferè veteres Philoſophi, & Theologi, & quàm plures alij, quos diſp. præcedenti qu. 4. 6. & 7. adduximus. Aſſertio autem hæc non indiget ad ſui probationem nouis rationibus quia ex his, quæ diſp. & qq. citatis diximus ſatis conſtat: ſi namque generatio ſubſtantialis recipitur in materia nuda, tam ab omni forma ſubſtantiali quàm accidentali, vt ibidem oſtendimus, apertè ſequitur nihil præcedentis compoſiti remanere præter materiam primam atque adeò fieri in corruptione illius reſolutionem vſque ad eandem materiam.

Cæterùm: quia eandem aſſertionem in propriis terminis. Ariſtotel. & D. Thom. docent, ideò vt magis conſtet quantum oppoſita ſententia à mente, & doctrina eiuſdem Philoſophi, & S. Doct. diſtet, & cum ea pugnet, placuit prædictam aſſertionem duplici teſtimonio ex vtroque deſumpto ampliùs elucidare.

Quorùm primum habetur in hoc libro text. 23. vbi ſic loquitur Philoſophus: *Quando autem totũ transmutatur non manente aliquo ſenſibili, vt ſubiecto eodem, ſed quaſi ex ſemine toto ſanguis, aut ex aqua aër generatio iam hoc tale; huius autem corruptio.* Vbi D. Thom. lect. 10. *Dicit ergo primò, quod quando eſt transmutatio, non ſolùm ſecundùm paſſiones, ſed etiam ſecundùm totam rei ſubſtantiam, in quantum ſcilicet materia accipit aliam formam ſubſtantialem, ita ſcilicet, quod non maneat aliquod ſenſibile, quaſi ſit idem ſubiecto numero ens actu, puta quando ex toto ſemine generatur totus ſanguis, talis transmutatio eſt vnius generatio, & alterius corruptio.*

53. Occurrit Suarez diſp. 14. ſuæ Met. ſect. 3. num. 52. hinc ſolum haberi, quòd in corruptione ſubſtantiali non remanet compoſitum præcedens, quia Ariſt. nomine ſubiecti ſenſibilis non intelligit niſi cõpoſitum ipſum ſubſtantiale, quod ſolet communiter appellare ſubſtantiam ſenſibilem, non verò accidentia ipſa sẽſibilia, & ideò non dixit nullo ſenſibili manente ſed non manente aliquo ſenſibili, vt ſubiecto eodem: cõſtat autem ſolam ſubſtantiam prædictam eſſe ſenſibilem, vt ſubiectum ſubſtans prædictæ ſenſibilitati.

Sed contra nam in primis hæc expoſitio apertè eſt contra verba, & ſenſum Philoſophi, quia compoſitum ſubſtantiale, vt tale, non habet rationem ſenſibilis, ſubſtantia namque etiam corporea, ſecundùm hanc præciſam rationem, non eſt ſenſibilis ratione ſui, ſed tantùm per accidentia: ergo nomine alicuius ſenſibilis, vt ſubiecti, de quo affirma Ariſt. non perſeuerare in corruptione, nequit intelligi, niſi aliquid affectum accidentibus: ergo ſi permanet materia affecta diſpoſitionibus, & aliis accidentibus, iam permanabit aliquid ſenſibile tanquam ſubiectum generationis, & corruptionis, quod eſt contra intentum, & verba Philoſophi.

54. Confirmatur, & explicatur, ſi accidentia eadem manerent in genito & corrupto, tunc compoſitum ſubſtantiale non erit proprium ſubiectum inhæſionis illorum, ſed materia prima ſolummodo, alioquin migrarent naturaliter de ſubiecto in ſubiectum: ergo materia prima eſſet quæ principaliter, & maximè eſſe ſubiectum ſenſibile: ergo ſi ipſa vna cum ſuis accidentibus, tam in corruptione, quàm in generatione ſubſtantiali manet, & conſequenter, vt diſpoſita per illam, ſubijcitur eidem generationi, malè dixiſſet Ariſtot. in generatione, & corruptione ſubſtantiali nullum ſubiectum ſenſibile manere.

Deinde, explicatio hæc expreſſa contra D. Thomam, vt conſtat, tùm ex teſtimonio allegato tùm ex verbis, quæ in eadem lectione paulò poſt ſubiunxit dicens: *Sed dubitatur, vtrùm eadem paſſio numero quæ ſit altera pars contrarietatis, poſſit eſſe in genito, & corrupto, & cæt. Dicendum ergo, quòd non manet idem numero accidens, ſed id, quod priùs erat, corrumpitur per accidens corruptione ſubiecti recedente forma, quæ priùs erat talis accidentis, & aduenit ſimile accidens conſequens formam de nouo aduenientem.*

55. Secundum verò principale teſtimonium deſumitur ex eodem Ariſt. capit. de ſubſtantia: vbi poſtquàm probauit tam prædicata ſubſtantialia, quàm accidentalia realiter eſſe in primis ſubſtantijs, quæ ſunt quid ſingulare, & realiter de illis enuntiari: ideòque prædictas primas ſubſtantias eſſe fundamentum omnium prædicatorum, ſcilicèt hominis, viuentis, animalis, corporis, ſubſtantiæ, albi, aut nigri, & cæt. ſubdit: *Non ergo exiſtentibus primis ſubſtantijs poſſibile eſt aliquid aliorum eſſe.* Ergo ſenſit in corruptione ſubſtantiali primæ ſubſtantiæ, V. G. Petri, nullum accidens manere; & conſequenter fieri reſolutionem in materiam primam.

Confirmatur ex D. Thom. opuſc. 48. c. 3. vbi reddens rationem horum verborum Ariſt. ſic ait: *Sciendum tamen eſt, quòd eſſe eſſentiæ per priùs conuenit ſpeciebus, quia ſola ſpecies diffinitur & diffinitio ſignificat eſſe eſſentiæ, & per poſterius dicitur de indiuiduo, ſeu conuenit ei: eſſe autem exiſtentiæ per prius conuenit indiuiduis (ablato enim eſſe indiuiduorum, impoſſibile eſt aliquid aliud remanere, vt Philoſophus dicit in lib. Prædicamentorum) poſteriùs autem conuenit ipſi ſpeciebus.*

56. Reſpondet primò Suarez loco citatio n.55.non dixiſſe Ariſtotelem, deſtructa hac, vel illa ſubſtantia, deſtrui omnia accidentia, quæ ſunt in ipſa, ſed deſtructis primis ſubſtantiis, quod eſt veriſſimum: quia niſi ſubſtantiæ corruptæ ſuccederet alia, non manerent accidentia: vnde ſenſus illorum verborum eſt, quòd deſtructis primis ſubſtantiis, & non genitis de nouo aliis, nullum earum accidens preſeueraret.

Sed contra, nam hæc ſolutio pugnat tum cum verbis, tum etiam cum ſenſu Philoſophi: cum verbis quidem, quia exemplificat in ſubſtantiis particularibus: cum ſenſu verò, quia Ariſt. nunquam exiſtimauit poſſe aliquam ſubſtantiam corrumpi, quin loco eius ſuccedat generatio alterius: ergo cùm loquatur de corruptione, quam ipſe aſſequutus eſt, & ratione illius dicat non permanere aliquod prædicatum, ſiue ſubſtantiale completum, ſiue etiam accidentale, plane ſequitur eum non loqui niſi de corruptione ſubſtantiæ particularis, cui generatio alterius ſubſtantiæ ſuccedit.

57. Secundò, reſpondet idem Suarez, quòd etiam ſi Ariſt. de ſubſtantia particulari loquatur, intelligendus eſt, quòd deſtructa prima ſubſtantia omninò, id eſt ſecundùm totum, & ſecundùm partem, atque adeò etiam ſecundùm materiam, non poſſe aliquid, quod antea in ipſa exiſteret, permanere; ſi tamen tota ſubſtantia in ratione totius deſtruatur, & pars maneat, non repugnabit aliquid in illa manere: ſic enim deſtructo homine manet intellectus in anima, & ita manente materia poterunt in illa accidentia perſeuerare.

Sed contra, nam hæc explicatio non minus eſt contra Ariſtotelem quàm præcedens, quia Philoſophus non cognouit deſitionem totius ſubſtantiæ, quæ eſt anihilatio, ſicut nec creationem quæ eſt ex nihilo. ergo non potuit de tali deſitione loqui.

Nec refert ſi dixeris, verba Ariſt. verificari in hypotesi quadam impoſſibili, ſcilicet, quòd ſi per impoſſibile deſineret prima ſubſtantia ſecundùm ſe totum, tunc deſinerent etiam accidentia.

58. Nam contra hoc eſt, quòd licet planum ſit, prædictum teſtimonium in eo euentu verificari, attamen ſecundùm eiuſdem Ariſtot. mentem, etiam verificatur in corruptione, & deſitione ſubſtantiæ, quæ communiter reperitur: nam cùm ibidem Philoſophus dicat, primam ſubſtantiam eſſe, quia propriè, & maximè accidentibus, & aliis prædicatis ſubſtat, quia illa ſolummodo eſt, qua propriè, & maximè habet eſſe per ſe, vt D. Thom. opuſc. citato ipſum explicat. Conſequens eſt, vt ſecundum eius mentem prima ſubſtantia in ratione talis deſtructa (quod quidem per corruptionem communiter contingentem fit) deſtruantur etiam accidentia, quia diſtructo ſubiecto pereunt omnia, quæ in illo ſunt.

Nec tandem refert exemplum illud in hac ſolutione adductum, de anima rationali, in qua poſt hominis corruptionem remanet intellectus. Nam ideò id contingit, quia talis anima poſt corruptionem hominis retinet eſſe exiſtentiæ ſubſtantialis, atque adeò poteſt habere eſſe ſecundùm quid, ſcilicet accidentale: at verò cum in materia ſecundùm ſe ſumpta nequeat exiſtentia ſubſtantialis remanere, vt ex ſæpe dictis conſtat, fit inde, vt non ſit capax habendi in ſe aliquod eſſe accidentale, ſed ſolùm ſuo toto, quo perinde deſtructo, omnia quoque accidentia deſtrui neſſum eſt.

§. III.

Solutiones argumentorum oppoſitæ ſententiæ.

59. AD primum oppoſitæ ſententiæ reſpondetur cum Ferrara 4. contra Gent. c. 81. Soncinate 8. Met. qu. 1 & Bañez in hoc libro c. 4. q. 9 art. 3. in ſolutione ad primum, D. Thom. in illis lois occurrere argumentis infidelium negantium hominis reſurrectionem, ex eo quod plura principia eius eſſentialia, V. G. eſſe corporeum, & alia deperduntur, quæ proinde eademmet reparari nequeunt: Vnde, optimus Dialecticus duplici via eis ſatis facit: primò quidem, ex conceſſis ab aduerſariis, præcipuè à Commentatore, non verò ſecundùm rei veritatem, propriamque mentem: & in hac primà ſolutione continentur verba in obiectione citata: ac ſi ſanctus Doct. dixiſſet: Anima intellectiua, materia, & eadem numero quantitas, manent corrupto corpore, vt tu (licet falſo) concedis: ergo poterit idem numero homo reparari.

Deinde verò ſecundùm rei veritatem idem argumentum ſoluit, ne ſi ſolùm ex conceſſis illi occurriſſet, dubium ſuboriretur, an re ipſa contra fidei veritatem concluderet, & ita inquit argumentum non valere, quia corporeitas dupliciter accipi poteſt: vno modo, ſecundùm quod eſt forma ſubſtantialis corporis, prout in genere ſubſtantiæ collocatur, & ſic corporeitas prout in homine, non eſt aliud, quàm anima rationalis tribuens eſſe corporeum, ex quo ſequitur quantitas: & ita cùm anima rationalis remaneat poſt hominis corruptionem, poterit corpus humanum reparari.

60. Subdit autem: *Alio modo accipitur corporeitas, prout eſt forma accidentalis, ſecundùm quam dicitur corpus, quod eſt in genere quantitatis, & ſic corporeitas nihil eſt aliud quàm tres dimenſiones, quæ corporis rationem conſtituunt: Et ſi igitur hæc corporeitas in nihilum cedit corpore humano corrupto, tamen impedire non poteſt, quin idem numero reſurgat, eo quòd corporeitas modo primo dicta non in nihilum cedit, ſed eadem manet.* Ecce ergo quomodò S. Doct. in his teſtimoniis expreſiè pro nobis, & contra aduerſarios eſt.

Quare, quoties in quibuſdam aliis locis aſſerit materiam ſubeſſe dimenſionibus interminatis priuſquam formæ, vel loquitur de ſola prioritate naturæ in aliquo genere cauſæ, nempe materialis reſpectu indiuiduationis formæ, cum qua prioritate optimè ſtare poteſt, quòd quantitas non in ſola materia, ſed in compoſito ex materia & forma re ipſa recipiatur, vt latiùs ſuo loco oſtendimus. Vel loquitur iuxta mentem Commentatoris, quem propterea in his locis referre ſolet, non verò iuxta propriam, cùm iuxta eam oppoſitum in loco à nobis nuper relato manifeſtè docuerit.

61. Ad ſecundum reſpondetur, calorem illum produci per accidens, & conſequutiuè à generante cadauer, ex eo, quòd materia per formam, & diſpoſitiones antecedentes, quæ fuerunt in corpore viuo, manſit determinata ad hoc, vt cadauer illud quantùm fieri poſſit, generetur cum ſimilibus accidentibus, & ita hoc ipſo quòd generans introducat formam illam, præſupponendo formam viuam cum talibus diſpoſitionibus, tanquam id, quod per eam immediatè expellendum eſt, debet producere prædictum cadauer cum accidentibus ſimilibus compoſito præcedenti, quamuis ſint talia, vt propter aliqualem repugnantiam cum forma cadaueris ſecundùm ſe ſumpta, ſit ex vi eorum talis forma aliquo modo in via corruptionis: & ita licet non ſubſequantur huiuſmodi accidentia ad cadauer ratione formæ ſecundùm ſe ſumptæ, benè tamen ratione materiæ ſic determinatæ.

Vnde,

Digitized by Google

Vnde, generans habet ſe per modum cauſæ æquiuocæ, quæ ex determinatione ſubiecti producit hunc potiùs effectum, quàm illum. Ex quo etiam patet, quòd ad huc conceſſo, quòd animal, verbi gratia, frigore intereat, nihil hoc obſtat, quominùs in viſceribus eiuſdem iam mortui adſit alicuius calor, ſi quidem in tempore immediatè antecedenti vnà cum frigore illo ſimilis calor in eodem præexiſtebat. Sicut nec refert, quòd talis calor, vel alia accidentia ſimilia his, quæ in corpore viuo præexiſtebant, non ſint diſpoſitiones per ſe concomitantes formam cadaueris ad hoc, vt ex tali cadauere reſultent: ſi quidem omnia hæc non ſubſequuntur ad cadauer, ratione formæ ſecundùm ſe ſumptæ, ſed ſolùm propter determinationem materiæ, iam explicatam.

62. Ratio autem, ob quam materia maneat determinata ratione formæ antecedentis, & diſpoſitionum eius ad hoc, vt immediatè poſt ipſam ſequatur cadauer cum accidentibus, quoad fieri poſſit conſimilibus, poteſt reddi ex eo quòd forma cadaueris non eſt per ſe intenta à natura, ſed per accidens ad hoc, vt pro aliquo tempore ſubſtituat pro fama viua, veluti quædam effigies & ſimulacrum illius: qui cum diſpoſitiones formæ viuentis, atque adeo ipſa forma viua, vel vnio illius tam facilè deſtruantur, vt in illa breui temporis mora, quæ ad hanc deſtructionem ſufficit nequeat ignis, V. G. diſponere ſufficienter eius materiam ad generationem formæ ignis ab ipſo per ſe intentæ, & aliàs ſine ſufficientibus diſpoſitionibus non poſſit connaturaliter introduci forma ignis: ideò ne materia maneat pro aliquo tempore ſine forma, intromittitur ibidem per accidens quantum ad intentionem naturæ forma cadaueris, vt ſuppleat vices formæ præcedentis, ſcilicet formæ viuæ quoad hoc, quod eſt poſſe materiam media illa ſufficienter diſponi ad aliam formam, V. G. ignis ab agente per ſe intentam.

Quare ſicut ſubſtituitur forma cadaueris loco formæ viuæ præcedentis, ita ipſa forma viua, & diſpoſitiones eius determinant materiam ad hoc, vt forma cadaueris denuò adueniens producatur quoad fieri poſſit cum omnibus accidentibus, quæ in tempore immediato ad generationem erant in viuente, dummodo non omninò, ſed ad ſummum aliqualiter eidem formæ cadaueris ſecundùm ſe ſumptæ repugnent.

63. Per quæ etiam patet ad primam confirmationem. Vnde ſenſus oppoſitum iudicans corrigendus eſt per rationem: nec contrarium conuincit prima probatio in prima confirmatione adducta, quia aliquod ſenſibile externum eſſe idem, vel diuerſum, non eſt ſenſibile proprium viſus, vel alterius ſenſus, ſed ad ſummum commune: circa ſenſibile autem commune multoties decipitur ſenſus. Vnde ſi quis videret aliquod corpus album per viſionem continuam, vſque ad inſtans A excluſiuè, & in eodem inſtanti Deus illam albedinem deſtrueret, & aliam eiuſdem intenſionis in eodem ſubiecto produceret, tunc ſenſus minimè vnius corruptionem, & alterius generationem perciperet. Ad ſecundam verò probationem patet, tum ex modò dictis, tum ex his, quæ pro aſſertione adduximus.

Ad ſecundam confirmationem conſtat ex dictis, quare impulſus ille ob rationem tactam producetur à generante illud cadauer.

Ad tertium reſpondetur negando ſequelam, quoad vtramque partem, & ad probationem contra primam reſpondetur ſupponendo ex D. Thom. in tract. de virtutibus quæſt. 2. artic. 12. & alibi ſæpè, quatuor modis poſſe aliquid corrumpi: primò per abſentiam ſuæ cauſæ conſeruantis, quo pacto lumen ad abſentiam ſolis deſinit: ſecundò per deſtructionem ſubiecti, qualiter corruptio organo auditus, V. G. corrumpitur etiam potentia auditiua: tertiò per actionem contrarij, ſicut frigidum deſinit per actionem calidi, & hoc eſt propriè, & per ſe corrumpi: quartò ad deſitionem termini, vt accidit in relatione, quæ termino pereuntur petit.

64. Hinc ergo ad prædictam probationem reſpondetur ex D. Thom. lect. 10. quòd licet calor non poſſit per ſe corrumpere calorem, benè tamen per accidens, & conſequutiuè corrumpendo ſubiectum, per quod etiam ſatis conſtat ad id, quod ibidem additur, ſcilicet calorem, & quemlibet alium terminum *ad quem* debere fieri ex ſuo contrario, quia hoc intelligitur de his, quæ per ſe fiunt, non verò de illis, quæ conſequuntur ad alia.

Ad probationem verò ſecundæ partis eiuſdem ſequelæ dicendum eſt, organizationem illam præcedentem ordine durationis introductionem animæ rationalis diſponere, & determinare materiam in ordine ad aliam organizationem nobiliorem, & connaturalem eidem animæ, & cum præcedenti incompoſſibilem, ſicut etiam formæ ad quas huiuſmodi organizationes conſequuntur, ſunt inter ſe incompoſſibiles. Vnde præcedens organizatio non fuit fruſtrà inducta, nec poſtea ſine neceſſitate deſtructa, nec natura iam actum iterum agit, quia numquam organizationem, illam nobiliorem, & connaturalem, perentemque animam rationalem, vt id, à quo per naturalem dimanationem fluat, in lucem ediderat.

65. Et quo ad confirmationem concedendum eſt antecedens, & neganda conſequentia, quia forma inducta per artem non prærequirit deſtructionem compoſiti, in quo præexiſtebant illæ diſpoſitiones, & conſequenter nec deſtructionem illarum; ſecùs verò forma naturalis, in cuius aduentu debet corrumpi præcedens compoſitum, ac proinde ad eius corruptionem accidentia in eodem recepta debent etiam deſinere.

Cæterùm, ſi diſpoſitiones, quas inuenit artifex, quantumuis aliqualiter congruentes formæ artifici ſuo, quam inducere intendit, non ſint adeo perfectæ ac illæ, quas prædicta forma expoſcit, nec cum ei compoſſibiles, vt multoties contingit, neceſſe erit artificem illas priores deſtruere, vt has introducat: cum igitur in prædictis diſpoſitionibus naturalibus, de quibus loquimur, id ſemper contingat propter rationes dictas: ideo ſemper eſt neceſſe antecedentium deſtructionem reperiri, & ita exemplum ex artificialibus deſumptum nobis fauet, & contra aduerſarios vrget.

66. Ad quartum neganda eſt ſequela, quia viliores cibi & magis craſſi, dum ſub propria ſpecie in ſtomacho manent, poſſunt nocere, quia afferunt qualitates diſſonas, & nociuas ſaluti hominis; è contra verò cibi pretioſi, & ſaluriferi ratione qualitatum benignarum, & humani corporis temperamento magis expedientium, ſolent, dum ſub propria ſpecie in ſtomacho manent, magis prodeſſe.

Ad quintum negamus ſequelam: & ad probationem dicimus ſatis eſſe, quòd mediis illis diſpoſitionibus maneat materia ſigillata ad formam illam, ad quam diſpoſitiones ipſæ ordinabantur. Quomodo autem relinquant materiam ſigillatam, etiamſi deſinant, iam explicatum eſt diſp. præcedenti à num. 87. vſque ad 91. Ad illud denique de viuentibus conſtabit ex dicendis lib. 1. de Anima.

Ad confirmationem, negandum eſt antecedens, & ad primam probationem dicendum, maiorem eſſe falſam, quando accidens corrumpitur per accidens ad deſitionem ſubiecti, quia tunc etiam motus deſinit eodem modo, & in eo inſtanti, in quo terminandus erat

erat per vltimum mutatum eſſe, & ita illud non habet. Sed de his videantur ea, quæ 6. Phyſic. diſp 26. à n. 24. vſque ad 27. diximus.

Ad ſecundam probationem negandum eſt etiam antecedens, quia cùm diſpoſitiones illæ ſubiectentur in compoſito præcedenti, poſſunt eſſe vnà cum forma illius; neque hinc fit compoſitum præcedens, formamque ipſius non corrumpi ab his diſpoſitionibus, quia ad hanc deſtructionem non eſt neceſſe, vt ipſæ permaneant pereunte compoſito præcedenti, ſed ſufficit quòd ſint in tali intenſione, vt ſub illis non poſſit ampliùs in inſtanti ſequenti eſſe prædictum compoſitum, ac proinde tam hoc, quàm ipſæ, & cætera alia accidentia cum eo corrumpantur.

67. Ad vltimum, negandum eſt antecedens, & ad probationem dicendum animam rationalem, quamuis ſpiritualem, vt *quod*, eſſe tamen corpoream, vt *quo*, quatenus tribuit eſſe corporeum: & ita in ea, vt in ſubiecto *quo* recipi etiam quantitatem, quia recipitur in toto homine, quatenus habet eſſe corporeum, vt in ſubiecto *quod*. Nec inde fit, animam reddi in ſe extenſam per illam, quia quantitas neceſſariò non extendit in ſe ſubiectum *quo*, ſed ſubiectum *quod*, quamuis etiam ſubiectum *quo* poſſit permiſſiuè, ſecundariò, ac ratione totius in ſe coextendere, ſeu ad eiuſdem totius diuiſionem condiuiſibilem reddere.

Itaque ad hæc, vt quantitas recipiatur in toto, & ei tribuat ſuum effectum formalem, ſatis eſt, quòd recipiatur, vt *quo* in forma tribuente ei eſſe corporeum; ad hoc autem non deſideratur, vt illam ſimul cum toto in ſe coextendat, ſed quòd eadem forma ſit ei ratio, quare recipiat quantitatem per modum ſubiecti integri, & adæquati. Cæterùm vt ratione totius tanquam primi ſuſceptiui, vt *quod*, eadem forma ſecundariò ad extenſionem illius in ſe coextendatur, ſeu condiuiſibilis reddatur, requiritur, vt non habeat eſſe ſpirituale, vt *quod*, vel non ſit nimis eleuata ſupra materiam, vt in animabus animalium perfectorum contingit: nam ſicut materia eſt prima radix, modo alibi dicto, quantitatis, ita tam ipſa, quàm ea, quæ eidem ſunt multum immerſa, extenduntur, ſeu condiuiſibilia redduntur in ſe ab alia iuxta modum ſuæ naturæ, ita vt totum ipſum habens eſſe, vt *quod*, extendatur, ſeu diuiſibile reddatur, vt *quod*, & vt primum receptiuum in hoc ordine: quæ verò coexiſtunt in toto, & habent prædictam immerſionem, ea ſecundariò, & ratione illius in ſe coextendantur, ſeu condiuiſibilia reddantur, modo tamen alibi ex profeſſo explicando.

68. Quare cum anima noſtra habeat eſſe ſpirituale, vt *quod*, ac proinde non indigeat, quoad ſe, & in ſe quantitate ſed ſolùm totus homo per illam conſtitutus ipſa quantitate ſic indigeat, ideo non coextenditur, & condiuiſibilis in ſe redditur per illam ad diuiſionem, & extenſionem totius, ſed ſolùm eſt ratio quare homo poſſit vt *quod* extendi, quod quidem requiritur, & ſufficit ad rationem communem ſubiecti *quo*.

Poteſtque hoc explicari exemplo, viſionis, & potentiæ viſiuæ hominis (à quo non ſatis ſe expedit Suarez) quæ non poſſunt recipi in ſola materia prima illius: quia cùm ſint potentiæ, & actus vitalis, nequeunt non ſubiectari in organo viuo, & maximè viſio, quæ eſt actus immanens: & ita debet recipi in organo viuente, à quo elicitur, & nihilominus propter rationem dictam non ideo tribuunt animæ in ſe eſſe corpoream, aut extenſam, licet ipſæ ſint extenſæ per quantitatem, & ex ſe habeant eſſe corporeum.

69. Nec refert ſi obiicias, quòd totum nihil eſt aliud, quàm ſuæ partes ſimul, & in recto ſumptæ, ac inter ſe vnitæ: ergo non poteſt totus homo reddi extenſus; quin eius partes coextendantur cum illo, ac proinde nequibit quantitas recipi in toto, & illud extendere, quin etiam animam reddat in ſe extenſam.

Non itaque hoc refert: nam conceſſo antecedenti, neganda eſt conſequentia: arguitur enim à partibus ſimul ſumptis, ſeu, quod idem eſt, à toto ad partes ſigillatim acceptas, qui modus arguendi eſt nullus: nam ſicut non valet, totus homo nihil eſt aliud, quàm ſuæ partes vnitæ: ergo non poteſt ipſe eſſe, vt *quod*, corporeus, & corruptibilis, quin quælibet pars ſit eodem modo corporea, & corruptibilis, quippè cùm anima ſit ſpiritualis, & incorporea, vt *quod*, & tam ipſa quam materia ſint incorruptibiles, ita nec illatio in obiectione poſita ob eandem rationem aliquid valebit.

DISPVTATIO IV.

De Alteratione.

POſtquam egimus de generatione, & corruptione ſubſtantiali; quæ inter alias mutationes principaliùs in hoc opere inſpiciuntur: reſtat, vt de alteratione ſermonem vnà cum Ariſt. ſtatim inſtituamus: nam ſicut alteratio eſt prior augmentatione, tum quia præcedit generationem ſubſtantialem compoſiti, quod poſteà augendum eſt: tum etiam, quia ſemel compoſito, verbi gratia, viuenti generato, prius eſt cibum alterari, quam idem viuens nutriri, & augeri; ita poſt generationem ſubſtantialem, & corruptionem ei oppoſitam, priùs de alteratione, quàm de augmentatione ſermo inſtituendus eſt.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Alteratio?

QVia alterationem eſſe ſatis ex dictis tota diſp. 2. conſtat, ideo quæſtione an eſt? prætermiſſa, à quæſtione quid eſt? exordium in hac diſput. ſumimus.

§. I.

Explicatio tituli.

1. PRo tituli intelligentia notandum eſt, alterationem quatuor modis poſſe accipi: primò latiſſimè pro quauis mutatione accidentali, quia

quia per omnem illam res alteratur, id eſt, fit altera: nam ſicut proprium eſt differentiæ eſſentialis facere aliud, hoc eſt, in eſſentia diuerſum, ita differentiæ accidentalis facere aliquo modo alterum, ſeu alteratum, id eſt, non eſſentialiter, ſed accidentaliter diſtinctum, & ita cùm per quamuis mutationem accidentalem introducatur forma tribuens prædictam differentiam accidentalem, per illam etiam res alterabitur, ſeu fiet altera.

Secundò, non ita amplè pro mutatione terminata ad ſolam qualitatem, quia qualitas peculiariter dicitur facere alterum, vel alteratum, vt ex communi omnium Doctorum conſenſu conſtat: quo pacto alterationem ſumpſit D.Th.in 1.diſt.17. q.2.art.1.ad quintum, ſecundùm quam rationem omnes ſenſationes,& intellectiones creatæ, in ò etiam acquiſitio gratiæ, & virtutum ſupernaturalium, quæ cum mutatione ſubiecti infunduntur, poſſunt dici alterationes.

Tertiò, & magis ſtrictè pro omni & ſola mutatione Phyſica,quæ fit actus imperfecti, & per quam qualitas eidem proportionata producitur, de qua 3. Phyſic. diſput. 16. num. 16. egimus.

Quartò, ac preſſiùs pro mutatione accidentali,quæ ſit etiam actus imperfecti, & habeat contrarietatem requiſitam ad verum, & rigoroſum motum, vt notauit D. Thom. loco proximè citato, & in eodem primo diſt. 37 quæſt 4. artic. 1. ad ſecundum. Et quia contrarietas requiſita ad terminandum talem motum, & conſequenter latitudo ibidem inuoluta, ſolùm reperitur in qualitatibus tertiæ ſpeciei,vt docuit Angel. Doctor. 1. 2. quæſt. 50. artic. 1. ad tertium, ideò iuxta hanc quartam acceptionem principaliùs ſumitur alteratio pro motu proprio & rigoroſo tendente ad prædictas qualitates.

2. In præſenti igitur non inquirimus de alteratione in prima acceptione, quia hæc eſt latiſſima, & valdè impropria, & ideò comprehendit etiam augmentationem, quia eſt quædam mutatio, ſeu motus ad formam accidentalem, ſcilicet ad quantitatem. Neque etiam in ſecunda acceptione, quia vt ſic ambit mutationes purè ſpirituales, tam quoad ſubſtantialem, quàm quoad modum, quæ proinde inſtitutum Phyſicum excedunt. Benè tamen in tertia ob oppoſitam rationem: nam ſicut ſub motu, vt ſic, quem Ariſt. 3. Phyſic. diffiniuit, clauditur non ſolùm mutatio ſucceſſiua, ſed etiam inſtantanea, quæ fit actus imperfecti, vt ibidem diſput. 16. num. 16. explicuimus,ita ſub alteratione, de qua in præſenti fit ſermo, comprehenditur non ſolùm alteratio ſucceſſiua, ſed etiam inſtantanea, quæ fit actus imperfecti. Vnde potiori ratione alteratio in quarta acceptione ad præſentem tractatum ſpectabit, vt ex ſe conſtat.

3. Cæterùm, quia in hoc opere adhuc principaliùs agitur de alteratione, vt deſeruit ad generationem ſubſtantialem, ac proinde introducit diſpoſitiones neceſſarias ad illam, iuxta ea quæ diſp.1. diximus, ideò ad hoc etiam principalius de eadem alteratione, vt eſt motus propriè,& rigoroſè dictus, introducitque prædictas diſpoſitiones, titulus intelligendus eſt,cum quo etiam optimè conſonat ipſum alterationis nomen, quod prædicto motui, vt exercet munus explicatum, potiori ratione debetur.

Etenim alteratio propriè, & principaliter ſumpta dicit paſſionem propriè etiam acceptam, vt docet D. Thom. locis ſuprà citatis, ac proinde introductionem vnius qualitatis deſconuenientis ſubiecto,& expulſionem alterius conguentis illi: nam per introductionem qualitatis congruæ, & iuxta naturam ſubiecti, non dicitur propriè, & in rigore pari, aut fieri alterum, ſeu alterari, ſed potius perfici, & in ſuo eſſe quaſi confirmari: quare cùm alteratio modo dicto conſiderata potiſſimè habeat introducere qualitates diſconuenientes ſubiecto, & abiicere congruas,conſonaſque illi, ideò talis alteratio potiori iure alterationis titulo inſignitur.

Quare, cum Ariſt. & D. Thom. in præſenti ſolum diffiniemus alterationem in quarta acceptione, ſcilicet prout motus eſt, quia ex hac diffinitione, & ex his quæ ſuprà diſp. 2. & 3. Phyſ. diſp. citata diximus,non difficilè colligetur, in quanam eſſentia eiuſdem alterationis, tam in tertia acceptione, quàm ſecundùm quod intra prædictam quartam acceptionem generationi ſubſtantiali deſeruit, ſita ſit.

§. II.

Ex Ariſtot. & D. Thom. mente quæſt. reſoluitur.

4. NAturam alterationis modo dicto conſideratam paucis expreſſit Ariſtot. in hoc lib. text. 23. inquiens: *Alteratio quidem eſt, quando manente ſubiecto ſenſibili exiſtente transmutatur in eius paſſionibus, aut contrariis entibus, aut mediis.* Quæ verba explicans D. Thom. ibidem lect. 10. ſic ait: *Subiungit quod alteratio eſt quando manet idem ſubiectum ſenſibile, ſcilicet nulla transmutatione in eius ſubſtantia facta, fit transmutatio in paſſionibus eius, ſcilicet qualitatibus ipſis: neque eſt differentia quantum ad hoc, vtrum fiat transmutatio ſecundùm contraria extrema, vel ſecundùm media, puta vtrum de albo in nigrum, vel de rubeo in pallidum.*

Ex quibus verbis poteſt ſequens quaſi diffinitio alterationis modo dicto cōſideratæ formari. Alteratio eſt motus ſubſtantiæ completæ mobilis ab vna in aliam paſſionem, vel paſſibilem qualitatem habentem latitudinem cum contrarietate.Vbi ly *motus* ſumitur propriè, & ſtrictè pro vero, & rigoroſo motu, de quo præcipuè in hac quæſt. fit ſermo. Diximus autem, *quaſi diffinitio*, quia ſicut motus non continetur directè ſub aliquo prædicamento, vt in Logica diſput. 13. num. 53. & in Poſtprædicamentis diximus, ita propriè non conſtat genere, & differentia, & conſequenter nec propriè, & in rigore diffiniri poteſt.

5. Ponitur ergo primò in diffinitione ly *motus* ſubſtantiæ completæ, quia iuxta doctrinam Ariſtot. in hoc lib. text. 24. alteratio differt à generatione ſubſtantiali ex parte ſubiecti, ex eo, quòd generatio ſubiectatur in ente in potentia, ſcilicet in materia prima, alteratio verò eſt ſubiecti exiſtentis in actu, ac proinde ſubſtantiæ completæ; vt ibidem docet D. Thom. lect. 10.

Additur autem, mobilis ab vna in aliam paſſionem, vel paſſibilem qualitatem, quia ad ſolas qualitates tertiæ ſpeciei datur motus alterationis. Vnde idem Doct. Ang. loco citato,poſt verba numero præcedenti relata, ſic inquit: *Philoſophus in 7. Phyſicorum probat, quòd in prima ſpecie qualitatis, & quarta non eſt alteratio, ſed ſolùm in tertia, quæ dicitur paſſio, vel paſſibilis qualitas, & propter hoc fortè ſignanter dixit, quòd alteratio eſt transmutatio in paſſionibus.* Et hoc ipſum ſæpè reperit. 1. 2. quæſt. 50. artic. 1. ad 3. quæſt. 52. artic. etiam 1. ad 3. in 1. diſt. 17. quæſt. 2. artic. 1. ad 5. 7. Phyſic. lect. 5. & alibi, quem ſequuntur eius diſcipuli, vt Zonard. 7. Phyſic. qu. 4. Bañez in præſenti cap. 4. qu. 4. dicens eſſe communem conſenſum omnium Philoſophorum.

Ponitur tandem vltimo loco * Habentem latitudinem cum contrarietate, * quia licet ſolæ qualitates tertiæ ſpeciei terminent per ſe motum alterationis, non tamen in omnibus ſunt conditiones requiſitæ ad terminandum, ſed ſolùm in illis, quæ debitam latitudinem cum contrarietate habuerint.

Hinc

Digitized by Google

6. Hinc autem poteſt facilè prædicta diffinitio ſuaderi, & explicari ex D. Th. de ſenſu & ſenſato lect. 6. nam vt ibi S. Doct. ait: *Semper oportet ſubiectum ponere in diffinitione accidentis, vt dicitur 7. Metaph. differenter tamen: nam ſi accidens diffiniatur in abſtracto, ſubiectum ponitur loco differentiæ: id autem quod pertinet ad genus accidentis, ponitur loco generis, vt cùm dicitur, ſimitas eſt curuitas naſi: cùm autem accidens diffinitur in concreto, è conuerſo ſubiectum ponitur loco generis, ſicut cùm dicitur, ſimus eſt naſus curuus.* Quare cùm hîc diffiniatur alteratio in abſtracto, & motus habeat rationem quaſi generis reſpectu illius; meritò per illum, tanquam per ſuum quaſi genus diffinitur; cumque per ceteras particulas circumloquamur naturam proprij ſubiecti alterationis, ideo optimè loco differentiæ prædictæ particulæ poſitæ ſunt, vt ita alteratio quoad fieri poſſit, iuxta communes leges diffinitionis accidentium maneat diffinita. Sed circa hæc videantur ea, quæ in Logica diſp. 5. qu. 2. circa modum diffiniendi accidentia latè ex eodem Ariſt. & Angel Doct. dicta ſunt.

§. III.

Obiectiones contra dicta, & ſolutio earum.

7. SEd obiicies primò, quòd poſtquam Ariſtot. in verbis relatis, ex quibus tradita diffinitio ſumpta eſt, explicuit naturam motus alterationis, ſtatim exemplificauit in tranſmutatione ad qualitatem primæ, & quartæ ſpeciei: ergo motus alterationis non terminatur ad ſolas qualitates tertiæ ſpeciei. Antecedens patet, quia protinus addit: * Putà corpus ſanum eſt, & rurſus laborat manens idem: & metallum quandoque rotundum, quandoque angulare, idem verò exiſtens. * Quæ verba explicans D. Th. lect. 10. inquit: *Ponit duo exempla, primum ſcilicet, cùm corpus animalis idem manens priùs eſt ſanum, & poſtea infirmatur: ſecundum eſt, quando æs (aliàs metallum) idem manens quandoque eſt rotundum quandoque angulare, vel angulos habens. Et eſt aduertendum, quòd primum horum exemplorum pertinet ad primam ſpeciem qualitatis, ſecundum autem ad quartam.*

Secundò: habitus vitij, V. G. iniuſtitiæ vel erroris in materia Metaph. pertinent ad primam ſpeciem qualitatis, & nihilominùs datur motus alterationis ad illos, &c.

Maior non indiget probatione, minor verò ſuadetur: nam ſunt qualitates habentes latitudinem cum contrarietate, quandoquidem tam iniuſtitia, quàm error poſſunt intendi, & remitti, & illa opponitur contrariæ iuſtitiæ, hic verò habitui ſcientifico Metaphyſicæ; at qualitates habentes prædictas conditiones poſſunt fieri per verum motum ſucceſſiuum alterationis, quia latitudo, & contrarietas prædicta retardant alterationem illam, ac proinde ſufficiens cauſa conſtituendi ſucceſſionem in ipſa: ergo, &c.

8. Ad primam ex his obiectionibus reſpondetur ex D. Tho. loco ibidem citato, qui poſtquam prædictam obiectionem propoſuit, addidit, vt eam ſolueret: * ſed dicendum eſt, quòd primò, & per ſe alteratio eſt in qualitatibus tertiæ ſpeciei, per accidens autem mediantibus aliquibus qualitatibus, & ex conſequenti fit alteratio in aliis ſpeciebus, ſicut per aliquam alterationem calidi, & frigidi, mutatur homo de ſanitate in ægritudinem, & è conuerſo, & per alterationem mollis & duri perducitur corpus ad aliquam figuram. * Et ratio eſt aperta, nam ſanitas, V. G. reſultat in eo inſtanti, in quo qualitates primæ reducuntur ad debitam temperiem, & tantitatem: quod ſi paulatim acquiritur, non ideo eſt, quia per ſe primò terminet motum alterationis, ſed quia prædictæ qualitates paulatim ad mediocritatem reducuntur.

9. Nec refert ſi obiicias, hinc fieri Ariſtotelem non adduxiſſe aptum exemplum ad naturam motus alterationis declarandam, ſiquidem ſolùm exemplificauit in reſultantia illa ſanitatis, V. G. quæ formaliter ſumpta non eſt verus modus, ſed naturalis quædam, & inſtantanea ſequela.

Non igitur hoc obſtat: nam licet ſanitas ex temperie primarum qualitatum reſultet; attamen actio, per quam fit, eſt motus ille alterationis ad prædictas qualitates terminatus: vnde ſicut forma ſubſtantialis ignis fit per motum calefectionis ſubordinatum ſubſtantiæ, quamuis ſecundariò ex illo reſultet, & ideo illamet alteratio, quæ ſucceſſiuè diſponit lignum, paulatim etiam (modo tamen ſuprà inſinuato) introducit formam ignis, ac proinde ſemel explicata natura motus alterationis, poteſt optimè ad eam magis declarandam exemplificari in calefactione, prout modo prædicto ad ignem terminatur, ita potuit Ariſtot. poſtquam explicuit naturam motus alterationis in communi, exemplificare in alterationibus illis, quæ terminantur ad ſanitatem vel figuram, quia idemmet motus per ſe primò terminatur ad qualitates tertiæ ſpeciei, extenditur ſecundariò, & per accidens ad prædictam ſanitatem vel figuram.

10. Neque etiam refert, ſi iterum obiicias hinc fieri alterationem, qua aliquid fit nigrum ex albo, non eſſe motum, ex eo quòd albedo & nigredo reſultant ex mixtione primarum qualitatum.

Non itaque hoc obeſt, quoniam vt optimè notauit Zanardus 7. Phyſic. quæſt. 4. aliud eſt, has ſecundas qualitates præſupponere alium motum per ſe terminatum ad primas, aliud verò quòd ex vi illius motus per ſolam naturalem ſequelam reſultent, vt in ſanitate, & ægritudine contingit: nam primùm eſt verùm, non tamen obſtat ad hoc, vt aliqua qualitas per ſe terminet motum alterationis: ſecundum verò eſt falſum, nam reuera præter illum primum motum datur etiam hic ſecundus, ſicut augmentatio præſupponit alterationem, & nihilominùs eſt verus motus, & volitio indiſpenſabiliter prærequirit intellectionem, & nihilominùs vtraque eſt vera actio.

11. Ad ſecundam reſpondetur cum Zanardo loco citato in ſolutione ad 2. quòd cum contrarietas ſit reſpectu alicuius ſubiecti, inde eſt, vt ad contrarietatem qualitatum requiſitam ad motum alterationis petatur, vt ſe mutuò ab eodem ſubiecto expellant, ita quòd ad introductionem vnius, per ſe loquendo, deperdatur alia, ac proinde vna per ſe fiat ex alia tanquam ex ſuo contrario, alioqui quoad hoc, quod eſt terminare motum, perinde ſe haberent ac ſi non eſſent contrariæ.

Cæterùm habitus vitij, vel erroris, non ita inter ſe comparantur cum habitibus oppoſitis: nam per accidens eſt ad acquiſitionem virtutis iuſtitię, V. G. quòd pręexiſtat in ſubiecto habitus iniuſtitię, per ſe loquendo, non fit ex illo; at in qualitatibus tertię ſpeciei, ad quas datur per ſe motus alterationis, oppoſitum contingit, & ita calidum per ſe fit ex frigido, & album per ſe etiam fit ex nigro, quamuis aliquando per accidens fiant per naturalem ſequelam, vt in prima productione compoſiti naturalis cernitur.

Vnde, cùm communiter dicamus requiri ad motum contrarietatem, debet modo iam explicato intelligi, ita nimirum, vt vnum ex contrariis, per ſe loquendo, habeat rationem termini à quo reſpectu alterius, & aliud rationem termini ad quem. Deſumitur autem

Digitized by Google

autem hæc ſolutio ex D. Thom. in 1. diſt. 17. q. 2. art. 1. ad 5. vbi inquit; *Alio modo dicitur propriè paſſio quando abiicitur aliquid à ſubſtantia, & hoc eſt ex actione contrarij tranſmutantis, & ſecundùm iſtam paſſionem alteratio dicta non eſt niſi circa ſenſibilia, & circa ſenſibilem partem animæ per ſe.* Tum etiam & clariùs lib. 2. de Anima lect. 11. his verbis: *Sed dicendum, quòd cum aliquis ab errore reducitur ad ſcientiam veritatis, eſt ibi quadam ſimilitudo alterationis, quæ eſt de contrario ad contrarium; non tamen verè eſt ibi talis alteratio: nam alterationi, quæ eſt de contrario in contrarium vtrumque per ſe, & eſſentialiter competit, ſcilicet quòd ſit à contrario, & quod ſit in contrarium, &c. Sed in acquiſitione ſcientiæ accidit quòd ille, qui acquirit ſcientiam veritatis, prius fuerit in errore, abſque hoc enim poteſt adduci ad ſcientiam veritatis: vnde non eſt verè alteratio de contrario in contrarium.*

QVÆSTIO II.

Vtrùm alteratio adæquatè diuidatur in intenſionem & remiſſionem.

12. VT methodum, & ordinem Ariſt. obſeruans, poſt quæſtionem *quid eſt?* motus alterationis, ſtatim ad multiplicatem eius declarandam accidimus: non autem loquimur de ſpeciebus atomis alterationis: nam has certum eſt multiplicari iuxta multiplicitatem atomam qualitatem, ad quas prædictus motus terminatur: vnde calefactio, & frigefactio, diſtinguuntur ſpecie, ſeu quaſi ſpecie, quia calor & frigus ſpecificè diſtinguuntur; ſed loquimur de ſpeciebus, vel quaſi ſpeciebus generaliſſimis motus alterationis, ſub quibus cæteræ aliæ quaſi ſpecies ambiuntur. Et licet quæſtionem hanc de alteratione vt ſtrictè, & rigoroſè habet rationem motus, diſcutiamus, nihilominùs ex his quæ circa illam ſecundùm iſtam rationem conſideratam dicemus, facilè conſtabit, quid de eadem ſecundùm quod eſt mutatio Phyſica, & abſtrahit à mutatione inſtantanea, & ſucceſſiua, dicendum ſit.

§. I.

Rationes pro parte affirmatiua.

13. PArtem affirmantem ſuadere videntur hæc argumenta. Primum: nam latitudo qualitatis tantùm eſt intenſibilitas, & remiſſibilitas: ergo alteratio ad qualitatem terminata adæquatè diuidetur in intenſionem, & remiſſionem. Antecedens patet, nam qualitas ſolùm augetur, vel diminuitur per intenſionem & remiſſionem, vt ex ſtatim dicendis magis conſtabit. Conſequentia verò probatur: nam iuxta diuerſam latitudinem termini eſt diuerſitas motus: ergo cùm latitudo qualitatis tantùm ſit intenſibilitas, & remiſſibilitas, fit inde, vt alteratio ad ipſam terminata tantùm ſit intenſio, & remiſſio.

Confirmatur: nam ex eo, quòd latitudo qualitatis tantùm eſt maior, vel minor quantitas, ideò motus ad illam terminatus adæquatè diuiditur in augmentationem, & diminutionem: ergo, quia latitudo qualitatis tantùm eſt eſſe intenſum, & remiſſum, ideò motus ad illam tendens adæquatè diuidetur in intenſionem, & remiſſionem.

Secundum: præter motum intenſionis, & remiſſionis tendentem ad qualitatem formaliter, prout intenſam, vel remiſſam ſolùm datur alteratio terminata ad ipſam qualitatẽ præciſè ſecundùm ſe abſque vlla latitudine; at huiuſmodi alteratio non eſt verus motus ergo alteratio prout eſt motus, adæquatè diuiditur in intenſionem, & remiſſionem.

Conſequentia eſt nota, maior verò videtur certa: ſiquidem quæuis qualitas præter latitudinem intenſionis, & remiſſionis, ſolùm importat propriam entitatem, atque adeo præſcindit ab omni latitudine. Minor tandem etiam conſtat, quia vt ex communi ſententia ſæpè dictum eſt, nequit dari verus motus, qui non tendat ad terminum prout habet aliquam latitudinem.

14. Nec refert, ſi dicas qualitatem ſecundùm ſe habere latitudinem partium entitatiuarum, & conſequenter ſecundùm illam poſſe terminare motum, quatenùs priùs introducitur ſecundùm vnam partem, quàm ſecundùm aliam: ac proinde priùs correſpondet vni parti ſubiecti, & poſteà alteri.

Non igitur hoc refert, nam vt conſtat ex his, quæ in logica diſput. 15. à n. 28. oſtendimus, & ſola quantitas habet ex ſe partes entitatiuas, qualitati verò ſolùm competit ex propriis meritis latitudo intenſionis, vel remiſſionis: vnde diſtinctio partium entitatiuarum prouenit ei à quantitate, non ſecùs proportione tamen ſeruata, ac ſubſtantia ex ſe non habet diſtinctionem partium entitatiuarum, ſed hoc ei formaliter communicatur à ſola quantitate.

Tertium, qualitas non poteſt naturaliter produci, niſi vnita, & communicata ſubiecto: ergo neceſſariò producetur ſub eſſe intenſo, vel remiſſo: ergo quiuis motus ad illam terminatus erit, vel intenſio, vel remiſſio. Antecedens non indiget probatione: prima verò conſequentia etiam conſtat, quia qualitas vnita ſubiecto non poteſt non eſſe in illo, vel parum, vel multum radicata: ſi primum, erit ſub eſſe remiſſo; ſi ſecundum, habebit eſſe intenſum. Secunda autem conſequentia patet ex prima, nam intenſio terminatur ad qualitatem intenſam, remiſſio verò ad eandem, vt eſt ſub eſſe remiſſo.

§. II.

Vera ſententia Thomiſtarum.

15. DIcendum tamen eſt motum alterationis, ſeu ad qualitatem terminatum adæquatè diuidi in alterationem, intenſionem, & remiſſionem. Ita Ariſt. & D. Thom. 5. Phyſ. ſatiſque innuunt etiam in hoc lib. text. 31. quos ſequuntur Caiet. 2. 2. qu. 24. Bannez in præſenti cap. 4. qu. 2. concl. 3. Monteſin. 1. 2. diſp. 33. num. 69. & 70. communiterque Thomiſtæ.

Explicatur aſſertio, nomine alterationis, quæ eſt primum membrum huius diuiſionis, non intelligimus alterationem, vt eſt quaſi genus ad omnem alterationem ſucceſſiuam, & dicit acquiſitionem qualitatis cum motu, abſtrahendo ab hoc, quod eſt totam qualitatem produci, vel eam iam productam intendi, aut remitti: ſed alterationem, vt dicit ſpecialem productionem ſucceſſiuam totius qualitatis, quæ antea non erat: nam ſæpiſſimè fit diuiſio generis alicuius in ſpecies, quarum altera propter nominum penuriam vendicat ſibi generis nomen, vt cùm diuiditur diſpoſitio in habitum, & diſpoſitionem, vbi diſpoſitio retinet nomen generis, licet non cum ratione illius præciſè, ſed ſupra ipſam generis naturam addat differentiam, ſcilicet eſſe facilè mobilem.

Vnde, alteratio prout conſtituit primam quaſi ſpeciem alterationis, terminatur ad qualitatem producendo, & conſeruando illam ſucceſſiuè ſecundùm totum ſuum eſſe, & latitudinem, ſeu incrementum non incorruptum, quod habet quandiu durat illa actio, per quam prædicta qua-

Digitized by Google

augmentationis, ita ſi aliquid illius maioris radicationis, quod habet qualitas ex vi ſuæ primæ productionis, poſtea eidem communicaretur; tunc poſſet, ſi adſint cæteræ aliæ conditiones; terminare ſecundùm illam motum intenſionis, dummodò ſemper præſupponeretur qualitas producta cum aliqua radicatione.

20. Ad confirmationem, tranſeat motum ad quantitatem per ſe primò terminatum adæquatè diuidi in augmentationem, & diminutionem: negamus tamen inde ſequi, alterationem tendentem ad qualitatem tantùm eſſe intenſionem, & remiſſionem. Et ratio diſparitatis eſt: nam quantitas ſecundum ſe, & vt primò producitur ſecundum totam ſuam entitatem,& partes in ea incluſas, non ſupponendo quantitatem in eodem ſubiecto productam, fit per naturalem dimanationem ex eo, quòd eſt debita ſubſtantiæ in inſtanti generationis, vt conſtat ex his quæ in lib. Phyſ. diſ. 10. numero 112. & deinceps, & diſput. 22. num. 12. & diſp. 28. num. 25. diximus. Cæterùm, qualitas, verbi gratia, calor, vt productus in aqua ſecundùm totam ſuam entitatem, non fit per naturalem dimanationem: & ita poteſt ſecundùm latitudinem dictam fieri ex ſuo contrario, ſcilicet frigore, & conſequenter per motum.

Vnde, negandum eſt quantitatem, vt primò productam, non habere diſtinctam latitudinem à ſe ipſa, vt terminat motus augmentationis, & diminutionis, quia reuera habet diſtinctas partes extenſionis. Cæterum, ratione illarum non poteſt terminare motum propriè ſumptum: tum propter dicta: tum ex eo, quòd non habet contrarium, niſi vt eſt maior, vel minor, ſecundùm quas rationes ſolùm terminat augmentationem, & diminutionem.

21. Ad ſecundum, neganda eſt maior: motus enim alterationis numquam terminatur ad qualitatem ipſam præciſam ab omni latitudine, & radicatione: quia etiam, vt conſtituit primam ſpeciem prædicti motus, tendit ad qualitatem, vt ad terminum formalem,ad latitudinem verò, ſeu radicationem per illam productam, vt ad actualem terminationem & modum intrinſecum talis termini: at verò motus intenſionis tendit formaliter ad maiorem intenſionem, nòn autem ad qualitatem, vt ad quid per illam productum, & ſimiliter remiſſio formaliter ſumpta tendit eodem proportionali, & præciſo modo ad eſſe remiſſum, iuxta ea, quæ in ſolutione ad primum diximus. Vnde ad rationem formalem terminatiuam motus non deſideratur neceſſariò,vt ipſamet latitudo ſit id, quod ſpecificat, & formaliter terminat motum, ſed ſatis eſt, quòd ratio ſpecificatiua ſecum afferat prædictam latitudinem, vt modum intrinſecum indiſpenſabiliter deſideratum ad talem terminationem,quia eo ipſo non poteſt non,ſi adſint aliæ conditiones,dari vera ſucceſſio,& contrarietas, cunctaque alia ad motum requiſita.

22. Ad tertium, concedendum eſt antecedens,imò & prima conſequentia, ſi intelligatur de primo eſſe intenſo, & primo eſſe remiſſo, id eſt non præſupponente aliud, quod per aliam actionem communicatum ſit: nam qualitas ſemper producitur ſub eſſe intenſo,vel remiſſo, ſeu ſub illa maiori, vel minori radicatione, ad quam actio productiua continuata, & non interrupta, potuit pertingere: & deinde neganda eſt ſecunda conſequentia.

Et ad probationem patet ex dictis, quomodo ſicut reſurrectio non terminatur ad eſſe hominis, V.G. vtcumque ſed ad illud, vt connotat, quod priùs fuerit productum per aliam actionem iam interruptam, & cætera alia, de quibus ſuo loco: ita motus intenſionis non terminetur ad qualitatem intenſam vt cumque, ſed ſecundum eam radicationem, & incrementum intenſiuum, quod aduenit finita actione productiua qualitatis:nam cùm nullus motus producat ſuum terminum à *quo* ſed ad *quem*: fit inde, vt intenſio, quæ eſt ab imperfectiori ad perfectiorem calorem, ſeu ad maiorem radicationem illius, præſupponat calorem imperfectè radicatum, per aliam actionem, vel motum: & ita ſi calor denuò producatur ex frigore & per motum, ſiue actionem illam in ſe non interruptam, ſed continuatam; ac proinde continuò reſpicientem diſtinctum terminum formalem, perueniat ad totam radicationem, quam in eo ſubiecto naturaliter poteſt habere: tunc habebit eſſe intenſum, ſaltim naturaliter loquendo, perfectiſſimum,& non per motum intenſionis.

Ex quo tandem fit, motum intenſionis poſſe ſumi dupliciter, vel pro acquiſitione maioris radicationis, ſeu intenſionis qualitatis, etiam ſi vna cum illa producatur per eandem actionem ipſa qualitas, vel prout ſpecialiter conſtituit ſpeciem diſtinctam à motu, quæ eſt prima ſpecies alterationis. Vnde licèt quoduis incrementum qualitatis, quod intra propriam lineam ei competit, debeat fieri per vnam ex his intenſionibus, quando per motum fit; non tamen eſt neceſſe, vt determinatè fiat per intenſionem conſtituentem diſtinctam ſpeciem ab alteratione, modò dicta, vt explicatum eſt.

23. Nec refert, ſi contra hæc, quæ diximus, obiicias ex eis ſequi alterationem, quam vt primam ſpeciem motus aſſignauimus eſſe ſimul,& pro eadem duratione actionem productiuam, & conſeruatiuam; at hoc videtur impoſſibile: ergo, & cætera. Sequela eſt aperta: nam prædicta alteratio, verbi gratia, calefactio poſtquam calori ſuam entitatem communicauit, adhuc durat, & tribuit illi maiorem radicationem, quam nondum habebat,& ita ſimul conſeruat entitatem caloris, imperfectamque radicationem iam productam;& inſuper producit denuo maiorem radicationem, quam nondum produxerat.

Falſitas verò conſequentis probatur; tum quia iam eademmet actio haberet ſimul duas ſpecies, quatenùs nimirum vt productio terminatur formaliter ad modum maioris intenſionis, vt tunc primò incipientem, & non ad qualitatem, quæ iam præſupponitur producta: at verò vt conſeruatio tendit formaliter ad qualitatem, vt præexiſtentem: non autem ad modum, vt tunc primò productum. Tum etiam, quia motus habet ſuam denominationem, & quidditatem à termino formali: ergo pro illa duratione, pro qua talis terminus conſeruatur, & non denuò producitur, motus ad illam terminatus erit conſeruatio, non verò productio, ſed toto illo tempore determinato,quo durat calefactio, non producitur entitas caloris, quæ eſt terminus calefactionis, quia præſupponitur producta: ergo toto illo, aut in aliqua illius parte non habebit ſimul prædicta calefactio,quòd ſit productio, & conſeruatio. Tum denique, quia eminentia continendi ſimul, & pro eadem duratione rationem conſeruationis,& productionis, adhuc non conceditur actionibus longè ſuperioris, & eminentioris ordinis, qualis eſt creatio, v. g. Angeli: ergo multò minùs actioni adeo inferioris ordinis, qualis eſt alteratio, concedenda erit.

24. Non itaque hoc refert, nam conceſſa ſequela, neganda eſt minor: & ad primam probationem dicendum eſt, quòd ſicut non eſt inconueniens, vnam, & eandem ſecundùm ſpeciem actionem increatam Dei habere multiplicem denominationem, quarum aliæ ſint reſpectu termini formalis, aliæ verò reſpectu materialis: & ideo dilectio eſſentialis ipſius

Digitized by Google

Dei denominatur neceſſaria reſpectu bonitatis diuinæ, quæ eſt terminus formalis illius, & libera reſpectu creaturarum habentium rationem termini materialis, & in comparatione ad eaſdem creaturas dicitur productio, ſecus verò per collationem ad diuinam bonitatem, & ſic de aliis.

Ita, eadem actio creata poteſt habere plures denominationes, reſpectu termini formalis, & aliam reſpectu alicuius exercij, vel modi intrinſeci ad illum requiſiti: nam cùm vna & eadem actio ſimul poſſit attingere tam terminum materialem, quàm formalem, & ea, quæ ad ipſum pertinent, poteſt cum præciſione ſumi quatenùs intelligitur terminari ad vnum iſtorum, non intellecta vt terminatur ad aliud: & ſic concepta poterit diuerſa denominatione ſignificari.

Vnde, licèt alteratio continua, à prima productione caloris ex frigore vſque ad eumdem calorem, V.G. vt ſex, denominetur in ſui inceptione productio reſpectu ipſius qualitatis nempè caloris, & modi quem tunc habet, non verò conſeruatio, ex eo quòd connotat terminum per illam productum non fuiſſe antea, cuius oppoſitum ad denominationem conſeruationis deſideratur, & deinde in ſui continuatione denominetur conſeruatio reſpectu qualitatis, latitudinis intenſiuæ iam productæ, & pura productio reſpectu nouæ latitudinis, quæ tunc denuò incipit, nihilominùs non ideò habet duas ſpecies, quia tales denominationes nòn ſumuntur ex diuerſis terminis formalibus ſpecificantibus, ſed ex eodem termino formali, ſcilicet qualitate, quæ ſiue vt primò incipiens, ſiue vt conſeruata per illum motum ſemper eum ſpecificat, iuxta ea quæ 4. Phyſ. 21. num. 24. diximus, & ex modo intrinſeco illius requiſito ad continuitatem, vel ad tantam continuitatem eiuſdem motus, nimirum ex latitudine iàm dicta eiuſdem qualitatis.

25. Ex quo ad ſecundam probationem eiuſdem minoris dicendum eſt, motum habere ſuam denominationem à termino formali, non tamen excludendo latitudinem, actualitatem, & modum intrinſecum illius, tanquam aliquid ad ipſum neceſſariò pertinens. Vnde quia terminus formalis, ſcilicet qualitas, vnà cum modo illo intrinſeco latitudinis, quem habet, dum per vltimum non eſſe, & in tempore immediatè ſequenti incepit, conſeruatur in ſequenti duratione (modo tamen alibi dicendo) per eundem motum, ex eo quòd ſicut motus eſt eſſentialiter ſucceſſiuus, ita quiuis motus habens ſucceſſionem certam, & determinatam; quæcumque illa ſit, eſſentialiter habet producere, & conſeruare pro aliquo determinato tempore ſuum terminum modo illi termino proportionato licèt per accidens ſit quòd talis motus duret per vnam horam, v. g. aut per dimidiam, ideò in prædicta duratione habet rationem conſeruationis: & quia in eadem ſequenti duratione producitur noua latitudo intenſiua, propterea in ipſa eadem duratione habet rationem nouæ productionis.

Contra quod non obſtat id, quod ibidem dicitur, ſcilicet actionem ſumere ſuam quidditatem & denominationem à termino formali, quia, vt modo dicebamus, benè poteſt eadem actio habere denominationē vnam, imò & plures reſpectu termini formalis, & aliam reſpectu alicuius modi intrinſeci ad ipſum requiſiti, dum modò denominatio potiſſima à termino formali ſumatur, vt in præſenti contingit: nam reuerà prædicta alteratio potiſſimè habet rationem motus conſeruatiui, dum continuatur, licet etiam ſit productio. Et ratio eſt tum, quia eſt conſeruatio reſpectu termini formalis, ſcilicet qualitatis, & radicationis iam dictæ: tum etiam, quia latitudo denuò producta attingitur per illum motum: quia eſt aliquid qualitatis iam præexiſtentis, & continuò, abſque aliqua interruptione poſt illam, & latitudinem (ſi ſic loqui licet) priorem aduenit. Vtrùm autem qualitas ſecundùm ſuam entitatem conſiderata, diuerſimodè conſeruetur, ac latitudo eius iam producta: & in quo hæc diuerſitas conſiſtat, alia quæſtio eſt, cuius deciſio ex dicendis infrà à n. 124. vſque ad 127. & n. 171. & 172. conſtabit.

26. Ad tertium probationem dicendum eſt illud non prouenire in alteratione, & exceſſu perfectionis ſimpliciter, ſed potiùs ex imperfectione ei oppoſita: nam creatio Angeli ideò non habet pro eadem duratione, per ſe loquendo, rationem creationis, & conſeruationis ſimul, ita vt denuò producat aliquid, quod in primo inſtanti ſuæ inceptionis non produxerit, quia habet totum ſuum eſſe ſimul, atque adeò quidquid producibile per ipſam eſt, producit in primo inſtanti ſuæ inceptionis, taliter, vt nihil aliud conſeruet, niſi id ipſum, quod per eandem in eo inſtanti productam eſt. Diximus, per ſe loquendo, quia per accidens bene poteſt contingere, vt actio illa in primo inſtanti non producit aliquid, quòd aliàs producere poterat vt ſi Deus impediret reſultantiam paſſionum Angelicarum per vnum diem; tunc enim eo tranſacto paſſiones illæ ex vi actionis creatiuæ, quæ pro eadem duratione eſt conſeruatio ſubſtantiæ Angeli in rerum natura, de nouo producerentur.

Cæterùm, motus alterationis prout conſtituit primam ſpeciem, non eſt totus ſimul, ſed ſucceſſiuè. Vnde ex quo capite idem numero durat, conſeruat eundem numero effectum, quem ipſemet in tempore antecedenti produxerat, & ex quo capite non eſt totus ſimul, ſed habet diuerſas partes, quarum vna ſuccedit alteri, habet etiam aliquid de nouo, non quidem qualitatem ipſam, quæ iam præerat, ſed nouam eius latitudinem: nam hæc eſt natura motus, vt cuius parti eius correſpondeat noua pars termini, vel modi, & latitudinis termini per ipſum producti.

QVÆSTIO III.

Vtrùm ſubſtantia poſſit intendi & remitti.

VT natura intentionis, & remiſſionis ampliùs pateſcat, inueſtigare oportet ad quænam Prædicamenta intenſio, & remiſſio, ſiue fiat per motum, ſiue per mutationem inſtantaneam, terminari poſſit, quod modò explicare intendimus. Sed quia res hæc multis eſt difficultatibus implicata, ideò vt claritati ſimul ac breuitati ſtudeamus, eam diuerſis quæſtionibus abſoluemus, quarum primam priori, & principaliori Prædicamento, nempe ſubſtantiæ meritò concedimus.

§ I.

Rationes dubitandi.

27. PArtem affirmantem ſuadere nituntur hæc argumenta. Primum, quia inde colligimus qualitates eſſe intenſas, quia fortiùs modò quàm antea operantur? & ita calor tunc eſt intenſior, quando fortiùs calefacit, at ſubſtantiæ fortiùs, & per modum cauſæ principalis ſolent operari in vno tempore, quàm in alio: ergo etiam erunt intenſibiles, & remiſſibiles.

Secundum, ideò qualitates habent incrementum intenſiuum, quia creſcunt in perfectione propria, ſalua

Digitized by Google

ſalua manente vnitate ſpeſifica, & numerica earundem; ſed etiam ſubſtantia creſcit in perfectione ſubſtantiali, ſalua manente ſua ratione ſpeſifica, & indiuiduali: ergo etiam intendentur. Minor patet ex D. Th. 1. p. q. 89. art. 1. ad 2. & alibi ſæpè aſſerente animam corpori coniunctam perfectiorem eſſe ſe ipſa ſeparata, & ita modò habebit eſſe perfectius, modò imperfectius, & conſequenter intenſum, vel remiſſum.

28. Tertium, ideò qualitates intenduntur, & reremittuntur ex parte ſubiecti, quia non obſtante indiuiſibilitate in eſſe ſpecifico reſpiciunt ipſum cum indifferentia ad magis, vel minus perfectè illud actuandum; ſed forma, ſubſtantialis poteſt non obſtante indiuiſibilitate ſua in eſſe ſpecifico reſpicere hoc modo materiam primam: ergo, &c. Maior patebit ex infra dicendis: minor verò probatur, nam cùm materia prima habeat plus de potentialitate, qaàm ſubiectum qualitatis, habet maiorem indeterminationem ratione ſubiecti actuabilis: ergo non ſolùm erit in potentia ad hoc, vt informetur per formam ſubſtantialem, ſed etiam ad hoc, vt magis, vel minùs perfectè per illam actuetur, ac proinde forma ſubſtantialis reſpicit materiam, non ſolùm, vt actuabilem, ſed etiam vt magis, vel minùs perfectè actuari poteſt.

Confirmatur, materia poteſt ſuſcipere magis & minus: ergo etiam forma ſubſtantialis, & conſequenter totum compoſitum. Hæc vltima conſequentia patet ex priori: prior verò, tùm ex paritate rationis; tum etiam, quia hoc ipſo quòd ſubiectum alicuius formæ habeat latitudinem in ratione ſubiecti, poteſt forma habere magis & minus penes hoc, quòd magis vel minùs illud actuet. Antecedens autem eſt Ariſt. 8. Met. text. 10. vbi D. Th. lect. 3. ait, quòd materia fortè ſuſcipit magis & minus.

§. II.

Ratione Ariſt. D. Thom. vera, & communis doctrina ſtabiliter.

29. Dicendum tamen eſt, ſubſtantiam non eſſe intenſibilem, & remiſſibilem. Ita Ariſt. cap. de ſubſtantia his verbis: *Subſtantia non dicitur magis, & minus, neque cæterorum quidquam omnino, quæ ſubſtantiæ ſubeunt rationem.* Idem etiam D. Thom. opuſ. 48. tract. 2. cap. 4. vbi latè propriam huius radicem aſſignat: & 2. p. quæſt. 76. art. 4. ad quartum, dicens: * Eſſe ſubſtantiale cuiuslibet rei in indiuiſibili conſiſtit, & omnis additio, & ſubtractio variat ſpeciem, ſicut in numeris, vt dicitur in 8. Met. Vnde impoſſibile eſt, quòd forma ſubſtantialis quæcunque recipiat magis, & minus. Et q. 93. art. 3. ad tertium, vbi loquens de indiuiduis ſubſtantiæ, inquit: *Vnum, & idem indiuiduum non participiat ſuam ſpeciem quamdoque maius quamdoque minus: neque etiam à diuerſis indiuiduis participatur ſpecies ſubſtantiæ ſecundum magis, & minus.* Eandem ſententiam tuentur communiter omnes Philoſophi, vno, vel altero ex antiquis excepto, & ideo ſuperuacaneum eſſet ſingulos referre.

Et licet aſſertio hæc ex his, quæ in Logica diſp. 12. n. 36. diximus, ſatis conſtet, nihilominùs: vt magis veritas illius pateat, & mens Ariſt. & D. Tho. radicitus explicetur, ideò illam ampliùs ratione ex vtroque locis citatis deſumpta, & ad hanc formam redacta ſuadebimus.

30. Illud quod dat ſpeciem, oportet eſſe fixum, & ſtans, & quaſi in indiuiſibili conſiſtens, ita vt additio, vel ablatio quæuis ab illo variat ſpeciem: ſed forma ſubſtantialis tribuit ſpeciem ſubſtantiæ ergo non ſuſcipiet magis & minus, ſed in indiuiſibili conſiſtet: ergo hoc etiam habebit materia, quæ ſuo modo ad ſpecificationem concurrit, & conſequenter neque totum ſubſtantiale, neque aliquid aliud ad genus ſubſtantiæ pertinens ſuſcipiet ſecundùm ſe magis, & minus, ſeu intenſionem, remiſſionem.

Maior probatur à D. Thom. quodlib. 1. q. 4. art. 6. ad tertium, quia ſpecificans vt ſic conſtituit ſpeciem per modum vltimi, ſeu per modum termini; vltimum autem, ſeu terminus, vt ſic, quaſi in indiuiſibili conſiſtit, & ideò inquit Philoſophus 8. Metaph. quòd ſpecies ſunt ſicut numeri, in quibus additio, vel diminutio variat ſpeciem. Minor verò, & duæ priores conſequentiæ probatione non indigent. Vltima denique ex maiori conſtat, nam cùm totum conſtituatur ex materia & forma, nequit intendi, aut remitti, ſi aliqua ex ſuis partibus non eſt intenſibilis & remiſſibilis: cumque ſubſiſtentia, & exiſtentia, quæ ſolæ vnà cum eſſentia in diuidua, ſubſtantiali, & completa intra lineam eſſentiæ exhauriunt prædicamentum ſubſtantiæ, habeant rationem termini, vt conſtat ex his quæ 1. Phyſic. diſp. 3. n. 54. diximus; fit inde, vt in indiuiſibili conſiſtant, & conſequenter neque ipſæ, neque aliquid ad prædicamentum ſubſtantiæ pertinens poterit ſuſcipere magis, & minus, ſeu intendi, & remitti.

31. Sed contra rationem hanc obiici poteſt, quamuis albedo ſecundùm ſuum eſſe ſpecificum conſiſtat in indiuiſibili, & illud tribuat ſuo ſubiecto; nihilominus poteſt intendi, & remiti, quia intenſio non pertinet ad intrinſecum conceptum illius, ſed eſt modus accidentaliter eidem ſuperueniens, vt ex ſe conſtat, & quæſtione ſequenti latiùs dicemus: ergo quamuis forma ſubſtantialis, & eſſe ſpecificum, vt tale, quod ab illa prouenit, conſiſtat in indiuiſibili, nihilominus non ob id erit incapax intenſionis, & remiſſionis. Patet conſequentia, quia etiam eius intenſio non pertineret ad intrinſecum eius conceptum, ſed eſſet modus illius: & conſequenter malè intulit D. Thom. formam ſubſtantialem non eſſe intenſibilem, & remiſſibilem ex eo quòd tribuat eſſe ſpecificum, quod in indiuiſibili conſiſtit.

Reſpondetur eſſe diſparem rationem inter formam ſubſtantialem, & accidentalem, quæ eſt qualitas: nam licet vtraque ſecundùm ſuum eſſe ſpecificum, vt tale, conſtat in indiuiſibili: attamen forma ſubſtantialis ita conſiſtit in indiuiſibili, vt ei repugnet diuiſibilitas ſecundùm magis & minus intra lineam, ſeu genus ſubſtantiæ, ſecùs verò qualitati intenſibili intra genus accidentis.

32. Et ratio huius diuerſitatis tangitur à D. Th. 1. part. quæſt. 76. art. 6. & 1. 2. quæſt. 52. art. 1. nam forma ſubſtantialis tribuit proprium eſſe ſpecificum compoſiti ſubſtantialis, ac proinde communicat etiam eſſe ſimpliciter: cumque id, quod ſaltem connaturaliter aduenit ſubſtantiæ conſtitutæ in ſua ſpecie, & eſſe ſimpliciter adueniat accidentaliter, & ſit verum accidens prædicamentale reſpectu, quia, vt docet idem S. Doctor. quæſt. vnica de anima art. 6. ad 2. de potent. quæſt. 7. art. 2. ad 9. & prima part. quæſt. 3. art. 4. exiſtentia eſt vltima actualitatis, quæ ſaltim connaturaliter poteſt aduenire in genere ſubſtantiæ, fit inde, vt implicet formam aut compoſitum ſubſtantiale ſecundùm ſe ſumpta habere diuiſibilitatem ſecundùm magis, & minùs, ſeu ſecundùm eſſe intenſum, & remiſſum, quandoquidem ſi quæ intenſio illi ſecundùm ſe conueniret, eſſet modus ſubſtantialis, ſicut intenſio conueniens accidentibus eſt modus accidentalis: & ſimul eſſet accidens, quia ſupponeret eſſe ſimpliciter ſubſtantiæ, ſicut & intenſio qualitatis ſupponit eſſe ſecundum quid illius. Ca-

Digitized by Google

terùm qualitates intenſibiles non dant eſſe ſpecificum ſimpliciter, ſed ſolùm ſecundùm quid, & accidentale: & ita tam ipſæ, quàm modus intenſionis earum poſſunt ad idem genus pertinere.

§. III.

Occurritur rationibus dubitandi.

33. AD primum in oppoſitum reſpondetur, ſubſtantias non operari niſi mediis accidentibus, vt 2. Phyſ. diſput. 10. num. 22. diximus, & ita fortior, ſeu intenſior earum operandi modus refunditur in accidentia, ſeu qualitates, vt in principium proximum, in ſubſtantiam verò vt in principium principale, ſed radicale: & ideo non ſequitur eam eſſe intra lineam ſubſtantiæ formaliter intenſibilem, & remiſſibilem, ſed eſſet radicem intenſionis accidentium.

Ad ſecundum reſpondetur ex Conrado 1. 2. quæſt. 52. art. 1. quòd ſicut ad hoc vt aliquid ſtrictè, & propriè ſuſcipiat magis, & minus, ſeu intendatur, & remittatur, non ſufficit habere eſſe perfectius quàm aliud, alioqui nihil creatum eſſet, quod non ſuſciperet magis, & minus, ſicut nihil creatum eſt, quod non excedatur ab alio in perfectione propria, ita ex eo quòd aliquid habeat reſpectu ſui ipſius in diuerſo ſtatu modum eſſendi vtcumque perfectiorem, non colligitur ſuſcipere magis, & minus ſed oportet vt ſecundùm illud ſecundùm quod ſuſcipit magis, & minus, habeat aliquam latitudinem, intra quam ſaltim ſupernaturaliter poſſit eſſe variatio.

Quarè, licet demus, quod animæ coniunctæ annectatur aliqua maior perfectio, nihilominùs quia hæc conuenit illi ratione ſtatus, & ſecundùm eam non habet latitudinem, quippè cùm vel illam totam debeat neceſſariò indiuiſibiliter amitere ſeparata, vel totam ſine diminutione retinere indiuiſibili modo coniuncta, ideò ratione huius nequit ſuſcipere magis & minus.

34. Ad tertium conſtat ex dictis pro eſſe ratione noſtra. Etenim vna & eadem forma accidentalis poteſt reſpicere vnum, & idem ſubiectum, vt magis, vel minus actuandum intra propriam lineam, ſeu genus talis formæ, ſecùs verò forma ſubſtantialis propter rationem ibi dictam: ideò licet vna forma ſubſtantialis poſſit actuare perfectiùs, quàm alia ſpecie diuerſa, quatenùs per hoc denotatur quòd tribuit eſſe ſpecificum perfectius, non tamen eademmet poteſt vllo pacto eandem materiam magis, & minus actuare, qualibet ad intenſionem, & remiſſionem requiritur, vt conſtat in anima rationali, quæ licet tribuat eſſe ſpecificè diuerſum, nobilius quàm anima ſēſitiua, nequit tamen ſuo compoſito communicare, quòd modò ſit magis homo, quàm antea, ſicut albedo poteſt modò tribuere corpori, quòd ſit magis album quàm antea erat, & ob id hæc, non illa reſpicit ſubiectum, vt magis, & minus actuandum, & vt capax recipiendi eſſe magis, vel minus intenſum.

35. Ad confirmationem negandum eſt antecedens, & ad probationem dicendum tam Ariſt. quàm D. Th. intelligendos eſſe de diſpoſitionibus ex parte materiæ ſe tenentibus. Vnde idem Ariſt. loco citato tribuit formæ ſubſtantiali indiuiſibilitatem ſecundùm magis, & minus, dicens: * Et quemadmodum nec numerus habet magis, vel minus, nec quæ ſecundùm ſpeciem ſubſtantia: * id eſt, vt explicat Ang. Doct. lect. 3. * Sicut ratio numeri in aliquo determinato conſiſtit, cui non eſt addere, nec ſubtrahere, vt dictum eſt, ita & ratio formæ. * Si autem materia prima ſecundùm ſuam ſubſtantiam, & vt habet rationem primi ſubiecti, admitteret intra proprium genus magis & minus ſeu intenſionem, & remiſſionem, non poſſet non forma ſubſtantialis intra idem genus ſuſcipere etiam magis, & minus, vt confirmatio optimè concludit: & ita quando ſtatim addidit: * Sed ſiquidem cum materia: * in quibus verbis iuxta explicationem D. Th. deſignatur, quòd * Materia fortè ſuſcipit magis & minus; * loquitur tam ipſe, quàm S. Doctor de materialibus diſpoſitionibus.

Quæ omnia paucis verbis idem D. Th. 1. 2. quæſt. 52. art. 1. explicans prædictum teſtimonium comprehendit ſic: *Philoſophus dicit in 8. Met. quòd ſicut numerus non habet magis & minus, ſic neque ſubſtantia, quæ eſt ſecundùm ſpeciem, id eſt, quantum ad participationem formæ ſpecificæ, ſed ſiquidem cum materia, id eſt, ſecundùm materiales diſpoſitiones inuenitur magis, & minus in ſubſtantia.*

QVÆSTIO IV.

Vtrùm ad quantitatem intenſio & remiſſio terminari poſſit.

CVm ſubſtantiæ quantitas proximior ſit, primumque poſt illam locum inter prædicamenta ſibi vendicet, ideò præſentem difficultatem circa quantitatem ſtatim poſt ſubſtantiam excitamus.

§. I.

Suadetur pars affirmatiua.

36. RAtio dubitandi pro parte affirmatiua eſt: nam quantitas magis ineſt ſubſtantiæ inter omnia accidentia: ergo erit magis capax intenſionis. Antecedens probatur: nam cætera accidentia inſunt ſubſtantiæ ratione quantitatis, ac proinde quantitas erit quæ magis in eſt, iuxta axioma illud, propter quod vnumquodque tale & illud magis. Conſequentia verò probatur, nam teſte D. Thom. 2. 2. q. 24. art. 5. catenus qualitas dicitur intendi, quatenùs magis ineſt ſubſtantiæ.

Secundò: ideò charitas vnius iuſti eſt intentior, quàm alia alterius, quia vnus habet plus de charitate, quàm alius; ergo ſimiliter cùm vnum quantum poſſit habere plus de quantitate quàm aliud, poterit eſſe intenſius quàm illud.

§. II.

Pars negatiua eligitur, & ratione D. Thom. probatur.

37. DIcendum tamen eſt primò, quantitatem continuam non ſuſcipere magis & minus. hæc eſt Ariſt. c. de quantitate, & D. Th. opuſc. 48. & alibi ſæpe: præcipuè verò 1. 2. loco citato q. 52. vbi ſic inquit: *Omnis forma, quæ ſubſtantialiter participatur in ſubiecto, caret intenſione, & remiſſione: vnde in genere ſubſtantiæ nihil dicitur ſecundùm magis, & minus: & quia quantitas propinqua eſt ſubſtantiæ, & figura etiam conſequitur quantitatem, inde eſt, quòd neque etiam in iſtis dicitur aliquid ſecundùm, magis, & minus.* Vnde tam Ariſtotelem, quàm S. Doctor. communiter ſequuntur omnes Dialectici, & Metaph. à quibus proinde ſigillatim referendis abſtinemus.

Ratio fundamentalis deſumitur ex verbis, quæ modò ex D. Thom. retulimus ad hanc formam redactis. Subſtātia non poteſt intra proprium genus ſuſcipere magis, & minus: ergo nec quantitas continua.

Patet

Digitized by Google

Patet conſequentia: nam quantitas valde propinqua eſt ſubſtantiæ: ergo ex huiuſmodi propinquitate participabit ab illa, quod non ſuſcipiat magi, & minus.

Sed contra hanc rationem obiici poteſt primò, plures qualitates eſſe valde propinquas ſubſtantiæ, ſicut calor igni, & frigiditas aquæ quia habent ſe per modum proprietatun: quæ hoc ipſo, quòd tales intimè coniunguntur cum eſſentia, à qua fluunt; ſed hoc obſtante ſuſcipiunt magis,& minus: ergo ex coniunctione quantitatis ad ſubſtantiam male colligitur ipſam inde participare hoc, quod eſt non ſuſcipere magis, & minus.

38. Nec ſatis erit,ſi dixeris, quantitatem eſſe intimiorem ſubſtantiæ, ſiquidem recipitur immediatè in ea,ſecus verò calor, & frigus, quæ non niſi media quantitate eidem inſunt.

Nam contra hoc eſt: tum quòd calor & frigus dimanant à toto ratione formæ, vt in Logica diximus, quantitas verò ratione materiæ: ergo illa ſunt intimiora, quàm iſta. Patet conſequentia, quoniam quæ oriuntur à principio magis intimo, & ſunt connexa cum illo, ſunt intimiora; ſed forma eſt intimior reſpectu totius, quàm materia, cùm tribuat ſpeciem, & rationem atomam: ergo calor & frigus dimanantia ratione formæ erunt intimiora igni, quàm quantitas eius dimanans ratione materiæ. Tum etiam,quia gratia ſanctificans immediatè inhæret eſſentiæ animæ, ſicut quantitas in ſubſtantia & nihilominùs non ob id eſt incapax intenſionis,& remiſſionis: ergo ex eo, quòd aliquod accidens habeat prædictam propinquitatem cum ſubſtantia,malè colligit D. Thom. participare ab ipſa quòd non ſuſcipiat magis, & minus.

Secundò obiici poteſt, quòd non obſtante propinquitate quantitatis ad ſubſtantiam, non habet eadem quantitas indiuiſibilitatem in partes extra partes, licèt ſubſtantia ita ſit indiuiſibilis, vt ei repugnet talis diſtinctio partium etiam entitatiuarum, ſeu intra genus ſubſtantiæ: ergo ex eadem propinquitate ad ſubſtantiam non ſuſcipientem magis & minus, non licebit colligere quantitatem etiam non ſuſcipere magis & minus.

39. Ad primam ex his obiectionibus reſpondent aliqui,calorem, & frigus,vt ſunt propriæ paſſiones,& naturales potentiæ immediatè conſequutæ ad ſubſtantiam,non ſuſcipere magis & minus,alioquin non aucta, neque mutata cauſa earum, ſcilicet eſſentia augeretur, & mutaretur effectus, nimirum prædictæ proprietates,vt ſunt proprietates, & naturales potentiæ: quod apertè repugnat: cum hoc tamen ſtare, vt ſuſcipiant magis & minus, ſecundùm quod ſunt paſſiones,vel paſſibiles qualitates. Cæterùm, ſecundùm iſtam rationem non habent immediatam conſequutionem, & propinquitatem cum ſubſtantia, ſicut illam habet quantitas, vt talis eſt: & ita non mirum, quòd eſt propinquitate ipſius cum ſubſtantia intulerit D. Thom. eſſe incapacem ſuſcipiendi magis & minus.

40. Hæc tamen ſolutio non placet Caiet.1.2. q.52. art.2. circa finem,Albert.Magn.tract.2.de differentia cap.2. Aſtudillo in præſenti quæſtione 7. concluſ.4. Bañez cap.4. quæſt.3, Et merito quidem, nam calor, verbi gratia, vt eſt ſuo modo proprietas ignis ab illo fluens, eſt virtus, & naturalis potentia eiuſdem ad producendum alium ignem & diſponendam materiā in ordine ad illum: ergo ſecundum iſtam rationem producit alium calorem cum intenſione ad id requiſita;& conſequenter calor producens etiam ſecundum prædictam rationem conſideratus,habebit ſimilem intenſionem,aliàs ſecundum hanc rationem non poſſet per modum cauſæ vniuocæ producere talem calorem.

Accedit, quòd potentiæ ſenſitiuæ, vt viſus, & auditus, comparantur per modum proprietatum, & naturalium potentiarum, reſpectu animalis, ita vt ſimul non pertineant ad tertiam ſpeciem, ſcilicet paſſionem,vel paſſibilem qualitatem,vt communiter docent Dialectici; at hoc non obſtante habent latitudinem intenſionis ex parte ſubiecti(vt in Logica in notationibus circa caput de qualitate num.3. & 4. diximus, vbi etiam quomodò prædictæ potentiæ ſint intenſibiles,explicuimus:) ergo iam proprietates, & naturales potentiæ, vt tales, & non ſolùm, vt pertinent ad tertiam ſpeciem, poterunt ſuſcipere magis, & minus.

Tandem, quia ratio, cui hæc ſolutio nititur, eſt ſatis debilis: nam licèt ex parte eſſentiæ, à qua calor & frigus dimanant,non varientur:nihilominùs aliunde poſſunt etiam quatenùs proprietates ſint talis eſſentiæ, variari, augeri, & minui, ex eo quòd huiuſmodi proprietates ſunt talis conditionis, vt non inuariabiliter debeant conuenire ſubiecto, ſed actioni, & paſſioni contrariorum agentium ſint expoſitæ.

41. Quare,ſecundò,& meliùs reſpondetur, quantitatem non vtcumque habere propinquitatem cum ſubſtantia, ſed in ratione ſubiecti omnium accidentium materialium, quia inter cuncta accidentia eſt ſubiectum *quo* omnium illorum:id autem quod ſecundum hanc rationem habet propinquitatem cum ſubſtantia, participat capacitatem ad hoc,vt ſit intenſibile,& remiſſibile.

Et ratio eſt,nam eo ipſo eius eſſentia ſita eſt in hoc, quòd habeat partes extra partes,quandoquidem ideò ſubſtantia indiget quantitate, tanquam ſubiecto *quo* recipiat accidentia materialia., vt nimirum extendat eandem, tribuatque ei diſtinctionem partium ad talem receptionem neceſſariam: at hoc ipſo quòd eius eſſentia conſiſtat in hoc, quòd habeat partem extra partem,eſt incapax intenſionis,& remiſſionis,quia intentio petit quòd plures partes, aut quaſi partes eiuſdem formæ ſint in eadem parte ſubiecti: ergo hoc ipſo, quòd habeat maiorem propinquitatem cum ſubſtantia in ratione ſubiecti, participabit ab ea incapacitatem ad intenſionem, & remiſſionem intra proprium genus.

Quare cùm calor,frigus, aut gratia non habeant tantam propinquitatem cum ſubſtantia in ratione ſubiecti,vt conſtat,nec importent aliquam aliam propinquitatem cum illa petentem incapacitatem ad intenſionem,& remiſſionem, poterunt optimè intendi, & remitti.

Per quod etiam ad ſecundam obiectionem patet, ſiquidem hæc maior quantitatis ad ſubſtantiam materialem propinquitas, eſt in ratione ſubiecti omnium accidentium materialium: ex hac autem propinquitate potiùs ſequitur, quàm aufertur, quòd quantitas habeat multitudinem partium, vt explicatum eſt.

42. Dicendum eſt ſecundò, quantitatem diſcretam non ſuſcipere magis,& minus. Ita omnes Metaphyſic. & Dialectici, ſequuti Ariſtotelem in Prædicamentis,& D.Thom. opuſc.48.& alibi ſæpe, præcipuè verò 1.2. quæſt.52. art.1. vbi loquitur: *Species numeri non dicuntur ſecundùm magis & minus; quia vnaquæque ſpecies in eis conſtituitur ſecundùm indiuiſibilem vnitatem.*

Ratio fundamentalis deſumitur ex hoc D. Thomæ teſtimonio: nam formæ, de quarum ratione eſt indiuiſibilitas, ſeu indiuiſibiliter participare, non poſſunt ſuſcipere magis, & minus, vt ex ſe conſtat: ſed ratione quantitatis diſcretæ eſt prædicta indiuiſibilitas: ergo nequit ſuſcipere magis, & minus. Conſe-

intendi:& remitti, id eſt, conuenit ſoli, licet non omni: ergo nec motus, nec quidpiam aliud extra genus qualitatis erit omnino ſecundum intenſibile, & remiſſibile.

48. Sed obiicies, id quod habet res ex ſuo ſpecificatiuo intrinſeco, conuenit illi omnino ſecundùm ſe; ergo ex hoc quòd calefactio, verbi gratia ſuſcipiat magis & minus ratione caloris, malè colligitur eam ſecundùm ſe non eſſe omnino intenſibilem. Antecedens conſtat, quoniam quod conuenit alicui ſuo ſpecificatiuo extrinſeco, competit eidem ex habitudine intrinſeca, & eſſentiali ad illud: ergo omnino ſecundùm ſe. Conſequentia verò probatur, nam calefactio vt motus, & paſſio, ſpecificatur à ſuo termino, & vt actio à ſuo principio, ſcilicet calore: ergo quod conuenit illi ratione ſui termini, aut principij, nimirum caloris, competit ipſi omnino ſecundùm ſe.

Confirmatur primò: nam D. Thom. loco citato ex 1.2. inquit: * Motus ſecundùm ſe eſt intenſior, & remiſſior, & tamen remanet eadem ſpecies propter vnitatem termini, * vbi motui tribuit vnitatem ratione termini, intenſionem autem & remiſſionem ſecundum ſe, atque adeo omnino ſecundùm ſe, quippè cùm conuenire aliquid ſecundum ſe conſiſtat in indiuiſibili, ac proinde vel conuenit omnino ſecundùm ſe, vel ſecundùm ſe non competit.

Confirmatur ſecundò: nam idem S. Doct. ibidem tribuit qualitatibus, quæ ſpecificantur ab aliquo extrinſeco, V. G. ſcientiis, quòd ſint intenſibiles, & remiſſibiles ſecundùm ſe, dicens: * Dupliciter poteſt intenſio, & remiſſio in habitibus, & diſpoſitionibus conſiderari, vno modo ſecundùm ſe, & prout dicitur maior, vel minor ſanitas, vel maior, vel minor ſcientia, quæ ad plura, vel pauciora ſe extendit:* ergo quòd aliquid ſit intenſibile & remiſſibile dependenter ab aliquo, vt à ſpecificatiuo extrinſeco non tollit quominùs ſit omnino ſecundùm ſe tale.

49. Reſpondetur, dupliciter poſſe aliquid conuenire alicui rei ſecundùm ſe, vel ita vt ei radicaliter conueniat omninò per ſe, & ſecundùm ipſam, id eſt non ratione alterius tanquam radicis ſaltim extrinſecæ, cui formaliter prius conueniat, vel ita vt conueniat illi ſecundùm ſe, id eſt ex vi alicuius intrinſeci in eo exiſtentis (modo quæſt. ſequenti explicando) ita tamen, vt totum hoc ducat ortum ex aliquo extrinſeco, in quo formaliter per prius inueniatur. Inter hos autem duos modos conueniendi ſecundùm ſe eſt hoc diſcrimen, quòd id, quod conuenit ſecundùm ſe priori modo, competit omninò ſecundùm ſe, vt in ſolutione ad ſecundam confirmationem magis explicabitur, ſecus verò quod conuenit ſecundùm ſe poſteriori modo.

Quia ergo motui calefactionis conuenit ſuſcipere magis & minus ſecundùm ſe hoc poſteriori modo, ſi quidem conuenit illi ex ſua eſſentia (iuxta modum loco citato explicandum) ita tamen vt totum hoc ducat ortum tanquam ex prima radice ex calore, in quo eſſe intenſum, vel remiſſum per prius, & formaliter inuenitur: eidem ideò motui omnino ſecundùm ſe intenſibilitatem, & remiſſibilitatem denegamus.

50. Ex quo ad primam confirmationem ſatis patet: nam ibi loquitur S. Doct. de motu terminato ad qualitatem intenſibilem & remiſſibilem. Vnde hoc ipſo, quòd ibidem dicatur motum habere ſuam vnitatem à termino, inuoluitur, quòd habeat eſſe intenſibile, & remiſſibile ab illo tanquam ex prima radice per prius, & formaliter hoc ipſum habente, & ita id habet ſecundùm ſe, quamuis non omninò ſecundùm ſe in ſenſu explicato: quare falſum eſt, quod ibidem additur, ſcilicet hoc, quod eſt conuenire aliquid ſecundùm ſe, conſiſtere in indiuiſibili hunc ſenſum, quod nequeat conuenire ſecundùm ſe, & non omninò, id eſt, ab alio, vt à prima radice formaliter id præhabente, vt explicatum eſt.

Ad ſecundam confirmationem conſtat etiam ex dictis, nam ſcientiæ, verbi gratia, conuenit intenſibilitas ab obiecto vt à prima radice, in qua prædicta intenſibilitas per ſe loquendo non reperitur formaliter: vnde abſolutè, & ſimpliciter dicitur omninò ſecundùm ſe intenſibilis, & remiſſibilis, ſeu eſſe radicem prædictæ intenſionis, ſicut igni abſolutè, & ſimpliciter conuenit eſſe omninò ſecundùm ſe calidum per naturam, & aliis per participationem ab ipſo, tametſi hoc ei competat dependenter, & ſubordinatè ad cauſas vniuerſaliores, & æquiuocas, quod quidem non haberet, ſi dependenter ab aliquo tanquam à calido priori, & formaliter tali eſſet calidus: quare in hoc ſenſu intelligi debet id, quod in Logica diximus, ſcilicet, eſſe proprium primo modo qualitatis ſuſcipere magis, & minus, ſeu intendi & remitti.

Nec refert ſi obiicias, intenſionem calefactionis, & caloris eſſe diſtinctæ ſpeciei: ergo quòd calor habeat formaliter ſuam intenſionem, à qua deſumatur intenſio calefactionis, non tollet quominùs calefactioni omnino ſecundùm ſe intenſio competat. Patet conſequentia, quia ideò ſcientiæ competit ſua intenſio omnino ſecundùm ſe, quia obiectum, à quo eam ſumit, diuerſam ſpecie habet latitudinem ac ipſa ſcientia.

51. Non itaque hoc refert, quia ſatis eſt ad noſtrum intentum vtrumque extremum, ſcilicet calefactionem, & calorem eſſe formaliter tale, id eſt, intenſibile, & remiſſibile. Vnde ſi daretur calidum formaliter tale, & ſuperius ad ignem, à quo ignis, & alia haberent eſſe calida, etiam ſi tale calidum eſſet diſtinctæ ſpeciei ab igne, non diceretur de igne eſſe omnino ſecundùm ſe calidum, per naturam, & alia eſſe alta participatiuè ab eodem igne. Sed tota hæc doctrina magis in ſolutione ſecundæ rationis dubitandi infra explicabitur.

Dicendum eſt tandem tertiò, quatuor vltima prædicamenta, ſcilicet. *Vbi, Quando, Situm, Habere*, non ſuſcipere magis & minus.

Hæc aſſertio eſt etiam communis inter Doct. & probatur breuiter: nam vnum corpus non dicitur eſſe magis in vno & eodem loco nunc, quàm antea, nec eſſe magis in tempore modò quàm poſtea, & ſic de aliis duobus enumeratis prædicamentis, vt ex ſe conſtat: ergo talia prædicamenta non ſuſcipiunt magis & minus. Patet conſequentia, nam ideò albedo in ſubiecto ſuſcipit magis & minus, quia vnum corpus modò poteſt eſſe magis album, quàm antea, & è contra.

§. III.

Satiſfit rationibus dubitandi.

52. AD primam rationem dubitandi reſpondetur negando antecedens, & ad probationem conceſſo antecedenti, neganda eſt conſequentia: nam quod album vt ſex magis aſſimiletur alteri albo, vt ſex, quàm albo vt quatuor, non prouenit ex intenſione relationis, ſed ex eo quòd album vt ſex diuerſam relationem in indiuiſibili conſiſtentem ſortitur reſpectu alterius albi vt ſex, ac reſpectu albi vt quatuor.

Nec refert, ſi obiicias, hinc fieri dari in vno & eodem ſubiecto plures relationes ſimilitudinis ſolùm numero diſtinctas: quod tamen in via D. Th. admitti

Digitized by Google

admitti nequit, vt ex dictis in Logica diſp.14. num.59. & 91. & ex dicendis ſuo loco ampliùs conſtabit. Patet ſequela, nam quodlibet album habet diuerſos modos conuenientiæ in diuerſis gradibus albedinis reſpectu diſtinctorum alborum: ſiquidem album vt ſex magis conuenit cum albo vt quinque, quàm cum albo vt quatuor, & rurſus cum hoc poſteriori magis quàm cum albo vt tria, &c. ergo reſultabunt in vnoquoque diuerſæ numero relationes ſimilitudinis in indiuiſibili conſiſtentes reſpectu diuerſorum. Patet conſequentia, quia vna & eadem relatio in indiuiſibili conſiſtens, nequit extendi ad recipiendum diuerſimodè hæc diſtincta extrema, ac proinde debent dari diuerſæ reſpectu illorum: hæ autem non poſſunt pluſquam numero diſtingui, eo quòd neque gradus diuerſi albedinis in quibus fundantur, maiorem diſtinctionem habere poſſunt: ergo, &c.

53. Non igitur hoc refert: nam hæc obiectio procedit ex defectu intelligentiæ mentis D.Thom. quod vt meliùs oſtendatur, notandum eſt, eſſe album, verbi gratia, vt ſex triplici ſolummodò relatione, & ſpecie diſtincta, referri ad cætera alba. Prima quidem fundata in ipſa eſſentia albedinis per quam ad omnia alba, ſiue aliàs intenſa, ſiue remiſſa terminatur: ſicut idem pater eadem numero relatione paternitatis omnes filios à ſe genitos reſpicit. Secunda verò fundata in conuenientia in prædicto gradu vt ſex, per quam aſſimilatur cunctis albis vt ſex, & non aliis: quæ quidem neceſſariò debet eſſe ſpecie diſtincta à priori: quia eſſe intenſum vt ſex formaliter, & reduplicatiuè ſumptum, & vt conuenit cum alio in ſimili gradu, ſecundùm quam rationem fundat prædictam relationem, diſtinguitur eſſentialiter modaliter ab ipſa albedine. Tertia tandem fundata in eodem eſſe intenſo vt ſex, quatenùs collato cum aliis albis magis, vel minùs intenſis, ſecundùm quam non dicitur ſimilis, ſed potiùs diſſimilis eiſdem, & omnia illa eadem relatione diſſimilitudinis reſpicit.

Et ratio horum eſt: quoniam ſicut ad relationem ſimilitudinis fundatam in ipſa eſſentia albedinis requiritur omnimoda conuenientia in eſſentia illius, ita ad ſimilitudinem gradualem quatenùs talem, deſideratur omnimoda conuenientia in gradibus intenſionis. Vnde quemadmodum ob illam rationem datur duplex relatio ſpecie diſtincta, vna ſimilitudinis, & alia diſſimilitudinis in natura: ita ob eandem rationem dabitur duplex alia relatio ſpecie etiam diuerſa, vna ſimilitudinis, & alia diſſimilitudinis in latitudine graduali: & ſicut relatio diſſimilitudinis naturæ eſt vna, & eadem reſpectu omnium, à quibus talis natura differt, licet plus ab vno, quàm ab alio diſcriminetur: ita vna, & eadem relatio diſſimilitudinis in gradu terminatur ad omnia alba non habentia prædictum gradum, licet magis, vel minus ab illo diſtent.

54. Ex quibus ad formam argumenti reſpondetur negando ſequelam: & ad probationem dicendum eſt, quòd album, vt ſex, conuenit cum aliis albis vt in eſſentia, & gradu albedinis, cum cæteris verò in ſola natura albedinis: in gradu verò habet ſimpliciter diſconuenientiam, & ita non refertur ad illa, niſi vnica relatione ſimilitudinis fundata in albedine, & alia ſimilitudiis fundata in diſconuenientia gradus: : & ideò non eſt neceſſe, vt reſpectu illorum varietur, aut multiplicetur aliqua relatio ſimilitudinis fundata in maiori conuenientia albi vt ſex cum albo vt quinque, quàm cum albo vt quatuor.

Vnde iuxta hæc intelligenda ſunt ea, quæ in Logica diſp.14. num.96. in principio illius diximus, & præcipuè illud, quod ibidem addidimus, ſcilicet falſum eſſe id, quod ab aliquibus dicitur, ſcilicet tunc ſolùm relationem inter qualitates eiuſdem ſpeciei eſſe ſimilitudinem, quando illæ ſunt eiuſdem intenſionis: quando verò altera eſt remiſſior, & intenſior alia, tunc eſſe diſſimilitudinis. Nam cùm vltra hanc relationem ſimilitudinis in gradu admittamus aliam, per quam duo alba ſint in natura albedinis ſimilia, non poſſumus illum dicendi modum ſectari.

55. Ad id autem, quod vltimo loco in obiectione additur, ſcilicet gradus (vt ita loquamur) qualitatis non diſtingui niſi ſolo numero, ex quo videtur deduci relationes ſimilitudinis & diſſimilitudinis fundatas in intenſione, verbi gratia, vt ſex reſpectu diuerſorum alborum eſſe eiuſdem ſpeciei, & ſolo numero diſtingui: dicendum eſt probabilius eſſe prædictos gradus, aut quaſi gradus diſtingui inter ſe ſpecie modali; alioqui (vt in Logica loco citato, contra eos, qui hanc diſtinctionem graduum, & ſimul omnem relationem ſimilitudinis, quoties non dabatur conuenientia, in eis negabant, argumentabamur) relatio ſimilitudinis, & diſſimilitudinis, non eſſent ſpecie, ſed ſolùm numero diſtinctæ. Quomodo verò hæc diſtinctio horum modorum intelligenda ſit, & quare ſit ſpecifica, qualiterque cohæreat cum vnitate, & continuitate motus intenſionis, & qua ratione ipſi modi inter ſe vniantur ad componendam vnam ſpeciem, & latitudinem in eſſe termini, ac denique an requiratur ad hanc compoſitionem, quòd vterque ſimul permaneat, & alia huc ſpectantia, infra in hac eadem diſp. num.126. & num.136. dicemus.

Ad ſecundam rationem dubitandi patet ex ſecunda noſtra concluſione: ad id autem, quod vltimò ibidem adducitur quatenus contra nos poteſt retorqueri, dicendum eſt, quòd licet intenſio calefactionis iam explicata, vt habet rationem motus ſit priùs in genere cauſæ efficientis, quàm intenſio caloris, nihilominùs in genere cauſæ formalis extrinſecæ, & ſpecificantis, prior eſt hæc, quàm illa; imò abſolutè, & ſimpliciter debet dici prior, quippe cùm eo ipſo quòd calor ſe habeat per modum ſpecificatiui extrinſeci reſpectu prædicti motus, datur dependentia calefactionis à calore, non in actu exercito conſiderato, ſed in actu ſignato, tanquam ab aliquo tribuente ipſi calefactioni modo dicto ſuam eſſentiam, & ſpeciem: ipſe autem calor conſideratus vt ſic, nempe in actu ſignato, in nullo genere cauſæ ab ipſa calefactione dependet: in quo prioritas abſolutè, & ſimpliciter caloris reſpectu calefactionis manifeſtè cernitur.

QVÆSTIO VI.

Quænam qualitates ſint intenſibiles, & remiſſibiles.

POſtquam explicuimus ea quæ intendi, & remitti nequeunt, reſtat vt explicemus, quibuſnam intenſio, & remiſſio poſſit conuenire.

§. I.

Explicatio tituli.

56. IN titulo aliquid vt certum ſupponimus, & aliquid in dubium vocamus: ſupponimus enim qualitatem poſſe intendi & remitti; tum quia ex dictis quæſt. præced. ſatis patet; tum etiam, quia experimur vnam, & eandem rem modò eſſe magis albam, quàm anteà, quod quidem non niſi ex intenſione albedinis poteſt prouenire: tum denique quia loquendo de qualitatibus, ſeu habitibus infuſis, & intenſione, prout ambit etiam mutationes inſtantaneas, certum eſt prædictas qualitates intendi iuxta illud

ad

Digitized by Google

ad Philippenſes 1. Oro, vt charitas veſtra magis ac magis abundet. Et Apocal. vltimo, Qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc. Vocamus autem in dubium, quænam qualitates intenſibiles ſint; ſiue illa intenſio fiat per motum, ſiue per mutationem inſtantaneam.

Et licet de intenſibilitate, & remiſſibilitate, quæ fit per motus ſeu mutationes Phyſicas, ſit præcipuè à nobis agendum, nihilominus quia quoad hoc par eſt ratio de aliis mutationibus ſpiritualibus intenſiuis, & remiſſiuis, & de intenſione, & remiſſione qualitatum inde prouenientes; ideo in hac quæſtione omnia hæc complectemur.

Cæterum, quia intenſio, & remiſſio, ſeu (vt alij loquuntur) latitudo gradualis poteſt dupliciter contingere, (vt in Logica in annotationibus ad cap. de qualitate num.3. & 4. diximus) vel primò inuariabiliter, quando nimirum eadem qualitas in eodem ſubiecto non augetur, aut minuitur ſaltim de potentia ordinaria, verè tamen habet in ſe latitudinem intenſiuam, vel ſecundò variabiliter, ita vt eadem qualitas in eodem ſubiecto, modò ſit intenſior, & modò remiſſior, vt contingit in calore & frigore: ideo titulus quæſtionis non de intenſione, & remiſſione, ſeu (vt alij loquuntur) de latitudine graduali priori modo ſumpta: (nam quid quoad illam ſentiendum ſit, patet ex his, quæ in Logica loco citato diximus) ſed de ea, poſteriori modo accepta intelligendus eſt, quamuis nonnulla ob connexionem doctrinæ de eadem ſecundùm priorem conſiderationem tangemus.

57. Et quia (vt optimè notauit D. Thom. 1.2. q.52. artic.1. & quæſt.66. artic.1. de virtutibus artic.11.) intenſio dupliciter poteſt conuenire formis: vno modo ſecundùm ipſam formam, ſeu ſecundùm eſſentiam ipſius formæ, ita vt talis intenſio adæquatè oriatur, vt à prima radice, ab ipſa forma ſecundùm ſe, & ab eius ſpecificatiuo: alio modo ſecundùm quod ſubiectum participat illam: ideoque vtroque intenſionis modo titulus inquirit.

Circa hos tamen duos intenſionis modos, antequam vlterius progrediamur, obſeruandum eſt, priorem illam intenſionem poſſe etiam nuncupari extenſionem formæ, ſeu qualitatis ex parte obiecti ſpecificatiui prouenientem: quo loquendi modo communiter vtuntur iuniores, quemque indicat D. Th. dum quæſt.52. artic.1. iam citato, inquit, quod * Secundum perfectionem, quæ conuenit formæ, ſecundùm ipſam formam dicitur parua vel magna: ſecundùm verò eam, quæ conuenit illi ſecundùm participationem ſubiecti, dicitur magis, vel minus album. * Conſtat autem, quòd paruum, vel magnum potius indicant extenſionem, quàm intenſionem, ſicut magis, vel minus, potius innuunt intenſionem, quàm extenſionem: ſed quia hæc maior extenſio conuenit qualitati, etiam dum eſt in ſubiecto, & reſpectu eiuſdem prorſus ſubiecti, ideo vt diſtinguatur à latitudine, quæ propriè, & in rigore eſt quantitatiua; & extenſiua, à quaque nomen magnitudinis & extenſionis (teſte D. Thom. loco citato, in ſolutione ad primum) ad cæteras formas deriuatum eſt, etiam prædicta latitudo vocatur intenſiua.

58. Deinde, quia inter qualitates, vt loco citato Doct. Angel. docuit, aliæ ſunt, quæ ſecundùm ſe ipſas ſortiuntur ſpeciem, ita vt non habeant illam per habitudinem ad aliquod extrinſecum, vt calor, & albedo: aliæ verò, quæ recipiunt ſpeciem ex aliquo, ad quod ordinantur, vt habitus Philoſophiæ, & Geometriæ, & hæ diuerſæ qualitates diuerſo longè modo habent intendi, & remitti; ideo vt difficultas huius quæſtionis pleniùs maneat deciſa, de his duobus qualitatum generibus ex profeſſo agemus.

§. II.

Ex mente D. Thom. quæſtionis nodus diſſoluitur.

59. Dicendum eſt primò: qualitates illæ, quæ non ſpecificantur ab aliquo extrinſeco, non poſſunt ſecundùm ſuam formam, ſeu ſecundùm ſuam eſſentiam intendi, & remitti: illæ verò quæ habent ſuam ſpeciem penes ordinem ad aliquod extrinſecum, & illud variabiliter reſpiciunt, intenſione variabili, intendi, & remitti poſſunt. Hæc eſt D. Thom. locis citatis, præcipuè verò 1.2. quæſt.52. artic.1. vbi ſic ait: *Si igitur aliqua forma, vel quæcumque res ſecundum ſe ipſam, vel ſecundùm aliquid ſui ſortiatur rationem ſpeciei, neceſſe eſt, quòd ſecundùm ſe conſiderata habeat determinatam rationem quæ neque in plus excedere, neque in minus deficere poſſit: & huiuſmodi ſunt calor, & albedo, & aliæ huiuſmodi qualitates, quæ non dicuntur in ordine ad aliud; illa verò quæ recipiunt ſpeciem ex aliquo, ad quod ordinantur, poſſunt ſecundùm ſe ipſa diuerſificari in plus, vel minus, & nihilominus ſunt eadem ſpecie propter vnitatem eius, ad quod ordinantur.* Et ita ſanctum Doct. communiter ſequuntur Capreol. in 2. diſtinct.17. Caietan. & Conradus in præſenti, Flandria 8. Metaphyſic. quæſt.4. articulo 4. Bañez 1. de Generat. capite 4. quæſt.3. Monteſin, tom.1. in 1.2. diſp.33. quæſt.1. Lorca ibidem diſp.9. de habitibus & virtutibus, & alijp Iures.

Explicatur aſſertio, non enim ſenſus eius eſt (vt optimè notauit Caietanus) quòd intenſio & remiſſio conueniant alicui qualitati ſecundùm ſuam eſſentiam, ex eo quòd ſint prædicatum quidditatiuum reſpectu illius: nam vt ex dictis in hac diſp. num. 32. conſtat qualitas quoad ſua eſſentialia præciſè conſiderata conſiſtit in indiuiſibili, ſed ſenſus eſt, quòd in qualitatibus ſpecificatis ab aliquo extrinſeco, quod variabiliter reſpiciunt, ſua propria intenſio, & remiſſio variabilis, cuius radix deſumatur ex ipſa ratione ſpecifica, & obiecto ſpecificante, & non aliunde, ſecùs verò in aliis qualitatibus.

60. Aſſertio ergo ſic explicata probatur ratione, quam innuit D. Thom. locis citatis ad hanc formam redacta: qualitates ſecundùm ſuam naturam ſpecificam id ſolùm ſortiuntur, quod à ſuo ſpecificatiuo adæquatè participant; ſed qualitates illæ, quæ ſecundùm ſe ipſas vel aliquid ſui, habent ſpeciem per ordinem ad extrinſecum, participant adæquatè à ſuo ſpecificatiuo aliquam latitudinem; ſecùs verò illæ, quæ prædictum ordinem non dicunt: ergo illæ, non verò iſtæ, poſſunt ſecundùm ipſam formam, ſeu ſecundùm ſuam eſſentiam intendi, & remitti, ac proinde ſi talis latitudo variabiliter eis conueniat, poterunt variabiliter habere intenſionem, & remiſſionem. Vtraque conſequentia cum maiori non indigent probatione. Minor verò quoad priorem partem conſtat: nam illud extrinſecum, quod priores qualitates ſpecificat habet in ſe quandam latitudinem, vt patet in Metaphyſica, cuius obiectum maximam in ſe continet amplitudinem, ratione cuius plura complectitur: ergo qualitates ipſæ ad illud reſpicientes poterunt in ſe, ſeu ſecundùm ſuam eſſentiam aliquam latitudinem ratione illius habere, quatenus magis, vel minùs ad prædictum ſpecificatiuum accedunt. Patet conſequentia, quia latitudo formæ optimè attenditur penes maiorem, vel minorem acceſſum ad aliud, ac proinde ex maiori, vel minori acceſſu formæ ad proprium ſpecificatiuum, & eius latitudinem, ſortietur talis forma latitudinem ſecundùm propriam ſpeciem, ſeu eſſentiam,

Quoad

Digitized by Google

Quoad ſecundam verò partem etiam conſtat minor: nam cùm ſpecificatiuum illarum qualitatum ſit ſolummodo propria differentia intrinſeca, & hæc conſiſtat in indiuiſibili, conſequens eſt, vt ratióne ſui ſpecificatiui nullam habeant latitudinem, vt potè cum maior, vel minor latitudo qualitatis à ſuo ſpecificatiuo prouenieus debeat oriri ex maiori vel minori latitudine eiuſdem ſpecificatiui.

61. Dicendum eſt ſecundò: tam qualitates, quæ ſpecificantur ab aliquo extrinſeco quàm illæ, quæ ab eo non habent ſpeciem, poſſunt ſecundum participationem ſubiecti intendi & remitti dummodo de earum ratione non ſit indiuiſibilitas. Ita D.Thom. vt ſtatim dicemus, & cum eo eius diſcipuli, maximè verò illi, quos præcedenti aſſertione retulimus. Intelligitur autem concluſio præcipuè de intenſione variabili, vt ſup. innuimus, quamuis etiam de intenſione inuariabili prædictarum qualitatum intelligi poſſit, ita tamen vt intellecta de priori intenſione ſemper in ea inuoluatur, quòd tales qualitates non habeant cauſas inuariabiliter in ipſas influentes, vt patet in habitibus, & diſpoſitionibus, & paſſibilibus qualitatibus; intellecta verò de poſteriori intenſionis modo exigat cauſas immutabiliter influentes, vt conſtat in naturalibus potentiis, quæ per modum proprietatum emanant.

Aſſertionem hanc, quoad vtramque partem docuit D.Thom.1.2.q.52. iam relata, vbi poſtquam dixit, quòd * Si conſideremus qualitatem, vel formam ſecundùm participationem ſubiecti, ſic etiam inueniuntur quædam qualitates, & formæ recipere magis & minus, & quædam non. * Addidit eas ſecundùm prædictam participationem magis & minus recipere, de quarum ratione non eſt indiuiſibilitas, vel indiuiſibiliter à ſubiecto participari. Quæ autem qualitates ſint illæ, de quarum ratione eſt, vel non eſt indiuiſibilitas, & in quo ſenſu hoc de qualitatibus affirmetur, vel negetur, infra n.77. explicabimus.

62. Deinde probatur ratione, quam locis relatis innuit idem S. Doct. nam hoc ipſo, quod de ratione qualitatum ſit indiuiſibilitas, non poſſunt participari à ſubiecto niſi indiuiſibili modo, alioqui ſecundùm propriam earum rationem non participarentur, & conſequenter ex participatione ſubiecti non poſſunt ſuſcipere magis & minus, ſicut hoc ipſo quòd de earum ratione non ſit indiuiſibilitas, poterunt diuiſibili modo participari, ac proinde ex participatione ſubiecti habere aliquam latitudinem penes magis & minus.

Confirmatur ex eodem S. Doct. ibidem, ideo numerus, & ſpecies quantitatis continuæ, quæ ſecundùm numeros accipiuntur, non poſſunt diuiſibili modo participari, & per conſequens, neque ex participatione ſubiecti ſuſcipere magis & minus, quia de earum ratione eſt indiuiſibilitas: vnde ſi à numero ternario auferatur aliqua vnitas, eo ipſo propria eius ratio perit: ergo hoc ipſo quòd qualitates ſint talis conditionis, vt non de earum ratione ſit indiuiſibilitas, non poterunt ſecundùm participationem ſubiecti recipere magis & minus, & è conuerſo hoc ipſo quòd non petant talem indiuiſibilitatem, poterunt illa ſuſcipere.

Confirmatur tandem ex eodem Angel. Doct. nam ideo qualitates, quæ ſpecificantur ab aliquo extrinſeco, intenduntur, & remittuntur per ordinem ad illud, quia poſſunt magis, vel minus ad ipſum accedere, vt in aſſertione præcedenti dicebamus; ſed omnes qualitates, de quarum ratione non eſt indiuiſibilitas poſſunt ſuo modo magis, vel minus ad ſubiectum accedere, ſecùs verò illæ quæ in ſui ratione illam includunt: ergo, &c.

Probatur minor, nam hoc ipſo quod de earum ratione non ſit indiuiſibilitas, poſſunt perfectius, vel minùs perfectè à ſuo ſubiecto participari, ac proinde intimiùs eidem coniungi, & eius maiorem potentialitatem explere, vt infra n.117. vſque ad 122. magis explicabitur; è contra verò, ſi de earum ratione ſit indiuiſibilitas, vt intuenti patebit.

§. III.

Obiectiones contra prædicta.

63. SEd obiicies primò, falſum eſſe id, quod in explicatione tituli ex D.Th. ſuppoſuimus, ſcilicet eſſe aliquas qualitates, vt albedinem, & calorem, quæ non ſpecificantur ab aliquo extrinſeco: nam qualitates illæ, quæ non reſpiciunt aliquod obiectum, vel aliquid aliud extrinſecum præter ſubiectum, & ſpecificatiuum, ſiſtunt ſecundùm propriam rationem in reſpectu tranſcendentali ad ſubiectum, vt ad extrinſecum ſpecificans: ergo falſum eſt eſſe aliquas qualitates, quæ ſecundùm propriam rationem non ſpecificentur ab aliquo extrinſeco.

Antecedens probatur ex eodem S. Doct. 1. part. quæſt.27. art.1. vbi conſtituens diſcrimen inter relationem, & alia prædicamenta, ſic inquit: *Conſiderandum eſt, quod ſolùm in his quæ dicuntur ad aliquid, inueniuntur aliqua ſecundùm rationem tantùm, & non ſecundùm rem: quod non eſt in aliis generibus, quia alia genera vt quantitas, & qualitas, ſecundùm propriam rationem ſignificant aliquid alicui inhærens: ea verò, qui dicuntur ad aliquid, ſignificant ſecundùm propriam rationem, ſolùm reſpectum ad aliud. Ergo quæuis qualitates non ſolùm ſecundùm rationem communem accidentis, ſed etiam ſecundùm ſibi propriam, & peculiarem, dicit eſſentialem ordinem ad ſubiectum: ac proinde, ſi ibidem ſiſtat, ſpecificabitur ab illo. Patet vtraque conſequentia, quia inhærens vt tale eſſentialiter reſpicit ſubiectum inhæſionis: id autem, quod ab aliquo ſecundùm propriam peculiarem eius rationem eſſentialiter, ibidem ſiſtendo reſpicitur, habet rationem ſpecificatiui extrinſeci reſpectu illius.*

64. Secundò contra eandem doctrinam D.Thom. alia via procedendo obiicies: Albedo diffinitur per hoc, quòd ſit vt *quo* diſgregatiua viſus, & calor per hoc quòd ſit vt *quo* calefactiuus: ergo vtrumque reſpiciet eſſentialiter aliquid extrinſecum, vt proprium ſpecificatiuum; ac proinde etiam in exemplis à D.Th. adductis aperta falſitas continetur.

Antecedens, & vltima conſequentia ex ſe conſtant: prima verò etiam liquet: nam diſgregatiuum viſus eſſentialiter reſpicit viſum, & calefactiuum calefactibile, vt id in ordine ad quod totum ſuum eſſe habent.

Tertiò, contra priorem aſſertionem obiicies. Quæuis intenſibilitas, & remiſſibilitas oritur ex propria, & peculiari natura illius qualitatis, quæ eſt intenſibilis, & remiſſibilis: ergo conuenit illi ratione ſuæ eſſentiæ, tanquam primæ radicis, & conſequenter etiam qualitates intenſibiles, quæ non ſpecificantur ab aliquo extrinſeco, poſſunt intendi, & remitti ſecundùm ſuam eſſentiam.

Conſequentia eſt aperta: antecedens verò probatur, tum quia in frigore verbi gratia, eſſe intenſibile, & remiſſibile, habet ſe ad inſtar proprietatis illius, & ideò illud ſemper concomitatur. Tum etiam, quia non ob aliud vnum accidens eſt intenſibile, & non aliud, niſi quia habet peculiarem naturam, qua alterum caret. Tum denique, quia ſi intenſibilitas conueniret qualitatibus ſecundùm communem rationem accidentis præciſè, & non ſecundùm ſuam rationem ſpecificam, iam intenſio omnium qualitatum eſſet eiuſdem ſpeciei: ſicut quia eſſe ſenſibile conuenit homini, & equo, ratione animalis,

Digitized by Google

nimalis, & ideò eſt eiuſdem rationis in vtroque; at hoc eſt falſum, vt conſtat, quia alioqui eſſe magis album, & magis nigrum, non diſtinguerentur ſpecie, & conſequenter motus à minus nigro ad magis nigrum, & à minus albo ad magis album eſſet eiuſdem ſpeciei: ergo, & cætera.

65. Confirmatur: nam ſecundum D. Thom. 2. 2. quæſt. 25. art. 4. ad 3. propriam vocem ignorant, qui dicunt qualitatem augeri ſecundum participationem ſubiecti, ſeu radicationem in illo, & non ſecundum eſſentiam. Ergo malè in aſſertione innuimus qualitates non reſpicientes aliquod extrinſecum intendi, ſeu augeri ſecundùm participationem ſubiecti, & non ſecundùm ſuam eſſentiam.

Quartò, contra rationem eiuſdem prioris aſſertionis obiicies: Omne ſpecificatiuum, ſiue intrinſecum, ſiue extrinſecum, conſiſtit in indiuiſibili, ſiquidem omnes ſpecies ſunt ſicut numeri: quibus ſi addas, aut tollas aliquid, non manent eædem: ergo ſicut qualitates ſpecificatæ præciſè ab intrinſeco non augentur ex vi proprij ſpecificatiui, quia hoc conſiſtit in indiuiſibili; ita neque qualitates ab extrinſeco ſpecificatæ: vel ſi in iſtis non obſtante indiuiſibilitate proprij ſpecificatiui extrinſeci, poteſt inde deriuari propria latitudo ad prædictas qualitates, etiam in illis hoc idem cum proportione reperietur.

66. Confirmatur primò: charitas ſpecificatur per ordinem ad aliquid extrinſecum, ad illudque variabiliter accedit, & nihilominus non augetur, ſeu intenditur ex parte talis obiecti ſpecificatiui extrinſeci, ad quod accedit: ergo ex hoc quòd aliqua qualitas ſpecificetur ab aliquo extrinſeco, & aliud variabiliter accedat, malè colligitur intendi ſecundùm ſuam eſſentiam, ſeu ex parte proprij ſpecificatiui.

Conſequentia videtur legitima: minor verò eſt D. Thom. 1. 2. quæſt. 66. artic. 1. maior autem quoad primam partem non indiget probatione; & quoad ſecundam etiam conſtat, quia in obiecto charitatis eſt latitudo, ſiquidem in eo continentur præcepta, conſilia, Deus, & proximus, amicus, & inimicus, in quorum attingentia ſunt ſpeciales difficultates, propter quas poteſt vnum attingi, quin attingatur aliud: ergo charitas poterit accedere ad Deum, prout eſt ratio diligendi amicum, quin accedat ad illum, vt eſt ratio diligendi inimicum, & rurſus poterit accedere ad illum ſecundum vtramque rationem, quin accedat ſecundùm quod eſt ratio ſeruandi conſilia, ac proinde variabiliter ad ſuum obiectum propriam habens latitudinem accedet.

Confirmatur ſecundò: nam potentia viſiua ſpecificatur ab aliquo extrinſeco, ſcilicet, à viſibili, ad illudque variabiliter accedit, modò intuens vnum, modò verò aliud, & nihilominus non intenditur, nec remittitur variabiliter: ergo, &c. Minor probatur, quia habet ſe ad inſtar proprietatis, quæ hoc ipſo, quòd talis, habet eſſe fixum, & inuariabile.

67. Vltimo: nam de ratione cuiuſuis qualitatis eſt indiuiſibilitas: ergo malè in aſſertione ſecunda dicitur, eas qualitates, de quarum ratione non eſt indiuiſibilitas, eſſe intenſibiles, vel remiſſibiles, ex maiori, vel minori participatione ſubiecti. Conſequentia eſt legitima. Antecedens verò conſtat ex eo, quòd de ratione cuiuſuis qualitatis eſt propria eius ſpecificatio; at hæc conſiſtit in indiuiſibili, quandoquidem vt docet Ariſtot. 8. Metaph. & cum eo communiter Philoſophi ſpecies ſunt ſicut numeri: ergo, &c.

Confirmatur: nam de ratione charitatis non eſt indiuiſibilitas, vt ex ſe conſtat, & tamen non eſt remiſſibilis: ergo licet de ratione alicuius qualitatis non ſit indiuiſibilitas, non ideò poterit intendi, & remitti. Minor eſt D. Thom. 2. 2. q. 24. art. 10. & ratio etiam ſuadet, quia per peccatum mortale non minuitur, ſed tollitur charitas; per venialia autem ſolùm minuitur feruor ipſius non verò entitas, & ſubſtantia eiuſdem charitatis, alioquin his multiplicatis poſſet ex vi illorum præciſè omnino deſtrui; at non reſtat aliud, per quod minuatur: ergo, &c.

§. I.

Solutio obiectionum.

68. AD primam negandum eſt antecedens, & ad probationem dicendum eſt, ex illo teſtimonio D. Thom. ſolùm conuinci omnia accidentia præter rationem prædicamentalem exprimere ſecundùm propriam rationem habitudinem ad ſubiectum, non tamen ab illo ſpecificari, ſi ſumantur vt formæ, & vt actus perficientes ſubiectum, ſecundùm quam rationem conſiderantur ſecundùm ſuam eſſentiam, & ſpecificationem.

Explicatur hoc: etenim prædicta accidentia dupliciter poſſunt conſiderari, vel vt ſunt formæ, & actus perficientes ſubiectum, quo pacto ſumuntur ſecundum ſuam eſſentiam, & ſpeciem; vel quatenùs pendent à ſubſtantia, & ſunt effectus illius: quæ ratio, quamuis ſemper concomitetur talia accidentia, non tribuit illis propriam, & vltimam rationem ſpecificam, vt ex ſe conſtat.

Licèt ergo prædicta accidentia, etiam ſecundum priorem illam rationem reſpiciant ſubiectum, non tamen ſpecificantur ab illo vt ſic formaliter ſumpta, quia inſpiciunt illud purè, vt ſubiectum & rationem materialem, ac perfectibilem, non verò vt quid formale perfectiuum, & ratione ſui inſpectum, quod deſiderabatur ad rationem ſpecificatiui: & ita licet forma ſubſtantialis reſpiciat materiam, quia tamen reſpicit illam non formaliter, & ratione ſui, ſed per modum perfectibilis, & vt rationem materialem, atque vt eſt id, circa quod, & in quo exercetur, & explicatur propria perfectio formæ, ideò non ſpecificatur ab illa; ſed hæc eadem perfectio, vt exercibilis & explicabilis in materia eſt ratio formalis, propter quam materia ipſa inſpicitur.

69. Cæterum, eadem accidentia ſecundùm poſteriorem rationem, ſcilicet ſecundùm rationem effectus, ſecundum quam habent proprium eſſe à ſuo ſubiecto, poſſunt comparari cum illo per modum rei perfectibilis cum ſuo perfectiuo: & ita non eſt inconueniens, quòd ab eo rationem hanc deſumant, & conſequenter vt ſic ſubiectum ipſum non ſe habebit purè vt ſubiectum, & quid materiale, ſed vt obiectum, & ratio formalis inſpecta.

Vnde, cùm D. Thom. dixit albedinem, & calorem, & alia huiuſmodi non ſpecificari ab aliquo extrinſeco, non loquitur de eis ſecundùm hanc poſteriorem rationem, ſed ſecundùm illam priorem, prout ſunt actus, & formæ, ac proinde ſecundùm ſuam vltimam, & peculiarem rationem; vt ita diſtinguat illa ab aliis qualitatibus, V. G. habitus Philoſophiæ, aut Geometriæ, quarum ratio formalis, quatenùs talis actus, & formæ ſunt, poſita eſt in habitudine ad obiectum; ab illoque ſpecificatur.

70. Ad ſecundum reſpondetur ex D. Thom. capit. vltimo de ente, & eſſentia, vbi ſic ait: *Quia propria principia accidentium non ſemper ſunt manifeſta, ideò quandoque ſumimus differentias accidentium ex eorum effectibus, ſicut congregatiuum, & diſgregatiuum, dicuntur differentia coloris, quia cauſantur ex abundantia, vel paucitate lucis, ex qua diuerſa ſpecies coloris cauſantur*: quare, quòd albedo ab aliquibus diffiniatur per hoc, quòd ſit diſgregatiua viſus vt *quo*, non rectè ſequi-

tur, totum ſuum eſſe deſumi penes ordinem ad viſum, vt ad ſpecificatiuum extrinſecum, ſed ſolùm hinc ignorantia noſtra arguitur, ratione cuius tot rerum eſſentiæ nos latent. Ad illud autem de calore dicendum eſt, ipſum ſaltim, vt pertinet ad tertiam ſpeciem qualitatis; non ſpecificari ab aliquo extrinſeco, quia ſecundùm iſtam rationem habet eſſe obiectum ſenſus, ſecundùm quam potiùs ſpecificat, quàm ſpecificetur.

71. Ad tertium dicendum eſt, quòd licet eſſe intenſum, vel remiſſum albedinis, ſeu albi, V. G. vt diſtinguitur à quouis alio eſſe intenſo, conueniat ipſi vtcumque, quia eſt huius naturæ, & non alterius, vt ſecunda probatio antecedentis in obiectione poſita conuincit, & ideo intenſio albi & nigri diſtinguantur ſpecie; nihilominùs non dicitur ei competere ſecundùm ſuam eſſentiam, bene tamen qualitatibus ſpecificatis ab aliquo extrinſeco. Quia in his ratio adæquata intra latitudinem radicis, à qua prouenit intenſio, eſt propria ſpecificatio illarum, propiumque ſpecificatiuum extrinſecum, vt in ſolutione quartæ obiectionis magis expendemus: vnde ſcientia, V. G. ideò intenditur ſecundùm ſuam eſſentiam, quia magis, vel minus accedit ad proprium ſpecificatiuum: at verò intenſio, aut intenſibilitas albedinis, ſeu albi non reſpicientis aliquid extrinſecum, vt ſpecificatiuum, non conuenit illi præcisè ex ſuo ſpecificatiuo, tam intrinſeco, quàm extrinſeco, ſed inſuper deſideratur aliquid aliud non ſpecificans, ſcilicet ſubiectum ipſum; quia cùm hæc intenſio proueniat ex participatione diuerſa ſubiecti, nequit intelligi, etiam in facto eſſe ſine illo; & ideò non ſolùm intenſio, de qua hîc loquimur, verum etiam nec intenſibilitas habet ſe vt proprietas reſpectu albedinis, quia non oritur, vt à ratione adæquata, ab ipſa eſſentia, cuius oppoſitum ratio proprietatis expoſcit.

72. Horum autem manifeſtum ſignum eſt, quòd ad hoc, vt ſcientia, verbi gratia, conſideretur cum ſua intenſione ex parte obiecti ſpecificatiui deſumpta, non deſideratur, quòd ſit in concreto, & ita talis intenſio conuenit illi ſecundùm ipſam, quia quod conuenit qualitati in abſtracto, & ex parte obiecti ſpecificatiui, dicitur ſecundùm ſe ipſam illi conuenire. Cæterùm, vt albedo ſit intenſa ſua propria intenſione, ſcilicet ex parte ſubiecti, probabilius eſt, requiri, quòd ſit in concreto: id autem quod conuenit qualitati præcisè in concreto, non dicitur conuenire ei ſecundùm ipſam, vt ex ſe conſtat.

Quæ doctrina deſumitur ex D. Thom. quæſtione 52. citata, articul. 1. vbi loquens de hac intenſione, quæ ſcientiæ ſecundùm ſuam eſſentiam competit, dixit: * In quantum igitur attenditur perfectio formæ ſecundùm ipſam formam, ſic dicitur ipſa eſſe parua, vel magna ſcientia, in quantum nimirum (vt in fine corporis ſe explicat) ad plura, vel pauciora ſe extendit. * E contra verò loquens de intenſione conuenienti qualitatibus, ex diuerſa participatione ſubiecti addidit:* in quantum verò attenditur perfectio formæ ſecundùm participationem ſubiecti, dicitur magis & minus, purà magis, vel minùs album, vel ſanum. * Vbi (vt vides) non dixit magis vel minus albedo, aut ſanitas in abſtracto, ſed magis & minus album in concreto, ac proinde non conueniens formæ ſecundùm ipſam.

73. Poteſtque hoc eleganti quadam doctrina eiuſdem D. Thom. 1. 2. quæſt. 53. art. 2. in ſolutione ad tertium magis explicari: nam vt ibidem oſtenderet diſcrimen inter accidens in abſtracto, & in concreto, ſic inquit: *Accidens ſignificatum in abſtracto importat habitudinem ad ſubiectum, quæ incipit ab accidenti, & terminatur ad ſubiectum: nam albedo dicitur, quia aliquid eſt album, & ideo in diffinitione accidentis abſtracti non ponitur ſubiectum quaſi prima pars diffinitionis, quæ eſt genus, ſed quaſi ſecunda, quæ eſt differentia: dicimus enim, quòd ſimitas eſt curuitas naſi: ſed in concretis incipit habitudo à ſubiecto, & terminatur ad accidens, dicitur enim album, quod habet albedinem, propter quod in diffinitione huiuſmodi accidentis ponitur ſubiectum tanquam genus, quod eſt prima pars diffinitionis: dicimus enim, quòd ſimus eſt naſus curuus.*

Quare, cùm intenſio conueniens qualitatibus ex parte obiecti ſpecificatiui, conueniat illis in abſtracto, optimè dicitur conuenire illis ſecundùm ſuam eſſentiam modo explicato, vt per hoc denoteretur prædictam intenſionem non oriri, vt à prima radice à ſubiecto, ſed ab eſſentia formæ, & eius ſpecificatiuo: quia verò intenſio conueniens albedini, & aliis qualitatibus ex parte ſubiecti conuenit illis ſolùm in concreto, optimè dicitur non conuenire ſecundum ſuam eſſentiam, quia ex eo ipſo radix prima, vnde incipit hæc intenſio, ſignificatur vt incipiens à ſubiecto: vnde idem S. Doct. loco citato ſic concludit: *Sic igitur id, quod conuenit accidentibus ex parte ſubiecti, non autem ex ipſa ratione accidentis, non attribuitur accidenti in abſtracto, ſed in concreto, & huiuſmodi eſt intenſio, & remiſſio in quibuſdam accidentibus: vnde albedo non dicitur magis & minus, ſed album.*

Ad confirmationem patebit ex his, quæ inf. num. 108. huius diſputationis dicemus.

74. Ad quartam obiectionem reſpondetur cum Caietano artic. citato quæſt. 52. quòd licèt vtrobique, id eſt, tam in formis ſpecificatis ab intrinſeco, quam ab aliquo extrinſeco, ſpecificans vt ſic conſiſtat in indiuiſibi, & ideo ſpecies ſint ſicut numeri; ac proinde obiectum formale ſcientiæ, verbi gratia, ex quo ſumitur eius ſpecificatio, non ſit variabile: ſed ſi tollas, aut addas aliquid de formalitate obiecti, non maneat eadem ſcientia ſecundùm ſpeciem: tamen quando ſpecificatiuum eſt extrinſecum; tunc ex hoc ipſo reſpectu conuenienti formæ ſecundùm ſuam naturam ſpecificam purè ſumptam, onſequitur motus, ſeu acceſſus maior, & minor ad prædictum ſpecificatiuum, ratione cuius huiuſmodi formæ dicuntur ſecundùm ſe augeri: quia idem extrinſecum ſpecificatiuum habet de materiali quandam latitudinem: & per acceſſum maiorem, vel minorem ad illam, poteſt in forma ſpecificata reperiri ſua latitudo, vt patet in ſcientia, quæ hoc ipſo quòd ſecundùm ſuam naturam reſpiciat ſcibile, inde conſequitur quòd ſaltim ex vi huius capitis plus & minus ad ipſum accedere poſſet, plura, vel pauciora de ipſo attingendo.

Cæterùm, in aliis formis talis acceſſus nequit inueniri, quia nihil extrinſecum reſpicit ſpecificans, cui prædictus acceſſus diuiſibilis annecti poſſit: vnde albedo, v. g. quia ſecundùm ſuum ſpecificatiuum intrinſecum nihil præter propriam differentiam, & ſpeciem dicit, ideò vt ſic nihil habet variabile ratione cuius hic maior, vel minor acceſſus attendi poſſit, quia idem ad ſeipſum non poteſt magis vel minus accedere.

75. Ad primam confirmationem dicendum eſt, quòd charitas ex vi ſua haberet eſſe qualitatem per ſe infuſam, & inſuper in ea eſt eadem proxima ratio, denique formale, & indiuiſibile motiuum, abſque multiplicatione materiali in ordine ad omnia obiecta materialia diligenda: nam cuncta illa ſub eadem ratione formali diuiduæ bonitatis, quæ etiam materialiter ex parte ſua non multiplicatur, diliguntur, & ita charitas in attingentia ſui obiecti materialis, ſeu in latitudine quam proprium obiectum formale

ſuo

Digitized by Google

ſuo modo de materiali importat, non patitur diuiſibilitatem, & ideò à principio ſuæ infuſionis extenditur habitualiter, & quaſi indiuiſibili modo ad omnia obiecta ſub tali motiuo contenta, ita vt non poſſit non vel ad omnia, vel ad nullum eorum inclinare non ſecus proportione ſeruata, ac fides infuſa vnius articuli ad omnes habitualiter extenditur, & cum errore circa aliquem illorum non compatitur, eo quòd ratio formalis aſſentiendi, ſcilicèt diuina veritas reuelans eſt vna, & eadem; ſecus verò contingit in ſcientia, v.g. in qua ratio formalis aſſentiendi ad multiplicationem obiectorum materialium, & materialiter multiplicatur: quo pacto in eadem ſcientia poteſt eſſe alia materialiter ratio aſſentiendi reſpectu vnius concluſionis, ac alterius: & ita cum ſcientia vnius poteſt compati error circa aliam.

75 Vnde, ad formam argumenti neganda eſt maior quoad ſecundam illius partem, ſi intelligatur de acceſſu habituali charitatis: & ad probationem dicendum eſt, quod in obiecto charitatis non eſt latitudo de materiali, eo modo, quo in ſcientia, & aliis habitibus, qui ex parte obiecti augentur, reperitur; quandoquidem ratio formalis attingendi illa non multiplicatur materialiter, ac proinde per charitatem non poteſt habitualiter attingi vnum, quin attingatur aliud, & per conſequens nec poteſt habitualiter accedi ad Deum, prout eſt ratio diligendi amicum, quin accedatur ad illum, vt eſt ratio diligendi inimicum: quia quæuis, quantumuis minima charitas inclinat ſufficienter ad amandum Deum ſuper omnia, & omnia propter Deum. Diximus habitualiter, quia habitibus vtimur cum volumus, & ita poteſt voluntas vti, & non vel habitu charitatis in ordine ad actu diligendum Deum, & non proximum, vel ad diligendum amicum, & non inimicum.

76. Ad ſecundam confirmationem concedendum eſt antecedens pro ſecunda parte, ſi intelligatur de acceſſu actuali potentiæ viſiuæ per proprios actus ad ſuum obiectum: negandum verò ſi intelligatur de acceſſu variabili, & habituali in actu primo eiuſdem potentiæ, qui ad intenſionem, & remiſſionem etiam variabilem ipſius potentiæ deſiderabatur. Et ratio huius eſt ea, quæ in eadem confirmatione tangitur, ſcilicet potentiam viſiuam eſſe ad inſtar proprietatis, & ita inuariabiliter ſe habet reſpectu proprij eſſe, & habitudinis per modum potentiæ in ordine ad ſuum obiectum.

Nec refert, quòd obiecta partialia, & inadæquata, contenta ſub obiecto adæquato, & ſpecificatiuo potentiæ viſiuæ attingantur ſub ratione formali materialiter multiplicata, propter quod videbatur eandem potentiam poſſe ex parte obiecti augeri.

Non itaque hoc refert, quoniam hic modus reſpiciendi obiecta contenta ſub obiecto formali adæquato arguit additionem, & augmentum ex parte actus primi, quoties prædictus actus primus acquiritur noſtris actibus ſecundis: nam ſicut frequentatio actuum noſtrorum non fit ſimul, ſed ſucceſſiuè circa totam materiam, ita actus primus, non ſimul, ſed ſucceſſiuè extenditur ad latitudinem materialem obiecti ſpecificantis, vt in habitus acquiſitis videre licet.

Quare, cùm potentia viſiua non producatur noſtris actibus, ſed fiat per naturalem dimanationem ab eſſentia ad inſtar proprietatis, inde eſt, vt nequeat ex parte obiecti variabiliter intendi, ſed à principio ſuæ dimanationis ſit ſufficienter per modum potentiæ, & quantùm eſt ex parte ſua proportionata ad attingendam omnem latitudinem ſui obiecti. Quæ ſolutio poteſt etiam cum proportione ad maiorem enodationem primæ confirmationis huius quarti argumenti applicari.

77. Ad vltimum reſpondetur, quòd in ſui ratione includere indiuiſibilitatem dupliciter intelligi poteſt: vno modo, quia in ſua ſpecie non habet vnde diuidatur: alio modo, quia vltra hoc prædicta diuiſibilitas repugnet propriæ rationi ſpecificanti, ac proinde, nec per accidens etiam ex participatione ſubiecti, poſſit diuidi, ſeu magis & minus ſuſcipere ex eo quòd ſubiectum habet eandem denominationem ac ipſa forma indiuiſibilis, vt talis, à qua denominatur, ſicut figura, quæ eſt triangulus; dicitur hoc modo indiuiſibilis, ex eo quòd ſubiectum illius etiam denominatur triangulus: vnde ſi magis, aut minus ſuſciperet, iam ratio trianguli hoc ipſum haberet.

Licèt ergo quæuis qualitas quoad ſuam rationem ſpecificam conſiderata includat indiuiſibilitatem priori modo, non tamen poſteriori, & ita non repugnat, vt ex diuerſa participatione ſubiecti magis, & minus ſuſcipiat: nam denominatio albi, eſt diſtincta ab ea qua albedo, vt forma ſpecificè indiuiſibilis denominatur, & ita licèt albedo finificet ipſam indiuiſibilitatem ſpecificam formæ, & ideo in ea ſic ſignificata non ſit magis, & minus; nihilominùs in ipſa denominatione albi poterunt magis, & minus ex participatione ſubiecti, ſeu ex diuerſo modo eſſendi in illo reperiri.

78. Quæ doctrina deſumitur ex Ariſt. in Prædicamento qualitatis, & ex Diu. Thom. in art. 1. quæſt. 52. iam citatæ, qui vt oſtenderet, quare indiuiſibilitas ita ſit de ratione figuræ, vt ei repugnet habere latitudinem intenſiuam, ſic inquit: *Et hanc rationem ponit Ariſt. in Prædicamentis, vbi aſſignans rationem, quare figura non recipiant magis, & minus, dicit, Quæ quidem recipiunt trigoni rationem, & circuli, & ſimiliter trigona, vel circuli ſunt.*

Ad confirmationem reſpondetur, charitati, quantum eſt ex vi ſuæ naturæ, & latitudinis, non repugnare quod minuatur, quamuis ex defectu cauſæ potentis illam minuere, & impedire influxum Dei conſeruantis, nunquam remittatur, ſed connaturaliter loquendo, vel omnino deperdatur, vel in ea, quam acquiſiuit, intenſione perſeueret.

QVÆSTIO VII.

Vtrum intenſio qualitatis fiat per deputationem à ſuo contrario, aut per corruptionem præexiſtentis, & aduentum alterius perfectioris.

NOmen intenſionis ſtrictiùs in hac, quàm in præcedenti, & in duabus quæſt. ſequentibus ſumitur: nam ibi de intenſione latiùs ſumpta, prout ambit tam intenſionem, quàm extenſionem qualitatum in ordine ad ſuum obiectum, loquebamur; hîc verò ſolùm de intenſione, prout diſtincta ab extenſione dicta diſſerimus: nam cùm intenſio ita ſtrictè ſumpta habeat potiſſimè, & in rigore rationem intenſionis, ideo primo loco de eadem ſciſcitamur.

§. I.

Refertur duplex ſententia.

79. PRima ſententia aſſerit, intenſionem qualitatis fieri per deputationem illius à ſuo contrario, vel aliarum diſpoſitionum repugnantium tali qualitati. Hanc innuit Ægidius quodlibet. 2. qu. 14. & 1. de Generat. qu. 18. & 23.

Fundamentum eſt, nam ſicut qualitas ſemotis contrariis impedimentis agit quantum poteſt, quia agit per modum agentis naturalis; ita ſemotis

eiſdem impedimentis, & repugnantibus qualitatibus informat ſubiectum, & communicat ſe illi quantum poteſt, quia cauſat per modum cauſæ naturalis: ergo ſi ſit qualitas intenſibilis, communicabit ſe ſecundùm omnem intenſionem, ſecundùm quam poteſt, & conſequenter ſecundùm maiorem vel minorem deputationem, ſeu remotionem contrariorum, attendetur maior, vel minor intenſio eiuſdem qualitatis.

Secunda ſententia aſſerit, intenſionem qualitatum fieri per deſtructionem qualitatis imperfectioris, & aduentum alteriùs perfectioris: ita Gilbert. Porret. & Auic. relati a Nimph. 8. Metaph. diſp. 11. qu. 13. Godofred. quodl. 7. & quodl. 11. qu. 13. & Durand. in 1. diſt. 17. qu. 7.

80. Probatur primò, terminus à *quo*, & ad *quem*, cuiuſuis motus ita inter ſe opponitur, vt repugnet manere terminum à *quo*, acquiſito termino ad *quem*; ſed in motu intenſionis qualitas remiſſa eſt terminus à *quo*, & intenſa terminus ad *quem*: ergo illa abijcitur, & hæc acquiritur: & conſequenter ideò qualitas fit intenſior, quia producitur noua, & perfectior qualitas, deſtructa imperfectiori. Vtraque conſequentia ex ſe conſtat, & maiori in alijs motibus inductiuè patet: minor verò videtur etiam nota, nam ſicut augmentatio eſt à minori ad maiorem quantitatem, ita intenſio à minori, ſeu remiſſiori ad maiorem, ſeu intenſiorem qualitatem.

81. Nec refert ſi reſpondeas cum Capreolo, & alijs, terminum à *quo*, non deſtrui ſemper quantum ad entitatem ſuam, ſed quatenus habet annexam priuationem gradus perfectioris, & ita ſolùm tolletur à præexiſtente qualitate priuatio, quam habet maioris intenſionis, non verò quoad ſuam entitatem deſtruetur.

Nam contra hoc eſt, tum, quòd intenſio eſt verus motus, vt conſtat ex his, quæ ex Ariſtotele, & D. Thoma 5. Phyſ. diſp. 22. num. 9. & 14. diximus: at verus motus eſt à poſitiuo in poſitiuum, vt ex eodem. Ariſtot. & Angelico Doctore num. 2. & 3. aſſeruimus: ergo per intenſionem non ſolùm deſtruetur aliquid priuatiuum, ſed etiam quid poſitiuum, ſcilicet entitas ipſius qualitatis, quæ eſt terminus à *quo*: tum etiam, quia idem eſt terminus à *quo* intenſionis, & terminus ad *quem* remiſſionis, ſicut idem eſt terminus à *quo* augmentationis, & terminus ad *quem* diminutionis; ſed terminus ad *quem* remiſſionis eſt quid poſitiuum, quandoquidem per ſe primò terminat verum, & poſitiuum motum, ſcilicet motum remiſſionis: ergo, &c.

82. Secundò, noua actio, & totaliter diſtincta à præexiſtenti, debet habere nouum terminum totaliter etiam diuerſum; ſed intenſio eſt noua actio, & totaliter diſtincta à prima productione qualitatis: ergo terminus eius debet eſſe nouus, & totaliter diſtinctus: ergo ex vi illius abijcitur prior, & imperfecta qualitas, & acquiritur alia perfectior. Maior ex ſe videtur conſtare, ſiquidem actiones ſpecificantur, & diſtinguuntur ex terminis, ac proinde noua actio, & totaliter diſtincta debet habere nouum terminum, & totaliter etiam diuerſum.

Minor videtur perſpicua, quia vt ſuprà num. 15. & deinceps vidimus, poteſt dari productio qualitatis ſine actione intenſiua per ſe primò terminata ad intenſionem qualitatis, de qua in præſenti loquuntur. Ex quo etiam prima conſequentia apertè conſtat, imò etiam ſecunda: nam cùm illa actio intenſiua, V. G. caloris ſit maior, & perfectior calefactio, non poteſt non terminari ad nouum, & perfectiorem calorem, & conſequenter non poterit non expellere præexiſtentem, & imperfectiorem; alioqui accidentia ſolùm numero diuerſa in eodem ſubiecto ſimul darentur.

83. Tertiò, in motu locali, & continuo grauis verſùs centrum acquiritur nouum, & perfectius *vbi*, amiſſo præexiſtenti, & imperfectiori: ergo etiam in motu intenſionis acquiritur noua & perfectior qualitas deſtructa præcedenti, & minùs perfecta Conſequentia patet ex paritate rationis: nam ſicut finis prædicti motus ad centrum eſt acquirere vltimam vbicationem, per quam mobile fit in vltimo termino, & loco; ita finis motus intenſionis eſt, quòd mobile acquirat ſuum vltimum incrementum, & perfectionem, ſcilicet qualitatem perfectiſſimam: ergo ſicut ob illam rationem deſtruuntur vbicationes priores, & minùs perfectæ, vt acquirantur poſteriores, ac tandem vltima, & perfectior: ita etiam in intenſione abiicietur qualitas præexiſtens, & imperfecta, vt acquiratur perfectio: & ſic de aliis, donec ad vltimam, & perfectiorem, quæ illi naturæ debetur, deueniatur.

Antecedens verò eſt Ariſtot. 6. Phyſ. text. 32. vbi vt probet mobile non eſſe in ſpatio ſibi æquali, niſi per inſtans, ſic arguit: *Quia ſi haberet idem vbi per duo inſtantia, cùm inter hac mediet tempus, fieret inde, quòd dum mouetur, eſſet in eodem vbi per tempus, ac proinde ſimul quieſceret: & conſequenter ſtare non poteſt, quòd mobile localiter perſiſtat in motu, & non acquirat nouum vbi deſtructo priori.*

§. II.

Eligitur ſententia D. Thom.

84. Dicendum tamen eſt primò intenſionem qualitatum non fieri per deputationem earum à ſuo contrario. Hanc tenent communiter Doctores, & præcipuè D. Thom. in primo diſt. 17. qu. 2. art. 2. ad tertium, his verbis: *Dicendum quòd non eſt de ratione intenſionis alicuius qualitatis, quòd ſit per remotionem à contrario, ſed hoc accidit qualitati ſecundùm quod ineſt in ſubiecto participante contrarium.*

Ratio prima fundamentalis deſumitur ex eodem D. Thoma loco citato: nam multoties qualitas intenditur, etiam ſi non adſit ibi aliqua deputatio à contrario, vt patet in luce, quæ non habet contrarium, & in gratia, & charitate Beatæ Virginis, cuius charitas quotidie augebatur, & nihilominùs tunc non deputabatur ab aliquo contrario, quandoquidem nunquam fuit permixta cum aliquo etiam peccato veniali, ſicut neque in nobis cum aliquo mortali, quod eſt illius contrarium.

Confirmatur: nam fides, & ſpes augentur iuxta illud Lucæ 10 *Adauge nobis fidem*; & tamen nunquam permiſcentur ſuis contrariis, cùm fides nequeat eſſe vbi eſt aliqua infidelitas contraria, neque ſpes vbi adeſt peccatum deſperationis illi contrarium.

85 Secundò probatur aſſertio ratione, quam idem S. Doctor innuit: nam expulſio contrarij, vel repugnantis diſpoſitionis fit per eandem actionem, per quam intenditur forma: vnde ignis non remittit frigus, niſi intendat calorem: ergo illa actio præter abiectionem contrarij habet tanquam priorem terminum aliquid poſitiuum, ſcilicet illam maiorem perfectionem, ſeu intenſionem prædictæ qualitatis, & conſequenter intenſio non conſiſtet in illa abiectione, ſeu deputatione à contrario. Hæc vltima conſequentia patet ex priori, prima verò ex antecedenti, quia poſitiua actio non tendit per ſe primò ad non eſſe.

Dicendum eſt ſecundò, qualitates non intendi per aduentum nouæ perfectioris qualitatis eiuſdem ſpeciei,

Digitized by Google

ciei, deſtructa præexiſtenti: hæc eſt Ariſtotel. loco infrà qu.8. referendo, D. Thom. 1.2.qu.52.art.2.qu.66. art. 1. 2. 2. qu. 24. art.4. de virtutibus, art. 11. & in 1. diſt. 17. q. 2. art. 1. vbi ſic inquit: *Alij dixerunt, quod charitas eſſentialiter non augetur, ſed adueniente maiori charitate minor charitas, quæ inerat, deſtruitur. Hoc autem ſtare non poteſt.* Vnde S. Doct. communiter ſequuntur eius diſcipuli, quos infrà qu. cit. ſigillatim adducemus.

86. Probatur primò, ratione deſumpta ex eodem Sancto Thoma loco citato ex primo ſententiarum, quæ poteſt ad hanc formam reduci. Nulla forma abſoluta deſtruitur, niſi vel ex contrario agente, vel per accidens ad corruptionem ſubiecti, vel propter abſentiam cauſæ conſeruantis, vt contingit in luce, quæ corrumpitur propter abſentiam ſolis: ergo in intenſione caloris, V.G. non intercedit deſtructio caloris præcedentis, & aduentus alterius perfectioris. Antecedens non indiget probatione; conſequentia verò ſuadetur: nam ibi non adeſt agens contrarium, quandoquidem vnum calidum intendens aliud, non eſt agens contrarium reſpectu illius, vtpotè, quæ ſolo numero diſtinguuntur, & deinde nec ſubiectum corrumpitur (vt ſupponimus) neque cauſa conſeruans deeſt, ſiquidem dum calor ligni intenditur, adeſt tunc ignis, qui eum conſeruat: ergo ex nullo capite poterit à ſubiecto expelli calor præexiſtens, vt alius perfectior introducatur.

Confirmatur ratione deſumpta ex D. Thoma 1. ad Corinth. 13. lect. 3. & 3. part. quæſt. 77. art. 4. ad hanc tamen formam reducta: nam iuxta communem Thomiſtarum ſententiam, charitas viæ imperfecta, & remiſſa intenditur in patria, & tamen per hoc non deperditur, & alia denuo acquiritur, iuxta illud ad Corinth. 1. cap. 13. Charitas numquam excidit: & ſimiliter accidentia Euchariſtiæ ſæpè intenduntur, & nihilominùs non ob id corrumpuntur; alioqui, vt communiter docent Theologi, deſineret eſſe ibi corpus Chriſti Domini, quippè cum tandiu, & non ampliùs duret ſub ſpeciebus, quamdiu accidentia panis ad primùm eſſe, & ſeruationem illius requiſita ibidem durant, ac proinde quandiu illamet numero, & non alia perſeuerant: nam ſicut ſubſtantia panis eſt hæc numero, & non alia, ita petit per modum diſpoſitionis, & ad ſui conſiſtentiam hæc numero accidentia, & non illa: ergo intenſio minimè fiet per deſtructionem qualitatis præexiſtentis, & aduentum alterius perfectioris.

87. Nec refert, ſi dicas, rationem hanc non probare intentum, quia magis calidum eſt agens contrarium reſpectu paſſi minus calidi, vtpotè ſibi diſſimilis: quod proinde deſtrui debet ad hoc, vt paſſum agenti magis calido aſſimiletur, alioquin ſemper diſſimilia remanebunt.

Non itaque hoc refert: nam inde ſolùm fiet, magis calidum tantùm eſſe agens contrarium, reſpectu paſſi minùs calidi, quoad magis, vel minus in eſſe calidi, non verò quoad entitatem ipſam calidi, vel caloris: ſiquidem ſolùm in maioritate, vel minoritate diſſimilia ſunt: ergo non deſtruet illud quoad entitatem calidi, vt talis, ſed ſolum quoad minus caloris, quod habet, & conſequenter ſolum quoad aliquem modum ſuperadditum minoritatis.

Prima conſequentia patet, quia agens ſolùm deſtruit in paſſo id, ſecundùm quod eſt contrarium, ſeu diſſimile illi. Vltima etiam conſequentia conſtat: nam magis, vel minus caloris, ſecundum quæ attenditur intenſio, & remiſſio, eſt aliquid diſtinctum ab ipſa entitate, etiam indiuiduali caloris, ſicut eſſe ampliùs, vel minùs extenſum diſtinguuntur ab ipſa entitate indiuiduali quantitatis extenſæ: tum, quia id probat ſatis confirmatio in fauorem rationis Diui Thomæ adducta, tum etiam quia quodcumque incrementum rei præſupponit rem illam ſecundùm ſuam differentiam indiuidualem, & ab ea diſtinguitur: ergo per hoc, quòd magis calidum deſtruat calorem quoad minoritatem, non ſequitur, quòd deſtruat entitatem calidi, ſed ſolùm modum aliquem ſuperadditum minoritatis, qui vt infrà num. 16. dicemus, ſpecie diſtinguitur à modo maioris radicationis in eodem ſubiecto.

88. Ex quo etiam manet impugnatum id; quod alij dicunt, ſcilicet intenſionem qualitatum fieri per deperditionem exiſtentiæ, aut vnionis imperfectioris, & aduentum alterius magis perfectæ: nam ratio præcedens non minus procedit contra hunc dicendi modum, quàm contra ſecundam ſententiam, ſi attendatur, quòd agens deſtruit formam ſecundùm ſuam eſſentiam actualem, hoc ipſo quòd deſtruat illam quoad ſuam vnionem, & exiſtentiam: nam ſicut accidens, ſaltim naturaliter loquendo, fit per hoc, quod educatur de potentia ſubiecti, & cum illo vniatur, ac tandem in eo exiſtat, ita deſtruitur deſtructa vnione, & inexiſtentia eius, & non aliter. Vnde ſi intenſio nequit fieri per deſtructionem accidentis quoad ſuam entitatem, ita nec per deſtructionem prædictæ vnionis, vel inexiſtentiæ.

89. Secundò principaliter probatur aſſertio ratione alia deprompta ex D. Th. locis citatis, quæ poteſt ſub hac forma proponi. Qualitas per intenſionem perficitur quoad ſuam eſſentiam: ergo non deſtruitur per illam. Conſequentia videtur euidens, quia nihil poteſt perfici, & deſtrui ſimul, vt ex ſe conſtat. Antecedens verò probatur: tum, quia cùm quæuis qualitas ſit accidens, & conſequenter entis ens, non poteſt non perfici per intenſionem, per quam meliùs, & perfectiùs ſe habeat in ordine ad ſubiectum, cuius eſt affectio: tum etiam, quia incrementum rei potiùs tendit ad perficiendam illam, quàm ad deſtruendam, alioqui non eſſet incrementum illius.

§. III.

Reſpondetur ad argumenta prioris ſententiæ.

90. AD fundamentum pro prima ſententia reſpondetur, concedendo antecedens, & negando vtramque conſequentiam: nam forma conſiderata ſecundùm ſuam eſſentiam, & exiſtentiam, & præciſa ab omni alio modo maioris radicationis, non habet formaliter & proximè, *vt quo*, eſſe intenſum; & ita licet informet quantum poteſt, non communicabit niſi totam ſuam eſſentiam, & exiſtentiam, non verò eſſe intenſum.

Ad primum pro ſecunda ſententia reſpondetur, ſolùm conuincere per intenſionem expelli dumtaxat à ſubiecto qualitatem vt remiſſam, ſeu quoad modum illum ſuperadditum minoris radicationis, ſecundùm quem habet eſſe remiſſum, & imperfectum: quia vt ex dictis quæſt. 2. huius diſp. conſtat, modus prædictus, habet rationem termini *à quo* reſpectu motus intenſionis, ſicut etiam terminus formalis *ad quem* illius, qui eſt talis *vt quo*, non eſt qualitas ipſa, quæ iam ſupponitur producta, vt ibidem diximus: ſed modus ille maioris intenſionis, quo eadem qualitas perfectiùs ſe habet in ordine ad ſubiectum.

Ad ſecundum, conceſſa maiori intellecta de termino formali *quo*, & admiſſa minori, diſtinguendum eſt conſequens primæ conſequentiæ; & ſi intelligatur de termino formali *quo*, concedenda eſt conſequentia, ſecùs verò ſi de termino formali *qui*, intelligatur: quia

Digitized by Google

in termino formali *qui* actionis intenſiuæ per ſe primò terminatæ ad maiorem radicationem , vt ad terminum formalem quo , inuoluitur terminus primæ productionis qualitatis , quippè cùm magis album non poſſit non album inuoluere : & deinde neganda eſt ſecunda conſequentia , & ad probationem dicendum eſt , ſolom ex ea ſequi , quod per calefactionem acquiratur intenſior , & perfectior calor , non quidem quia deſtruatur præexiſtens qualitas , & alia denuò producatur , vt oſtenſum eſt , ſed quia acquiritur nouus , & perfectior modus reſpectu ſubiecti. Sed hæc ampliùs quæſt. ſequenti numer. 110. elucidabuntur.

91. Ad tertium , concedendum eſt antecedens , & neganda conſequentia , & ad probationem conceſſo antecedenti debet negari conſequentia : nam ex antecedenti ſolum ſequitur , quòd ſicut in motu locali deperduntur vbicationes priores , quæ habent rationem termini formalis *quo* : ita in motu intenſionis deperduntur modi minoris radicationis , qui ſunt terminus formalis *quo* eiuſdem motus , vt dictum eſt.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum Intenſio qualitatis fiat per additionem gradus ad gradum.

92. SEnſus tituli eſt , an intenſio fiat per hoc , quòd qualitati præexiſtenti , V. G. calori adueniat alius calor partialis denuò productus , qui quidem vniatur cum præexiſtenti in eadem parte ſubiecti , & ſimul cum illo vnum calorem totalem maioré , & magis perfectum conſtituat , & quò plures , vel pauciores partes caloris in eadem parte ſubiecti fuerint , eò magis intenſus ſit , ad eum ſane modum proportione ſeruata , quo extenſio quantitatis molis fit ratio diuerſarum partium quantitatis : & ideò quo plures , partes quantitatis in ſubſtantia recipiuntur , eò maior , & extenſior quantitas ibidem datur.

§. I.

Proponitur ſententia affirmans.

93. PArtem affirmantem tuentur Scotus in 1. diſt. 17. quæſt. vltima , Bonauent. in 2. pate diſt. quæſt. 1. art. 1. ad 3. Albert. art. 10. Gregor. quæſt. 4. art. 1. Gabriel, & Ocham. quæſt. 6. Anton. Andreas 8. Metaphyſic. quæſt. 6. Niphus 8. Metaph. diſp. 5. vſque ad finem , Tolet. 1. de Genet. cap. 3. qu. 4. Fonſec. 5. Metaph. cap. 10. qu. 1. ſect. 5. Malder. 2. 2. qu. 24. art. 5. Lorca ibidem diſp. 14. Vazquez. 1. 2. diſp. 82. cap. 3. & 4. Suarez 2. tomo Metaph. diſp. 46. ſect. 1. & 3. Rub. de Generat. cap. 4. tract. 3. quæſt. 5. Granado in 1. 2. controuerſia 4. diſp. 38. numer. 1. Hurtad. in præſenti diſp. 5. ſect. 4. & 5. qui etiam refert pro hac ſententia Caietan. 3. part. qu. 7. art. 12. & 2. 2. quæſt. 24. art. 4. ad 3. & 1. 2. quæſt. 52. art. 2. §. circa eandem , & §. ad euidentiam vbi inquit: * Et propterea auctor (Sanctus doctor (loquens de additione formæ ad formam eiuſdem ſpeciei, loquitur etiam de additione graduum : gradus enim caloris vt duo , gradus quidem eſt , & ſic de aliis. Et tandem in fine eiuſdem §. videns quòd hæc additio gradus ad gradum non tam in re , quàm in voce doctrinæ D. Thom. aduerſatur , concludit idem Caietan. Et tu qui graduum additione vteris diſputando , hanc expreſſurus dicis ſententiam , à lapſu ſolo linguæ cohibendus reſtas. *

Probatur primò teſtimonio Ariſt. 4. Phyſ. text. 8. his verbis : *Sicut enim ex frigido fit calidum , & ex calido frigidum , quia eadem eſt , quæ erat in potentia , ſic ex calido magis calidum.* Vbi , vt vides , apertè docet eodem modo fieri ex calido magis calidum , ac ex frigido calidum; quare ſicut ex frigido fit calidum per eductionem primæ partis caloris de potentia ſubiecti , ita fiet magis calidum per eductionem noui caloris partialis , & præexiſtenti vniti.

94. Confirmatur primò ex D. Thom. in 1. diſt. 17. quæſt. 2. art. 1. quæſt. de virtutibus art. 11. & 2. 2. qu. 24. art 4. ad 3. vbi inquit : *Quidam dixerunt , charitatem non augeri ſecundùm ſuam eſſentiam , ſed ſolùm ſecundum radicationem in ſubiecto ; ſed hi propriam vocem ignorauerunt* : ergo ſentit charitatem augeri per additionem nouæ partis charitatis , quandoquidem augeri ſecundùm eſſentiam , eſt augeri ſecundùm propriam ſubſtantiam , & entitatem , & hoc nequit fieri ſine additione nouæ ſubſtantiæ , ſeu entitatis partialis , & conſequenter nouæ charitatis partialis : maximè quia idem S. Doctor inquit , idem eſſe charitatem augeri ſecundùm eſſentiam , & ipſam habere efficaciam ad producendum feruentioris dilectionis actum: quare cùm efficacia , virtus alicuius habitus , vel facultatis operatiuæ tantùm ſit eius entitas, fit inde , vt idem ſit augeri charitatem ſecundùm efficaciam, ac proinde ſecundùm eſſentiam , ac augeri ſecundùm propriam entitatem charitatis , & conſequenter ſecundùm additionem nouæ charitatis partialis , ſiquidem entitas charitatis tantùm poteſt eſſe charitas.

Confirmatur ſecundò ex eodem S. Doctore 3. part. quæſt. 7. artic 12. vbi inquit : *Quòd aer non poteſt creſcere in caliditate , quando pertingit ad vltimum gradum caloris , qui poteſt ſaluari in natura aëris ; & quòd calor ignis non poteſt augeri , quia non poteſt eſſe perfectior gradus caloris , quàm ille , ad quem pertingit ignis.* Ecce ergo quomodò S. Doctor planè admittit diuerſos gradus in eodem calore. Quæ teſtimonia adiunctis his , quæ ex Caietano relata ſunt , adeo conuicerunt Hurtadum ad credendum hanc ſententiam eſſe Diui Thomæ , vt dicat ſe ideo hæc fusè adduxiſſe , & explicuiſſe, vt ſtudioſi beati Thomæ diſcernant , quæ illi opiniones imponantur , quæque ſint illius legitimæ & quomodo non ſit in ſola ſuperficie verborum , quam primo ſonitu ſyllabæ ſonant, ſiſtendum.

Deinde , probatur primò ratione , quam Ariſtotel. loco citato videtur innuere , quamque nos ſuprà tetigimus : nam cùm primò incipit calefactio ſecundùm aliquam ſui partem aliquotam , producit primò calorem : ergo cùm continuatur , & fit maior talis calefactio , attinget nouum calorem partialem. Antecedens ex ſe conſtat , conſequentia verò probatur : quia ex qua parte calefactio in ſui initio ; & in ſui continuatione eſt eadem , debet habere eundem terminum ſecundùm ſpeciem , nempe calorem , & ex quo capite calefactio incipiens , & continuata tantùm , diſtinguuntur partialiter , & ex vtraque reſultat maior quædam , & intenſior calefactio totalis, etiam termini per illam producti, ſcilicet calores, tantùm diſtinguuntur partialiter , & vnum totalem , & intenſiorem conſtituunt.

Confirmatur primò : augmentum ſecundùm quantitatem virtualem fit eo proportionali modo , quo augmentum ſecundùm quantitatem corporalem ; ſed hoc fit per additionem : ergo , & illud. Maior patet, quia vt docet S. Thom. 1. 2. quæſt. 52. art. 1. ad 1. nomen augmenti , & magnitudinis per ſe primò conuenit quantitati corporali , & deinde deriuatur ad alia : ergo quoduis incrementum eſt proportionatè ad incrementum quantitatis corporalis , & per analogiam,

Digitized by Google

giam, & ſimilitudinem cum illo. Minor verò eſt Ariſtot. 1. de Generatione text. 13. vbi inquit, quod augmentum eſt præexiſtenti magnitudini additamentum.

Confirmatur ſecundò ex Vazquez; quia aliàs nunquam aliqua qualitas produceretur per alterationem, ſed ſolum modus qualitatis, & ſic tota qualitas in modos euaneſceret: at hoc eſt abſurdum, vt ex ſe patet: ergo, &c. Sequelam probat, quia quoties incipit produci qualitas per motum, incipit eius intenſio: ergo ſi per intenſionem non producitur qualitas, ſed ad ſummum modus, neque per totum motum alterationis produceretur, niſi modus qualitatis, & ſic tota qualitas in modos reſolueretur.

96. Nec refert, ſi dicas, dari quoddam momentum temporis determinatum, in quo producatur ſola qualitas per alterationem, & deinde fiat modus intenſionis.

Nam contra hoc eſt, tum quòd per alterationem non producitur minima qualitas, ergo non poterit produci qualitas ſine modo intenſionis: tum etiam, quia in motu non eſt dabile primum mutatum eſſe, vt docet Philoſoph. 6. Phyſ. cap. 5. daretur autem, ſi alteratio reperitur ſine intenſione, & in momento illo in quo incipit, produceret ſolam qualitatem: ſiquidem non poſſet illam tunc producere, niſi haberet in illo momento aliquod mutatum eſſe initiatiuum, per quod illam attingeret.

Secundò, Deus poteſt ſeparare albedinem niuis à niue, & albedinem alterius corporis minus albi ab ipſo, tuncque illæ duæ albedines ſeparatæ haberent magis & minus; at non per maiorem radicationem in ſubiecto, quia ſupponimus eſſe ab illo ſeparatas: ergo per additionem gradus ad gradum. Conſequentia patet, quia ſuppoſitis his quæ in præcedenti quæſt. dicta ſunt, non reſtat alius modus, ſecundùm quem qualitates intendantur niſi per maiorem radicationem, vel per additionem gradus ad gradum.

Maior autem etiam liquet: tum, quia poteſt Deus ſeparare à ſubſtantia proprietates realiter ab ipſa diſtinctas, vt patet in quantitate Euchariſtiæ, quæ habet ſe ad inſtar proprietatis ſubſtantiæ materialis; quare cùm albedo, vt intenſa, habeat ſe ad inſtar proprietatis niuis, poterit eam, vt ſic ab eadem ſeparare: imò hoc potiori ratione poſſet, ſi ſolùm ſe haberet per modum accidentis communis: inſeparabilis tamen naturaliter ab ipſa: tum etiam, quia ſupernaturaliter ſeparata ſcientia Chriſti Domini, & ſcientia alterius hominis ab ipſis, tunc intenſior eſſet per ordinem ad obiectum ſcientia Chriſti, quàm alterius hominis: quippè quæ ad plura obiecta ſe extenderet: ergo etiam ſparata albedine niuis ab illa poſſet manere intenſior, quippè quæ quantum eſt de ſe, poſſit ſaltim vt *quo* fortiùs, & intenſiùs immutare viſum.

97. Nec refert, ſi dicas, prædictas qualitates fore in eo euentu magis vel minus intenſas, non quia de facto magis vel minus afficiant ſubiectum, ſeu in eo radicentur; ſed quia dicunt habitudinem ad magis vel minus illud perficiendum ſeu ad hoc, vt magis, vel minus in eo radicentur, idque ſatis eſſe ad hoc, vt dicantur augeri per radicationem.

Nam contra hoc obſtat, quòd ſi albedo niuis, V.G. ad huc ſeparata poteſt remanere cum ſua intenſione, poterit vtique in ſtatu ſeparationis creſcere, vel decreſcere in illa, ac proinde in habitudine ad ſubiectum: ergo eo ipſo conſtat diuerſis partibus, ſeu gradibus, ratione quorum poſſit quandoque maiorem, quandoque minorem habitudinem ad ſubiectum dicere. Patet conſequentia, quoniam in eadem indiuiſibili entitate nequit eſſe quandoque maior, quandoque minor habitudo.

Tertiò lumen intenditur per additionem gradus ad gradum: ergo etiam aliæ qualitates. Conſequentia patet, quia iuxta communem Philoſophorum conſenſum omnes qualitates eodem modo intenduntur. Antecedens verò probatur: nam ſi eidem medio duo luminoſa applicentur, tunc in eo intenſius lumen producetur, vt experientia conſtat; & tamen ibidem dantur plura lumina partialia, quia poſito corpore opaco inter vtrumque reſultant duæ vmbræ; ex vnico autem lumine, non niſi vnica vmbra per appoſitionem corporis opaci reſultat: ergo intenſio illa fiet per additionem luminis ad lumen, ſeu gradus ad gradum in eadem parte ſubiecti.

98. Confirmatur primò, id quod aduenit iuſto per augmentum gratiæ, reddit illum obiectum congruum maiori: dilectione diuina: ergo eſt noua pars gratiæ, & conſequenter hoc ipſum cum proportionem augmento intenſiuo aliarum qualitatum dicendum erit. Antecedens communiter accipitur à Theologi: prima conſequentia patet, quia nihil diſtinctum à gratia gratum faciente poteſt reddere hominem obiectum congruum maioris dilectionis diuinæ, quia in nulla alia re reperitur tanta bonitas, quanta in gratia.

Confirmatur ſecundò, per viſionem beatam intenſiorum videtur perfectius Deus, vt docent communiter Theologi 1. p. quæſt. 2. ergo viſio intenſior habet in ſe nouam partem viſionis, qua alia viſio non ita intenſa caret.

Conſequentia patet, tum quia viſio beata non poteſt repræſentare aliquid quod præciſa illa intenſione non repræſentabat, niſi aliquo modo immutetur per aliquam meliorem repræſentationem, quæ habeat Deum pro obiecto melius attactum ex parte ſui, ac proinde niſi habeat nouam, & partialem viſionem in hac repræſentatione conſiſtentem. Tum etiam, quia cùm id quod additur viſioni intenſiori, debeat eſſe ſpecialis tendentia in Deum, vt obiectum viſum, alioqui per illud non videretur in Deo aliquid, quod eo præciſo videri non poterat: ergo non poteſt non eſſe noua viſio ſaltim partialis, quandoquidem eſſentia viſionis, aut nouæ partis eiuſdem ſita eſt in tendentia actuali ad Deum, vt in obiectum viſum.

§. IV.

Præfertur ſententia Angelici Doctoris.

99. Dicendum tamen eſt, intenſionem qualitatis non fieri per additionem gradus ad gradum, ſeu qualitatis ad qualitatem, ita Ariſtot. ſtatim citandus, vbi etiam D.Thom. & quæſt. 1. de virtutibus art. 11. his verbis: *Quidam exiſtimauerunt, quod charitas, ſiue qualibet virtus infuſa augeatur per additionem charitatis ad charitatem, vel virtutis ad virtutem, aut albedinis ad albedinem quod omnino ſtare non poteſt.* 1. 2. quæſt. 52. art. 2. *Augmentum habituum aut aliarum formarum, non fit per additionem formæ ad formam.* Et 2. 2. quæſt. 24. art. 5. *Relinquitur ergo, quòd nullo modo charitatis augeri poteſt per additionem charitatis ad charitatem quidam ponunt.*

Et primo diſtinct. 17. quæſt. 2. artic. 2. vbi inquit: *Dicendum quòd eorum, qui ponunt charitatem eſſentialiter augeri, dicta reuertuntur in duas opiniones, quarum vna eſt, quòd augetur per additionem charitatis ad charitatem.* Et hanc opinionem impugnans ſubdit: *Primam autem poſitionem non poſſum intelligere:* & infra, *Sed iſta poſitio prouenit ex falſa imaginatione, quia augmentum charitatis imaginati ſunt admodum augmenti corporalis, in quo fit additio quanti-*

tatis ad quantitatem. Et ideò S. Doctorem ſequuntur communiter Caietanus locis citatis ex prima ſecundæ, & ſecunda ſecundæ, Capreolus in 1. diſtin. 17. quæſt. 2. Herbæus ibidem 5. quæſt. 5. Ægidius quodlibet. 2. quæſt. 14 Conrad. & Medina 1.2.q.52.art.2. Flaud. 8. Met. qu. 4. Soncin. ibidem quæſt.21.& 24. Auſtudillo 1. de Generat.q. 9. Iabellus q. 6. Sotus 4. Phyſ.text.84. Valen.2.2.punct.3.conc.4. Martinez 1. 2.q.52.art.2 Zanardus 8.Met. q.10. cæterique alij diſcipuli Sancti Doctoris tam antiqui,quàm iuniores.

100. Probatur primò, teſtimonio Ariſt. 4. Phyſic. text.84.& D.Thom.loco citato ex 1.2.in fauorem ſuæ ſententiæ adducto,quod ſic ſe habet: *Ex calido fit magis calidum nullo facto in materia calido: quod non eſſet calidum quando erat minus calidum.* Vbi vt D. Thom. ibidem lect.14. innuit, apertè docet,minùs calidum non fieri magis calidum per noui caloris additionem:quare cum eadem ſit ratio de aliis qualitatibus, quæ augentur,vt loco citato ex 1. 2. notauit idem Angelicus Doctor, fiet inde, vt nulla ex his per additionem gradus ad gradum intendatur.

Nec refert id, quod reſpondet Vazquez vbi ſup. c. 5. ſcilicet teſtimonium hoc nec fideliter à S. Doctor: adductum fuiſſe, nec intentum conuincere, quia ibi Ariſtot. tantùm vult minus calidum fieri magis calidum, abſque noua materiæ additione, non verò abſque eo quòd nouus calor partialis ſuperaddatur.Quam ſolutionem quoad ſecundam partem tradit etiam Suarez loco citato, & Rubio vbi ſupra, eamque confirmat; tum ex contextu, nam immediatè ante hæc Ariſtot. verba continentur illa, quæ pro ſententia oppoſita ex eodem Philoſopho n. 93. adducta, & expenſa ſunt: tum etiam authoritate D. Thomæ lect. 14. iam relata.

Non itaque hoc refert: nam contra primum dictum Gabrielis Vazquez obſtat, quod licet in tranſlatione Argyropoli non habeantur verba à D. Thom. adducta; attamen in antiqua tranſlatione, cui eadem, imò & maior fides eſt adhibenda (nam ſicut antiquior, & ita purior eſt) habentur illa, quæ S. Doct. refert. Adde quòd etiam in tranſlatione Argyropoli, quam adducit Vazquez, ſufficienter expreſſit Philoſophus hoc ipſum, vt iam expendimus.

101. Contra ſecundum verò obeſt,quòd etſi mens Philoſophi iuxta vtramque tranſlationem, ſit oſtendere idem eſſe ſuſceptiuum contrariorum,ac proinde nec eſſe neceſſarium addi nouam partem materiæ ad illa recipienda, neque ad hoc, vt minus calidum fiat magis calidum; attamen hoc ipſo, quod à magis calido excludit nouæ partis materiæ acceſſum conſequenter excludit noui caloris additionem, quia, vt ſtatim dicemus, nequit diſtingui numero à priori, ſi noua pars materiæ non ſuperaddatur: & ideò S. Thomas loco citato ex 1. 2. optimè ex hoc teſtimonio intulit intenſionem caloris, & aliarum qualitatum non fieri per additionem noui caloris, vel qualitatis partialis ad calorem, vel qualitatem præexiſtentem. Vnde in primo diſt. 7. quæſt. 2 artic: exponens hoc teſtimonium Ariſtot. ſic inquit: *Sicut Philoſophus etiam dicit in 4. phiſicorum, quod aliquid efficitur magis album, vel magis calidum, non per additionem alicuius albedinis, vel caloris.*

Ex quo fit, non bene Rubium intuliſſe, quod iuxta doctrinam Diui Thomæ, Philoſophus in hoc teſtimonio tantùm vult in productione magis calidi, ex minus calido, non fieri additionem nouæ partis materiæ, non verò quòd non addatur noua pars caloris, quandoquidem (vt iam diximus, & ſtatim magis oſtendimus) in via Sancti Doctoris ex illo priori ſequitur hoc poſterius, neque illud, quod idem Rubio ex Ariſtot. pro ſe affert, quidquam conducit, vt ex dicendis infra numero 108. apertè conſtabit.

Deinde probatur ratione deſumpta ex Ariſtot. & D. Thoma, locis citatis, quæ poteſt ad hanc formam reduci. Non poteſt calor, verbi gratia, intendi per additionem realem gradus ad gradum, ſeu per additionem caloris ad calorem, niſi vnus calor, vel gradus diſtinguatur realiter ſpecificè, vel numero ab alio; at nequeunt inter ſe aliquo ex his modis diſtingui: ergo neque intenſio poterit per additionem realem gradus ad gradum, vel caloris ad calorem fieri.

Maior videtur nota,quandoquidem nequit dari realis additio ſine reali dualitate, ſeu diſtinctione extremorum; omnis autem diſtinctio realis debet ad minus eſſe, vel numerica, vel ſpecifica, ſiue eſſentialis. Minor autem etiam conſtat, quoniam nouus calor partialis adueniens calori præexiſtenti nequit diſtingui ſpecie ab illo, vt ex ſe conſtat, neque etiam numero, quippe diſtinctio numerica qualitatum ſumitur ex ſubiecto, vt ſuo loco latè oſtendemus: vnde nequeunt qualitates diſtingui ſolo numero, & eſſe ſimul in vna, & eadem parte ſubiecti.

102. Confirmatur ſecundò ratione,quam innuunt Ariſtotel. 3. Phyſicorum, text. 59. & Diu. Thomas loco citato ex prima ſecundæ, in argumento, ſed contra, & aliis locis, quos in Logica diſputatione 15. numer.30.adduximus ad probandum ſubſtantiam ſiue quantitate eſſe indiuiſibilem, ac proinde carere partibus integralibus etiam entitatiuis, quoniam duo illi calores non poſſunt vniri ad componendum vnum, & eundem calorem magis intenſum, niſi vel per modum actus, & potentiæ, vel per continuationem.Non primum,quia duo indiuidua eiuſdem ſpeciei non comparantur per modum actus, & potentiæ inter ſe, ſiquidem id, quod ab intrinſeco eſt potentia reſpectu alterius, diſtinguitur eſſentialiter ab illo, vt in materia & forma conſtat.

Neque ſecundum: tum quia ſola quantitas eſt diuiſibilis in partes entitatiuas, & integrales, cætera verò accidentia ſunt ſimplices qualitates, vt loco citato fuſius oſtendimus, vt ſolùm ratione quantitatis poſſunt, ſi ſint materialia continuari, & multitudinem partium habere, ac proinde ſecundum hanc partium diſtinctionem, & continuationem nequeunt in eadem parte ſubiecti recipi, cùm tamen in oppoſitum huius ad augmentum intenſiuum requiratur: tum etiam, quia aliàs accidentia immaterialia quò ſunt intenſiora, eò eſſent magis compoſita, & minus vna, quandoquidem requirerent maiorem multitudinem partium;hoc autem eſſe falſum conſtat, ſiquidem quò charitas eſt intenſior, eò eſt perfectior omnibus modis, quàm remiſſa, vt talis, ac proinde actualior, & per conſequens, minus compoſita, & magis vna.

§. III.

Euaſiones aduerſariorum, & præcluſio earum.

103. AD hanc rationem D. Thomæ multipliciter reſpondent aduerſarij: primò, negando accidentia ſolo numero diſtincta non poſſe pro eodem tempore in eodem ſubiecto conſeruari: quod ſibi perſuadent argumento Durandi, nimirum, quia aliàs nequiret Deus de potentia abſoluta idem numero accidens ſemel productum reproducere in ſubiecto affecto altero accidenti eiuſdem ſpeciei: quia ſi indiuiduatio accidentis corrupti dependebat à ſubiecto ſub tali tempore, tunc ſicut tempus ipſum tranſactum non poteſt per diuinam potentiam reproduci, ita neque accidens ab illo dependens: & cum hoc non ſit diuinæ omnipotentiæ denegandum, fiet inde,quòd ſicut pro diuerſis temporibus, ita pro eodem tempore poſſin

Digitized by Google

poſſint duo accidentia ſolùm numero diſtincta in eodem ſubiecto reperiri, ac per conſequens ex hoc capite nihil obertit, quominùs plures gradus eiuſdem qualitatis ſimul dentur, & ita intenſio illius per additionem gradus ad gradum fiat. Cæterùm, hæc ſolutio ex profeſſo, & radicitus, ſuo loco agentes de principio indiuiduationis impugnabitur.

Secundò reſpondet Vazquez vbi ſuprà, huiuſmodi gradus non habere rationem qualitatum totalium, ſed partialium, integrantium vnam numero qualitatem, ac proinde poſſe eſſe ſimul in eodem numero ſubiecto: quia incompoſſibilitas duorum accidentium ſolo numero differentium tantùm competit indiuiduis completè diſtinctis intra eandem ſpeciem: indiuiduis verò partialibus, hoc ipſo quod talia ſunt, competit complere, & integrare vnum indiuiduum totale, & ita non repugnat eis eſſe in eodem ſubiecto vnà cum indiuiduo completo, quod componunt. Cui ſolutioni ſubſcribit Rubio in præſenti.

104. Addit autem Suarez, duo accidentia ſolo numero diſtincta tunc ſolùm eſſe incompoſſibilia, quando entitatiuè diſtinguuntur, & habent inter ſe omnimodam ſimilitudinem; è contra verò, quando ſolum ex natura rei differunt, & non ſunt eiuſdem omninò rationis: quare cùm gradus iſti ſolùm ex natura rei diſtinguantur, & calor, verbi gratia, vt duo, ſit alio modo diſſimilis calori, vt tria, cùm tamen duo gradus, vt tria, ſint inter ſe ſimilia, inde eſt, vt licèt hi duo poſteriores nequeant eſſe ſimul in eodem ſubiecto, ſecùs tamen calor vt duo, & vt tria, & ſic de aliis, ſecundum quos fit intenſio.

Sed contra: nam hæc ſolutio inuoluit duo inter ſe pugnantia, ſcilicèt hoc gradus eſſe realiter partialiter, vel ex natura rei diſtinctos ſolo numero, & nihilominùs ſimul recipi in eadem parte ſubiecti: ergo, & cætera Antecedens patet, quoniam vt loco citato latiùs expendemus, quæuis diſtinctio ſecluſo intellectu, quæ ſolum eſt numerica, ſiue illa ſit totalis, ſiue partialis, ſiue ſit entitatiua, ſiue ex natura rei, & ſiue ſit inter indiuidua omninò ſimilia, vel diſſimilia intra eandem ſpeciem, petit diſtinctum ſubiectum, vel ſaltim idem in ordine ad diuerſum tempus, vt loco citato ex profeſſo oſtendemus: ergo repugnat gradus illo eſſe partialiter, & ſecluſo intellectu diſtinctos ſolo numero, & nihilominus recipi ſimul in eadem parte ſubiecti.

105. Tertiò reſpondent alij gradus illos non recipi in eodem prorſus ſubiecto, ſed aliquo modo diuerſis: nam licèt omnes recipiantur in eadem parte ſubiecti, attamen vnus non recipitur in ſubiecto niſi mediante alio, ita vt primus inhæreat non mediante aliquo alio gradu in ſubiecto, ſecundus verò non niſi primo mediante ob ſubordinationem eſſentialem, quam inter ſe haberent.

Sed contra: nam gradus illi hoc ipſo quòd ſolo numero diſtinguantur, non poſſunt comparari per modum actus, & potentiæ, vt ſupra dicebamus, ſed ad ſummum poſſent inter ſe per continuationem quandam vniri: ergo neuter recipitur in alio vt in ſubiecto, ac proinde non poterunt ad inuicem realiter numericè diſtingui. Prima conſequentia patet, quandoquidem ea, quæ ſolum vniuntur per continuationem, ita ſe habent, vt vnum non recipiatur in alio vt in ſubiecto; alioqui compararentur etiam inter ſe per modum actus & potentiæ. Ex quo etiam ſecunda conſequentia liquet: quoniam ad diſtinctionem numericam accidentium ſimul exiſtentium requiritur diſtinctio ſaltim numerica ſubiecti (vt loco citato ex profeſſo oſtendemus.) Adde falſum eſſe hos gradus eſſe inter ſe eſſentialiter ſubordinatos, ita vt non poſſit acquiri calor vt octo, quin priùs acquirantur cæteri gradus, vt ex dicendis quæſt. ſequenti patebit.

Tandem reſpondet Hurtado loco citato ſect. 5. num. 42. gradus illos etſi diſtinctos realiter, non tamen diſtingui numero, quia ſunt ſimul in eadem parte ſubiecti; at D. Thom. in ſua ratione ſolùm velle, ſolumque conuincere, intentionem qualitatum non fieri per additionem gradus ad gradum indiuidualiter diſtinctum intra eandem ſpeciem, ita vt duo illi gradus inter ſe vniti maneant diſtincti numero: ne autem (vt loquitur) temerè, & vi videatur in ſuam ſententiam trahere S. Doct. adducit teſtimonium quoddam ex 2. part. quæſt. 50. artic. 4. in corp. vbi ait: *Impoſſibile eſſe dicere, quod eſſent plures albedines ſeparatæ, aut plures humanitates, cum albedines non ſint plures, niſi ſecundum quòd ſunt in pluribus ſubſtantiis.*

Ecce ergo (inquit Hurtado) quomodo duæ illæ albedines in via D. Thom. eſſent poſt ſeparationem realiter diſtinctæ, quandoquidem ante illam realiter diſtinguebantur; non verò differunt numero, quia non ſunt in diuerſis ſubiectis.

106. Huc etiam aliqualiter ſpectat ſolutio aliorum aſſerentium partes vnius, & eiuſdem quantitatis, non diſtingui actu realiter, ſed ſolùm in potentia, ac proinde actu nullo modo differre numero: quare cùm eadem ſit ratio de partibus, ſeu gradibus qualitatis, conſequens eſt, vt actu, nec numero, nec ſpecie diſtinguantur, & ita non repugnat eſſe in eadem parte ſubiecti.

Cæterùm, ſolutio hæc non minùs, quàm ſecunda inuoluit duo inter ſe repugnantia, ſcilicet gradus illos eſſe à parte rei diſtinctos actu intra eadem ſpeciem, & nihilominùs non differre indiuidualiter ſaltim partialiter, quia cum vterque gradus ſit à parte rei, non poteſt non quilibet eorum eſſe aliquid ſingulare, & indiuiduum, quandoquidem nequit dari vniuerſale à parte rei, vt conſtat ex his, quæ in Logica diſput. de Vniuerſalibus diximus: ergo ſi ſemel realiter diſtinguuntur, non poſſunt non etiam indiuidualiter ſaltim partialiter diſtingui.

Patet conſequentia, quia vtrumque eſt quid ſingulare, & indiuiduum, & ſingularitas vnius non eſt realiter ſingularitas alterius gradus, aut totius qualitatis, alioqui non diſtinguerentur realiter inter ſe, aut à tota qualitate ex vtroque coaleſcente, ſiquidem omnia hæc indentificarentur in eodem tertio, ſcilicet in illa ſingularitate: ergo alia, & alia realiter ſaltim partialiter eſt ſingularitas vnius & ſingularitas alterius.

107. Neque teſtimonium, quod per ſe ex Diuo Thoma adducit, ei fauet; quandoquidem vt ex ſe & modò dictis conſtat, Sanctus Doctor in illis verbis non vult duas albedines ſemel exiſtentes in diuerſis ſubiectis, & ab illis poſtea ſeparatas manere diſtinctas realiter intra eandem ſpeciem, & nihilominùs non differre numero, ſed quòd ſi per impoſſibile ſeparentur tam à ſubiecto, quàm ab ordine ad ſubiectum, tunc non eſſent diſtinctæ numero, imò nec etiam realiter ſed vna & eadem albedo contineret totam perfectionem, & latitudinem ſuæ ſpeciei, non ſolùs ac Gabriel Angelus continet totam latitudinem ſuæ ſpeciei, quia eſt omnino ſeparatus à ſubiecto, & ab ordine ad illud: & ita Sanctus Doctor exemplum hoc de duabus albedinibus affert, ad oſtendendum quomodo nequeant plures Angeli intra eandem ſpeciem multiplicari, aliàs enim tam ipſi, quàm albedines eſſent, & non eſſent realiter, & numericè diſtincti: eſſent quidem, vt ſupponitur; non eſſent verò ſic diſtinctæ, quæ talis diſtinctio intra eandem ſpeciem non poteſt non ſaltim ex ordine ad ſubiectum deſumi.

Nec

Digitized by Google

Nec neceſſe erit ſolutionem illam ad præcedentem aliquo modo ſpectantem denuò impugnare, nam quoad id, in quo à præcedenti differt, ſatis ex dictis 6. Phyſ. diſp. 15. nu. 37. proportionabiliter tamen ad præſens applicatis manet impugnata.

§. IV.

Diluitur fundamentum primum primæ ſententiæ ex Ariſt. & D. Thoma deſumptum.

108. AD primum, pro prima ſententia ex teſtimonio Ariſt. deſumptum reſpondetur, Philoſophum vbi velle, idem eſſe ſuſceptiuum contrariorum, ac proinde cùm ex frigido fit calidum, non addi nouam partem materiæ: quare ſolùm quoad hoc æquiparat motum à calido infrigidum, & à minus calido in magis calidum, non verò in hoc, quòd vtrobique acquiratur nouus calor. Ratio autem diſparitatis ſumitur ex dictis, & ex D. Th. 1. 2. q. 52. art. 2. ad tertium & 2. 2. qu. 24 art. 3. quia nimirum cùm ex frigido fit calidum, non præſupponitur calor in ſubiecto: & ita nihil eſt, quod impediat, quominus calor denuò producatur. Cæterùm, cùm iam eſt productus calor, & fit tranſitus à minus calido in magis calidum, tunc præſupponitur ſubiectum cum calore & impeditum eſt, ne ſimul recipiat in eadem parte ſubiecti alium calorem partialiter numericè & præexiſtenti diſtinctum, ex eo quòd non apparet ibi aliquid, vnde numerica eorundem. diſtinctio deſumatur (vt oſtenſum eſt) & ideo per illam actionem ſolùm perficitur præexiſtens calor ex maiori radicatione ipſius in ſubiecto, vt quæſtione ſequenti magis oſtendemus.

Ad primam confirmationem ex D. Thom. deſumptam reſpondetur, ipſum S. Doct. eleganter ſe explicuiſſe quodlib. 9. qu. 6. artic. 1. his verbis: *Sciendùm eſt, quod hæc præpoſitio (ſecundum) inter alias varias habitudines, quas importat quandóque denotat ſubiectum, vt cùm dicitur. Iſte eſt albus ſecundùm pedem, quia pes eſt ſubiectum albedinis: quandoque denotat formam vt cùm dicitur, Iſte eſt coloratus ſecundùm albedinem: cùm ergo dicitur aliquid ſecundùm hoc moueri, poteſt intelligi, vel ſubiectum, vel formam: cùm enim dicitur, Iſte mouetur ſecundùm manum, notatur ſubiectum motus: cùm vero dicitur, Iſte mouetur ſecundùm locum, notatur ibi, quod formaliter ſpecificat motum: ſic ergo cùm dicimus charitatem ſecundùm eſſentiam augeri, denotatur ibi ſubiectum augmenti (vt ſit ſenſus) ipſa eſſentia charitatis augetur: ſicut cùm dicimus, album augetur ſecundùm eſſentiam: non autem deſignatur forma ſpecificans motum, vt ſit ſenſus, augetur ſecundùm eſſentiam, id eſt, augmentum eius eſt motus in eſſentia, vel in eſſe.*

Ecce ergo quomodo in via S. Doct. qualitas, quæ intenditur ex participatione ſubiecti, catenus dicitur intendi etiam ſecundùm ſuam eſſentiam, quatenus per hoc denotatur, quòd ſecundùm ſuam eſſentiam habet eſſe id, quod afficitur tali latitudine intenſiua, ſeu modo illo maioris radicationis in ſubiecto, & per illum intra proprium genus qualitatis perficitur, ita vt tribuat illi quandam maiorem actualitatem, & terminationem, quæ intra prædictum genus illi conuenit, vt docet idem S. Doct. quæſtione de virtutibus artic. 1. quæſt. ſequenti amplius patebit: per quod etiam conſtat ad id, quod ibidem ex Diuo Thoma additur, ſcilicet per intenſionem addi qualitati maiorem efficaciam: nam hæc maior efficacitas benè poteſt prouenire ab eadem qualitate cum prædicto modo, vt loco citato nu. 117. & deinceps explicabitur.

109. Nec refert quòd S. Doct. in hoc eodem teſtimonio ex 1. ſentent. quod explicamus, addiderit in ſolutione ad 3. & ſimiliter quæſt. & art. citato de virtutibus in ſolutione ad 2. & ad 8. charitatem non augeri, vt ſubiectum augmenti, quia eſt forma ſimplex, & ideo ſecundùm ſe omnino inuariabilis vt ſubiectum: nam ad hoc dicendum eſt, ex doctrina eiuſdem. D. Th. 1. 2. quæſt. 50. artic. 2. ad 2. & quæſt. 56. artic. 1. ad 3. quòd quia in accidentibus eſt quidam ordo, quatenus aliqua eorum non poſſunt ineſſe ſubſtantiæ, niſi mediantibus aliis, vt color non poteſt ineſſe corpori niſi mediante ſuperficie: ideo aliquando dicitur, quòd vnum accidens eſt ſubiectum alterius, quatenus per hoc præcisè denotatur ſubiectum *quo*: aliquando verò dicitur formam ſimplicem, & accidens non poſſe eſſe ſubiectum accidentium, quatenus per hoc innuitur non eſſe ſubiectum *quod*, & principale, & ita charitas licet non ſit ſubiectum *quod*, & principale ſui augmenti, eſt tamen ſubiectum, quo mediante recipitur augmentum ipſius in ſubiecto: vnde D. Thom. noluit à charitate auferre quod augetur ſecundùm eſſentiam per modum ſubiecti *quo*, benè tamen per modum ſubiecti *quod*.

Ad ſecundam verò confirmationem ex primo teſtimonio, ex 3 part. deſuptam reſpondetur, quod vt conſtat ex teſtimoniis præallegatis, D. Thom. nunquam agnouit intenſionem qualitatis per additionem gradus ad gradum: & ita cùm ibidem exempli gratia inquit: * Quòd aër non poteſt creſcere in caliditate, quando pertingit ad vltimum gradum caloris:, qui poſt ſaluari in natura aëris: & ſimiliter cùm addidit, * Sicut ſi dicamus quòd calor ignis non poteſt augeri, quia non poteſt eſſe perfectior gradus caloris, quàm ille, ad quem pertingit ignis; * loquitur de gradibus caloris virtualiter contentis in ipſo calore, vt magis radicato: nàm in eius ſententia calor radicatus vt octo, quatenus non minùs vt ſic radicatus eſt intenſus, & perfectus, ac ſi formaliter ibidem eſſent octo calores partiales eundem calorem totalem componentes: per quod etiam ad verba illa, quæ ex Caiet. in fauorem ſuæ ſententiæ adducit Hurtado, ſatis conſtat: nam Caietanus locis à nobis citatis multoties affirmat intenſionem non fieri per additionem gradus ad gradum, benè tamen per maiorem radicationem in ſubiecto, ipſeque perpetuus eſt in affirmando indiuiduationem qualitatum, ſiue partialem, ſiue totalem ſumi ex ſubiecto, ac proinde plura accidentia numero etiam partiali diſtincta non poſſe eſſe in eadem parte ſubiecti & ideo id ſolùm in illis locutionibus vult, quòd S. Doct. cuius eſt perpetuus diſcipulus, intendit: vnde non benè Hurtado vtrumque Thomam (vt ipſe loquitur) pro ſua ſententia adducit, quandoquidem vt ex locis allegatis conſtat, vterque oppoſitam ſententiam aperto marte tuetur.

§. V.

Soluuntur fundamenta eiuſdem prioris ſententiæ ex rationibus petita.

110. AD primum, conceſſo antecedenti iuxta ea quæ 6. Phyſicorum diximus, neganda eſt conſequentia: & ad probationem dicendum eſt, quòd ſi loquamur de actione calefactiua, per quam calor ſemel productus intenditur, non eſt vtcumque calefactio, ſed calefactio intenſiua ſpecie diſtincta à calefactione, per quam denuò producitur calor, & ita non habet pro nouo termino formali, ſeu *quo* nouum calorem, ſicut prior illa, ſed maiorem radicationem eiuſdem caloris, quæ eſt modus quidam

ſpecie

Digitized by Google

ſpecie modali diſtinctus ab eodem calore, vt ex dicendis quæſt. ſequenti magis patebit: ſi verò fiat ſermo de calefactione non ſupponente calorem productum, ſed illum denuò producente, & continuatè pertingente vſque ad calorem vt octo, de qua videtur argumentum procedere, tunc calefactio vt producit calorem ſecundum ſuam ſubſtantiam, & vt attingit illum ſecundum quòd habet latitudinem intenſionis, eſt eademmet actio continuata. Cæterùm quia ſemel producto calore ſecundum ſuam entitatem, eſt incapax ſubiectum ad recipiendum alium calorem; ideo calefactio illa, licet produceret calorem, ſi non inueniret productum, non tamen ipſum de facto producit, ſed ſolùm ex vi ipſius magis ac magis in ſubiecto radicatur. Sed de his videantur ea, quæ in hac diſput. quæſt. 2 diximus.

Ad primam confirmationem reſpondetur cum D. Thom. 2. 2. quæſt. 24. artic. 5. ad 1. veram eſſe maiorem, ſeruata tamen natura vtriuſque augmenti, nam augmentum quantitatis formalis, vt talis, eſt extenſiuum, & in ordine ad diuerſas partes ſubiecti radicaliter: & ideo poteſt fieri per additionem partis ad partem, quantitatis ad quantitatem: at augmentum quantitatis virtutis, ſeu intenſiuum, eſt in ordine ad eandem partem ſubiecti, & ideo non poteſt propter rationem dictam in aſſertione fieri per additionem gradus ad gradum, ſeu qualitatis ad qualitatem.

Ad ſecundam confirmationem patet ex dictis, iam in præcedenti ſolutione, quàm in hac eadem diſput. quæſt. 2.

111. An ſecundum reſpondent Bañez 1. de Generat. c. 4. quæſt. 3. in ſolutione ad ſecundum contra ſecundam concluſionem, & alij ex Iunioribus Thomiſtis, ſolutionem ibi traditam eſſe optimam. Ad impugnantionem negant conſequentiam, & ad eius probationem dicunt eandem indiuiſibilem entitatem ratione alicuius modi ſuperadditi, à quo habeat eſſe magis, vel minùs radicabilem in ſubiecto, poſſe dicere quandoque maiorem habitudinem ad ſubiectum, quandoque minorem, ſi talis modus deperdatur, & alius minoris radicabilitatis acquiratur: nam hoc ipſo quòd habeat talem modum, reſpiciet ſubiectum tanquam forma in ſe magis actualis, magiſque perfecta: & ita dicet habitudinem ad magis perficiendum ſubiectum, ſi vnà cum prædicto modo illud informet.

Secundò reſpondetur cum Ariſt. c. de qualitate & D. Thom. locis ſtatim referendis, Conrado 1. 2. q. 52. art. 1. Flandria 8. Metaph. qu. 4. art. 3. & 4. Martinez loco citato ex 1. art. 2. 4. dub. 1. in ſolutione ad tertium, Zanardus c. de qualitate lect. 33. in explicatione tertiæ proprietatis qualitatis, & in dub. 1. quod circa hanc proprietatem excitat, probabilius eſſe albedines illas in eo euentu non eſſe magis, vel minus intenſas, quia qualitas ſeparata, etſi poſſet habere maiorem, vel minorem extenſionem in ordine ad obiectum, non tamen maiorem, vel minorem intenſionem, quæ propriè, & in rigore dicitur talis, quæque eſt in ordine ad maiorem participationem ſubiecti: vnde D. Thom. 1. 2. quæſt. 53. art. 2. ad tertium, inquit: *Sic igitur id, quod conuenit accidentibus ex parte ſubiecti, non autem ex ipſa ratione accidentis, non attribuitur accidenti in abſtracto, ſed in concreto: & huiuſmodi eſt intenſio, & remiſſio in quibuſdam accidentibus: vnde aldedo non dicitur magis & minus, ſed album, & eadem eſt ratio in habitibus, & in aliis qualitatibus.* Item 6. Phyſic. lect. 7. ſic ait: *Diuiſio albi per accidens poteſt eſſe dupliciter: vno modo ſecundum partes quantitatiuas, ſicut ſi ſuperficies albi diuidatur in duas partes, album per accidens diuiſum erit: alio modo ſecundùm intenſionem, & remiſſionem: quòd enim vna pars ſit magis, vel minus alba, non eſt ex ipſa ratione albedinis, quia ſi eſſet ſeparata, non diceretur ſecundum magis & minus.*

112. Cuius elegantem rationem reddit D. Thom. qu. de virtutibus, art. 11. his verbis: *Forma ſubſtantialis non ſuſcipit intenſionem, & remiſſionem quia dat eſſe ſubſtantiale, & cætera.* Et inde eſt etiam quòd nihil, quod ſubſtantialiter de altero prædicatur, etiamſi ſit in genere accidentis, prædicatur ſecundùm magis & minus: non enim dicitur albedo magis vel minus color, & propter hoc etiam qualitates in abſtracto ſignatæ, quia ſignantur per modum ſubſtantiæ, nec intenduntur, nec remittuntur; non enim dicitur albedo magis & minus, ſed album.

Vnde ad formam argumenti negandum eſt, albedines illas in eo euentu manſuras cum ſua intenſione: & ad primam probationem eſt dicendum, eam eſſe veram de proprietatibus aut quaſi proprietatibus, quæ ſecundùm aliquam rationem non pendent eſſentialiter à ſubiecto, ſecus verò in aliis, vt contingit in accidentibus vitalibus, quæ vt vitalia ſunt nequeunt ab illo ſeparari, quia ab illo intrinſecè pendent, vt 2. Phyſic. diſput. 10. num. 66. diximus, & de numero harum ſunt qualitates quælibet, vt intenſæ vel remiſſæ formaliter ſunt.

Ad ſecundam verò probationem conceſſo antecedenti neganda eſt conſequentia: & ad probationem dicendum eſt, intenſionem deſumptam ex parte obiecti, ſeu, vt clariùs loquamur, quoad extenſionem, non pugnare cum re ſignificata per modum ſubſtantiæ: quia non deſumitur ex ſubiecto inhæſionis, vt ſuprà explicuimus: & ideo non mirum, quòd accidenti ſignificato per modum ſubſtantiæ, & in abſtracto, reſpicienteque eſſentialiter obiectum extrinſecum, poſſit conuenire, ſecùs verò intenſio propter rationem dictam.

113. Vnde D. Thom. loco citato ex 1. 2. poſtquam dixit: * Vnde albedo non dicitur magis, & minus, ſed album: & eadem eſt ratio in habitibus, & in aliis qualitatibus, * ſtatim addidit: *Niſi quòd quidam habitus augentur, vel diminuuntur per quandam additionem, vt ex ſuprà dictis patet*, ſcilicet in quæſt. 52. artic. 2. vt ex margine textus S. Doct. conſtat. At in quæſt. 52. artic. 2. dum inquit habitus augeri per quandam additionem, ſolùm loquitur de augmento, & diminutione, quoad extenſionem, & ita eam habitibus, qui illius ſunt capaces, etiam in abſtracto, & in ſtatu ſeparationis concedit. Cæterùm, in quo ſenſu ſit verum, prædictos habitus extendi per quandam additionem, & quæ ſit in hoc mens D. Thom. quæſt. 11. huius diſput. dicemus: & ſimiliter 1. 2. quæſt. 52. artic. 1. loquens de intenſione largiùs ſumpta, ſcilicet extenſione. V. G. ſcientiæ in ordine ad obiectum, quam ipſe vocat perfectionem formæ ſecundum ipſam, vt ſuprà explicuimus, inquit: *In quantum igitur attenditur perfectio formæ ſecundum ipſam, ſic dicitur ipſa eſſe parua, vel magna, putà parua, vel magna ſanitas, vel ſcientia; in quantùm verò attenditur perfectio formæ ſecundùm participationem ſubiecti, dicitur magis & minus, putà magis vel minus album.* Ecce ergo quomodo extenſionem tribuit qualitati in abſtracto, intenſionem verò non niſi in concreto.

Ad tertium negandum eſt antecedens: ad probationem concedenda eſt maior, & diſtinguenda minor: & ſi ſenſus illius ſit, duo illa lumina numero ſaltim partialiter diuerſa produci in eadem parte ſubiecti, neganda eſt; ſecùs verò, ſi ſenſus eius ſit produci in diuerſa parte ſubiecti: at intenſio luminis non fit ex eo, quod in diuerſis partibus ſpatij producantur diuerſa lumina: nam per hoc extenditur, non verò intenditur lumen: ſed ex hoc, quod lumen iam productum magis radicetur. Cæterùm vt hæc plenè capiantur,

Digitized by Google

capiantur, debent omnino videri ea, quæ 2. Phyſ. diſp. 15. n. 42. & 43. latiùs diximus.

114. Ad primam confirmationem concedendum eſt antecedens, intellectum de maiori dilectione maioritate (vt ſic dicamus) intenſiua; ſed neganda eſt vtraque conſequentia, & ad probationem primæ dicendum eſt, quòd licet nihil aliud ordinis ſupernaturalis diſtinctum à gratia ſanctificante poſſit ſe ſolo reddere hominem obiectum congruum maioris dilectionis diuinæ, benè tamen ſi ſit modus maioris intenſionis, & radicationis eiuſdem gratiæ, quippe hoc ipſo, quòd talis eandem neceſſariò inuoluit. Nec contra hoc obeſt probatio ibidem adducta: quia licet in nulla alia re, aut modo diſtincto à gratia, & præcisè ſumpto, reperiatur tanta bonitas, quanta in gratia; attamen illud coniunctum, quòd reſultat ex gratia, & modo maioris intenſionis, & radicationis in ſubiecto, eſt quid melius, ac perfectius, quàm gratia ſeorſum conſiderata, quandoquidem dicit ipſam, vt eſt ſub maiori actualitate, & perfectione, & ita poteſt reddere hominem obiectum congruum maioris dilectionis diuinæ in ſenſu iam explicato.

Ad ſecundam confirmationem, conceſſo antecedenti, debet negari conſequentia: & ad primam probationem, negandum eſt viſionem beatam præcisè ſumptam repræſentare Deum, quia ſolùm habet eſſe vnionem intellectus cum Deo clarè viſo per modum actus ſecundi, & vitalis, & ita addito modo illo maioris vnionis poterit meliùs attingere Deum.

Ad ſecundam verò probationem eiuſdem partis reſpondetur viſionem non eſſe vtcunque tendentiam actualem, ſed primam, & eſſentialem tendentiam actualem in Deum clarè viſum: intenſionem autem, ſeu modum prædictum eſſe modum illius tendentiæ in Deum etiam tendentem: quia eſt ratio, ob quam viſio habet tantitatem quantitatis virtutis, ad attingendum clarè Deum: & ita ex hoc, quòd id, quod ſuperadditur in viſione beata, ſit aliquid importans tendentiam in Deum clarè viſum, non ſequitur illud eſſe nouam partem viſionis.

QVÆSTIO IX.

An qualitates intendantur per hoc quod addatur illis nouus modus maioris radicationis in ſubiecto.

115. QVid non ſit intenſio, non eſt ita difficile explicare; quid autem ſit, difficulter capitur: & ideo poſtquam expoſuimus quid non ſit intenſio, reſtat, vt quod, quid eſt ipſius, explicemus.

§. I.

Proponitur prior ſententia.

PArtem negantem tuentur omnes Doctores, quos quæſt. præcedenti pro priori opinione num. 93. retulimus. Et licet fundamenta huius ſententiæ quàm plurima ſint, nihilominùs quia plura ex eis in hac diſput. partim quæſt. 11. ad aliud intentum proponentur, partim verò duabus præcedentibus quæſtionibus adducta ſunt, ideò ſolùm ea, quæ ſuperſunt in præſenti quæſtione, proponemus.

Probatur ergo primò, modus maioris radicationis tantùm poteſt conſiſtere in maiori inhæſione qualitatis in ſubiecto; ſed intenſio non poteſt conſiſtere in in hac maiori inhæſione: ergo neque in maiori radicatione: maior eſt D. Thom. 2. 2. quæſt. 24. vbi intenſionem, quam art. 5. in ſolutione ad tertium explicuerat per maiorem radicationem in ſubiecto, explicat artic. 5. in corp. & ad tertium per hoc, quod eadem qualitas magis inſit ſubiecto; ac proinde hæc duo pro vno, & eodem ſumit: & deinde ratio etiam ſuadet: nam qualitatem radicari in ſubiecto, nihil eſt aliud, quàm illi ineſſe, vt primo fundamento, & radici ſui eſſe, & conſequenter, magis radicari, erit magis ineſſe illi, vt primæ ſuæ radici.

Minor verò probatur: nam qualitas non eſt ſemper intenſa quantum poteſt, etiam ſi inſit ſubiecto, ſemotis omnibus impedimentis, vt quæſtione præcedenti dicebamus: at ſemotis omnibus impedimentis ſemper ineſt quantum poteſt: quia ſicut cauſa efficiens naturaliter agens, agit quantum poteſt, ita forma naturaliter inhærens ſubiecto, ineſt quantùm poteſt, ſi impedimenta remoueantur: ergo intenſio illius non poteſt conſiſtere in maiori inhæſione eiuſdem in ſubiecto.

Secundò, quia aliàs cùm aqua calida vt tria, & frigida vt quinque, acquirit frigiditatem vt ſex, tunc calor ille non ſolùm remitteretur vſque ad calorem vt duo, ſed etiam penitus corrumperetur, & conſequenter numquam aliqua qualitas haberet ſolùm remitti, ſed eo ipſo, quòd remittatur, ſemper corrumperetur: at hoc eſt apertè falſum, vt experientia conſtat: ergo, &c.

Sequela quoad ſecundam partem ſatis patebit ex probatione prioris: prior autem ſic oſtenditur: nam cùm modus ille minoris radicationis vt tria, quem habet calor in aqua, debeat (ne duo accidentia ſolo numero etiam partiali diſtincta dentur ſimul in eadem parte ſubiecti) eſſe indiuiſibilis, non poteſt perire ſecundùm aliquid ſui, quin ſecundùm ſe totum pereat, vt ex ſe patet; ergo poterit non perire ipſa qualitas caloris, cùm hæc nequeat permanere ſine aliquo modo radicationis ſuæ in ſubiecto.

Confirmatur, nam pereunte illo modo maioris intenſionis, ſeu radicationis in aqua non apparet agens, quod producat alium minoris adhuc radicationis, V. G. vt duo: ergo penitus corrumpetur ipſe calor.

Conſequentia patet ex modò dictis. Antecedens verò probatur, quia influxus ignis calefacientis aquam iam ceſſauit, vt ſupponimus, & aqua ipſa, quæ eſt agens contrarium, non poteſt producere alium modum radicationis vt duo (vt ex ſe conſtat) aër autem circumſtans nequit etiam prædictum modum producere in aqua: nam ipſa quippe frigida vt ſex reſiſtet actiuitati aëris, qui multoties valdè exiguam vim ad calefaciendum habet: ergo cùm non appareat aliud agens, non poterit prædictus modus produci.

116. Tertiò, quia vel ille modus maioris radicationis, verbi gratia vt quinque, permanet quando aduenit modus radicationis vt ſex, vel non: primum dici nequit, quia ſi illi modi diſtinguantur ſolùm numero, iam duo accidentia numericè tantùm diſtincta erunt in eadem parte ſubiecti: ſi verò differant ſpecie, non poterunt terminare vnum, & eundem motum continuum, ſiquidem ad continuationem, & vnitatem motus, requiritur vnitas numerica termini, vt conſtat ex his, quæ latiùs 5. Phyſ. diſp. 23. nu. 22. diximus.

Secundum autem dici non poteſt: tum, quia nequit reddi ſufficiens ratio cur euaneſcat: tum etiam, quia cùm ignis, verbi gratia, ita elaborauerit in introductione prædicti modi vt quinque, non eſt veriſimile quòd deſtruat illum per actionem calefactiuam, continuatam vſque ad calorem vt ſex, per quam ipſum produxit: ſiquidem eademmet actio non eſt productiua, & corruptiua alicuius rei. Tum

denique

Digitized by Google

denique quia quantitas minor non deſtruitur quoad ſuam entitatem per aduentum quantitatis maioris, ſed ſolùm quoad terminationem illam minoritatis, ſeu carentiam alterius partis quantitatis, per quam fit maior: ergo ſimiliter motus ille minoris radicationis non deperdetur quoad ſuam entitatem modalem, per hoc quòd adueniat alius modus maioris radicationis, ſed ſolùm quoad minoritatem, ſeu quoad priuationem alterius modi perfectioris, qui vnà cum ipſo magis intendat qualitatem.

Quartò: nam vel modus iſte maioris radicationis eſt indiuiſibilis, vel diuiſibilis: ſi indiuiſibilis, ergo non poterit terminare ſaltim vt terminus formalis *quo* motum intenſionis, quandoquidem ad terminandum motum ſucceſſiuum requiritur in ipſo termino latitudo, & diuiſibilitas, ita vt parti motus correſpondeat pars termini, & toti motui, tota latitudo termini: ſi verò eſt diuiſibilis in plures partes, non poſſent non iſtæ diſtingui ſolo numero, nam ex modis, vel accidentibus diuerſæ ſpeciei, non poteſt reſultare vnum & idem numero accidens, vel modus: ergo iam inciditur in inconueniens, quod vitare intenditur, ſcilicet, duo accidentia ſolo numero etiam partiali diſtincta eſſe in eadem parte ſubiecti: quod ſic hoc in prædicto modo maioris radicationis repugnantiam non inuoluit, cur in ipſis qualitatibus eam inuoluet? Quæ argumenta adeo conuicerunt Franciſcum Suarez, vt ſentiat oppoſitam ſententiam non eſſe probabilem.

§. II.

Animaduerſiones valdè notandæ.

117. PRo huius quæſtionis deciſione oportet primò explicare, quid ſit modus ille maioris radicationis in ſubiecto, vel maioris participationis eiuſdem qualitatis ab eodem ſubiecto: hinc enim tota difficultas huius quæſt. eiuſque reſolutio pendet. Vt autem hoc pleniùs capiatur, ſupponendum eſt primò, in qualitate eſſe inter alia quatuor iſta, ſcilicet eſſentiam, exiſtentiam, vnionem qualitatis cum ſubiecto, ac tandem modum iſtum maioris radicationis, ſeu participationis eiuſdem formæ, qui quidem diſtinguitur, tam ab ipſa eſſentia qualitatis, & eius exiſtentia, quàm ab vnione, ſeu inhærentia illius: tum quia eademmet qualitas permanet vnita in ſubiecto, etiam ſi non permaneat modus intenſionis, ſeu radicationis illius, V. G. vt quinque in ſubiecto: tum etiam, quia inhærentia correſpondet in accidentibus modo eſſendi per ſe reperto in ſubſtantiis: vnde ſicut ſubſtantiæ naturaliter loquendo, retinent quandiu durant, eundem modum exiſtendi per ſe, ita qualitates, & quælibet alia accidentia retinent eandem inhærentiam, cùm tamen, quæ intenſibilia ſunt, non permaneant ſub eodem modo radicationis in ſubiecto, vt ex ſe patet: tum denique quia id ex probatione minoris pro primo fundamento aduerſariorum, & ex ſtatim dicendis, magis conſtabit.

Secundò notandum eſt, modum iſtum maioris radicationis, ſeu maioris participationis, V. G. caloris addere ſupra ipſum, & eius vnionem, actualitatem quandam, non qualitercumque, ſed maiorem intra propriam lineam, ratione cuius meliori, & perfectiori modo ſe habet, & ideò ſi per impoſſibile daremus calorem: qui præciſè intra lineam caloris eſſet actus purus, tunc in eo non diſtingueretur etiam virtualiter intenſio à propria entitate ipſius, non ſecùs ac illa quaſi intenſio diuinæ miſericordiæ non diſtinguitur etiam virtualiter ab illa ex eo, quòd talis intenſio pertinet ad propriam eius lineam vnde prædictus calor hoc ipſo quòd in ratione caloris ſit magis iuxta quantitatem, & perfectionem prædicti modi perfectus poteſt perfectiorem, & meliorem effectum præſtare, qui tamen ita perfectus non poterat ſine modo iſto ab eo procedere: hoc autem eſt verum, ſiue loquamur de effectu, qui procedit ab illo, ſiue in genere cauſæ formalis, ſiue in genere cauſæ efficientis.

Et ratio eſt, nam cauſa formalis niſi creſcat in propria entitate, vel in modo aliquo illius, ratione cuius intra propriam lineam magis perficiatur *vt quo*, nequit vniri cum ſubiecto ad tribuendum perfectiorem effectum formalem iuxta eandem lineam: quia cùm forma cauſet in genere cauſæ formalis per exhibitionem propriæ entitatis, propriæque perfectionis, nequit per ſe loquendo communicari, & vniri perfectiùs intra ſuam lineam, niſi intra eam ſecundùm propriam entitatem, aut modum illius ab eadem vnione diſtinctum habeat maiorem perfectionem, & actualitatem, ſicut etiam principium agendi nequit, per ſe loquendo, in effectum perfectiorem intra propriam lineam prorumpere, niſi intra eam habeat modum eſſendi magis actualem, magiſque perfectum.

118 Ex quo etiam ſatis intelligitur, in quo eſſentia prædicti modi intenſionis, ſeu maioris radicationis conſiſtat: nam ſicut modus iſte perficit calorem non ſolùm intra genus qualitatis, ſed etiam intra propriam lineam caloris, quia eſt (vt ſic loquamur) *ipſum magis*, ipſaque quantitas virtutis eiuſdem caloris, quæ ad eandem lineam reducitur: ita eius eſſentia conſiſtit in hoc, quòd tribuat calorem, vt intra lineam caloris, inuariata ſemper manere eius eſſentia, ſit magis perfectus, ac proinde ſit (vt ſic dicamus) magis, ac magis calor, atque adeo poſſit tribuere ſubiecto, quòd ſit magis calidum, habeatque maiorem efficacitatem ad producendum magis calidum.

Quare optimè dicunt Thomiſtæ, modum maioris radicationis, V. G. vt ſex virtualiter continere, ſeu æquiualere totidem gradibus eiuſdem caloris, vt per hoc denotent calorem, vt affectum prædicto modo non minus efficacitatis habere ad producendum calorem, ita intenſum, ac ſi formaliter haberet totidem gradus caloris, ſeu formaliter creſceret per additionem plurium calorum partialium in eadem parte ſubiecti (vt aduerſarij contendunt) & propter hanc rationem aliquando vtuntur nomine latitudinis gradualis, ſeu graduum qualitatis ad intenſionem explicandam.

119 Tertiò notandum eſt, quod licet quidditas huiuſmodi ſit ea, quam iam explicuimus, nihilominùs D. Th. & diſcipuli eius variè illum circumloquuntur, vt ita eius natura meliùs capiatur: vnde S. Doct. 2. 2. quæſt. 24. & in 1. diſt. 17. quæſt. 2. art. 2. ad 3. illum explicat per hoc quòd ſubiectum magis ſubditur qualitati, ac proinde qualitas ipſa (vt loco citato ex 1. ſent. art. 1. docet.) habet maiorem victoriam ſuper illud; ſed reuerà hoc coincidit cum his quæ nuper diximus: nam potentia ſubiecti (vt ibidem inquit S. Doct.) ad multa ſe habet, & ſemel habitâ ab agente vna forma ſeu qualitate intenſibili ſub eſſe imperfecto & remiſſo, eſt in potentia ad habendam illam ſub eſſe perfecto, & magis intenſo, in qua potentialitate libera, vel abſolutè ab ipſa qualitate, vel ſaltim ab eſſe perfecto illius conſiſtit eius (vt ſic dicamus) exemptio, tam ab actiuitate agentis quàm à formis, ſeu qualitatibus ab illo introducendis.

Vnde, ſicut agens introducendo qualitatem tollit, in genere cauſæ efficientis à ſubiecto hanc

potentialitatem, ac proinde illud ſibi actiuè ſubiicit, & quo eandem qualitatem ſub eſſe magis perfecto inducit, eò magis prædictam potentialitatem aufert, & ſubiectum ſibi magis ſubditum, maiorem ab illo victoriam reportando relinquit: ita qualitas inducta, quò eſt magis perfecta, & intenſa ratione modi iam explicati, eo ſibi magis in genere cauſæ formalis ſubiicit ſubiectum, maioremque victoriam ab illo adipiſcitur: quia in hoc genere illud magis poſſidet, & ita perfectiùs explendo, & determinando eius potentialitatem, tollit ab eo illam (vt ſic dicamus) exemptionem, quam in ratione ſubiecti præciſè ſumpti habebat.

120. Vnde in eodem redit, calorem, verbi gratia, habere ex vi prædicti modi maius incrementum iam dictum in ratione caloris, & ſubdere ſibi magis ſubiectum, maioremque victoriam ab illo reportare; quandoquidem non niſi ratione prædicti incrementi, & modi maioris actualitatis illud ſibi magis ſubdit, & vincit.

Deinde in prima ſententia, vbi ſuprà explicat hanc eandem intenſionem, *Per hoc, quòd ſubiectum magis, ac magis terminatur actu illo, ſeu qualitate*, & 1. 2. quæſt. 52. art. 2. & loco citato, ex 2. 2. *Per hoc, quod ſubiectum magis, vel minus perfectè participet vnam, & eandem formam.* In quæſt. verò de virtutibus art. 11. *Per hoc; quòd ſubiectum reddatur magis in actu ipſius qualitatis.* In primo autem ſententiarum vbi ſuprà: *Per hoc, quòd eadem qualitas ſemel educta, educatur de imperfecto ad perfectum.* Et quæſtione citata ex ſecunda ſecundæ, art. 4. in ſolut. ad tertium: *Per hoc, quòd qualitas magis inſit in ſubiecto, magiſque illi radicetur.* Et in quarto diſt. 17. quæſt. 1. art. 4. quæſtiuncula 3. & in prima ſecundæ quæſt. 22. art. 2. ad primum: *Per hoc, quòd eadem qualitas magis accedat ad ſuam cauſam.* Et ita ſecunda ſecundæ quæſt. citata art. 5. ad tertium, ait; *Et hoc eſt, quod facit Deus charitatem augendo ſcilicet: quòd magis inſit, & quòd perfectiùs Spiritus ſanctus participetur.*

121. Sed reuerà hæc omnia ibidem coincidunt: nam hoc ipſo, quod qualitas habeat illam maiorem actualitatem ratione prædicti modi qua magis ſibi ſubiiciat ſubiectum, quod ſe habebat ad multa, eo ipſo (vt loco citato explicat S. Doct.) talis qualitas ratione illius modi magis terminat potentialitatem, & (vt ſic dicamus) exemptionem illam ſubiecti, quia eo ipſo magis eam determinat. Accedit, quòd cùm terminatio rei ſit tantitas eius, & modus iſte, verbi gratia, vt ſex, quippè æquiualenter continens modo explicato ſex gradus caloris, dicat tantitatem perfectionis, & incrementi caloris, & quantitatis virtutis illius, conſequens eſt, vt per illum qualitas terminetur vt *quo* & ſubiectum eius vt *quod*, & ideò meritò prædictus modus intenſionis, nomine terminationis inſignitur.

Et ſimiliter, quia qualitas ratione prædicti modi eſt in ſe perfectior, (vt explicatum eſt) ideò perfectiùs ſe ſubiecto communicat, perfectiúſque ab illo participatur, & ita ſubiectum radicatur magis in actu illius, ac proinde qualitas ipſa magis educitur de potentia eiuſdem ſubiecti: quia illamet, quæ ante prædictum modum, tantùm erat educta de potentia illius, quoad entitatem, & modum imperfectum, atque adeò non totaliter; educitur magis ratione modi perfectioris, & maioris actualitatis, quam denuò acquirit: & conſequenter magis ineſt ſubiecto, magiſque illi radicatur; quandoquidem ante prædictum modum maioris radicationis, ſolùm inhærebat, ſolúmque communicabatur, & erat radicata in ſubiecto, ſecundum propriam eſſentiam, & modum illum minoris perfectionis: at veniente modo perfectiori ineſt magis, magiſque radicatur, quia ineſt, & radicatur ſecundùm modum excellentiorem, & virtute, ſeu æquiualenter continente plures gradus caloris, ſeu plures calores partiales, ſi ibidem eſſe poſſent.

Et tandem hoc ipſo, quòd qualitas habeat omnia prædicta, erit magis ſimilis ſuæ cauſæ, quia licèt intenſio conſiſtat formaliter in modo prædicto, nihilominùs regulatiuè attenditur, penes maiorem ſimilitudinem cum ſua cauſa, & acceſſum ad illam: & ideo idem Diu. Thom. loco citato ex 1. ſentent. art. 2. docet, intenſionem qualitatis deſumi ex acceſſu ad ſuum terminum, quia ex maiori, vel minori propinquitate ad vltimum quaſi gradum connaturalem eidem qualitati, poteſt maior, vel minor intenſio eius regulari.

Quæ omnia fusè explicuimus: tum vt profundum ſenſum verborum Diu. Th. enuclearemus: tum etiam, quia ex his natura intenſionis, aliàs cognitu difficilis, non parum manet explicata: tum denique quia plures non parum doctrinæ Angel. Doct. ideò ſtudioſi, aliam quoad hoc viam inuiti arripiunt, quia non ſatis eiuſdem S. Præceptoris mentem, & verborum eius ſenſum capiunt.

§. III.

Ex mente Ariſt. & D. Th. difficultatis nodus expeditur.

122. His ergo prænotatis dicendum eſt, intenſionem qualitatum fieri per additionem modi maioris radicationis hactenus explicati: hæc eſt Ariſtot. loco citato quæſt. præcedenti, vt ex ſtatim dicendis magis patebit; eandem docet Diu. Th. locis in præcedenti §. citatis, & ferè omnes Doctores pro noſtra aſſertione quæſtione præcedenti adducti.

Vtimur autem in aſſertione potius nomine maioris radicationis, quàm aliis, quorum §. præcedenti mentionem fecimus, quæque in idem cum his coincidunt, vt ibidem oſtendimus: tum quia Diu. Tho. ſæpè eo vtitur: tum etiam, quia eſt valdè accommodatum ad rem hanc explicandam: nam ſicut eſſentia caloris, V. G. optimè explicatur per ſuum obiectum, & modum eſſendi in eo, ita maior perfectio ipſius in ratione caloris valdè accommodatè exponitur per maiorem radicationem in eodem ſubiecto.

Probatur primò ratione, quam innuunt Ariſtotel. & Diu. Thom. locis citatis: nam intenſio qualitatum ſolùm poteſt fieri, vel per diſtructionem præexiſtentis, & imperfectioris qualitatis, & productionem alterius perfectioris, vel per depurationem eiuſdem qualitatis à ſuo contrario, vel additionem gradus ad gradum, vel tandem per maiorem radicationem in ſubiecto: at non fit aliquo ex tribus prioribus modis, vt duabus quæſt. præcedentibus latè oſtendimus: ergo fiet hoc poſteriori, ſcilicet per maiorem radicationem in ſubiecto.

Confirmatur: nam calor, verbi gratia, ſolùm poteſt creſcere per additionem alicuius entitatis, aut modi ipſius, per quem reddatur actualior, & conſtituens magis calidum: at non per additionem alicuius entitatis: ergo per additionem noui modi tribuentis effectus prædictos. Minor patet: nam entitas illa, ſi eſt numero diſtincta ab entitate caloris præexiſtentis, non poteſt eſſe in eodem ſubiecto vnà cum illa: ſi verò ſpecie differat, non poterit perficere, & intendere calorem in ratione caloris, ſed perficiet illum in ratione propria quam talis entitas addita

Digitized by Google

addita ex ſe affert, ſecus tamen modus, cuius totum ſuum eſſe eſt propter entitatem, quam perficit, quippe eſt modus pertinens ad lineam caloris in ratione caloris ex eo, quod licèt non ſit calor, eſt tamen ipſum magis caloris: & ita licèt non poſſit tribuere eſſe calidum abſolutè, poteſt tamen vnà cum calore tribuere eſſe magis calidum.

123. Secundò, probatur aſſertio ratione eiuſdem S. Doct. 2. 2. quæſt. 74. art. 5. & alibi, quæ poteſt ſub hac forma proponi. Sicut augmentum extenſiuum qualitatis, verbi gratia, ſcientiæ attenditur penes comparationem eiuſdem ad obiectum, & maiorem acceſſum ad illud (vt infrà q. 9. ex eodem D. Thom. oſtendemus) ita augmentum intenſiuum illius attenditur etiam ſuo modo penes comparationem ad ſubiectum: nam extenſio reſpicit plures partes obiectiuas, vt patet in Philoſophia, & Metaphyſica: intenſio verò eandem partem ſubiecti: ergo ſicut qualitas, V. G. habitus Metaphyſicæ, eò magis extenditur, quo magis ac magis ad ſuum obiectum accedit, plures de illo veritates cognoſcendo: ita magis ac magis intendetur per hoc, quòd magis ac magis ad ſuum ſubiectum accedat: cumque hic acceſſus conſiſtat in maiori adhæſione, ſeu radicatione in illo, ſicut & acceſſus abſolutè ſumptus in adhæſione, ſeu radicatione abſolutè conſiderata, fit inde, vt prædicta intenſio in maiori radicatione debeat conſiſtere.

§. IV.

Soluuntur fundamenta primæ ſententiæ.

AD primum ergo reſpondetur, tam qualitatem ſecundum ſuam entitatem conſideratam, quàm modum iſtum maioris actualitatis ipſius indigere ſua peculiari vnione, & vinculo, quo vniantur cum ſubiecto: tum propter ea, quæ in hac eadem quæſtione num. 117. dicebamus: tum etiam, quia iuxta dicta num. 111. probabile eſt in ſententia Thomiſtarum calorem, verbi gratia, vnà cum ſua intenſione poſſe ſepararià ſubiecto: ſi autem modus intenſionis eſſet actuale vinculum magis perfectum caloris cum ſubiecto, nequiret ab eo ſeparari.

Vnde ad formam augmenti neganda eſt maior, ſi intelligatur de maiori vnione, ſeu vinculo actuali eiuſdem qualitatis, non verò de maiori, & perfectiori vi ad informandum, & radicandum ſe in ſubiecto, quamuis ob rationem num. 112. adductam probabilius ſit, prædictam vim non poſſe ſeparari ab actuali vinculo ſui cum ſubiecto.

124. Nec contra hoc habet vim, tam probatio ex Diu. Th. adducta, vt potè ſolùm conuincens id, quod modò dicebamus, quàm probatio ex ratione petita: nam qualitatem radicari in ſubiecto, poteſt ſumi dupliciter: primò largè prout denotat entitatem qualitatis, ſecundùm quod habet aptitudinem ad inhærendum ſubiecto, tanquam primæ radici proprij eſſe, vel prout dicit actualem inhærentiam, ſeu vinculum ſui cum illo: ſecundò ſtrictè, ſecundùm quod dicit modum maioris actualitatis ſuperadditum qualitati, per quem habet vim ad magis actuandum ſubiectum: nam radicalitas ſtrictè ſumpta, de qua præſenti, præſupponit vim ad inhærendum, & denotat maiorem vim, ſeu virtutem ad talem inhæſionem. In præſenti ergo non loquimur de radicatione in priori acceptione conſiderata, ſed in poſteriori: vnde negandum eſt antecedens prædictæ probationis, quia ſicut radicari propriè, & arctè ſumptum, de quo in præſenti, non denotat actuale vinculum correſpondens entitati formæ, ſed maiorem actualitatem, & vim ſuperadditam ad perfectiùs actuandum illud: ita maior radicatio in hac acceptione denotabit maiorem ſuperadditionem maioris actualitatis, & modi perfectioris, ratione cuius poſſit magis ac magis prædictum ſubiectum actuare.

Ad ſecundum neganda eſt ſequela, quoad vtramque illius partem, & ad probationem contra priorem, ex qua probatio poſterioris partis pendet, concedendum eſt antecedens, & neganda conſequentia; & ad eius probationem dicendum eſt, qualitatem illam non permanere abſque aliquo modo radicationis ſui in ſubiecto: nam pereunte illo modo caloris vt tria, aduenit alius, quo aqua illa ſit minus calida proportionatè ad maiorem frigiditatem, quam recuperat: vnde cum ipſa peruenit ad frigiditatem, vt ſex, habet alium modum diſtinctum a radicatione caloris, vt tria, qui ſit radicationis, vt duo.

Ad confirmationem negandum eſt antecedens, ad cuius probationem dicendum eſt quod licèt influxus ignis, quo calefacta eſt illa aqua, non maneat tunc in ſe formaliter, manet tamen in ſua virtute, ſcilicet in calore per illum producto, & ita modus remiſſus radicationis eiuſdem caloris, vt duo, fit ex vi præcedentis calefactionis, & reſultat per naturalem emanationem à calore ibidem remanente: non ſecus proportione tamen ſeruata, ac frigidas eiuſdem aquæ, quæ quoad minorem radicationem recuperatur, fit ex vi actionis generatiuæ aquæ virtualiter manentis, & reſultat per naturalem emanationem ab eadem aqua, vt in lib. Phyſ. diſput. 10. n. 102. & deinceps diximus.

Nec obſtat ſi obiicias, quòd calor ille non habet maiorem connexionem cum hoc modo radicationis, vt duo, quàm cum alio; ergo prædictus modus non fiet per naturalem dimanationem ab eodem calore. Patet conſequentia, quia quod fit per naturalem dimanationem ab alio, habet peculiarem nexum cum illo.

125. Non ita hoc obſtat, negandum eſt enim antecedens, quia cùm in illa aqua non introducatur frigiditas, niſi quoad intenſionem vt ſex, nequit perire calor, ſecundùm ſuam entitatem, quippe qui non eſt incompoſſibilis cum frigiditate vt ſex: cúmque calori remanenti in aqua debeatur in inſtanti generationis aliquis modus radicationis, quicumque ille ſit, oportet vt cum aliquo modo habeat ſuam naturalem connexionem, cûmque non poſſet habere cæteros alios modos radicationis, præter modum radicationis vt duo, quia eſt impoſſibile aquam eſſe frigidam ſolùm vt ſex, & habere maiorem aut minorem calorem quàm vt duo, ex eo quòd quantum deeſt illi de intenſione frigiditatis, quæ ſolùm poterat eſſe vt octo, tantum, & non magis, aut minus poteſt habere de calore. Conſequens, vt in eo euentu habeat maiorem connexionem cum modo radicationis, vt duo, quàm cum cæteris aliis, & ita ex vi horum manet determinata actio præcedens virtualiter ibidem (iuxta dicta 2. Phyſ. diſp. 10. num. 114. & deinceps) perſeuerans, ne non & reſultantia præſens ad hoc, vt potiùs reſultet iſte modus radicationis vt duo quàm alius.

Sed circa hæc vidiatur ea, quæ 2. Phyſ. diſp. 10. n. 112. diximus; notando tamen, quod dum ibidem aſſeruimus per infrigidationem aquæ calidæ recuperari frigiditatem, non loquebamur de illa ſecundùm ſuam entitatem ſed vt magis radicatam, & ideo indiſcriminatim de frigiditate, & intenſione eius loquuti ſumus ibidem.

126. Ad tertium, eligenda eſt ſecunda pars illius di-

Digitized by Google

lemmatis, ſcilicet quod adueniente vno modo maioris radicationis, deſinit eſſe alius minoris, qui antea præexiſtebat, non quidem ex eo quod ſolo numero diſtinguantur: nam virtualis, & eminentialis illa continentia, quia modi magis perfecti, vt verbi gratia calor, vt octo, continet alios minùs perfectos, arguit maiorem diſtinctionem, ſiquidem vnum indiuiduum non ſolet ita virtuali, & eminenti modo continere alios eiuſdem ſpeciei, ſed ob rationem modò inſinuatam, ſcilicet quia vnus eorum nempè modus perfectior continet virtualiter, & eminenter alios inferioris rationis.

Vnde, ad primam probationem negandum eſt antecedens: nam ſicut adueniente forma ſubſtantiali perfectiori, & eminenter continente aliam, eo ipſo deſtruitur præexiſtens, quippe ſuperflua, ex eo quòd forma illa perfectior, & eminens poteſt tribuere id, quod præexiſtens tribuebat, vt conſtat in forma embrionis tribuente eſſe vegetatiuum, quæ ob hanc rationem inter alias perit hoc ipſo quòd adueniat forma animalis, vel hominis eminenter continens tam eſſe vegetatiuum quàm ſenſitiuum, vt ſuprà diſput.2. num. 49. diximus: ita adueniente modo maioris intenſionis, verbi gratia vt ſex, debet perire modus minoris, quippè qui virtualiter, & eminenter continetur in modo perfectiori.

117. Ad ſecundam verò probationem dicendum eſt, nihil obeſſe, quòd natura multum elaborauerit in productione modi radicationis minùs perfecti, quominùs prædictus modus pereat adueniente alio perfectiori, ſicut nihil obeſt hæc eadem, imò & maior elaboratio in productione embrionis, & organizatione corporis media alia forma ſubſtantiali, & diſpoſitionibus accidentalibus præcedentibus formam hominis ad hoc, vt prædicta organizatio pereat adueniente anima rationali, & eius diſpoſitionibus, ex eo quòd hoc ipſum meliori modo ab eadem anima, & eidem materiæ præſtatur, quia vtrobique procedit ratio iam dicta.

Ad illud autem, quod in eadem probatione additur; ſcilicet vtrumque modum maioris, & minoris radicationis produci per eandem actionem, ac proinde non poſſe aliquam ex illis per eam deſtrui, dicendum eſt, id non obſtare, quia producuntur per diuerſas partes eiuſdem motus, atque adeo ſimul cum illis poſſunt fluere, quod tamen ob ſpecialem rationem prædictorum modorum nuper explicatam, non tollit vnitatem eiuſdem termini totalis talis motus, vt quæſtione ſequenti numero 136. magis oſtendimus.

Ad tertiam autem probationem fatemur, entitatem quantitatis, quæ denominatur minor, non perire ſecundùm ſe adueniente maioritate eiuſdem quantitatis, ſed ſolùm quoad formalitatem minoritatis; negamus tamen inde ſequi modum minoris radicationis non perire quoad ſuam entitatem modalem per aduentum alterius perfectioris, quoniam modus maioris radicationis, quippè indiuiſibilis, & eminens, continens virtualiter eminenter modum imperfectiorem, ac proinde, iſte debet perire quoad ſuam entitatem adueniente illo, vt iam oſtendimus. Cæterùm quantitas continet formaliter quantitatem minorem, vt partem ſui, quia coaleſcit tanquam ex partibus ex entitate quantitatis, aliàs minoris ibidem præexiſtentis, & ex alia, quæ denuò aduenit: & ita neutra pars debet quoad ſuam entitatem perire.

Ad quartum, quod magnam præ ſe fert difficultatem, conſtabit ex his, quæ ſequenti quæſt.num.140.& deinceps dicemus.

QVÆSTIO X.

Vtrùm motus alterationis ſit continuus.

128. Deciſio huius quæſtionis ex his, quæ circa modum, quo intenduntur, & remittuntur qualitates, diximus, valde pendet, & ideò quouſque hoc diſcuteretur, præſens quæſtio exactè reſolui non poterat; illo tamen iam explicato, ad huius diſcuſſionem meritò accedimus. Nomine autem alterationis non intelligimus ſolùm alterationem, provt conſtituit primam ſpeciem ſubalternam condiſtinctam ab intenſione, & remiſſione, de qua ſupra quæſt.2. huius diſput. egimus; ſed quemuis motum alterationis, ſiue ille ſit intenſionis, ſiue remiſſionis, ſiue tandem alterationis, provt conſtituit primam ſpeciem iam dictam.

§ I.

Adducitur prior ſententia.

Prima ſententia aſſerit, motum alterationis iam explicatum eſſe ſucceſſiuum, non tamen continuum: quia licet non fiat in vnico inſtanti, non tamen fit in tempore continuo, ſed in aliquo inſtanti producitur minimus gradus caloris, & in tempore immediatè ſequenti quieſcit calefactiuum à calefactione, & calefactibile à receptione caloris, & in inſtanti ſequenti producitur alius minimus gradus caloris, ſeu minimus alius modus intenſionis illius, & ſic de aliis, ac proinde totus ille motus intenſionis ſolùm coaleſcit ex pluribus mutationibus indiuiſibilibus, & diſcretis. Ita Capreol. in 1.diſt.7. quæſt.2.art.2. Soncinas 8.Metaph. quæſt.21. Iabellus, & Ferrara 8.Phyſic. quæſt.7.

129. Probatur primò teſtimonio Ariſtot. 8.Phyſic. text.23. vbi ait: *Dicere alterationem fieri continuè eſt aduerſari valde manifeſtis.* Et lib.6. text.58. vniuerſaliter docet motus, qui verſantur inter terminos contrarios, non poſſe continuari; quare cùm quiuis motus propriè dictus debeat verſari inter terminos contrarios, vt aſſerit idem Philoſ. 5. Phyſic. in principio, fit inde, vt motus alterationis participans veram rationem motus, non poſſit eſſe continuus.

Confirmatur ex D. Thom. 8.Phyſic. lect.5.2. contra Gentes cap.49. & in 1. diſtinct.8. quæſt. 3. ad 3. vbi inquit: *Sicut Commentator probat. in 8. Phyſicor. nullus alius motus eſt ſimpliciter continuus niſi motus localis.*

Deinde ratione probatur eadem ſententia: nam ad continuationem motus requiritur vnitas numerica termini: ſed in termino motus non reperitur talis vnitas: ergo neque in motu ei correſpondente continuitas. Maior patet ex hi, quæ 5.Phyſic. diſp.23. num.22. diximus: nam idem eſt motum eſſe continuum, & eſſe vnum numero: vnitas autem numerica motus ſumitur inter alia ab vnitate numerica ſui termini: minor verò conſtat ex dictis num.126. nam terminus motus intenſionis coaleſcit ex diuerſis illis modis maioris, & maioris radicationis; at hi diſtinguuntur ſpecie, vt loco citato diximus: ergo nequeunt conſtituere vnum & eundem terminum totalem ſecundùm numerum. Patet conſequentia, quia ex accidentibus diuerſæ ſpeciei nequit vnum numero accidens reſultare.

130. Secundò repugnat motum continuari, quin terminus illius ſit per ſe vnus; ſed terminus intenſionis nequit

nequit hoc modo eſſe vnus: ergo neque ipſa intenſio poteſt eſſe continua. Maior ex ſe conſtare videtur, nam ſicut ad motum requiritur latitudo termini, ita etiam ad vnum, & eundem motum continuum latitudo per ſe vna eiuſdem termini. Minor verò probatur: nam ſiue iſti modi, quia terminant intenſionem, diſtinguantur ſpecie, vel tantùm numero, ſunt talis naturæ vt aduenienti modo perfectiori deſinat modus imperfectior: ergo modi iſti non poſſunt inter ſe aliquo modo vniri ad conſtituendum vnum per ſe terminum totalem.

Conſequentia patet: nam licet res ſucceſſiuæ poſſint componi ex parte præterita, quæ iam non eſt, & ex futura, quæ nondum eſt, ſed erit: & ita habere continuitatem ſucceſſiuam, non tamen res permanens, qualis debet eſſe terminus cuiuſcumque motus, quandoquidem hoc ipſo, quòd permanens compoſitaque debet componi ex partibus permanentibus, ſecundùm illas eſſe permanenter, ſicut res ſucceſſiua ex partibus ſucceſſiuis, & ſecundùm illas habet proportionatam continuitatem.

Tertiò: nam alias in fine motus intenſionis durantis per dimidium horam, V.G. producetur qualitas infinitè intenſa; hoc autem eſt contra euidentem experientiam: ergo, &c. Probatur ſequela, nam ſi toto illo tempore continuo producitur maior & maior calor, fiet inde, quòd cùm in illo ſint infinitæ partes, producantur etiam infinitæ partes eiuſdem caloris, vel maior & maior radicatio ipſius vſque in infinitum, & per conſequens infinitus calor ſecundùm intenſionem.

Vltimò, potiſſima autem ratio ad hanc ſententiam ſuadendam eſt illa, quam vltimo loco quæſtione præcedenti pro priori ſententia adduximus, ſcilicet modum intenſionis, ſeu maioris radicationis in ſubiecto, eſſe formaliter indiuiſibilem, ac proinde non poſſe terminare motum, ex eo quòd ad illum terminandum requiritur latitudo, & diuiſibilitas in termino, ita vt parti motus correſpondeat pars termini, & indiuiſibili continuatiuo motus indiuiſibili termini.

Nec refert, ſi dicas prædictum modum habere virtualem latitudinem, quamuis formaliter ſit indiuiſibilis, & hoc ſufficere ad terminandum motum.

Nam contra hoc eſt, tum, quòd alioqui ſicut qualitas ipſa ſecundùm ſe, & præcisè ſumpta non habet latitudinem intenſiuam, ex eo quòd eſt indiuiſibilis, ita nec cum prædicto modo: tum etiam, quia quælibet pars motus continui quantumuis minima, eſt diuiſibilis in plures medietates priores, & poſteriores, quandoquidem quæuis pars prædicti motus eſt motus: ergo debet illi correſpondere terminus, qui ſecundùm aliquid ſui fiat per medietates anteriores motus, & ſecundùm aliquid ſui per poſteriores, alioqui partes iſtæ poſteriores, non obſtante quòd ſint verum fieri, nihil producerent: ergo id, quòd terminat partem illam motus, quæ eſt inter duo mutata eſſe, quæque eſt diuiſibilis in plures medietates, non poterit eſſe aliquid formaliter indiuiſibile, quantumuis in ſe habeat latitudinem virtualem.

Patet conſequentia: nam id, quod eſt formaliter indiuiſibile, eo ipſo quòd producatur ſecundùm aliquid ſui, producitur ſecundùm ſe totum, & ita nihil reſtabit ipſius, quod per poſteriores medietates illius partis motus producatur: quia indiuiſibile aut ſecundùm ſe totum aut ſecundùm nihil producitur: & ideò anima noſtra, licet ſit virtualiter, & eminenter diuiſibilis, nihilominùs hoc ipſo, quòd producatur, non poteſt non vel ſecundùm ſe totam, vel ſecundùm nihil ſui attingi.

131. Confirmatur primò: nam vel per priorem medietatem illius partis, quantumuis minimæ, producitur modus ille indiuiſibilis totus, & totaliter, vel attingitur totus, non tamen totaliter. Si primum, quid ergo reſtabit poſteriori medietati producendum? quia producta aliqua re tota, & totaliter nequit nullo modo pro luci. Si ſecundum: vel ergo per hoc quod producatur totaliter, additur ei aliquid, vel nihil. Si aliquid, ergo non erit formaliter indiuiſibilis, & ſimplex, ſed diuiſibilis, & compoſitus. Si nihil, quomodo valebit terminare poſteriorem medietatem illius fieri, ſiquidem per quodlibet fieri debet aliquid denuo produci, & ſuperaddi?

Confirmatur ſecundò: nam calor vt octo eſt virtualiter diuiſibilis continens æquiualenter totidem caloris gradus, & nihilominùs fit in inſtanti, & permutatum eſſe terminatiuum motus, ac propterea eo acquiſito non procedit vltra calefactio: ergo quòd modus radicationis ſit virtualiter diuiſibilis, non ſufficit ad hoc, vt poſſit fieri per motum continuum, ſed inde ad ſummum fiet, quòd diuerſi illi modi radicationis producuntur per diſtinctas, & diſcretas mutationes inſtantaneas.

§. II.

Vera ſententia Ariſt. & D. Thom. eligitur & explicatur.

132. Dicendum eſt tamen, motum intenſionis, vel alterationis propriè dictum eſſe motum continuum. Ita Bañez in hoc lib. cap. 4. quæſt. 6. Maſius, Soto Onna lib. 5. Phyſ. Suarez 2. Metaph. diſp. 46. ſect. 3. num. 9. Fonſeca 5. Metaph. Rubio in præſenti, cap. 4. tract. 3. quæſt. 2. & alij quam plures tam ex Iunioribus Thomiſtis, quàm ex aliis.

Probatur primò teſtimonio Ariſt. 5. Phyſ. vbi poſtquam text. 18. docuit tres tantùm eſſe ſpecies motus propriè ſumpti, ſcilicet alterationem, augmentum, & lationem, deinde text. 39. ſic inquit. *Cùm autem omnis motus ſit, ſi omnis eſt diuiſibilis, eum qui ſimpliciter vnus eſt, & continuum eſſe neceſſe eſt, & ſi continuum eſt, vnus eſt.* Quem locum ſic explicat ibidem D. Thom. 7. *Cùm enim multipliciter dicatur vnum ſimpliciter, vno modo ſicut aliquod indiuiſibile eſt vnum, alio modo ſicut continuum eſt vnum, motus non poteſt dici vnus ſimpliciter ſicut indiuiſibile, quia nullus motus indiuiſibilis eſt. Vnde relinquitur, quod hoc modo dicatur vnus, ſicut continuus, & quòd hoc ſit motui eſſe vnum ſimpliciter, quod eſt ei eſſe continuum, & ipſa continuitas motus ſufficiat ad eius vnitatem.* Quod etiam docet idem Philoſ. text. 23. & 31. & Doct. Angel. lect. 5. & 6.

Confirmatur ex D. Th. in hoc lib. text. 84. lect. 24. vbi inquit: *Motus continuus non eſt niſi in tribus generibus, ſcilicet quantitate, qualitate, & vbi* & in 2. d. 5. quæſt. 2. artic. 1. his verbis: *Quia alteratio eſt motus continuus, idem principium alterationis, & medium, quo materia diſponitur ad formam ſubſtantialem, tempore præcedunt introductionem formæ ſubſtantialium.* Idem etiam docet 2. q. 24. art. 2.

133. Potiſſima autem ratio huius aſſertionis ſumitur ex his, quæ diximus tum in 5. Phyſic. diſp. 23. n. 12. & deinceps, vbi ratione ex Ariſtot. & Diuo Thom. oſtendimus non poſſe motum eſſe vnum numero, quin ſit continuus; tum etiam in 4. & 6. Phyſic. vbi ſæpiùs inculcauimus motum, & tempus conſtare infinitis partibus præteritis, & futuris, eaſque vniri, & continuari per ſua indiuiſibilia proportionata, & ſolum exiſtere ratione illorum, ac tandem motum non poſſe incipere intrin-

Digitized by Google

ſecè in inſtanti, & per primum ſui eſſe, ſed ſolùm extrinſecè, & per vltimum non eſſe, atque adeo in tempore.

134. Et deinde poteſt probari ratione deſumpta ex communi axiomate ab Ariſt. & D. Thom. ſæpè repetito, ſcilicet agens naturale debitè applicatum paſſo capaci, & non impedito, agere in illud: nam ignis, exempli gratia, poteſt per aliquod tempus continuum eſſe approximatum alicui paſſo habenti aliquid frigiditatis: ergo poteſt per aliquod tempus continuum, & conſequenter per continuam alterationem illud calefacere, & frigiditatem ab illo expellere. Antecedens ex ſe conſtat, conſequentia verò ex prædicto axiomate apertè ſequitur maximè, quia ſicut ignis ex eo quòd in aliquo inſtanti eſt approximatus paſſo, poteſt in eo minimum calorem iuxta oppoſitam ſententiam producere: ita quia per illud tempus continuum eſt etiam approximatum cum debitis conditionibus eidem paſſo, poterit abſque intermiſſione, & continuò in tempore illo prædictum paſſum alterare, & calefacere.

Nec refert, ſi cum aduerſaris dicas, ignem tempore illo ſequenti ad inſtans, in quo produxit minimum calorem, verè agere, non tamen producendo calorem, ſed diſponendo paſſum per raritatem ad hoc, vt in inſtanti ſequenti producat aliud minimum caloris, & ſic de aliis.

Non itaque hoc refert, quia adhuc admiſſa hac ſolutione, remanet ratio facta in ſua vi, quamdoquidem raritas eſt qualitas quædam, vt & aduerſarij admittunt, & nos diſput. 7. 26. & deinceps oſtendemus haberque ſuum contrarium, ſcilicet denſitatem: & ita toto illo tempore poterit motus ille alterationis introductiuus raritatis continuati.

§. III.

Diluuntur argumenta prioris ſententiæ præter vltimum.

135. AD primum ex variis teſtimoniis deſumptum reſpondetur cum Bañez, & aliis, dupliciter poſſe motum alterationis dici continuum: vel quia numquam ceſſat, quo pacto motus cœli habet continuitatem, & illam vſque ad finem mundi habebit: vel quia licet aliquando interrumpatur, & mobile maneat ſine illo. nihilominùs quandiu eſt, habet ſuam continuitatem, verbi gratia, per horam: quare cum D. Tho. & Ariſt. negant motui alterationis continuitate priori modo, non verò poſteriori modo ſumpta, vt contextum S. Doctoris intuenti patebit. Sed circa hæc teſtimonia videantur ea, quæ infra diſput. 9. num. 4. dicemus.

136. Ad primam verò rationem concedenda eſt maior, & neganda minor, ad cuius probationem conceſſa etiam maiori debet diſtingui minor, & concedi, ſi intelligatur de his modis maioris & minoris radicationis materialiter, & in eſſe entis conſideratis, & negari ſi intelligatur de eiſdem formaliter, & in eſſe termini ſumptis & deinde neganda eſt conſequentia: namlicet ex modis diſtinctis ſpecie modali in eſſe entis, non poſſit in hoc ordine, ſcilicet in eſſe entis, reſultare vnus, & idem numero modus: attamen ex modis ſolo numero partiali, in eſſe termini diſtinctis poterit vnus, & idem numero terminus totalis coaleſcere. Itaque calor, verbi gratia, vt tria vel quatuor in eſſe entis diſtinguuntur ſpecie, vt ſupra num. 126. dictum eſt: in eſſe verò termini, quia ſolùm per ſe intenduntur per motum intenſionis, quatenus habent rationem maioris radicationis, & magis accedunt ad maiorem illam radicationem, quam per ſe, & naturaliter natura intendit ac proinde, vt ſunt media per ſe ordinata ad hunc finem (in qua ratione omnes prædicti modi conuenit) ideo in hoc ordine ſolùm diſtinguuntur numericè, & non vtcumque, ſed partialiter ex eo, quòd ordinantur ad vnum aliquem terminum totalem conſtituendum, vtſtatim dicemus.

137. Poteſtque hoc explicari ex his, quæ 5. Phyſ. diſp. 23. num. 19. diximus, ſcilicet motum ab albo in nigrum per cæruleum, & perſuſcum eſſe eiuſdem ſpeciei, quia non inſpicitur color cæruleus, aut fuſcus, quatenus materialiter, & in eſſe entis diſtinguuntur, ſed quatenus ſunt participationes quædam nigri, & ad illud tendunt.

138. Ex quo ad ſecundam reſpondetur ſatis eſſe ad terminum vnius, & eiuſdem motus, quòd terminus totalis ſit per ſe vnus in ratione termini; hoc autem modo terminus totalis intenſionis habet ſuam vnitatem: vnde conceſſa maiori, neganda eſt minor, & ad probationem in contrarium, conceſſo antecedenti, neganda eſt conſequentia. Ad cuius probationem dicendum eſt, pugnare cum natura modi, & termini permanentis, quòd componatur ex partibus ſecundùm ſuam ſubſtantiam ſucceſſiuis, non tamen quòd in eſſe termini totalis ſucceſſiuè acquiſibilis conſiderati, componatur ex pluribus & diuerſis modis, qui ſecundùm ſuam ſubſtantiam ſint de genere permanentium, quamuis quoad modum fluendi & refluendi, nonnihil imitentur res ſucceſſiuas, maximè quando talis terminus totalis coaleſcit ex pluribus & diuerſis, quorum quilibet denuo adueniens continet virtualiter eminenter totam perfectionem præcedentis, vt in præſenti contingit, quia tunc ſolùm poſſunt pertinere ad vnum, & eundem terminum totalem, quatenus habent inter ſe prædictum ordinem non tamen quatenus omnes illi ſimul permanent, vt oſtenſum eſt.

139. Et explicari poteſt hoc ipſum ex his, quæ 5. Phyſ. diſput. 23. num. 28. & 29. aſſeruimus. Nam ſicut vbicationes terminantes motum localem poſſunt conſiderari, vel in eſſe entis, & diuiſiuè ſumptæ, vel in eſſe pertranſibilium, ſeu, quod idem eſt, in eſſe termini totalis ſucceſſiuè acquiſibilis per motum: & ſecundùm priorem conſiderationem quælibet habet ſuam latitudinem correſpondentem loco, quem replet locatum, necnon & ſuam permanentiam: & ita poſſet mobile ſiſtere in acquiſitione illius: at verò ſecundùm poſteriorem, omnes illæ vbicationes, & præſentiæ conſtituunt vnam & eandem præſentiam totalem, quatenùs vna poſt alias immediatè acquiſibilis eſt, & habent hunc ordinem inter ſe, vel, vt alij volunt (de quo alibi) vniuntur ratione cuiuſdam indiuiſibilis præſentiæ correſpondentis mutatis eſſe eiuſdem motus.

Ita modi maioris radicationis conſiderati in eſſe entis, & diuiſiuè habent ſuam peculiarem latitudinem iam explicatam, ſuamque proportionatam permanentiam, ratione cuius qualibet habet totum ſuum eſſe ſimul Si verò conſiderentur in eſſe (vt ſic dicamus) pertranſibilium, ſeu in eſſe termini totalis ſucceſſiuè acquiſibilis per motum, omnes illi conſtituunt terminum totalem habentem ſuam vnitatem numericam in eſſe termini, quatenùs vniuntur inter ſe ratione huius immediatæ acquiſibilitatis vnius poſt alium, per ſe ab eiſdem importatæ, vt motum illum continuum terminant.

Ad tertium patet ex his, quæ 6. Phyſic. diſp. 25. numer. 43. & deinceps diximus.

§. IV.

§. IV.

Occurritur vltimo argumento prioris ſententiæ.

140. AD vltimum bene reſpondetur ibidem ſatis eſſe virtualem illam diuiſibilitatem in quocumque ex his modis, & quod ex omnibus illis vnus & idem terminus totalis iam explicatus coaleſcat ad hoc vt poſſint terminare motum: quia cum virtualis latitudo cuiuſuis modi æquiualeat latitudini formali, ſi ibi eſſet, poterit præſtare id, quod latitudo formalis (ſi ibi eſſet) præſtare. Vnde anima noſtra, quia licèt formaliter indiuiſibilis, habet tamen virtualem diuiſibilitatem, poteſt informare corpus extenſum,& diuiſibile.

Et ad primam probationem contra ſolutionem ibi datam dicendum eſt, eſſe diſparem rationem inter qualitatem ipſam ſecundum ſe, ſine modo ei ſuperaddito, & inter modum maioris intenſionis: nam illa ſic conſiderata præſcindit à quantitate virtutis,& à magis & minus,& conſequenter à latitudine virtuali; at modus ipſe maioris radicationis eſt ipſa quantitas virtutis, & ipſum magis & minus qualitatis: & ita qualitas vt eo actuata habet latitudinem virtualem, & intenſiuam, ſecùs verò ſine illo.

141. Ad ſecundam vero probationem, quæ ſatis difficultatis habet, vt reſpondeamus, notandum eſt, quòd licèt quæuis pars motus ſit diuiſibilis medietates priores,& poſteriores,& ſic in infinitum, nihilominùs vt 6.Phyſic. diſp.25.num.60. diximus,facta quauis diuiſione ſemper debet dari aliquid interminatum, quod inadæquatè, ſeu ſecundum aliquid ſui ſit indeterminato, & confuſo modo primum, & immediatum indiuiſibile, ſeu mutatum eſſe motus, quodque pro materiali ſubſtracto ſit vlterius diuiſibile, quamuis vt ſtat ſub conceptu primitatis iam dictæ, ſit formaliter indiuiſibile: quia eo ipſo, quòd in partes priores,& poſteriores diuideretur, non poſſet ſecundum iſtam rationem retinere denominationem prioritatis, & immediationis, quæ cum poſterioritate vt tali apertè pugnat.

Non ſecus, proportione tamen ſeruata, ac licèt quæuis pars lineæ ſit de materiali diuiſibilis in ſemper diuiſibilia; nihilominùs ſemper datur aliquid indeterminatum, quod non ſecundum ſe totum, ſed ſecundum aliquid ſui habeat indeterminato, & confuſo modo affici primò, & immediatè puncto terminatiuo eiuſdem lineæ, illudque primò attingere, ac proinde vt ſubeſt illi denominationi, & conceptui primitatis, & immediationis, erit indiuiſibile: non enim repugnat vt aliquid, quòd ſecundùm vnam rationem eſt indiuiſibile,ſit ſecundùm aliam diuiſibile, ad eum ſane modum, quo licet vlna, exempli cauſa, pro ſubſtracto importet quantitatem continuam diuiſibilem, attamen ſub conceptu vlnæ eſt indiuiſibilis.

142. Quamuis in hoc ſit ſua diſparitas inter exemplum adductum, & id, de quo loquimur, quæ in eo conſiſtit, quod cùm denominatio vlnæ ſit quid determinatum, petit pro ſubſtracto quantitatem determinatam, atque adeo per ablationem cuiuſuis partis vlnæ, aufertur etiam ſubſtractum ad talem denominationem requiſitum; at verò cùm denominatio primitatis, & immediationis in his rebus continuis, ſit non ſecundùm aliquam partem ſecundùm ſe totam ſumptam,ſed ſecundùm aliquid illius, & ſic in infinitum *de hoc aliquid*,quod primum,& immediatius eſſe dicitur,atque adeo ſit indeterminata,& confuſa, petit pro ſubſtracto partem indeterminatam, confuſam, & inadæquatè ſumptam, ac proindè partem in qua, quantumcumque fiat diuiſio, ſemper poſt quamcumque diuiſionem relinquatur ſubſtractum ad prædictam denominationem primitatis, & immediationis ſufficiens.

143. Vnde ſicut pars illa, quæ in linea eſt modo explicato, & inadæquatè, ſeu ſecundùm aliquid ſui immediata puncto,eſt id,quod primò primitate inadæquata, confuſa, & indeterminata ſequitur poſt punctum,ac proinde quatenus ſtat ſub prædicto conceptu, non licet ſub illa deſcendere ad deſignandum eam, nec ad vlterius ipſam, prout huic denominationi ſubeſt, diuidendam: ita pars motus, quæ eodem modo eſt immediata indiuiſibili motus, debet eſſe id, quod inadæquatè, confusè, & indeterminatè, atque indeſignabiliter ſubſequitur primò poſt illud; ſub quaque non licet deſcendere ad eam deſignandam, vel ad vlteriùs ipſam ſecundùm prædictam denominationem diuidendam, & conſequenter erit id,quod vno quaſi tranſitu confuſo, inadæquato,& indeterminato, & per correſpondentiam ad ſimilem partem temporis fluit poſt mutatum eſſe.

Quapropter per hanc partem indeterminatam, & per illud aliquid ſui iam explicatum, non quidem ſecundùm ſe totam, ſed ſecundùm illud materiale, quod dicit, vt ſtat ſub conceptu partis primò primitate confuſa fluentis poſt mutatum eſſe motus, producitur modus quidam maioris radicationis vagus, & confuſus,& per illammet partem, & per illud aliquid ipſius, non quidem vt dicit illud materiale, quod ſtat ſub prædicto conceptu primitatis, ſed aliud etiam materiale confuſum, quod ſubeſt alteri denominationi habentis medietates ſibi ipſi ſuccedentes, (quia quoduis aliquid diuiſibile motus, quantumuis mente diuidatur, conſtat prædictis ſubſtractis) producuntur plures,& diuerſimodi, qui ſibi inuicem ſuccedant.

144. Vnde ad formam prædicto probationis reſpondetur antecedens eſſe verum intellectum cum duplici conditione, prima vt facta quauis diuiſione ſemper remaneat aliquid indeterminatum,quod inadæquatè, indeterminatè, & confuſo modo ſit primum, & immediatum indiuiſibile motus: ſecunda verò, quòd illud indeterminatum ſub iſto conceptu primitatis ſit indiuiſibile, quamuis ſumptum pro ſubſtracto prædictæ denominationis ſit in infinitum, & modo iam dicto ſtatim magis explicando diuiſibile:& deinde diſtinguendum eſt conſequens primæ conſequentiæ, & negandum, ſi intelligatur de vno, & eodem modo radicationis; ſecus verò ſi de pluribus, & infinitis modis rationis partibus illius motus correſpondentibus,& vnà cum eis fluentibus.

Et tandem diſtinguendum eſt conſequens vltimæ conſequentiæ, & negandum de termino illius partis motus, vt talis pars ratione primitatis iam dictæ eſt aliquo modo indiuiſibilis,ſecus verò de termino illius partis, quatenùs ipſa de materiali habet ſuam diuiſibilitatem iam explicatam: contra quod nihil obeſt probatio ibidem adducta, quia ex ea ſolùm ſequitur, quemlibet ex his modis produci ſecundum ſe totum per aliquam partem motus, vt ipſa eſt quodammodo indiuiſibilis, afferreque ſubſtractum huic denominationi correſpondens. Ex quo tamen non fit non ſupereſſe aliquid, ſcilicet plures alios modos, qui vnà cum eadem parte, vt de materiali habet diuiſibilitatem fundantem denominationem aliam iam dictam, ſcilicet habentis medietates ſibi inuicem ſuccedentes, fluunt, & refluunt.

145. Ex quo tandem rectè intelligitur id, quod initio huius ſolutionis dicebamus, ſcilicet quomodo formalis indiuiſibilitas, virtualis verò diuiſibilitas cuiuſuis horum modorum, & quod ex omnibus illis

Digitized by Google

reſultet vnus, & idem terminus totalis, requiratur, & ſufficiat ad partem motus modo iam explicato terminandum.

Etenim quia quæuis pars indeterminata, confuſa, & inadæquata motus ſub conceptu primatis, & immediationis explicatæ eſt formaliter indiuiſibilis, meritò ei correſpondet terminus formaliter indiuiſibilis, ad quod deſeruit formalis prædicti modi indiuiſibilis.

Quia verò talis pars motus, etiam vt eſt indeterminata, inadæquata, & prima, taliter eſt formaliter indiuiſibilis, vt ſub denominatione hac retineat ſuam materialem, & proportionalem diuiſibilitatem, petit terminum taliter indiuiſibilem pro formali, vt aliquam etiam ſortiatur diuiſibilitatem correſpondentem diuiſibilitati, quam pro materiali prima pars illa indeterminata, & inadæquata motus retinet, & ad hoc deſeruit virtualis diuiſibilitas prædicti modi vagi, & confuſi per eandem producti.

Ac tandem quia eadem pars adæquata, indeterminata, ac prima, & illud aliquid inadæquatum, ac primum ipſius, quantumcumque mente diuiduatur; nihilominùs eſt inſuper de materiali, & aliàs diuiſibilis in medietates ſibi inuicem ſuccedentes, habentesque ſuam latitudinem proportionatam, ideo prædictæ parti, vt dicit de materiali ſubſtratum huius vltimæ denominationis, correſpondent plures, & diuerſi modi radicationis ſibi inuicem ſuccedentes, quique ſimul ſumpti contineant omnem illam latitudinem eiuſdem partis. Nec mirum, quòd hoc modo in partibus motus, aut alterius continui, & termino illius vt tali philoſophemur, quia hoc petit natura harum partium proportionalium, & termini illius vt talium, quæ indiſtinctè, & indeterminatè ibidem exiſtunt, vt in lib. Phyſic. loco citato magis explicuimus.

Ad primam confirmationem ſatis patet, quomodo licèt per illam partem motus producatur in ſenſu explicato motus ille indeterminatus maioris radicationis, habenſque latitudinem virtualem, & determinatam, & non vt cumque, ſed quoad prædictam latitudinem totus, & totaliter attingatur, nihilominus ſuperſit aliquid quod per eandem partem eiuſdem motus adæquatè ſumptam producatur, licèt alius, & alius modus maioris radicationis, qui cum partibus eiuſdem motus fluant, & ſic de aliis donec ad modum illum, in quo ſiſtit motus, deueniatur.

146. Ad ſecundam confirmationem tranſeat antecedens, & negamus conſequentiam: & ratio diſparitatis eſt; nam ſicut motus non conſideratur vt tantus, niſi dum adeſt indiuiſibile quoddam, ſeu mutatum eſſe determinatum correſpondens inſtanti determinato noſtri temporis, ita non poteſt attingere modum illum indiuiſibilem caloris, vt octo, qui hoc ipſo, quòd eſt vt octo, vel vt quatuor, vel vt ſex, dicit latitudinem virtualem certam & determinatam, & vt tantam, niſi dum adeſt prædictum indiuiſibile, quod eſt complementum motus, vel ſecundùm ſe totum, vel ſecundùm aliquam certam, & determinatam partem motus, in quoque verificatur, quòd tunc non eſt motus, & immediatè antea erat: quare non qualiſcunque latitudo virtualis. Sed latitudo incerta, & indeterminata, & ſufficiens ad correſpondendum modo dicto cuiuis parti incertæ & indeterminatæ motus, ita vt per illam, vt iam explicuimus, producatur.

* * *

QVÆSTIO XI.

Quomodo fiat augmentum extenſiuum qualitatum.

147. POſtquam explicuimus quomodo fiat augmentum propriè, & in rigore intenſiuum qualitatum, reſtat vt explicemus modum, ſecundùm quem fit augmentum extenſiuum earundem. Nomine autem prædicti augmenti non intelligimus illud, quod conuenit qualitati ob extenſionem ſui ſubiecti: qua ratione calor inhærens in vna medietate manus dicitur extendi ex parte ſubiecti, ex eo quòd denuò inhæreat in altera medietate; ſed illud quod conuenit aliquibus qualitatibus ſpecificatis ab aliquo extrinſeco ratione ſui ſpecificatiui iuxta ſenſum ſupra n.59. & deinceps explicatum, quodque à D.Thom. ſolet nuncupari intenſio conueniens qualitati ſecundùm ipſam, vt ibidem diximus.

Etenim de priori illo argumento nulla eſt difficultas, maximè ſuppoſitis his, quæ in Logica diſp.1.3. quæſt.3. circa diſtinctionem, & extenſionem partium ſubſtantiæ à quantitate prouenientе diximus: qua in hoc pariter de qualitatibus, proportione tamen ſeruata philoſophandum eſt. Cæterùm, de hoc poſteriori adhuc ſuppoſitis his, quæ circa intenſionem propriè, & in rigore ſumptam adducta ſunt, ſupereſt difficultas: agimus autem de hoc vltimo augmento in hac diſp. tum propter connexionem, vel affinitatem, quam habet cum augmento propriè intenſiuo: tum etiam, quia fit ſaltim per aliquam alterationem. Verùm quia augmentum extenſiuum qualitatum potiſſimè cernitur in habitibus ſcientificis acquiſitis, ideo maioris claritatis gratia quæſtionem hanc circa illa diſcutiemus, & quidquid de ipſis dictum fuerit, debet etiam intelligi de aliis qualitatibus, quæ prædicti augmenti ſunt capaces.

§. I.

Proponitur prior opinio.

148. PRima ſententia aſſerit, extenſionem qualitatum, verbi gratia ſcientiæ, fieri per additionem vnius qualitatis ad aliam, ita vt vna ex illis reſpiciat vnum ex obiectis per ſe inſpectis ab eadem ſcientia, & alia aliud, & ſic de cæteris, & conſequenter ex omnibus illis reſultare vnicam totalem qualitatem, ſeu ſcientiam extenſam ad omnia obiecta illius. Hanc tenent Soncin.6. Metaphyſic. quæſt.9. Scotus in 2. diſt.3. quæſt.15. Gabr. in 3. diſtinct.23. quæſt. vnica, art.2. concluſ.5. & quæſt.8. Prologi, & in 3. quæſt. quodlib.3. quæſt.7. Marſilius quæſt.2. Prologi art.4. Aureol. q.3. Baſſol. q.6. Alphabeti, Molina 1. part. quæſt.1. art.3. Suarez tom.2. Metaph. tom.2. Metaph. diſp.44. ſect.11. & nouiſſimè Iacob. Granodo 1.2. controuerſia 4. diſp.10. ſect.2. & 3. & alij.

Probatur primò teſtimonio Diui Thomæ 1.2. quæſtione 52. art.2. vbi poſtquam negauit, qualitates intendi per additionem, ſtatim loquens de augmento extenſiuo illarum, quod Sanctus Doctor appellat augmentum conueniens accidentibus ſecundùm ſe ipſa, ſubdit: *Sed quia quædam accidentia augentur ſecundùm ſe ipſa, vt ſupra dictum eſt, in quibuſdam eorum fieri poteſt augmentum per additionem, &c. Similiter etiam & ſcientia poteſt augeri ſecundùm ſe ipſam per additionem, ſicut cùm aliquis plures concluſiones Geometriæ addiſcit.* Ergo ſentit, augmentum extenſiuum qualitatis fieri per additionem nouæ qualitatis fieri per additionem nouæ qualitatis ſaltim partialis. Patet conſe

Digitized by Google

conſequentia : nam ſi ſolùm adderetur nouus aliquis modus extenſionis, non diſtinguerentur augmentum extenſiuum, & intenſiuum, per hoc quòd illud non fiat per additionem, ſecus verò iſtud, ſiquidem augmentum intenſiuum etiam fit per additionem noui modi; vt quæſtione præcedenti oſtenſum eſt.

149. Deinde probatur ratione, primò. Habitus ſcientifici ponuntur ad facilè vincendas difficultates obiectorum, & actuum tendentium in illa, ſed intra latitudinem eiuſdem ſcientiæ ſunt plures, & diuerſæ difficultates, quæ vinci debent, ad hoc vt ſcientia perfectè acquiratur: ergo ad illam ſic acquirendam debent dari plures habitus ſaltim partiales. Maior patet, nam ideò acquiſito perfectè habitu ſcientifico adeſt facilitas, & delectabilitas in operando, quia per habitum illum deuicta eſt illa difficultas, quæ antea præexiſtebat in operatione circa illud obiectum. Minor verò probatur; nam acquiſita ſcientia circa primam concluſionem, ſupereſt ad hoc, vt perfectè eadem ſcientia acquiratur, noua difficultas circa vigeſimam, & hac per nouam demonſtrationem ſcita, reſtat etiam noua alia difficultas circa quadrageſimam, & ſic de aliis.

150. Secundò, intra eandem ſcientiam ſunt plures actus ſcientifici diſtincti ſpecie; ergo & diſtincti ſpecie habitus ſaltim partiales, & conſequenter dabitur aliquis habitus totalis coaleſcens ex illis, quod habeat ſuum augmentum extenſiuum per additionem habitus ad alium habitum etiam partialem. Hæc vltima conſequentia ex ſe videtur conſtare, prima verò ex antecedenti: nam cùm habitus fiant per actus, conſequens eſt, vt per actus ſpecie diuerſos producantur habitus ſpecie diuerſi. Antecedens autem probatur: nam in Philoſophia, verbi gratia, actus quo demonſtratur mixtum eſſe corruptibile ex eo quòd conſtat ex contrariis, eſt ſpecie diſtinctus ab eo, quo demonſtratiuè oſtenditur ignem eſſe leuem ex paucitate materiæ, & terram eſſe grauem ob multitudinem materiæ, quam habet, quandoquidem verſantur circa diſtincta obiecta formalia, & per diſtinctum medium; quod quidem ſatis eſt ad diſtinctionem ſpecificam in ipſos actus refundendam.

151. Tertiò habitus ſcientificus circa vnam concluſionem poteſt intendi & corrumpi, non intenſo, & corrupto circa aliam: ergo ſignum eſt, habitum inclinantem in vnam non eſſe eandem qualitatem, & habitum cum eo, qui inclinant in aliam, & conſequenter extenſionem eiuſdem ſententiæ ad plures concluſiones non fieri, niſi per additionem nouæ qualitatis. Hæc vltima conſequentia ſatis ex ſe patet, prima verò liquet: nam idem ſimplex habitus non poteſt intendi, & non intendi, corrumpi, & non eo corrumpi. Antecedens autem quoad intenſionem probatur: nam ſæpè quis penetrat magis ac magis vnam concluſionem non penetrata alia, ac proinde intenditur in eo habitus circa vnam, non verò circa alteram. Quoad corruptionem ſuadetur, quia multoties obliuiſcitur quis vnius, non verò alterius concluſionis, & ideò reſpectu concluſionis omnino oblitæ patitur magnam difficultatem in ea elicienda, ſecùs verò in illa, quam rem omnia retinet, quod quidem ſatis indicat habitum, ſeu facilitatem circa illam deperditum eſſe, non deperdita facilitate circa iſtam.

Confirmatur, quia ſcientia primæ concluſionis non opponitur errori tam actuali, quàm habituali concluſionis, verbi gratia ſexageſimæ: ergo habitus inclinans in aliam. Antecedens non indiget probatione; ſiquidem poteſt quis ſimul habere ſcientiam habitualem primæ concluſionis, & errorem circa ſexageſimam, vt experientia docet. Conſequentia verò probatur, quoniam ſi eſſet idem ſimplex habitus, tunc ſicut ſcientia concluſionis ſexageſimæ opponitur errori circa eandem, illumque expellit, & è contra: ita ſcientia primæ concluſionis opponeretur errori circa eandem ſexageſimam, eumque expelleret, & è conuerſo, cùm eadem qualitas [illegible]em debeat habere contrarium.

152. Quartò, ad hoc vt ſcientia extendatur ad nouas concluſiones, non ſufficit nouus modus: ergo deſideratur noua qualitas. Conſequentia videtur perſpicua: quoniam per illam extenſionem manet illa ſcientia perfectior: ergo ſi hæc maior perfectio non poteſt conuenire illi ratione alienius modi, oportet, vt proueniat ab aliqua noua qualitate ſaltim partiali. Antecedens autem probatur: tum quia per nouam illam extenſionem acquiritur aliqua facilitas, quæ antea non erat, vt experientia conſtat: ergo etiam aliquis nouus habitus in hac facilitate conſiſtens: tum etiam, quia aliàs deperdita ſcientia, ſolius primæ concluſionis, deperderetur quoad entitatem habitus, qui per primam demonſtrationem eiuſdem concluſionis productus fuit, vt ex ſe patet, & conſequenter tota illa reſolueretur in modos extenſionis ad alias concluſiones, qui tunc permanerent.

§. II.

Ex mente Ariſtot. & Angel. Doct. difficultatis nodus expeditur.

153. Dicendum eſt primò, ſcientiam, verbi gratia, & conſequenter quamlibet aliam qualitatem modo dicto extenſibilem, non extendi per additionem qualitatis ad qualitatem: aſſertio hæc ſatis apertè colligitur ex his, quæ ex Ariſt. quæſt. 7. in fauorem noſtræ ſententiæ adduximus, vt intuenti patebit, eamque expreſsè docet D. Thom. 1. 2. quæſt. 54. art. 4. his verbis: *Habitus eſt qualitas ſimplex non conſtituta ex pluribus habitibus, etiamſi ad multa ſe extendat.* Et in ſolutione ad tertium inquit: *Ille, qui in aliqua ſcientia acquirit per demonſtrationem ſcientiam vnius concluſionis, habet quidem habitum, ſed imperfectè: cùm verò acquirit per aliquam demonſtrationem, ſcientiam alterius concluſionis, non aggenerantur ei alius habitus.* Idem docet quæſt. 53. art. 2. ad primum, & 2. 2. q. 24. art. 5. quos ſequuntur Caietanus, Conradus, Medina eadem quæſt. 54. art. 4. Capreolus quæſt. 3. Prolog. art. 1. concl. 1. Ferrara primo contra Gentes, cap. 56. Bergomenſ. dub. 118. & 119. Maior quæſt. 7. Prolog. Henricus quodlib. 9. quæſt. 4. Ægidius 2. part. Prolog. quæſt. 2. Richard. quæſt. 3. Soto in quæſt. 3. Proœmiali Logicæ. Valentia 1. 2. diſp. 4. quæſt. 6. puncto 3. & 1. part. ſuper quæſt. 1. punct. 3. quæſt. 5. Salas 1. 2. tract. 10. diſp. 5. ſect. 1. Vaſquez 1. part. diſp. 2. num. 8. & diſp. 9. num. 2. nec non diſput. 46. num. 32. & 1. 2. diſp. 8. cap. 3. num. 13. & diſp. 80. cap. 3. 4. & 5. Gonçales 1. part. diſp. 3. concluſ. 8. quos omnes, vnico excepto Goncalez, refert, & ſequitur nouiſſime Gregor. Martin. 1. 2. quæſt. 52. artic. n. dub. 2.

154. Probatur ratione deſumpta ex Diuo Thoma articulo quarto iam citato, quæ poteſt ad hanc formam reduci; Eadem proportionali ratione reſpicit, & extenditur habitus ſcientificus ad ſuum obiectum, quo potentia intellectiua, in qua eſt, ad ſuum; ſed potentia intellectiua, licet tendat, & extendatur potentialiter ad plura & diuerſa obiecta materialia; nihilominus reſpicit ea ſub vna, & eadem ratione formali: & ideo quantumuis ad illa extenſa eſt vna, & eadem ſimplex potentia, & qualitas: ergo etiam habitus ſcientificus, quamuis inſpiciat & extendatur habitualiter

Digitized by Google

tualiter ad plura obiecta materialia;nihilominùs reſpiciet illa ſub vna, & eadem ratione formali : & ita ob eandem rationem,quamuis ad illa extendatur,erit vna, & eadem ſimplex qualitas ex diuerſis qualitatibus non coaleſcens.

Conſequentia cum minori ſatis conſtat : maior verò etiam patet, quia habitus ſcientificus eſt perfectio quædam potentiæ intellectiuæ in ordine ad attingendum eius proprium obiectum : omnis autem perfectio proportionatur ſuo perfectibili,& ita debet habere modum attingendi obiectum proportionatum modo quo potentia ſuum attingit.

155. Occurrunt Suarez, & alij huic rationi, reddendo diſparitatem inter potentiam intellectiuam, & eius habitum : nam cum illa habeat vim agendi eminentiorem, & magis vniuerſalem, poterit,etiamſi ſit indiuiſibilis & ſimplex qualitas, extendi ad omnia obiecta per ſe ab eadem inſpecta : habitus verò, verbi gratia,ſcientificus,eſt principium agendi magis limitatum, ac proinde non habens prædictam eminentiam; & ideo nequit idem habitus abſque eo quòd illi ſuperaddatur alius & alius habitus partialis,extendi ad omnia obiecta ipſius. Explicatque hoc ipſum Granado ex eo quòd prædictus habitus reſpicit diſtincta obiecta partialia, & ita ex multiplicatione illorum debet etiam partialiter multiplicari.

Sed contra, quia licet hinc colligitur habitum ſcientificum habere obiectum minùs amplum, non tamen quòd non reſpiciat illud, ad eum proportionalem modum, quo potentia intellectiua reſpicit proprium obiectum magis amplum,magiſque vniuerſale: alioqui non perficeret illam proportionatè ad ſuam naturam,& modum,quo ipſa perfici petit : ergo ſicut intellectus, licet reſpiciat plura obiecta materialia, quàm habitus : nihilominùs reſpicit omnia illa ſub eadem ratione formali magis ampla, & ideo eſt vna ſimplex qualitas; ita habitus ſcientificus reſpiciet ſua pauciora obiecta ſub vnica etiam ratione formali minùs ampla, & ſic erit etiam ſimplex qualitas.

156. Confirmatur, nam ſpecies intelligibilis Angelica habet obiectum minus amplum, quàm intellectus Angelicus, & nihilominùs, quia perficit illum proportionatè ad eius naturam, ideo per modum ſimplicis qualitatis reſpicit omnia obiecta materialia per illam repræſentata ſub eadem ratione formali : ergo licet habitus ſcientificus extendatur ad pauciora obiecta,quàm intellectus; attamen quia perficit illum proportionatè ad modum operandi ipſius, ideo reſpiciet prædicta obiecta ſub eadem ratione formali, & per modum ſimplicis qualitatis.

Ex quo etiam id, quod addit Granado, manet impugnatum, quia illa habitudo, quam dicit habitus ſcientificus ad prædicta obiecta materialia & partialia illius, licet ſufficiat ad diuerſificandos actus, qui ab eo procedunt, materialiter ſumptos,non tamen ad diuerſificandum ipſum habitum, qui eſt principium illorum : nam principium non diuerſificatur ex diuerſis effectibus, vel ex diuerſis obiectis materialibus ipſorum : ſicut ob eandem proportionalem rationem, nec diſtinctio habituum intellectualium, aut obiectorum, ad quæ tendunt, valet diuerſificare potentiam intellectiuam, quæ comparatur ad ſingulos habitus, ſicut principium ad effectum, vel ſicut principium vniuerſalius ad principia minus vniuerſalia.

157. Secundò probatur ratione, quam innuit S. Doct. nam illæ qualitates, ex quibus coaleſceret vna ſimpliciter ſcientia totalis, & extenſa ad omnes concluſiones ſub illa contentas, nec diſtinguerentur ſolo numero,nec etiam ſpecie : ergo,&c. Antecedens quoad priorem partem patet : nam vt ſuo loco diximus,duo accidentia ſolo numero diſtincta, non poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto.

Quoad ſecundam verò partem probatur, quoniam nec poſſent vniri per continuationem : tum quia vnio hæc ſolùm conuenit quantitati, & ratione illius ſubſtantiæ, & qualitatibus, ex eo quòd ad illam deſiderantur partes, quæ ſint extra partes, vt in Logica diſp.13.quæſt.3. diximus:tum etiam,quia vt ex Ariſt.& D.Thom. 5.Phyſic.diſp.23.num.23. aſſeruimus, ea, quæ ſunt diſtinctæ ſpeciei,non poſſunt continuari,& ideo ad continuitatem motus indiſpenſabiliter deſideratur vnitas ſpecifica termini.

158. Nec etiam poſſunt vniri per modum actus, & potentiæ : nam quod in vno ordine eſt actus, nequit in eodem habere rationem potentiæ, ſicut quia forma ſubſtantialis eſt actus in ordine eſſentiæ ſubſtantialis, in hoc ordine non habet rationem potentiæ reſpectu alterius actus ſubſtantialis, benè tamen in alio ordine, ſcilicet ſubſiſtendi, vel exiſtendi, vt 1.Phyſic. diſp.3. num.51. diximus : quare cùm quæuis ex his qualitatibus ſuperuenientibus in ordine extenſiuo ſit actus, & forma accidentalis, non poteſt in eodem ordine habere rationem potentiæ; & conſequenter non poterunt inter ſe vniri aliquo genere vnionis ad conſtituendam vnam, & eandem ſcientiam.

Reſpondent aduerſarij, ſupereſſe alium modum vnionis, ratione cuius omnes hi habitus inter ſe vniantur ad componendum vnum, & eundem ſimpliciter habitum ſcientificum,ſcilicet per quandam ſubordinationem, ſeu coordinationem inter ſe; hanc autem ſubordinationem eſſe duplicem; primam effectiuam, qualis eſt inter partiales habitus inclinantes ad ſubordinatas concluſiones : nam tunc qualitas inclinans in vnam producit qualitatem inclinantem in aliam : ſecundam verò obiectiuam, quatenus omnes illæ dicunt reſpectum ad idem obiectum totale.

159. Sed contra : nam in primis vnio illa effectiua nihil refert ad hoc, vt illi habitus producens, & productus conſtituant vnum ſimpliciter habitum ſcientificum, quinimò ratio cauſæ efficientis, & effectus præciſè ſumpta, potiùs tendit ad diſtinctionem, & multiplicitatem quàm ad vnionem, & vnitatem, ſiquidem idem nequit eſſe cauſa ſui ipſius.

Deinde poſterior vnio ex parte eiuſdem obiecti, vel conuincit habitum ſcientificum eſſe vnam & eandem ſimplicem qualitatem,cùm habitus non multiplicentur, vel diſtinguantur, niſi iuxta multiplicitatem,& diſtinctionem ſui obiecti formalis, & totalis; vel nihil ad rem conducit : nam ſi vnitas obiectorum non eſt tanta, vt eadem qualitas poſſit in omnia illa tendere, qualiter erit tanta,vt qualitates aliàs diuerſæ, nihilominus in ordine ad talia obiecta, ita inter ſe vniantur,vt vnum per ſe facere poſſint? etenim ſi verè omnia illa obiecta conſtituunt vnum, & idem obiectum in eſſe ſcibilis, poterit eadem qualitas ad ea terminari : ſi verò illud non conſtituant, nequibit in ordine ad ipſa collectio hæc quantitatum vnam, & eandem ſcientiam conſtituere. Sed circa hæc videantur omnino ea, quæ in Logica diſp.19. quæſt.4. per totam circa vnitatem, & diſtinctionem ſcientiarum diximus : nam ex ibidem dictis hæc valdè pendent.

160. Dicendum eſt ſecundò, extenſionem ſcientiæ, & aliarum ſimilium qualitatum fieri per additionem noui cuiuſdam modi maioris actualitatis, & perfectionis : hæc eſt D. Thom. art.4.ad 3. quæſt.54. iam citatæ vbi poſtquam dixit, quòd cùm quis acquirit per

Digitized by Google

per aliquam demonſtrationem ſcientiam alterius concluſionis, non aggeneratur in eo alius habitus ſubdit: *Sed habitus qui priùs inerat, fit perfectior, vtpotè ad plura ſe extendens:* & quæſt.53. vbi ſuprà, his verbis: *Habitus ſecundùm ſe conſideratus, eſt forma ſimplex, & ſecundùm hoc non accidit ei diminutio, ſed ſecundùm diuerſum modum participandi, qui prouenit ex indeterminatione potentiæ ipſius participantis, quæ ſcilicet diuerſimodè poteſt vnam formam participare, vel quæ poteſt ad plura vel ad pauciora extendi.* Vnde S. Doct. ſequuntur eius diſcipuli.

161. Ratio autem potiſſima huius aſſertionis deſumitur ex his, quæ ex eodem S. Doctore aſſertione præcedenti diximus: nam cùm habitus ſcientificus (quod idem proportionaliter de aliis qualitatibus huius augmenti capacibus dicendum eſt) extenditur per nouam demonſtrationem ad nouam concluſionem, manet in ſe intrinſecè perfectior & actualior, & ideo vſque dum extendatur ad omnes, non eſt in ſtatu perfecto: at maiorem hanc perfectionem non habet per additionem alicuius nouæ qualitatis, etiam partialis: ergo per additionem alicuius modi, quia non ſupereſt aliquid aliud, quod ei ſit extrinſecè actualius in ordine ad prædictam extenſionem.

Confirmatur ratione, quam idem Angel. Doct. locis citatis num.123. huius diſput.innuit; nam ſicut qualitas intenſibilis habet ſuam latitudinem propriè intenſiuam per ordinem ad ſubiectum,ita habet ſuam latitudinem extenſiuam per ordinem ad obiectum, vel aliquid aliud, à quo ſpecificatur, iuxta ea, quæ in diſp. num.59. diximus; ſed ad priorem latitudinem requiritur,& ſufficit ſuperaddi nouum quendam modum intenſionis, & maioris radicationis: ergo ad latitudinem extenſiuam deſiderabitur, & ſatis erit ſuperadditio noui modi extenſionis, ratione cuius ad noua obiecta extendatur.

§. III.

Obiectiones contra dicta, & enodatio earum.

162. SEd obiicies primò,rationem factam pro prima aſſertione,vel probare non eſſe addendum habitui ſcientifico aliquem nouum, & intrinſecum modum, ratione cuius extendatur ad nouam concluſionem; vel non conuincere eſſe ſimplicem habitum ex aliis partialibus habitibus minimè coaleſcentem: etenim ſicut intellectus non indiget noua & partiali potentia intellectiua,ita nec nouo modo ad hoc, vt extendatur ad quodlibet obiectum ſibi connaturale, vt ſuprà tetigimus, & communiter docent Philoſophi:ergo ſicut ob proportionem, quæ eſt inter habitum ſcientificum, & intellectum in quo recipitur,non eſt admittenda in habitu additio noui habitus partialis integrantis vnum, & eundem habitum totalem, ita ob eandem proportionem nec additio noui modi.

Quòd ſi hæc proportio non tollit quominus habitus componatur ex ſua entitate,& modis ſuperuenientibus, non obſtante quòd talis compoſitio non inueniatur in intellectu, quia ipſe eſt potentia magis eleuata: ita propter eandem rationem non repugnabit dari compoſitionem ex diuerſis habitibus partialibus in aliquo vno habitu totali etiam ſi ſimilis compoſitio non reperiatur in intellectu.

163. Secundò obiicies, ſecundam rationem pro eadem prima aſſertione adductam conuincere etiam non eſſe addendos prædictos modos: nam ſi diſtinguantur ſolo numero, non poterunt eſſe in eodem habitu ſcientifico, aut in eodem intellectu: ſi verò ſpecie,non valebunt vniri, vel inter ſe,vel cum ipſo habitu, ad conſtituendam vnam per ſe ſcientiam: nam etiam ipſe habitus, & quiuis ex his modis in ordine extenſiuo ad proprium obiectum, habent rationem actus, & formæ accidentalis: ergo ſicut ob hanc rationem non poterat vnus ex illis habitibus ſe habere per modum potentiæ reſpectu alterius in hoc ordine extenſiuo,ita ob eandem,nec vnus modus reſpectu alterius, nec habitus reſpectu modorum.

Tertiò obiicies: nam vt communiter docent Thomiſtæ, relatio paternitatis terminata ad priorem filium extenditur ad poſteriorem, abſque variatione aliqua intrinſeca, per ſolam connotationem filij poſteriùs geniti: ergo idem etiam dicendum erat in habitu ſcientifico terminato ad priorem concluſionem, & poſtea extenſo ad aliam. Patet conſequentia: nam ſicut habitus ſcientificus non extenditur ad nouam concluſionem,niſi præcedente noua demonſtratione: ita nec paternitas extenditur ad poſteriorem filium, niſi præcedat noua generatio illius: ergo ſi ex hoc quòd relatio connotet prædictam generationem, & filium genitum, extenditur ad illum, abſque variatione aliqua intrinſeca, fiet inde, vt etiam habitus extendatur ad nouam concluſionem per hoc præcisè quòd connotet nouam demonſtrationem, nouamque concluſionem ſcitam.

164. Ad primam ex his obiectionibus reſpondetur negando antecedens, & ad probationem conceſſo antecedenti neganda eſt conſequentia: nam potiùs proportio intellectus & habitus ſcientifici petit oppoſitum, cuius ratio eſt, quòd habitus acquiſitus (de quo loquimur) debet habere talem proportionem cum intellectu modo reſpiciendi, vt intellectus, quippè proprietas fluens ex eſſentia animæ inuariabiliter reſpiciat per modum potentiæ proprium obiectum, & ita ex vi primæ productionis habeat omnem extenſionem,quam circa illud poteſt habere; habitus verò ita reſpiciat proprium obiectum proportionatè ad modum reſpiciendi intellectus, vt ſimul conſeruet non eſſe proprietatem eſſentiæ ab illa fluentem, ſed effectum eiuſdem intellectus mediis actibus illius.

165. Quare cùm quiuis actus ſpecie materiali ab aliis diſtinctus,per quem habitus fit, & extenditur,ſit ita limitatus, vt ſecundùm ſe non extendatur ad obiectum materiale alterius, ſeu in eſſe rei conſideratum: omnes tamen formaliter conſiderati attingant idem formale obiectum in eſſe ſcibilis: conſequens eſt, vt ex quo capite quilibet attingit non diuerſum, ſed idem obiectum formale in eſſe ſcibilis, quilibet poſſit efficere non diuerſum, ſed eundem prorſus habitum ſecundùm ſpeciem,& ita ſi inueniat illum productum, nullum habitum efficiet, ne vel idem ſemel factum iterum reproducatur, vel duo accidentia ſolo numero diſtincta ſint ſimul in eodem ſubiecto, & ex quo capite vnus ex prædictis actibus non ſe extendet ad obiectum materiale alterius, ſeu ad obiectum illius in eſſe rei conſideratum, neque producere habitum vt extenſum ad tale obiectum: & ideo deſideratur nouus modus extenſionis in prædicto habitu, ratione cuius extendatur ad prædictum obiectum, nouuſque actus illud attingens.

Ad ſecundam dicendum eſt, prædictos modos diſtingui inter ſe ſpecie in eſſe rei, quia, vt modo dicebamus,correſpondent,& fiunt per actus ſimiliter ſpecie diuerſos:& ad probationem in contrarium reſpondetur,vniri inter ſe per identitatem,quia licet omnes illi diſtinguantur ex natura rei, & ſecluſo intellectu, attamen identificantur in eadem entitate habitus, cuius ſunt modi, ſeu, vt meliùs dicamus, cuius ſunt modales quædam formalitates.

166. Adde,

Digitized by Google

166. Adde, quòd licet non identificarentur in habitu, nihilominùs ſaltim vniuntur cum illo tanquam modus cum re modificata, & tanquam actualitas cum re actuabili, ita vt pertineat ad eandem lineam, ex eo quod modus extenſionis reducitur ad lineam habitus, & ita vnientur per ſe in quodam tertio, ſcilicet in prædicto habitu, vnde negandum eſt, quòd habitus in ordine extenſiuo habeat rationem actus, quia potiùs eſt quid potentiale, & actuabile: nam ſicut extenſio incipit formaliter à modo, ita extenſibilitas ab habitu, qui ſecundùm ſuam entitatem non eſt extenſus, ſed extenſibilis, ex eo quòd ad extenſionem formalem prærequiritur, vt priùs inclinet ſecundùm ſuam entitatem ad obiectum formale,& ad illud obiectum materiale,quod ex vi demonſtrationis productiuæ illius fuit ſcitum.

Ex quo etiam conſtat, nihil referre, ſi contra hoc obiiciatur, quòd ſi hæc vnio in quodam tertio, & communi ſubiecto ſufficit ad vnitatem per ſe modorum in illo,etiam ſufficiet vnio partialium habituum, verbi gratia,logicalium cum vno & eodem communi ſubiecto, ſcilicet intellectu ad vnionem per ſe illorum,& ita corruit ſecunda ratio,quam prō aſſertione adduximus.

Nam ratio diſparitatis ex dictis apertè conſtat: etenim modi extenſionis reducuntur ad lineam habitus, & non vtcumque, ſed adhuc intimiùs, quàm modus intenſionis, ex eo quod habitui ſcientifico eſt intimior ordo ad obiectum quàm ad ſubiectum, & ideo non mirum quòd omnes illi poſſint in habitu tanquam in vnico tertio per ſe vniri: intellectus verò,& habitus ſcientifici conſtituunt diuerſas lineas totales,quarum neutra ad aliam reducitur,& ita vnio habituum cum intellectu, tanquam cum tertio, ſeu communi ſubiecto,non verò vnio tendens ad conſtituendum aliquod per ſe vnum: ſecùs verò vnio horum modorum cum habitu: nam ſicut vnio per ſe duorum ad inuicem petit,quòd pertineant ad eandem lineam, ita vnio duorum cum tertio exigit ea pertinere ad eandem lineam cum eodem tertio.

167. Ad tertiam, conceſſo antecedenti, neganda eſt conſequentia: & ad eius probationem negandum ex eodem modo requiri generationem ſecundi filij ad hoc, vt relatio actu, & in exercitio extendatur ad illum, ac requiritur demonſtratio nouæ concluſionis ad hoc, vt ſcientia maneat ad illum, extenſa: nam generatio illa non requiritur, niſi tanquam connotatum ad hoc, vt relatio, quæ quantum eſt de ſe, præhabebat vim ad hanc extenſionem, & non extendebatur ex defectu poſitionis termini, habeat eo poſito ad illum extendi: demonſtratio verò deſideratur ad hoc,vt ſcientia,quæ etiam quantum eſt de ſe,non extendebatur ad prædictam concluſionem, extendatur ad illam.

Ratio autem huius, quoad ſcientiam patet ex dictis: quoad relationem etiam conſtat, quia ſicut potentia viſiua,verbi gratia,fit per eandem actionem,per quam animal, & per naturalem reſultantiam ab illo: & ideo vel non reſultat, vel reſultat cum omnimoda extenſione, quam naturaliter poteſt habere in ordine ad ſuum obiectum, ita quia relatio fit per eandem actionem, per quam fit fundamentum, & per naturalem dimanationem ab illo; vel non reſultat, vt dum non adeſt aliquis terminus; vel ſi reſultat, debet reſultare cum omnimoda extenſione,quantum eſt de ſe, quæ ei competere poteſt.

168. Et ſicut poſſibilitas viſibilium tantùm eſt connotatum quoddam deſideratum ad hanc extenſionem potentiæ viſiuæ,& dato per poſſibile, vel impoſſibile, quòd deeſſent, vel augerentur viſibilia quoad poſſibilitatem, tunc potentia viſiua non pateretur intrinſecam mutationem, ſed deſineret extendi ad ea, quæ iam non eſſent viſibilia, & denuò extēderetur ad noua viſibilia propter diuerſam illam connotationem obiectorum: quia per accidens eſt ad intenſionem illius, quòd dentur tot, vel tot viſibilia, dummodò adſint viſibilia ſufficientia ad eam terminandam: ita poſitio filij, aut filiorum, eſt connotatum ad hoc, vt relatio paternitatis terminetur, vel extendatur ad illos, & ex eo quòd ponantur duo, vel tres,aut plures,vel pauciores, non ideo patitur intrinſecam mutationem, dummodo ſemper maneat aliquis filius,atque adeò ſi generetur ſecundus extendetur ad illum ſine ſui mutatione, ex eo quòd ipſa iam præhabebat quidquid ex parte ſui deſiderabatur, & ſolùm deerat prædictum connotatum: & ſi aliquis ex iam genitis pereat, tunc ex defectu prædicti connotati deſinet ſine intrinſeca ſui variatione ad illum extendi.

§. IV.

Reſpondetur argumentis in initio adductis.

169. AD primum ex teſtimonio D.Thomæ petitum concedimus cum eodem ſancto Doctore,extenſiuum augmentum habitus ſcientifici fieri per additionem,non tamen qualitatis ad qualitatem,ſed noui modi vnà cum præexiſtenti permanentis: & ita in hoc diſtinguitur augmentum propriè intenſiuum ab extenſiuo, quòd in illo modus minoris radicationis non permanet adueniente modo maioris radicationis:in hoc verò non eſt neceſſarium deperdi priorem modum inclinantem in vnum obiectum materiale, quando aduenit alius inclinans in aliud: quia non ſunt incompoſſibiles inter ſe, vt ex dictis conſtat.

Vnde, quando quis aſſentitur alicui concluſioni, & ex hac actu cognita deducit aliam, tunc ſicut ſimul adeſt aſſenſus vtriuſque, ita & modi extenſionis per vtramque producti: quod quidem ſatis indicat modum intenſionis ſuperuenientem non continere priorem,eo modo, quo calor vt ſex continet calorem vt quinque.

Ad primam verò rationem diſtinguenda eſt maior, & ſi ſenſus ſit, quòd habitus ſcientificus datur ad facilè vincendas difficultates pertinentes ad diuerſos actus, & obiecta formalia, & adæquata, concedenda eſt; ſecùs verò ſi ſenſus fuerit, quod detur ad vincendas difficultates pertinentes ad diuerſos actus, vel obiecta materialia, & inadæquata, & eodem proportionali modo debet diſtingui minor & concedi ſi intelligatur de diuerſis difficultatibus materialibus, negari verò ſi intelligatur de diuerſis difficultatibus (vt ſic dicamus) formalibus,quæ ſolum proueniunt ex ſola formali obiectiua,& adæquata ratione: & ad probationem minoris ſolùm concludere, quod acquiſitâ ſcientiâ circa primam concluſionem ſupereſt noua difficultas materialis circa aliam, non verò formalis, & adæquata, ex qua ſola prouenit diſtinctio, & multiplicatio habituum.

170. Ad ſecundam diſtinguendum eſt antecedens, ſunt plures actus diſtincti ſecundùm ſpeciem materialiter, & in eſſe rei concedendum eſt; formaliter, & in eſſe actus ſcientifici reſpicientis obiectum in eſſe ſcibilis,negandum eſt,& deinde neganda eſt vtraque conſequentia: nam vt eſſent legitimæ, deberet antecedens eſſe verum in hoc poſteriori ſenſu: quoniam (vt dicebamus) habitus ſcientifici ſecundùm ſuam entitatem, & eſſentiam, non producuntur niſi per actus, vt pertinent per ordinem ſcientificum, ſeu vt reſpiciunt obiectum in eſſe ſcibilis.

Nec

Digitized by Google

Nec contra hoc habet vim probatio antecedentis ibidem adducta: nam demonſtrationes illæ, & actus ſcientifici tantùm diſtinguuntur materialiter, & in eſſe rei, non verò formaliter, quia ratio adæquata, & formalis, ſub *qua* eſt vna, & eadem ſecundùm ſpeciem atomam, & conſequenter media, & principia illa formaliter ſumpta, non diſtinguuntur ſpecie, vt conſtat ex his, quæ latiùs in Logica diſp. 19. quæſt. 4. per tot. diximus.

171. Ad tertium negandum eſt antecedens, intellectum de habitu ſecundùm ſuam entitatem, quia ad ſummum poteſt perire modus maioris intenſionis, vel extenſionis, quando remanet habitus circa aliquam concluſionem.

Et ad probationem patet ex dictis: nam illa difficultas in elicienda concluſione, cuius quis eſt oblitus, non eſt formalis proueniens ex defectu inclinationis, & facilitatis ad obiectum formale ſpecificans, ſed materialis, & orta ex obiecto materiali, ac proinde ex defectu modi extenſionis complentis, & perficientis intra propriam lineam facilitatem illam prouenientem ab habitu: vnde adueniente prædicto modo, & trahente habitum ad hoc, vt incliner, & extendatur illud obiectum materiale, vincetur prædicta difficultas, non quidem ex eo quòd ſolus habitus, aut ſolus modus illam deuincant, ſed habitus, vt terminatus per prædictum modum.

Ad confirmationem concedendum eſt antecedens, intellectum de oppoſitione perfecta, & actu inferente expulſionem alterius oppoſiti; ſed neganda eſt conſequentia, & ad probationem negandum eſt antecedens: quia ſcientia, & error habitualis, non ſunt incompoſſibilia, niſi vt ſunt ſub ſtatu perfecto, vel vt vtrumque extenditur ad idem obiectum materiale: quandoquidem niſi ad illud extendatur, non ſunt hi habitus, ſaltim quoad illud obiectum ſub actualitate, & eſſe perfecto: vnde, licet habitus non opponantur, & expellant ſe actu præciſè ratione modi, benè tamen, vt ſubſunt prædictis modis.

172. Ad quartum negandum eſt antecedens, & ad primam probationem patet ex dictis, facilitatem illam tantùm eſſe materialem, non verò formalem, & in ordine ad obiectum adæquatum ſpecificans, & ita non eſſe nouam facilitatem arguentem nouum habitum etiam partialem, ſed nouam extenſionem eiuſdem facilitatis, ſeu nouam facilitatem modalem.

Ad ſecundam verò probationem reſpondetur, deperdito habitu, vel modo extenſionis circa primam concluſionem, deperdi adæquatè, quoad omnes modos: nam hoc ipſo, quòd neſciat quis reſoluere concluſionem vſque ad prima principia illius ſcientiæ, ſi talis ſcientia non ſit alteri ſubalternata, vel ſaltim, vſque ad primam concluſionem illius ſcientiæ, quæcunque illa ſit, oportet ſcientiam illam adæquatè perire, vt communiter docent Dialectici.

Adde, quòd ſi verum eſt, non omnes concluſiones pendere à prima, poſſet aliter occurri huic probationi, negando ſequelam, quia ad permanentiam habitus ſecundùm ſuam entitatem eſſet tunc per accidens, quòd remaneat ſcientia primæ concluſionis, dummodò remaneat ſcientia aliarum: ſiquidem ipſe ex ſuis meritis præciſè ſumptis, ſolùm inclinat in obiectum formale: & hæc inclinatio poteſt remanere, dum ſcientia aliarum concluſionum permanſerit, & ita ſolùm corrumpetur modus extenſionis circa primam concluſionem, qui vnà cum prædicto habitu per primam demonſtrationem fuit generatus.

173. Illud tamen in fine huius diſputationis aduertendum ſupereſt, ſcilicet ab aliquibus in præſenti inquiri, tum, quomodò motus alterationis continuetur, an ſcilicet per indiuiſibilia ab illo realiter diſtincta; an verò ſine illis, & plura huc ſpectantia: tum etiã, an qualitates habeant terminum ſuæ magnitudinis, & paruitatis. Cæterùm, quia primum illud ſatis conſtat ex his, quæ lib. 6. Phyſ. diſp. 25. diximus, & de ſecundo etiam liquet ex his, quæ ibidem diſputatione 26. aſſeruimus, ideo ab illis pro nunc abſtinendum.

DISPVTATIO V.

DE NVTRITIONE.

1. POſtquam Ariſtotel. egit de generatione, & alteratione ad eam prærequiſita, agit ſtatim de augmentatione, & nutritione ad rem iam genitam ſubſecutis, ideòque nos vnà cum illo præſentem diſputationem excitamus: quia verò nutritio, & augmentatio ita inter ſe comparantur, vt illa ordine naturæ prior ſit, hæc verò poſterior: ideo primo loco de nutritione diſſerimus: & licèt de ea plura poſſent inquiri, nihilominùs in præſenti ſolùm agemus de illa, vel ſecundùm quod concomitatur augmentationem: ſecundùm quam rationem de ipſa in præſenti Ariſt. præcipuè diſſeruit: vel ſecundùm ea, quæ aliqualiter circa eadem idem Philoſophus innuit, dicturi poſtea in libris de Anima de cæteris quæ ibidem diſcuti ſolent.

QVÆSTIO PRIMA.

AN SIT NVTRITIO, ET IN QVA ACTIONE; ET mutatione conſiſtat?

QVia nutritio, ſicut & generatio poteſt dupliciter conſiderari: primò, vt habet rationem actionis, ſecundò, vt eſt mutatio: ideò in titulo non ſolùm inquiritur in qua actione, ſed etiam in qua actione & mutatione conſiſtat, vt ita natura eius meliùs dignoſci poſſit.

§. I.

Ex mente Ariſt. & D. Thom. quæſtio quoad priorem eius partem deciditur.

2. DIcendum eſt primò, reuerà dari nutritionem. Ita Ariſt. in hoc libro c. 5. & 2. de Anima text. 43. & 47. D. Auguſtinus lib. de vera religione,

qui habetur in primo tomo capite 40. his verbis: *Alimenta carnis corrupta, id eſt amittentia formam ſuam, in membrorum fabricam migrant.* D.Thom.in 2.diſt.30 q.2.art.1. in 4.diſt.44.q.1. art. 2. quæſtiuncula 4. & in hoc libro cap. 5. & 1 p.q.119.ar.1.vbi poſtquam oppoſitam ſententiam dixit eſſe multipliciter irrationabilem, concludit: *Et ideò dicendum eſt, quòd alimentum verè conuertitur in veritatem humanæ naturæ, inquantum verè accipit ſpeciem carnis, & oſſis, & huiuſmodi partium: & hoc eſt quod dicit Philoſophus in 2. de Anima, quòd alimentum nutrit, in quantum eſt potentia caro.* Quos ſequuntur omnes Theologi,& Philoſophi contra Magiſtrum in 2. diſt. 3.

3. Probatur primò, ratione deſumpta ex Ariſt. & D. Thom citatis: nam experimur animalia deperdere per continuam actionem caloris naturalis partem ſubſtantiæ, quam habent: maximè verò dum in grauem morbum incidit, poſtea verò mediante alimento nouas partes ſubſtantiæ acquirere, per quarum acquiſitionem damnum illud reparatur: ergo ſignum eſt alimentum illud verè tranſire in ſubſtantiam aliti, & conſequenter dari ibidem veram nutritionem in hoc tranſitu,ſeu conuerſione conſiſtentem (vt ſtatim explicabimus.) hæc vltima conſequentia ex ſe patet: prima verò ex antecedenti, quia mediante alimento non poſſet damnum illud reparari, nouaque pars ſubſtantiæ viuæ acquiri, ſi alimentum ſub propria ſpecie maneret, & in ſubſtantiam viuam aliti non conuerteretur.

Secundò, probatur ratione S. Doctoris 1. par. vbi ſuprà, quia virtus actiua quæ eſt in ſemine animalis, vel viuentis, ad generandum aliud viuens, aut animal, eſt quædam impreſſio deriuata ab anima generantis, vt ex ſe conſtat: ergo ſicut ex virtute, quæ eſt in ſemine deriuata à viuente, vel animali, verè introducitur forma viuentis, aut animalis in materia, ita multò magis poterit anima ſeu animal, per alimentum ſibi coniunctum introducere propriam formam, ac proinde alimentum illud conuertetur in ſubſtantiam aliti, dabiturque ibidem vera nutritio.

Hæc poſterior conſequentia non indiget probatione, prior verò etiam conſtat, qui non poteſt ſemen eſſe maioris virtutis in agendo, quàm ipſa anima, à qua deriuatur: ſi ergo ex virtute ſeminis verè aſſumit aliqua materia formam animalis, multò magis poterit ipſa anima in alimentum coniunctum operari,& illud in propriam ſubſtantiam per potentiam nutritiuam conuertere.

Sed obiicies cum Magiſtro illud Matthæi.15. Omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & per ſeceſſum emittitur: ſed quod ſic emittitur, non tranſit in ſubſtantiam aliti,vt ex ſe conſtat,& communiter docent Philoſophi,& Medici: ergo,&c.

4 Secundò, ſi alimentum tranſiret in ſubſtantiam aliti, tunc quidquid in animali deperditur, reſtaurare poſſet per illud,ſed hoc eſt falſum: ergo, & cætera. Sequela videtur certa, quia tantum poſſet ſumi de alimento, quantum deperditum eſt de animali. Minor verò etiam videtur perſpicua, quia aliàs poſſet animal per ſumptionem alimenti contra mortem ſe perpetuò tueri, ita, vt numquam per reſolutionem, & conſumptionem humidi radicalis periret quod tamen vt experientia conſtat,eſt apertè falſum.

Tertiò, quia vt Medici communiter teſtantur, humidum radicale ad veritatem naturæ humanæ pertinens reſtaurari nequit, ſed eo pereunte perit etiam animal: ſi autem alimentum in ſubſtantiam viuentis conuerteretur, poſſet vtique reſtaurari per conuerſionem illius in ipſum humidum radicale: ergo, &c.

Ad primam ex his obiectionibus reſpondet D. Thom. 1. par. vbi ſuprà, in hæc verba: *Dicendum quòd Dominus non dicit, quod totum quod in os intrat, per ſeceſſum emittatur, ſed oportet quod de quolibet cibo aliquid impurum per ſeceſſum emittatur: vel poteſt dici, quod quidquid ex alimento generatur, poteſt etiam per calorem naturalem reſolui, & per poros quoſdam occultos emitti, vt Hieronymus exponit.*

Ad ſecundam neganda eſt ſequela, & ad probationem occurrit D. Thom. loco proximè citato, his verbis: *Dicendum, quòd omnis virtus in corpore paſſibili per continuam actionem debilitatur, quia eiuſmodi agentia etiam patiuntur,& ideò virtus conuerſiua in principio quidem tam fortis eſt, vt poſſit conuertere non ſolùm quod ſufficit ad reſtaurationem deperditi, ſed etiam ad augmentum: poſtea verò non poteſt conuertere niſi quantum ſufficit ad reſtaurationem deperditi, & tunc ceſſat augmentum: demùm nec hoc poteſt, & tunc fit diminutio deinde deficiente huiuſmodi virtute totaliter, animal moritur, ſicut virtus vini conuertentis aquam admixtam paulatim per admixtionem aquæ debilitatur, vt tandem totum fiat aquoſum, vt Philoſophus exemplificat 1. de generatione.*

5 Ad tertiam conceſſa maiori neganda eſt minor, cuius rationem tradit Angel. Doct. loco citato in ſolutione ad 3. dicens. *Ad humidum radicale intelligitur pertinere totum id, in quo fundatur virtus ſpeciei: vnde ſi ſubtrahatur, reſtitui non poteſt, ſicut ſi amputetur manus, aut pes vel aliquid huiuſmodi: ſed humidum nutrimentale eſt, quod nondum prouenit ad ſuſcipiendum perfectè naturam ſpeciei, ſed eſt in via ad hoc ſicut eſt ſanguis,& alia huiuſmodi: vnde ſi talia ſubtrahantur, remanet adhuc virtus ſpeciei in radice, quæ non tollitur.* Sed de his iterum in lib. de Anima ſermo ex parte redibit, vbi explicabimus in quo ſenſu dicatur ſanguinem, & alia huiuſmodi, non participare perfectè naturam ſpeciei. Et hæc de prima quæſtionis parte.

§. II.

Reſolutio quæſtionis quoad ſecundam eius partem.

6. VT autem deciſio ſecundæ partis huius quæſtionis meliùs capiatur, prænotandum eſt cum Galeno libr. 4. de vſu partium, cap. 5. plures alterationes, & mutationes interuenire ad hoc, vt animal nutriatur, vel augeatur. Cæterùm, quia de his latiùs in libris de Anima dicendum eſt, ideo eas in præſenti non numerabimus.

Dicendum eſt ſecundò, quamuis plures, & diuerſæ alterationes, & mutationes præcedant nutritionem, vt maſticatio, concoctio cibi, & cætera, de quibus in libris de Anima latiùs dicemus: nihilominus nutritio, prout eſt actio & productio, conſiſtet in alteratione illa, per quam alimentum virtute potentiæ nutritiuæ, & animæ, vltimatè diſponitur ad hoc, vt conuertatur in ſubſtantiam viuam aliti: at vt habet rationem mutationis, eſt tranſitus materiæ eiuſdem alimenti in ſubſtantiam viuam aliti. Aſſertio hæc quoad vtramque partem eſt Diui Thomæ locis 2. Phyſicorum diſput. 20. num.21. & 72.citatis: quoad priorem verò eſt communis inter omnes Philoſophos.

7 Et in primis quoad primam partem, ſcilicet quòd nutritio, vt actio conſiſtat in prædicta alteratione,probatur ratione,quam innuit Ariſt.2. de Anima, & Doctor Angelicus ibidem lectione 7. & 9 necnon 1. part. quæſt. 119. articul. 1. nam ſicut anima eſt principium generandi ſibi ſimile ſecundùm ſpeciem per potentiam generatiuam, ita eſt principium nutriendi animal,vel viuens conuertendo alimentum in propriam ſubſtantiam viuam per potentiam nutriti-

uam

Digitized by Google

nam ac proinde generandi aliquo modo ſibi ſimile ſecundùm vnitatem numericam: ergo ſicut generatio, prout actio, & productio ſimilis ſecundùm ſpeciem, conſiſtit in alteratione illa per quam vltimatè diſpoſitiones antecedentes diſponunt materiam ad recipiendam eandem formam ſecundùm ſpeciem: ita nutritio, prout eſt productio, & actio conuerſiua alimenti in ſubſtantiam aliti, & conſequenter vt eſt actio generatiua, ſeu,vt meliùs dicamus, aggeneratiua ſimilis ſecundùm numerum conſiſtet in alteratione iam dicta, prout vltimatè alterat, & diſponit alimentum in ordine ad receptionem prædictæ formæ.

8. Ex quo etiam ſecunda pars eiuſdem aſſertionis conſtat: nam ſicut generatio ſimilis ſecundùm ſpeciem,prout eſt mutatio, conſiſtit in tranſitu illo, per quod materia diſpoſita tranſit à priuatione formæ viuentis ad eandem formam ſecundùm ſpeciem, ita partialis generatio viuentis ſimilis ſecundùm numerum, prout habet rationem mutationis, conſiſtit in tranſitu illo, quo materia alimenti iam diſpoſita tranſit ad eandem numero formam, per quam alitum viuet.

Diximus *materia alimenti*: nam ſicut pro generatione totali viuentis ſimilis ſecundum ſpeciem, verbi gratia equi, ſolùm poteſt diſponi materia ſeminis, & ideo ſola ipſa poteſt in prima generatione tranſire ad formam equi: ita pro generatione partiali viuentis ſimilis ſecundùm numerum, tantùm poteſt connaturaliter diſponi materia alimenti, ac proinde ſola ipſa poteſt in prædictam ſummam tranſire.

Sed obiicies primò: ignis reuerà nutritur,& tamen nutritio illa non eſt actio productiua ſubſtantiæ viuæ, aut mutatio in eandem ſubſtantiam viuam:ergo de ratione nutritionis non eſt, quòd ſit conuerſio, aut mutatio in ſubſtantiam viuentem aliti. Minor cum conſequentia ſatis patet: maior verò probatur ex eo, quòd ignis conuertit combuſtibilia in propriam ſubſtantiam, per virtutem intrinſecam, ſcilicet per calorem, & propriam formam ſubſtantialem: vnde approximato omninò combuſtibili reparat per conuerſionem eius in propriam ſubſtantiam damnum ſibi à contrariis illatum, & deficiente hoc pabulo deficit ſtatim.

9. Secundò obiicies, quòd aggeneratio viuentis eſt actio conuerſiua in propriam ſubſtantiam viuentis, & mutatio in illam per virtutem intrinſecam; & nihilominùs differt à nutritione: ergo nutritio non conſiſtit in actione, aut mutatione prædictis. Conſequentia cum maiori videntur legitimæ minor verò probatur, quia aggeneratio eſt productio ſubſtantiæ partialis, quæ ſit minor,aut æqualis cum parte ſubſtantiæ deperditæ: nutritio verò eſt productio ſubſtantiæ partialis maioris, quàm ſit illa, quæ deperdita fuit, ex eo quòd ſemper concomitatur augmentationem productiuam maioris quantitatis, & conſequenter petentem, vt actio terminata ad ſubſtantiam,& illam concomitans ſit productio maioris partis ſubſtantiæ: ergo aggeneratio diſtinguitur ſpecie à nutritione. Patet conſequentia, quia ſubſtantia, vt maior diſtinguitur in ratione termini à ſubſtantia minori, vel æquali, & ideo terminat diſtinctas ſpecie actiones, ſicut ob hanc rationem quantitas, vt maior, & minor, illas terminant.

10 Tertiò,contra rationem pro aſſertione factam obiicies, quòd agens, & terminus productus debent diſtingui ſaltim realiter numericè: ergo nutritio non erit conuerſio, aut mutatio in eandem numero ſubſtantiam aliti:Patet conſequentia,quia alioqui terminus illius, neque etiam partialiter numericè diſtinguitur ab agente, ſcilicet à nutriente ſe ipſum: nam cùm ſubſtantia non habeat partes intra propriam lineam, ſed ſolùm intra genus quantitatis, vt in Logica diſputatione 13. num. 30. & deinceps diximus: fieret inde, vt ſi ſemel alimentum conuerteretur per nutritionem in eandem numero ſubſtantiam, quòd terminus ſubſtantialis per illam productus non diſtingueretur,nec etiam partialiter numericè ab ipſo agente, quod ſe nutrit.

Ad primam ex his obiectionibus reſpondetur, ignem, aut quoduis aliud inanimatum propriè, & in rigore loquendo, non nutriri, ſed ſola viuentia, vt docet Ariſtoteles in ſecundo de Anima text. 46 his verbis: *Quoniam autem nihil alitur, niſi participans vitam, animatum vtique erit corpus quod alitur inquantum animatum*. Et D. Thom. ibidem in hæc verba: *Dicit ergo primò, quòd nihil nutritur, quod non participet vitam: omne autem participans vitam eſt animatum: ſequitur ergo, quòd corpus quòd alitur, eſt animatum*. Et infrà: *Conſiderandum eſt autem, quòd nihil propriè nutritur, niſi animatum*: & idem docet in hoc libro lectione 17.

Nec contra hoc obeſt probatio ibidem adducta, quoniam vt diſputatione ſequenti dicemus, actio illa combuſtiua ignis per accidens terminatur ad conuerſionem combuſtibilis in eandem numero ſubſtantiam cum igne generante, per ſe autem ſolùm ad generandum alium ignem, qui ſolùm ſit idem ſecundùm ſpeciem, nutritio autem, quæ propriè, & in rigore habet rationem talis, per ſe tendit ad conuertendum alimentum in eandem numero ſubſtantiam cum nutriente.

11 Ad ſecundam, conceſſa maiori, & minori, neganda eſt conſequentia, quia hîc non loquimur de nutritione, vt diſtincta ab aggeneratione, ſed vt ambit illam:vnde vt optimè notauit Magiſter Bañez in hoc lib. c. 5. q. 1. concl. 3. vnà cum pluribus aliis Thomiſtis,nutritio dupliciter accipi poteſt,vno modo pro qualibet conuerſione alimenti in ſubſtantiam aliti,ſiue ſit maior,ſiue minor, ſiue æqualis,modo tamen infrà à n. 21. dicendo, cum deperditione alimenti,& hoc modo ſumpſit illam Ariſtot.text.41.dum dixit, quòd *Quandiu ſaluum manet animal, etiamſi decretionem ſubeat, alitur, ſed non ſemper accreſcit*: quia vt experientia conſtat, in diſcurſu vitæ aliquando acquiritur ſubſtantia, quæ eſt maior, aliquando ſubſtantia, quæ eſt minor,vel æqualis:alio modo accipitur pro conuerſione cibi in ſubſtantiam aliti, quæ ſit maior quàm illa, quæ deperdita fuit: ſecundum quam rationem ſolum inuenitur nutritio,quando viuens augetur: quare licèt nutritio ſecundum hanc poſteriorem rationem conſiderata, diſtinguatur ab aggeneratione, & eam à ſuo conceptu excludat,quia terminatur ad ſubſtantiam,vt maiorem maioritate radicali virtuali, in potentia, vt infrà magis explicabimus;non tamen ſecundùm priorem,ſecundùm quam à nobis diffinita eſt.

Ad tertiam patebit ex his, quæ infrà quæſt. 3. dicemus.

QVÆSTIO II.

An nutritio realiter diſtinguatur ab augmentatione?

12. POſtquam explicuimus in qua actione, aut mutatione conſiſtat nutritio,reſtat, vt explicemus, an non ſolùm ratione ratiocinata, verum etiam realiter diſtinguatur ab augmentatione? Cuius quæſtionis reſolutionem etſi in Logica ad libros de

Digitized by Google

Anima remiſerimus: quia tamen hîc etiam propriam ſibi ſedem vendicat, & cum his, quæ in hac diſputatione dicuntur, magnam connexionem habet, nec ſine ea nutritionis natura perfectè dignoſci poteſt, ideò anticipata ſolutione promiſſa ſoluimus.

§. I.

Sententia negans.

13. PArtem negantem tuentur Marſil. 1. lib. de Generat. q. 10. Albert. de Saxonia, ibidem q. 9. Venetus cap. 9. eiuſdem lib. Vallesius 5. Phyſ. cap. 2. & contr. 19. ad Tyrones. Probatur primò teſtimonio Ariſt. in hoc lib. c. 5. text. 41. vbi ait: *Etenim ſic differunt nutrimentum, & augmentatio ratione*, & mox iuxta tranſlationem Vatabili ſubditur: *Nutritio idem quod accretio exiſtit, ratio tamen eſt diuerſa*, &c.

Secundò probatur ratione, nam eademmet actio, quæ terminatur ad ſubſtantiam partialem, extenditur ſecundariò ad quantitatem partialem, per quam ſubſtantia ipſa augetur: ergo nutritio, & augmentatio, non erunt duæ actiones realiter diſtinctæ, & conſequenter nec duæ mutationes. Prima conſequentia patet, quoniam actiones non multiplicantur realiter, niſi termini primarij earum multiplicentur: ex quo ſecunda conſequentia etiam conſtat: nam actio, & paſſio & motus, ſiue mutatio, identificantur realiter, atque adeo ſi nutritio, & augmentatio, vt ſunt actiones, non diſtinguuntur realiter, neque etiam in ratione mutationis erunt realiter diſtinctæ. Antecedens autem probatur: nam quantitas illa partialis habet ſe per modum paſſionis reſpectu ſubſtantiæ partialis per nutritionem productæ: ergo ſicut ob hanc rationem quantitas totalis producitur per eandemmet actionem, per quam ſubſtantia totalis, & ab eademmet ſubſtantia, per naturalem dimanationem reſultat, ita quantitas partialis fiet per eandem actionem, per quam ſubſtantia partialis attingitur, ſcilicet per nutritionem, & ab eadem ſubſtantia reſultabit.

§. II.

Sententia Ariſtotelis, & D. Thomæ.

14. DIcendum tamen eſt, nutritionem, & augmentationem, tam vt actiones, quàm vt mutationes, realiter inter ſe diſtingui. Ita Ariſt. & D. Th. tum in 5. Phyſic. vbi docent, augmentationem eſſe verum motum ſtrictè dictum, atque adeo veram actionem per ſe terminatam ad maiorem quantitatem, & diſtinctam à qualibet alteratione, ſiue illa ſit productiua ſubſtantiæ, ſiue non: tum etiam in hoc lib. lectione apud D. Thom. 16. quos communiter ſequuntur cæteri Philoſophi.

Probatur primò ratione, quam innuunt Ariſt. & D. Th. in hoc lib. præcipuè verò c. 5. & in 2. de Anima cap. 4. lect. 9. text. 47. nam nutritio & augmentatio, tam vt actiones, quàm vt mutationes recipiuntur in ſubiectis realiter diſtinctis: ergo realiter inter ſe diſtinguuntur. Conſequentia eſt aperta: antecedens verò probatur, nam nutritio, vt actio, ſubiectatur in alimento corrumpendo, ex eo quòd terminus primarius illius, ſcilicet vltima diſpoſitio, antecedens, in eo ſubiectatur: at vt mutatio, & tranſitus immediatus ad formam ſubſtantialem aliti, recipitur in materia prima: augmentatio verò, tam motus, quàm vt actio, recipitur in toto compoſito, quod augetur.

15. Secundò probatur ratione alia deſumpta ex eodem Ariſt. & D. Thom. nam illæ actiones, vel mutationes diſtinguuntur realiter, quarum termini primarij, & immediati diſtinguuntur realiter; ſed termini primarij, & immediati nutritionis, & augmentationis, tam vt actiones, quàm vt mutationes ſunt, diſtinguuntur realiter: ergo etiam ipſæ. Minor communiter admittitur à Philoſophis: minor verò explicatur, & probatur ſic. Nam terminus primarius nutritionis, vt actio, eſt diſpoſitio illa, per quam modo alibi dicto vltimatè diſponitur materia alimenti pro tranſitu illius in ſubſtantiam aliti: terminus verò immediatus, & primarius eiuſdem, vt habet rationem mutationis ſubſtantialis eſt forma ſubſtantialis viuentis, iam præexiſtentis, in cuius ſubſtantiam prædictum alimentum conuertitur: ſimiliter terminus primarius, & immediatus augmentationis, tam vt eſt motus, quam vt actio, eſt maior quantitas viuentis: quia ſemel producto viuente, intenditur per ſe primò à natura, quòd fiat maius, atque adeo habeat maiorem quantitatem, à qua formaliter communicantur ſubſtantiæ partes, & eſſe maiorem, vt ita poſſit exercere debitè ſuas operationes quas tamen ſine illa debitè, & perfectè exercere non poterat.

16. Nec obſtat ſi contra hanc rationem obiicias, tùm, quòd actio non ſpecificatur, aut diſtinguitur penes habitudinem ad terminum, ſed penes habitudinem ad principium elicitiuum illius, vt docet D. Th. 1. 2. quæſt. 1. art. 3. & 1. part. qu. 14. art. 5. ad tertium: ergo ex hoc, quòd termini nutritionis, & augmentationis ſint diſtincti realiter, malè colligitur eaſdem in ratione actionis conſideratas diſtingui realiter: tum etiam, quòd ſi ſemel producto viuente per ſe primò intenditur à natura augmentatio illius, fiet inde, vt productio nouæ ſubſtantiæ tantùm intendatur ſecundariò, & vt ſit ſubiectum nouæ quantitatis, atque adeò nutritio non diſtinguetur realiter ab augmentatione, ſed ſubſtantia illa ſecundariò per eam producetur? quandoquidem id, quod ſecundariò intenditur, non producitur per propriam actionem, ſed per illam, per quam producitur id, quod per ſe primò intenditur: tùm denique ſubſtantiam in prima productione, ſeu generatione viuentis per ſe primò intendi a natura, & nihilominùs non ideò fieri per propriam actionem diſtinctam ab alteratione præcedenti: ergo ex eo, quòd quantitas per ſe primò intendatur, non benè colligitur fieri per actionem, ſibi propriam & diſtinctam à nutritione, vel quauis alia actione.

17. Non itaque hæc obſtant, non quidem primum: nam hîc loquimur de actionibus cauſarum particularium, in quibus, vt notauit Bañez 1. p. q. 77. art. 3. in idem redit quòd ſpecificatio, & diſtinctio actionis ſumatur à principio, vel à termino, quia in his cauſis quoties dantur termini ſpecie, & realiter diſtincti, dantur etiam principia ſpecie, & realiter diſtincta, & è contra, vt patet in calefactione, & frigefactione, vt in Logica diſp. 16. n. 12. diximus.

Nec etiam ſecundum: nam ex hoc, quòd natura per ſe primò intendit quantitatem maiorem, non ſequitur non intendere alia intenſione etiam primaria nutritionem, & eius terminum, atque adeò ſubſtantiam, vt proximè capacem maioris quantitatis, quamuis hæc poſterior intentio ſubſtantiæ ſecundum prædictam rationem ſit ſubordinata illi priori intenſioni maioris quantitatis, vt in Logica diſp. 13. nu. 35. tetigimus: nam ibidem dicta iuxta hæc debent intelligi, vt intuenti patebit. Et ita debet ibidem interuenire alia actio realiter diſtincta, quia cùm augmentatio non ſit per ſe productiua qualitatum diſponentium pro conuerſione alimenti in ſubſtantiam aliti, nam

qualitates

qualitates iſtæ ſunt termini per ſe alterationis, oportet dari aliam actionem alteratiuam, per quam producantur, maximè, quia ſubſtantia, vt proximè capax maioris quantitatis, debet in exequutione produci abſolutè, & ſimpliciter priuſquam quantitas, vt maior, & ita non poteſt fieri ſecundariò & reſultatiuè per prædictam actionem augmentatiuam.

18. Nec tandem tertium, quoniam ſubſtantia non habet omnia requiſita ad hoc, vt ab agente naturali fiat per actionem ſibi propriam, ſed ſolùm per naturalem reſultantiam, & actionem per ſe, primò terminatam ad aliquod accidens, vt 2. Phyſic. diſputatione 10. num. 68. ac 69. & deinceps; & in hoc libro diſput. 2. num. 16. & ſequentibus diximus, & ideo licèt ſit terminus primarius intenſionis rei operantis, & naturæ; non tamen ipſius operis. Cæterùm, quia quantitas maior habet omnia requiſita ad hoc, vt fiat per propriam actionem, vt 5. Phyſic. diſp. 22. num. 9. oſtendimus; ideo ſaltim quoties per ſe primò intenditur à natura, vt in præſenti contingit, poteſt, & debet eſſe terminus primarius intenſionis operantis, & operis; & conſequenter fieri per propriam actionem à quauis alteratione diſtinctam.

§. III.

Satisfit argumentis ſententiæ negantis.

19. AD primum pro prima ſententia reſpondetur, nutritionem, & augmentationem differre, tum ex parte terminorum ad *quos*: tum etiam ex parte ſubiecti inhæſionis: tum denique ex parte ſubiecti circa *quod*, ſeu materiæ circa *quam*, & ex primo & ſecundo capite diſtingui eſſentialiter, & realiter modo iam explicato, ex poſteriori verò ſola ratione, quoad prædictam materiam circa quam dumtaxat. Nam alimentum, vt eſt in potentia caro, eſt materia proxima, circa quam verſatur nutritio, vt actio, & idemmet, vt eſt in potentia caro quanta, habet rationem materiæ, ad quam dicit ordinem augmentatio, & ita ex parte huius materiæ non differunt realiter. Ariſtoteles ergo in teſtimonio citato ſolùm explicuit hanc vltimam diuerſitatem, cum quo tamen ſtat poſſe nutritionem, & augmentationem ex aliis capitibus diſtingui eſſentialiter, & realiter, vt explicatum eſt.

20. Deſumiturque hæc ſolutio ex Ariſtot. & D. Thom. ibidem lect. 17. nam loco priorum verborum, quæ in argumento referuntur, inquit iuxta aliam tranſlationem: *Et enim ſic differunt cibus, & augmentatiuum ratione.* Loco vero poſteriorum verborum ſic iuxta eandem tranſlationem, ait: *Et nutrimentum augmentationi idem eſt quidem: eſſe autem aliud: ſecundum enim quod eſt id, quod aduenit potentia quanta caro, augmentatiuum carnis eſt: ſecundum id autem, quod ſolùm potentia caro, nutrimentum.* Vbi D. Thom. ſic ait: *Oſtendit differentiam inter ipſum augmentum, & nutrimentum, & dicit, quod nutrimentum eſt idem ipſi augmento: eſſe autem in eis aliud: quaſi diceret ſunt idem ſubiecto, ſed differunt ratione: in quantum id, quod aduenit, eſt in potentia ad vtrunque, id eſt ad hoc quòd ſit quanta caro ſecundum hoc eſt augmentum carnis: in quantum verò eſt in potentia ad hoc ſolùm quòd ſit caro, ſecundum hoc eſt nutrimentum, aut cibus, vt ſuprà expoſitum eſt*, ſcilicet lectione 6. §. *Comparat augmentum*, & lectione 7. §. *Concludit differentiam eius, quod auget, & augetur* Vbi, vt vides, ſolùm loquuntur Ariſtot. & D. Thom. de alimento, quod eſt materia circa quam, & ſubiectum *quod* poſtea tranſmutandum, vt in §. citato magis S. Doctor id explicat.

Ad ſecundùm reſpondetur negando antecedens: ad probationem dicendum eſt, quantitatem partialem non eſſe paſſionem ſubſtantiæ vt partialis ſed potiùs ipſa ſubſtantia, vt pars, eſt effectus formalis eiuſdem quantitatis, quamuis cum hoc ſtet vt ſit accidens connaturale eiuſdem ſubſtantiæ, quæ aliàs eſt pars, & conueniens illi ratione materiæ, vt in Logica diſp. 9. numer. 19. vidimus. Cæterum, hæc accidentia quando per ſe primò intenduntur à natura, & habent omnes conditiones per ſe requiſitas ad terminandum motum, vt in præſenti contingit, poſſunt fieri per illum.

QVÆSTIO III.

Vtrum terminus Nutritionis ſit ſubſtantia viuentis, vt intra lineam ſubſtantiæ habet rationem partis vel quiſnam ille ſit?

21. IN titulo aliquid vt certum ſupponimus, aliquid in dubium vocamus, ſupponimus enim, ſubſtantiam partialem viuam denuò per calorem naturalem, & potentiam nutritiuam ex materia alimenti factam, quæque vnum per ſe ſit cum viuente, eſſe terminum nutritionis. Dubitamus autem, an eſſe partialem conueniat illi intra propriam lineam, & conſequenter an ſola ſubſtantia, quæ alias eſt pars, an verò ipſa vt formaliter pars, ſit terminus per ſe nutritionis.

Et licet quæſtio hæc ferè deciſa maneat ex his, quæ in Logica diſput. 13. quæſt. 3. diximus, vbi oſtendimus, nullam ſubſtantiam habere diſtinctionem, ſeu pluralitatem partium entitatiuarum intra propriam lineam, etiam ſi ei concedantur cum dependentia à quantitate tamquam à conditione, ſiue connaturali ſiue indiſpenſabili, ſed eas habere ſolùm à quantitate, vt à vera cauſa formali, & intrinſeca, atque adeo extra ſuam lineam: nihilominùs quia propriam ſedem in præſenti habet, neque ibi ea, quæ ad terminum nutritionis ſpectant, debebant, aut poterant exactè explicari, & aliunde doctrina ibidem tradita valde difficilis aliquibus viſa eſt, ideò vt eam magis illuſtremus, & quibuſdam obiectionibus, quæ ad huc aduerſarios magis conuincant, occurramus, quatuor quæſtiones ſequentes nunc excitamus. Curabimus tamen ne iam actum iterum agamus, ſed ea ſolùm, quæ ibidem peragi non debeant, hic peragantur.

§. I.

Proponitur prior ſententia.

22. PRima ſententia aſſerit, ſubſtantiam materialem habere partes ſubſtantiales intra propriam lineam, ſeu à ſe, ac proinde terminum nutritionis eſſe ſubſtantiam viuentis vt partialem, formaliter, & reduplicatiuè intra propriam lineam, & genus ſubſtantiæ. Et licet auctores huius ſententiæ inter ſe diſcriminentur in hoc, quòd alij ad hoc petant quantitatem tanquàm conditionem connaturaliter requiſitam: alij vero tanquam conditionem indiſpenſabiliter deſideratam: alij autem ad hunc effectum nullo modo quantitatem expoſcant; nihilominùs omnes conueniunt in hoc, quod ſubſtantia materialis ita habet partes entitatiuas intra propriam lineam & genus ſubſtantiæ, vt non habeat eas à quantitate tanquam à cauſa formali intrinſeca, ſed à ſe, atque adeo terminum nutritionis eſſe ſubſtantiam viuentis partialem, vt intra propriam lineam ſubſtantiæ, & non à quantitate, tanquam à cauſa formali intrinſeca habet rationem partis entitatiuæ. Hanc ſententiam quoad id, in quo omnes eius ſequaces adunantur, tenent plures, & graues Philoſophi, quos in Logica diſput. citata pro priori ſententia retulimus.

Digitized by Google

medietate, quæ conſecrata non manet, & conſequenter, in illa hoſtia erant antea plures partes intra lineam ſubſtantiæ, & non ſolùm beneficio quantitatis. Hæc vltima conſequentia patet ex dictis. Prima verò etiam conſtat, quia alias idemmet intra lineam ſubſtantiæ realiter maneret, & non maneret, ac realiter conuerteretur, & non conuerteretur ſubſtantiam corporis Chriſti.

27 Confirmatur primò, nam ex oppoſito ſequeretur, quòd ſi Deus ſepararet quantitatem à corpore Chriſti Domini, tunc poſſet ſubſtantia, quæ erat ſub quantitate manus, conuerti, ſeu tranſubſtantiari in ſubſtantiam, quæ erat ſub quantitate pedis; hoc autem videtur abſurdum ergo, &c. Sequela patet, quia omnia ſubſtantialia, quæ ibi vnà cum quantitate erant remanent ſublata quantitate, ac proinde conuerſio ſubſtantialis, quò præciſè ad ſubſtantiam terminatur poſſet, eodem modo fieri, ſiue ibidem ſit quantitas, ſiue non ſit. Falſitas autem conſequentis etiam conſtat, quia cum tranſſubſtantiatio ſit realis, & actualis mutatio petit quod terminus à quo & ad quem realiter actualiter diſtinguantur. Quare ſi ſubſtantia Chriſti quæ erat ſub quantitate manus non diſtinguatur intra lineam ſubſtantiæ ſeu à ſe, ab ea quæ erat ſub quantitate pedis, conſequens eſt, vt implicet fieri tranſſubſtantiationem vnius in aliam.

Confirmatur ſecundò: nam ſi ſubſtantia intra propriam lineam, ſeu, à ſe non haberet partes entitatiuas, tunc idem eſſet terminus primarius conſecrationis panis, & vini: hoc autem eſt apertè falſum, vt communiter docent Theologi: ergo, &c. Sequela videtur perſpicua, quoniam ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti, ex materia & forma eiuſdem Chriſti Domini coaleſcens, eſſet vna & eadem abſque diſtinctione partium entitatiuarum intra lineam ſubſtantiæ: ergo cùm ex vi cuiuſlibet conſecrationis debeat poni vt terminus primarius, prædicta ſubſtantia ex materia & forma Chriſti Domini coaleſcens, iam eſſet idem terminus primarius conſecrationis panis, & vini.

28. Quartò: nam per nutritionem plantæ, V. G. reuera producitur noua pars ſubſtantiæ: ergo terminus illius eſt ſubſtantia partialis, vt intra propriam lineam habet rationem partis modo explicato. Antecedens patet ex dictis, nam cùm per illam producatur ſubſtantia, & non totalis, alioqui eſſet generatio ſimpliciter, & non aggeneratio conſequens, eſt, vt producatur ſubſtantia partialis. Conſequentia verò etiam patet, quoniam terminus nutritioni debet eſſe intra lineam ſubſtantiæ, ita vt non habeat ſecum eſſe formaliter, à quantitate, vt à cauſa formali intrinſeca: ergo ſi talis terminus eſt ſubſtantia partialis, habebit vtique intra illam rationem partis ſubſtantialis & non à quantitate vt à cauſa formali intrinſeca.

Confirmatur: prius natura datur nutritio, quàm augmentatio: ergo ſi nutritio terminatur ad ſubſtantiam partialem, neceſſe eſt, vt eſſe partialem conueniat illi intra propriam lineam, & non à quantitate, vt à cauſa formali intrinſeca. Antecedens communiter admittunt omnes Philoſophi, ex eo quod augmentatio terminatur ad quantitatem maiorem: nutritio verò ad ſubſtantiam, in qua talis quantitas recipienda eſt: at productio ſubiecti ſubſtantialis eſt prior quàm productio accidentis in eo recipiendi. Conſequentia verò probatur, quia in illo priori nondum intelligitur quantitas, neque effectus eius formalis intrinſecus: ergo ſi in illo priori datur nutritio, & eius terminus, ſcilicet ſubſtantia partialis, non poterit hoc illi conuenire intra propriam lineam ſubſtantialem, & conſequenter non à quantitate tanquam à cauſa formali intrinſeca.

29. Nec videtur ſufficere id quod in Logica diſp. citata. n. 35. dictum eſt, ſcilicet, quòd quamuis dum planta nutritur, ſemper ibidem producatur noua pars ſubſtantiæ, attamen cum hoc cohæret terminum nutritionis, vt eſt mutatio ſubſtantialis, neque eſſe ſubſtantiam vt totalem, neque vt partialem intra propriam lineam, ſed vt habet rationem ſubſtantiæ potentis recipere partialem extenſionem quantitatis, ſeu hoc quod eſt eſſe partialem: ita & in illo priori, & vt eſt terminus nutritionis, quatenùs mutatio eſt, non ſolùm non intelligitur pars actualis intra lineam ſubſtantiæ, verùm etiam neque intra lineam quantitatis, quamuis, abſolutè loquendo, non poſſit eſſe ibi nutritio, quin ſit augmentatio, & ſubſtantia illa fiat actu pars ob mutuam dependentiam in diuerſo genere cauſæ, quam termini harum mutationum, & conſequenter mutationes ipſæ inter ſe habent.

Nam contra hoc eſt, quòd vel ſubſtantia illa, quæ dicitur fieri actu pars beneficio quatitatis, quæque vt terminat nutritionem, habet intra propriam lineam ſubſtantiæ eſſe potens recipere partialem extenſionem quantitatis, eſt realiter diſtincta intra propriam lineam à ſubſtantia quæ præerat in alito, vel non. Si primum: ergo non ſit diſtincta ab illa tanquam totum & totum, intra eandem lineam, erit] vtique diſtincta intra, eam, tanquam pars, & pars vt in ſecundo argumento oſtenſum eſt: ſi verò non diſtinguatur realiter intra propriam lineam: ergo nequit eſſe terminus nutritionis.

30 Patet conſequentia, quia ex quo capite nutritio eſt actio terminata ad ſubſtantiam non poteſt non terminus illius eſſe intra lineam ſubſtantiæ; & quo capite talis terminus verè producitur, non poteſt non intra eandem lineam eſſe realiter diſtinctus à producente, ſcilicet à nutriente ſe ipſum; quandoquidem quiuis terminus, quatenus terminus & effectus eſt alicuiùs cauſæ debet ab illo realiter diſtingui, aliàs non poſſet ab illo realiter produci.

Confirmatur primò, nam per nutritionem tranſit materia, quæ erat ſub forma alimenti, in ſubſtantiam aliti, & illi vnitur; at ante nutritionem, non ſolùm in ratione quantæ, & extenſæ, ſed etiam in ratione materiæ, & intra lineam ſubſtantiæ erat realiter entitatiuè diſtincta à materia, quæ præexiſtebat in alito, vt ex ſe conſtat: ergo etiam poſt nutritionem, & conſequenter cùm facta nutritione non diſtinguantur intra lineam ſubſtantiæ, vt duæ materiæ totales, quippe quæ ſunt vnitæ inter ſe, diſtinguentur vt duæ partiales intra eandem lineam. Hæc vltima conſequentia ex priori apertè ſequitur, prior verò ex maiori, & minori liquet, nam quæuis res, quæ ſemel ab alia intra lineam ſubſtantiæ aut aliam lineam diſtinguitur, nequit non manere diſtincta ab alia, quandiu manet cum ſua entitate & non conuerſa in alteram: at materia illa alimenti manet cum ſua entitate, & non conuerſa in nutritum, vt communiter docent omnes Philoſophi: ergo, &c.

31 Confirmatur ſecundò: quia per nutritionem, vt talem, debet inſtaurari id, quod de ſubſtantia aliti deperditum eſt; at deperdita pars ſubſtantiæ, vt intra lineam ſubſtantiæ habet rationem partis: ergo id ipſum inſtaurabitur. Minor probatur, quia deperditum eſt aliquid pertinens ad lineam ſubſtantiæ, vt ex ſe patet; at hoc non erat quidquid ſubſtantiæ erat in illo indiuiduo: ergo erat aliquid illius intra lineam ſubſtantiæ, & conſequenter pars eius intra eandem lineam.

Quintò, nam ex eo quòd vna ſubſtantia reſpiciat vnicam quantitatem totalem, & alia aliam, colligimus eas diſtingui numero per modum duarum ſubſtantiarum totalium: ergo, ex eo quòd vna, & eadem ſubſtantia totalis reſpiciat in vnica quantitate totali

plures, & diuerſas partes quantitatiuas, inferemus eſſe in prædicta ſubſtantia diſtinctas partes ſubſtantiales & entitatiuas. Patet conſequentia, quia ſi ordo ad diſtinctam quantitatem totalem refundit in ſubſtantiam diuerſam totalitatem, non eſt cur ordo ad diſtinctas partes eiuſdem quantitatis non refundat in vnicam, & eandem ſubſtantiam, quod in ſe diſtinctionem partium ſubſtantialium habeat.

§. II.

Teſtimoniis Ariſtot. D. Thom. & aliorum ſtabilitur, ſubſtantiam materialem intra propriam lineam, ſeu à ſe non habere partes entitatiuas, atque adeo terminum nutritionis non eſſe ſubſtantiam partialem viuam, quatenus intra prædictam lineam habet rationem partis.

32. Nihilominus, ſententia omnino oppoſita à nobis amplectenda eſt, atque adeò dicendum eſt primò, ſubſtantiam materialem non habere intra lineam ſubſtantiæ, ſeu à ſe, & intra genus eiuſdem ſubſtantiæ, vllam diſtinctionem, ſeu pluralitatem partium entitatiuarum, etiam dependenter à quantitate, tanquam à conditione; ſed quamcumque entitatiuam pluralitatem, & diſtinctionem formalem ei eodem prorſus modo, ac extenſionem, à quantitate, tanquam à cauſa formali intrinſeca prouenire, non ſecus, ac intra lineam ſuam, ſeu à ſe, & intra genus ſubſtantiæ non habet eſſe albam, niſi formaliter ab albedine, ac proinde terminus nutritionis nequit eſſe ſubſtantia partialis viua, vt intra prædictam lineam ſubſtantiæ, ſeu à ſe, & intra proprium genus habet rationem partis.

Aſſertio hæc, quoad poſteriorem eius partem euidenter deducitur ex priori, quia ad hoc, vt terminus nutritionis eſſet prædicta ſubſtantia partialis, & viua, vt intra lineam ſubſtantiæ, ſeu à ſe, habet rationem partis, neceſſarium erat, vt ſubſtantia materialis à ſe, & intra propriam lineam haberet partes ſubſtantiales: quare ſi eas non habuerit, nequibit prædicta ſubſtantia, vt intra propriam lineam habet rationem partis, eſſe terminus nutritionis.

33. Quoad priorem verò partem eſt Ariſt. 1. Phyſ. text. 15. vbi diſputat contra Meliſſum aſſerentem eſſe vnicum tantummodò principium omnium rerum naturalium, & hoc eſſe infinitum, ſic ait: *Meliſſus autem, quod eſt infinitum, dicit eſſe quantum: itaque aliquid eſt, quod eſt: infinitum enim in quantitate eſt; ſubſtantiam autem infinitam, aut qualitatem, aut paſſionem eſſe, non contingit niſi ſecundum accidens, ſi ſimul & aliquæ quantitates ſint: infiniti autem ratio quantitati congruit, ſed non ſubſtantiæ, neque qualitati: ſiquidem igitur ſubſtantia eſt, & quantum, & duo, & non vnum eſt, quod eſt; ſi verò ſubſtantia ſolum, non infinitum eſt, neque magnitudinem habebit.*

Quæ verba ſic explicat D. Thom. ibidem lect. 5. *Hoc eſt contra poſitionem Meliſſi: poſuit enim ens eſſe infinitum: vnde ſequitur, quod ſit quantum, quia infinitum, per ſe loquendo, non eſt, niſi in quantitate: ſed ſubſtantia, & qualitas, & huiuſmodi, non dicuntur infinita, niſi per accidens, in quantum ſcilicet ſunt ſimul cum quantitate. Cùm ergo Meliſſus ponat ens infinitum, non poteſt ponere ſubſtantiam ſine quantitate: ſi ergo eſt ſubſtantia & quantitas ſimul, ſequitur quòd non ſit tantum vnum ens, ſed duo: ſi verò ſit ſolum ſubſtantia, non eſt infinitum: quia non habebit magnitudinem, neque quantitatem.* Vbi, vt vides, iuxta Ariſtot. & D. Thomæ mentem ſubſtantia creata à ſe, ſeu intra proprium genus non habet, neque habere poteſt infinitatem, aut vllam magnitudinem: ſi autem haberet à ſe proprias partes ſubſtantiales entitatiuas, poſſet ſecundùm illas, ſi in infinitum multiplicentur, & ex eis vnica ſubſtantia fieret, eſſe infinita, & habere magnitudinem à ſe, & intra proprium genus, ſcilicet magnitudinem, & infinitatem ſubſtantialem: quare cum hanc denegent ſubſtantiæ, etiam denegant ei quod intra proprium genus, & à ſe habeat partes entitatiuas ſubſtantiales.

34. Quare idem S. Doct. iterum hoc teſtimonium Ariſtot. explicans 4. contra Gentes c. 65. & ibidem hanc noſtram expoſitionem confirmans, deducit ex eo ſubſtantiam ex ſe eſſe indiuiſibilem in partes entitatiuas, & ita ait: *Nam remota quantitate ſubſtantia omnis indiuiſibilis eſt, vt patet per Philoſophum primo Phyſicorum.* Quod etiam intulit 1. p. quæſt. 50. art. 2. his verbis *Materiam autem diuidi in partes non contingit, niſi ſecundum quod intelligitur ſub quantitate, qua remota, remanet ſubſtantia indiuiſibilis, vt dicitur primo Phyſicorum.*

Quod adhuc clariùs deduxit, & tradidit quodlib. 9. quæſt. 4. a. 1. dicens: *Impoſſibile eſt, quod vna materia contrarias, & diſparatas diſpoſitiones recipiat, niſi ſecundum diuerſas partes: diuerſitas autem partium non poteſt intelligi in materia non intellecta diuiſione, neque diuiſione non intellecta dimenſione: quia ſubſtantia quantitate ſublata remanet indiuiſibilis, vt dicitur* 1. Phyſic. Et hoc etiam docuit S. Doctor. 4. contra Gent. c. 57. vt infra expendemus.

35. Vnde tam Ariſt. quàm Doctor. Ang. ſequuntur Capreol. in 2. diſt. 18. quæſt. 1. a. 3. in ſolut ad 4. his verbis: *Ad quartum dicitur, quòd poſito tali caſu, quod ſcilicet Deus ſepararet quantitatem à ſubſtantia, ſiue ſit impoſſibilis, quia de hoc multi dubitabant, ſubſtantia ſic ſpoliata omni quantitate, non haberet partem diſtantem a parte, & cæteræ partes enim ſubſtantiæ deſinunt diſtare in illo caſu, non per approximationem vnius ad aliam, ſed quia deſinunt eſſe partes. Et ſi replicetur contra hoc, quod Deus poteſt conſeruare partes ſubſtantiæ deſtructo quolibet accidente, dicitur quòd illa res, quæ eſt pars materiæ, poteſt à Deo conſeruari ſine accidente abſolutè, ſed non in eſſe partis: quia ſublata quantitate non haberet partes. Huiuſmodi autem ratio eſt, quia nihil poteſt conſeruari ſine eo quod eſt de ſua ratione: quantitas autem eſt de ratione partium, vt partes ſunt: ideo implicat quod remaneant partes in eſſe partium ſine quantitate: tum, quia partes illæ in eſſe partium non ſunt priores quantitate: imò poſteriores, licet, vt ſunt ſubſtantia, ſint priores quantitate realiter: ſicut lac eſt prius albedine, vt eſt quædam ſubſtantia: eſt autem poſterius albedine in eſſe albi, quia albedo prior eſt albo, ſicut forma effectu ſuo formali, & ſuo compoſito.*

36. Idem etiam tenet Caiet. 1. p. q. 52. art. 1. vbi ſic habet: *Si poneretur à forte remoueri quantitatem, oporteret conſequenter fateri, quòd non haberet partes integrales, ſcilicet cor, hepar, caput, & cætera quia remaneret ſubſtantia indiuiſibilis.*

Ferrara 1. Phyſic. quæſt. 4. his verbis: *Ponitur itaque iſta concluſio, materia ſecundum ſe conſiderata non eſt diuiſibilis in partes eiuſdem rationis.* Et eam probat pluribus rationibus, & ſimul impugnat omnes ſolutiones, quibus aduerſarij rationibus D. Thom. occurrere nituntur.

Soncin. 5. Met. quæſt. 19. vbi ſic loquitur: *Sciendum eſt, quod quantitas ponitur in materia, ſiue in ſubſtantia materiali propter duo: primum eſt, vt per quantitatem habeat ſubſtantia partes eiuſdem rationis. Componitur enim qualibet ſubſtantia materialis ex pluribus diuerſarum rationum, ſcilicet ex materia & forma, quæ ex ſe diuerſarum rationum ſunt, quia materia de ſe potentia eſt,*

forma

Digitized by Google

forma verò actus: ſed quòd materia & forma extenſa habeant partes eiuſdem rationis, ratio quantitas eſt, cui primò & per ſe conuenit habere tales partes, & eſſe diuiſibilem in eas: nam quælibet pars lineæ eſt linea & ſic de aliis. Non enim quælibet pars aëris eſſet aër, niſi quia priùs natura quælibet pars quantitatis eſt quantitatis; non quod quantitas aëris ſit natura prior ſubſtantia aëris, ſed quia priùs natura habet partes eiuſdem rationis: & ideo ſeparata quantitate aëris ab aëre, aër non haberet partes eiuſdem rationis.

37. Doctiſſimus Magiſter Ioannes Sanchez Sedenno ex Dominicana familia lib. 1. Prædic. quæſt. 15. concl. 7. vbi inquit, ſubſtantiam non à ſe, ſed à quantitate habere diſtinc. partium, & ita loquens peculiariter de materiâ, ait: *Omnis pars, vel eſt eſſentialis, vel ſubiectiua, vel poteſtatiua, vel integralis, ſeu quantitatiua: ſed partes materiæ non ſunt eſſentiales, nec poteſtatiuæ, nec ſubiectiuæ, vt ſatis conſtat ex earum diffinitionibus: ergo ſunt quantitatiuæ, & per conſequens remota quantitate non haberet rationem partis, quia remota forma denominante remouetur effectus formalis, & denominatio quæ erat per talem formam.*

Quod etiam repetit adhuc clariùs ibidem Nam cum ſibi ſic obieciſſet: *Materia priùs natura creatur, & eſt, quam quantitas: ergo priùs natura habet partes formaliter, quam quantitas*: ſic reſpondet: *Negatur conſequentia, quia formaliter habet partes per quantitatem, radicaliter autem habet id, vnde poſſit habere partes adueniente forma & quantitate: ſicut non valet, priùs natura eſt aurum, quam figura annuli: ergo habet eſſe annulum ante figuram: ſolùm ſequitur quòd eſt potentialitas, vt inde educatur annuli figura: & cum dicitur, quòd partes ſunt ſubſtantia, formaliter non ſunt ſubſtantia, ſed id quod ſuſcipit talem effectum, ſubſtantia eſt nimirum materia, ſicut eſſe album, formaliter eſt accidens, licet id quod ſuſcipit talem effectum, ſit ſubſtantia, nimirum corpus.*

Idem etiam tenent Alb. Mag. 1. Phyſic. quæſt. 6. Nazarius 1. p. quæſt. 50. in formatione textus, & alij innumeri ex iunioribus Thomiſtis, qui ſcripta ſua prælo nondum mandarunt. Vnde meritò inquit Suarez vt in Logica notauimus, ſententiam hanc eſſe receptiſſimam inter Thomiſtas, quam etiam tuentur Duran. in 1. diſt. 34. quæſt. 1. in fine. Vazquez. 3. part. diſput. 196. c. 5. vbi oppoſitam ſententiam acriter obiurgat, & alij plures.

Adduximus autem præter morem verba præcipuorum Thomiſtarum vt liquidò conſtet, aſſertionem noſtram non ſolum eſſe Ariſt. & D. Th. ſed etiam ab antiquioribus & iunioribus Thomiſtis valde receptam; quamuis ex iunioribus diſcipulis eiuſdem S. Doct. non deſint aliqui, qui oppoſitam ſententiam tueantur.

§. III.

Duplici ratione fundamentali eadem veritas oſtenditur.

38. ET licet aſſertio noſtra quoad primam eius partem, ex qua poſterior euidenter ſequitur, vt intuenti conſtabit: non parum confirmata maneat rationibus in Logica diſput. 13. num. 31. 32. & 33. factis, nihilominus in gratiam S. Doctoris duplici ratione ex eius doctrina deſumpta denuo ſtabilitur.

Vt autem prior ex illis meliùs intelligatur, recolendum accuratè eſt id, quod in 1. Phyſic. diſput. 3. quæſt. 3. & 4. fuſius ex D. Thom. diximus, ſcilicet materiam ſecundùm ſe nullo modo habere vnitatem ſpecificam poſitiuam, ſed tantùm negatiuam, ac proinde ſic conſideratam, ſeu quatenus dicit id præciſè, quod habet intra lineam materiæ, tantum eſſe vnam numero negatiuè, id eſt, non habere ex ſe vnde diſtinguatur, quamuis nec habeat vnde ſit vna poſitiuè, vt ibidem explicuimus, quia eodem modo, proportione tamen ſeruata de vnitate numerica materiæ ſecundùm hanc rationem conſideratæ, ac de vnitate ſpecifica illius, eodem modo acceptæ philoſophandum eſt.

Vnde ſi cuncta materia ſublunaris præciſè conſideretur ſecundùm id, quod ex ſe, & intra propriam lineam materiæ cum præciſione ſumptæ ei conuenit, tunc, vt loquitur D. Thom. Opuſc. 31. materia prima dicitur vna in omnibus: quare cùm eadem eſſentia materiæ ſimul cohæret vt illa, quæ ratione vnius, vel plurium ſigillationum, nec non ratione vnius, vel plurium formarum & quantitatum (modo tamen alibi dicendo) eſt aliàs poſitiue vna, vel plures numero; nihilominus ſecundùm ſe, & ex vi propriæ lineæ tantùm ſit vna numero negatiuè, & conſequenter ſi per impoſſibile omnis materia ſublunaris daretur abſque omni ſigillatione ad formam ſubſtantialem, tunc tantùm eſſet vna, & eadem in ſenſu explicato quia non haberet id, quod per ſe directè ad vnitatem, vel pluralitatem poſitiuam deſideratur: quamuis quia repugnat materiam exiſtere abſque ſigillatione, & abſque forma ſubſtantiali, ideo implicet eam dari re ipſa ſub hoc puro, & præciſo ſtatu: & ſi ſub illo daretur, eſſet, & non eſſet pura potentia: eſſet quidem vt ſupponitur; non eſſet verò, quia haberet capacitatem ad hoc, vt terminaretur per exiſtentiam, quæ eſt eſſentialiter actus ſecundus, quique nequit terminare niſi id, quod inuoluit actualitatem primam.

39. Hinc ergo prior ratio pro ſententia D. Thomæ ſic deſumitur: materia prima ſecundùm ſe, & intra lineam iam explicatam, non eſt diſtincta ſpecificè, vel numericè poſitiuè: ergo intra eandem lineam, ſeu à ſe non habet diſtinctionem partium ſubſtantialium, & entitatiuarum: ergo neque etiam formæ ſubſtantiales, aut compoſita ex materia & formis coaleſcentia. Hæc vltima conſequentia communiter recipitur ab omnibus Philoſophis. Prima verò in qua eſt difficultas, ſic ex antecedenti loco citato iam à nobis latiùs oſtenſo ſuadetur, quia ſi materia intra propriam lineam cum præciſione conſiderata id eſt, vt præſcindit à ſigillatione ad determinatam formam per certam quantitatem, nec non & à forma, & quantitate ipſa haberet diſtinctionem partium entitatiuarum, non eſſet vtique vna & eadem numero ſolùm negatiuè, ſed ex ſe eſſet vna numero poſitiuè, ac proinde ſublata, ſeu præciſa ſigillatione ad certam formam & quantitatem haberet vnde poſitiuè diſtingueretur ſecundùm numerum.

Et ratio eſt aperta: nam vt ſuo loco agentes de principio indiuiduationis oſtendemus, ideo quantitas à ſe ipſa poſitiuè indiuiduatur, & ſubſtantia materialis non à ſe, & per ordinem ad illam, ſeu vt eſt radix certæ quantitatis, habet eſſe indiuiduum, quia quantitas ex ſe, & ex propriis meritis, habet partes eiuſdem rationis, ac proinde partes, quæ non ſpecificè, ſed numericè ſolùm ſint diſtinctæ. Vnde ſi materia ſecundùm ſe haberet partes eiuſdem rationis, etiam eſſet ex ſe vna numero poſitiuè, & non per ordinem ad quantitatem, quin potiùs quantitas eſſet vna numero ratione ſubſtantiæ, & materiæ primæ, à qua vt à primo principio *quo* dimanat, ſiquidem materia in eo euentu per prius haberet partes eiuſdem rationis, quàm quantitas, & ratio, ob quam quantitas & cætera accidentia materialia eas haberent, eſſet quia per prius materia & ſubſtantia materialis eis gauderent.

40. Quæ omnia eleganter explicuit D. Th. 4. contra Gentes c. 65. his verbis: *Habet autem & hoc quantitas dimenſiua*

Digitized by Google

dimenſiua inter accidentia reliqua, quòd ipſa ſecundum ſe indiuiduatur, & rationem ſubdit. *Quod ideò eſt, quia poſitio, quæ eſt ordo partium in toto, in eius ratione includitur*: quod in idem redit, quia habere partes inter ſe ordinabiles, in ratione quantitatis includitur: nam actualis ordinatio etiam in ordine ad ſe conuenit ei ratione figuræ, vt in Logica diſp. 15. ex eodem S. Doct. diximus: & ſtatim addit: *Vbicunque autem intelligitur diuerſitas partium eiuſdem ſpeciei, neceſſe eſt intelligi indiuiduationem: nam quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, non multiplicantur niſi ſecundùm indiuiduum: & quia ſola quantitas dimenſiua ex ſui ratione habet, vnde multiplicatio indiuiduorum in eadem ſpecie poſſit accidere. Prima radix huius multiplicationis ex dimenſione eſſe videtur, quia & in genere ſubſtantia multiplicatio fit ſecundùm dimenſiones materiæ*, ſeu (quod in idem quoad præſens redit) per ordinem ad illam, ſeu per hoc quòd ſi radix certæ dimenſionis, modo tamen ſuo loco latiùs ex eodem S. Doct. explicando.

41. Secundò, principaliter probatur ratione alia ex doctrina eiuſdem Angelici Doct. deſumpta: nam ſubſtantia materialis, & completa debet, vt eſt genus intra lineam ſubſtantiæ, eſſe quid per ſe vnum; at ſi haberet partes entitatiuas intra prædictam lineam, vnà cum partibus phyſicis, non poſſet eſſe quid per ſe vnum: ergo repugnat vt habeat illas, ſed ſolùm partes phyſic. ſcilicet materiam, & formam. Minor cum conſequentia non indigent probatione. Minor verò probatur, quoniam ex duobus totis completis nequit fieri aliquid per ſe vnum, ſiquidem quod aduenit enti in actu, & completo, aduenit accidentaliter, vt ex Ariſt. communiter docent Philoſophi: at ſi ſubſtantia materialis haberet partes entitatiuas intra lineam & genus ſubſtantiæ, ſeu à ſe coaleſceret ex partibus materiæ entitatiuis, & ex partibus entitatiuis formæ vnum totum, vt ſic dicamus, entitatiuum, & ruſus ex partibus phyſicis eiuſdem ſubſtantiæ, vt partes Phyſicæ ſunt, reſultaret aliud totum, nempe totum phyſicum: ergo tota illa ſubſtantia includens vtramque totalitatem non poſſet eſſe intra lineam ſubſtantiæ vnum per ſe.

Confirmatur, quia alioqui totalitas illa entitatiua, & partes illius, eſſent, & non eſſent intra lineam ſubſtantiæ. Eſſent quidem, vt ſupponitur: non verò eſſent, quia adueniunt materiæ, & formæ, vt conſtituunt vnum totum phyſicum, & completum; atque ita meritò Ariſt. D. Thom. rem hanc profundiùs, & oculatiùs inſpicientes quamlibet totalitatem ad ordinem eſſentiæ pertinentem præter phyſicam ex actu, & potentia præciſè coaleſcentem à linea ſubſtantiæ relegarunt.

42. Nec refert, ſi primò dicas cum aliquibus, hæc duo tota non diſtingui realiter, ſed ſola ratione, ex eo quòd totalitas entitatiua, & quaſi integralis, nihil eſt aliud, quàm tota entitas materiæ, formæ, & vnionis in recto, & ſimul ſumptarum: totalitas etiam phyſica nihil eſt aliud, quàm tota entitas prædictæ materiæ, formæ ac vnionis ſimul in recto acceptæ: vnde hæc duplex totalitas nihil oberit ad vnitatem per ſe, quæ eſt vnitas realis.

Nam contra hoc eſt, quòd illa tota realiter diſtinguuntur, quorum ſingulæ partes ſunt realiter diuerſæ, vt ex ſe conſtat, ſed partes totius (vt ſic loquamur) integralis, & partes totius phyſici, vt talis realiter inter ſe diſtinguuntur: ergo etiam ipſa tota. Minor probatur: nam partes totius phyſici ſunt materia, & forma; quælibet autem ex his partibus realiter differt à quauis parte totius integralis, V.G. à capite, eſſe, & brachio ſubſtantialiter ſumptis, vt ex ſe patet: ergo, &c.

43. Neque etiam obeſt, ſi fortè cum aliquibus dicas, hæc duo tota quamuis ſecundùm ſe cõſiderata, ſint quid totale, & completum, nihilominùs in ordine ad componendum vnum tertium, ſcilicet eſſentiam ſubſtantiæ materialis, ex vtraque totalitate coaleſcentem eſſe quid incompletum, & imperfectum.

Non itaque hoc refert, nam hoc ipſo, quòd duæ iſtæ totalitates pertineant ad ordinem eſſentiæ tanquã quid intrinſecè, & eſſentialiter conſtituentes eſſentiam in ratione eſſentiæ per ſe vnius, non poſſunt in illo eodem ordine ſimul habere rationem totius: vnde quia ordo ſubſiſtendi coaleſcit ex natura, vt terminabili per ſubſiſtentiam, & ex ſubſiſtentia ipſa, ideo, in hoc ordine neutra ex his eſt quid completum; ſed natura habet ſe ad inſtar potentiæ, & ſubſiſtentia per modum actus, ac proinde quælibet eſt in prædicto ordine quid incompletum, & ſimiliter, quia totum phyſicum eſt in ordine eſſentiæ quid completum, nõ poſſunt partes illius eſſe ſimul entia completa: ac tandem: quia totũ integrale habet veram rationem totius, ideo partes eius quandiu ſunt partes, nõ poſſunt ſimul eſſe in hoc ordine totum: ergo cùm hæc duplex totalitas phyſica, & integralis, pertineat ad ordinem eſſentiæ, quippe cùm iuxta oppoſitam ſententiam eſſentia ſubſtantiæ materialis ex vtraque intrinſecè, & eſſentialiter coaleſcat; & in hoc iuxta eandem ſententiam diſtinguatur eſſentialiter ſubſtantia materialis ab ſpirituali, quòd illa eſt diuiſibilis in partes entitatiuas ad genus ſubſtantiæ formaliter ſumptæ ſpectantes; ſecùs verò hæc: fiet inde vt non poſſint hæc duo cohærere, nimirum, quòd pertineant ad vnum & eundem ordinem eſſentiæ ex vtraque coaleſcentem, & quòd vtraque in eodem ordine ſimul habeat rationem totius.

44. Confirmatur, nam licet id, quod in ordine eſſentiæ habet rationem totius, poſſit in ordine exiſtendi, aut ſubſiſtendi conſtituere vnum per ſe, quia trahitur ad alium ordinem, intra quod non habet rationem totius, & perfecti: ſed rei terminabilis, & potentialis: attamen quod in ordine eſſentiæ habet rationem totius, & completi, ex eo quòd habet eſſentiam totalem, ac proinde completam nequit in illo eodẽ ordine eſſentiæ conſtituere vnam eſſentiam totalem, cum alio toto habente etiam ſuam totalitatem eſſentiæ: vnde quia Verbum diuinum in ordine eſſentiæ præciſè conſideratum eſt quid completum, & ex alia parte humanitas Chriſti Domini affert etiam ſuam eſſentiã totalẽ: ideo nequit ex vtroque vna per ſe eſſentia, ſeu natura reſultare, vt communiter docent Theol. benè tamẽ vnũ per ſe ſubſiſtens, aut exiſtens, quia humanitas in ordine exiſtendi, & ſubſiſtendi tantum habet ibidem rationem alicuius potentialis & rei terminabilis per ſubſiſtentiam, & exiſtentiam Verbi: ergo repugnabit quamuis ex his totalitatib. afferre ſuam totalitatem eſſentiæ, & ex vtraque per eſſentiam coaleſcere.

45. Deinde, nam quoties aliqua ſecundùm vnam conſiderationem habent rationem totius, & ſecundùm aliam rationem partis, & entis incompleti conſtituentium vnum per ſe in eſſe rei, toties ſecundùm illam rationem, ſecundùm quam habent rationem entis incompleti, debent vniri aliquo genere vnionis per ſe in ordine ad conſtituendum illud totum, vt ex terminis ipſis conſtat: at duplex hæc totalitas nequit ſic vniri in ordine eſſentiæ: ergo ſignum eſt, quòd intra illum non habent ſimul rationem totius, & partis, ſiue entis ſimpliciter incompleti. Conſequentia ex ſe conſtat.

Minor verò ſequenti inductione explicatur, & ſuadetur: nam in primis non poſſunt vniri, aut conſtituere vnum per ſe, vel per vnionem phyſic. quippe cùm nullum eorum ſe habet per modum actus, aut potẽtiæ reſpectu alterius, maximè quia totum phyſicum, vt tale, nequit eſſe pars in compoſitione phyſica: nam id, quod in aliquo ordine compoſitionis eſt totum

nequit

nequit in illo ordine ſimul eſſe pars: alioqui ſimul in eo eſſet quid completum, & incompletum; nec deinde poſſunt vniri per continuationem.

Tum, quia quæ ſic vniuntur, diſtinguuntur realiter diſtinctione excludentis, & excluſi, vt patet in partibus quantitatis: totum autem illud integrale, aut quaſi integrale, non poteſt non includere totum phyſicum: tum etiam, quia totum integrale, aut quaſi integrale, vt tale, eſt incapax vnionis cum altero per continuationem, quia eo ipſo amitteret rationem talis totius: tum denique, quia vnio per continuationem tantùm eſt inter partes integrales, aut quaſi integrales, non verò inter totum integrale, & phyſicum, vt tale, quippe cum hoc quatenùs totum nequeat eſſe extremum vnionis per ſe, ſiquidem in ſuo ordine eſt quid completum: ergo cum non reſtet alius modus vnionis per ſe in eſſe rei, conſequens eſt vt nullo modo poſſint ſic inter ſe vniri.

46. Nec tandem obſtat, ſi tertiò cum aliis dicas, non eſſe inconueniens duo tota, ſe entia completa, quæ ſint talia in ordine eſſentiæ ſtrictè, & cum præciſione ſumpta conſtituere vnum per ſe, quando quodlibet eorum non affert propriam ſubſiſtentiam, & exiſtentiam, ſed vtrumque per vnum & indiuiſibile eſſe ſubſiſtit, & exiſtit, vt in præſenti contingit, & ita ex humanitate Chriſti Domini, & ſuppoſitalitate Verbi fit vnum per ſe in genere ſubſtantiæ, quia humanitas Chriſti Domini trahitur ad ſubſiſtendum per ſubſiſtentiam Verbi.

Nam contra hoc eſt, quòd ſi ſemel hæc duo tota non conſtituunt vnum per ſe in ordine eſſentiæ (vt oſtenſum eſt) non poſſunt ſaltim naturaliter ſubſiſtere aut exiſtere per vnam, & eandem ſubſiſtentiam, aut exiſtentiam; nam quæuis eſſentia totalis afferret ſuam propriam exiſtentiam, aut ſubſiſtentiam; imò nec ſupernaturaliter id fieri poſſet: quoniam vt ex S. Thom. 3. part. quæſt. 3. artic. 1. docent communiter Thomiſtæ, nihil poteſt ſupernaturaliter exiſtere per exiſtentiam creatam alterius, niſi per illam naturaliter exiſtere valeat, ex eo quòd nulla alia ſubſtantia præter diuinam, poteſt terminare alienam eſſentiam præter propriam, ex quo etiam fiet, vnam ex his totalitatibus, ſcilicet illam, quaſi integralem, non eſſe intra lineam ſubſtantiæ: nam totalitas, quæ eſt intra lineam ſubſtantiæ, actualiter exiſtit per exiſtentiam totalitatis Phyſicæ intra eandem lineam contentæ.

§. IV.

Explicatur quis ſit terminus Nutritionis.

47. EX quo inferendum, & dicendum eſt ſecundò, ſubſtantialem terminum nutritionis, V. G. plantæ, eſſe ſubſtantiam viuam denuò per calorem naturalem, & potentiam nutritiuam ex materia alimenti productam, vt ſit realiter, & actu vnum per ſe cum ipſo alito, ac proinde vt eſt capax nouæ quantitatis partialis, per quam extendatur, & fiat pars, ita vt ſola ſubſtantia, quæ aliàs ratione quantitatis ſemper eſt pars, terminet formaliter nutritionem.

Explicatur aſſertio, in ea enim ſolum loquimur de termino formali *quo* nutritionis immediatè conſtituente terminum *qui*, ſcilicet ſuppoſitum nutritum. Nam de illo eſt ſpecialis difficultas, non verò de iſto: quandoquidem certum eſt de hoc vltimo, eodem proportionali modo, ac de illo priori eſſe philoſophandum. Et ita ſi terminus *quo* nutritionis eſt prædicta ſubſtantia modo in aſſertione dicto, fit inde vt terminus *qui*, & totalis ſit prædictum ſuppoſitum, vt modo explicato eſt capax nouæ partis quantitatis, ſeu prout importat, & includit ſubſtantiam, non quidem vt denuò habet rationem partis, ſed quæ aliàs, quoties nutritio datur ſemper fit pars per nouam partem quantitatis.

Vnde non negamus, quòd hoc ipſo quòd ſit nutritio non producatur ibi neceſſariò, ſaltim naturaliter loquendo, noua pars ſubſtantiæ: ſed quod negamus eſt, terminum ſubſtantialem *quo*, & formalem eiuſdem eſſe ſubſtantiam illam, vt eſt pars, ſeu ſecundum id, quod habet à quantitate.

Quia reuera terminus ſubſtantialis illius nutritionis, quà planta, V. G. nutritur, eſt ſubſtantia illa, quæ ratione quantitatis eſt pars; non tamen vt pars, ſed ſecundùm id ſubſtantiale, quod ex ſe dicit, ratione cuius eſt capax nouæ partis quantitatis.

48. Diximus autem in aſſertione, *vt ſit realiter & actu vnum per ſe cum alito*, non verò vt vnitur cum illo, vel vt conſtituit vnum per ſe cum eodem: quia, vt ſtatim à num. 66. vſque ad num. 77. magis explicabimus, licet illud ſubſtantiale plantæ denuò per nutritionem productum, ſi conſideretur vt pars ratione quantitatis, conſtituat quandam totalitatem integralem vnà cum aliis partibus eodem modo ſumptis: attamen ſi ſumatur ſecundùm id, quod à ſe, & intra proprium genus ſubſtantiæ dicit, tunc non tam intercedit ibi conſtitutio, & vnio, quam identificatio cum ſubſtantia aliti: quia partes ſimul conferuntur, & quod ſecundum id, quod de formali in eſſe partium, & ratione quantitatis dicunt, realiter actualiter diſtinguantur: & quod ſecundùm id, quod illæ, quæ aliàs ſunt partes, afferunt, ſeu ſecundùm ſubſtantialia, & ad genus ſubſtantiæ pertinentia non diſtinguantur ſubſtantialiter, ſed ſolum accidentaliter ratione quantitatis.

Ac proinde loquendo de eis præciſè ſecundùm id, quod habent, & conſtituant intra genus ſubſtantiæ, non erit propriè & in rigore loquendo ibidem vnio, & conſtitutio formaliter ſubſtantialis, quæ neceſſariò inuoluit diſtinctionem realem actualem extremorum, non qualemcumque, ſed ſubſtantialem, ſi conſtitutio, & vnio fuerit ſubſtantialis, qualis in præſenti eſſet, ſi ibidem reperiretur. Sed hæc amplius numeris citatis explicabuntur.

49. Aſſertionem hanc tenent omnes Doctores pro præcedenti relati, ex dictiſque facilè probatur. Nam cum certum ſit apud Philoſophos, vt initio huius quæſtionis dicebamus, prædictam ſubſtantiam partialem eſſe terminum nutritionis, & non ſit terminus illius, quatenus habet rationem partis, vt ex prima aſſertione conſtat, erit vtique terminus eiuſdem illamet, quæ quoties adeſt nutritio, fit aliàs neceſſariò pars ratione quantitatis: quia in ſubſtantia illa partiali nihil aliud reſtat, vt intuenti patebit, ratione cuius poſſit eſſe terminus formalis prædictæ nutritionis: cumque illud ſubſtantiale, quod modo dicto fit pars ratione quantitatis, nequeat ſecundùm ea, quæ à ſe habet, ſeu ſubſtantialiter, & intra genus præciſè ſubſtantialiter, & intra genus præciſè ſubſtantiæ, diſtingui realiter actualiter à ſubſtantia præexiſtenti nutriti, hoc ipſo quòd ad eandem, ſeu per eandem quantitatem vnà cum illa ſigilletur, vt numero 68. probauimus: fiet inde, vt attendendo præciſè ad ſubſtantialia: non tam ibi intercedat conſtitutio, & vnio formaliter ſubſtantialis petens diſtinctionem ſubſtantialem realem & actualem extremorum, quam identificatio ratione, cuius illud ſubſtantiale, quod aliàs eſt pars ratione quantitatis, fit quoad ſubſtantialia vnum per ſe per identitatem in hac eadem diſputatione à n. 66. vſque ad 77. explicandam, cum ipſo alito.

50. Confirmatur, & explicatur, quia hic non fit ſermo de termino nutritionis, prout eſt actio, ſeu de altera

Digitized by Google

alteratione prævia ad illam; ſed de nutritione, prout eſt mutatio ſubſtantialis ad hanc alterationem per naturalem ſequelam, iuxta ea, quæ in libris Phyſic. diſp. 10. num. 67. deinceps diximus, ſubſequuta, ac proinde loquimur de termino formaliter ſubſtantiali illius; ſed ſubſtantia viua partialis, vt partialis eſt, non dicit de formali aliquid ſubſtantiale, quia ſecundùm iſtam rationem eſt effectus formalis quantitatis; bene tamen illa quæ eſt pars: ergo ſecundùm hanc, & non ſecundùm priorem illam rationem, erit terminus formalis illius.

51. Ad argumenta pro contraria ſententia adducta non poteſt dilucidè reſponderi, niſi prius duæ aliæ quæſtiones decidantur, & ita quæſt. 6. & 7. huius diſput. eis ſatisfaciemus.

QVÆSTIO IV.

Vtrùm illud ſubſtantiale, quod per nutritionem acquiritur, & in vniuerſum quidquid ſubſtantiale eſt in nutrito, aut in quauis alia ſubſtantia materiali, ſit totum quoad ſubſtantialia ſub tota quantitate, & totum ſub quauis parte eius.

IN hac quæſt. non minùs quàm in præcedenti aliquid vt certum ſupponitur, & aliquid in controuerſiam vocatur: ſupponitur enim ex communi Doctor. ſententia, & in nutritione reuera acquiri aliquid ſubſtantiale: nam materia, quæ antea erat ſub forma alimenti, poſtea per nutritionem fit propria aliti: ſiquidem informatur per formam illius, & ita vnum quid ſubſtantiale ex vtraque reſultat; imò ſi id, quod nutritur, ſit viuens, aut animal imperfectum, producitur denuò noua pars formæ ſubſtantialis, quæ tam pro ſubſtrato, ſcilicet quoad ſubſtantialia, quàm quoad formale in eſſe partis denuò fiat, ſiue omnia hæc producantur per vnam & eandem actionem ſolummodò, ſiue per multiplicem, de quo ſuprà. Vocatur autem in controuerſiam, an illud ſubſtantiale denuò adquiſitum, & in vniuerſum quidquid ſubſtantiale eſt in nutrito aut in quauis alia ſubſtantia materiali, ſit quoad ſubſtantialia per ſe totum ſub tota quantitate, & totum ſub quauis eius parte, ſub qua eſt.

52. Cæterùm, quia quoad hoc eadem eſt ratio de illo ſubſtantiali per nutritionem acquiſito, ac de quolibet alio ſubſtantiali, quod in quacumque ſubſtantia materiali reperitur: ideo maioris claritatis & breuitatis gratia, & vt doctrina tradenda ſit vniuerſalior, quæſtionem hanc vniuerſaliter, quoad id ſubſtantiale, quod in quauis ſubſtantia materiali inuenitur, diſcutiemus.

Et licet deciſio præſentis quæſt. non difficultet, re bene inſpecta, ex dictis in præcedenti colligatur: nihilominus quia exacta eius intelligentia valdè conducit ad hoc, vt plenè terminus nutritionis, & indiuiſibilitas ſubſtantiæ materialis in partes entitatiuas formaliter ſubſtantiales capiatur: ideo antequam argumenta contrariæ ſententiæ quæſt. præcedendi adducta diſſoluantur, oportuit quæſt. hanc præmittere.

In ea autem rationes dubitandi pro parte negante non adducemus, quia quæ deciſionem eius poterant difficilem reddere, & contra eam vrgere, iam ſuprà quæſt. præcedenti in fauorem contrariæ ſententiæ, quæ partem etiam negantem quoad hanc quæſt. tuetur, adductæ ſunt.

* * *

§. I.

Deciditur quæſt. & eius deciſio teſtimoniis D. Thom. fulcitur.

53. DIcendum ergo eſt, quòd licet non ſit abſolutè concedendum ſuabſtantiam materialem, V. G. plantam vt affectam quantitate, & totalitate quantitatiua; ac integrali ex ea proueniente, reperiri totam in tota planta, & totam in qualibet parte illius; attamen ſi ſemel ſubſtantia non habet partes entitatiuas intra genus ſubſtantiæ, ſeu à ſe, vt in hac diſp. à nu. 32. vſque ad 46. oſtendimus, neceſſariò eſt admittendum, totam illam ſubſtantiam eiuſdem plantæ, adhuc dum eſt affecta quantitate, neceſſariò conſeruare, vt ſecundùm ea, quæ intra proprium genus dicit, ſeu ſecundùm ſubſtantialia quæ affert, ac proinde ſecundum totam ſuam entitatē ſubſtantialem præciſè ſit totam ſub tota quantitate, & tota ſub qualibet parte illius.

Aſſertio hæc quoad priorem partem eſt D. Th. locis ſtatim referendis, & communis inter Philoſophos, aperteque ex dictis liquet, nam cùm ſubſtantia vt affecta quantitate, & totalitate quantitatiua ex ea prouemente, reuera habeat partes & totalitatem prædictam à quantitate: ſicut quatenus affecta albedine, eſt in ſe alba: ſit inde, vt ſicut tota quantitas, ſecundùm totam ſuam entitatem, non reperitur tota in quauis parte, ſed pars ſuæ entitatis repetitur in vna parte, & alia pars in alia, ita nec ſubſtantia, vt habet prædictam totalitatem, reperiatur ſecundùm totam ſuam entitatem, & totalitatem prædictam in quauis parte: cumque per hoc quòd abſolutè concedatur, ſubſtantiam plantæ, vt affectam quantitate, & totalitate prædicta reperiri totam ſecundùm totam ſuam entitatem in tota planta, & totam in qualibet parte eius: denotetur ſubſtantiam ipſam vnà cum eo quod habet à quantitate, ac proinde tam quoad totam ſuam entitatem ſubſtantialem, quàm quoad totam entitatem, & totalitatem quantitatiuam, ſeu integralem à quantitate emendicatam repetiri in quauis ſui parte, ideo debemus quoad hoc cautè procedere, & talem loquendi modum abſolutè non admittere.

54. Secunda verò eiuſdem aſſertionis pars, ſcilicet eandem ſubſtantiam, adhuc dum eſt affecta quantitate, & ab ea habet partes integrales, quæ de formali ſint accidentiales & quantitatiuæ, ſimul conſeruare, vt præciſè quoad ſubſtantialia ſit tota ſub tota quantitate, & tota ſecundùm totam ſuam entitatem ſubſtantialem ſub qualibet parte ſuæ quantitatis, eſt D. Th. 4. contra Gentes c. 67. vbi apertè concedit, quod quæuis ſubſtantia ſecundùm totam ſuam entitatem ſubſtantialem eſt tota ſub totis dimenſionibus, & tota ſub qualibet parte earum, & ex hac vniuerſali doctrina colligit, quòd ſubſtantia corporis Chriſti Domini ſit tota quoad ſubſtantialia ſub tota quantitate panis, & tota ſub quauis parte eiuſdem quantitatis panis, ac proinde quòd quantitas Chriſti, quæ eſt ibidem ratione ſubſtantiæ, & præciſè per concomitantiam, ſit etiam ad modum ipſius ſubſtantiæ, atque adeo tota ſub tota quantitate panis, & tota ſub quauis illius parte.

Et ita inquit. *Alio autem modo ſe habet aliquid ſubſtantiale ad id, in quo eſt, & alio modo aliquid quantum. Nam quantum totum ita eſt in aliquo toto, quod totum non eſt in parte, ſed pars in parte, ſicut totum in toto: vnde & corpus naturale ſic eſt in toto loco notum, quod non eſt totum in qualibet parte loci, ſed partes corporis partibus loci aptantur, eo quod eſt in loco mediantibus dimenſionibus. Si autem aliquod ſubſtantiale eſt in aliquo toto totum, etiam totum eſt in qualibet parte eius. Quia igitur corpus Chriſti eſt in hoc Sacramento ratione*

Digitized by Google

ratione ſuæ ſubſtantia, in quam conuerſa eſt ſubſtantia panis dimenſionibus eius manentibus, integrum corpus Chriſti eſt ſub qualibet parte earundem. Quod etiam docet idem Ang. D. in in 3. part. q. 45. art. 1. 3. & 4.

55. Nec refert ſi dicas, D. Thom. ſolum velle quod ſubſtantia, V. G. aëris ſecundùm totam ſuam naturam, ſeu ſecundùm ſuam rationem ſpecificam integram, ſit tota ſub tota quantitate, & tota ſub quauis parte, ex eo quòd ſub quauis parte quantitatis aëris reperitur natura & ſpecies integra aëris, non verò ex eo quod tota ſubſtantia eiuſdem aëris ſecundùm totam ſuam entitatem ſubſtantialem, indiuidualem, ſit ſub tota quantitate; & tota ſub qualibet eius parte.

Non itaque hoc refert, nam iuxta ea quæ S. Doctor in hoc teſtimonio docet, aliter ſe habet ſubſtantia ad id, in quo, ſeu ſub quo eſt, & aliter quantitas: quare cùm quantitas non ſit tota in toto, & pars in parte, ex eo quòd tota natura, ſeu ſpecies eius non ſit in qualibet parte illius, in quo ipſa eſt (ſiquidem quæuis pars quantitatis eſt quantitas, ac proinde, vbi ipſa fuerit, debet eſſe tota natura, ſeu eſſentia quantitatis) ſed ex eo quòd quantitas ſecundùm totam ſuam entitatem indiuidualem, non reperitur tota in toto, & tota in ſingulis partibus: fit inde, vt cùm D. Thom. inquit, ſubſtantiam eſſe aliter in eo, ſeu ſub eo, ſub quo eſt, ac eſt quantitas in eo, in quo reperitur, quia nimirum ſubſtantia ſecundùm ſua ſubſtantialia eſt tota in toto, & tota in quauis, ſeu ſub quauis parte, non debeat hoc verificari, ex eo præcisè, quòd ſubſtantia aëris, verbi gratia, habeat partes eiuſdem rationis intra lineam ſubſtantiæ, ſeu à ſe, ſicut eas habeat quantitas à ſe, & intra ſuam lineam, & ex eo quòd in qualibet ex illis partibus formaliter ſubſtantialibus aëris ſaluetur tota natura, & ſpecies aëris, ſicut in parte qualibet quantitatis ſaluatur natura, & ſpecies quantitatis: quandoquidem in hoc non diſcriminarentur; ſed ex eo, quòd tota natura ſubſtantialis aëris, & ſecundùm totam ſuam entitatem, & ſubſtantiam indiuidualem ſit tota in toto, & tota in quauis parte: vt ita ſit tota ſub dimenſionibus, & ſingulis partibus, diuerſimodè, ac quantitas eſt tota in eo toto, ſeu loco & in partibus, in quibus eſt, ac proinde hoc modo verificetur, quòd ſubſtantia, & id, quod eſt ſecundùm modum proprium, ſubſtantiæ, eſt tota in toto, ſeu ſub toto, & ſub quauis parte, ſub qua eſt; ſecus verò quantitas.

Quare exempla, quæ ibidem inter verba à nobis relata ad explicandum quomodo ſubſtantia ſit tota in toto, & in ſingulis partibus, S. Doct. adducit, debent intelligi de tali modo eſſendi ſecundùm totam naturam, & ſpeciem ſub toto aliquo, & ſub partibus, vt id proueniat ex eo quòd eſt indiuiſibiliter ibidem, ſeu ex eo quòd tam in toto, ſeu ſub toto, quàm ſub ſingulis partibus petit eſſe ſecundùm totam ſuam entitatem ſubſtantialem, ac proinde ſecundùm totam ſuam naturam.

56. Adde, quòd hoc ipſo, quòd ſubſtantia illa aëris ſecundùm ſuam ſpeciem, & naturam Metaphyſicam integram ſit tota ſub tota quantitate, & ſingulis partibus ipſius, oportet vt ſecundùm ſuam totalitatem Phyſiyc. & induidualem ſit à parte rei ſub qualibet parte eiuſdem quantitatis: ergo, &c.

Antecedens patet, tum quia, vt acute innuit Caietanus, illud, quod eſt in aliquo, aut ſub aliquo ſecundùm totam ſuam naturam, debet eſſe ſub eo ſecundùm totam ſuam entitatem indiuidualem, ſi ſit ſub eodem indiuiſibiliter: at vt D. Thom. loc. citat. ex 3. part. 1. ad 3. docet, quauis ſubſtantia eſt ſub quantitate, & quauis parte per modum ſubſtantiæ id eſt, vt explicat Caiet. ibidem, indiuiſibiliter: ergo ſi eſt ibi ſecundùm totam ſuam naturam, erit vtique ſecundùm totam ſuam entitatem indiuidualem; tam ſub tota ſua quantitate, quam ſub ſingulis partibus: tum etiam, quia ſpecies, & natura Metaphyſica prædictæ ſubſtantiæ, debet neceſſario fundari à parte rei in totalitate Phyſica ſingularizata: cumque vt concluſione 1. quæſtionis præced. oſtenſum eſt, ſubſtantia aëris à ſe non habeat aliam totalitatem ad eius entitatem indiuidualem ſubſtantialem pertinentem, fit inde, vt ſecundùm totam ſuam entitatem ſubſtantialem indiuidualem ſit tota ſub tota quantitate, & ſub quauis parte.

57. Vnde Ferrar. loco cit. ex 4. contra Gent. hoc modo intelligit ſanctum Doctorem, Caiet. 3. par. q. 67. art. 1. ad 3. Gonçalez de Albelda in codicibus manuſcriptis ad ar. 3. quæſt. citatæ, Ioannes de la Cruz in tract. de Sacram. §. de Euchariſt. fauet Duran. in 1. diſt. 34. quæſt. 1. n. 8. & 28. idem tenent plures alij Doctiſſimi à nobis conſulti. Nam in primis hoc, & ea, quæ de indiuiſibilitate ſubſtantiæ quæſt. præced. diximus, probabilia eſſe cenſent Baſil. Legionenſ. primariam in Salmantica Cathedram meritiſſimè regens. Eadem etiam, vt valdè probabilia, & inter diſcipulos D. Thom. communiter recepta tuentur Illuſtriſs. & Doctiſs. Dominus Antonius de Diezma, ſapientiſs. DD. Villegas, Barreda, & Manſilla, ex quibus duo primi primariam Theologiæ, penultimus primariam Medicinæ, vltimus Veſpertinam Theologiæ Cathedram in Compl. Acad. digniſſimè moderantur. Et deinde ſententiam hanc, quo ad omnia iam dicta, vt propriam D. Thom. mentem propriamque ipſorum opinionem tuentur ſapientiſ. Magiſtri Felix de Guzman, & Gaſpar de los Reyes, quorum primus Veſpertinam, ſecũdus verò Angel. Doct. Cathedram Salmanticæ digniſſimè poſſident. D. Chriſtophorus de Guzman Serenſ. Infantis Mag. ſapientiſſimus, & paulo ante cathedræ Durand. in Salmantina non ſine magnis meritis Rector. Doctiſ. Petrus de Tapia, Soſa, Tumayo, Alphonſus Gonzalez, Didac. Garcia; Gregor. Martinez, ex quibus primus Veſpertinam Theologiæ, ſecundus ſacræ Scripturæ, tertius Philoſophiæ moralis, quartus & quintus Artium cathedras meritiſſimè in Compl. Academ. moderantur: vltimus verò egregia commentar. in 1. 2. D. Thom. in lucem edidit, & plures alij. Et tandem hoc ipſum tueri tenentur omnes diſcipuli D. Th. pro 1. aſſer. q. præced. relati, vt ex ſtatim dicendis magis conſtabit; & omnes DD. citati fatentur.

§. II.

Eadem aſſert pars ratione fulcitur.

58. Ratio autem potiſſima aſſert. quoad hanc ſecundam partem deducitur ex dictis q. præced: nam hoc ipſo quòd ſubſtantia materialis non habeat à ſe partes entitatiuas, ſeu eiuſdem rationis, ſed ſolùm à quantitate, oportet, quòd licet, vt eſt affecta quantitate, participat ab ea prædictas partes: nihilominùs tales partes non ſint formaliter, & in eſſe partium ſubſtaniales, ſed ſolùm pro ſubſtrato, & de materiali: ergo materia & forma ſubſtantialis, quæ eſt ſub parte quantitatis, quæ reperitur in pede, non poteſt diſtingui partialiter ſubſtantialiter ab ea, quæ eſt ſub parte quantitatis, quæ eſt in capite: ita vt hæc diſtinctio ſit formaliter ſubſtantialis, ſed ſolùm de formali accidentalis, & quantitatiua: ergo tota materia & forma ſubſtantialis, ac proinde tota ſubſtantia materialis, quæ eſt ſub tota quantitate

Digitized by Google

eademmet ſubſtantialiter,& quoad ſubſtantialia, erit ſub qualibet parte einſdem quantitatis.

Antecedens patet: nam cum quantitas ſit accidens, nequibit per modum cauſæ formalis intrinſecæ, ſeu inhærentis, tribuere effectum aliquem formaliter ſubſtantialem, quandoquidem cauſa formalis intrinſeca, ſeu inhærens non cauſat, niſi dando ſe, ac proinde ſi ipſa ſit forma accidentalis, non poteſt tribuere, niſi eſſe accidentale, & conſequenter non valebit præſtare alias partes præter eas,quæ de formali ſint accidentia. Quare partes illæ ſolùm ſunt, & vocantur ſubſtantiales, quia exercentur in ſubſtantia, & quia ſubſtratum, ſeu ſubiectum accipiens illas, eſt ſubſtantia, ſeu quia ſuo modo coaleſcunt ex ſubſtantia tanquam ex ſubiecto, & materia, & ex quantitate tanquam ex forma: ſicut annullus dicitur aureus, quia de materiali importat aurum recipiens figuram illam artificialem eiuſdem annulli, ſeu quia annullus aureus ſuo modo reſultat ex auro tanquam ex ſubiecto, & ex prædicta figura artificiali tanquam ex forma.

59. Ex quo prima conſequentia ſatis conſtat: nam materia & forma, quæ eſt ſub quantitate capitis, non poteſt diſtingui partialiter ſubſtantialiter ab ea, quæ eſt ſub quantitate pedis, ita vt verſetur diſtinctio realis, actualis, & formaliter ſubſtantialis inter illa, niſi prædicta materia, & forma, ac proinde compoſitum phyſicum ex eis coaleſcens habeant partes formaliter ſubſtantiales: ac proinde prouenientes ab aliquo ſubſtantiali: ergo cùm aſſertione prima quæſtionis præcedentis oſtenſum ſit, non habere partes, niſi formaliter à quantitate, & conſequenter non habere partes, quæ formaliter ſint ſubſtantiales, plane fit, materiam, & formam, & ſubſtantiam totalem, & phyſicam eſt eis coaleſcentem, quæ eſt ſub quantitate capitis, non diſtingui etiam dum eſt affecta quantitate, partialiter ſubſtantialiter ab ea, quæ eſt ſub quantitate pedis, ſed ſolùm diſtinctione, quæ de formali ſit accidentalis, & quantitatiua, ſeu à quantitate proueniente.

Ex quo tandem vltima conſequentia apertè ſequitur. Nam ſi ſubſtantia, quæ eſt ſub quantitate pedis, non diſtinguitur adhuc partialiter ſubſtantialiter ab ea, quæ eſt ſub quantitate capitis, ita, vt hæc diſtinctio ſit formaliter ſubſtantialis, fit inde, eandemmet ſubſtantiam ſecundùm omnem ſuam entitatem ſubſtantialem eſſe totam ſub quantitate pedis, & totam ſub quantitate capitis, & cæt. quamuis ſecundùm eam totalitatem, quam habet, & conſeruat à quantitate, non reperiatur ſecundùm totam ſuam entitatem in quauis parte eiuſdem quantitatis.

60. Confirmatur, & explicatur primò: nam vel ſubſtantiam, quæ eſt ſub quantitate manus, eſt eadem ſecundùm ſubſtantialia cum ſubſtantia, quæ eſt ſub quantitate pedis,quoad ſubſtantialia præcisè conſiderata, ita vt nec partialiter ſubſtantialiter, diſtinctione reali actuali formaliter ſubſtantiali diſtinguantur vel ſunt diſtinctæ diſtinctione prædicta. Si hoc ſecundùm dicatur: ergo tribuuntur ſubſtantiæ partes formaliter ſubſtantiales, & entitatiuæ, atque adeo quòd à ſe habeat partes, cuius oppoſitum in prima aſſertione quæſtionis præcedentis oſtendimus: ſi vero primum aſſeratur, ſcilicet quòd neque adhuc partialiter diſtinguantur diſtinctione formaliter ſubſtantiali: ergo eademmet ſubſtantia ſecundùm totam ſuam entitatem ſubſtantialem eſt quæ ſubiicitur quantitati manus,& pedis,vt per illã fiat in pede, v. g. pars, atque adeò tota erit ſecundùm ſua ſubſtãtialia præcisè ſub tota quantitate,& tota ſub quauis illius parte.

Confirmatur, & explicatur ſecundò: nam ſubſtantia materialis, v. g. planta non poteſt ſecundùm ſuas partes phyſicas eſſe diuiſibiliter ſub diuerſis partibus quantitatis, ita vt ſecundùm materiam ſit ſub vna parte, & ſecundùm formam ſub alia, vt ex ſe conſtat, alioqui daretur actu materia ſine forma: nec deinde poteſt eſſe ſecundùm aliàs partes entitatiuas & de formali ſubſtantiales ſub diuerſis partibus quantitatis: quia, vt oſtenſum eſt, implicat eam habere tales partes: ergo loquendo de ſubſtantialibus, ſemper conſeruat, vt ſecundùm omnem ſuam entitatem ſubſtantialem, ſecundùm quam eſt ſub vna parte quantitatis, ſit etiam ſub alia.

61. Confirmatur, & explicatur tertiò: nam ſubſtantia,vt pars, eſt effectus formalis quantitatis: ergo ſubiectum eiuſdem quantitatis, quod ſubſternitur ad recipiendum prædictum effectum, non erit eadem ſubſtantia, vt pars, ſecundùm ea quæ à ſe habet, ſcilicet præcisè ſecundùm totalitatem phyſicam: ergo cùm ſecundùm hanc non poſſit eſſe diuiſibiliter, ita vt ſecundùm vnam partem, ſcilicet ſecundum materiam ſit ſub vna parte quantitatis, & ſecundum aliam, nimirùm ſecundùm formam, ſit ſub alia: conſequens eſt, vt loquendo de ea, ſecundum prædictam rationem ſubiecti, ſit tota ſub tota quantitate, & tota ſub quauis eius parte.

62. Confirmatur tandem radicitùs hoc ipſum: nam licèt ſubſtantia, quæ de ſe eſt indiuiſibilis in partes entitatiuas, & eiuſdem rationis, ſit priuatiuè, non verò negatiuè indiuiſibilis collata cum diuiſione formaliter quantitatiua: quia ita eſt de ſe indiuiſibilis, vt maneat cum potentia ad hoc, vt habeat partes à quantitate,& quæ de formali ſint accidens: nihilominùs collata cum diuiſibilitate formaliter ſubſtantiali, & cum partibus entitatiuis formaliter ſubſtantialibus, & quæ formaliter habeant veram rationem partium, eſt negatiuè indiuiſibilis, id eſt, ita eſt indiuiſibilis, vt non habeat potentiam ad hoc, vt habeat prædictas partes formaliter ſubſtantiales, vt in prima aſſertione quæſtionis præcedentis oſtendimus: ergo per hoc quòd habeat quantitatem, & ab ea participet accidentaliter; & denominatiuè partes entitatiuas, & integrales, non tollitur ab ea, quòd ſit formaliter indiuiſibilis, prout per hoc ſignificatur, quòd non habet partes entitatiuas formaliter tales, & formaliter ſubſtantiales, nec ponitur in illa, quòd ſit formaliter diuiſibilis, quatenùs per hoc denotatur, quòd ſint in ea formaliter prædictæ partes, quæ de formali ſint ſubſtantiales, ſed ſolùm per effectum formalem quantitatis eidem ſubſtantiæ communicatum, tollitur ab illa priuatio, qua carebat partibus accidentalibus à quantitate prouenientibus: ergo prædicta ſubſtantia, adhuc dum eſt ſub quantitate, ſemper conſeruat, quod loquendo entitate formaliter ſubſtantiali, ſecundùm quam eſt ſub illa, debet ſemper eſſe ſub eadem indiuiſibiliter ſubſtantialiler in ſenſu explicato, ac proinde ſecundùm hanc rationem tota erit ſub tota quantitate, & tota ſub quauis parte, quamuis accidentaliter ſimul habeat ratione eiuſdem quantitatis partes, quæ de formali ſint quantitatiuæ, & integrales.

63. Quæ omnia eloganter explicuit Caietan. 3. part. quæſt. 76. art. 1. in ſolutione ad tertium, vbi loquens de modo, quo quæſis ſubſtantia eſt ſub ſuis dimenſionibus, ſic ait: *Eſt ergo ſubſtantia per modum ſubſtantiæ, id eſt, indiuiſibiliter ſecundum integritatem naturæ ſub dimenſionibus,& cum hoc ſtat, quòd extendatur ſub dimenſionibus: quoniam huiuſmodi extenſionem tollit indiuiſibilitatem integritatis naturæ, ſed ponit ſolam diuiſionem quãtitatiuam, ex eo quòd afficit ſolam illam, vt ſubiectum, quam etiam non poneret in illa ſubſtantia exiſtente ſub ipſa, ſi non afficeret illam: & propter ea*

Digitized by Google

propterea corpus Chriſti ſuccedens ſubſtantiæ panis, quantum ad ſub eſſe dimenſionibus remanentibus, & non quantum ad affici dimenſionibus illis, non extenditur ad extenſionem dimenſionum ſicut extendebatur per illas ſubſtantia panis, ex eo quòd afficiebatur illis vt ſubiectum ipſarum. Conclude ergo, & tene, quòd ſubſtantiam per modum ſubſtantiæ exiſtere in aliquo, eſt in aliquo, eſt ſubſtantiam indiuiſibiliter eſſe in illo. Et non dico ſubſtantiam eſſe indiuiſibilem, ſed ſubſtantiam eſſe indiuiſibiliter in illo, hoc eſt, ſubſtantiam ſe habere ad illud indiuiſibiliter, & non quantitatiuè ſeu diuiſibiliter, hoc eſt, coextentè, ſicut quantitas locati coextenditur quantitati loci.

64. Ex quo etiam (vt id obiter dicamus) deducitur maior confirmatio prioris aſſertionis: nam licèt ex eo quòd aliquid ſupernaturaliter habeat eſſe indiuiſibiliter ſub aliqua quantitate, non ſequatur habere eſſe indiuiſibile, ſeu non eſſe in eo partes eiuſdem rationis, vt patet in qualitate Chriſti Domini, quæ ſupernaturaliter eſt tota ſub tota quantitate, & tota qualibet parte quantitatis panis, ex eo quòd eſt ibidem ratione ſubſtantiæ Chriſti Domini, & ad modum eius: attamen id, quod connaturaliter, & ſecundùm proprium modum eſſendi, quem petit, debet eſſe totum ſub tota quantitate, & totum ſub quauis eius parte, non poteſt non ſecundùm eſſe, quod à ſe habet, eſſe formaliter indiuiſibile in partes eiuſdem rationis: alioqui ſecundùm prædictum eſſe peteret eſſe diuiſibiliter ſub ea quantitate, ſub qua eſt, vt intuenti conſtabit: ergo ſi quæuis ſubſtantia habet, vt oſtenſum eſt, quòd hoc ipſo quòd ſit per modum ſubſtantiæ ſub aliquo, ſit ſub eo ſecundùm modum ſuum, id eſt indiuiſibiliter ſubſtantialiter, & modo explicato, planè ſit, eam ſecundùm illa, quæ à ſe habet, non eſſe diuiſibilem in partes entitatiuas, ſeu eiuſdem rationis, ſed ad ſummum in partes phyſicas, ſcilicet materiam, & formam, quæ hoc ipſo quòd tales, non poſſunt diuiſibiliter eſſe ſub aliqua quantitate, ita vt ſub vna parte ſit materia, & ſub alia forma, ſed ſub omnibus, & ſingulis debet vtraque ex his partibus phyſicis ſecundùm totam ſuam entitatem reperiri.

Cæterùm, vt hæc meliùs capiantur, debent ea, quæ in ſequenti quæſtione dicenda ſunt, necnon & ſolutiones argumentorum à numero 81. vſque ad numerum 97. tradendæ videri.

QVÆSTIO V.

Vtrùm illud, quod per nutritionem acquiritur, identificeretur præciſè quoad ſubſtantialia cum ſubſtantia neutriti, & eo ſeparato pereat identificatio, & realis, actualis ac ſubſtantialis diſtinctio inter vtrumque intercedat.

QVæſtio hæc non minùs, quàm præcedens, ad profundam & plenam termini nutritionis & indiuiſibilitatis ſubſtantiæ intelligentiam, necnon & ad enodationem eorum, quæ in fauorem primæ ſententiæ quæſtione 3. huius diſputat. adduximus, valdè conducit: & ſimiliter deciſio eius rei oculatiùs, & ſimiliter profundè inſpecta, & penetrata, ex dictis colligitur, & ferè conſtat.

65. Cæterùm, quia quæ in duabus præcedentibus quæſtionibus circa hæc tetigimus, aliquibus valdè difficilia viſa ſunt, ideò oportuit ea in hac quæſtione ex profeſſo explicare. Verùm, quia quoad hoc eadem eſt ratio de illo ſubſtantiali, quod per nutritionem acquiritur, & poſtea ſeparari poteſt, ac de quouis ſubſtantiali à quacunque materiali ſubſtantia acquiſito, ad eius entitatem indiuidualem, & ſubſtantialem ſpectante, ideò vt doctrina ſit vniuerſalior: quæſtionem hanc vniuerſaliter quoad prædicta ſubſtantialia cuiuſuis ſubſtantiæ materialis decidemus: & ſicut in præcedenti quæſtione rationes dubitandi pro parte oppoſita non adduximus, ex eo quòd quæ difficultatem ingerebant, in quæſt. 3. huius diſput. in fauorem 1. ſententiæ adductæ ſunt: ita propter eandem rationem ab eis adducendis in hac quæſtione abſtinebimus: vnde ad plenam eorum, quæ in præſenti dicenda ſunt, intelligentiam, debent ſolutiones earum à numero 87. vſque ad numerum 97. tradendæ. videri.

96. Senſus autem tituli non eſt, an quidquid ſubſtantiale per nutritionem, aut quouis alio modo ad entitatem ſubſtantialem indiuidui pertinens, acquiritur, identificetur quoad ſubſtantialia præciſe cum quouis alio ſubſtantiali in eodem indiuiduo iam præexiſtenti; ſed proportione ſeruata, ita vt materia denuo acquiſita identificetur præciſè quoad ſubſtantialia cum materia præexiſtenti: & ſimiliter forma quando denuo producitur, quoad aliquid ſubſtantiale; & entitatiuum ipſius, vt in formis animalium imperfectorũ, & aliis ignobilioribus formis contingit, identificetur quoad ſubſtantialia præciſè cum eo, quod de prædicta forma præexiſtebat.

§. I.

Ex mente Ariſt. & D. Thom. quæſtionis nodus diſſoluitur.

DIcendum ergo eſt, quòd quidquid materiæ, aut formæ ſubſtantialis ad entitatem indiuidui ſubſtantialis pertinens acquiritur, identificatur, proportione ſeruata, & quoad ſubſtantialia præciſè cum his, quæ antea in eodem indiuiduo præexiſtabant: ita vt materia denuò acquiſita cum materia præexiſtenti, & illud formæ, quod denuò in animalibus imperfectis, & aliis ignobilioribus ſubſtantiis producitur, identificetur, etiam eodem modo cum forma præexiſtente, & hoc ipſo quòd ſeparentur tunc diſtinctione reali actuali, & ſubſtantiali diſtinguantur.

97. Explicatur aſſertio: in ea enim volumus, quòd licèt duæ ſubſtantiæ materiales eiuſdem ſpeciei, vt duæ aquæ, quæ ſemel ſunt ſubſtantialiter diſtinctæ, & ſeparatæ, ſemper debeant, quantumuis continuentur, & fiant vna aqua, diſtingui accidentaliter ratione quantitatis, ac proinde ratione illius debeat ibidem intercedere extenſio, & diſtinctio partium integralium, ſeu eiuſdem rationis: attamen hoc ipſo quòd continuentur ſecundùm quantitates, & per vnam, ac eandem quantitatem ſigillentur, non poteſt non ſubſtantia vtriuſque aquæ, ſecundùm ea, quæ ſubſtantialiter dicunt, fieri vnum & idem per identitatem, ita vt diſtinctione reali actuali, & formaliter ſubſtantiali, ſeu à principio ſubſtantiali proueniente, non diſtinguantur, ſed denominatiuè & per quantitatem. Sicut hoc ipſo quòd poſtea ratione quantitatis diuidantur, & ad diuerſas quantitates totales ſigillentur, non poſſunt non illæ duæ ſubſtantiæ, quæ quoad ſubſtantialia & ſecundùm ea, quæ à ſe habent, erant identificatæ, amittere prædictam identificationem, & eſſe diſtinctione reali, & formaliter ſubſtantiali actualiter diuerſæ.

Aſſertionem hanc apertè docent Ariſt. & D. Tho. locis quæſt. 3. relatis, vt ex ſtatim dicendis magis conſtabit, & inſuper idem Philoſophus 2. de

Animâ text. 20. vbi loquens de animabus imperfectis ſic ait: *In plantis, quædam diuiſa videtur viuere ſeparata ab inuicem tanquam exiſtente in his. Anima actu quidem vna in vna quaque planta, in potentia autem pluribus.* Quæ verba explicat D. Th. ibidem lect. 4. *Hoc manifeſtatur per hoc, quòd ramuſculi abſciſſi inſeruntur, vel plantantur, & coaleſcunt, quod non eſſe, niſi remaneret in eis vita, & per conſequens Anima, quæ eſt principium viuendi, quod contingit tanquam in vnaquaque planta Anima ſit vna in actu, & multiplex in potentia.*

Vbi (vt vides) Anima in Ariſt. & D. Thomæ ſententia, carenti partibus entitatiuis formaliter ſubſtantialibus, & inter ſe actu, & ſubſtantialiter, ſeu penes principia ſubſtantialia diſtinctis, vt iam vidimus, ac proindè identificanti ſibi quoad ſubſtantialia præcisè quidquid ſubſtantiale eſt in ea ad eius intrinſecam entitatem pertinens, tribuitur quòd actu, & ſubſtantialiter ſit vna, & in potentia multiplex, atque adeo quòd ea, quæ in illa erant actu quoad ſubſtantialia præcisè, identificata, poſſint poſtea realiter ſubſtantialiter, ſeu penes principia ſubſtantialia diſtingui, & eſſe plura, & è contra.

68 Quod etiam docuit idem S. Doct. in 3. diſt. 21. qu. 1. art. quæſtiuncula 2. ad 5. & ad Anibaldum ibidem ad 4. his verbis. *Dicendum eſt, quòd in morte Chriſti fuit vna vnio Ad Animam & carnem ex parte perſonæ diuinæ; ſed ex parte aſſumptorum ſcilicet, Animæ, & corporis, fuerunt duæ in actu, cum prius eſſet vna tantum in actu, & plures in potentia: & ſic non oportet, quòd fuerit ibi facta noua vnio, ſicut nec in diuiſione continui fit omnino nouum corpus, licet vnum diuiditur in multa.*

Vbi, vt conſtat, tribuit S. Doct. modo ſubſtantiali vnionis hypoſtaticæ quòd ante ſeparationem Animæ Chriſti Domini à corpore ſit vna, & eadem actu, ac proindè vt ex dictis ex eodem Angelico Doctore patet ſit vna abſque vlla diſtinctione partium entitatiuarum formaliter ſubſtantialium, & quòd ſimul ſit in potentia plures, & ſimiliter quòd poſt ſeparationem eiuſdem Animæ ſint plures actu, & vna in potentia: ac tandem quòd facta reunione ſit vna, & eadem actu, ſcilicet illamet, quæ antea fuerat abſque diuerſitate partium, quæ de formali ſint ſubſtantiales, & per conſequens iam ea, quæ in prædicta vnione ſubſtantialiter identificabantur, ex eo quòd non erat in eis diſtinctio partis & partis formaliter ſubſtantialis, poſtea ſubſtantialiter, ſeu penes principia ſubſtantialia diſtinguuntur, & è contra. Vnde tam Ariſt. quàm S. Doctorem ſequuntur omnes Doctores quæſt. 3. & 5. huius diſput. adducti.

Et ſanè quoad vtramque partem ſequitur aſſertio apertè ex dictis, & in primis, quoad primam ſic ex his, quæ quæſt. 3. aſſeruimus, oſtenditur. Nam ſi duæ aquæ ſeparatæ continuentur, & per eandem quantitatem totalem ſigillentur, tunc vel ſubſtantia vnius aquæ à ſe, & quoad ſubſtantialia præcisè conſiderata diſtinguitur realiter actualiter, & ſubſtantialiter ab alia, ita vt hæc diſtinctio realis actualis ſit formaliter ſubſtantialis, vel non diſtinguuntur ſic? Si primum, ergo cùm facta continuatione vtriuſque ſecundum quantitates, tunc ſubſtantialiter, & quoad ſubſtantialia præcisè, non diſtinguantur per modum duplicis totius ſubſtantialis: quandoquidem reuera ſunt vnum, & idem totum ſubſtantiale, diſtinguentur quoad prædicta ſubſtantialia, & ſubſtantialiter, ſeu diſtinctione formaliter ſubſtantiali per modum partis & partis formaliter ſubſtantialis, ac proinde iam illa aqua haberet intra genus ſubſtantiæ, & à ſe multitudinem partium ſubſtantialium eiuſdem rationis, cuius oppoſitum in prima aſſertione quæſtionis tertiæ huius diſputationis oſtendimus: ſi verò ſecundum aſſeratur: ergo attendendo ad ſubſtantialia præcisè, iam illæ aquæ quæ antea erant quoad illa ſubſtantialiter, ſeu diſtinctione reali actuali, formaliter ſubſtantiali diſtinctæ, fient quoad prædicta ſubſtantialia præcisè vnum & idem per identitatem ſubſtantialem, licèt ibidem intercedat totalitas integralis, & diſtinctio per quantitatem eidem ſubſtantiæ communicata.

Et ſimiliter quoad ſecundam partem eadem aſſertio apertè ex dictis oſtenditur: quoniam ſi poſtquam prædictæ aquæ quoad ſubſtantialia ſic identificantur, & quoad ea, quæ à quantitate participant, continuantur, rurſus diuidantur, tunc certum eſt, vtramque aquam eſſe actualiter ſubſtantialiter, ſeu diſtinctione reali actuali, & formaliter ſubſtantiali diſtinctam: ſiquidem remanent duo indiuidua integra, & totalia ſub ſpecie aquæ contenta; cùm tamen antea, vt nuper dicebamus, quoad prædicta ſubſtantialia præcisè identificarentur: ergo iam, ea, quæ antea ſubſtantialiter identificabantur, poſſunt poſtea realiter ſubſtantialiter, ſeu penes principia ſubſtantialia diſtingui.

§. II.

Explicatur quomodo ea, quæ antea ſubſtantialiter erant diſtincta, poſſint poſtea quoad ſubſtantialia præcisè identificari, & è conuerſo.

69. QVomodò autem ſtare poſſit, vt ea, quæ antea realiter actualiter, & ſubſtantialiter diſtinguebantur, poſſint poſtea quoad ſubſtantialia præcisè identificari modo dicto, & è contra: poteſt explicari tam quoad materiam, quàm quoad formam ſubſtantialem: & in primis quoad materiam ſic. Nam ſi ſemel materia intra propriam lineam materiæ cum præciſione ſumpta, ſeu ſecundùm ſe, non eſt diſtincta numero; ſed cuncta materia ſublunaris intra prædictam lineam conſiderata ex vna numero negatiuè, ita tamen vt ratione vnius, vel plurium ſigillationum necnon ratione vnius, vel plurium quantitatum (modo tamen ſuo loco latiùs explicando) ſit aliàs poſitiuè vna, vel plures numero, vt primo Phyſicorum diſputatione 3. ex Ariſt. & D. Thom. diximus: oportet vt hoc ſit proprium, & peculiare, vt ſic dicamus ingenium materiæ per ſe primò ei conueniens, ſcilicet, vt illa materia, quæ antea ratione diuerſæ ſigillationis per quantitatem (modo ſuo loco explicando) factæ, erat aliàs realiter, & poſitiuè numericè diſtincta altera, poſſit ſi ſigilletur, per eandem numero quantitatem vna cum altera materia, quæ antea erat diſtincta, fieri vnum, & idem per identitatem, quoad ſubſtantialia præcisè cum illa, & rurſus hæ duæ portiones materiæ, quæ antea erant duę, ex eo quòd erant ſigillatæ per diſtinctas quantitates, modò ſunt vnum per identitatem poſſe poſtea, ſi ſigillentur, à diuerſa numero quantitate fieri plures.

70. Et ratio eſt aperta ex dictis: nam cùm materia ſit vna, vel diſtincta numero, & poſitiuè per ſigillationem, & quantitatem (modo tamen ſuo loco explicando) fit inde, vt ſicut materia, quæ nunc eſt ſigillata ad formã alimenti, verbi gratia, poteſt ſigillari ad eandem formam, quam habet alitum: ita illa materia alimenti, quæ antea erat diſtincta poſitiuè ratione diuerſæ ſigillationis, ac proinde diuerſe quantitatis quam priùs habebat, vel petebat, manet nunc vna, & eadem poſitiuè cum materia, quæ eſt ſub forma aliti, ſi ſigilletur per vnam, & eandem realiter ſigillationem

ſigillationem vnà cum illa ordine ad habendam prædictam formam eiuſdem aliti. Cumque nulla materia ſublunaris ſecundùm ſe præciſè conſiderata habeat vnde diſtinguatur ab alia materia ſublunari, fit inde, vt abſolutè, & ſimpliciter fiant quoad ſubſtantialia præciſè vnum per identitatem. Econtra hoc ipſo, quòd ſemel identificata, tunc illa materia ſigilletur, prout eſt ſub prima medietate, v. g. quantitatis vermis ad diuerſam formam, non poteſt non illa[m] et, quæ antea erat idem poſitiuè, & per identitatem iam explicatam, fieri duplex, & diſtingui numero.

Vnde licèt ea, quæ à ſe, vel inamiſſibiliter habent vnitatem, vel diſtinctionem poſitiuam, non poſſint, ſi ſemel ſunt diſtincta ab alio, non eſſe ſemper diſtincta ab illo: at ea quæ non à ſe, ſed aliunde, & amiſſibiliter gaudent, dentitate, vel diſtinctione poſitiua, poſſunt quamuis nunc ſint diſtincta, eſſe poſteà idem: & rurſus poſtquam ſunt idem, poſſunt iterum fieri diſtincta: quia principium & ratio identitatis, vel diſtinctionis habetur ab illis amiſſibiliter.

71. Et ſimiliter, quoad formam ſubſtantialem poteſt explicari, ex eo quòd formæ, quæ ſemel diſtinctæ quoad ſubſtantialia, poſſunt iterum quoad illa præciſè identificari, & è contra ſunt formæ ſubſtantiales, ſatis immerſæ in materia, & valdè ab ea dependentes, quales ſunt illæ quæ præciſè dant gradum eſſendi, vt aqua, vel gradum ſolius vitæ vegetatiuæ, vt forma plantæ, aut tandem gradum vitæ ſenſitiuæ imperfectæ, quales ſunt animæ animalium imperfectorum. Vnde ratione huius magnæ immerſionis in materia, & materialitatis earum ac proinde ratione maioris dependentiæ, quam ab illa habent, ſapiunt conditionem materiæ, & ita non poſſunt non participare, vt licèt antea eſſent realiter ſubſtantialiter diſtinctæ, ex eo quòd erant ſigillatæ, & determinatæ in duplici toto per diuerſam qualitatem: nihilominùs, ſi ſint eiuſdem ſpeciei, & ſigillentur per vnam, & eandem quantitatem, poſſint realiter quoad ſubſtantialia præciſè identificari, ita vt actu non diſtinguantur realiter ſubſtantialiter, benè tamen potentialiter ſubſtantialiter. Et deinde è contra, poſt quam iam ſunt identificatæ, poſſunt iterum ratione quantitatis diuidi, & modo alibi explicando ſigillari per diuerſam quantitatem, & ita realiter ſubſtantialiter diſtingui: quia ex ſe non ſunt vna vel plures numerò poſitiuè, niſi ratione diuerſæ ſigillationis, & quantitatis, (modo tamen ſuo loco dicendo) quæ variabiliter eiſdem conuenire poteſt ex eo, quòd ratione ſuæ maioris materialitatis ſapiunt (modo ſibi proportionato) conditionem materiæ.

72. Vnde vltra diſtinctionem realem virtualem, qualis eſt illa, quæ reperitur inter animal, & rationale, & diſtinctionem realem actualem, qualiter duæ aquæ inter ſe diſcontinuæ diſtinguuntur, debet neceſſariò, iuxta dicta, & in via D. Th. admitti diſtinctio alia realis potentialis, eorum nimirum, quæ licèt quoad ſubſtantialia præciſè realiter ſubſtantialiter ſint idem: nihilominus realiter potentialiter ſunt quoad eadem, modo iam dicto diſtincta: & ita ſi media quantitate habent partes, & diuidantur, inuenientur actu, & in exercitio realiter actualiter diuerſa, non ſolùm quoad quantitatiua, ſed etiam quoad ſubſtantialia, & ſubſtantialiter, vt exemplo aquæ in duas medietates diuiſæ cernitur.

Et ſimiliter vltra identitatem excludentem diſtinctionem realem virtualem, qualis in communiori Theologorũ ſententia reperitur inter intellectum, & intellectionem diuinam, & identitatem admittẽtem diſtinctionem virtualem, qualis cernitur inter animal, & rationale, debet neceſſariò dari identitas omnium infima, ſcilicet realis potentialis, quæ in eo conſiſtat, vt licèt extrema realiter actualiter diſtinguantur, nihilominùs realiter, potentialiter ſint idem, ex eo quòd ſi ſigillentur per eandem quantitatem, poſſunt quoad ſubſtantialia, & ſubſtantialiter ſumpta actu, & in exercitio identificari, licèt tunc etiam dum ſubſtantialiter ſunt identificata, habeant ratione quantitatis denominatiuè, & accidentaliter diuerſas partes integrales, quæ proinde formaliter ſumptæ ſint accidens, vt in exemplo duplicis aquæ antea diuiſæ, & poſtea ſecundùm quantitates continuatæ cerni poteſt: & ita licèt ea, quæ realiter identificantur, & ſolùm virtualiter diſtinguuntur, nequeant amittere realem identificationem, quam habent; attamen ea, quæ identificantur actu realiter, vt realiter potentialiter, modo iam dicto, diſtingantur, poterunt prædictam identificationem ſubſtantialem deperdere, & eſſe actu, & in exercitio, & modo explicato realiter actualiter diuerſa alioqui ſolùm virtualiter, non verò realiter potentialiter diſtinguerentur.

§. II.

Obiectiones notandæ, & enodatio earum.

73. Nec refert, ſi obiicias primò teſtimonium quoddam D. Thom. 3. p. q. 75. vbi poſtquam poſuit contra ſe tertium argumentum his verbis, *Ea, quæ ſunt ſecundùm ſe diuerſa, nunquam vnum eorum fit alterum, ſicut albedo nunquam fit nigredo &c. ergo non poteſt eſſe, quod hæc materia panis fiat hæc materia, qua indiuiduatur corpus Chriſti.* Reſpondet in hunc modum, *Ad tertium dicendum, quod virtute agentis finiti non poteſt forma in formam mutari, nec materia in materiam; ſed virtute agentis infiniti, quod habet actionem in totum ens, poteſt talis conuerſio fieri: quia vtrique forma & vtraque materia eſt communis natura entis, & id, quod eſt entitatis in vna poteſt author entis conuertere in id, quod eſt entitatis in altera, ſublato eo, per quod ab ea diſtinguebatur.* Ergo connaturaliter iuxta doctrinam D. Thom. id fieri non poteſt, atque adeo oppoſitus dicendi modus, qui ſimilem mutationem, & identificationem connaturaliter fieri poſſe, imò & frequenter contingere aſſerit, doctrinæ Angelici Doctoris aduerſatur.

Reſpondetur enim, quòd ſatis conſtat ex contextu, quomodo D. Thom. loquatur de identificatione, quæ fit per tranſſubſtantiationem, ſeu conuerſionem vnius in aliud eo modo, quo talis tranſſubſtantiatio, & conuerſio in Sacramento Euchariſtiæ fit, in qua entitas eius, quod conuertitur, non manet, ſed in rem, in quam conuertitur, tranſmutatur, & fit idem numero omninò cum illa. Nos autem non loquimur de hoc modo fiendi vnum aliud, ſeu de hoc modo identificationis vnius cum altero, ſed de alio ſecundùm quem materia, V. G. pomi manet ſecundùm ſuam entitatem materialem in alito, quod per illam alitur: & quia ſigillatur per eamdem quantitatem, poteſt identificari quoad ſubſtantialia præciſè cum materia eiuſdem aliti: quamuis maneat realiter potentialiter, licet non realiter actualiter & ſubſtantialiter, diſtincta ad illa, ſed accidentaliter ratione quantitatis.

Nec etiam refert, ſi obiicias ſecundò quod materia prima, vt in libris Phyſicorum diſput. 3. num. 36. diximus, habet vnitatem poſitiuam tranſcendentialem, & ideo materia ſublunaris ſecundùm ſe poſitiuè tranſcendentaliter diſtinguitur à materia cæleſti: ergo vna materia ſublunaris nequit identificari

Digitized by Google

cum alia, quia ea, quæ ex ſe ſunt poſitiuè vnum, non poſſunt, ſi ſemel diſtinguantur, identificari. Vnde nihil obeſt, quòd talis vnitas non ſit propriè numerica, neque ſpecifica, quia ſufficit prædictam vnitatem eſſe poſitiuam, & materiæ ex ſe conuenientem adhoc, vt vna materia nequeat, ſi ſemel diſtinguitur, identificari cum alia.

Non itaque hoc refert, quia licet materia numquam ſit à parte rei ſine vnitate poſitiuà fundamentaliter ſpecifica, & formaliter numerica; nihilominus eidem ſecundùm ſe ſumptæ non tribuimus, etiam dum eſt à parte rei, quòd ex propriis meritis habeat ſimul cum vnitate illa poſitiua, & tranſcendentali prædictam vnitatem ſpecificam, at numericam ſed ſolùm aliam negatiuam. Quare cùm vnitas tranſcendentalis hoc ipſo, quòd talis debeat etiam imbibi in vnitate negatiua, & attemperari ipſi, quia hæc poſterior non eſt pura, & nuda negatio, ſed importat etiam puram potentialitatem materiæ, vt explicatum eſt: ideo prædicta vnitas poſitiua, vt imbibita in vnitate negatiua: eſt talis naturæ, vt realiter loquendo, conueniat illi, quidquid conuenit, aut conuenire poteſt eidem materiæ, vt eſt vna negatiuè ſecundùm vnitatem ſpecificam, vel numericam: vndè ſicut tota entitas materiæ, ſecundùm ſe, & intra propriam lineam materiæ eſt vna numero negatiuè, ita eſt vna numero poſitiuè per vnitatem tranſcendentalem iam dictam: & ſicut materia horum inferiorum, non, obſtante identitate ſpecifica, & numerica negatiua, poteſt pluriſicari, vel eſſe ibidem ſpecificè, vel nimericè poſitiuè, ita etiam poteſt habere hoc ipſum, non obſtante prædicta vnitate poſitiua tranſcendentali, & ob analogam rationem entis ei conueniente.

Adde, quòd licèt reuera materia prima habeat vnitatem poſitiuam tranſcendentalem, vt loco citato explicuimus, attamen non minùs probabile eſt materiam ſublunarem. V. G. ex ſe non habere aliquam vnitatem poſitiuam, etiam tranſcendentalem, quia ad hanc vnitatem non ſufficit quæcumque entitas, ſed entitas, quæ ſit actus, vel includat actum.

74. Vnde contra aliquam ex his ſolutionibus non obſtat id quod ibidem dicitur de materia cæleſti, & ſublunari, ſcilicet eas diſtingui poſitiuè tranſcendentaliter, tum quia cum hac poſitiua diſtinctione tranſcendentali ſtat, quòd ſolùm negatiuè habeat quælibet ex illis ſuam vnitatem ſpecificam, & numericam, atque adeò quòd quæuis materia ſublunaris poſſit quoad ſubſtantialia præcisè identificari cum alia ſublunari, ex eo quòd ſi loquamur de vnitate numerica, quæ ei ſecundùm ſe conuenit, nulla materia ſublunaris poteſt diſtingui numericè, etiam partialiter ab alia ſublunari, vt oſtenſum eſt: ſi verò de vnitate numerica poſitiua ſiat ſermo, tunc hæc prouenit illi à ſigillatione, & ita hoc ipſo quod ſigillentur per eandem quantitatem, erunt quoad ſubſtantialia præcisè, & idem, modo explicato.

Tum etiam, quia duæ materiæ, quarum vna ſit ſublunaris, & alia cæleſtis, diſtinguuntur per vnitates ſpecificas, & numericas negatiuas, & diſtinctæ rationis in eſſe talium, & ideò non poſſunt identificari aliquando. Cæterùm tota materia ſublunaris ſecundùm ſe habet vnam, & eandem vnitatem ſpecificam, & numericam negatiuam, ita vt ſecundùm ſe non habeant etiam ratione vnitatis negatiuæ, vnde diſtinguantur, & ita poſſint abhibitis conditionibus iam dictis, & quo ad ſubſtantialia præcisè inter ſe identificari.

75. Nec deinde obeſt, ſi tertiò obiicias, quòd licèt daretur poſſe in materia prima ita philoſophari vt materia, quæ modò eſt diſtincta ab alia, identificetur, modo dicto cum illa, ſi ſemel ſigillentur ad eandem formam & per eandem quantitatem, non tamen in formis ipſis ſubſtantialibus, quamtumuis in materia immerſis, poteſt hic dicendi modus admitti, quandoquidem forma quæuis ex ſe habet vnitatem poſitiuam, & ideo eſt prima radix vnitatis ſpecificæ. Vnde cùm vna materia poſſit identificari cum altera ex eo quod ex ſe, nec eſt vna, nec plures, ac proinde non habet vnitatem poſitiuam: ſit inde, vt vna forma, quæ illam habet, non poſſit cum alia identificari, ſi ſemel ſupponatur diſtincta ab illa.

Non igitur hoc obeſt, quoniam licèt forma ſubſtantialis, quæcumque illa ſit, habeat eſſe primam radicem vnitatis ſpecificæ poſitiuæ, attamen forma, verbi gratia, huius aquæ non habet ex ſe eſſe vnam numero poſitiuè, & diſtingui numero ab alia forma alterius aquæ, niſi ratione diſtinctæ ſigillationis per diuerſam quantitatem, ſeu per ordinem ad diſtinctam quantitatem, vt loco citato explicatur. Sicut etiam forma ſpiritualis, qualis eſt anima rationalis, non habet vnde diſtinguatur numero ab alia anima, niſi per ordinem ad materiam ſigillatam per diſtinctam quantitatem, quamuis in hoc ſit ſua diſparitas, quòd forma ſpiritualis inamiſſibiliter dicit ordinem ad ſuam materiam ſigillatam quantitate, ita vt non poſſit ſecundum rationem indiuidualem modò dicere ordinem ad vnam quantitatem, & modò ad aliam, ac proinde neque eius vnitas numerica ex hoc ordine deſumpta poteſt variari: quod idem cum proportione de formis animalium perfectorem dicimus. Cæterùm, formæ magis materiales, & magis immerſæ in materia plus ſapiunt de conditione materiæ, & ita ſicut materia poteſt modò habere vnam ſigillationem, & modò aliam, ita prædictæ formæ, & ideo amiſſibiliter habent hanc, vel illam vnitatem numericam.

Quare licèt formæ ſpirituales, animalium perfectorum, ſemel diſtinctæ non poſſint iterum identificari, ſecus formæ magis materiales, quia licèt habeant vnitatem numericam poſitiuam ratione ſigillationis poſſunt tamen habere nunc vnam, nunc aliam: & illæ, quæ antea erant ſigillatæ, ſeu determinatæ ad quantitatem diſtinctam, poſſunt ad vnam, & eandem quantitatem ſigillari, & determinari.

76. Nec vlteriùs refert, ſi quartò obiicias non cohærere hæc cum illis, quæ in Logica diſp.13. quæſt. n.40. dicuntur: nam ibi ſic habetur: ***Et eodem ſenſu intelligenda eſt, vt ſit vera alia propoſitio, quòd ſcilicet caput, & manus ſubſtantialiter diſtinguuntur, id eſt, res qua diſtinguuntur, ſunt ſubſtantia, &c.*** Vbi cum apponatur illa *ſubſtantia*, in numero plurali, videtur innui, dari ibidem in manu, & capite, ſuſtantiam & ſubſtantiam realiter diſtinctam, ac proinde diſtingui inter ſe partialiter ſubſtantialiter.

Reſpondetur enim ex dictis, ſenſum illius propoſitionis tantum eſſe quòd res quæ diſtinguuntur, ſunt ſubſtantiæ, & plures ſubſtantiæ, non quidem actu, ſed potentia, alioquin non poſſet dictum hoc cohærere cum his, quæ in eadem ſolutione dicuntur: quia ibidem additur, quòd ſi ſenſus illius propoſitionis ſit, quòd principium cauſans diſtinctionem ſit ſubſtantia, eſt propoſitio omninò falſa: quia talis diſtinctio ſolùm prouenit ab accidentibus: ſi autem ibi eſſet actu ſubſtantia & ſubſtantia, ita vt ſubſtantia manus realiter actualiter diſtingueretur intra lineam ſuſtantiæ à ſubſtantia capitis, tunc non ſolum accidentaliter, ſed ſubſtantialiter diſtinguerentur, & ſimiliter in eo euentu hæc propoſitio: Subſtantia habet partes, non eſſet materialis, & denominatiua, vt in eadem

ſolutio

Digitized by Google

ſolutione dicitur, ſed formalis, & eſſentialis, cuius oppoſitum eadem quæſtione aſſeritur. Sed de his videatur dicta quæſt.3. nam euidens eſt in ea denegare ſubſtantiæ quamcumque diſtinctionem partium entitatiuarum ad lineam ſubſtantiæ in eſſe partium ſpectantium.

Nec tandem obſtat, ſi quintò obiicias, ſaltim non eſſe conſona ea, quæ hac diſputatione diximus, cum his, quæ 9.Phyſic. diſp.26. num.38. diximus, vbi ex eo oſtendimus, medietates vnius, & eiuſdem quantitatis, atque adeò dimidiam partem vlnæ, vt pars, & dimidia eſt, beneficio quantitatis diſtingui actu, & realiter ab alia medietate: quia nimirùm nullum aliud euidentius ſignum habemus diſtinctionis realis actualis aliquorum, quam mutua eorundem ſeparatio: at hæc ratio etiam vrget contra doctrinam toties in hac diſputatione traditam, quandoquidem ſubſtantia, quæ eſt ſub medietate quantitatis vlnæ, diuiditur, & ſeparatur à ſubſtantia, quæ eſt ſub altera medietate.

Non ergo hoc obſtat, quia ex mutua aliquorum ſeparatione ſequitur realis actualis diſtinctio in his, quæ ſpecie diſtinguuntur; in his verò, quæ non debentur eſſe eiuſdem ſpeciei, ſequitur diſtinctio realis actualis, quando eius natura ſita eſt in hoc, vt ſit ratio formalis habendi partes; quando verò tantùm in potentia, ſeu beneficio alterius habet partes, tunc tantùm diſtinctio realis in potentia intra propriam lineam, & ad ſummum diſtinctio realis actualis à quantitate proueniens colligitur. Quare cùm proprium ſit quantitatis eſſe rationem formalem habendi partes, rectè ibidem iuxta ſubiectam materiam intulimus, medietatem vnius vlnæ vt medietas eſt, beneficio quantitatis diſtingui realiter ab altera medietate: ac proinde dari ibidem in ſubſtantia medietatem & medietatem ad lineam quantitatis in ratione talium de formali pertinentium; non verò inde poteſt colligi, præexiſtere in ſubſtantia duas medietates realiter actualiter diuerſas, quæ ad lineam ſubſtantiæ quatenus tales ſunt, de formali ſpectent: quia ſubſtantia ipſa intra propriam lineam tantùm habet partes eiuſdem rationis in potentia, & ratione quantitatis, non verò partes eiuſdem rationis in actu, vt oſtenſum eſt.

§. III.

Corollarium quoddam notatu dignum, & ad ſolutionem plurium argumentorum non parum conducens, ex dictis deducitur.

77. EX quibus omnibus corollarium quoddam notatu dignum, & ad ſolutionem plurium argumentorum valdè conducens deducitur, ſcilicet, quòd ſicut conceſſis in materia partibus entitatiuis formaliter talibus, & quæ ad lineam, & genus ſubſtantiæ ſecundum id, quod de formali afferunt, pertineant, tunc vna materia includeret plures partes entitatiuas quàm alia, & ex hoc daretur maioritas ſubſtantialis vnius reſpectu alterius: ex qua tandem maioritate ſubſtantiali proueniret vnam poſſe recipere formam ſubſtantialem petentem maiorem quantitatem, quam tamen non poſſet recipere alia: ita relegatis iuxta noſtram ſententiam ab ipſa prædictis partibus intra lineam ſubſtantiæ, admiſſa tamen indiuiſibilitate formali ipſius, in ſenſu explicato, taliter nimirùm, quod identificet ſibi portiones alias antea diſtinctas, vel quæ potuerunt eſſe diſtinctæ: atque adeò, quòd, vt plures ex diſcipulis D.Thom. expreſſe docent, vt teſtatur Serna in ſua Logica diſp.3. ſect.5. quæſt.1.art.5.in fin. virtualiter, & æquiualenter habeat partes ſubſtantiales virtualiter tales, quatenùs per hoc præcisè ſignificatur identificare ſibi portiones materiæ, quæ antea eſſent ſubſtantialiter diſtinctæ, vel ſic diſtinctæ eſſe potuerunt. Hoc igitur admiſſo (quòd admittendum eſſe ſatis num.68. oſtendimus) prædicta omnia quæ materiæ iuxta oppoſitam ſententiam, ei partes entitatiuas formaliter tribuentem conceduntur formaliter, debent etiam iuxta noſtram, proportione tamen ſeruata, eidem materiæ partes entitatiuas ſubſtantiales virtualiter, & æquiualenter tales concedentem admitti, ſaltim in eodem ſenſu, nempè æquiualenter, & virtualiter.

78. Vnde ſicut ad hoc quòd per ſigillationem, ſeu ſignationem factam per quantitatem, darentur materiæ diuerſæ numero poſitiuè, prædictis formis, & quantitatibus adaptatæ, neceſſe fuit iuxta oppoſitam ſententiam vt in qualibet illarum materiarum aliquo modo præſupponerentur intra lineam ſubſtantiæ tot partes entitatiuæ formaliter tales, & non plures, nec pauciores, quot petit in tali tempore forma, & quantitas cuius ex illis materiis conceſſa, & conſequenter iuxta diuerſitatem formæ & quantitatis in tali tempore illis correſpondentium, debuerunt in vnaquaque materia reperiri plures, vel pauciores partes entitatiuæ formaliter tales, & intra lineam ſubſtantiæ de formali contentæ, maioritaſque, vel minoritas formalis ſubſtantialis.

Ita iuxta noſtram ſententiam, in qua indiuiſibilitas formalis materiæ intra lineam ſubſtantiæ, ſeu à ſe, propter identificationem iam dictam, ac proinde æquiualentiam, & virtualem multiplicitatem partium ſubſtantialium eiuſdem rationis virtualiter ſolùm, ſeu æquiualenter talium, præſtat ſaltim æquiualenter, & virtualiter idem, quod multiplicitas, ſeu pluralitas partium entitatiuarum intra lineam ſubſtantiæ formaliter talium præſtaret: dicendum eſt, neceſſarium etiam fuiſſe, vt quælibet ex illis materiis, connotando ſaltem hanc, vel illam ſigillationem factam per quantitatem, & in ordine ad formam petentem tantam, vel tantam quantitatem, præhaberet aliquo modo intra propriam lineam indiuiſibilitatem formalem talis rationis, vt per identificationem iam dictam æquiualeret tot partibus entitatiuis materiæ formaliter talibus, quot petit in tali tempore forma, & quantitas illi portioni conceſſa, taliter vt forma quæ exigeret, & ſecum tunc afferret maiorem quantitatem, non poſſet ſaltim connaturaliter poni in illa materia, ſed neceſſariò poſtularet aliam intra lineam ſubſtantiæ virtualiter, ſeu æquiualenter, ac radicaliter maiorem, & formaliter perfectiorem, at adeò identificantem præcisè quoad ſubſtantialia plures portiones materiæ, quæ licèt ratione identificationis, iam dictæ, deſinant habere rationem partium, vel portionum formaliter talium; nihilominùs aliquando fuerunt etiam quoad ſubſtantialia, & ſubſtantialiter re ipſa diſtincta, vel ſaltem talem diſtinctionem habere potuerunt: & conſequenter in vnaquaque materia connotando hanc, vel illam ſigillationem petentem tantam, vel tantam quantitatem, debuit reperiri indiuiſibilitas ſubſtantialis, ſeu à ſe materialiter intra propriam lineam, ab alia diuerſa, à qua diuerſitate oriatur, vt identificaret ſibi quoad ſubſtantialia, & modo dicto, plura, vel pauciora, & ita æquiualeret, virtualiterque diuiſibilis eſſet in plures partes entitatiuas ſubſtantiales virtualiter, & æquiualenter tales, eſſetque maior, vel minor virtualiter, & radicaliter, iuxta diuerſitatem formæ, & quantitatis illi in tali tempore correſpondentis.

79. Et ſimiliter, ſicut conceſſis materiæ, iuxta oppoſitam ſententiam, partibus entitatiuis actu diſtinctis, ac proinde formaliter talibus, tum prædicta ma-

Digitized by Google

teria eſſet formaliter diuiſibilis in plura, quæ facta diuiſione non haberent rationem partium, ſed multiplicis totius: ita iuxta noſtram ſententiam, conceſſis materiæ prædictis partibus virtualibus, quæ actu præcisè quod ſubſtantialia ſint identificatæ, & diſtinguantur diſtinctione reali ſubſtantiali, non quidem actuali, ſed potentiali per modum duplicis totius in potentia talium, & ſimul habeant accidentaliter rationem partium integralium per quantitatem; oportet, vt prædicta materia ſit intra ſuam lineam virtualiter diuiſibilis in plures partes formaliter ſubſtantiales, quæ actu ſint virtualiter tales, & ſimul ſit realiter potentialiter ad ſubſtantialiter partibilis in plura, quæ facta diuiſione non habeant rationem partium formaliter ſubſtãtialium, ſed multiplicis totius, quamuis hæc diuiſio realis potentialis, ac radicalis, non ſit propter rationem n.90. tradendã reducibilis ad actum, niſi media quantitate: ita vt ad diuiſionem quantitatis ſimul etiam ſubſtantia ipſa diuidatur, ac proinde non ſolùm reſultent plura quanta talia, ſed plures materiæ, vt ſic dicamus, totales, id eſt non facientes actu vnam, & eandem materiam per identitatem iam explicatam, & conſequenter plura compoſita ſubſtantialia ſubſtantialiter diſtincta.

80. Ex quo patet, optimo iure maioritatem hanc ſubſtantialem appellari, *virtualem, ſeu per æquiualentiam, radicalem, & potentialem, virtualem quidem ſeu per æquiualentiam:* quia præſtat id, quod præſtaret maioritas formalis ſubſtantialis petens multiplicitatem & diſtinctionem actualem partium entitatiuarum formaliter talium, & ex eis coaleſcens: *radicalem verò,* quia eo ipſo quòd vna materia, connotando hanc, vel illam ſigillationem, modo inſinuato, habeat ratione identificationis iam explicatæ, æquiualere materiis, quæ aliàs fuerunt priùs quoad ſubſtantialia, ratione aliarum ſigillationum (vt ſuo loco explicabitur) diſtinctæ, vel ſaltim ſic diſtinctæ eſſe potuerunt, debet eſſe radix ſuo modo maioritatis formalis à quantitate prouenientis: *Potentialem* denique, tum, quia ratione huius maioritatis radicalis, eſt materia in potentia ad maioritatem quantitatiuam, quæ formaliter abſolutè, & ſimpliciter, ac per antonomaſiam, eſt maioritas: tum etiam, quia ratione illius eſt capax ad hoc, vt poſita ſub quantitate, & beneficio etiam quantitatis, vt ſuo loco magis explicatur, diuidatur in plures materias, quæ ſint maiores maioritate, tam ſubſtantiali radicali, & virtuali, quàm formali quantitatiua iam explicatis; cuius tamen diuiſionis non eſſet capax, ſi prædictam maioritatem radicalem intra propriam ſubſtantiæ lineam non haberet.

QVÆSTIO VI.

Quomodo ex dictis ſit occurrendum argumento & confirmationibus ex teſtimoniis D. Thom. deſumptis, & in fauorem contrariæ ſententiæ, à numero 23. vſque ad 26. huius diſputationis adductis?

81. AD primum ergo prædictæ ſententiæ ex Angelico Doctore petitum, reſpondetur, ſanctum Doctorem ſolùm loqui de partibus integralibus virtualiter, & radicaliter talibus de quibus ſuprà numero 77. & deinceps. Nam cùm totum ſubſtantiale, verbi gratia, Planta, conſtet, tum ex materia, & forma, tum etiam ex diuerſis, quaſi portionibus materiæ, & formæ, quæ anteà fuerint, realiter actualiter, & ſubſtantialiter diſtinctæ, vel ſaltim potuerint ſic eſſe diſtinctæ, vt explicatum eſt: quamuis hoc ipſo, quòd ſigillentur per vnam, & eandem quantitatem, maneant quoad ſubſtantialia præcisè, identificatæ: inde eſt, vt potuerit optimè ſanctus Doctor affirmare, prædictum totum compoſitum ex ſuis partibus, vel eſſentialibus, vel integralibus, eſſe vnum ſimpliciter; quamuis cùm hoc ſtet, vt compoſitio illa ſubſtantialis, qua ſubſtantialiter componitur ex prædictis, quaſi portionibus, non ſit realis formalis, propter defectum diſtinctionis realis actualis, ac formaliter ſubſtantialis, ſed virtualis ac æquiualens.

Adde, poſſe etiam reſponderi ſanctum Doctorem articulo illo quarto, ſolùm velle explicare quomodò imperium, & actus imperatus, ſint vnus, & idem actus humanus, ſicut quoddam totum, multi autem ſecundùm partes: & ad hoc explicandum adducit in exemplum totum ſubſtantiale compoſitum ex ſuis partibus ſubſtantialibus, & integralibus, de quo dicit eſſe vnum ſimpliciter, ſicut quoddam totum, multa verò ſecundùm quid, id eſt, ſecundùm partes, & ibi continentur verba in argumento relata: & tandem in eodem exemplo perſiſtendo reddit rationem, ob quam prædicta ſubſtantia habet vnitatem illam ſimpliciter cum diuerſitate, & multiplicitate ſecundùm quid.

Hoc autem nihil obeſt, tum quia, vt conſtat ex communi Doctorum ſententia, exemplorum non requiritur veritas, ſed aliqualis ſimilitudo, & accommodatio: tum etiam quia inde ad ſummam poteſt colligi ſanctum Doctorem vſum fuiſſe hoc exemplo tanquam probabili, non verò tanquam quid in via, & principiis ſuæ doctrinæ dicendum: vnde multoties vtitur pluribus, & diuerſis exemplis, quæ licèt ad rem, quam intendit, explicandam ſatis deſeruiant; nihilominùs doctrina in eis contenta, aut non eſt iam in ſcholis probabiliter vera, aut ſaltem in via eiuſdem ſancti Doctoris non eſt amplectenda.

Vnde ſanctus Doctor ad hanc regulam attendens 1. parte, quæſt. 67. art. 2. ad 2. cum oppoſitis ubi teſtimonium quoddam Philoſophi aſſerentis lumen eſſe ſpeciem quandam ignis, ſic reſpondet. *Dicendum quod Ariſtot. lumen nominat ignem in propria materia, ſicut ignis in materia aërea dicitur flamma, & in materia terrea dicitur carbo; non tamen eſt multum curandum de his exemplis, quæ Ariſtot. inducit in libris Logicalibus, quia inducit ea vt probabilia ſecundùm opinionem aliorum.*

82. Ad ſecundùm verò teſtimonium in eodem argumento contentum, dicendum eſt, certum eſſe in via D. Thom. imò etiam aliorum extra eius ſcholam, verba illa ſancti Doctoris non eſſe intelligenda in ſenſu formali, quia nomine carnis, & oſſis, &c. formaliter ſumptorum non ſignificatur vtcumque ſubſtantia, ſed vna cum certa quantitate, figura, aliiſque accidentibus frigiditatis humiditatis, ſiccitatis, duritiei, aut mollitiei, & cæt. vt in libris de Anima dicemus: hæc autem omnia apertum eſt non contineri ſub ſpeciebus panis ex vi Sacramenti.

Quare verba illa D. Thom. ſolùm ſunt intelligenda in ſenſu materiali, & radicali, ita vt per illa ſignificetur ſubſtantiam illam, quæ mediis prædictis accidentibus habet aliàs quidquid requiritur ad hoc, vt ſit caro, oſſa, nerui, & cæt. ac proinde materialiter ſubiicitur prædictis denominationibus, eſtque radix omnium illorum, eſſe ſub Sacramento ex vi Sacramenti.

83. Ad confirmationem quoad id, quod ait nos imaginari vnà cum auctoribus illis à D. Thom. adductis, & refutatis materiam ad modum puncti, ſatis conſtat ex his, quæ in Logica diſputatione citata num. 41. & in hac eadem diſputat. num. 77. diximus. Quoad id verò, quod in ea additur, ſcilicet ex noſtra ſententia ſequi, quamlibet materiam, quantumuis ſit ſub minori quantitate, poſſe recipere

quam

Digitized by Google

quamcumque quantitatem, & formam, bene reſpondetur ibidem, conſtatque ex iam dictis numero nuper citato.

Et ad impugnationem quoad primam eius partem dicendum eſt, antecedens eſſe verum, loquendo de materia ſecundùm ſe, ſeu intra lineam materiæ, cum præciſione conſiderata; quia ſicut tunc materia prima intelligitur vna numero negatiuè in omnibus, & includere omnes portiones materiæ, quæ alias ſunt diuerſæ, & diſtinctæ, vt ex S. Doct. dicebamus, ita intelligitur reſpicere quamlibet formam, & quantitatem, ſecus verò ſi de materia, quæ eſt ſigillata ad formam formicæ, verbi gratia, intelligatur: quoniam eo ipſo quòd non identificet ſibi tot portiones materiæ in ſenſu explicato, quot forma hominis, atque adeò non habeat virtualiter eam maioritatem virtualem, & ſubſtantialem, quæ eſt in materia ſigillata ad formam hominis, non poteſt recipere tantam quantitatem, nec formam eiuſdem hominis, niſi priùs prioritate ſaltem naturæ identificet ſibi quoad ſubſtantialia præciſè plures illas portiones, quæ aliàs fuerint antea ſubſtantialiter diſtinctæ & ſeparatæ, vel ſaltim potuerunt actu, & in exercitio ſic eſſe diſtinctæ. Nam ad recipiendam illam quantitatem tot requiruntur partes virtuales materiæ quoad ſubſtantialia præciſe identificatæ, quot eſſent partes illius entitatiuæ iuxta oppoſitam ſententiam formaliter tales, & formaliter ſubſtantiales, actuque diſtinctæ, & quot partes actuales ſunt in ipſa quantitate.

84. Ad ſecundam verò impugnationem neganda eſt ſequela. Ad cuius probationem dicendum eſt, quòd licèt tota illa quantitas debeatur formæ Petri, non tamen vt habenda in actu exercito, vſque dum eius materia, cui debetur, identificare ſibi de curſu temporis tot portiones materiæ, modo iam dicto, quot ſunt neceſſariæ ad illam quantitatem, habeat actu, & in exercitio illas quoad ſubſtantialia præciſè identificare: & ita forma Petri non cauſat prædictam quantitatem, vſque dum materia præexiſtens, præintelligatur in aliquo genere cauſæ identificata quoad prædicta ſubſtantialia cum materia alimenti, quæ illi deeſt: & ita ſemel identificata poteſt in ſuo toto recipere maiorem illam quantitatem, ratione cuius habeat denuo partes integrales, & ad lineam quantitatis de formali ſpectantes.

QVÆSTIO VII.

Quomodo ex dictis diluenda ſint argumenta ex ratione petita, & pro contraria ſententia à num. 26. vſque ad 33. huius diſp. allata?

85. AD primum verò ex ratione petitum patet ex dictis, concedendam eſſe ſequelam, ita tamen vt ſemper eadem ſubſtantia materialis & totalis retineat partes eiuſdem rationis per quantitatem, & vt eas habet, ſit ſaltim, naturaliter loquendo, diuiſibiliter vbicunque fuerit. Et ad probationem in contrarium reſpondetur cum communi Thomiſtarum ſententia teſtimonium illud D. Thom. intelligi de diuiſibilitate integrali, & qualitatiua; non verò de diuiſibilitate, & multiplicitate partium entitatiuarum formaliter talium, & de formali ſubſtantialium.

Nam licet formæ ſubſtantiales animalium imperfectorum, & aliæ, quæ ſunt eis ignobiliores, careant partibus entitatiuis formaliter ſubſtantialibus, ſicut eis formæ ſubſtantiales animalium perfectorum carent, & ita quoad ſubſtantialia præciſè conſideratæ ſint totæ ſub tota quantitate, & totæ ſub quauis eius parte: nihilominus aliter & aliter hoc illis & his formis competit: etenim illæ ideò ſunt totæ ſub tota quantitate, & ſingulis eius partibus, quia identificant ſibi plures portiones ſubſtantiales, non quidem quæ actu ſint ſubſtantialiter diſtinctæ, ſed quæ aliàs erant ſic antea diſtinctæ, vel potuerint ita diſtingui, ſed ad diuerſam quantitatem ſigillarentur: & ita licet loquendo de ſubſtantialibus præciſè vnica & eadem forma per ſimplicitatem & identitatem ſit ſub quauis parte quantitatis, & ſub tota quantitate, eſt tamen vnica, & eadem per ſimplicitatem, & identitatem quoad ſubſtantialia omnium infimam quæ compatiatur ſecum diſtinctionem, multiplicitatem realem potentialem & ſubſtantialem, & quòd illa met, quæ modo ſunt identificata, potuerint eſſe realiter actualiter, & ſubſtantialiter diſtincta, ac tandem quòd ratione quantitatis, & in ſuo toto ſint in ea accidentaliter, ac denominatiuè partes integrales actu realiter diſtinctæ.

86. Cæterùm, formæ animalium perfectorum ita ſunt totæ ſub tota quantitate, & totæ ſub quauis eius parte, vt hoc non conueniat eis per hoc, quod identificent, aut identificare poſſint plures, vt ſic dicamus, portiones formæ, quæ aliàs fuiſſent aliquando inter ſe realiter ſubſtantialiter diſtinctæ, aut prædictam diſtinctionem habere potuerint, ſed eademmet ſimplex forma per ſimplicitatem, & identitatem altioris rationis, non admittentem ſimul diſtinctionem realem potentialem, ac ſubſtantialem, eſt quoad ſubſtantialia tota ſub tota quantitate, & tota ſub quauis parte, & ita ſolùm eminenter eſt plures, id eſt, ita poteſt eſſe ſub tota quantitate, & quauis eius parte, ac ſi eſſet plures, non verò quia realiter potentialiter eſt plures, nec habeat virtualem multiplicitatem partium virtualiter talium in eo ſenſu, quo eas formæ imperfectiores habent, ſcilicet ratione identificationis iam dictæ: ac proinde nec poterit ad diuiſionem quantitatis diuidi & ſub vtroque extremo diuiſionis manere, ſicut illæ priores & ignobiliores formæ ſaltim in ſuo toto, & ſecundariò habent à quantitate totalitatem entitatiuam, & integralem: quia ad recipiendam prædictam totalitatem, & effectum eius formalem, requiritur eſſe ſubſtantiale ſatis immerſum in materia, & habens conditiones iam explicatas: ac proinde petens identificare quoad ſubſtantialia ea, quæ aliàs antea erant ſubſtantialiter diſtincta, vel ſaltim ſic diſtincta eſſe potuerunt, vt ita ad diuiſionem quantitatis poſſit diuidi, & ſub vtroque extremo diuiſionis facta diuiſione ſecundum aliquid ſubſtantiale ſui permanere.

87. Ad ſecundum, quòd cùm duæ illæ virgæ conſtent ex formis valdè immerſis in materia, poſſunt, licet antea eſſent ſubſtantialiter diſtinctæ, fieri quoad ſubſtantialia ſolummodo vnum per identitatem, abſque eo quod vna conuertatur in alteram per hoc præciſè, quod ſigillentur per eandem quantitatem, vt explicatum eſt: quamuis hoc ipſo quod tota illa virga ſigilletur ad vnam, & eandem quantitatem, debeat habere ab eadem quantitate plures partes integrales, quæ ſint formaliter accidens, quàm eas, quæ in quauis ex illis virgis ſigillatim ſumpta præexiſtebant.

88. Ad tertium benè reſpondetur ibidem: nam hoc ipſo quòd ſubſtantia panis habeat partes à quantitate, ita vt forma ipſa panis ob ſuam materialitatem ſapiat conditionem materiæ, & ſecundariò extendatur à quantitate, iam ſubſtantia, quæ eſt ſub medietate quantitatis, & hoſtiæ, eſt quoad ſubſtantialia, & ſubſtantialiter realiter potentialiter diſtincta à ſubſtantia, quæ eſt ſub altera medietate, licet realiter actualiter præciſè quoad eadem ſubſtantialia, & ſubſtantialiter ſumpta, ſint idem, quia tota illa hoſtia

eſt

eſt ſigillabilis ad diſtinctas ſemper quantitates, licet actu non ſit ſigillata: & ita poteſt manere, quatenus eſt ſub vna medietate, & deſinere quatenus eſt ſub alia: quoniam facta collatione inter portiones ſubſtantiæ, quas antea identificabat, tot ab illa ſublatæ, totque deperditæ ſunt quot remanent: & ita non mirum quod poſſit, modo dicto deſinere, quatenus erat ſub vna medietate illius quantitatis & permanere quatenus erat ſub alia.

Et ad impugnationem in contrarium factam conceſſo antecedenti, diſtinguendum eſt conſequens primæ conſequentiæ, & concedenda eſt conſequentia de diſtinctione reali potentiali, & ſubſtantiali, ad actumque, vt iam explicuimus, reducibili vnius medietatis ab alia, neganda verò de diſtinctione reali actuali, & formaliter ſubſtantiali, quæ ante conſecrationem inter illas duas medietates intercedat: nam licet illæ duæ medietates, vt medietates ſunt, ratione quantitatis diſtinguantur realiter actualiter, & denominatiuè; attamen ſi de illis, quoad ſubſtantialia præcisè, & de diſtinctione ſubſtantiali ibidem interueniente loquamur, ſolùm diſtinguuntur realiter potentialiter: & deinde neganda eſt ſecunda conſequentia, quia vt eſſent ibi ante conſecrationem plures partes formaliter ad lineam ſubſtantiæ pertinentes, & quæ non eſſent tales beneficio quantitatis, deſiderabatur vt eſſet ibi diſtinctio realis actualis, & ſubſtantialis inter vtramque medietatem & non ſolum diſtinctio realis actualis proueniens à quantitate, & diſtinctio realis potentialiter orta ex ſubſtantialibus: vnde ad ſummum colligitur eſſe in prædicta ſubſtantia plures partes virtualiter eminenter, & plura tota ſubſtantialia in potentia.

Contra quod nihil obeſt probatio primæ conſequentiæ ibidem adducta, quia ſatis eſt, quòd duo illa quæ antea quoad ſubſtantialia præcisè identificatur, ſint ſubſtantialiter, ſeu intra genus ſubſtantiæ realiter potentialiter diſtincta, & actu integraliter, & accidentaliter ratione quantitatis fuerunt diuerſa: & tandem quod poſtea vtrumque, vel vnum eorum ſigilletur ad quantitatem aliquo modo diſtinctam, vt in præſenti contingit, ad hoc vt vnum maneat, & non aliud, & diuerſa alia, oppoſitaque prædicata eiſdem conueniant.

89. Explicatur magis hoc ipſum, licet conſecratio per ſe directè ſolùm terminetur ad conuerſionem ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti Domini; nihilominus eadem ſubſtantia panis, quoad illud, quod remanet, poteſt per conſecrationem per accidens ſigillari ad ſolam medietatem illius quantitatis: quia hoc ipſo quòd per conſecrationem fiat, vt facta collatione inter portiones ſubſtantiæ, quas antea identificabat, tot ab illa ſublatæ ſint quot remanent: conſequens eſt, vt per eandem ſaltim fiat per accidens, quòd ſubſtantia, quæ remanet, ita ſubſtet illi medietati, vt ſecundùm aliquid ſui alteri medietati nullo modo ſubſit: nam adhoc, vt ſubeſſet vtrique, deſiderabatur, vt identificaret ſibi tot portiones ſubſtantiæ, quot antea identificabat: atque adeò per eandem conſecrationem fit, vt ita maneat determinata ad hanc medietatem, vt ſecundùm aliquid ſui, & ſibi identificatum, non maneat determinata ad aliam.

Vnde ſicut diuiſa illa ſubſtantia vnà cum ſua quantitate in duas medietates, poſſunt ei ſic diuiſæ conuenire diuerſa & oppoſita prædicata: nam eo ipſo ſigillatur ad diſtinctam quantitatem, & ratione huius ſigillationis, modo alibi dicendo, fit multiplex: ita quia per conſecrationem ſigillatur per accidens eadem ſubſtantia ad quantitatem aliquo modo diſtinctam, id eſt, ad hoc, vt ita ſubſtet illi medietati quantitatis, vt ſecundùm aliquid ſui non ſubſit alteri, atque adeò reſpicit eam, vt adæquantem totam entitatem, & virtutem ſubſtantiæ, quam habet, ideo prædictæ ſubſtantiæ remanenti, & ita ſigillatæ poſſint conuenire diſtincta, & oppoſita prædicata, ac eidem, vt antea erat ſub altera medietate.

90. Ad primam confirmationem reſpondetur negando ſequelam, & ad probationem conceſſo antecedenti, neganda eſt conſequentia: quia licet tranſſubſtantiatio ſolum terminetur ad ſubſtantiam: attamen per accidens in caſu argumenti diuiditur per illam vna portio, vt ſic dicamus, illius ſubſtantiæ ab alia, & ita per accidens inuoluitur effectus quantitatis, ſcilicet diuiſibilitas. Vnde non poterit Deus conuertere vnam, vt ſic dicamus, portionem in aliam, niſi priùs tribuat prædictæ ſubſtantiæ quantitatem, & ea conceſſa optimè poterit prædicta conuerſio fieri.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur negando ſequelam, & ad probationem dicendum eſt, quòd ſicut ad hoc vt ſubſtantia corporis Chriſti ſit ſub quantitate corporis, ſeu partium ſolidarum, debet eius materia identificare, modo iam dicto, tot, vt ſic dicamus, portiones, quot iuxta oppoſitam ſententiam habet actu, & à ſe diſtinctas, & per modum partium formaliter ſubſtantialium, ſi in ea eſſent partes entitatiuæ formaliter ſubſtantiales, & inſuper eius forma ſubſtantialis debet eſſe ſub prædicta quantitate, vt eſt radix accidentium corporis Chriſti, ſeu partium ſolidarum illius, & ſimiliter ad hoc, vt eadem ſubſtanſtantia Chriſti ſit ſub quantitate ſanguinis, debet, quoad ſubſtantialia præcisè identificare plures alias, vt ſic dicamus, portiones materiæ, & hæ debent informari per formam ſubſtantialem ſanguinis, ſeu per formam ſubſtantialem, vt ex radix accidentium ſanguinis: ita ex vi verborum corporis debet tanquam terminus eius primarius, ſeu ſpecificans actionem illam poni ſubſtantia corporis Chriſti, vt ſecundum materiam identificet quoad ſubſtantialia præcisè illas, vt ſic dicamus, portiones materiæ, quæ in ea deſiderantur, vt ſit ſub quantitate eiuſdem corporis, & ſecundùm formam ſubſtantialem, debet poni eadem forma, vt eſt radix accidentium corporis, ſeu partium ſolidarum Chriſti, & deinde ex vi conſecrationis ſanguinis ponitur tanquam terminus ſpecificans prædictam actionem ſubſtantia Chriſti, vt ſecundum materiam identificet modo dicto alias, vt ſic loquamur, portiones materiæ, & vt ſecundùm formam dicit formam, quæ ſit radix ſanguinis: quia denominatio ſanguinis de formali, & in recto importat certa quædam accidentia, vt in libris de Anima oſtendemus, ex eo quod in ſubſtantia nulla eſt heterogeneitas ſubſtantialis, ſed accidentalis.

91. Cæterùm, cùm hoc ſtat, vt per concomitantiam, & ratione identificationis poſſit poni per vtramque conſecrationem tota ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti, vt identificat ſecundùm materiam omnes prædictas quaſi portiones materiæ vt eſt ſecundùm formam, modo ſibi debito, radix omnium accidentium, & partium heterogenearum.

Diximus quòd poſſit, non verò quòd neceſſariò debeat hoc modo poni, quia ſi conſecratio panis fieret in triduo, in quo materia corporis Chriſti non identificabat portiones materiæ, quæ erant ſub ſanguine: quia, vt ſupponimus, corpus Chriſti manſit in eo triduo exangue, tunc nec ex vi verborum conſecrationis panis, nec per concomitantiam ponerentur per illam conſecrationem portiones illæ, quæ erant ſub ſanguine Chriſti, nec forma ſubſtantialis eſſet tunc ſub ſpecie panis, vt eſt radix accidentium ſanguinis.

Diximus

Diximus etiam, quòd ex vi verborum conſecrationis panis ponitur ſubſtantia corporis, vt ſecundùm materiam identificat ſibi plures, vt ſic dicamus, portiones, quia reuera, vt ibi ſunt identificatæ, non habent rationem partium aut portionum, licet ſint talis naturæ vt poſſint, ſi beneficio quantitatis diuidantur, eſſe actu diſtinctæ, habereque rationem duarum portionum totalium.

92. Ad quartum benè reſpondetur ibidem, & ad impugnationem dicendum, quod terminus ſubſtantialis nutritionis eſt quoad ſubſtantialia, & ſubſtantialiter idem realiter actualiter cum nutritio; diſtinguitur tamen ab illo, quoad eadem ſubſtantialia, & ſubſtantialiter, diſtinctione reali potentiali, modo explicato, & ſimul diſtinctione reali actuali à quantitate proueniente: & licet ſola virtualis diſtinctio effectus à ſua cauſa non ſufficiat ad veram rationem effectus, & cauſæ, bene tamen diſtinctio iam dicta realis potentialitatis, ſaltim cum ſimul adiungitur diſtinctio realis actualis à quantitate proueniens, ratione cuius ſubſtantia denuò acquiſita ſit pars actu diſtincta à partibus præexiſtentibus, quia id ſatis eſt ad hoc, vt prædictæ ſubſtantiæ aliquid reale poſſit in ſenſu iam explicato addi, & aliquid etiam reale valeat ab eadem demi.

Vnde cauſa realis actualis ſe ipſam nutriens petit, vt per nutritionem ei addatur aliquid reale, & ſubſtantiale actu, licet non ſit realiter actualiter, & ſubſtantialiter, ſed realiter potentialiter intra genus ſubſtantiæ, & actualiter ratione quantitatis diſtinctum, ac proinde hæc additio quoad ſubſtantialia præciſè ſumpta, ſit realis actualis ex parte eius quod additur, quodque terminat modo ſibi debito illam mutationem & realis potentialis ex parte diſtinctionis rei additæ ad id, quod additur: & ideo loquendo præciſè de maioritate ſubſtantiali, & ad lineam ſubſtantiæ ſpectante, prædicta ſubſtantia dicitur maior maioritate virtuali: quia licet reuera facta nutritione habeat aliquid ſubſtantiale, quod antea non habebat, attamen non eſt realiter actualiter, & ſubſtantialiter diuerſum, ſed ipſo, quod ſigilletur vna cum præexiſtenti ſubſtantia per eandem quantitatem, ſit idem per identitatem quoad ſubſtantialia præciſè cum re, quæ alitur.

Adde, quòd terminus primarius illius actionis, vt actio eſt, tantùm eſt vltima diſpoſitio, qua materia alimenti diſponitur ad formam aliti, vt conſtat ex his, quæ in lib. Phyſic. diſp. 10. & in hoc eodem opere diſputatione ſecunda diximus: quamuis terminus immediatus eius, vt eſt mutatio ſubſtantialis, ſit aliquid ſubſtantiale.

93. Ad primam confirmationem ſatis conſtat ex iam dictis quomodo per nutritionem materia alimenti, quæ antea erat diſtincta à materia aliti, fiat quoad ſubſtantialia præciſè vnum per identitatem cum illa, & ita alitum, informando per ſuam formam prædictam materiam, fiat capax nouæ partis quantitatis.

Ad ſecundam confirmationem patet etiam ex dictis, quomodo in inſtauratione, quæ fit per nutritionem, verbi gratia, plantæ, ſit maxima proportio cum deperditione ſubſtantiæ, quæ præceſſit: nam ſicut ſubſtantia illa erat realiter identificata quoad ſubſtantialia præciſè cum planta, & potentialiter ſubſtantialiter diſtincta, & rurſus actualiter per modum partis, & partis ratione quantitatis diuerſa: ita inſtauratio eiuſdem ſubſtantiæ fit per aliquid quoad ſubſtantialia, & ſubſtantialiter realiter actualiter identificatum cum illa, & realiter potentialiter, ac ſubſtantialiter diuerſum ab ipſa, ac tandem per aliquid, quod ratione quantitatis diſtinguatur realiter actualiter, & per modum partis à reliquis partibus præexiſtentibus.

94. Ad quintum reſpondetur, concedendo antecedens, & negando conſequentiam: & ad probationem patet ex dictis in ratione 1. & 2. pro 1. aſſertione adductis: nam ideo ſubſtantia indiuiduatur per quantitatem, ſiue per ordinem ad illam: quia quantitas ex ſe habet partes eiuſdem rationis, ſeu ſolo numero diſtinctas, ac proinde ex ſe ipſa eſt indiuidua, & & vna numero (vt ibidem tetigimus, & diſputatione de principio indiuiduationis explicantes vim huius rationis, & illationis ex profeſſo, necnon ex D. Thom. 4. contra gentes cap. 65. oſtendemus) ſecus verò ſubſtantia.

Et ita ſi ſubſtantia prædictas partes ex ſe haberet, non diſtingueretur numero per ſigillationem ad diſtinctam, ſiue per diſtinctam quantitatem, ſed ex ſe ipſa. Vnde ex eo, quòd duæ ſubſtantiæ totales diſtinguantur numero per diſtinctas ſigillationes ad diſtinctas, ſiue per diſtinctas quantitates totales, non licet colligere, quòd ſint in ea diſtinctæ partes entitatiuè ſubſtantiales, & ſubſtantialiter diuerſæ per ordinem ad diſtinctas partes eiuſdem quantitatis, ſed potius oppoſitum debet hinc inferri: atque adeò quòd quæuis ſubſtantia non reſpiciat ſuam quantitatem totalem, & eius partes per diſtinctas realiter actualiter ſigillationes, ſed per vnam, & eandem realiter ſigillationem, licet ſaltim virtualiter multiplicem.

95. Adde, quòd ex hoc, quòd duæ ſubſtantiæ totales diſtinguantur numero tanquam duo tota ſubſtantialia Phyſica per ordinem ad diſtinctam quantitatem, non ſequetur quamlibet ex illis habere niſi vnicam totalitatem, ſcilicet totalitatem Phyſicam, ac proinde nihil inde repugnans alicui ex eiſdem ſubſtantiis ponetur.

Cæterùm ex hoc quòd per ordinem ad diuerſas partes eiuſdem quantitatis habeat diſtinctionem partium entitatiuarum intra lineam ſubſtantiæ, ſeu quæ de formali ſint ſubſtantiales, ſequitur quamlibet ex illis ſubſtantiis habere duplicem illam totalitatem: vnam Phyſicam, & aliam quaſi integralem, & coaleſcentem ex diuerſis partibus ſubſtantialibus, ſcilicet ex ſubſtantia manus, capitis, &c.

Quare cùm in ratione ſecunda prima aſſertione à numero quadrageſimo primo vſque 47. adducta oſtenſum ſit, hanc duplicem totalitatem non cohærere cum vnitate per ſe ſubſtantiæ materialis totalis, ſit inde, vt ex ordine ad prædictas partes eiuſdem quantitatis non refundatur in ſubſtantiam prædicta diuerſitas partium formaliter ſubſtantialium, & entitatiuarum, ac proinde quòd, vt modo dicebamus, licet duæ ſubſtantiæ totales per diſtinctum realiter ordinem reſpiciant diſtinctas quantitates totales, non tamen vna, & eadem ſubſtantia per diſtinctum realiter ordinem inſpiciat ſuam quantitatem totalem, & eius partes, ſed ad ſummum per vnum, & eundem; qui ſaltim virtualiter, ſeu eminenter ſit multiplex.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum nutritio ſit mutatio ſucceſſiua continua, an verò diſcreta.

96. Nomine mutationis continuæ non intelligimus mutationem, quæ à principio vitæ vſque ad finem inceſſanter, & abſque vlla interruptione perſeueret, eo ſanè proportionali modo, quo motus cœli à prima eiuſdem cœli conditione, vſque ad diem iudicij ita eſt continuus, vt abſque vlla interruptione, & diſcontinuatione permaneat: nam certum eſt

Digitized by Google

eſt in doctrina Ariſtot.& D.Thom. necnon apud omnes Philoſophos,nutritionem non debere eſſe hoc modo continuam.

Et ratio eſt aperta, tum quia viuens in primo inſtanti ſuæ generationis non poteſt ſe nutrire, imò neque in tempore immediate ſequenti, quippe cum requiratur aliquod tempus ad ſumptionem cibi, & eo ſemel ſumpto, petatur etiam illa temporis mora, tv diſponatur conuerſione ſui in ſubſtantiam aliti: tum etiam, quia cùm calor naturalis valdè langueſcere ſolear, dum grauis aliquis morbus vrget: conſequens eſt, vt ſicut aliquod membrum corporis poteſt ita morbo laborare, vt actio eius pro aliquo tempore omnino impediatur,aut valdè imperfectè exerceatur, ita calor naturalis poterit ratione morbi contra ipſum agentis ſic debilitari, vt per aliquod tempus, vel agere nequeat, vel adeò remiſsè, & imperfectè agat, vt non valeat alimentum perfectè diſponere, & conſequenter nec conuertere in ſubſtantiam aliti.

97. Nec refert id, quod ex Ariſtot. text.41. huius lib. ſupra dicebamus, ſcilicet: *Quandiu ſaluum manet animal, etiamſi decretionem ſubeat alitur; ſed non ſemper accreſcit:* quia ibi Philoſophus tantùm voluit, non poſſe animal multo tempore conſeruari ſine eo, quòd ſe nutriat, ſicut poteſt eſſe longiſſimo temporis interuallo ſine accretione: quia vt experientia conſtat, ſic per pauciſſimos dies ceſſat vita animalis: & ita aliqualiter eſt verum, ipſum quandiu viuit,ſemper nutriri:quia interruptio illa modica eſt: parum autem pro nihilo putatur, vt benè notauit Suarez in 2. part. ſum. Theol. tract.3. lib.2. c. n.4.

Quare, nomine mutationis continuæ ſolùm intelligimus eam; quæ licet aliquando interrumpatur, & deſinat:nihilominùs,quadiu durat, nó interrumpitur, ſed habet ſucceſſiuè, & continuò durare, ad eum ſanè modum proportionalem, quo ſuprà diſp.4. num.135. diximus, alterationem eſſe continuam. Conſulto autem in titulo non inquiſiuimus, an nutritio ſit motus continuus, ſed an ſit mutatio continua: quia, vt conſtat ex his, quæ 5.Phyſic. diſp.22. n.17. aſſeruimus, ſubſtantia non poteſt per ſe terminare motum, atque adeò nutritio ad eam terminata nequit rationem motus habere.

§ I.

Refertur prima ſententia.

98. TOletus in præſenti quæſt.11.Pomponacius lib. de Nutritione & Augmentatione cap.19. & 8.Metaph. diſp.7.cap.4. (quorum primus pro ſe refert Auerroem, & Albert. Magn. ſecundus verò Themiſtium,& Simplicium) aſſerunt,alimentum per aliquod tempus diſponi à calore naturali, & in inſtanti terminatiuo eiuſdem temporis conuerti in ſubſtantiam aliti partem illam, quæ fuerit perfectè diſpoſita, & rurſus tempore ſequenti diſponi aliam partem, & in inſtanti terminatiuo eius conuerti, ac proinde totam nutritionem coaleſcere ex pluribus mutationibus inſtantaneis, & diſcretis.

Probatur ex dictis quæſt. præc. nam ſubſtantia eſt in ſe indiuiſibilis intra propriam lineam:ergo nequit terminare mutationem ſucceſſiuam, & continuã ergo nec nutritio poterit eſſe mutatio cõtinua,& ſucceſſiua.

Hæc vltima conſequentia conſtat ex priori: quia nutritio eſt mutatio immediatè terminata ad ſubſtantiam. Prior verò, quoniam ad terminandam mutationem continuam, & ſucceſſiuam, oportet in termino ſignificare partem & partem, quarum vna correſpondeat priori parti mutationis ſucceſſiuæ, & alia poſteriori, vt ex ſe conſtat.

99. Secundò, nam forma viuentis quod alitur, terminatur termino intrinſeco paruitatis, nimirum, *minimo quod ſic*, tam quoad primam ſui productionem, quàm quoad extenſionem ipſius ad informandam materiam alimenti: ergo non poteſt introduci in prædictam materiam, niſi minima aliqua eius pars ſimul ſit vltimatè didiſpoſita: ergo per mutationem inſtantaneam in parte illa minima forma prædicta introducetur, & ſic de aliis: & per conſequens, tota nutritio ex pluribus mutationibus inſtantaneis,& diſcretis coaleſcet.

Antecedens, quoad primam productionem, conſtat ex his, quæ 6.Phyſic. diſput.27. num.22. diximus: quoad extenſionem verò ipſius ad informandam materiam alimenti etiam liquet: nam ideò forma in prima ſui productione exigit determinatam quantitatem,& diſpoſitionem verſus paruitatem,quia eſt determinatæ eſſentiæ (vt loco citato oſtendimus:) ergo cùm habeat etiam determinatam eſſentiam, dum ad materiam alimenti informandam extenditur, patet vtique verſus paruitatem certam, & determinatam materiam alimenti, atque ideò terminatam per *minimum quod ſic*, ad hoc, vt ad eam extendatur.

Prima verò conſequentia ex antecedenti apertè ſequitur. Nam, ſi minima illa materia non diſponeretur ſimul, & vltimatè, ſed ante quamlibet partem, quantumuis minimam, priùs alia, & alia minor vltimatè diſponeretur, non poſſet viuens petere certam aliquam, & determinatam minimam materiam ad ſui generationem,vel nutritionem: ſiquidem vltimatè diſpoſita materia illa minori & minori vſque in infinitum, non poſſet naturaliter loquendo, introduci ibidem forma, pro qua eſt diſpoſita. Secunda verò conſequentia manifeſtè ex prima deducitur, vt intuenti patebit.

100. Confirmatur, cùm alimentum corrumpitur, datur maximum diſtemperamentum, ſub quo nequit eſſe: ergo etiam dabitur inſtans, in quo verificetur, nunc non eſt forma cibi, & immediatè antea erat: ergo etiam dabitur inſtans, in quo ſit verum dicere, nunc eſt nutritio,& noua pars ſubſtantiæ,& immediatè antea non erat,quod eſt incipere inſtantaneè,& per primum ſui eſſe, atque adeò non eſſe mutationem continuam,& ſucceſſiuam.

Antecedens patet, quoniam nihil corrumpitur,niſi dum datur tantùm diſtemperamentum, vt ſub eo eſſe nequeat.

Prima verò conſequentia ex antecedenti conſtat, quandoquidem hoc ipſo quòd in eo inſtanti non poſſit conſeruari forma cibi, neceſſe eſt, vt de ea verificetur, tunc non eſſe. Poſterior verò conſequentia ex priori liquet: nam ſi in eo inſtanti, in quo eſt verum dicere, non eſſe formam alimenti,non verificaretur eſſe in eo nutritionem, atque adeò eſſe acquiſitam in re nutrita nouam partem ſubſtantiæ, ſequeretur dari tunc materiam ſine forma, cum in eo inſtanti, nec ſit in ea forma alimenti, nec forma nutriti.

101. Tertiò, nam ſi nutritio eſt mutatio ſucceſſiua,& continua, incipiet vtique per vltimum non eſſe, vt ex dictis 6. Phyſic. conſtat, tunc ergo inquiremus, num in illo inſtanti, in quo verificatur, nunc non eſt nutritio, nec forma aliti in materia alimenti, ſed in tempore immediatè ſequenti erit, tunc ſit materia illa vltimatè diſpoſita pro receptione illius, vel non?

Si primum, ergo in eo inſtanti erit etiam ibidem forma aliti, quandoquidem nequit materia eſſe vltimatè diſpoſita pro receptione alicuius formæ, & non habere illam:ſi verò deeſt illi aliqua diſpoſitio: ergo

ergo falſo dicitur fore in tempore immediatè ſequenti formam aliti in prædicta materia: quoniam ſi in inſtanti antecedenti non eſt diſpoſita, reſtat illi vlterior diſpoſitio in tempore immediatè ſequenti, forma autem non recipitur, niſi poſtquam talis diſpoſitio vltimatè introducta eſt.

Maximè, quia hoc ipſo, quod in tempore immediatè ſequenti ſit vlterius diſponenda, iam in eodem tempore perſeuerabit ibidem forma aliti, cùm vltima diſpoſitio introductiua non recipiatur in ſola materia, ſed in compoſito corrumpendo, nec hoc euaneſcat vſque dum materia ſit vltimatè diſpoſita per receptionem formæ denuò aduenientis.

102. Quartò, quia alioqui nutritio, & noua pars ſubſtantiæ per illam producta inciperet in tempore, & per vltimum non eſſe, & forma alimenti deſiret per primum non eſſe; hoc autem eſt impoſſibile: ergo, & cætera.

Sequela, quoad primam partem ſatis perſpicua eſt: nam mutatio ſucceſſiua incipit ad modum motus, atque adeò in tempore, & per vltimam non eſſe, ita vt ſit verum dicere, nunc non eſt talis mutatio, aut terminus per illam productus, benè tamen in tempore ſequenti.

Quoad ſecundam verò partem ex hac priori conſtare videtur: nam cùm generatio vnius ſit corruptio alterius, ſeque inuicem concomitentur, & à contra, conſequens eſt, vt ſi noua illa pars ſubſtantiæ in tempore fit, & ad modum rei ſucceſſiuæ, etiam alimentum deſinat rei ſucceſſiuæ, ac proinde per primum non eſſe, ita vt ſit verum dicere, nunc non eſt pars alimenti, & immediatè antea erat, quia hic eſt modus proprius deſinendi rei ſucceſſiuæ, vt in motu conſtat, & in 6. Phyſ. diſp. 26. n. 4. diximus.

Falſitas vero conſequentis facilè oſtenditur, quia iam in inſtanti illo initiatiua extrinſecæ nouæ partis nutriti, & deſitiuo alimenti daretur materia illa alimenti ſine forma: nam ex quo capite verificatur tunc non eſſe alimentum, ex eo quod deſinit per primum non eſſe, non informatur materia illa per formam eiuſdem alimenti: & ex quo capite nondum incipit nutritio, ſed in tempore immediatè ſequenti, erit, quia incipit per vltimum non eſſe, non informabitur forma aliti.

§. II.

Præfertur ſententia Ariſt. & D. Thomæ affirmans.

103. Dicendum eſt tamen, nutritionem eſſe mutationem ſucceſſiuam, & continuam. Aſſertio hæc apertè colligitur ex Ariſt. 5. Phyſic. c. 2. & ex D. Th. ibidem, & in hoc libro cap. 5. vbi etiam lect. 11. & 16. necnon 3. part. quæſt. 35. artic. 1. eandem tenent. Marſil. quæſt. 14. Albertus de Saxonia quæſt. 5. Venetus in ſumm. de Generatione c. 7. Iandunus 8. Phyſ. q. 7. Soto 2. Phyſ q. 4. a. 3. §. contra ſecundam concluſionem Bañez in hoc lib. c. 5. quæſt. 2. ad tertium, Pereira lib. 14. ſuæ Philoſophiæ cap. 2. ad ſeptimum, Conimb. in hoc lib. cap. 4. quæſt. 16. art. 3. in ſolutione ad ſecundum, Rubio ibidem tractatu de augmentatione quæſt. 3. Zanardus in 2. parte vniuerſi elementaris quæſt. 67. in ſolutione 2. ad 6. & 7. & communiter recentiores.

104 Aſſertio hæc quoad nutritionem, per quam producitur ſubſtantia aliàs maior, quàm ſit illa, quæ deperdita eſt, ſeu per quam producitur ſubſtantia, vt capax maiori quantitatis, ſatis colligitur ex dictis 5. Phyſic. diſputatione 22. numer 12. Magiſque conſtabit ex his, quæ diſput. 6. num. 4. dicemus, ſcilicet augmentationem debere eſſe ſucceſſiuam, & continuam, ac proinde etiam nutritionem illam, quæ eandem augmentationem neceſſariò, & ſimpliciter concomitatur, ne detur aliquando ſubſtantia ſine debitâ quantitate.

Cæterùm, vt ampliùs, & vniuerſaliter quoad omnem nutritionem, & conuerſionem alimenti in ſubſtantiam aliti confirmata maneat, præſupponendum eſt ex doctrina D. Thom. hoc eſſe diſcrimen inter primam generationem viuentium, & nutritionem ipſorum, quod ad illam deſideratur determinata materia, & determinata quantitas, vt 6. Phyſ. diſp. 26. num. 23. oſtendimus; ſecus verò ad iſtam: tum quia viuens per generationē totalē ſui habet iam certa organa, & partes requiſitas ad hoc vt anima informet corpus, & ita non deſideratur certa, & determinata materia ac quantitas in alimento, vt eadem anima extendatur ad informandum illud, ſicut ob oppoſitam rationem in prima generatione requiritur.

105. Tum etiam, quia ſemel productio viuente ſecundùm debitam quantitatem, tunc quælibet pars, quantumuis minor & minor, vnita aliis partibus iam præſuppoſitis, poteſt conſeruari, viuere, & perficere viuens, quia ab ipſo habente iam prædictam quantitatem, quaſi paruula tutatur, & fouetur.

Hinc ergo ſequens deducitur ratio, quam etiam D. Thom. locis citatis innuit: nam ideò prima generationem viuentium fit in inſtanti, quia ad eam deſideratur certa, & determinata materia, & quantitas; ſed hæc non deſideratur ad nutritionem: ergo non fit in inſtanti, ſed in tempore, atque adeo continuè. Hæc vltima conſequentia patet, quia introductio formæ in tempore facta, debet eſſe continua, ſicut & ipſum tempus.

Prima verò conſequentia ex vtraque præmiſſa conſtat: minor autem ex notabili præcedenti: maior verò, in qua eſt difficultas, probatur: nam hoc ipſo, quòd ad generationem deſideretur certa & determinata materia, ita vt in minori non poſſit forma introduci, oportet, vt in tota illa ſimul, & ſemel introducatur, atque adeò inſtantaneè.

Confirmatur, & explicatur, primò ratione, quam innuunt Ariſt. & D. Thom. 7. Phyſic. cap. 2. nam calor naturalis, qui vnà cum potentia nutritiua eſt forma inſtrumentaria animæ in ordine nutritionem, priùs, & fortiùs agit in partes proximiores, quàm remotiores, priuſque introducit vltima diſpoſitionem ad formam viuam in illas, quàm in has: ergo etiam priùs, & per mutationem ſucceſſiuam conuertentur partes proximiores in ſubſtantiam aliti, quàm remotiores.

Antecedens patet ex communi illo pronuntiato, ſcilicet, agens: quod agit in paſſum ſibi contrarium priùs & fortiùs agere in partes propinquiores, quàm in remotiores: quare cùm alimentum quandiu eſt ſub propria forma, ſit paſſum contrarium, & diſſimile alito, vt docent Ariſt. & D. Tom. in hoc lib. cap. 5. lect. 6. priùs, & fortiùs alterabuntur partes propinquiores, quàm remotiores ipſius, & conſequenter priùs in illis, quàm in iſtis vltima diſpoſitio, ad lineam qualitatis pertinens, introducetur. Conſequentia etiam conſtat: nam quoties vltima diſpoſitio (vt ſic dicamus) qualitatiua introducitur in partibus minoribus, & minoribus, ita vt non deſideretur certa, & determinata quantitas vnà cum illa, toties abſolutè & ſimpliciter forma introducitur ex omni capite diuiſibili, & ſucceſſiuo modo, & per conſequens non indiuiſibiliter ſimul, & inſtantaneè.

Digitized by Google

deſint illi diſpoſitio, & mutatio ipſam concomitantes, & ex eo, quòd in tempore immediatè ſequenti eas cum prædicta prioritate materiali habitura ſit, potiùs ſequitur, diſpoſitiones iſtas in genere cauſæ materialis diſponere, & eſſe priores, formámque in tempore immediatè ſequenti eſſe tunc introducendam: alioqui forma, & diſpoſitiones iſtæ non ſe mutuò concomitarentur, mutua dependentia in diuerſo genere cauſæ inter illas, & formam.

Quare non requiritur, quòd illa diſpoſitio, quæ in in illo inſtanti deeſt, ſit priùs introducta, ſed ſatis erit, quòd ſit in introduci: hoc autem fit in tempore immediatè ſequenti, & tunc etiam forma ſubſtantialis ibidem eſt, licèt nec forma, nec diſpoſitio ſit in introducto eſſe, vſque ad inſtans, quod poſt tale tempus immediatè ſubſequitur.

Ex eo quo etiam ad id, quod vltimo loco ibidem additur, ſatis conſtat, nam licet vltima diſpoſitio purè introductiua, puréque antecedens, ſubiectetur in compoſito corrumpendo: ſecùs verò vltima diſpoſitio concomitantes, & ſolùm ordine cauſalitatis, non verò durationis præcedens.

112. Ad quartum, concedenda eſt ſequela quoad primam partem, & neganda quoad ſecundam: nam vt tetigimus modò, & latiùs 6. Phyſic. diſp. 26. n. 27. diximus, quando vna forma ſubſtantialis incipit extrinſecè, ſeu per vltimum non eſſe, debet alia deſinere etiam extrinſecè, ſeu per vltimum ſui eſſe, ne materia in aliquo inſtanti detur ſine forma.

Ex quo ad probationem prò ſecunda ſequelæ ſatis conſtat, proportionem, quæ debet eſſe inter generationem, & corruptionem, conſiſtere in prædicto modo incipiendi, & deſinendi formæ corrumpendæ, & generandæ, quia (vt modò dicebamus) debet eſſe talis, vt materia nunquam maneat expoliata omni forma.

113. Explicatur radicitus hoc ipſum ex his, quæ 6. Phyſicorum diſputatione 16. numero 27. diximus: etenim quando vna forma incipit abſolutè, & per vltimum non eſſe informando materiam minorem & minorem, qui modus incipiendi eſt incipere extrinſecè, vt diſputatione citata num. 2. explicuimus tunc alia deſinit vt tanta, ſiue vt informat tantum materiam, & non maiorem vel minorem: quia ſatis eſt ad hoc, vt deſinat aliqua forma modo dicto, vt tanta, quòd aliquid materiæ præxiſtentis, quantumuis minus & minus ab eadem non informetur, ſed alia loco illius ſubſtituatur: ſicut ſatis eſt ad hoc, vt vltra non habeat rationem vlnæ, ſeu tantæ quantitatis: & non maioris vel minoris quòd aliquid, quantumuis minus & minus, ab illa auferatur: & ideo ſicut ſecundùm hanc rationem peculiariter, & omninò conſiſtit in indiuiſibili, ita deſinit more, indiuiſibilium, ſcilicet per vltimum ſui eſſe: qui modus deſinendi eſt deſinere extrinſecè, vt loco citato declarauimus.

114. Ex quo apertè conſtat, quomodo ſeruetur maxima, & debita proportio inter inceptionem formæ aliti in materia alimenti, & deſitionem formæ alimenti in eadem materia: nam quando verificatur, nunc non eſt forma aliti, & immediatè erit in parte illa materiæ minori & minori, etiam eſt verum dicere, deſinere formam alimenti, vt tantam, atque adeò extrinſecè per vltimum ſui eſſe, ita vt ſit verum, nunc eſt forma alimenti in toto illa materia, & immediatè non erit: cum verò in tempore immediatè ſequenti verificatur eſſe formam aliti in parte illa materiæ minori & minori, etiam eſt verum in eodem tempore habere formam alimenti ſuum non eſſe in eadem parte minori, & minori: ſiquidem quæ deſinunt per vltimum ſui eſſe, habent in inſtanti ſuum eſſe, & in tempore immediatè ſequenti ſuum non eſſe. De his videantur ea, quæ in lib. Phyſicorum diſput. & numeris citatis, peculiariter autem n. 29. diximus, quid ſit incipere formam vt tantam, vel abſolutè

115. Nec refert, ſi contra hæc obiicias, formam alimenti deſinere per motum, atque adeò vnà cum motu, & per conſequens per primum non eſſe, ſicut, & ipſe motus.

116. Non itaque hoc refert, nam aliud eſt, quòd forma deſinat per motum: aliud quòd deſinat eo modo, quo motus: quoniam ad illud prius, ſatis eſt, quòd deſinat ex eo, quòd in tempore immediatè antecedenti fuerit motus, ſiue talis forma duret vnà cum mutato eſſe terminatiuo motus, ſiue non; & ſiue motus habeat tale mutatum eſſe, ſiue non; ſed per accidens, ex defectu ſubiecti illo careat: ad hoc verò poſterius requiritur, vt habeat ſuum non eſſe, quando motus illud habiturus eſt, ſcilicet in mutato eſſe terminatiuo illius, ſi illud habet, vel in inſtanti, quòd tale mutatum eſſe menſuraturum erat: quod quidem in præſenti non verificatur, ſed potiùs oppoſitum: quia cùm forma illa, vt tanta, conſiſtat in indiuiſibili, & deſinat ad inceptionem alterius incipientis per vltimum non eſſe, deſinit ex vi mutati eſſe terminatiui motus, & vna cum ipſo: vnde ſicut tale mutatum eſſe deſinit extrinſecè, & per vltimum eſſe, quia verificatur tunc eſſe, non verò immediatè poſt ita etiam forma, vt tanta eodem modo deſinit.

Quare, licèt, ea quæ deſinunt per mutatum, deſinant cum illo, & ſicut ipſa, quando non conſiderantur quatenùs deſinentia, vt tanta, nec deſinunt ad inceptionem aliarum, quæ per vltimum non eſſe incipiunt, vt 6. Phyſ. diſputatione citata diſſeruimus; ſecùs verò quando, vt tanta, & ad prædictam aliarum inceptionem habent deſinere.

DISPVTATIO VI.

DE AVGMENTATIONE.

1. QVia nutritio & augmentatio ita inter ſe comparantur, vt illa ſit ſimpliciter prior, hæc verò poſterior, ideo poſt diſputationem de nutritione merito de augmentatione diſſerimus.

Digitized by Google

ſequitur ex priori, quoad priorem verò probatur à Diu. Thom. loco citato ex 3. part. ex eo quod repugnat mutationem aliquam eſſe ſimul, & concomitanter cum motu locali, ipſique correſpondere, quin ſit mutatio ſucceſſiua, & continua: nam ſi in inſtanti fieret, non poſſet motui correſpondere, ipſumque concomitari: ergo ſi augmentatio ſit ſimul cum motu locali, ipſique correſpondet, non poterit non eſſe mutatio continua, & ſucceſſiua.

Antecedens autem probatur, tum quia illud expreſsè fatetur Philoſ. vbi ſuprà dicens: *Nam neque id, quod alterationem ſubit, neque id quod generatur, neceſſario mutari loco cernitur: quod autem accreſcit, aut decreſcit, cernitur.* Quæ verba exponens, D. Thom. ait: *In hoc enim differt modus prædictarum transſmutationum, quia id, quod alteratur, non ex neceſſitate transmutatur ſecundùm locum, ſimiliter etiam, quod generatur, vel quod nutritur, ſed neceſſe eſt, id quod augmentatur, aut diminuitur, ſecundùm locum transmutari.* Tum etiam, quia illud probat efficaciter Angelicus Doct. ibidem his verbis: *Locus commenſuratur locato, hoc ſecundùm magnitudinem, non autem ſecundùm qualitatem, aut ſubſtantiam; & ideo neceſſe eſt, quod quando mutatur magnitudo locati, quod etiam fiat tranſmutatio ſecundùm locum, non autem quando transmutatur aliquid ſecundùm ſubſtantiam, vel ſecundùm qualitatem.*

8. Nec refert, ſi contra hæc obiicias, ex eis ſolùm ſequi, quòd dum mobile augetur, ſit ibi noua acquiſitio loci, non verò nouus motus localis, nam ad motum localem requiritur, quòd mobile tranſeat ab vno loco in alium; id autem quod augetur, non tranſit per hoc ab vno in alium locum, ſed retento priori loco, extenditur ad nouum. Non itaque hoc refert: nam cùm id, quod augetur, augeatur ſecundùm omnes partes, oportet vt quælibet tranſeat aliquo modo ad locum, quem aliàs antea non occupabat, alioqui non poſſet, ſecundùm omnes partes augeri, & occupare maiorem locum abſque eo, quod ibi eſſet aliqua penetratio.

QVÆSTIO II.

Vtrum augmentatio propriè, & in rigore loquendo, ſolùm conueniat viuentibus?

9. AVgmentum vtcumque ſumptum conuenire rebus inanimatis, eſt per ſe notum, & ideò ſolùm de augmento propriè, & in rigore ſumpto quæſtionem excitamus.

§. I.

Argumenta partis negatiuæ.

PArtem negantem ſuadere videntur hæc argumenta. Primum deſumitur ex Diu. Thom. 2. de Anima lect. 8. vbi inquit: *Ignis præexiſtens ad ſui conſeruationem & augmentum, videtur in ſe humorem conuertere, & ideo in elementis videtur ſolus ignis nutriri, & ſola aqua eſſe eius nutrimentum, ſecundùm quod ad aquam pertinent omnes humores & liquores.* Vbi apertè videtur loqui de propria, & rigoroſa nutritione, & augmento, alioqui non tribuiſſet igni intra alia elementa, quòd ſolus ipſe habeat nutriri, & augeri: ſiquidem impropriè, & latiùs loquendo, cætera alia elementa nutriuntur, & augentur.

10. Secundum eſt, quoniam ſi propter aliquam rationem augmentatio non conueniret rebus inanimatis, maximè quia non augentur per intus ſumptionem, & ab intrinſeco, ſed per iuxta poſitionem, & ab extrinſeco: at hæc ratio eſt nulla: ergo, & cætera. Minor probatur (nam maior videtur communiter admitti à Philoſophis) quia ad rationem motus alterationis, vel localis, propriè, & in rigore ſumptam, per accidens eſt, quod fiat ab intrinſeco, vel ab extrinſeco: & ita ſiue aliquid moueatur localiter, vel alteretur ab intrinſeco, ſiue ab extrinſeco, vt in non viuentibus contingit, nihilominùs ſemper propriè & in rigore localiter mouetur, & alteratur: ergo ſimiliter licet aliquid augeatur ab intrinſeco, vel ab extrinſeco, & per iuxta poſitionem, ſemper augebitur per motum augmentationis propriè dictum.

Tertium, nam etiam ſi admittatur deſiderari ad propriam, & rigoroſam augmentationem, quòd fiat per intus ſumptionem, nihilominùs augmentatio conueniret rebus non viuentibus: ergo non eſt ratio, ob quam eis denegetur. Antecedens patet: nam plura inanimata V. G. lapides ſubtus terram geniti habent poros, quibus mediis intus ſucipitur aliquis humor; qui poſtea in lapidem conuertitur, & ita creſcunt per intus ſumptionem, & conſequentur per virtutem intrinſecam eorum lapidum.

11. Quartum: nam ad augmentationem propriè acceptam tantùm aſſignantur tres conditiones, ſcilicet alimentum extrinſecus adueniens, & quod eius quod augetur, quælibet pars per virtutem intrinſecam augeatur: ac tandem identitas numerica rei auctæ; ſed omnes hæ conditiones reperiuntur in igne, V. G ergo, & cætera. Maior eſt Ariſt. in hoc lib. cap. 5. & D. Thom. ibidem lect. 14. Minor verò probatur, quoniam ſi flamma ignis aſpergeretur vndique olei guttis, aut puluere ſulphureo, tunc augeretur medio extrinſeco alimento; & ſecundùm omnes partes, per virtutemque intrinſecam, ſcilicet natiuum calorem, ac tandem idem met perſeueraret.

Confirmatur primò, quia ſi parùm aquæ vino infundatur, tunc vinum verè & propriè augeretur, etiam ſi non ſit viuens: ergo, cæt. Antecedens patet: quoniam ibidem eſſent omnes conditiones ad verum, & proprium augmentum deſideratæ: non in primis ſecundùm omnes partes augeretur, quippè cùm ſecundùm omnes maneat debilius; quod quidem non contingeret, niſi per omnes illas aqua fuiſſet diffuſa. Deinde, hoc augmentum fit per additionem alicuius extrinſeci pabuli: & tandem hæc conuerſio fit per natiuam virtutem vini, & manente ipſo cum ſua numerica virtute, vt ex ſe conſtat: ergo, &c.

Confirmatur ſecundò, ignis propriè nutritur: ergo propriè augetur. Conſequentia patet: nam vt docet Ariſt. cap. 5. huius lib. quæ propriè nutriuntur, propriè poſſunt augeri. Antecedens verò probatur: nam ignis deficientibus combuſtibilibus, quæ ſunt proprium illius pabulum, ſtatim deficit; ergo ſignum eſt, illis verè & propriè nutriri: ſicut ideò viuens nutritur per alimentum, quia illo ad ſui conſeruationem indiget.

§. II.

Ex vnanimi ferè omnium Philoſophorum conſenſu quæſtio reſoluitur.

12. DIcendum tamen eſt, ſola viuentia propriè, & in rigore augeri: hæc eſt communis inter Philoſophos, vt teſtatur Bañez in præſenti, eamque docet Ariſt. 2. de Anima text. 40. vbi inquit, *Quoniam autem nihil alitur non participans, vitam, animatum vtique erit corpus, quod alitur in quantum animatum:* quare cùm augmentatio neceſſariò nutritionem inuoluat, tanquam aliquid ſibi annexum,

Digitized by Google

vt fatetur idem Ariſt in eodem text. & 1. de generat. text. 41. ſit inde, iuxta mentem Philoſophi vt viuentia poſſint augeri. Idem etiam tenet S. Doct. ibid. lect. 6. his verbis: *Corpora animata verè nutriuntur, quia per alimentum conſeruatur vita in illa parte eadem, quæ priùs fuit, & propter hoc etiam ſola animata verè augentur, quia qualibet pars eorum & nutritur & augetur: quod non conuenit rebus inanimatis, quæ videntur per additionem creſcere.* Et in 4. diſt. 12. quæſt. 1. art. 2. quæſtiunc. 7. vbi reddens rationem quare quantitas panis, & vini conſecrati, non corrumpitur per motum proprium ad ipſam terminatum, ſicut qualitates corrumpuntur per proprium motum ad qualitatem tendentem ſcilicet per alterationem, ſic ait: *Quantitas prædicto modo non poterat corrumpi per motum in quantitatem, ſcilicet augmentum, quia vinum & panis non ſunt corpora animata, quæ poſſunt eſſe ſubiectum augmenti, & diminutionis, ſed per additionem vel diuiſionem.* Ac tandem hoc ipſum fatetur in hoc libro lectione 17. & quæſtione vnica de Anima artic. 13. ad decimumquintum.

13. Ratio verò fundamentalis ſumitur ex Ariſtot. & D. Thom. poteſtque ad hanc formam reduci: augmentum proprium, & rigoroſum non fit per iuxta poſitionem, ſed per intus ſumptionem, & virtutem intrinſecam rei, quæ augetur, ad hoc deſtinatam; ſed non viuentia augentur per iuxta poſitionem, non verò per intus ſumptionem, & virtutem intrinſecam ad hoc deputatam, ſecùs autem viuentia: ergo hæc, & non illa propriè, & in rigore augentur.

Conſequentia eſt aperta, vtraque autem præmiſſa, quia longiori indiget explicatione, & probatione, ideo ſigillatim explicanda, & probanda eſt: & in primis maior quoad primam partem ſic declarari, & probari poteſt: nam ſi augmentum ſolùm fiat per iuxta poſitionem, tunc res quæ augeri dicitur, eodem modo manet, ac antea erat, ac proinde verè, & propriè non augetur, vt ſi ferro vnius digiti addatur aliud alterius digiti, & cum illo continuetur, tunc nullus dicet, ferrum ſecundùm illam priorem quantitatem digitalem eſſe auctum, quia ſecundùm illam modò manet ſicut antea, id eſt non fit maioris magnitudinis, quàm priùs erat.

14. Quoad ſecundam verò partem conſtat: nam ad verum, & proprium augmentum deſideratur, vt id quod præexiſtebat, augmentum recipiat, & maius fiat, ac proinde nequeat id, quod denuo ſuperuenit, diſcerni ab eo, quod prius erat, alioqui illud, quod diſcerneretur, vt antea præexiſtens, non eſſet auctum, quippè maneret ſicut antea, vt modò dicebamus: at ad hunc modum augmentationis requiritur virtus actiua interna, quæ immediatè deferat partes alimenti, vt eis ita ſubtiliter ſubintrantibus partes rei, quæ augentur, in maiorem quantitatem creſcant, ac proinde etiam requiritur, quod eaſdem in ſubſtantiam aliti conuertat, augmentumque illud cauſet: non enim apparet aliud agens materiale, & corporeum, quod habet vim ad ita ſubtiliter partes alimenti diſtribuendas & applicandas: & per conſequens multò minus eſt eas modo prædicto in ſubſtantiam aliti cauſandum, vt ex ſe conſtare videtur: ergo, &c.

15. Minor verò poteſt tum à poſteriori & ſigno, tum etiam à priori explicari & probari: à poſteriori quidem, quia ob id non viuentia poſſunt per quamlibet partem augeri, vt experientia teſtatur: quoniam cùm per iuxta poſitionem ſint augenda, & per quamlibet partem poſſit illis iuxta poni, quo augeantur; ideò per quamlibet poſſunt augeri: è contra vero viuentia, quia per intus ſumptionem ſunt augenda: propterea habent aliquam partem peculiarem, per quam alimentum ſumant, qualis eſt os in animalibus, & radices in arboribus: & deinde aliam partem, in qua alimentum concoquant, & rurſus diuerſos meatus, & vias, per quas alimentum attrahatur, ac tandem diſtinctas potentias, per quas illud vltimatè conuertant, prædictumque augmentum cauſent.

16. A priori verò, quia vt optimè notauit Diuus Thomas loco citato, quæſtione de Anima res naturalis inanimata ſimul recipit ſpeciem, & debitam quantitatem in ſua prima productione: & ita poteſt elicere perfectiſſimam ſui operationem, ſcilicet generare ſibi ſimile, vt in igne conſtat: vnde eſt neceſſe, vt eis natura proprias, & natiuas virtutes indiderit, per quas alimentum attrahant, coquant, & augeantur: at verò animata nequeunt in principio ſuæ productionis habere debitam quantitatem: quia cùm generentur ex ſemine, oportet, tunc eſſe modicæ quantitatis, atque adeo inſufficientis ad hoc, vt habeant plura, & diuerſa organa cum ea perfectione, & magnitudine, quæ requiritur ad hoc, vt poſſint generare ſibi ſimile, vt experientia conſtat, & ideo præter virtutem generatiuam debuerunt eis communicari potentiæ nutritiua & augmentatiua, & ſi quæ ſunt alia his deſeruientia, per quas nutriantur, & acquirant debitam quantitatem, vt ita ea acquiſita poſſint in perfectiſſimam operationem animæ vegetatiuæ, ſcilicet generationem ſibi ſimilis prorumpere.

17. Nec refert ſi contra hæc obiicias, non viuentia egere maiori quantitate, quàm ea, quæ ipſis in prima generatione communicatur. Nam ſi ſub parua quantitate generentur, nequeunt ſe ab aduerſariis tueri, ſed facilè ab illis deſtruuntur: ergo vt natura eorum indigentiæ ſubueniret, debuit in eis natiuas virtutes relinquere, per quas nutriri, & augeri poſſint.

Non itaque hoc obſtat, quia per accidens eſt ad generationem non viuentium, quòd ſub modica, vel magna quantitate generentur, & ita ignis vel aër modò ſub minori, modò ſub maiori quantitate gignuntur: ſecùs verò viuentia, quæ ob rationem modò dictam, debet ſub modica quantitate produci. Vnde his, non verò illis debuerunt prædictæ virtutes internæ à natura communicari: nam iſtæ non communicantur, niſi propter nutrimentum, & augmentum, quod, per ſe loquendo, deeſt rei genitæ. Adde per accidens eſſe ad conſeruationem rei inanimatæ, ſub magna eſſe quantitate ſibi intrinſeca vel ſub modica, vnde prunæ ignis ſimul coniunctæ diutiùs conſeruantur, quamuis quælibet illarum ſub exigua quantitate ſit.

18. Secundò principaliter probatur aſſertio ratione, quam Ariſt. & D. Th. innuunt: nam licet natura potuerit communicare igni, v.g. propriam ſpeciem, propriumque natiuum calorem, vt ſic ab aduerſariis quantum naturæ corruptibili ſatis eſt, ſe tueatur, non tamen potuit ei tribuere virtutem per ſe augmentatiuam ſui ipſius, quia res inanimata incapax eſt talis potentiæ, quippè cum moueri à ſe, & conſequenter ſe ipſum per ſe loquendo augere, ſit proprium officium vitæ, vt docet Ariſt. 8. Phyſ. & D. Thom. ibidem.

Nec obſtat, ſi dicas, non eſſe contra rationem rei inanimatæ, quòd à ſe moueatur per modum inſtrumenti; ergo potuit à natura indi rebus non viuentibus virtus augmentatiua, per quam inſtrumentaliter augerentur.

Non igitur hoc obſtat, quia cùm augmentum poſtea acquirendum, non ſit debitum in inſtanti generationis rei quæ augetur, alioqui natura muneri ſuo non ſatis feciſſet, ſi illud tunc non tribueret, oportet, vt non poſſit tribui generanti, iuxta ea, quæ 7 Phyſ. diſp. 28. num. 24. & ſeq. latiùs diximus, atque adeò deberet

ret oriri à non viuenti, quod poſtea augeretur tanquam à cauſa principali, quia non eſt aliud agens, cui tribuendum ſit.

§. III.

Soluuntur argumenta in principio allata.

19. AD primum reſpondetur, S. Doctorem ſolùm velle ignem propter maiorem ſimilitudinem, quā habet in modo augmenti cum nutritione, & augmētatione viuentium, ideò exteriùs videri ſe ipſum propriè nutrire, & augere; cùm tamen non ſic ſe nutriat & augeat: & ideò D. Th. loco citato non dixit abſolutè ignem nutriri, ſed quod videtur nutriri. Vnde in eadem lect. propè medium illius, poſtquam negauit ignem propriè nutriri & augeri, ſubdidit: *Ideo autem ſimilitudo augmenti & nutrimenti præcipuè apparet in igne, quia ignis habet plus de forma quàm alia elementa, & eſt potentior in virtute actiua, vnde propter hoc quod manifeſtè alia conuertit in ſe, videtur nutriri & augeri.*

Ad ſecundum patet ex dictis, negandam eſſe maiorem: ad probationem conceſſo antecedenti, intellecto de motu locali, & alterationis ſecundùm rationem generalem eorum, neganda eſt conſequentia, quia licèt motus ſecundùm ſuam generalem rationem non ſpecificetur à cauſa efficiente, ſed à termino per ſe inſpecto; attamen multoties aliquis peculiaris motus habet intrinſecè annexum, quòd procedat à certa aliqua cauſa efficienti, vel principio intrinſeco; & hic modus procedendi refunditur in ipſum terminum: vnde curſus, qui eſt ſpecies motus localis, ſpecialiter habet, quòd ſit à currente, ac proinde principio intrinſeco actiuo, & à pedibus velociter motis, & ita ſi ab alio pedes v. g. Petri eodem modo mouerentur, tunc Petrus propriè non curreret, quamuis motus ille eſſet ſimilis curſui Petri. Ita ergo ſimiliter augmentatio licet à maiori quantitate, ad quam per ſe tendit, ſpecificetur, connotat quòd fiat à principio intrinſeco. Tum quia, vt diximus, eſt actio vitalis: tum etiam, quia petit, vt ſi ſimul cum nutritione, & ab eodem ſuppoſito procedat; nutritio autem eſt mutatio quædam ad conſeruationem eiuſdem ſuppoſiti, à quo procedit ordinata.

20. Ad tertium negandum eſt antecedens, & ad probationem dicendum, quòd licèt lapides illi habeant ſuos poros, non tamen per virtutem intrinſecam, & natiuam alimentum concoquunt, & in ſubſtantiā propriam conuertunt propriumque augmentum cauſant, ſed ab extrinſeco agente, ſcilicet à cœleſti influentia, & per iuxta poſitionem cauſatur.

21. Ad quartum dicendum eſt, ignem non augeri per virtutē intrinſecam ad tale augmentum per ſe deſtinatā, vt conſtat ex his quæ in ratione pro aſſertione ex D. Th. quæſt. vnica de Anima dicebamus: & ita potentia illa conuerſiua ligni in ſubſtantiam ignis, eſt ipſamet potentia generatiua illius. Vnde per illam combuſtionem per ſe tendit ad generandum ſibi ſimile ſecundùm ſpeciem, quia iam habet in ſe debitam quantitatem; per accidens autem, nam combuſtibile eſt indiſtans ab ipſo, ideo poſt conuerſionem vnit, vel identificat illud ſibi modo alibi dicto.

22. Accedit primò, ignem, dum augetur non creſcere ſecundùm omnes ſuas partes, & ita deeſt illi vna ex conditionibus proprij, & rigoroſi augmenti. Accedit ſecundò, non eſſe ita certum & indubitabile in via D. Thom. ignem manere eundem numero in eo euentu: & ita deficit alia conditio veri & proprij augmenti; de quo videatur Bañez vbi explicat quid in via D. Thomæ ſit quoad hoc certius. Accedit tertiò quòd licèt admitteremus, poſſe aliquando ita ei applicari combuſtibile, vt ignis ſecundùm omnes ſui partes ageret in illud, in eaſque ipſum conuerteret; nihilominus hoc eſſet per accidens ratione prædictæ applicationis accidentaliter contingentis. Vera autē & rigoroſa augmentatio per ſe petit prædictā applicationē & augmentū ſecundùm omnes ſui partes. Cæterùm cum hoc ſtat, vt hoc augmentum habeat, vt ſupra ex D. Th. dicebamus, maximam ſimilitudinem cum proprio augmento viuentium.

23. Ex quo ad primam confirmationem negandum eſt antecedens: & ad probationem dicendum, non ideo vinum illud debilitari ſecundùm omnes partes, quia ſecundùm illas auctum fuerit, alioqui fieret perfecta mixtio inter aquam & vinum, ac proinde neutrum ex illis augeretur, ſed vtrumque deſineret eſſe, & aliud compoſitum reſultaret, vt conſtabit ex his, quæ diſp. 6. n. 31. dicemus: quare ideo vinum illud apparet debilius ſecundùm omnes partes, quia partes, à quibus aqua verſa eſt in vinum, debilitarunt alias partes eiuſdem vini, ex eo quòd ſunt diuerſimodè diſpoſitæ, & rurſus hæ alias, & ita tranſacto aliquo tempore ſolet vinum illud ſecundùm omnes partes apparere minoris vigoris, magiſque debilitatum.

Accedit vinum illud non augeri per virtutem intrinſecam ad tale augmentum per ſe deſtinatum: nam nutritio, & augmentatio per ſe ordinantur ad conſeruationem rei, quæ nutritur, & augetur; &, vt ſimpliciter loquendo, meliori modo ſe habeat cum illis, ac ſine illis. Vnde quæ ſine augmento & conſeruatione alicuius in ſe ipſa, meliùs ſimpliciter habent, non nutriuntur, nec augmento proprio, & rigoroſo augentur; & per conſequens non habent natiuam virtutem per ſe ad id deſtinatam, quæ non ad alium finem, niſi ad hanc conſeruationem, ſimpliciter meliorem, poteſt ordinari. Quare cùm vinum illud peius ſe ſimpliciter habeat per admiſtionem aquæ, & conuerſionem in propriam ſubſtantiam, quàm antea, & meliùs ſimpliciter conſeruetur ſine illa, quàm cum illa, ideo non habet potentiam per ſe deſtinatam ad tale incrementum, nec per intus ſumptionem augetur.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur negando antecedens: & ad probationem, ignem non egere, per ſe loquendo, pabulo, ſed per accidens, & ideo ignis elementalis in ſuo naturali loco exiſtens, eo non indiget.

QVÆSTIO III.

An augmentatio toto tempore vitæ continuo duret.

24. SEnſus tituli non eſt, an augmentatio ita inceſſanter toto tempore vitæ duret, vt, Metaphyſicè loquendo, nunquam interrumpatur, ſed cum omnimoda continuatione perſeueret: nam certum eſt, ex dictis diſputatione præcedenti quæſtione 4. augmentationem non poſſe ſic durare: nam cùm nutritio aliquando interſecari poſſit, vt ibidem explicuimus; ſit inde, vt etiam augmentatio toties interſecari debeat, ne quantitas per illam producta detur ſine ſubſtantia eam recipiente: vnde ſolùm eſt difficultas, an ſicut nutritio dicitur toto tempore vitæ durare, ex eo quòd rarò, & per breuem morulam interſecatur, quia parum illud interruptionis pro nihilo reputatur, ita in eodem ſenſu augmentatio, toto vitæ tempore duret.

Et licèt deciſio huius quæſtionis experientia ipſa pateat, ſiquidem experimur viuentia multo tempore eſſe ſine motu augmentationis, ſcilicet poſtquam ad debitam quantitatem peruenerunt; nihilominus vt aliqua argumenta oppoſitum ſuadentia ſoluantur, &

Digitized by Google

ratio philoſophica huius reddatur, ac proinde natura augmentationis magis pataſiat, ideo præſentem quæſtionem excitamus.

§. I.

Rationes dubitandi.

25. PArtem affirmantem ſuadere videntur hæc argumenta. Primum, nam vt detur augmentatio, non requiritur, quòd per eam acquiratur maior quantitas ea, quam habuit aliquando ſubiectum: ſed ſufficit, quòd acquiratur maior ea, quam habebat in termino à quo: at toto ferè tempore vitæ hoc reperitur in viuentibus: ergo, & cæt. Maior patet exemplo motus alterationis, per quam ſi magis perficiatur calor; quàm erat in termino à *quo*, dicitur intendi, & alteratio illa vocatur intenſio, quamuis per eam non producatur perfectior calor eo, qui aliquando fuit in ſubiecto. Minor verò probatur: nam cum toto ferè tempore vitæ duret nutritio, oportet, vt vnà cum illa acquiratur etiam noua quantitas, ne ſubſtantia partialis denuo producta detur ſine noua parte quantitatis: ergo etiam oportebit produci ſemel cum nutritione maiorem quantitatem, quàm ſit illa, quæ fuit in termino a *quo*, alioqui nulla quantitas denuo ibidem produceretur.

26. Secundum, quo calor naturalis magis creſcit, eò melius poteſt augeri viuens; ſed prædictus calor toto ferè vitæ tempore creſcit per conuerſionem alimenti in ſubſtantiam aliti: ergo etiam poterit ratione illius per idem tempus viuens augeri. Conſequentia non indiget probatione: maior verò eſt ſatis perſpicua, cùm augmentatio fiat medio calore naturali. Minor etiam conſtat exemplo caloris reſidentis in igne qui eò magis creſcit, quò plura ligna in ſubſtantiam ignis conuertit, ex eo quòd cum eiſdem lignis conuerſis adueniat igni nouus calor: quare cùm calor viuentis toto ferè tempore vitæ conuertat alimenta in ſubſtantiam aliti, per idem tempus magis ac magis creſcit.

Tertium eſt, facilius alimentum faciliùs concoquitur, ac in ſubſtantiam aliti conuertitur; at poſſibile eſt, quòd quis in virili, ac ſenili ætate faciliùs, & melius alimentum ſumat, quàm in iuuenili: ergo ſi in iuuenili creſcit, poterit in virili ac ſenili etiam creſcere. Maior cum minori ex ſe conſtat: conſequentia verò probatur: nam ideo in ætate iuuenili fit accretio, quia facilè fit decoctio: ergo ſi hæc fit, ſimiliter facilè in aliis ætatibus ratione facilioris & melioris cibi, inuenietur vtique in eis etiam accretio, & conſequenter toto ferè tempore vitæ durabit.

§. II.

Communis & vera ſententia, & primum eius fundamentum.

27. DIcendum tamen eſt, augmentationem non durare continuò toto tempore vitæ. ita Ariſtoteles lib. 3. de Anima text. 56. vbi loquens de viuente, diſtinguit tres ſtatus, ſeu tria (vt ſic dicamus) tempora illius dicens: *Neceſſe eſt enim, quod generatur, augmentum habere, & ſtatum ac decrementum; hoc autem ſine alimento eſſe impoſſibile.* Quæ verba ibidem explicans ſanctus Thomas, inquit: *Neceſſe eſt, quòd omne viuens, quod generatur, habeat augmentum, & ſtatum, & decrementum; ſed hæc non poſſunt accidere ſine alimento, quia tempore augmenti, oportet, quod plus de alimento conuertatur, quam ſufficiat ad conſeruationem praexiſtentis magnitudinis: tempore autem ſtatus æqualiter, ſed tempore diminutionis minus.*

Et in hoc libro text. 41. inquit idem Philoſophus: * Quocirca quandiu ſaluum manet animal, etiam ſi decretionem ſubeat, alitur, ſed non ſemper accreſcit. * Vbi D. Th. ſic ait: *infert quoddam corollarium ex eo, quod eſt, ſcilicet, quòd aliquis nutritur quandiu conſeruatur in vita; non autem ſemper animal augetur, ſed quandiu cibus conuerſus in carnem poteſt extendi in maiorem quantitatem.* Et hoc ipſum docet idem S. Doctor. 2. 2. quæſt. 147. art. 4. ad ſecundum, & in 2. diſtinct. 30. quæſt. 2. art. 1. ad 5. & communiter omnes Philoſophi: vnde ſuperuacaneum eſſet ſingulos ferre.

28. Aſſertio hæc poteſt in primis probari ex diſcrimine, quod Ariſtot. & D. Thom. loco citato, inter nutritionem & augmentationem conſtituunt, in hunc tamen modum perpenſo: nam nutritio per ſe ordinatur ad inſtaurandum, quantum fieri poſſit id quod per calorem naturalem continuò de propria ſubſtantia deperditur; augmentatio verò ad tribuendam viuenti debitam quantitatem in ordine ad rectè exercendas ſuas operationes: ergo nutritio debet eſſe modo iam dicto continua, & ſemper durans, ſecùs verò augmentatio. Antecedens ex ſe videtur conſtare, & magis ex his, quæ numer. 16. dicemus, patebit. Conſequentia verò quoad primam probatur: nam ſicut deperditio ſubſtantiæ eſt continua, & ſemper modo dicto durans, ita etiam inſtauratio debuit eodem modo durare. Quoad ſecundam verò partem etiam liquet: nam ſicut augmentatio ordinatur ad debitam quantitatem, qua operationes viuentis rectè exerceantur, acquirendam: ita ea ſemel acquiſita, taliqúe ſine ceſſante, debet & ipſa augmentatio ceſſare.

§. III.

Communis ſententia aliis fundamentis ſtabilitur.

29. DEinde eadem aſſertio probatur ſecundò ratione, quam innuunt Ariſt. loco citato, & 3. Problematum problemate 14. & D. Thom. vbi ſuprà, & quæſt. de Anima, artic. 8. ad 11. quæ poteſt ad hanc formam reduci: Vita corporis viuentis & conſequenter virtus eius, dicitur in calido, & humido ad debitam mediocritatem redactis conſiſtere, ex eo quòd temperamentum hoc valdè eſt neceſſarium ad vitam illius, & conſequenter ad virtutem eius operatiuam; ſed prædictum temperamentum paulatim deficit: ergo etiam vita, & virtus eius operatiua, & conuerſiua alimenti in ſubſtantiam aliti, paulatim deficiet, ita vt eò perueniat, vt non poſſit plus alimenti conuertere, quàm ſit illud, quod de propria ſubſtantia deperditum eſt: ergo etiam ſic paulatim deficiet, vt nequeat viuens augeri. Hæc vltima conſequentia ex priori conſtat, quia viuens augetur ex eo quod plus quantitatis, ac proinde plus ſubſtantiæ virtute caloris naturalis acquirat, quàm ſit illud, quod deperditum eſt. Prima autem conſequentia ex vtraque præmiſſa conſtat: nam vt poſſit plus alimenti conuertere, oportet, vt magnam habeat vigoroſitatem: & ita ſi paulatim deficit, eò debilitatis deueniet, vt minus hoc nequeat præſtare.

30. Minor autem etiam liquet; tum, quia viuens indiget alimento ad hoc, vt alatur; alimentum verò, vt docet idem Ariſtot. in hoc lib. cap. 5. text. 36. & D. Thom. ibidem lect. 16. & 2. de Anima cap. 4. text. 45. vbi etiam S. Doctor. lect. 9. debet ſaltim in principio, id eſt, antequam conuertatur, eſſe diſſimile, & contrarium viuenti, & ita per continuam reactionem eius in calidum, & humidum,

dum, naturale temperamentum hoc paulatim deficiet.

Tum etiam, quia calor naturalis proprium humidum depaſcit: tum denique, quia viuens conſtat diuerſis partibus heterogeneis, diuerſas petentibus diſpoſitiones, & ita vna in alteram ferè ſemper agente, ferè etiam ſemper inter alia calidum & humidum naturale paulatim deficit. Maior communiter recipitur à Philoſophis, & ita videmus, quòd in ſenectute, vbi minus eſt humidi, & calidi iam dicti, ex eo quòd in ea eſt plus de frigiditate, & ſiccitate, tunc eſt viuens morti propinquum.

Tandem probatur aſſertio, & præcedens ratio ex Ariſt. lib de ſeneƈt. & iuuentute, & D. Th. ibidem leƈt. 4. & 5. in hoc lib. leƈt. 17. & in 2. ſentent. vbi ſuprà explicatur: illud, quod per nutritionem acquiritur, non ita perfeƈtè conſequitur naturam ſpeciei, ac proinde eſt aliquo modo extraneum viuenti: ergo permixtum ſeu quaſi permixtum cum eo, quod prius erat, eſt cauſa debilitatis virtutis viuentis: & per conſequens decurrente tempore erit viuens ita debilitatum, vt non poſſit ſe ipſum augere, ſed vel minus, vel ad ſummum non magis acquirat quàm deperdit. Hæc vltima conſequentia patet ex diƈtis: prima verò probatur, nam quod eſt aliquo modo extraneum, ſi permiſceatur, aut quaſi permiſceatur cum alio, ſeu tandem identificetur cum illo (modo ſuprà diƈto) eſt cauſa debilitatis virtutis, vt docet Ariſt. 1. de Generat. cap. 5. & explicat exemplo aquæ, quæ permixta vino reddit virtutem eius debiliorem, etiam ſi conuertatur in vinum.

31 Antecedens, quoad ſecundam partem conſtat ex priori, quoniam viuens in prima produƈtione perfeƈtius conſequitur naturam ſpeciei (vt ſtatim dicemus) id autem, quod perfeƈtè non conſequitur naturam ſpeciei eſt aliquo modo extraneum reſpeƈtu eius, quod illam ſic conſequitur, ſicut etiam eſt aliquo modo diſſimile ei. Quoad primam verò partem probatur; tum quia quantò anima magis diffunditur, & explicatur informando maiorem materiam, tantò virtus eius corporea debilior redditur, vt patet in corde, quod quantò maius eſt, tantò minus calidum eſt: & ideo animalia habentia magnum cor ſunt naturaliter timida, vt docet Ariſtoteles libro 1. 3. de partibus animalium, ac proinde id, quod per talem diffuſionem denuo à viuente acquiſitum, & in propriam ſubſtantiam conuerſum eſt, non ita perfeƈtè naturam ſpeciei conſequitur.

32 Tum etiam, quia ſubſtantia, quæ primò per generationem acquiritur, eſt baſis, & fundamentum, & quaſi clauis totius vitæ aliarum partium, & ita eſt meliùs diſpoſita per calidum, humidum, & ratione iſtius dicitur meliùs naturam ſpeciei conſequi.

Tum denique, quia prima generation eſt *carnis* vt loquitur D. Th. ſecundùm ſe, ſecunda autem eſt carnis in alio, quaſi per commixtionem, id eſt prima generatio terminatur ad viuens abſolutè, & vt eſt ens per ſe, ſecunda verò ad viuens, ratione alicuius partis vnitæ, vel identificatæ cum præexiſtenti, & per eandem in ſubſtantiam alteri conuerſæ: atque adeo viuens debet (vt in ratione præcedenti dicebamus) pati in tali conuerſione ab alimento, & ratione iſtius paſſionis producere ſubſtantiam, non ita perfeƈtè diſpoſitam per calidum, & humidum.

§. IV.

Obieƈtiones contra vtramque rationem, & enodatio earum.

33. SEd obiicies primò: nam ſæpè viuens generans paruum & debile ſolet generare ex concurſu, & concomitantia benignioris cœleſtium corporum influentiæ, aliud viuens fortius, & perfeƈtius, vt experientia conſtat: ergo etiam ratione eiuſdem concomitantiæ poterit in ſe acquirere aliquando per nutritionem ſubſtantiam partialem ita bene diſpoſitam, & naturam ſpeciei conſequentem, ac prior illa quæ primò per generationem communicata eſt; ac proinde licet in ſe ſit debile, poterit etiam tranſaƈto tempore augmenti conuertere in ſe plus alimenti, quàm ſit illud quod de propria ſubſtantia amiſſum eſt.

34. Secundò obiicies, animam ſatis diffundi per corpus, antequam perueniat ad illud tempus, in quo viuens, V. G. homo deſinit augeri, nihilominus non ideò virtus eius, ſcilicet calor naturalis, debilitatur, cùm potiùs videamus iuuenem paulò ante tempus tale meliùs decoquere cibos: ergo ex eo quòd anima magis diffundatur per maiorem materiam, malè colligit D. Tho. virtutem eius magis debilitari.

Confirmatur: quia alioqui puer, cùm primò naſcitur, haberet vigoroſiorem calorem naturalem, ipſemet, dum adoleſcens, aut iuuenis eſt, cùm habeat tunc materiam perfeƈtiùs adipiſcentem naturam ſpeciei, nec permixtam cum extranea materia; hoc autem eſt apertè falſum, quandoquidem ex eo, quòd habet exiguum calorem, non poteſt tunc à ſolido cibo paſci, ſed ſolùm laƈte.

35 Ad primam ex his obieƈtionibus reſpondetur falſum eſſe, quòd viuens poſſit ex benigniori influentia aſtrorum acquirere ſubſtantiam perfeƈtiorem, aut ita perfeƈtam, ac illam, quam in prima generatione accepit: & ratio diſparitatis inter primam generationem, & nutritionem eſt, quòd in prima generatione producitur noua forma, non verò extenditur præexiſtens ad nouam materiam, & ita in ea primò explicat forma ſuam virtutem informatiuam, perfeƈtiùs informat, habetque eſſe radicem meliorum diſpoſitionum; at verò in nutritione forma præexiſtens, & quæ iam explicuit virtutem ſuam in priori materia, extenditur ad materiam maiorem: & ideò quo magis extenditur, eò minùs perfeƈtè informat, eiuſque virtus debilitatur (vt in ſecunda ratione ex D. Th. dicebamus) & conſequenter manet (ſaltim naturaliter loquendo) incapax ad hoc, vt quamuis accedat benignior influentia, informet meliùs, ſitque radix meliorum diſpoſitionum: nam effeƈtus formalis etiam ſecundarius formæ, quales ſunt diſpoſitiones concomitantes formam, & ab eadem dimanantes, nequit naturaliter ſuppleri ex aliquo capite, niſi forma ex vi ſua habeat vim ad illum præſtandum.

36 Ad ſecundum reſpondetur, calorem naturalem re vera paulatim minui, & eò eſſe minoris virtutis, quò anima magis diffunditur per materiam, vt explicatum eſt. Nec obeſt, quòd iuuenis meliùs coquat cibum, quàm dum erat puer, quia licet illa melior decoƈtio nunquam excedat virtutem caloris naturalis qui tunc eſt, nihilominus idemmet calor ob multitudinem materiæ in tanta vel tanta quantitate, & ob maiorem conſolidationem organi, in quo reſidet, poteſt in aƈtionem perfeƈtiorem intra latitudinem propria virtutis prorumpere, quàm antea, dum habebat calorem cum maiori efficacitate, quantum eſt de ſe, in minori tamen materia, & non ita ſolida, licet (vt verbis D. Tho. vtamur) minor hæc

materia

Digitized by Google

materia meliùs conſequatur naturam ſpeciei ratione melioris diſpoſitionis iam dictæ. Poteſtque hoc explicari exemplo aëris medij, inter ſolem & parietem, qui licet ſit calidior, quàm paries, nihilominus maior calor ſentitur, poſita manu iuxta parietem, quàm iuxta ſolum aërem ab illo diſtantem, quia ad hoc denſitas, & multitudo materiæ eiuſdem parietis (modo dicto) iuuat.

Neque hinc fit, quod poſtquam homo peruenit ad vigeſimum primum, vel vigeſimum quintum annum ſuæ ætatis, ex quo tempore ceſſat in eo motus augmenti, de quo loquimur, poſſit ratione caloris, & multitudinis materiæ amplius augeri.

37. Nam licet multitudo materiæ iuuet ad hoc, vt virtus operatiua fortiùs agat in propriam ſubſtantiam, quamdiu in eo remanet ſufficiens efficacitas ad aliquem effectum, quia multitudo materiæ ſolùm conducit ad agendum intra latitudinem virtutis, ſeu qualitatis operatiuæ: attamen, ſi per additionem materiæ redditur paulatim debilior, tunc poterit adueniri ad tantam additionem, vt virtus operatiua ita debilitetur, vt ipſa, quantum eſt de ſe, non poſſit in prædictum effectum, atque adeò ratione additionis materiæ nequibit tunc iuuari ad illum attingendum, ſed potiùs reddetur ad id inepta, quia cùm per re..ctionem alimenti, & additionem ſubſtantiæ aliquo modo extraneæ paulatim debilitetur (modo tamen iam inſinuato) calor naturalis, fit inde, vt poſſit deueniri ad tantam additionem, & quaſi permixtionem extraneæ materiæ, vt tunc calor naturalis ibidem exiſtens maneat ita debilis, vt quantum eſt de ſe, non habeat ſufficientem efficacitatem ad conuertendum plus alimenti in ſubſtantiam aliti, quàm ſit illud, quod de propria ſubſtantia deperditum eſt, atque adeò tunc non ſolùm non iuuabitur, ſed reddetur ineptus ad talem effectum.

38. Quapropter in homine, verbi gratia, prædictus calor in ea proportione, & efficacitate à natura datus eſt, vt licet ob rationes dictas paulatim deficiat, nihilominus ſemper, per ſe loquendo, ſuperſit illi tanta vigoroſitas, quanta inſpectis omnibus neceſſaria ſit ad hoc, vt per totum illud tempus, in quo non peruenitur ad tantam additionem materiæ extraneæ, ſcilicet vſque ad vigeſimum primum vel vigeſimum quintum annum & non amplius, poſſit conuertere plus alimenti in ſubſtantiam aliti, quàm ſit illud, quod de eadem ſubſtantia deperditum eſt, ſicut etiam idem calor in tali proportione conceſſus eſt à natura, taliterque cætera omnia, quæ ad hoc requiruntur, ſunt diſpoſita, & attemperata, vt in toto tempore ſtatus habeat talem vim, vt tantum alimenti conuertat, quantum de propria ſubſtantia amiſſum eſt. Quod quidem non aliunde, niſi ex propria natura caloris viuifici, ſeu ſubordinati viuenti prædictam diuerſitatem petenti ortum ducit.

39. Ex quo ad confirmationem concedenda eſt ſequela, & neganda minor, & ad probationem dicendum eſt, id non prouenire ex defectu caloris naturalis, & vigoroſitatis eius, ſed ex aliis capitibus: maximè verò, quia calor naturalis ex defectu conſolidationis membrorum, & organi peculiariter deſignati ad decoctionem, necnon ex defectu multitudinis materiæ nequit perfectè ſe in ſua operatione explicare, & ita, ſi ſolidus cibus ei aliqua arte applicaretur, obtunderetur vel obrueretur ab illo ſicut ignis valdè exiguus ab agente contrario, & habente magnam multitudinem materiæ obrueretur, licet tale agens non haberet proprias virtutes operatiuas ita intenſas ſicut prædictus ignis.

§. V.

Occurritur cuidam interrogationi incidenti.

40. SEd inquires, quantum temporis ſit aſſignandum viuenti pro augmento, quantum verò pro ſtatu, vel decremento? Reſpondetur, quoad hoc non poſſe certam regulam aſſignari, quia ex peculiaribus conditionibus cuiuſlibet viuentis, & ex maiori, vel minori vitæ periodo, quam ex natura ſua expoſcunt, dependet: nam quæ diuturniori tempore vixerint, diuturnius mouentur motu augmentationis ſtatus, & diminutionis; è contra verò, quæ minus viuunt: quare ſolùm in particulari hæc aſſignabimus in homine primatum inter omnia viuentia tenente: in eo igitur teſte D. Thom. loco citato ex 2.2. qu. 147. art. 4. ad 2. tempus augmenti, regulariter loquendo, eſt vſque ad finem tertij ſeptennij, ſeu vſque ad vigeſimum primum annum completum: nam per totam iſtam ætatem calor naturalis validus eſt, & robuſtus, & ideo, per ſe loquendo ſemper plus alimenti in ſubſtantiam aliti conuertit, & in omnem partem infundit, quàm ex corporis ſubſtantia, quæ ſemper fluit, decedat; quamuis alij hoc vſque ad 25. annum extendat.

Cognoſcetur autem, vt id obiter dicamus, in quantam quantitatem porrigendus ſit homo, ſi attendatur ad eam, quæ in primo quinquennio habuit: nam vt docet Ariſtot. 1. de Generatione animalium cap. 18. homo in anno quinto ſuæ ætatis ſolet obtinere dimidium ſtaturæ, & magnitudinis, quam toto vitæ ſuæ decurſu comparaturus eſt; tempus verò ſtatus, ſeu conſeruationis eſt à vigeſimo primo, vſque ad quadrageſimum ſecundum, vel ſecundùm alios, vſque ad quinquageſimum; tempus verò decretionis eſt ab hoc tempore iam aſſignato vſque ad finem vitæ: nam toto hoc tempore ita calor tepeſcit, & nutritiua tabeſcit, vt plus viuens perdat, quàm acquirat, vſquedum ad mortem accedat.

41. Nec refert ſi contra hoc obiicias, plures eſſe homines, qui poſt quadrageſimum ſecundùm annum ſuæ ætatis pinguiores fiunt, ac proinde maiorem quantitatem acquirunt, per quam augeantur.

Non itaque hoc refert, nam corpus non augetur ſimpliciter, niſi ſecundùm longitudinem fiat maius, licet ſecundùm alias dimenſiones creſcat, quia hoc tantum eſt creſcere ſecundùm quid, non verò ſimpliciter: vnde licet aliquando corpora vltra tempus augmenti pingueſcant, nunquam tamen in altum porriguntur: ſed de his iterum in lib. de Anima ſermo forte redibit.

§. VI.

Diluuntur rationes dubitandi initio adductæ.

42. AD primam tranſeat maior, ſed neganda eſt minor; ad probationem conceſſo antecedenti neganda eſt conſequentia, ſi de quantitate abſolutè & ſimpliciter maiori intelligatur: nam licèt, acquiſita noua parte ſubſtantiæ, & quantitatis, debeat ſubſtantia, & quantitas illa eſſe abſolutè & ſimpliciter maior, quàm fuit in termino à *quo*, ſi ſimul non deperdantur tot vel plures partes quantitatis; non tamen ſi hæ ſimul deperditæ fuerint, vt ex ſe conſtat: quare cum tranſacto tempore augmenti, vel plures per alium motum, vel mutationem, ſimul deperdantur partes quantitatis, ac proinde ſubſtantiæ habentis partes ratione illius, quot acquiſitæ ſunt per motum, vel mutationem, de qua loquimur (quia calor naturalis.

talis agit tunc ſimul tam in alias partes eiuſdem ſubſtantiæ viuæ eas diſſipans, quàm in alimentum) & ideo ex hoc, quòd acquiratur eo tempore noua quantitas, malè infertur produci abſolutè ſimpliciter maiorem quantitatem, quàm ſit ea, quæ in termino *à quo* abſolutè & ſimpliciter erat: vnde non ſequitur dari tunc motum augmentationis, de quo loquimur, qui per antonomaſiam dicitur talis, & ſaltim materialiter diſtinguitur à motu terminato ad maiorem quantitatem quam ſit illa, quæ erat in termino *à quo*.

43. Ad ſecundam tranſeat maior, ſed neganda eſt minor: & ad probationem tranſeat antecedens, & negetur conſequentia. Et ratio eſt, nam calor vt octo habet ſe ad inſtar proprietatis (modo tamen alibi dicto) reſpectu ignis: & ita quoties denuo incipit in aliqua materia forma ignis, aut ad eam extenditur, toties illam talis calor ad inſtar naturalis proprietatis ſubſequitur, quia per extenſionem non tolluntur à forma ea, quæ ad inſtar proprietatis ſe habent: imò ſi ſemel deperdantur, tunc ſemotis impedimentis extrinſecis, per naturalem ſequelam dimanant, vt in reductione aquæ ad priſtinam frigiditatem pari ratione contingit, iuxta ea, quæ 2. Phyſ. diſp. 2. num. 114. diximus.

Vnde non mirum, quòd per actionem illam aliquo modo augmentatiuam ignis, & conuerſiuam in propriam ſubſtantiam, calor illius creſcat, & perficiatur; ſecùs verò calor viuentis, vt talis, quippe qui in ea intenſione, quam in prima generatione habuit, non comparatur per modum proprietatis reſpectu viuentis, eo etiam modo, quo calor reſpectu ignis: & ita ſi debilitetur, licet ſemoueantur omnia impedimenta extrinſeca, non ideo per naturalem ſequelam ad priſtinam perfectionem reducitur, vt experientia ipſa teſtatur.

44. Ad tertiam reſpondetur, faciliùs alimentum aliqua maiori facilitate ex hoc capite proueniente conuerti in ſubſtantiam aliti; non tamen tanta, vt plus alimenti in ſubſtantiam aliti conuertat, quàm ſit illud quod de propria ſubſtantia deperditum eſt, niſi in tempore augmenti: & ita ex hoc capite non poteſt vltra illud viuens augeri, vt ex rationibus pro noſtra ſententia factis conſtat: quod etiam explicari poteſt, ex eo quòd facultates augendi, & conuertendi plus alimenti ſicut cæteræ aliæ potentiæ habent certum terminum intrinſecum, & ideo ad eum ſemel peruenientes, nequeunt vltra extendi, quantumuis alimentum facile ſit.

QVÆSTIO IV.

Vtrum eius quod augetur, qualibet pars augeatur.

45. POſtquam explicuimus augmentationem eſſe motum à minori ad maiorem quantitatem per virtutem intrinſecam viuentis, reſtat vt explicemus tres illas potiſſimas conditiones, quas Ariſt. c. 5. huius lib. ad augmentum deſiderari docet; quarum prima eſt, quòd augmentum fiat adueniente aliquo. Secunda, vt eius, quod augetur, quælibet pars augeatur. Tertia, vt res aucta eadem permaneat. Sed quia de illa priori nulla eſt difficultas, ſecùs verò de duabus poſterioribus; ideo illa vt certa præſuppoſita, has in hac, & in ſequenti quæſtione examinabimus.

§. I.

Pars Negatiua ſuadetur.

46. PArtem negantem ſuadere videntur hæc argumenta. Primum, nam ad hoc, vt viuens augeatur ſecundùm omnes partes, oportet, vt alimentum omnibus illis debitè applicetur: ſed hoc abſque penetratione naturaliter fieri repugnat: ergo, &c.

Maior eſt perſpicua: nam cum viuens debeat augeri adueniente aliquo extrinſeco, id eſt alimento, quod conuertatur in ſubſtantiam aliti, oportet vt debitè applicetur cuiuis parti, vt quæuis, adueniente illo, augeatur. Minor verò probatur, nam cùm intra viuens nullum detur vacuum, neque adueniente alimento fiat aliqua diuiſio, aut ruptio partium viuentis; alioquin ſentiretur aliquis dolor, nequiret hæc applicatio alimenti ad ſingulas partes viuentis fieri abſque aliqua penetratione.

Nec ſatis erit, ſi dixeris, hanc applicationem fieri per poros intra viuens exiſtentes, qui ſunt viæ quædam & meatus ſubtiliſſimi, per quos ſanguis nutrimentalis ad quamlibet partem viuentis defertur, quique licet ſint pleni alio corpore, poſſunt ad hoc munus deſeruire, ex eo quòd corpus illud eſt ſatis tenue, & ſubtile, & ideo adueniente alimento facilè cedit.

47. Nam contra hoc eſt, tum quòd Ariſt. infra textu 80. & 81. refutat ſententiam aliquorum Philoſophorum admittentium poros ad hoc, vt mediis illis fiat actio, paſſio, & augmentatio: & ita ait, auctores iſtos deſtruere augmentationem ex eo, quòd augmentatio ſic facta eſſet iuxtapoſitio, non autem vera augmentatio: tum etiam, quia adhuc his poris admiſſis, non poterit applicatio alimenti fieri mediis illis, abſque penetratione: nam cùm particula alimenti, quæ loco corpuſculi antea replentis porum ſubintrat, debeat eſſe maior quàm prædictum corpuſculum: alioquin viuens media illa non poſſet augeri: oportet, vt vel nequeant intra porum claudi, vel quòd ſit ibi aliqua penetratio, vt ſupra argumentabamur.

Confirmatur, tum, quia inter porum & porum mediat aliqua pars ſolida, alioqui totum viuens in poros reſolueretur: ergo licet daremus, quod abſque penetratione poſſit mediis poris applicari, & approximari alimentum extremitatibus partium ſolidarum, non tamen partibus centralibus eiuſdem, cùm tam pori, quàm alimentum debeant ab illis diſtare, niſi detur penetratio: tum etiam, quia adhuc admiſſo non dari penetrationem in primo viuentis augmento, non poſſet non hæc admitti in aliis argumentis: nam cùm iam pori præſupponantur repleti alimento ad primum augmentum deſiderato, ac proinde ſit iam alimentum illud conuerſum in ſubſtantiam viuentis, quæ ibidem manet, non manebit aditus, per quem poſſit deinde deferri, & applicari nouum alimentum ad ſingulas partes viuentis denuò augendas: imo nunquam manebit aditus ad hoc, vt remotiores partes viuentis ex communi, vt ſic dicamus, officina, vbi alimentum eſt repoſitum, augeantur, cùm priùs repleri debeant pori partium proximarum quàm remotiorum, & illis repletis præcludatur via ad poros in partibus remotioribus exiſtentes.

48. Secundò principaliter: nam videmus vngues, & capillos augeri, non auctis aliis partibus; è contra verò palpebras parum, aut nihil creſcere: ac tandem ſpadones ampliùs ſecundùm brachia, & crura, & alias partes protendi quàm ſecundùm caput: at hæc

Digitized by Google

hæc ſtare non poſſent, ſi eius, quod augetur, quælibet pars augeretur, vt ex ſe videtur conſtare: ergo, & cætera.

Confirmatur: quia aliàs viuens verſus omnes dimenſiones porrigeretur; hoc autem eſt euidenter falſum, vt in homine, v. g. conſtat; &c. Patet ſequela, nam cùm verſus omnes dimenſiones habeat partes, non poſſent non verſus omnes æquè augeri, ſiqualibet aucta, deberent cæteræ aliæ augeri.

§. II.

Pars affirmatiua ex mente Ariſtot. & D. Thom. præfertur.

49. Dicendum tamen eſt augmentationem fieri ſecundùm omnes partes rei, quæ augetur, ac proinde, ea acta, quamblibet eius partem augeri. Ita Ariſt. in hoc lib. text. 33. vbi ſic ait: *Nam ſernare oportet quæ ei quod accreſcit deſcreſcit ve, ratione competunt: hæc autem tria ſunt, quorum primum eſt magnitudinis, quæ accreſcit, partem quamlibet maiorem effici, v. g ſi caro carnis, &c.* Vbi D. Thom. lect. 14. inquit: *Oportet enim ad hoc, quod aliquid dicatur augeri, quòd ſaluentur ea, quæ ſunt de ratione eius, quod augetur, & diminuitur: quæ quidem ſunt tria quorum primum eſt, quòd quælibet pars magnitudinis, quæ augetur fiat maior: puta ſi caro augetur, quod qualibet pars carnis ſit maior.*

Et in primo diſtinct. 17. qu. 2. art. 1. ſic ait: *Quando per ſe quantitatis eſt terminus motus, oportet, quod ſit ibi additio ad totum, & quòd ad quamlibet partem, vt totum augeatur, & qualibet pars eius, ſicut eſt in animali, & in planta, & tunc propriè eſt motus augmenti.* Vnde hanc ſententiam tuentur Toletus, Conimbricenſ. Bañez, Rubio, Zanardus in præſenti, & fere omnes Philoſophi, tam antiqui, quàm iuniores.

50. Ratio fundamentalis deſumitur ex D. Thoma in hoc lib. lect. 14. quam ipſe fatetur accepiſſe ex Ariſt. 5. Phyſic. nam ad hoc, vt aliquid per ſe, & ratione ſui, non verò præcisè ratione partium ſimpliciter moueatur, oportet, quamlibet partem eius moueri; ſed viuens per ſe, ratione ſui, & ſimpliciter, non verò præcisè ratione ſuarum partium mouetur motu augmentationis: ergo quælibet pars eius prædicto motu mouebitur; atque adeò eo aucto, quælibet eius pars augebitur. Maior conſtat ex his, quæ 5. Phyſic. text. 1. docuit Ariſtot. ſcilicet, illud, cuius aliqua pars mouetur, dicitur moueri ſecundùum partem, ita vt non per ſe, & ſimpliciter ratione ſui, ſicut homo dicitur vulnerari ratione manus, quia eius manus vulnerata eſt.

Minor autem videtur certa, tum, quia ſicut viuens per ſe, & ratione ſui, & non ſolum ratione partium ſimpliciter diminuitur, & fit minus: ita per ſe, & ſimpliciter augebitur, & fiet maius: tum etiam, quia viuens per ſe, & ratione ſui, & non ſolùm ratione partium ſimpliciter prorumpit in operationes debitas ſuæ naturæ: ergo eodem modo per ſe, & ſimpliciter mouebitur ad quantitatem debitam pro talibus operationibus, atque adeò motu augmentationis ad aliam per ſe terminato.

51. Confirmatur ratione, qua vtitur idem ſanctus Doctor in hoc libro cap. 5. & quæſt. de Anima art. 8. & 11. nam quælibet pars viuentis nutritur, dum viuens habet nutriri: ergo quælibet augebitur, dum ipſum augetur.

Antecedens patet, tum quia quæuis pars viuentis eo viuente viuit, atque adeò eo nutrito habet propriam operationem animæ vegetatiuæ, ſcilicet nutritionem: tum etiam quia vita ſpecialiter dicitur conſiſtere in calido, & humido, & calor viuentis eſt proprium inſtrumentum nutritiuæ: & ideo ſicut quæuis pars viuit, & habet ſuum calorem naturalem, ita quæuis nutritur, alioqui per talem calorem depaſceret humidum, ſeque ipſam deſtrueret, & non haberet vnde id, quod deperdit, reſtauraret.

Conſequentia verò probatur: nam augmentum ſequitur ad nutritionem, eam nimirum, per quam plus alimenti conuertitur, quàm ſit illud, quod de propria ſubſtantia per calorem naturalem deperditum eſt: ergo ſi quæuis pars nutrito viuente nutritur, ac proinde dum habet vigoroſiorem calorem, plus conuertit, quàm deperdit, fiet inde, vt quæuis pars eo aucto etiam augeatur.

§. III.

Obiectio notanda, & ſolutio illius.

52. Sed obiicies, quòd ſi hæc ratio vnà cum ſua confirmatione aliquid probaret, conuinceret vtique viuens augeri non ſolùm ſecundùm partes ſenſibiles, ſed etiam ſecundùm omnes proportionales minores, & minores, imò etiam præcipuè ſecundùm iſtas, quàm ſecundùm illas; ſed hoc eſt falſum: ergo, & cætera.

Maior quoad primam partem patet, quandoquidem partes proportionales ſunt veræ partes viuentis, & in ſe viuæ, atque adeò ex quo capite ſunt partes illiùs, non poterit totum moueri per ſe, & ſimpliciter motu augmentationis, quin etiam ſecundùm prædictas partes etiam moueatur, & ex quo capite viuunt, non poterunt non nutriri, & augeri.

Quoad ſecundam verò partem probatur, quia ſicut augmentatio fit per partes minores, & minores, vt in aliis motibus contingit: ita etiam id, quod per priùs augetur, erit totum ſecundùm partes minores, & minores.

Minor verò probatur, nam quemadmodum, quæuis pars proportionalis nequit habere ſuum porum, intra quem recipiat per intus ſumptionem alimentum, vt infrà dicamus, ita nec poteſt ſecundùm ſe, & ratione ſui propriè nutriri, & augeri.

53. Reſpondet Rubio, quòd licet quæuis pars proportionalis non habeat ſuum porum, nihilominus quia per ſe ipſam eſt immediatè ſecundùm ſuam extremitatem indeterminatam immediata poro, poteſt immediatè, & per ſe nutriri, & augeri, & hoc probat, tum ex eo quòd Ariſt. in hoc lib. text. 33. abſolutè, & abſque vlla limitatione, & diſcrimine docuit, eius, quod augetur, quamlibet partem augeri: tum etiam, quia nec partes ſenſibiles, imò nec totum viuens habent aliam entitatem, ſecundùm quam augeantur, niſi illam met entitatem partium proportionalium, ex quibus coaleſcunt: ergo non poterunt ſecundùm ſe augeri, quin ſaltim eodem modo augeantur ſecundùm partes proportionales: tum denique, quia ideò pars ſenſibilis poteſt per poros augeri, quia per illos immediatè applicatur ei alimentum, non quidem ſecundùm ſe totam, alioquin daretur penetratio; ſed ſecundùm extremitates: at partibus proportionalibus etiam applicatur immediatè alimentum: ergo etiam immediatè augebuntur: imo immediatiùs, & per prius, nam ſicut partes ſenſibiles ratione partium proportionalium ſunt immediatæ poris, ita ratione illarum augebuntur.

Sed contra: nam in primis hæc ſolutio eſt contra Ariſtotelem, & D. Thom. vt benè notauit Bañez in hoc cap. qu. 7. quoniam poſtquam Philoſophus text.

33. ab

33. abſolutè dixit, magnitudinis, qua creſcit partem quamlibet maiorem effici, poſtea in textu 35. explicans partes, ſecundùm quas viuens dicitur per ſe primò intra lineam partim augeri, addidit: * Cùm autem de hiſce ſit abundè dubitatum, dubitationis ſolutionem inuenire enitamur, oportet, illud ſeruantes, permanente inquam eo, quod augetur, atque adueniente aliquo, fieri accretionem, & abeunte decretionem, inſuper quodlibet ſenſibile ſignum maius, minuſve reddi. *

54. Quod teſtimonium ſic explicat Diuus Thomas lectione 15. * Dicit, quòd quia ſufficienter quæſitum eſt de prædictis, oportet, vt inueniatur talis ſolutio quæſtionis, qua ſaluentur tria, quæ ſupra dicta ſunt de ratione augmenti. Primum eſt, & cætera. Tertium eſt, quòd quodlibet ſignum ſenſatum id eſt, quælibet pars ſenſibilis eius, quod augetur, fiat maior in augmento, aut minor in diminutione. * Si autem partes proportionales viuentis per ſe primò intra lineam partium augerentur, tunc Ariſt. & D. Tho. in hac tertia conditione, in qua de augmento partium agunt, non obliti eſſent illarum, ſed de eiſdem ſicut de ſenſibilibus mentionem feciſſent.

55. Vnde minus benè Rubio inquit, Ariſtotelem in hoc teſtimonio ſolum voluiſſe, quòd cum augmentatio ſit motus Phyſicus corporis viuentis, ideò ex partibus ſenſibilibus debent conſiderari, & cognoſci conditiones eius; non verò negaſſe, quòd aucto viuente augeantur per priùs partes proportionales, quàm ſenſibiles.

Nam contra hanc explicationem vrget, quod ex eo quòd augmentatio ſit motus phyſicus, & ſenſibilis, etiam colligitur aucto toto viuente potiùs moueri, & augeri ſecundùm partes ſenſibiles, quàm ſecundùm eas quæ ratione ſui ſenſibiles non ſunt.

Deinde, eadem ſolutio poteſt impugnari ratione, quam ſæpè innuunt Ariſtotel. & D. Thomas, ſcilicet eius eſſe moueri, cuius eſt eſſe ſeu exiſtere: ſed partes proportionales, vt tales, non petunt exiſtere, ſeu coexiſtere, etiam intra lineam partium abſolutè, & ſimpliciter, ſed ſolùm ſecundùm quid, & cum addito, ſcilicet indiſtinctè, indeterminatè & confuſo modo, vt 3. Phyſic. diſput. 18. num. 13. latiùs explicuimus, ſecùs verò partes ſenſibiles vt tales: ergo facta collatione inter vtraſque, potius iſtæ mouebuntur motu augmentationis, quàm illæ.

Præterea, nam quæuis pars proportionalis non habet ſuum porum, intra quod recipiat alimentum; ſecùs verò quæuis pars ſenſibilis: ergo illæ rationes harum, non verò è contra augebuntur.

Conſequentia ex probatione poſterioris partis antecedentis patebit. Antecedens verò quoad primam partem conſtat, quia alioquin totum viuens conſtaret ad minus tot poris, tot partibus proportionalibus: ac proinde nullum ex duobus viuentibus æqualibus eſſet magis ſolidum quàm aliud; ſiquidem vtrumque eſſet æquè poroſum; hoc autem, vt conſtat, eſt apertè falſum.

56. Quoad ſecundam etiam partem liquet: nam ideò partibus ſenſibilibus tribuitur, quod toto aucto augeantur, quia habent ſuos poros, intra quos recipiant alimentum: aliàs non augerentur per ſe primò intra lineam partium per intus ſumptionem, atque ideò nec augmento propriè dicto.

Neque ea, quæ pro ſe adducit Rubio, aliquid conuincunt. Non quidem primum ex teſtimonio Ariſtotelis deſumptum, vt ex dictis conſtat; nec ſecundum, quia quod totum viuens coaleſcat ex partibus proportionalibus, ad ſummum probat augeri etiam ſecundùm illas, non tamen per ſe primò etiam intra lineam partium, quia intra hanc lineam exiſtunt indiſtinctè, confusè, & indeterminatè, neque habent poros ſibi proprios, ſed ſolùm ratione partium ſenſibilium.

Nec tandem tertium, quia partes ſenſibiles ideò immediatè, & per ſe primò primitate intra lineam partium augentur, quia ſecundùm ſuas extremitates applicatur eis alimentum, vt ei, quod ratione ſui habet porum, intra quod illud ſuſcipiat. Vnde, quòd aliquo modo mediet pars proportionalis, vt habet eſſe (vt ſic dicamus) quaſi extremitas eius nihil refert: nam vt tolleret prædictam immediationem, & primitatem, oportebat, vt mediaret tanquam pars ratione ſui habens poros, & ſuſcipiens intra ſe alimentum.

57. Quare, vt ſic alia obiectio, quæ plures torquet, maneat ſoluta, partes proportionales non augentur per iuxta poſitionem abſolutè, & ſimpliciter; ſed per intus ſumptionem, quatenus augmentatio per ſe primò, & modo dicto terminatur ad partes ſenſibiles, & ad proportionales, & in eiſdem incluſas ſecundariò, & conſequenter, quia ad hunc modum recipiendi alimentum per intus ſumptionem; & ſecundariò ſe augendi, non requiritur quòd habeant proprios ſibi poros, ſed quòd ſint partes viuæ incluſæ in alia parte ſenſibili, quæ eos habeat.

58. Ad obiectionem igitur in num. 52. propoſitam aliter reſpondendum eſt, concedendo maiorem quoad primam partem, & negando eam quoad ſecundam: quia partes proportionales dicuntur augeri aucto toto, quatenùs ſecundario, & ratione partium ſenſibilium augentur: nam earum natura hoc, & non ampliùs petit. Nec contra hoc habet vim probatio ibidem adducta propter apertam diſparitatem, quæ eſt inter partes proportionales, & ſenſibiles motus augmentationis ex vna parte, & partes proportionales, & ſenſibiles rei, quæ augetur, ex alia: nam ad rationem partium motus augmentationis non deſideratur, quòd habeant poros, vt ex ſe patet: & ita cùm ex alia parte ſint immediationes mutatis eſſe, per quæ exiſtunt, ideò motus ipſe fluit priùs per partes proportionales, quàm per ſenſibiles (ſi illas habet) vel aliquotas: at cùm ad rationem partium, quæ per ſe primò intra lineam partium augeantur, deſideretur, quòd habeant poros, vt ita intra ſe alimentum ſuſcipiant, & per intus ſumptionem augeantur: inde eſt, vt partes ſenſibiles eos habentes, non verò proportionales, per ſe primò augeantur.

§. IV.

Soluuntur argumenta initio adducta.

59. AD primum benè reſpondetur ibidem: nam, vt docet Ariſt. 4. Meteor. & D. Thom. ibidem lect. 12. neceſſariò admittendi ſunt pori intra viuens: eis autem admiſſis poteſt optimè per illos vltimum alimentum deferri, & applicari: huius autem neceſſitatis pororum ſufficiens ratio redditur: tum ex experiẽtia ſudoris à corpore egredientis, cui niſi per poros via pateret, non poſſet abſque penetratione, vel aliqua ſciſſione partium corporis, & conſequenter abſque dolore exire: etiam, quia alioqui nequiret viuens augeri, & nutriri ſecundum omnes partes ſenſibiles per intus ſumptionem, cuius oppoſitum iam oſtendimus: hoc autem potiſſimè verum habet in me-

dulla, vndequaque oſſe duro circumſpecta, quæ, niſi per prædicto poros ad eam alimentum deferretur, non apparet quomodo poſſet nutriri, & augeri.

Et ad primam probationem in contrarium dicendum eſt cum Bañez in præſenti, Ariſtotelem in illis locis non negaſſe poros, ſed probaſſe ſecundùm ſententiam quorundam Philoſophorum, fruſtra poni ad actionem, ſiquidem actio fit per contactum. Quod ſi Ariſt. dixit hos deſtruere augmentationem, non erat ex eo quòd poros admittebant, ſed quia in eorum ſententia corpuſcula quædam intrantia poros non continuabantur, neque mutabantur in ſubſtantiam adiuncti, ſed actu ſubſtantialiter immutata manebant, & ita erat poſitio.

60. Ad ſecundam verò rationem reſpondetur, poſſe quandoque poros eſſe conſtrictos, & accipiendo nutrimentum dilatari, ſicut flatu vtres inflantur, & quandoque eſſe repletos, ſed humore ſedente, & per receptionem alimenti ex vi caloris naturalis maiores fieri.

Adde cum Zanardo, quòd cum potiſiant virtute caloris naturalis, vt etiam deſeruiant ad receptionem excrementorum, & vaporum, qui manent de perditis partibus viuentis, inde eſt, vt ſint maiores, quàm partes reſolutæ, vel diminutæ, & plus cibi capiant, quàm ſit deperditum, quamuis non in omni tempore ſint æquales, ſed in iuuenibus, v. g. ſint maiores, & in ſenibus minores.

Ad confirmationem concedendum eſt antecedens in prima eiuſdem confirmationis parte adductum, ſed neganda eſt conſequentia inde illata: quia vt alimentum ſit ſufficienter applicatum ad nutritionem, ſatis eſt, quòd contineatur intra extremitates pororum: nam eo ipſo viuenti per intus ſumptionem manebit applicatum.

61. Ad ſecundam verò partem eiuſdem confirmationis negandum eſt antecedens; & ad probationem dicendum eſt, quòd etſi pori ſemel repleantur alimento hócque in ſubſtantiam aliti conuertatur, nihilominùs non, ideo præcluditur via vlteriori augmentationi: nam calor naturalis interiores partes corporis reſoluens & conſumens efficit media hac reſolutione, & conſumptione, nouos poros nouáſque vacuitates internas in quauis parte ſenſibili plenas vapore reſoluto, vel excremento, licet prædicti pori aliquando ſint conſtricti, & vt, ſuprà dicebamus, adueniente alimento, & virtute caloris naturalis, dilatentur. Ad illud autem, quod vltimo loco ibidem additur, dicendum eſt, alimentum vltimum, nimirùm ſanguinem nutrimentalem, priùs attrahi ex venis per totum corpus ramificatis à partibus aliquantulum diſtantibus, quàm in proximioribus ſiſtat.

Ad ſecundum principale reſpondetur, ideo vngues & capillos augeri, non auctis aliis partibus, & palpebras parum creſcere, quia duo illa priora nondum acquiſierunt terminum præfixum pro ſuo augmento; hæ verò non petunt iuxta propriam naturam plus incrementi: vnde cùm Ariſt. & nos cum illo aſſerimus omnes partes augeri, intelligendum eſt de illis, prout nondum ſunt conſequutæ terminum præfixum augmenti: conſtat autem ex dictis, quòd vſque ad illum terminum omnes ſimul augentur. Adde rationem aliam quam in libris de Anima diſput. 5. circa augmentum vnguium, & capillorum reddemus.

Ad illud autem de ſpadonibus dicendum eſt, minùs creſcere ſecundùm caput propter defectum caloris: quoniam cerebrum frigidiſſimum eſt: quòd autem ſecundum alias partes improportionato modo dilatentur, hoc eſt, per accidens, ex hoc quòd ſuperfluum alimentum, quod in aliis hominibus conuertitur in ſemen reſoluitur in illis in oſſa & carnes.

61. Ad confirmationem neganda eſt ſequela, quia virtus nutritiua, & augmentatiua, dum viuentium membra verſus omnem partem porrigunt, ſequuntur, & imitantur virtutem formatricem corporis, & ideo illud augent & nutriunt, prout à natura formante eis prædeterminatum eſt, & iuxta rationem, quantitatem, & terminum pro qualibet parte, & decora eius ab eadem natura præfixum.

QVÆSTIO V.

Vtrum viuens maneat idem numero toto tempore augmentationis.

63. DEciſio huius quæſtionis ferè conſtat ex his quæ in lib Phyſic. diſp. 6. à numero 9. vſque ad 13. & diſp. 19. ferè per totam quæſt. 2. & in hoc lib. diſp. 5. num. 2. & deinceps diximus. Cæterum, quia hic propriam ſedem habet, & ex eius exacta intelligentia natura augmentationis pendet, ideo excitari debuit. Et licèt aliqui, vt rem hanc explicent, de indiuiſibilitate, & diuiſibilitate animarum differant, inquirentes, an in augmentatione, vel diminutione aliqua pars animæ accedat, vel recedat; nihilominùs quia difficultas iſta peculiariter ad lib. de Anima ſpectat, ideo ab ea abſtrahentes præſentem quæſtionem dicidemus.

§. I.

Rationes dubitandi.

64. PRima dubitandi ratio deſumitur ex Ariſt. in hoc lib. text. 35. vbi inquit, in augmentatione manere partes formales viuentis, non verò materiales, & ita non augeri ſecundùm has, ſed ſecundùm illas: quare cùm partes materiales etiam pertineant ad vnitatem numericam eius, quod augetur, fit inde, vt viuens non permaneat idem ſecundùm numerum toto tempore augmentationis.

Confirmatur ex D. Thom. ibidem lect. 15. vbi inquit: *Non qualibet pars ſecundùm materiam conſiderata augetur: dictum eſt enim, quòd id, quod augetur, oportet permanere, non autem permanet qualibet pars ſecundùm materiam conſiderata, ſed ſolùm ſecundùm ſpeciem*: ergo cùm in via S. Doctoris vnitas indiuidualis ex identitate materiæ proueniat, conſequens eſt, vt viuens, in quo tempore augmentationis non permanet eadem materia, non ſit idem numero.

65. Secunda, nam entitas totius nihil eſt aliud, quàm entitas ſuarum partium, vt conſtat ex his, quæ 1. Phyſic. diſp. 6. num. 58. diximus; at viuens poteſt tempore augmentationis variari ſecundùm omnes partes: ergo & non per manere idem. Minor probatur, quia cùm calor naturalis per adeo longum tempus agat continuò in propriam ſubſtantiam, ac proinde continuò deperdantur partes in prima generatione habitæ, & aliæ denuò loco illius ſubſtituantur, poterit viuens in ea temporis mora ſecundùm omnes ſuas partes variari.

Confirmatur: ad hoc vt viuens non permaneat idem numero, ſatis eſt quòd plures ſint partes, ſecundùm quas variatur, quàm illæ quæ remanent; at in tempore augmentationis plures ſunt illæ, quàm iſtæ: ergo, &c. Minor patet: nam cùm identitas totius ſumatur ex identitate partium, fit inde, non poſſe totum

illud

Digitized by Google

illud dici ſimpliciter vnum, & idem, cuius plures ſunt partes variatæ, quàm illæ, quæ permanent. Minor verò etiam conſtat, quoniam viuens eſt longè maius in medietate temporis augmenti, quàm cùm primùm genitum fuit, ac proinde multò plures habebit partes denuò acquiſitas, quàm illas, quas in prima generatione accepit.

§. II.

Vera Ariſt. & D. Thomæ ſententia.

66. DIcendum tamen eſt, viuens permanere idem numero toto tempore augmentationis, imò etiam toto tempore vitæ. Aſſertio hæc quoad ſecundam partem ex priori apertè ſequitur, vt ex dicendis conſtabit: quoad primam verò eſt Ariſt. in hoc lib. text. 33. his verbis: *Nam cum quidpiam ſimpliciter, abſolutéque gignitur, aut interit, non permanet, at cùm alteratur aut creſcit decriſcitve, quod alteratur, aut incrementa ſuſcipit, id permanet.* Vbi D. Thom. lect. 14. poſtquam explicuit duo illa requiſita ad augmentationem, de quibus quæſt. præcedenti egimus, ſtatim addit: *Tertium autem eſt, quod nunc ponitur de nouo, ſcilicet id, quod augetur, conſeruetur, & permaneat in ſuo eſſe, quia cùm ſimpliciter aliquid generatur, vel corrumpitur, non permanet eius ſubſtantia: & cum aliquid alteratur, ſeu augetur, vel diminuitur, manet idem numero ſecundùm ſubſtantiam.*

Et text. 34. reddens rationem, ob quam dum, verbi gratia, cruri aliquid apponitur, tunc crus augeatur non verò cibus, ſeu alimentum ei appoſitum, ſic inquit: *An quia eius ſubſtantia maneat, illius, puta cibi, haud quaquam.* Quæ verba ſic explicat ibidem D. Thom. *Ideo ergo vnum dicitur augeri, & non aliud, quoniam huiuſmodi quidem, ſcilicet cui additur, puta crus, manet ſubſtantia: huiuſmodi autem, ſcilicet quod additur, non, puta cibus, conuertitur enim in ſubſtantiam eius, quod nutritur, & augetur.* Vnde hanc eandem ſententiam communiter tuentur Toletus, Bañez, Conimbricen. Rubio, Zanard. in præſenti, & ferè omnes alij tam antiqui, quàm iuniores.

67. Ratio fundamentalis deſumitur ex Ariſt. & D. Thom. locis citatis, quæ poteſt ad hanc formam reduci: generatio, & corruptio ſubſtantialis ſimpliciter dicta diſtinguitur à nutritione, & augmentatione: ergo id, quod per generationem, & corruptionem ſubſtantialem abſolutè, & ſimpliciter dictam generatur, & corrumpitur, non manet idem ſubſtantialiter ac antea, ſecùs verò id, quod augetur, & diminuitur.

Antecedens patet: quia habent terminos ſpecie diſtinctos, ac proinde ſpecie diſtinguitur. Conſequentia verò probatur: nam alioqui nutritio, & augmentatio, non diſtinguerentur à generatione ſubſtantiali ſimpliciter dicta, quandoquidem mutationes illæ, per quas corrumpitur totum ſubſtantiale præexiſtens, & generatur aliud diſtinctum à præexiſtenti: habent rationem generationis, & corruptionis ſubſtantialis abſolutè, & ſimpliciter dictarum, quippe cum per illas abſolutè, & ſimpliciter producitur eſſe ſubſtantiale, & totale, quod eſt abſolutè, & ſimpliciter eſſe.

68. Confirmatur, & explicatur ex D. Thoma 2. de Anima: nam id, quod nutritur, permanet idem toto tẽpore nutritionis: ergo etiam id, quod augetur. Conſequentia patet, nam augmentatio ſemper concomitatur nutritionem illam, per quam acquiritur plus de ſubſtantia, quam ſit illud, quod per calorem naturalem deperditum eſt. Antecedens verò probatur, quia nutritio ex natura ſua ordinatur ad conſeruandum viuens in ſuo eſſe, & ita in hoc diſtinguitur à generatione viuentium, per quam conſeruatur res, non in proprio eſſe indiuiduali: ſed in alio indiuiduo, & ſolùm ſecundùm identitatem ſpecificam.

Confirmatur ſecundò ex eodem S. Doct. Nulla ſubſtantia poteſt deſtrui per id per quod perficitur, ſed ſubſtantia cuiuſlibet viuentis perficitur per proprium motum augmentationis, quia per illum pertingit ad perfectiorem, & ſibi debitam quantitatem, media qua poſſit operationes ſibi debitas perfectè exercere: ergo per talem motum non deſtruetur, & per conſequens ſemper manebit eadem numero.

§. III.

Reſpondetur rationibus dubitandi initio adductis.

69. AD primam, & eius confirmationem reſpondetur ex D. Thom. 1. part. quæſt. 119. art. 1. ad 2. Ariſtotelem nomine partium materialium non intellexiſſe ſolam materiam, & nomine formalium, ſolam formam, ſed partes integrales viuentis diuerſimodè conſideratas: itaque pars carnis poteſt conſiderari dupliciter, vel materialiter, vel formaliter: materialiter quidem, ſecundùm quod dicit hanc partem carnis aliàs identificatam, vel vnitam per continuam, & imperceptibilem ſucceſſionem locis citatis iam explicatam; formaliter verò ſecundùm quod dicit hanc, vel illam partem, prout ſecundùm ſubſtantiam ſuam identificatam cum hac certa & determinata ſubſtantia præexiſtenti, & ſecundùm quod, prout eſt pars, ratione quantitatis vnitur ſecundùm continuationem cum partibus præexiſtentibus.

70. Quare cùm ad vnitatem numericam indiuidui, non quidem adeò perfectam, ſicut reperitur in rebus incorruptibilibus, bene tamen abſolutè, & ſimpliciter dictam, ſatis ſit, vt permaneat idem ſecundùm partes materiales, non quidem materialiter, ſed formaliter identitati, vel continuationi, necnon imperceptibili ſucceſſioni vnius poſt aliam, quia partes denuò aduenientes trahuntur à præexiſtentibus ad propriam vnitatem. Ideo Ariſt. & D. Thom. meritò dixerunt, viuens non manere idem toto tempore augmentationis ſecundùm partes materiales, ſed ſecundùm formales, id eſt ſecundùm materiales formaliter conſideratas, ac proinde non augeri ſecundùm illas, quippè quæ non permanent, ſed ſecundùm iſtas.

Ex quo ad ſecundum, conceſſa maiori intellecta de partibus ſimul ſumptis, & vnitis, diſtinguenda eſt minor: & quoad partes materiales, materialiter conſideratas tranſeat: de eiſdem verò formaliter acceptis neganda: eſt nam quæ denuò adueniunt, ſuccedunt per imperceptibilem ſucceſſionem præcedentibus, & habent conditiones iam dictas, & ita ſecundùm quod illas habent, ſunt idem formaliter cum præexiſtentibus: nam ad formale harum partium materialium, v. g. quantitatis, per accidens, & materialiter ſe habet, quòd ſit hæc, vel illa pars quantitatis, formaliter autem, & per ſe, quòd per imperceptibilem ſucceſſionem, vel augmentationem, vnatur cum præexiſtentibus, modo iam explicato. Per quod etiam ad confirmationem ſatis patet.

71. Et poſſunt hæc omnia explicari, tum ex his, quæ in lib. Phyſic. diſput. 19. iam citata fere per totam ſecundam quæſtionem circa vnitatem loci diximus: nam in eo ſuperficies, & relationes diſtantiæ in illis receptæ fluunt, & refluunt materialiter, non verò formaliter, quia loco illarum ſuccedunt aliæ, quæ licèt ſint diuerſæ ſecundùm eſſe materiale

Digitized by Google

materialiter ſumptum, non tamen formaliter, vt ibidem latè explicuimus, & ideo non obſtante prædicta variatione, & ſucceſſione, remanet idem locus.

Tum etiam, exemplo populi, & fluuij à D. Tho. in præſenti lect. 15. adducto, quorum identitas eiſdem proportionata ſaluatur, licèt partes aquæ, quæ fluunt, & refluunt, ſint diuerſæ, & homines ſibi inuicem ſuccedentes ſint diſtincti: quia id, quod formale eſt, ad vnitatem fluuij, vel populi ſemper manet: ita ergo, proportione ſeruata, in præſenti dicendum eſt. Diximus, proportione ſeruata, quia maior vnio, & identitas partium cum viuente præexiſtente arguit vnitatem per ſe ſubſtantialem iam dictam.

72. Illud tamen in fine huius diſp. aduertendum eſt, nimirùm cuncta ferè, quæ diximus poſſe, proportione tamem debita ſeruata, applicari ad diminutionem viuentium, quæ ſola propriè, & rigoroſè loquendo, habet rationem diminutionis, ſicut ſola earumdem accretio propriè, & in rigore eſt augmentatio: & ideo de ea peculiarem ſermonem texere ſuperuacaneum eſſet.

DISPVTATIO VII.

De Rarefactione, & Condenſatione.

1. Rarefactio, & Condenſatio maximam habent cum augmentatione & diminutione affinitatem; & ideo, vt meliùs ab his duabus diſcernatur, & exactius natura illarum cognoſcatur, diſputationem hanc vnà cum aliis Ariſtot. interpretibus in preſenti inſtituimus.

QVÆSTIO PRIMA.

AN SINT RAREFACTIO ET CONDENSATIO: ET IN qua actione, vel mutatione conſiſtant.

2. A Prima huius quæſtionis parte facilè nos expedeimus, quia rarefactionem & condenſationem poſſe eſſe in rerum natura, eſt ſatis perſpicuum: tum, quia videmus aquam condenſari, & rareſieri: tum etiam, quia id expreſsè docet Ariſt. 4. Phyſic. text. 84. vſque ad 89. & in hoc lib cap. 5. vbi etiam D. Thom. & communiter interpretes: tum denique, quia id ratio ex Ariſtotel. & D. Thom. loco citato, ex 4. Phyſic. deſumpta ſuadet: nam raritas & denſitas ſunt inter ſe contrariæ, vt ex ſe conſtat: ergo poſſunt eſſe ſucceſſiuè in eodem ſubiecto, ad inuicemque tranſmutari, ita vt ex denſo fiat rarum, & è conuerſo; ſiquidem vnum & idem eſt ſubiectum ſuſceptiuum contrariorum, & contraria quæ habent vnum & idem ſubiectum, ſunt ad inuicem tranſmutabililia: ergo cùm rarum non poſſit tranſmutari in denſum, nec denſum in rarum, niſi rarefactio, & condenſatio dentur, conſequens erit eas poſſe in rerum natura inueniri.

3. Maior autem eſt difficultas circa ſecundam quæſtionis partem ob plura ſatis implicata, quæ in ea inuoluuntur: vt autem illius deciſio vtcumque pro nunc capiatur (quia plenior eiuſdem intelligentia pendet ex his, quæ in duabus quæſtionibus ſequentibus dicenda ſunt) explicari oportet quidnam ſint rarum, & denſum. Vtriuſque autem ratio duplici via valet declarari. Prima quidem deſumpta ex Ariſtot. 4. Phyſicorum text. 84. ſcilicet rarum eſſe illud, quod ſub magnis dimenſionibus parum continet materiæ. Denſum verò quod ſub paruis dimenſionibus multum continet materiæ. Ita etiam D. Thom. 1. part. quæſt. 92. art. 1. & quæſt. 119. art. 1. 3. part. quæſt. 77. art. 2. & in 2. diſtinct. 30. quæſt. 2. art. 1. & communiter Thomiſtæ. Secunda verò habetur expreſsè ab eodem Philoſoph. 3. de cœlo cap. 1. text. 10. his verbis: *Eſt autem ſpiſſum à raro differens, eo quòd in aquali mole, id eſt ſub eiſdem dimenſionibus plura exiſtant, quia plus habet de materia*, vt in 4. Phyſicorum habetur: vnde flamma digitalis minus continet materiæ, quàm ferrum digitale: & ita ſi hoc rareſiat, occupabit maiorem locum, quàm flamma illa rara.

4. His ergo ſuppoſitis dicendum eſt, rarefactionem, & condenſationem conſiſtere in mutationibus per ſe primò terminatis ad rarum, & denſum Aſſertionem hanc ſic abſolutè ſumptam tuentur omnes Philoſophi.

Probatur facilè ratione, quam innuunt Ariſt. & D. Thom. 5. Phiſic. rarefactio, & condenſatio per ſe primò terminantur ad rarum, & denſum, ſuntque mutationes: ergo conſiſtent in mutationibus per ſe primò terminatis ad rarum, & denſum. Antecedens quoad vtrámque partem conſtat: quoad primam quidem, quia ſicut calefactio per ſe primò terminatur ad calidum, & frigefactio ad frigidum, ita rarefactio ad rarum, & condenſatio ad denſum. Quoad ſecundam verò, quia cùm raritas, & denſitas ſint inter ſe contraria, habéantque ſufficientem latitudinem, fient per veram tranſmutationem; hæc autem nulla alia eſſe poteſt, niſi rarefactio, & condenſatio. Conſequentia verò etiam eſt perſpicua, nam ideo calefactio conſiſtit re ipſa in mutatione per ſe primò terminata ad calidum, quia eſt vera actio, & mutatio per ſe primò ad illud terminata, & ſic de aliis ſimilibus.

5. Sed contra dicta obiici poteſt primò, condenſationem, & rarefactionem non terminari per ſe primò ad quantitatem, ſed ad extenſionem, & præſentiam localem: ergo rarum, & denſum non conſiſtent in hoc, quòd habeant parum, vel multum de materia ſub maioribus, vel minoribus dimenſionibus. Antecedens probatur, quia hoc ipſo quòd aqua, exempli gratia, habeat maiorem extenſionem localem, maiorémque vbicationem, quàm antea abſque additione maioris quantitatis, non poteſt non eſſe rarefacta, ſicut hoc ipſo, quòd abſque diminutione quantitatis habeat minorem extenſionem localem, minorémque vbicationem, debet eſſe condenſata. Conſequentia verò conſtat, nam ſi rarum v. g. conſiſteret in hoc quod eſt habere parum

rum

Digitized by Google

rum de materia ſub maioribus dimenſionibus, non poſſet non rarefactio per ſe primò terminari ad maiores dimenſiones, atque adeo ad maioré quantitatem.

Confirmatur: quia ſi rarefactio, & condenſatio non terminantur per ſe primò ad extenſioné actualem, & præſentiam in ordine ad locum, nec etiam ad quantitatem, terminarentur vtique ad qualitatem, quandoquidem non apparet ad quod aliud prædicamentum per ſe primò terminentur, vt intuenti conſtabit: ergo rarum & denſum non conſiſtent in hoc quod eſt parum, vel multum de materia ſub paruis, vel magnis dimenſionibus. Patet conſequentia, quia in hoc non fit mentio qualitatis, ſed ſolùm materiæ, & dimenſionum eius.

6. Secundo: nam habere parum, vel multum de materia ſub æquali mole eſt diſtinctum ab hoc, quod eſt habere parum, vel multum de eadem materia ſub maioribus, vel minoribus dimenſionibus, vt ex ſe conſtare videtur: ergo rarum, & denſum, non poteſt in vtraque conſiſtere, atque adeò non rectè per duplicem illam rationem explicata ſunt.

Tertiò: nam repugnat eſſe in aliquo corpore minùs de ſubſtantia, & materia, quàm de quantitate, & mole: ergo etiam repugnabit, quòd rarum, v. g. habeat parum de materia ſub magis dimenſionibus, atque quòd rarefactio terminetur ad rarum habens parum de materia ſub magnis dimenſionibus.

Prima conſequentia patet, quia magna dimenſio nihil aliud eſſe videtur, quàm magna quantitas. Antecedens autem probatur: nam cùm quantitas ſit proprietas ſubſtantiæ conueniens ei ratione materiæ, non poteſt dari multum quantitatis in aliquo corpore, niſi ſibi ſit etiam multum de materia ſecundùm omnimodam commenſurationem cum illa.

Obiectiones iſtæ, ex quarum exacta ſolutione valdè pendet perfecta cognitio rarefactionis, & condenſationis, petunt, vt explicemus quiſnam ſit terminus per ſe primus vtriuſque: & ideò ad hoc clariùs, & diſtinctiùs explicandum, duas quæſtiones ſequentes excitabimus: & in vltimo §. poſterioris ex illis ad obiectiones prædictas reſpondebimus.

QVÆSTIO II.

An termini rarefactionis, & condenſationis ſint maior, vel minor quantitas, vel maior, vel minor extenſio, aut præſentia localis?

7. CIrca terminos rarefactionis, & condenſationis eodem proportionali modo philoſophandum eſt: nam ſi rarefactio per ſe terminatur ad maiorem quantitatem, extenſionem, aut præſentiam localem, non poteſt in dubium verti, quin condenſatio terminetur ad minorem: & ideò maioris claritatis, & breuitatis gratia quæſtionem hanc quoad rarefactionem ſolùm diſcutiemus.

§. I.

Refertur duplex opinio.

8. PRima ſententia affirmat, rarefactionem terminari per ſe primò ad maiorem quantitatem: ita Scotus in 4. diſt. 22. q. 4. Marſilius 1. de Generat. q. 15. Heruæus quolib. 3. q. 5. Buridan. 4. Phyſ. ad text. 84. Tolet. ibidem q. 11. & ex recentioribus nonnulli.

Probatur primò ex Ariſtot. qui diffiniens in Prædicamentis rarum, ſic ait: *Rarum eſt, quod parum habet materiæ ſub magnis dimenſionibus: denſum verò, quod habet multum materiæ ſub paruis dimenſionibus.* Ergo ſicut rarefactio & condenſatio per ſe primò terminantur ad rarum, & denſum, ita etiam ad maiores, vel minores dimenſiones, per quas conſtituuntur in eſſe rari, vel denſi.

Confirmatur primò, ex eodem Philoſopho 4. Phyſ. text. 84. vbi aſſerit, rarefactionem fieri per hoc, quòd magna dimenſio, quæ priùs erat in potentia, fiat in actu: ergo terminus per ſe primus illius erit prædicta dimenſio. Patet conſequentia, nam ideo terminus per ſe primus calefactionis eſt calor, quia calefactio fit per hoc quòd calor, qui erat in potentia, fiat in actu: ergo, &c.

Confirmatur ſecundò ex D. Th. ibidem lect. 14. vbi inquit: *Condenſatio & rarefactio fit per hoc, quod materia earumdem partium accipit nunc maiorem, nunc minorem quantitatem, vt ſic rareſieri nihil aliud ſit quàm materiam recipere maiores dimenſiones per reductionem de potentia in actum; condenſari autem è contrà.*

9. Secundò probatur ratione, per rarefactionem acquirit corpus maiorem extenſionem localem, vt ex ſe patet: ergo per prius acquiret maiorem extenſionem quantitatiuam in ordine ad ſe, ac proinde hæc erit terminus per ſe primus rarefactionis. Hæc vltima conſequentia patet, quia ille eſt terminus per ſe primus alicuius actionis, qui prius per illam producitur. Prima verò conſequentia etiam conſtat, nam cùm maior extenſio localis in ordine ad locum ſit paſſio maioris extenſionis quantitatiuæ in ordine ad ſe, fit inde, vt ſi talis extenſio per rarefactionem producitur, quòd eadem rarefactio per ſe primò terminata fuerit ad maiorem extenſionem in ordine ad ſe iam dictam: ſicut quia riſibilitas eſt paſſio hominis, ideo illamet actio quæ ſecundariò terminatur ad riſibilitatem, fuit per ſe primò terminata ad eſſentiam eiuſdem hominis.

10. Confirmatur, nam per rarefactionem neceſſariò producitur noua quantitas, at non tanquam terminus ſecundarius: ergo tanquam primarius. Minor patet: nam hoc ipſo, quòd corpus rarefiat, habet nouam virtutem ad occupandum maiorem locum: at ſicut virtus occupatiua loci dicit quantitatem, ita noua virtus nouam quantitatem. Minor autem conſtat ex dictis: nam cùm maior illa quantitas ſit prima radix aliorum, quæ in rarefactione inueniuntur, ſcilicet motus localis, maioriſque extenſionis actualis in ordine ad locum, conſequens eſt vt debeat per ſe primò, non verò ſecundariò produci.

Tertiò, per rarefactionem producuntur noua puncta: ergo maior quantitas, ac proinde hæc erit terminus per ſe primus illius. Hæc vltima conſequentia patet ex dictis. Prima verò liquet, quia non poſſunt dari noua puncta, quin dentur nouæ partes, & conſequenter maior quantitas. Antecedens autem probatur, & explicatur: nam ſi detur vas rarum, cuius medietas ſit plena cera condenſata, tunc omnia, & ſingula puncta extremitatis ceræ correſpondent omnibus, & ſingulis punctis repertis in ſuperficie concaua medietatis vaſis; quia cera eſt in medietate illa vaſis, tanquā locatum in ſuo loco circumſcriptiuè, atque adeò per omnimodam commenſurationem partium, & punctorum eius ad partes, & puncta vaſis: verò cera liqueſiat, tunc puncta eius correſpondent infinitis punctis alterius medietatis: hoc autem, vt conſtat, nequit fieri niſi ceræ illi noua alia puncta ſuperaddantur, alioqui vna, & eadem puncta ceræ correſpondent diuerſis punctis vaſis inter ſe diſtantibus, quod eſt omninò abſurdum.

11. Confirmatur, partes proportionales ceræ plus diſtant inter ſe poſt rarefactionem, quàm antea; ſed non poſſent magis diſtare, ſi per rarefactionem

Digitized by Google

producerentur nouæ partes proportionales: ergo, &c. Maior patet, quia poſt rarefactionem diſtant magis in ordine ad locum, vt experientia teſtatur: hæc autem maior diſtantia localis nequit reperiri ſine maiori diſtantia partium inter ſe. Minor verò probatur, quia ſi inter vnam & aliam partem proportionalem ceræ rarefactæ non produceretur aliqua alia noua pars, tunc partes illæ non diſtarent inter ſe niſi ratione puncti intermedij, quo vniebantur: ergo cùm hæc diſtantia indiuiſibilis ſit, & inuariata permaneat, quandiu partes durant, fiet inde, quòd poſt rarefactionem non magis diſtent inter ſe, quàm antea.

Quartò, nam ſi poſt rarefactionem non produceretur noua quantitas, ſequerentur tria hæc. Primum, eandem quantitatem eſſe ſimul in duobus locis circunſcriptiuis. Secundum verò, duas quantitates partiales penetrari. Tertium, quantitatem eſſe intenſibilem, & remiſſibilem; iſta autem ſunt abſurda, vt patet: ergo, &c.

12. Sequela quoad primam partem conſtat, quia cera condenſata ante rarefactionem erat in medietate vaſis; ſi autem rarefiat, eſt ſimul in altera medietate. Quoad ſecundam verò, quia eadem cera rarefacta ſi condenſetur, occupat locum, v. g. duplò minorem: ergo duæ partes quantitatis ceræ inter ſe penetrabuntur. Patet conſequentia, nam medietas ceræ occupabat antea totum ſpatium, quod modo occupat tota cera, ergo medietas altera illius exiſtit in eodem loco cum altera, quod eſt penetrari.

Quoad tertiam autem partem etiam videtur perſpicua: nam ex eo albedo ſuſcipit magis & minus, quia eademmet albedo reddit ſubiectum magis album nunc quàm antea; at ſi per rarefactionem non produceretur noua quantitas, tunc eademmet quantitas redderet ſubſtantiam magis extenſam, & magis occupatiuam loci nunc quàm priùs, ergo, &c. Falſitas ergo conſequentis quoad primam & ſecundam partem, patet ex dictis 4. Phyſ. quoad vltimam verò ex his, quæ diſp. 4. dicta ſunt.

13. Secunda ſententia affirmat, per rarefactionem non produci nouam quantitatem, ſed nouam extenſionem, aut præſentiam localem, & hanc eſſe terminum per ſe primum illius: ita plures ex recentioribus, quos ſuppreſſo nomine refert Rubio. Prima huius ſententiæ pars conſtabit ex his, quæ in aſſertione noſtra dicemus: ſecunda verò probatur.

Primò, nam idem eſt corpus eſſe rarum, ac habere certam quandam poſitionem, ſeu extenſionem partium in ordine ad locum: ergo ſicut rarefactio per ſe primò terminatur ad raritatem, ita ad certam hanc poſitionem, ſeu extenſionem partium in ordine ad locum. Conſequentia videtur legitima: antecedens autem probatur, tum ex Ariſt in Prædicamento qualitatis, vbi inquit: *Rarum verò & ſpiſſum, & aſperum & lene quandam poſitionem magis videntur partium vtriuſque monſtrare.* Tum etiam ex D.Th. 2. de Generat. lect. 2. vbi aſſerit: *Rarum autem & denſum ſunt poſitio partium materiæ ſecundùm propinquum in denſo, vel ſecundùm remotum in raro.*

14. Secundò, hoc ipſo quòd corpus rarefiat, acquirit maiorem extenſionem, aut præſentiam localem, vt experimento conſtat; ſed hoc ipſo quòd hanc acquirat, abſque aliquo alio rarefit, quia vnum & idem corpus abſque additione nouæ quantitatis nequit occupare actu maiorem locum, niſi rarefiat: ergo terminus per ſe primus rarefactionis erit prædicta extenſio, aut præſentia localis. Patet conſequentia, quia ille eſt terminus per ſe primus rarefactionis, qui ſemper concomitatur rarefactionem tanquam id, quo poſitatim intelligitur corpus eſſe rarum.

§. II.

Sententia Ariſt. & D. Thom. eligitur.

15. Dicendum tamen eſt, per rarefactionem non produci nouam partem quantitatis, nec ſaltim per ſe primò nouam extenſionem, aut præſentiam localem: ita Ariſt. & Angelic. Doctor locis ſtatim referendis, D. Auguſt. cap. 12. Categ. in 1. tom. Damas c. 12. ſuæ Phyſicæ. Boët. & Alber. Magnus in Prædicamento quantitatis, Auctor ſex principiorum 1. de ſitu, commen. 4. Capreol. in 2. diſt. 19. q. 1. art. 3. Argent. in 2. diſt. 18. q. vnica art. 4. Sonzin. 8. Met. qu. 17. Bañez, Conimbr. Rub. Hurtad. & ferè omnes Philoloſophi in præſenti

Probatur primò teſtimonio Ariſtot. 4. Phyſic. text. 84. in fine, vbi ſic inquit. *Magnitudo, & paruitas ſenſibilis corporis non accipiente aliquid materia extenditur; ſed quia potentia eſt materia vtriuſque: itaque idemmet rarum & denſum, & vna materia ipſorum.* Quæ verba exponens D. Thom. ibid. inquit: *Magnitudo, & paruitas ſenſibilis corporis non extenditur, vel ampliatur rarefactione, vel condenſatione, per hoc quòd materia aliquid ſuperadditum accipiat; ſed quia materia, quæ prius erat in potentia, magnum, & paruum, tranſmutatur de vno ad alterum: & ideo rarum & denſum non fit per additionem partium ſubintrantium vel per ſubtractionem earundem, ſed per hoc quòd vna eſt materia rari & denſi, &c.* Et ſic patet, quòd rarum & denſum diuerſificant qualitates, & non quantitates. Quod etiam docent pluribus aliis locis quæſt. ſequenti referendis. videantur ea, quæ n. 29. dicemus, vbi hoc teſtimonium magis expenditur.

16. Deinde probatur ratione ex Ariſt. & Diu. Thom. locis citatis deſumpta, quæ poteſt ad hanc formam reduci: vnum corpus poteſt eſſe rarius quàm aliud, quin habeat maiorem quantitatem, imò quin habeat maiorem, aut vllam extenſionem, vel præſentiam in ordine ad locum: ergo raritas in nullo iſtorum poterit conſiſtere, & per conſequens quoties datur rarefactio, tunc neque ad quantitatem, nec ſaltim per ſe primò ad extenſionem, aut præſentiam localem poterit terminari. Hæc vltima conſequentia non indiget probatione, quandoquidem rarefactio iuxta communem omnium ſententiam terminatur per ſe primò ad raritatem. Prima verò ex antecedenti aperte ſequitur.

Antecedens verò, quoad Primam partem probatur: nam cùm ex eadem materia aëris abſque aduentu nouæ alterius materiæ generatur ignis, qui eſt rarior, quàm aër, tunc ignis genitus non habet maiorem quantitatem ac erat illa, quam habebat aër: ſiquidem in caſu poſito non habet plus materiæ, quàm ille: quod tamen deſiderabatur ad hoc, vt plus quantitatis haberet.

Quoad ſecundam autem partem etiam conſtat: nam ſi dentur duo vaſa æqualia, quorum vnum ſit plenum aqua condenſata, aliud aquâ rarefacta, tunc aquæ illæ non haberent maiorem extenſionem actualem, aut præſentiam in ordine ad locum; & tamen vna eſſet rarior quàm alia, vt ſupponitur: & deinde quia corpus Chriſti Domini in Euchariſtia habet ſuam raritatem, & tamen caret ſua extenſione actuali, & præſentia in ordine ad locum, vt communiter docent Theologi: ergo, &c.

17. Nec refert ſi cum aduerſariis dicas falſum eſſe, tùm quòd requiratur plus materiæ in igne, qui eſt rarior, quàm in aëre, ad hoc vt habeat plus de quantitate, quandoquidem vt conſtat ex diffinitione rari, illud eſt rarum quod ſub magnis dimenſionibus parum habet de materia: tum etiam falſum

ſum eſſe, quod corpus Chriſti habeat actu ſub ſpeciebus panis raritatem, quamuis verum ſit ipſum eſſe in ſe ita diſpoſitum, vt ſi non eſſet ſub illis, eam haberet.

Nec itaque hæc obſtant: nam contra primum vrget, quòd alioqui plures partes quantitatis reciperentur ſimul in eadem parte ſubiecti, & per conſequens daretur penetratio quantitatum. Patet ſequela, nam per tantam quantitatem, ac erat illa, quæ antea erat in aëre, redditur tota illa materia quanta, & extenſa ſicut antea reddebatur: ergo illud quantitatis, quod ſuperadditur, recipitur in eadem materia vnà cum præexiſtenti quantitate, ac proinde intercederet ibi vera penetratio quantitatum inter ſe: ſiquidem non poſſunt non ſimul cum illa materia eſſe in vno, & eodem loco.

18. Confirmatur: nam etſi in eadem materia, quæ actu ſit vna, & eadem abſque diſtinctione actuali, in potentia tamen plures, poſſent plures partes vnius, & einſdem quantitatis recipi, quia illa materia identificat ſibi portiones materiæ, quæ antea erant, vel potuerunt eſſe plures iuxta ea, quæ diſp.5. num.50.& ſequentibus diximus: non tamen in eadem omninò materia abſque prædicta multiplicitate potentiali, & virtuali: quandoquidem materia, quæ nec actu, nec virtute eſt multiplex, non poteſt actu ſubeſſe pluribus partibus quantitatis: ergo ſemper ſaluatur, quòd plus quantitatis perit pro ſubiecto, plus de materia, ſiue illa multiplicitas ſit realis, actualis, vt in aliorum ſententia, ſiue realis, ſiue virtualis, vt in noſtra. Neque probatio illa ex diffinitione rari deſumpta, quam hæc ſolutio pro ſe adducit, eſt alicuius momenti, vt ex dicendis ſequenti numero 35. & 36. conſtabit.

Contra ſecundum verò non minùs vrget, quod corpus Chriſti Domini in Euchariſtia habet omnes ſuas partes organicas in ordine ad ſe, cum omnibus his, quæ ad eſſe organicum perfectum deſiderantur (vt ex ſe conſtat) at partes perfectè organicæ petunt inter alia tantam & tantam denſitatem, vel raritatem, vt communiter Philoſophi admittunt, & ideo oſſa ſunt ex ſe duriora, & denſiora, quàm caro, & venæ: ergo corpus Chriſti Domini in Euchariſtia habet actu raritatem, & denſitatem.

19. Secundò probatur ratione, quam innuunt Ariſtot. & D. Thom. locis citatis diſp.6. & quæſtione ſequenti referendis: nam rarefactio eſſentialiter diſtinguitur ab augmentatione: ergo per illam non producetur maior quantitas, nec ſaltim per ſe primò maior extenſio, aut præſentia localis. Antecedens ex ſe conſtat, & inſuper ſuaderi poteſt, ex eo quòd augmentatio, vt loco citato diximus, ſemper eſt coniuncta cum nutritione, & productione partiali nouæ ſubſtantiæ, & corruptione partiali alterius, quod tamen non requiritur ad rarefactionem, vt experientia conſtat.

Conſequentia verò quoad priorem partem probatur: quia proprius terminus augmentationis eſt maior quantitas, ac proinde non poterit attingi per rarefactionem ſpecie condiſtinctam ab illa, quoad ſecundam verò partem liquet: nam rarefactio non vtcumque diſtinguitur ab augmentatione: ſed diſtinctione generica, ex eo quòd eſt alteratio quædam (vt quæſtione ſequenti oſtendemus:) ergo non poterit ſaltim per ſe primò terminari ad extenſionem, aut præſentiam localem, quæ ſunt extra prædicamentum qualitatis. Patet conſequentia, quia omnis alteratio per ſe primò terminatur ad qualitatem, vt ex dictis diſp.4. quæſt.1. conſtat.

20. Vltimò probatur aſſertio, ſaltim quoad priorem: eius partem ratione, ex variis D.Thom. locis deprompta: nam ſi dum aër, verbi gratia, rareſcit, adquireretur maior quantitas, tunc quantitas illa vel reciperetur in materia ſimul informata alia parte quantitatis; & hoc non, quia, hoc modò dicebamus, ſequeretur inde penetratio; vel in materia, quæ antea eſſet ſine quantitate, & hoc non, ſiquidem, naturaliter loquendo, repugnat dari materiam non affectam quantitate; vel in materia amittente priorem quantitatem, & acquirente de nouo aliam maiorem, & hoc non: tum, quia vt num.18. dicebamus, eadem prorſus materia, abſque aliqua additione nequit recipere nunc minorem, nunc maiorem quantitatem. Tum etiam, quia iam ibi intercederet aliqua corruptio, & generatio ſubſtantialis, cùm pereunte quantitate debeat etiam perire aliquid ſubſtantiæ, imò in eo euentu tota illa ſubſtantia poſſet ex vi rarefactionis, quantumuis exiguæ perire, ſiquidem tota illa poſſet ſecundùm omnes partes aliquantulum rareſcere: & ita ſecundùm omnes partes priorem quantitatem amittere; quod tamen eſt contra Ariſtotelem, & omnem eius ſcholam.

21. Nec refert ſi cum aliquibus, quos refert Rubio in præſenti, reſpondeas, non eſſe inconueniens, quod per rarefactionem deperdatur tota quantitas antiqua, & acquiratur alia noua, abſque deperditione tamen aliqua ſubſtantiali, ex eo, quòd loco quantitatis antiquæ ſuccedit alia, poteritque hoc explicari exemplo aquæ, quæ poſſet manere eadem, etiamſi hæc numerò frigiditas ab ea auferatur, dummodò alia denuo loco illius diuinitus ſubrogetur.

Non igitur hoc refert: nam in contrarium vrget ratio illa, quam ſupra ex D.Thom. diſp.4.num.86. adduximus, ſcilicet, vnumquodque ſolùm corrumpi, vel à ſuo contrario, vel ex defectu ſubiecti, vel ex defectu cauſæ conſeruantis, vel ex defectu termini, ſeu connotati ab eo petiti: at non deeſt ſubiectum, vt ex ſe patet, & aduerſarij admittunt; nec cauſa conſeruans, vt ex ſe conſtat; neque adeſt contrarium, quia quantitati nihil eſt contrarium, quod ſit per ſe deſtructiuum entitatis illius, quamuis ſub ratione maioris poſſit habere ſuo modo contrarium, & ita perire ſub ratione talis, non tamen quoad propriam entitatem: nec tandem prædicta quantitas petit ex defectu termini, aut connotati ab eo petiti, vt Auctores oppoſitæ ſententiæ concedunt: ergo, &c. Nec exemplum illud de frigiditate aliquid refert: nam hic loquimur de his, quæ accidunt in deperditione quantitatis iuxta communem curſum, non verò in ordine ad diuinam potentiam.

22. Ad argumenta pro contrariis ſententiis adducta commodiùs quæſtione ſequenti num.57. vſque ad 45. reſpondebimus, quia totum ſolutio pendet ex pluribus, quæ modò non niſi prænaturè dici poſſunt.

QVÆSTIO III.

Vtrum rarefactio & condenſatio per ſe primò terminentur ad qualitatem; vbi etiam earum diffinitiones explicantur.

23. QVæſtionem iſtam ſicut & præcedentem, quoad rarefactionem præcipuè diſcutiemus: quia quoad hoc dicendum eſt idem, proportione ſeruata, de condenſatione, quamuis nonnihil etiam maioris claritatis gratia de iſta ſigillatim dicemus.

§. I.

Opinio negans.

14. Partem negantem tuentur omnes Doctores quæſtiones præcedenti pro prima & ſecunda opinione relati. Probatur primò ex Ariſtot. & D.Th. Ex Ariſtot. quidem, nam in Prædicamento qualitatis aſſerit: *Rarum verò & ſpiſſum, & lene putabuntur quidem quale quid ſignificare; ſed aliena huiuſmodi putantur eſſe à diuiſione, quæ circa quale eſt.*

Ex D. Thom. verò, nam 2. de generatione lect.2. ait: *Rarum autem, & denſum, vt in 4.Phyſic. dicitur, non ſunt qualitates phyſicæ.* Quare cum rareſactio & condenſatio terminentur ad rarum, & denſum, conſequens eſt non terminari per ſe primò ad qualitatem.

Secundò, probatur ratione: nam qualitates ſecundùm propriam lineam non habent diſtinctionem, vel extenſionem partium: ergo nequeunt tribuere quantitati, quòd habeat maiorem extenſionem in ordine ad locum. Antecedens patet ex his, quæ ſuprà diſp.5. num.32. & ſequentibus diximus. Conſequentia verò etiam conſtat, nam ſicut id, quod eſt ex ſe extenſum non poteſt eſſe ratio maioris extenſionis, ita id, quod eſt formaliter inextenſum, non poterit eſſe ratio maioris extenſionis.

25. Tertiò, qualitates, quæ ſubiectantur in quantitate, vt in ſubiecto *quo*, recipiuntur in illa, vt habet tantam, vel tantam extenſionem, ſeu dilatationem, & ideo quædam qualitates petunt maiorem, quædam verò minorem dilatationem in illa: ergo quantitatem eſſe ampliùs dilatatam, quod eſt proprius effectus raritatis, non poteſt prouenire ab aliqua qualitate. Patet conſequentia, quoniam id, quod præſequiritur ex parte ſubiecti, ſcilicet quantitatis ad recipiendam qualitatem, nequit prouenire ab eadem qualitate, aliàs intelligeretur recepta ſine ſuo receptiuo, vt intuenti patebit.

§. II.

Ex mente Ariſt. & D.Thom. quæſt. reſoluitur.

26. Dicendum eſt tamen, rareſactionem eſſe alterationem per ſe primò terminatam ad qualitatem, ac proinde raritatem eſſe veram qualitatem. Ita Ariſt. 4.Phyſic. text.84. & 85. vt D.Thom. ibid. exponit, & 2. de partibus animalium c.1. 7.Phyſ. text.11. cap.2. quibus locis enumerat qualitates tangibiles, & inter eas raritatem, & denſitatem: vbi etiam D.Thom. necnon in primo diſt.17. quæſt.3. art.1. & in hoc lib. lect.14. his verbis: *Si aer rareſiat, vel condenſetur, talis transmutatio non poteſt propriè dici augmentum, ſed alteratio: fit enim ſecundùm transmutationem paſſibilium qualitatum, ſcilicet rari, & denſi.* Et 3.part.q.77. art.2.ad 3. vbi ait: *Rarum, & denſum ſunt quadam qualitates conſequentes corpora ex hoc, quod habent multum, vel parum de materia ſub dimenſionibus, ſicut etiam omnia alia accidentia conſequuntur ex principiis ſubſtantiæ, & ideo ſicut ſubtracta ſubſtantia diuina virtute conſeruantur accidentia alia, ita ſubtracta materia virtute diuina conſeruantur qualitates materiam conſequentes, ſicut rarum & denſum.* Quod etiam docent omnes Doctores pro noſtra ſententia quæſt. præcedenti adducti.

Ratio prior, & fundamentalis deſumitur ex Ariſtotele & D.Thom. locis citatis, quæ poteſt ſub hac forma proponi. Raritas & denſitas ſunt per ſe primò tangibiles, ſicut aſperum, & lene, calidum, & frigidum: ergo ſicut ob hanc rationem quatuor iſta pertinent ad tertiam ſpeciem qualitatis, ita illa duo priora. Antecedens conſtat, nam hoc ipſo, quòd aliquid ſit rarum, poteſt per ſe, & ratione ſui diſcerni per tactum, non minùs quàm hoc ipſo, quòd aliquid ſit denſum, poteſt per eundem tactum, & ratione ſui percipi. Conſequentia verò probatur, nam accidentia illa, quæ per ſe primò cauſant paſſionem in ſenſu, pertinent ad tertiam ſpeciem qualitatis, ſcilicet paſſionem, vel paſſibilem qualitatem, vt in Logica diſp.15. num.15. diximus.

27. Confirmatur ratione, quam innuunt idem Philoſophus, & Angelicus Doctor 5.Phyſic. quia raritas & denſitas ſunt inter ſe contrariæ, habentque debitam latitudinem, & cæteras alias conditiones ad motum requiſitas, vt intuenti conſtabit: at non terminant motum augmentationis, vt ex dictis quæſtione præcedenti conſtabit; nec motum localem, quippè cùm proprius terminus illius ſit vbicatio, quæ realiter diſtinguitur, & ſeparatur à raritate, & denſitate, vt in corpore Chriſti Domini ſub ſpeciebus panis exiſtente contingere loco citato oſtendimus: ergo terminant motum alterationis; ac proinde ſunt veræ qualitates ad tertiam ſpeciem pertinentes.

Prima conſequentia patet: quia motus adæquatè diuiditur in tres ſpecies numeratas, vt 5. Phyſic. diſputat.21. quæſt.2. & 3. probauimus. Secunda verò, quoniam alteratio, vt habet rationem motus, ſolùm terminatur ad tertiam ſpeciem qualitatis, iuxta ea, quæ diſp.4. num.5. dicta ſunt.

28. Secunda ratio principalis depromitur ex his, quæ ex eodem Philoſopho, & D.Thom. quæſt. præcedenti diximus: nam rareſactio non poteſt per ſe primò terminari ad quantitatem, vbicationem, vel extenſionem localem, vt iam oſtenſum eſt: ergo erit vera alteratio ad qualitatem per ſe primò terminata. Patet conſequentia, quia ſolum quoad hæc tria poteſt eſſe maior dubitandi ratio, non verò quoad ſubſtantiam: nam rareſactio ſpecie diſtinguitur à generatione, & nutritione, quæ ad ſubſtantiam per ſe terminantur: aut quoad relationem, actionem, aut paſſionem, ſiquidem ad hæc tria non datur per ſe actio, aut motus, qualis eſt rareſactio: neque quoad habere, aut quando, vt ex ſe patet: neque quoad motum localem, tum propter dicta, tum etiam quia ad motum non datur per ſe motus: tum denique, quia prius eſt corpus rareſieri, quàm quòd moueatur localiter, quandoquidem ideo mouetur localiter, quia magis rareſit: nec tandem quoad ſitum, cùm ſit modus vbicationis ex motu locali proueniens.

§. III.

Fit obuiam argumentis initio quæſtionis adductis.

29. Ad primum vt reſpondeamus, notandum eſt, rarum poſſe conſiderari dupliciter, ſcilicet vel formaliter, vt tale eſt ſecundùm effectum primarium, quem à raritate habet, vel ſecundùm connotata, & neceſſariò annexa. Si primo modo conſideretur, dicit formaliter qualitatem, quia dicit partes quantitatis, & conſequenter partes ſubſtantiæ eſſe ſic affectas; ſicque diſpoſitas, &, vt ita dicamus, taliter modificatas per raritatem, quæ iuxta dicta eſt vera qualitas, vt petant maiorem dilatationem, ſeu diſtantiam partium inter ſe, ac proindè explicare ampliorem illam vim ad maiorem locum occupandum, quam implicatam, & quaſi inuolutam habebat.

Si verò ſecundo modo ſumatur, non dicit formaliter

liter qualitatem, ſed importat inter alia tum peculiarem poſitionem, & ſitum, tum etiam prædictam dilatationem, explicationem, & diſtantiam partium inter ſe ab ipſa quantitate formaliter prouenientem, hoc enim eſt proprium (vt ita loquamur) ingenium, & natura quantitatis, vt eademmet abſque additione nouarum partium quãtitatiuarum habeat, ſi afficiatur, & quaſi modificetur per raritatem, ſubiicere ſibi ampliùs ſubſtantiam, ampliúſque eam dilatare, tribuendo ei partes inter ſe plus diſtantes: nam licèt tribuere prædictas partes, abſolutè loquendo, ſit effectus illius omninò independens à raritate: attamen tribuere illaſmet ampliùs dilatatas, pluſque inter ſe diſtantes, pendet ex eo, quòd priùs ita afficiatur, & quaſi modificetur per raritatem, vt petat explicare vim illam implicatam, & inuolutam, quam ex ſe habebat ad dilatandam ampliùs ſubſtantiam.

Hinc ergo ad argumentum dicitur, Ariſtotelem non loqui de raro & denſo formaliſſimè ſumptis, nam de his loco citato ex 7. Phyſic. expreſſis verbis aſſeruit eſſe qualitates; ſed de eiuſdem ſecundùm connotata, ſcilicet ſecundùm quod rarum, v. g. inuoluit prædictas partes quantitatiuas ampliùs dilatatas, pluſque inter ſe diſtantes, & non vtcunque, ſed vt habent certam poſitionem, & ſitum, quem antea non habebant.

30. Et eodem modo exponenda ſunt tum ea quæ in Logica diſp. 15. num. 35. & diſp. 26. num. 32. diximus: tum etiam verba D. Thomæ in argumento adducta, ne cum aliis ex eodem S. Doctore à nobis adductis pugnent: congruitque hæc expoſitio cum ipſo contextu, quia non vtcumque dixit raritatem & denſitatem non eſſe qualitates Phyſicas, ſed addidit, vt in 4. Phyſicorum dicitur; ibi autem idem S. Doctor expreſsè affirmat rarefactionem, & condenſationem formaliter ſumptas eſſe alterationes, & ad qualitates, ſcilicet raritatem, & denſitatem terminari: ac tandem apertè innuit rarum & denſum dicere pro connotato non quidem qualitates, ſed quantitatem præexiſtentem.

Explicatur magis hoc ipſum: etenim mens S. Doct. ibidem eſt docere ſimul cum Ariſtot. quòd ſicut idem calidum fit magis calidum non acquiſito nouo calore, aut noua parte materiæ, quæ denuò fiat calida, ſed per hoc, quòd ex vi eiuſdem caloris magis radicati tota materia reducitur in actu magis calidi: ita proportione ſeruata per rarefactionem dilatatur magis quantitas, ac proinde ſubſtantia; non quia acquiratur noua quantitas, aut noua ſubſtantia, ſed quia eademmet quantitas per raritatem, quæ eſt qualitas, ſic afficitur, vt petat magis dominari ſubſtantiæ, magiſque illam ſubiicere, & ita explicare ampliùs in ea vim illam, quam in ſe implicatam habebat ad eandem ſubſtantiam ampliùs dilatandam: vnde ſi loquamur de eo, quod rarum in recto, formaliterque importat; tantùm dicit qualitatem, quia tantùm dicit quantitatem, vt modo dicto per raritatem, quæ eſt qualitas, diſpoſitam; ſi verò ſermo fiat de connotatis, dicit etiam quantitatem modo explicato ſumptam.

31. Diximus, proportione ſeruata, quia cum his cohæret eſſe inter calorem vt intenſum & quantitatem, vt ampliùs dilatatam ſuam diſparitatem: nam eſſe intenſum caloris prouenit à modo intenſionis, tanquam effectus formalis primarius: eſſe verò quantitatem ampliùs dilatatã non eſt effectus primarius formalis raritatis, ſed ſecundarius, & ita vt ſuprà innuebamus, immediatè tribuitur ab ipſa quantitate, vt per raritatem modificata, ly vt ſpecificatiuè tantum ſumpto: vnde raritas per ſe primò tantùm tribuit eſſe quantitatem ſic diſpoſitam, ſicque quaſi modificatam, vt ab ea prædicta dilatatio immediatè ſubſtantiæ tribuatur. Videatur D. Thom. ibidem.

Per quod etiam ad ſecundum principale ſatis conſtat: nam hoc ipſo, quòd effectus primarius raritatis non ſit ipſa maior dilatatio, & diſtantia partium quantitatis, ſed ita illam, & ſubſtantiam afficere, vt petat, & neceſſariò afferat talem dilatationem, & diſtantiam in ordine ad ſe, non erit inconueniẽns vt quamuis qualitas intra propriam lineam non habeat partes, nec dilatationem earum nihilominùs poſſit modo dicto eſſe cauſa prædictæ dilatationis partium quantitatis.

32. Ad tertium diſtinguendum eſt antecedens vniuerſaliter ſumptum, & negandum, ſi ly, vt habet tantam, vel tantam extenſionem, vel dilatationem dicat rationem eſſentialem ſubiecti *quo*: ſecùs verò, ſi dicat conditionem, vel diſpoſitionem ex parte eiuſdem ſubiecti neceſſariò requiſitam: nam quantitas ſecundùm ſua eſſentialia habet quidquid eſſentialiter requiritur ad rationem ſubiecti *quo* qualitatum, & ideo maior illa dilatatio ab eadem quantitate ſeparabilis, non connumeratur inter eſſentialia ipſius in ratione ſubiecti *quo*, bene tamen numerari poterit inter conditiones, præparationes, ſeu diſpoſitiones ex parte ſubiecti neceſſariò ſe tenentes; & deinde diſtinguendum eſt conſequens: & ſi ſenſus illius ſit maiorem illam dilatationem non poſſe prouenire à raritate, tanquam effectum formalem primarium ipſius, concedenda eſt conſequentia: ſi verò ſenſus ſit, non poſſe oriri ab illa tanquam effectum formalem ſecundarium, neganda erit.

33. Nec contra hoc eſt prior probatio ibidem adducta: nam ſicut expulſio formæ ſubſtantialis præexiſtentis eſt effectus formalis ſecundarius formæ denuò aduenientis; & nihilominus hæc eadem expulſio, & emundatio materiæ à tali forma, eſt prior in genere cauſæ materialis per modum præparationis, & diſpoſitionis neceſſariæ, quia forma generanda non recipitur in materia, niſi ſit purgata, & emundata à forma corrumpenda.

Et ſimiliter ſicut eſſe organicum prouenicns formaliter à quantitate, & aliis accidentibus, eſt effectus formalis ſecundarius animæ, ac proinde poſterius quid in genere cauſæ formalis, quàm illa; & nihilominus requiritur per modum præparationis, & diſpoſitionis proprij ſubiecti; & per conſequens eſt priùs in genere cauſæ materialis præparantis, & diſponentis: ita maior illa dilatatio partium quantitatis, eſt effectus formalis ſecundarius raritatis, quippe quæ ex vi effectus primarij neceſſariò conſequitur; & nihilominus non obſtante quòd ſit quid poſterius in genere cauſæ formalis, poteſt eſſe aliquid priùs in genere cauſæ materialis, quia eſt conditio, & præparatio quantitatis in ordine ad recipiendam raritatem, ex eo quòd raritas non recipitur niſi in quantitate dilatata, & habente partes magis inter ſe diſtantes.

Nec contra hoc aliquid conuincit probatio vltimo loco adducta: nam ex ea non ſequitur raritatem, aut aliquam aliam qualitatem intelligi receptam ſine ſuo receptiuo, ſed ſolùm quod priùs intelligatur pendens in genere cauſæ materialis à quantitate, & ſubſtantia ſecundùm ſua eſſentialia in ratione ſubiecti conſideratis, in illiſque ſic recipi, quàm quòd intelligatur pendere in genere cauſæ materialis præparatoriæ, & diſpoſitiuæ ab eadem ſubſtantia, & quantitate, quatenus habent partes amplius dilatatas, pluſque inter ſe diſtantes, vt in exemplis adductis, proportione tamen debita ſeruata, cernere licet.

Occurritur

Digitized by Google

§. IV.

Occurritur obiectionibus in 1. quæſt. huius diſputationis propoſitis.

34. AD primum ergo in 1.quæſt. num.5. adductum patet ex dictis, negandum eſſe antecedens, quoad ſecundam partem: & ad probationem conſtat, quomodo illa maior extenſio localis, etſi non prærequirat additionem quantitatis, benè tamen additionem nouæ illius qualitatis iam explicatæ. Ad id autem, quod in probatione conſequentiæ dicitur, quatenus contra noſtram ſententiam retorqueri poſſet, conſtabit ex dicendis infrà n.35.& 36.

Ad confirmationem patet etiam ex dictis, concedendum eſſe antecedens, & negandam conſequentiam: & ad probationem negandum eſſe antecedens, quia ſenſus illarum diffinitionum eſt, quòd rarum, v.g.ſit illud, quod ita eſt in ſe diſpoſitum, vt ſub magnis dimenſionibus habeat parum de materia, ac proinde ibidem ſit mentio qualitatis, & raritatis per quam ſic diſponitur.

Ad ſecundum dicendum eſt, quòd hoc ipſo, quòd aliquod corpus habeat minus de materia, quàm aliud ſub eadem mole, debet etiam habere parum de eadem materia ſub magnis dimenſionibus: vnde ignis digitalis, in quo eſt minùs materiæ, quàm in ferro digitali, habet parum de illa ſub magnis dimenſionibus; ſicut è contrario ferrum illud continet multum materiæ ſub paruis: nam illa extenſio digitalis collata cum paruitate materiæ, quæ eſt in igne, dicitur magna; & comparata cum multitudine materiæ, quæ repetitur in prædicto ferro, cenſetur parua, ex eo quòd neque ignis ille poteſt habere adeò magnam dimenſionem, niſi eius quantitas ſit dilatata, & explicet ampliùs, quàm quantitas ferri digitalis, vim extenſiuam, & repletiuam loci, quam habet: nec rurſus ferrum prædictum poteſt eſſe ſub ita parua dimenſione, niſi habeat implicatam, &, vt ſic dicamus, oppreſſam eandem vim extenſiuam loci, qua gaudet: & ideo ſi vtrumque æquè rareſieret iuxta multitudinem materiæ, quæ in eo continetur, tunc ferrum haberet maiorem extenſionem, ſeu dimenſionem, quàm ignis: quare optimè natura rari, & denſi, vtroque modo iam dicto potuit explicari.

35. Ad tertium, conceſſo antecedenti, diſtinguendum eſt conſequens, & ſi nomine magnarum dimenſionum intelligatur ipſa quantitas, quæ eſt ſubiectum *quo* reliquorum accidentium materialium, concedenda eſt conſequentia: ſecùs verò ſi nomine magnarum dimenſionum intelligatur, vt reuera iuxta communem Thomiſtarum conſenſum, debet intelligi magna extenſio localis: nam licet duo corpora ſint inæqualia in multitudine materiæ, & partium quantitatiuarum, poteſt illud, in quo fuerit minúſque partium quantitatis, habere æqualem, vel maiorem extenſionem actualem in ordine ad locum, quàm aliud, quia hæc extenſio localis poteſt eſſe maior ratione maioris dilatationis partium quantitatis.

36. Explicatur magis hoc ipſum: nomine dimenſionum aliquando intelligitur ipſa quantitas dimenſiua, quæ eſt ſubiectum *quo* accidentium materialium, vt ex ſe conſtat: aliquando verò inter alia ipſa actualis extenſio illius in ordine ad locum, qui eſt modus quidam ipſius reductiuè pertinens ad prædicamentum quantitatis, ratione cuius corpus quantum habet quidquid ex parte ipſius requiritur ad hoc, vt actu, & in exercitio repleat locum, & cum illo (modo ſtatim explicando) commenſuretur: nam ſicut quantitas ipſa nequit etiam ex parte ſua actu, & in exercitio, & connaturaliter menſurare, aut menſurari, niſi habeat prædictam extenſionem localem: ita nomen dimenſionis potuit etiam ipſi applicari.

Hinc ergo dicimus, quòd licet repugnet dimenſionem magnam, prout ſignificat ipſam quantitatem, & multitudinem partium eius, non eſſe omnino commenſuratam cum tanta, & non ampliori multitudine materiæ, ſiue illa ſit actualis, ſiue virtualis, & radicalis, vt num.18. explicuimus: non tamen inconuenit dimenſionem magnam, prout dicit prædictam extenſionem localem, non eſſe omnimodè commenſuratam cum multitudine materiæ, ita vt ea, quæ minus materiæ habent, nequeant æqualem, vel maiorem extenſionem localem habere.

§ V.

Satisfit argumentis ex præcedente quæſtione relictis.

37. AD primum pro prima ſententia num.8. adductum, patet ex dictis, quiſnam ſit ſenſus diffinitionum rari & denſi, & quomodo rarum, verbi gratia, vt tale non conſtituatur per magnas dimenſiones, ſed per qualitatem iam explicatam, quamuis dimenſio illa magna, ſeu extenſio localis iam dicta: imò maior illa variatio partium quantitatis quoad dilatationem, & maiorem explicationem ipſarum, ſit effectus formalis ſecundarius raritatis: vnde poſtquam D. Thom. in hoc lib. lect.13. iam citata dixit, rarefactionem fieri ſecundùm tranſmutationem paſſibilium qualitatum, ſcilicet rari, & denſi, addidit: *Variatio autem quantitatis, ſcilicet, quoad prædictam extenſionem localem, habet ſe ex conſequenti ſicut ex motu, qui eſt ſecundum locum, variatur ſitus ſecundum dextrum, vel ſiniſtrum; non tamen dicitur motus ſecundum ſitum: quia variatio ſitus conſequenter ſe habet ad variationem loci.*

Per quod etiam patet ad primam confirmationem: nam Ariſtoteles ibi explicuit rarefactionem per effectum ſecundarium, ſcilicet per maiorem extenſionem localem: vnde conceſſo antecedenti in ſenſu iam dicto, neganda eſt conſequentia: & ad probationem dicendum eſt, ideo calorem eſſe terminum per primum calefactionis, quia calefactio fit, non vtcunque, ſed per ſe primò per hoc, quòd calor qui erat in potentia, fiat in actu: quare cùm rarefactio ſolùm per ſe ſecundò fiat per hoc quòd magna dimenſio, quæ priùs erat in potentia, fiat in actu, conſequens eſt, vt non terminetur per ſe primò ad illam, ſed ad qualitatem iam dictam.

38. Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, D. Thomam tantùm velle rarefactionem, verbi gratia, fieri per hoc, quòd materia earundem partium accipiat radicaliter maiorem quantitatem, non quidem entitatiuè maiorem, ſed (vt ſic dicamus) explicatiuè, quatenus eadem quantitas, abſque additione partium quantitatiuarum eſt ſic diſpoſita per qualitatem, vt hinc oriatur, quòd ampliùs dilatetur, ampliúſque extenſionem ſuam explicet, & ita ſit capax maioris extenſionis localis actualis iam dictæ.

Vnde ſanctus Doctor optimè addidit verba illa, * Vt ſic rareſieri, nihil aliud ſit, quàm materiam recipere maiores dimenſiones, * quia receptio maiorum dimenſionum radicaliter ſumpta, nihil eſt aliud, quàm eſſe rarum, ſeu eſſe ſic diſpoſitum, vt illas petat.

Ad ſecundum vt reſpondeamus, notandum eſt, maiorem extenſionem in ordine ad ſe, prout diſtinguitur à maiori extenſione locali & actuali, poſſe ſumi, quoad præſens attinet, dupliciter: primò prout præcisè dicit maiorem multitudinem partium quanti

quantitatis, quæ eſt ſubiectum reliquorum accidentium materialium.

Secundò, prout opponitur oppreſſo, implicato, & inuoluto, & dicit prædictam quantitatem amplius dilatatam, explicatam, & (vt ſic dicamus) amplius euolutam, abſque eo, quòd illi ſuperaddantur nouæ partes.

39. Hinc ergo ad formam argumenti, conceſſo antecedenti, diſtinguendum eſt primum conſequens; & ſi intelligatur de maiori extenſione primo modo ſumpta, neganda eſt conſequentia; ſecùs verò ſi intelligatur de ea poſteriori modo accepta: & deinde neganda eſt abſolutè vltima conſequentia.

Neque contra hæc obſtant, quæ in fauorem vtriuſque conſequentiæ adducta ſunt: nam ad probationem prima dicendum eſt, maiorem extenſionem localem poſſe prouenire ab eadem quantitate magis dilatata, quia licet daremus eam ſe habere ad inſtar proprietatis quantitatis; hoc tamen intelligendum eſt non de quantitate vtcunque ſumpta, ſed modificata, (vt ſic dicamus) per raritatem: vnde variata raritate, poteſt modo dicto prædicta extenſio localis variari.

Ad probationem verò ſecundæ ſatis conſtat, maiorem hanc dilatationem non eſſe abſolutè & ſimpliciter terminum per ſe primum rarefactionis, quamuis collata cum extenſione actuali in ordine ad locum priùs reſultet.

Ex quo ad confirmationem neganda eſt maior: & ad probationem patet ex dictis, quòd ſicut noua vis ad magis calefaciendum non prouenit à nouo calore, ſed ab eodem denuo modificata; ita noua vis ad occupandum maiorem locum, non eſſe neceſſarium vt prouenit à maiori quantitate, ſed poteſt prouenire eadem nouiter modificata, ampliúſque modo explicato dilatata.

Quamuis inter exemplum adductum, & quantitatem, ſit ſua diſparitas: quia qualitates non poſſunt formaliter habere ex vi ſua maiorem vim ad producendum maiorem calorem, niſi ratione modi intenſionis adiuncti: ſecùs verò quantitas, quæ ratione nouarum partium quantitatis poteſt habere nouam vim ad maiorem locum occupandum.

40. Ad tertium reſpondetur Conimbricenſ. tot eſſe puncta in quouis quanto, quantumuis minimo, ac in quocunque alio, quantumcunque maximo: vnde eadem cera nunc condenſata, poſteà verò rarefacta, poteſt modo correſpondere abſque additione punctorum medietati vaſis, poſtmodum verò toti vaſi: id autem in quo hæc ſolutio nititur, ſcilicet tot eſſe puncta in vno, quot in alio, probant exemplo duplicis circuli, quorum alter ſit maior, & alter minor, & incluſus in maiori: nam omnes lineæ, quæ exeunt à centro circuli maioris, vſque ad circumferentiam illius, tranſeunt per circulum minorem, & ſingulis correſpondet vnicum punctum in illo, non minus ac in circumferentia prædicti circuli maioris datur aliud punctum eis correſpondens: quod quidem non poſſet contingere, ſi circulus minor non haberet tot puncta, quot in circumferentia maioris circuli reperiuntur.

Cæterùm, hæc ſolutio, & eius fundamentum, ſatis (vt credimus) fuit à nobis impugnatum 6. Phyſ. diſp. 25. num. 54. & 55. & ideo ab vlteriori impugnatione ſuperſedendum erit.

Secundò reſpondet Rubio, negando tot eſſe puncta in quantitate parua, ac in magna, & nihilominus benè poſſe idem quantum cum paucioribus punctis correſpondere ratione diuerſæ diſpoſitionis, & ſituationis, quam habet, pluribus punctis alterius quantitatis maioris, vt contigit in exemplo propoſito circulorum: nam ſi circuli illi extendantur ad modum lineæ rectæ, non poterunt ſingulis lineis ductis à punctis circuli maioris correſpondere ſingula puncta in linea illa circuli minoris; ſecùs verò ſi ſint diſpoſita in modum circuli minoris, & maioris, quorum vnus ſit incluſus in alio.

Verùm hæc ſolutio non omnino placet, tum propter ea, quæ loco citato circa hanc correſpondentiam punctorum circuli maioris, & minoris diximus: tum etiam, quia non ſatis percipitur, quomodo ſit omnimoda correſpondentia punctorum, verbi gratia, circuli maioris, & minoris, ita vt omnibus, & ſingulis lineis tendentibus à centro circuli maioris vſque ad circumferentiam eiuſdem, correſpondeant diuerſa puncta in circulo minori, & nihilominus non habeat tot puncta circulus minor, ac maior.

41. Quare aliter ad argumentum reſpondendum eſt, negando antecedens, & ad eius probationem dicendum eſt, quòd licet in eo euentu omnia puncta determinata, vel ſaltim quamplurima, extremitatis ceræ magis condenſatæ, quàm vas, correſpondeant omnibus punctis determinatis, quæ reperiuntur in ſpecie concaua medietatis vaſis: non tamen omnia puncta, quæ vago, & confuſo modo reperiuntur, in partibus proportionalibus ceræ magis condenſatæ: nam ſicut partes iſtæ hoc ipſo quòd ſunt magis condenſatæ, ſunt plures, quàm partes proportionales vaſis illis correſpondentes, ita in eis inuoluuntur vago, & confuſo modo plura puncta, atque adeo non erit omnimoda, & omnino adæquata correſpondentia inter illa: & ideo non mirum quòd ſi cera rarefiat, habeat puncta ſufficientia ad correſpondendum aliis punctis alterius medietatis vaſis, abſque eo quòd vnum & idem punctum ceræ correſpondeat pluribus punctis vaſis inter ſe diſtantibus.

Nec contra hoc obeſt probatio ibidem adducta de commenſuratione omnimoda loci, & locati, quia hæc commenſuratio tantùm reperitur, quando eſt eadem raritas vel denſitas in vtroque, & iuxta hæc debent intelligi quæ alibi innuimus.

42. Ex quo etiam conſtat, quid dicendum ſit circa hanc correſpondentiam, ſi vas eſſet magis condenſatum, quàm cera, & cera amplius denuò rareſieret: nam tunc etiam cera poſſet correſpondere ſecundùm puncta, quæ habet, punctis aliis alterius medietatis vaſis: nam ſicut dum cera erat parum rarefacta, poterat correſpondere ſecundùm ſua puncta punctis primæ medietatis vaſis, licet hæc ſint plura, quàm ea, quæ in cera inueniuntur: ita ſi partes illius magis rarefiant, ampliuſque dilatentur, poterunt eædemmet ratione illius maioris raritatis, & dilatationis correſpondere ſecundùm puncta, quæ habet, abſque additione aliorum, pluribus aliis punctis alterius medietatis vaſis. Quod ſi tam vas, quàm cera ſint æqualiter condenſata, & cera rarefiat, tunc non minus poterit, modo tamen iam dicto, pluribus partibus, & partibus alterius medietatis vaſis iuxta maiorem, vel minorem rarefactionem, quam habuerit, correſpondere.

Poſſunt hæc explicari exemplo motus tardi collati cum motu velociſſimo primi mobilis, & tempore eius: nam licet cuilibet mutato eſſe motus tardi ſignato, & determinato correſpondeat ex parte motus, & temporis primi mobilis aliquod mutatum eſſe, aliquódque inſtans; attamen, ſi loquamur de inſtantibus & mutatis eſſe vagis, & confuſis, quæ includuntur in partibus proportionalibus, tunc plura inſtantia, & mutata eſſe tranſeunt ex parte motus primi mobilis, & temporis illius, quàm ſint illa, quæ in eadem duratione fluunt ex parte motus tardi, alioqui motus cœli non eſſet velocior, quia ad hanc maiorem velocitatem

Digitized by Google

locitatem requiritur, vt plures partes proportionales, imò plures aliquotæ fluxerint de motu velociori, dum tranſeunt pauciores partes, paucioraque mutata eſſe de motu tardiori.

43. Ad confirmationem, conceſſa maiori iuxta ſenſum explicatum, neganda eſt minor: & ad probationem dicendum eſt, conuincere vnam partem proportionalem, quæ immediatè vnitur cum altera, non diſtare ab illa nunc magis quàm antea, quia nunquam datur niſi vnicum punctum intermedium incapax rarefactionis inter vtramque, non tamen quòd partes proportionales, quæ non vniuntur immediatè, ſed mediatè, nequeant poſt rarefactionem magis diſtare diſtantia ſibi proportionata, & orta ex prædicta rarefactione; non verò ex eo, quòd plures partes quantitatis ibidem ſuperaddantur, quandoquidem partes intermediæ poſt rarefactionem ſunt minùs inter ſe compreſſæ, & amplius dilatatæ: & hæc maior dilatatio habet quoad effectum ſuo modo æquiualere additioni plurium partium quantitatiuarum.

Ad quartum neganda eſt ſequela, quoad omnes partes: & ad probationem prioris dicendum eſt, quòd ſicut cera condenſata, quæ eſt in medietate vaſis, poſſet replere aliam medietatem, ſi nouæ partes eidem adderentur, & tunc non ſequeretur eſſe in duplici loco totali, ſed in vno, & eodem coaleſcente ex pluribus partialibus: ita eadem cera rarefacta poterit eſſe poſt rarefactionem ratione ſuæ maioris dilatationis antecedentis ad extenſionem actualem in ordine ad locum; ſupráque explicatæ, & in altera medietate eiuſdem vaſis: neque inde ſequitur eſſe in duplici loco totali, ſed ſolùm in eodem loco maiori: quia vt cera habeat maiorem extenſionem localem, ſufficit, vel quòd habeat plures partes, quàm anteà, vel eaſdem modo explicato magis dilatatas.

Per quod etiam ad probationem ſecundæ partis conſtat, nam condenſatio, quoad hoc æquiualet diminutioni, quatenus ad hoc, vt cera v. g. ſit in minori loco ac antea erat, non minus ſufficit, quòd condenſetur, quàm quod diminuatur, quamuis in hoc etiam ſit ſua diſparitas: nam ſi diminuetur, tunc partes remanentes occuparent tantum locum, quantum antea ſecundùm ſe occupabant: ſi verò condenſentur, tunc omnes partes condenſatæ in minorem locum ſe recipiunt, & ita non penetrantur.

44. Poſſetque hoc declarari exemplo papyri plicatæ & explicatæ abſque additione nouarum partium, quæ quidem nec per explicationem occupat duplicem locum adæquatum, ſed ſolùm maiorem; nec per plicationem partes illius penetrantur, quamuis in minorem locum ſe recipiant: vnde id, quod artificioſus plicandi, & explicandi modus hic operatur, inuenitur in cera rarefacta, & condenſata media rarefactione, & condenſatione ab ipſa natura operatum.

Ad probationem verò poſterioris partis conceſſa maiori, & minori, diſtinguendum eſt conſequens, & ſi intelligatur de intenſione conueniente ei præciſè ratione qualitatis ibidem interuenientis, ſcilicet raritatis, concedenda eſt conſequentia: ſi verò intelligatur de intenſione conueniente quantitati ratione ſui, & vt quantitas eſt, neganda eſt conſequentia, quia aliud eſt tribuere magis, vel minus eſſe quale, & aliud tribuere maiorem extenſionem, ſeu dilatationem.

Quare licet illud priùs arguat intenſionem, ac proinde magis & minus propriè, & in rigore ſumpta, hoc tamen poſteriùs cum præciſione iam dicta ſumptum, ſolùm denotat maius, &, vt ſic loquamur, paruius ſeu minus, ſeu minorem, vel maiorem dilatationem.

Quæ ſolutio deſumitur ex D. Th. 1. 2. q. 52. art. 2. ad primum, & 2. 2. q. 24. art. 5. ad primum, & ex Capreolo in ſecundo diſt. 18. q. 4. concl. 4. & in ſolutionibus argumentorum contra eam, & ex Thomiſtis.

Ad primum pro ſecunda ſententia patet ex dictis n. 29. & duobus ſequentibus.

Ad ſecundum verò neganda eſt minor, & ad probationem liquet etiam ex dictis quomodo ſcilicet hoc ipſo, quòd vnum corpus acquirat maiorem extenſionem localem, & actualem abſque additione partium quantitatis, debeat priùs eſſe, quantitatem diſponi per prædictam qualitatem, ſcilicet per raritatem, quàm quòd acquirat illam extenſionem localem.

DISPVTATIO VIII.

De Actione, & Reactione.

1. A Capite ſexto huius libri, vſque ad 10. excluſiuè agit Ariſtot. de Actione, & Reactione, quia acturus de mixtione, in qua actio & reactio corporum interuenit, oportebat de illis, necnon & de conditionibus ad vtramque deſideratis ſermonem inſtituere: vt autem ea, quæ ad hanc diſputationem pertinent, plenè traderentur, diſcutiendum erat, an idem poſſit agere in ſeipſum, & deinde vtrum agens poſſit agere in remotum, quin priùs agat in propinquum; ac proinde an inter agens & paſſum requiratur contactus, & in quo hic conſiſtat, ac tandem, vtrùm ſit adeò neceſſarius, vt repugnet ſaltim naturaliter dari actionem ſine illo.

Cæterùm, quia de his egimus in libris Phyſic. diſp. 18. per totam, ideo in præſenti quoad hæc, ab his ſuperſedendum eſt, ſicut etiam ab aliis quæſtionibus nouiter à quibuſdam iunioribus excitatis abſtinebimus, quia quidquid in eis fusè ab illis pertractatur, ſuccinctè, & non minus vtiliter in ſolutionibus argumentorum à nobis in quatuor quæſtionibus ſequentibus tangetur.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrùm agens poſſit agere in paſſum ſibi ſimile, tam in virtute agendi, quàm in intenſione eius.

1. IN titulo aliquid vt certum ſupponimus, & aliquid in dubium vocamus: ſupponimus enim non impediri actionem agentis in paſſum, quòd habeant inter ſe in qualitate, & virtute agenti ſimilitudinem, dummodo in gradu, ſeu intenſione ſint diſſimilia, vnde calidum vt ſex poteſt agere in calidum

vt

Digitized by Google

vt tria, quamuis vtraque in qualitate caloris conueniat: quia ſatis eſt, vt habeant diſſimilitudinem in gradu.

Quare difficultas quæſtionis ſolum procedit, quando ambo habent omnimodam ſimilitudinem, ſcilicet, tam in qualitate, quàm in gradu, an tunc hæc ſimilitudo impediat, ne vnum poſſit agere in aliud intendendo illud, vſque ad vlteriorem gradum.

§. I.

Rationes dubitandi.

3. Partem affirmantem ſuadere videntur ſequentes rationes. Prima eſt, quòd tunc agens faciliùs agit in paſſum, quando minus reſiſtentiæ in illo inuenit: ſed dum paſſum nullam habet diſſimilitudinem cum agente, nihil eſt in illo, quod ipſi reſiſtat: ergo tunc agens faciliùs in illud operabitur.

Maior ex ſe videtur patere: nam quo maior eſt reſiſtentia ex parte paſſi, eò eſt difficilius agenti operari in illud, ac proinde, quò minùs paſſum reſtiterit, eò faciliùs operabitur. Minor autem etiam conſtat: nam reſiſtentia fundatur in aliqua contrarietate; contrarietas autem importat diſſimilitudinem: ergo quæ ſunt omnino ſimilia, non erunt ad inuicem contraria, nec vnum alteri reſiſtet.

Confirmatur: nam duæ manus æquè calidæ coniunctæ ad inuicem ſe magis vel meliùs calefaciunt, quàm ſi vna eſſet frigidior, vt experientia conſtat; hoc autem non poteſt aliunde prouenire, niſi quia deeſt in vna maior frigiditas temperans calorem alterius.

Secunda, calor, v. g. vel frigidus alicuius corporis oppreſſa à contrariis circundantibus, ſolent ſe ipſa intendere: ergo multò meliùs poterunt in aliud paſſum ſimilis intenſionis agere, & illud intendere.

Conſequentia patet, quia nihil magis ſimile alicui, quàm idem ſibi ipſi: & ideo Verbum diuinum procedit perfectiſſimè ſimile Patre, quia procedit in eadem omnino numerica natura cum illo: ergo ſi hæc maxima ſimilitudo non impedit, quominùs idem agat, & intendat ſe ipſum, nec etiam impediet ſimilitudo quæ eſt inter duo calida vt ſex ad hoc, vt vnum operetur in aliud, & illud intendat.

4. Antecedens autem probatur: tum in calore ventriculi, qui hac ratione tempore hyemis intenſior, & robuſtior eſt, vt docet Hippocrates Aphoriſmo 15. & experientia ipſa teſtatur: tum etiam in aqua puteali, quæ tempore æſtiuo frigidior eſt. Quare cùm hæc maior intenſio non poſſit prouenire ab aëre propè illam exiſtente, quippe qui eſt agens calidum, & contrarium, ac proinde nequit oppoſitam qualitatem intendere, conſequens eſt, vt ab eadem frigiditate proueniat.

Nec refert, ſi dicas, maiorem illam intenſionem frigiditatis oriri per naturalem dimanationem à forma aquæ virtualiter illam continente. Nam contra hoc eſt, tum, quòd non apparet cur potiùs æſtiuali, quàm hyemali tempore talis frigiditas ab aqua dimanet, imò potiùs hoc, quàm illo, in quo calor viget, debet dimanationem frigiditatis ab aqua; tum etiam, quia non ſolùm tempore æſtiuo eſt frigidior, ſed etiam tempore hyemis aqua eſt calidior: calor autem ille, quippe extraneus, non poteſt per naturalem dimanationem ab aqua prouenire, nec apparet aliud agens, à quo intendatur, niſi ab eodem calore exiſtente in prædicta aqua.

§. II.

Vera, & communis ſententia.

5. Dicendum tamen eſt, ſimile non poſſe agere in paſſum omnino ſibi ſimile. ita Ariſt. in hoc lib. cap. 7. his verbis: *Contraria verò inter ſe viciſſim agunt, patiunturque: quare, & agens, & patiens partim eadem ſint, partim diuerſa, atque inter ſe diſſimilia neceſſe eſt.* Vbi etiam D.Tho. lect. 19. & alibi ſæpè, Albert. de Saxonia, Venet. & Aſtudillo. & alij ex diſcipulis D.Tho quos refert & ſequitur Bañez in præſenti cap. 6. qu. 2. concl. 6. Conimb. in cap. 9. q. 2. art. 3 qui pro ſe adducunt Galenum lib. 2. de ſimplic. medicament. facultate, c. 18. Suar. 1. tom. Met. diſp. 18 ſect. 9. n. 7. Rub. in præſenti cap. citato, quæſt. 5. referens Auicenam & Valleſium, & alij plures.

Probatur primò ratione quam innuunt Ariſt. in hoc lib. c. 9. & 3. Phyſ. & D.Tho. ibid. & 1. p. q. 2. art. 3. q. 15. art. 1 in corp. & ad primam, & de potentia q. 2. art. 2 & alibi ſæpe: nam ſi dentur duo calida & v. g. vt quinque, tunc vtrumque erit in actu reſpectu talis caloris, & intenſionis prædictæ, & non maioris, & in potentia reſpectu cuiuſuis maioris intenſionis, & non minoris: ergo nullum poterit agere, & producere in aliud, nec pari ab altero calorem magis intenſum, imò nec quemcumque alium calorem.

Patet conſequentia, nam agens agit quatenus eſt in actu, & patiens patitur, quatenus eſt in potentia: at nullum ex his calidis eſt in actu reſpectu maioris intenſionis, in potentia reſpectu minoris (vt ex ſe conſtat:) ergo nullum poterit producere in aliud intenſiorem calorem, aut illum, qui minus intenſior ſit, recipere.

6. Confirmatur ratione deſumpta ex eodem Ariſt. lib. de motib. animalium, & in hoc lib. c. 7. & ex Angel. Doct. ibidem. Nam actio fundatur in victoria agentis ſupra paſſum: nam agere in aliud, & illud ſibi ſubiicere, genus quoddam victoriæ eſt: ſed ſi vnum calidum non eſt intenſius, quàm aliud, non eſt cur vnum potiùs, quàm alterum vincat, nec cur vnum potiùs, quàm aliud alteri ſubdatur: quia exceſſus virtutis agendi, eſt ratio ſubdendi paſſum, ab illoque victoriam reportandi: ergo, &c.

Secundò probatur ratione, quam innuunt idem Philoſophus capit. citato text. 51. & S.Doct. ibidem, & alibi ſæpè, quæ poteſt ad hanc formam reduci: omne agens naturaliter intendit aſſimilare ſibi paſſum: ergo ſi præſupponitur illi omninò ſimile, nequibit agere in illud. Antecedens communiter recipitur à Philoſophis, & experientia ipſa compertum eſt, nam ideò calidum agit in frigidum, vt illud reddat calidum; & ſic de aliis Conſequentia verò probatur, nam habito fine, ceſſat actio, ſicut habito termino, ceſſat motus ad illum, & obtento in moralibus eodem fine ceſſant media in ordine ad ipſum.

7. Confirmatur ratione eiuſdem Ariſt. D. Thomæ ab inconuenientibus deſumpta, ſcilicet, quòd aliàs idem poſſet agere in ſe ipſum, nulluſque eſſet finis actionum, ſed poſt perfectam pugnam inter contraria, partaque victoria, & aſſimilato paſſo, tunc denuò inchoaretur actio Hæc autem falſa ſunt, vt conſtat: ergo, &c. Sequela quoad ſecundam partem ex ſe patet; quoad primam verò etiam conſtat, nam ſi ſimile agit in ſimile, vbi fuerit maior ſimilitudo, ibi erit potior ratio, ob quam vnum agat in aliud: ergo cum nihil ſit ſimilius alteri, quàm idem ſibi, poterit potiori ratione in ſeipſum, ac proinde vt rectè intulit D.Thom. ſeipſum corrumpet, nihilque incorruptibile, & immobile erit.

Digitized by Google

§. III.

Soluuntur rationes dubitandi.

8. AD primam dicendum eſt, veram eſſe maiorem, quando ſimul ex parte agentis datur virtus actiua formaliter, vel eminenter continens effectum producendum, quæ tamen non datur in calido, verbi gratia, vt ſex reſpectu intenſioris caloris, quæ ſolummodò poteſt in altero calido vt ſex introduci. Accedit, quòd vnum calidum vt ſex reſiſtit alteri calido eiuſdem intenſionis reſiſtentia negatiua, licet non actiua, quia eſt incapax, quandiu eſt ſub prædicta intenſione reſpiciendi ſimilem calorem, aut alium minoris intenſionis, & aliud calidum iam dictum, non poteſt niſi calorem vt ſex, vel minorem illo producere.

Ad confirmationem reſpondetur, calorem cordis eſſe rationem, ob quam manus illæ ad inuicem coniunctæ calefiant: nam calor earum ſolet ab aëre circumſtanti temperari, quare ſi coniungantur, meliùs recipient, meliuſque conſeruabunt maiorem calorem ab illo dimanantem.

9. Ad ſecundam, negandum eſt antecedens, & ad probationem patet ex his, quæ in 7. Phyſic. diſp. 28. numer. 17. diximus, ſcilicet omnia illa euenire, non propter maiorem intenſionem, quæ ibi denuo reperiatur, ſed per antiperiſtaſim, vt docet Ariſt. 1. Meteororum lect. 15. apud D. Thom. dicens: *Sed quoniam videmus, quòd fit antiperiſtaſis calido, & frigido inuicem, propter quod in æſtibus frigida inferiora terra, & calida in gelu.* Quæ verba exponit D. Thom. ſic: *Dicit ergo primò, quòd per experimentum videmus, quòd calidum & frigidum ſua contrarietate circunſtant ſe inuicem & aggregant; & hoc manifeſtum eſt in terra: nam in æſtu interiora terræ ſunt frigida propter hoc; quòd caliditas aëris frigiditatem terræ circunſtat: vnde congregatur interiùs; è conuerſo autem tempore frigoris, interiora terræ ſunt calida propter hoc, quòd frigus concludit interiùs calorem, qui erat in terra: & inde eſt; quòd aqua fontium in æſtate eſt frigida, & in hyeme calida.*

QVÆSTIO II.

An agens poſſit agere in paſſum omnino ſimile in virtute agendi, & intenſione eius, dummodo in raritate & denſitate diſſimilia ſint.

10. QVia diuerſitas agentis & paſſi in raritate & denſitate cauſat in eis aliquam diſſimilitudinem, ideo vt radicitus explicemus, quænam diſſimilitudo ſufficiat ad alterationem Phyſicam, de qua in hac quæſt. loquimur, & in præced. loquuti ſumus, inquirimus, an licèt ſit ſimilitudo in forma, & virtute agendi, ſufficiat diſſimilitudo in denſitate, ad hoc vt agens poſſit in paſſum ita ex vna parte ſimile, & ex alia diſſimile operari.

§. I.

Sententia affirmans.

MArſilius 1. de Generat. quæſt. 19. Niphus ibidem commen. 195. quæſt. Toletus quæſt. 3. & alij, exiſtimant multitudinem materiæ, & denſitatem in agente repertam, v. g. in calido, conducere ad hoc, vt producat calorem maioris intenſionis, quàm ſit ille, qui in eo reperitur, & ita calidum vt ſex, magis denſum, habere virtutem ad producendum in alio calido raro, & vt ſex, calorem vt ſeptem.

Probatur primò ex Ariſtot. 3. Phyſic. 5. text. 42. vbi inquit, quòd ſi vnum elementum eſſet infinitæ molis, conuerteret cætera alia elementa in ſe; at non propter maiorem intenſionem qualitatum actiuarum: quia Philoſophus tantùm tribuit maiorem illam efficacitatem infinito incremento molis, ac proinde multitudinis materiæ: ergo hæc valde confert ad intenſiorem actiuitatem ad prædictam conuerſionem neceſſariam: & conſequenter, etiam ſi agens & paſſum ſint æqualia in aliqua qualitate, v. g. calore, poterit calidum denſius habens maiorem multitudinem materiæ, & partium quantitatis, producere calorem aliquantulum intenſiorem in paſſo habente raritatem.

11. Secundò: nam calidum vt ſex denſius habet plus de materia, pluſque de calore: ergo habebit plus de actiuitate, quàm aliud calidum, vt ſex, quod ſit rarius, & conſequenter poterit in illo ratione maioris multitudinis formæ actiuæ, quam habet, producere maiorem aliquam intenſionem caloris. Hæc vltima conſequentia ſatis conſtat ex prima quia quod habet plus de actiuitate, poteſt intenſiorem effectum producere. Prima verò ex antecedenti patet: nam cùm actiuitas proueniat ex forma, & virtute actiua, oportet, quòd vbi eſt plus de forma, ſit etiam plus de virtute actiua. Antecedens autem videtur certum: nam, vt ex dictis diſputatione præcedenti num. 2. conſtat, denſum differt à raro in hoc, quòd habet plus de materia, pluſque de forma, quàm rarum.

12. Confirmatur: virtus vnita eſt fortior ſe ipſa diſperſa, vt communiter docent omnes Philoſophi; ſed calidum vt ſex, quod ſit denſum, habeat virtutem agendi magis vnitam, quam aliud calidum ſimilis intenſionis, quod ſit rarum: ergo habebit fortiorem, ac efficaciorem virtutem ad calefaciendum: ac proinde ſicut calidum, vt ſex & rarum poſſet intendi ab alio calido vt ſeptem, etiam raro, ita poterit intendi à calido vt ſex, & denſo. Patet hæc vltima conſequentia, quia defectus illius maioris intenſionis poteſt ratione multitudinis caloris in eo inuentæ ſuppleri.

Tertiò, hoc ipſum probatur aliquibus experientiis: nam radij ſolares per ſpeculum tranſeuntes ſolent generare ignem in corpore extra ſpeculum poſito; cùm tamen nec ignem, nec calorem ita intenſum, qualiter requiritur ad generationem eiuſdem ignis, non producerent, niſi ratione denſitatis ſpeculi, ac proinde denſitas illius valdè confert ad intenſiorem effectum producendum: & ſimiliter motus deorſum ingentis alicuius lapidis velocior eſt, quàm motus alicuius particulæ illius: cumque grauitas ſit eiuſdem intenſionis in toto, & in parte, ſit inde, vt illa maior velocitas motus ſolùm poſſit tribui maiori multitudini partium materiæ, necnon & grauitatis.

13. Quartò, quia ferrum, quantumuis calidum, non habet, dum manet ſub forma ferri, niſi calorem vt ſex, vel vt ſeptem, verbi gratia; non verò vt octo: quia tantus calor ſoli Igni conuenit; & tamen ſtupam calidam vt ſex, vel vt ſeptem, atque adeo omninò ei in calore, diſſimilem tamen in denſitate & raritate, ampliùs calefacit, quia pertingit vſque ad introducendam in ea formam ignis, & calorem vt octo, ergo, & cætera.

Confirmatur: nam ſi ob aliquam rationem deſideraretur hæc diſſimilitudo inter agens & paſſum, maximè vt agens ſuperaret in virtute agendi paſſum; at hæc ratio eſt nulla: ergo, &c. Minor probatur, quia cùm ſol directè illuminat aërem, ſolet intendi lumen eiuſdem aëris ex reflexione ſpeculi; cùm tamen lumen in ſpeculo non ſit intenſius, quàm in aëre

Digitized by Google

aëre ex actione ſolis, quippe cùm ſpeculum magis diſtet à ſole, quàm aër, vt ſupponimus.

§. I.

Deciditur quæſtio ex Ariſtot. & D. Thom. mente.

14. Dicendum tamen eſt, nullum agens poſſe agere in paſſum ſibi omninò ſimile in qualitate, & virtute agendi, necnon intenſione eius, quamuis ſint diſſimilia in raritate & denſitate. Aſſertionem hanc tuentur omnes Doctores pro noſtra ſententia quæſtione præcedenti adducti.

Ratio fundamentalis nulla eſt alia quàm ea, quæ eadem quæſt. Ariſtot. & D. Thom. deſumpta eſt, ad hanc tamen formam redacta: nam vnumquodque agit ſecundùm quod eſt in actu per ſuam formam, & virtutem agendi: ergo calidum, verbi gratia; vt ſex, quantumuis ſit denſius, non poterit producere in alio calido, vt ſex, rariori calorem magis intenſum.

Patet conſequentia, tum quia denſitas, aut raritas, non ſunt formæ actiuæ, vt communiter docent Philoſophi cum Ariſtot. & D. Thom. tum etiam, quia multitudo materiæ, & formæ, quæ connotatur in hoc, quòd ſubiectum ſit denſius, non auget virtutem agendi intenſiuè, ſed extenſiuè, quoniam non tribuit calido, quòd ſit magis calidum, ſed quòd habeat ſaltim ratione quantitatis plures partes caloris, quæ ſunt eiuſdem intenſionis: ergo calidum denſius, iam dictum, non poterit ratione prædictæ multitudinis producere maiorem effectum intenſiuè, ſed extenſiue.

15. Accedit, quòd calidum illud denſius non continet formaliter calorem vt ſeptem, ſed ſolùm vt ſex; neque etiam eminenter, quia per ſe, & ratione ſui eſt in potentia formali ad hoc, vt habeat calorem vt ſeptem: id autem, quod per ſe, & ratione ſui continet eminentiori modo effectum, non eſt in potentia formali per ſe, & ratione ſui ad illud recipiendum ſecundùm ſuum eſſe formale, vt in ſole reſpectu caloris, quem eminenter continet, cernere licet: ergo prædictum calidum nulla ratione poterit calorem vt ſeptem in calido vt ſex rariori producere, aliàs aliquid in genere cauſæ efficientis, & principalis produceret id, quod nec formaliter, nec eminenter continet, quod eſt ſatis abſurdum.

16. Confirmatur, quia multitudo formæ poteſt prodeſſe ad hoc, vt agens propter maiorem virtutem agendi extenſiuè, habeat maiorem efficacitatem ad ſe communicandum intra latitudinem propriæ intenſionis aliis ſubiectis capacibus, non verò vltra illam: nam ſicut intra, & non vltra eam habet plures partes, magis (vt ſic dicamus) vnitas, & virtus vnita eſt fortior ſe ipſa diſperſa: ita intra, & non vltra eandem habet maiorem efficacitatem, quæ, vt intuenti patebit, non poteſt eſſe alia præter eam, quam modò dicebamus. Et ſimiliter, denſitas tantùm conducit ad agendum, quatenùs forma actiua applicata ſubiecto denſo fortiùs, tenaciuſque illi ineſt: ergo calor, v. g. vt ſex, per hoc quòd ſit in ſubiecto denſiori, non habebit, quòd poſſit producere calorem excedentem ſuam intenſionem, ſed ſolùm quòd meliùs, fortiùs, ac citiùs poſſit intra propriam intenſionem ſe communicare aliis paſſis prædicta intenſione carentibus.

Confirmatur ſecundò: quia aliàs ſi darentur duo corpora calida, vt quatuor, quorum vnum eſſet denſum, & aliud rarum, poſſent ſe vſque ad calorem vt ſeptem intendere hoc autem eſt conſtat euidentem experientiam, vt conſtat: ergo, & cæt. Sequela patet: nam ſi multitudo materiæ, & formæ, aut denſitas, quæ eſt in ferro, v. g. conduceret ad hoc, vt poſſit vltra propriam intenſionem agere, nihil obeſſet quominus ab illo aliud corpus rarum, & calidum vt quatuor, vſque ad quintum gradum calefieret, & rurſus corpus hoc ita calefactum poſſet calorem ferri intendere, cùm habeat maiorem calorem, quàm illud, & deinde ferrum magis calidum, poſſet iterum calorem intenſiorem in corpore raro producere, & è conuerſo corpus iſtud iterum intendere calorem ferri, & ſic deinceps vſque dum vtrumque ad prædictam intenſionem perueniret.

§. II.

Diluuntur argumenta primæ ſententiæ.

Ad primum admittendum eſt teſtimonium Ariſt. ex eo tamen nihil contra nos: nam ſi ſemel non repugnaret moles infinita, nec etiam intenſio infinita implicaret, & ita igne illo infinitè magno in vtroque creſcente omnia elementa in ſe conuerteret.

17. Ad ſecundum patet ex dictis concedendum eſſe antecedens, & primam conſequentiam, & negandam ſecundam: & ad probationem dicendum eſt, quòd plus de actiuitate, id eſt maior multitudo formæ actiuæ, non tribuit vim ad intenſiorem effectum producendum, ſed ſolùm ad extenſiorem, & etiam ad hoc quòd intra latitudinem intenſionis quæ eſt in tali virtute, poſſit fortiùs citiùſque operari, & contrariis obſiſtentibus plus reſiſtere, quia maior intenſio effectus prouenit ab hoc, quòd in agente ſit magis de virtute, non verò, plus quandoquidem, ly, magis intenſionem, ly verò plus, multitudinem, & extenſionem formæ denotat: ex quo etiam, & ex dictis in prima confirmatione pro aſſertione ad confirmationem patet.

Ad tertium reſpondetur, radios ſolares ex ſe habere ſufficientem virtutem ad producendum ignem, vnde multiplicatis, & magis vnitis in ſpeculo, ibíque meliùs receptis, poſſe intra latitudinem propriæ virtutis calorem ſufficientem ad ignem, quantum eſt ex ſe, producere: quia multitudo formæ, & denſitas ſubiecti, modo iam explicato, ad hoc conducit. Ad ſecundam experientiam patet ex dictis, quomodo multitudo formæ conducat ad hoc, vt citiùs, & velociùs producatur effectus.

18. Ad quartum conſtat ex his, quæ 2. Phyſic. diſput. 10. num. 17. latiùs diximus, ſcilicet in ferro eſſe aliquas partes ignitas, & ideo ratione illarum poſſe generare ignem, quibus etiam addi poteſt alia ſolutio, quæ loco citato à nobis adducta eſt.

Ad confirmationem reſpondent Conimbricenſ. in præſenti cap. 9. quæſt. 1. art. 1. non eſſe inconueniens ſimile agere in ſimile per actionem reflexam, quamuis per actionem directam id fieri nequeat: & ideo quando agens eſt capax maioris intenſionis, poſſe intendi à ſe ipſo: addit verò Rubio tractatu de Actione & Reactione quæſt. 8. id eſſe verum non reſpectu agentis principalis, ſed reſpectu medij priùs, v. g. illuminati: vnde ſole illuminante aërem medium, & ſpeculum, poterit ex reflexione ſpeculi lumen medij intendi, quia tunc quaſi geminatur virtus agentis, & ita debet maior intenſio luminis inde procedere.

Cæterùm, vtraque ſolutio inſufficiens eſt, quandoquidem lumen, quod eſt in ſpeculo, in caſu dato eſt minoris intenſionis, ac lumen, quod eſt in medio; quia vt in hac confirmatione dicebamus, ſpeculum ponitur magis diſtans à ſole, quàm aër intermedius: ergo nequit producere lumen intenſius in ipſo

Digitized by Google

medio. Patet conſequentia, quia nihil poteſt agere, vltra ſuam virtutem, & formam, vt oſtenſum eſt nec illa geminatio virtutis videtur eſſe rem, quia virtus illa ſic geminata non eſt maior intenſiuè, ſed extenſiuè: & ita non poteſt ei correſpondere effectus, & qui intenſiuè ſit maior, ſicut ſi coniungantur duo calida, ita vt quodlibet ſit vt quatuor, vel aliud vt quinque, & aliud vt tria, non ideo poterunt producere calorem vt ſeptem.

19. Reſpondetur ergo, concedendo maiorem, & negando minorem: & ad probationem patet ex his, quæ 2. Phyſ. diſp. 15. n. & 43. diximus, nimirum lumen illud medij non intendi, ſed ſolum extendi ex reflexione ſpeculi; nam ſicut applicatis hinc & illinc duobus luminoſis æqualibus, tunc vnum eorum non intendit, ſed extendit lumen medij, eo modo quem ibi explicuimus: ita ex reflexione lucis ab ſpeculo non intenditur, ſed extenditur prædictum lumen, ex eo quòd opaca corpuſcula, quæ in medio aëris reſident, & illum impurum reddunt, non illuminantur ex omni parte per actionem directam, quia opacitas illorum id impedit; ſecùs verò poſt illam reflexionem, quia tunc ex omni parte, & verſus omnem partem illuminantur, & ideo ante reflexionem tam ipſa, quàm medium, non ita apparent ad ſenſum illuminata ſicut poſtea; cùm tamen re vera non ſit ibi maius lumen intenſiuè, ſed extenſiuè vt ex his, quæ pro aſſertione diximus, ſatis patet.

QVÆSTIO III.

Vtrùm ad hoc vt agens agat, debeat eſſe maior actiuitas illius, quàm reſiſtentia paſſi.

20. Alij aliis verbis quæſtionem hanc diſcutiunt, ſcilicet, an actio ſemper fiat à proportione maioris inæqualitatis, an verò ſufficiat, quòd fiat à proportione minoris: ſed vterque modus inquirendi in idem concidit: nam fieri actionem à proportione maioris inæqualitatis, nihil eſt aliud, quàm quòd virtus agentis, & reſiſtentia paſſi ſint inæquales, ita vt illa ſit maior, hæc verò minor: ſicut è contra actionem fieri ſecundum proportionem minoris inæqualitatis, nihil aliud importat, præterquam quòd virtus agentis, & reſiſtentia paſſi, habeant etiam inæqualitatem, ita vt illa ſit minor, hæc verò maior.

§. I.

Refertur prior opinio.

Partem negantem tuentur Burleus 3 Phyſ. ad text. 16. quem refert, & ſequitur Tolet. 1. de Generat. q. 13. poſt. ſecundam concluſionem, & q. 15. ad primum, & Valleſius controu. 44. ad Tyrones.

Probatur primò: nam agens, verbi gratia, ignis, ita poteſt agere in paſſum, ſcilicet aquam, vt ſimul hæc agat in illum; ſed non poſſet dari hæc actio ignis in aquam, & ſimul reactio aquæ in ignem, ſi ad actionem requireretur, quod ſit maior virtus agentis quàm reſiſtentia paſſi: ergo, &c. Minor probatur: nam hoc ipſo quòd ignis ſit maioris actiuitatis, vt reuera eſt, non poteſt non eſſe maioris reſiſtentiæ: quippè cum reſiſtat agendo, & debilitando vires contrarij: ergo, nequibit aqua, quæ eſt minoris actiuitatis, quàm prædicta reſiſtentia ignis, in illum reagere, ſi ad hanc reactionem deſideratur quòd ſit maior actiuitas agentis, quàm reſiſtentia paſſi.

21. Secundò, quia parua gutta aquæ cadens ſuper lapidem excauat illum, etiam ſi in ſe ſit ſatis durus, & ſimiliter formica multoties mota ſuper eundem lapſdem aliquid, vel exiguum extrahet tandem ab illo, vt ex ſe conſtat: at certum eſt, reſiſtentiam lapidis longè maiorem eſſe actiuitate guttulæ, aut formicæ: ergo ad hoc vt agens agat, non deſideratur exceſſus virtutis ſuprà reſiſtentiam paſſi.

Tertiò, quia aliàs aqua numquam poſſet deſtruere terram; hoc autem eſt apertè falſum, vt ex ſe conſtat: ergo, & cætera Probatur ſequela: nam minor eſt actiuitas aquæ quàm reſiſtentia terræ, ex eo quòd ſiccitas, per quam præcipuè terra reſiſtit, obtinet inter qualitates reſiſtiuas primum locum: frigiditas verò inter actiuas non niſi ſecundum, quia calor eſt magis actiuus quàm ipſa: ergo, &c.

§. II.

Animaduerſio ad quæſtionis deciſionem neceſſaria.

22. Pro huius quæſtionis deciſione notandum eſt, duplicem eſſe, quoad præſens attinet, reſiſtentiam, aliam actiuam, aliam verò paſſiuam: illa prior conſiſtit in actione, qua vnum agens contrarium agit in aliud debilitando illius vires, & hoc modo ignis reſiſtit aquæ agendo in illam, & diminuendo eius frigiditatem. Hæc verò poſterior ſita eſt in hoc, quòd paſſum ratione diſpoſitionis aliquo modo contrariæ, ſeu ineptæ effectui producendo, ita elongetur, & impediatur à receptione illius, vt difficulter illum recipiat, atque adeo ab agente valde tenui, & prædictam difficultatem vincere non potenti, pati non poſſi: quo pacto ingens lapis reſiſtit conanti illum mouere, quia non niſi difficulter à ſuo loco poteſt extrahi, & per conſequens, non niſi ab agente difficultatem illam ſuperare valenti: ideo autem reſiſtentia hæc vocatur paſſiua, quia poſita eſt in difficili quadam capacitate ad formam recipiendam, quamuis etiam ſoleat reſiſtentia formalis nuncupari, ex eo quòd paſſum ratione alicuius formæ, ſeu diſpoſitionis, quam habet, non verò media aliqua actione elongatur modo iam dicto à receptione effectus, vel formæ aliquo modo contrariæ formæ præexiſtenti.

23. Vtramque autem reſiſtentiam tetigit D. Thom. tum in 4. ſent diſt. 5. qu. 1. art. 3. quæſtiuncula 3. ad. 4. vbi inquit, *Contrarium, ex quo fit generatio, non impedit actionem agentis, niſi dupliciter: vno modo, debilitando virtutem agentis; quod etiam non eſt vniuerſaliter verum; ſed in his tantum, in quibus eſt mutua actio, & paſſio: alio modo per ſe loquendo elongando potentiam paſſiuam patientis per indiſpoſitionem à receptione effectus agentis.* Tum etiam in eodem 4. ſent diſt. 11. qu. 1. art. 3. q. 3. ad 2. his verbis. *Dicendum, quòd poteſt eſſe reſiſtentia dupliciter, vno modo ex parte agentis, quando ſcilicet ex contrario agente virtus ipſius debilitatur: alio modo ex parte ipſius effectus, quando ex contraria diſpoſitione impeditur effectus.* Cùmque hæc elongatio potentiæ paſſiuæ, ſeu indiſpoſitionis illius, non reddat ſubiectum abſolutè incapax effectus producendi, ſed ſolùm reddat difficilem receptionem illius, vt in exemplo poſito conſtat: inde eſt, vt hæc poſterior reſiſtentia conſiſtat in difficili capacitate, iam dicta, ſicut etiam illa prior ſita eſt propter rationem, quam S. Doctor innuit in actione, quam iam explicuimus.

§ III.

§. III.

Difficultatis nodus ex Diuo Thoma diſſoluitur.

24. His ergo ſuppoſitis, dicendum eſt primò, ſi loquamur de reſiſtentia paſſiua, vel formali, oportet, ad hoc, vt agens agat, quòd ſit maior virtus illius, quàm reſiſtentia paſſi. Hanc tuentur communiter omnes Philoſophi, exceptis paucis illis quos pro prima opinione retulimus.

Probatur ratione, quam innuit D. Thom. loco citato ex 4. ſent. diſt. 11. quæ poteſt ad hanc formam reduci, ſicut omnimoda ſubtractio potentiæ paſſiuæ elongat totaliter ab effectu agentis percipiendo, ita indiſpoſitio ex parte potentiæ paſſiuæ aliquo modo, & iuxta maioritatem, vel minoritatem ipſius ab illo percipiendo prædictam potentiam elongat: ſed ad hoc vt agens agat, non obſtante totali illa elongatione, requiritur maior virtus, & influxus ex parte agentis, quàm ſit prædicta elongatio totalis: ergo etiam ad hoc, vt agens eliciat ſuam actionem, quando adeſt elongatio aliqualis iam dicta ex parte potentiæ paſſiuæ impediens illam, deſiderabitur maior virtus ex parte eiuſdem agentis, quàm ſit hæc elongatio, ac proinde cùm reſiſtentia paſſiua, ſeu formalis ſit idem quod hæc poſterior elongatio, non poterit non peti ad agendum maior actiuitas in agente, quam ſit reſiſtentia paſſiua, ſeu formalis in paſſo.

25. Vtraque conſequentia ex duabus præmiſſis apertè ſequitur: minor verò, probatur, quia ad hoc, vt agens agat non obſtante totali illa elongatione, requiritur in agente, non qualiſcumque virtus, ſed omnipotens, & infinita per eſſentiam, quæ ſit tota potentia excogitabilis. Conſtat autem hanc potentiam eſſe maiorem in ratione potentiæ, quàm prædictam elongationem. Maior verò etiam conſtat, quia ſicut elongatio per ſubtractionem potentiæ paſſiuæ elongat totaliter ab effectu percipiendo: quia totaliter prædictam potentiam tollit, & ideo quandiu non manet potentia paſſiua, continet in potentia effectum, tunc inuenitur ſumma elongatio ab effectu agentis percipiendo, ita indiſpoſitio ex parte potentiæ paſſiuæ aliquo modo elongat ab illo percipiendo, quia tollit aliquo modo prædictam potentiam, quatenus reddit illam indiſpoſitam, & aliquo modo ineptam ad talem effectum: & ideò iuxta maioritatem, vel minoritatem eiuſdem diſpoſitionis magis vel minus elongabit.

Secundò, probatur ratione, quam inſinuat S. Doctor: nam hoc ipſo, quòd paſſum reſiſtat agenti ratione diſpoſitionis aliquo modo contrariæ, quam habet, & nihilominùs agens agat in illud, non poteſt non introduci effectus contra impetum (vt ſic loquamur) & reſiſtentiam paſſiuam, & formalem eiuſdem paſſi renuentis ratione prædictæ diſpoſitionis recipere talem effectum: ergo eo ipſo erit maior actiuitas, & influxus, quàm reſiſtentia paſſi. Antecedens ſatis conſtat, imò etiam conſequentia: nam repugnat quod paſſo conante (vt ſic loquamur) ſeu renuente ad oppoſitum, imprimatur ab agente aliquid, quin ſit maior influxus agentis, quàm ille quaſi conatus, & reſiſtentia paſſi: ſicut repugnat ingentem lapidem exiſtentem in ſuo loco, & reſiſtentem, ne inde extrahatur, poſſe à tali loco remoueri, quin ſit maior actiuitas, & influxus extrahentis, quàm grauitas, & reſiſtentia lapidis.

26. Confirmatur, tum, quia hoc ipſo quòd paſſum patiatur, non obſtante reſiſtentia, qua reſiſtit agenti, ſubditur virtuti actiuæ, & influxui illius; ergo cùm hæc ſubiectio inferioritatem dicat, fiet inde, vt eius reſiſtentia ſit inferior ad prædictam virtutem, & influxum, & conſequenter maior, & ſuperior erit virtus agentis, quàm reſiſtentia eiuſdem paſſi: tum etiam, quia aliàs non eſſet ratio, ob quam non poſſet quæuis virtus actiua mouere quemcumque lapidem quantumuis ingentem: quia ſi non requiratur exceſſus virtutis ſupra reſiſtentiam lapidis, non apparet, cur per quamcumque virtutem non poſſit moueri.

Dicendum eſt ſecundò, ſi loquamur de reſiſtentia actiua, tunc benè poteſt vnum agens agere in aliud, vt eſt paſſum reſpectu illius, quamuis reſiſtentia vnius ſit maior, quàm virtus actiua, & influxus alterius. Aſſertionem hanc communiter tuentur omnes Philoſophi, & ideo ſuperuacaneum eſt ſingulos recenſere. Explicatur autem, & probatur primò ratione, quam innuunt Ariſtot. & D. Thom. locis quæſt. ſequenti pro aſſertione adducendis: nam ignis, verbi gratia, calidus vt octo, & aqua frigida, vt ſeptem, agunt, & reagunt ad inuicem: ergo aqua introducit in igne aliquem gradum frigiditatis, non obſtante quod ſit maior reſiſtentia actiua ignis, ſcilicet calefactio, quàm virtus, & influxus aquæ, quandoquidem ignis, vt ſupponimus, influit per calorem vt octo, & aqua per frigiditatem vt ſeptem: ergo ad hoc, vt agens aliquod agat in aliud, & habeat rationem paſſi reſpectu illius, non obeſt ſi cætera alia requiſita dentur, quòd ſit maior reſiſtentia actiua vnius, quàm virtus, & influxus alterius.

27. Secundò probatur, & explicatur magis: nam quando duo agentia, ſcilicet ignis, & aqua ſunt inter ſe contraria, & ad inuicem reſiſtunt reſiſtentia actiua, tunc aqua, verbi gratia, non agit in ignem, quatenus ignis eſt agens, ſed quatenus eſt paſſum; ſed quod ignis, actiuè reſiſtat aquæ fortiùs calefaciendo illam, non tollit quòd poſſit eſſe abſolutè paſſum reſpectu eiuſdem aquæ habentis minorem frigiditatem, ſed ſolùm quod recipiat ab illa tantum frigiditatis, quantum ipſe introducit caloris in eadem aqua: ergo nec tollet quòd aqua ſit abſolutè agens reſpectu illius. Maior ex ſe conſtat: nam ſicut vnum agens non recipit effectum agentis contrarij, niſi quatenus eſt paſſum reſpectu illius, ita agens contrarium non agit in ipſum, niſi quatenus habet rationem paſſi reſpectu eiuſdem. Minor verò etiam liquet: nam quòd ignis reſiſtat aquæ calefaciendo illam, non tollit ab eo, quòd ſit capax alicuius frigiditatis exiguæ, vt ex ſe conſtat, & infrà dicemus, nec ab aqua propriam virtutem actiuam, ſcilicet frigiditatem, ſed ſolùm eam minuit: ergo prædicta reſiſtentia non tollet ab igne, quòd ſit abſolutè paſſum reſpectu aquæ recipiendo ab illa aliquid frigiditatis, ſed ſolùm quòd recipiat tantum frigiditatis, quantum caloris ipſe in aquam introducit.

28. Confirmatur ratione deſumpta ex D. Thom. locis citatis, ex quarto Sentent. nam ad hoc, vt agens agat, per accidens eſt quòd habeat paſſum reagens in illud per reſiſtentiam actiuam; per ſe autem, quòd eius actiuitas ſit maior reſiſtentia paſſiua eiuſdem paſſi; ſed hoc poteſt inueniri, quamuis paſſum reſiſtat per reſiſtentiam actiuam fortiorem: ergo poterit tunc dari actio in illud. Maior quoad primam partem patet, quia cælum agit in hæc inferiora: abſque eo quod ipſa reagant in illud. Quoad ſecundam verò partem conſtat ex dictis pro prima aſſertione.

Minor autem probatur, & explicatur: nam ſi de gradibus, ſeu quaſi gradibus intenſionis, verbi gratia, de calore vt octo, non materialiter, ſed formaliter loquamur, ſcilicet ſecundùm id, quod expreſsè, & formaliter addit, ſupra alios gradus: tunc ignis, verbi gratia, reagens, & reſiſtens per reſiſtentiam actiuam for-

tiorem non reſiſtet reſiſtentia paſſiua expulſioni caloris, vt octo, quatenus virtualiter continet cæteros gradus in eo eminenter exiſtentes, ſed ſolùm ſecundùm octauum, & eſſe formale illius, quod de materiali continet prædictam latitudinem virtualem, quandoquidem ſolùm ſecundùm iſtum ſic conſideratum eſt incompoſſibilis cum vnico gradu frigiditatis, qui ab aqua intenſa, v. g. vt ſex, in illud introducitur: & ideò poteſt manere vnicus ille gradus frigiditatis cum calore vt ſeptem, & cæteri gradus caloris virtualiter in eo contenti. Conſtat autem, maiorem eſſe actiuitatem frigiditatis vt ſex, quàm reſiſtentia paſſiua caloris vt octo ſub hac præciſione conſiderati.

29. Poteſtque hoc explicari exemplo eorumdem graduum in opinione eorum, qui dicunt intenſionem fieri per additionem graduum ad gradus inter ſe diſſimilarium, non verò per radicationem maiorem æquiualentem prædictis gradibus diſſimilaribus: nam iuxta hunc dicendi modum calor vt octo non coaleſcit ex octo gradibus, quorum quilibet ſit vt vnum, & eiuſdem rationis cum alio: nam ex iſtis, quantumuis multiplicatis non coaleſceret intenſio vt octo, ſed ſolùm ex octo gradibus, quorum quilibet ſit diuerſæ rationis ab alio, & ita frigiditati vt vnum non opponeretur, aut reſiſteret in igne calor ſecundùm primum gradum, ſed ſecundùm vltimum ſpecie ab illo diſtinctum & ideò his ſolus expelleretur per introductionem frigiditatis vt vnum: quare cùm maior radicatio æquiualeat prædictis gradibus, fit inde, vt de ea eodem proportionali modo philoſophandum ſit.

§. III.

Solutio argumentorum primæ ſententiæ.

30. AD primum patet ex dictis pro ſecunda aſſertione. Non enim requiritur ad hoc, vt agens agat, quòd eius virtus, & actiuitas ſit maior reſiſtentia actiua eius quod eſt paſſum, ſed ſufficit eſſe maiorem reſiſtentiam paſſiuam illius, quia agens vt agat, ſolùm reſpicit paſſum, vt paſſum eſt.

Ad ſecundum dicendum eſt, quamuis guttulam aliquantulum diſponere pro excauatione lapidis, humectando, & mollificando illum; reſpectu autem huius mollificationis, & humectationis maior eſt actiuitas guttulæ, quàm reſiſtentia paſſiua lapidis, qui non reſiſtit reſiſtentia paſſiua huic humectationi ratione omnium graduum ſiccitatis, quos habet, ſed ſolùm ratione illius gradus, qui expellitur, quique minor eſt humiditate guttulæ; poſtquam autem lapis per humiditatem productam à prædictis guttulis eſt diſpoſitus, & mollificatus, tunc per aliam guttulam excauatur, & hæc excauatio lapidis ita mollificati non excedit vim actiuam. Per quod etiam patet ad illud de formica: nam ſæpiùs, ac ſæpiùs ſuper prædictum lapidem ſemouendo quaſi concutit ſua vi, & pondere, licèt paruo, illum, & aliquo modo debilitat ipſum, donec aliquid ab eo auferat, numquam tamen debilitatio, aut extractio alicuius particulæ debilitatæ ſuperat vim actiuam formicæ.

31. Ad vltimum reſpondent aliqui quos ſuppreſſo nomine refert Rubio in præſenti numer. 58. reſiſtentiam paſſiuam elementorum eſſe æqualem, quamuis reſiſtentia actiua ſit inæqualis, vt dictum eſt, & rationem reddunt, quia qualitates elementales reſiſtunt paſſiuè, quatenùs ſubiectum informant: hæc autem informatio æqualis eſt in omnibus.

Sed hæc ſolutio non poteſt admitti, tum quia eſt contra Ariſtotelem 4. Meteororum, & 2. de Generat. cap. 2. vbi appellat calorem, & frigus qualitates actiuas: humilitatem verò, & ſiccitatem, paſſiuas; non quia hæ poſteriores non ſint actiuæ, ſed quia plus habent de reſiſtentia paſſiua, & difficultate patiendi, quàm calor, & frigus. Tùm etiam, quia ſicut reſiſtere agendo, eſt perfectior modus reſiſtendi, & ideò qualitates perfectiores vt calor, & frigus, habent magis de hac reſiſtentia: ita reſiſtere nihil agendo; ſed quaſi paſſiuè ſe habendo & adhærendo ipſi ſubiecto, eſt modus reſiſtendi imperfectus; atque adeo hæc reſiſtentia debet eſſe maior in qualitate imperfectiori: nec contra hæc obeſt ratio pro hac ſolutione adducta, quia ex his qualitatibus quædam tenaciùs, & fortiùs inhærent, quàm aliæ, ſiue in elementis, ſiue in mixtis, ex eo quòd ſunt in materia denſiori, vel ex aliis capitibus.

Quare aliter ad argumentum reſpondetur negando ſequelam: & ad probationem concedendum eſt antecedens, ſi cætera ſint paria: nam ſicut calor eſt magis actiuus, quàm frigus, & frigus quàm humiditas, & hæc quàm ſiccitas, ita ordine inuerſo, ſiccitas eſt magis reſtitiua quàm humiditas, & hæc magis quàm frigiditas, & tandem frigiditas magis reſiſtit quàm calor.

32. Quare, cùm frigiditas non obtineat primum locum inter primas qualitates, quatenus actiuæ ſunt; & ſiccitas illum habeat inter eaſdem qualitates, vt per reſiſtentiam paſſiuam reſtitiuæ ſunt: fit inde, vt ſi cætera ſint paria, ſit maior reſiſtentia paſſiua ſiccitatis, quàm actiua frigiditatis: hinc tamen non ſequitur, quòd numquam aqua deſtruet terram, quia poſſunt cætera eſſe imparia, & aqua in intenſione, & multitudine materiæ vincere terram, & ideò poteſt hæc ab illa, dum inter ſe rixantur, deſtrui.

QVÆSTIO IV.

Vtrùm omne agens in agendo repatiatur.

33. SEnſus Tituli eſt, an dum agens agit per actionem phyſicam, & corruptiuam, tunc paſſum agat etiam in agens, ac proinde mutuum ordinem agentis & paſſi inter ſe habeant: non loquimur autem de agentibus quibuſcunque, ſed de illis, quæ communicant in eadem materia ad inuicem tranſmutabili, ac proinde de his, quæ ſunt inter ſe contraria: nam inter agentia, quæ in materia non communicant, certum eſt, non debere eſſe mutuam actionem, vt fatetur Ariſt. in hoc libro cap. 7. text. 54. & D. Tho. ibid. lect. 20. & in cœlis, ac Angelis agentibus in hæc inferiora conſtat; nec etiam loquimur de eis, dum vnum eſt intra ſphæram actiuitatis alterius, ſecus verò aliud, ex eo quòd vnum habet maiorem ſphæram, quàm alterum: nam tunc ex ſe patet, ipſa non poſſe mutuò inter ſe agere, ſed tantùm ſit ſermo de prædictis agentibus habentibus oppoſitas conditiones.

§. I.

Proponitur ſententia negatiua.

34. PArtem negantem tuentur Maior in 1. diſtin. 17. & alij ex Nominalibus relati à Rubio tractatu de Actione & reactione num. 143. Probatur primò ex Ariſtot. 2. de partibus animalium cap. 2. vbi ait, quod ignis non poteſt eſſe frigidus: ergo quando calefacit aquam non repatietur ab ea.

Secundò: quia vel agens, & patiens habent æqualem virtutem, vel inæqualem: ſi æqualem, neutrum aget in alterum, quia, vt communiter docent Philoſophi, à proportione æqualitatis non fit actio: ſi

Digitized by Google

ſi inæqualem, tunc quod eſt maioris virtutis, aget in alterum, non verò repatietur ab illo: nam à proportione minoris inæqualitatis non datur actio, & conſequenter nunquam dabitur actio & repaſſio inter illa.

Tertiò: quia ſequeretur frigidum vt ſex v. g. non poſſe producere aliud frigidum eiuſdem intenſionis; hoc autem eſt abſurdum: ergo,&c.Probatur ſequela, quia ſi frigidum vt ſex, dum agit, repatitur, non poterit non remitti eius frigiditas vſque dum perueniat ad frigiditatem, v. g. vt quinque; ſed frigidum vt quinque nequit attingere frigidum vt ſex, vt patet: ergo, & cætera.

Quartò: nam alioqui idem ſubiectum ſimul moueretur motibus contrariis, hoc autem eſt impoſſibile, & contra Ariſt.5.Phyſ.vt ibid.diſp.24.n.8.diximus:ergo,&c.Patet ſequela,quia ſi dum ignis agit in aquam medio aëre,tunc aqua etiam agens in ignem, non poterit non agere in illum medio eodem aëre,atque adeo aër ille ſimul calefieret ab igne, & infrigidaretur ab aqua; quod eſt moueri ſimul motibus contrariis.

§. II.

Præfertur ſententia Ariſtot. & Ang. Doctoris affirmans.

35. DIcendum tamen eſt, agens, de quo in præſenti loquimur, illud ſcilicet, quod communicat in materia tranſmutabili cum paſſo, repati ab illo: ita Ariſtot.in hoc lib.cap.7.his verbis: *Quæcumque igitur actiua in materia formam non habent, ea pati nequeunt, quæcumque habent, queunt: nos enim ſimiliter prope dixerim omnes oppoſitorum vtriuſuis eandem eſſe materiam?* Quæ verba ſic explicat Diuus Thomas ibidem lect. 20. his verbis: *Aſſignat cauſam, quare quoddam agens eſt, quod agendo patitur, quoddam autem non: nam quædam non habent eandem materiam, & talia agentia faciunt vel agunt ipſis non patientibus ab his,quæ agunt: quæcumque igitur agentia non habent eandem formam in materia, quæ ſit eiuſdem rationis cum poſſibilibus. Hæc cùm ſint de numero agentium, ſiue paſſiuorum ſunt impaſſibilia: quæcumque autem habent formam in materia eiuſdem rationis, agendo patiuntur.*

Idem etiam docet Philoſophus 3. Phyſ. cap. 2. text. 8. & 16. & in hoc lib. cap. 10. & lib. 2. cap. 4. & vberiùs 4. de generatione animalium cap. 3. vbi ita ait: *Omne agens patitur etiam à patiente, vt quod ſecat hebetatur ab eo, quod ſecatur: quod caleſcit refrigeratur.* D. Thom. in 4. diſt. 11.qu. 1. art. 3. quæſtiuncula 3. necnon communis ſchola Medicorum, vt videre eſt apud Galenum 3. Symptomatum c. 2. & 3. de temperamentis cap. 3. Themiſtius 3. Phyſicorum commento 8. Hæruæus de vnitate formarum q. 15. Toletus,Bañez,Conimb. Rubio, & Zenardus in præſenti, Suarez tom. 1. Metaph.diſp. 18. ſect. 9. n. 37. & alij quàm plures. 36. Ratio prior & fundamentalis iam ſupra numero 5. tacta eſt, deſumiturque ex Ariſt. 3. Phyſ. textu. 8. & in hoc lib. text. 77. & ex D. Tho in eiſdem locis: quia vnumquodque agit in quantum eſt in actu; patitur verò, in quantum eſt in potentia: ſed ignis, v. g. agens in aquam,eſt ſimul in actu quantum ad calorem, in potentia quantum ad frigiditatem, aquam verò è contra: ergo ignis poteſt ſimul agere in aquam, & pati ab illa.

Confirmatur manifeſtis experientiis: nam ferrum ignitum in aqua ſubmerſum calefacit illam, & frigeſcit ab ea, glacies poſita in manu liqueſit à manu, & infrigidat ipſam: gutta aquæ ſupra prunam cadens, extinguit aliquam eius partem, & ab ipſa pruna in vaporem vertitur, & ſic de aliis.

37. Secunda verò ratio deſumitur etiam ex Ariſt. in hoc lib.cap.9.& Ang.Doct.ibid.nam ſi inter agentia contraria non eſſet mutua actio, eſſet impoſſibilis mixtio,hoc autem eſt aperè falſum,vt ex ſe conſtat:ergo,&c.Probatur ſequela:nam cùm mixtio fiat ex multis agentibus alteratis,& ad concordiam redactis,non poſſet fieri prædicta omnium illorum alteratio, niſi miſcibilia ad inuicem agerent, & paterentur.

§. III.

Fit obuiam fundamentis primæ ſententiæ.

AD primum reſpondetur, Ariſt.ſolùm velle,ignem non poſſe frigefieri, quin ſemper habeat plures gradus caloris, quàm frigiditatis, & ita numquam ſimpliciter denominabitur frigidus, quia denominatio à qualitate excedente deſumitur.

Ad ſecundum patet ex dictis quæſtione præcedenti num. 27. & deinceps, quibus etiam addi poteſt, quòd quando vnum contrarium ſuperat aliud ſecundùm vnam qualitatem, tunc ſuperatur ab illo ſecundùm alteram, & ita ſemper actio fit à proportione maioris inæqualitatis; etenim quando calidum vt ſex applicatur frigido vt quatuor, calidum excedit frigidum in calore, quia habet ſex gradus illius: at verò frigidum tantùm habet quatuor alios gradus caloris, & ita poteſt optimè calidum agere in frigidum: ſimiliter, frigidum vt quatuor, excedit calidum vt ſex in frigiditate, quia calidum vt ſex, tantùm habet duos gradus frigiditatis, cuius tamen frigidum habet quatuor, & ita frigidum poteſt agere in calidum: & idem contingit (proportione ſeruata) quoties agens & patiens fuerint inæqualis virtutis, vt conſideranti patebit.

38. Ad tertium, neganda eſt ſequela, & ad probationem dicendum eſt, conuincere intentum in agentibus, qui producunt effectus media qualitate ſibi non connaturali, & ab eorum eſſentia non dimanante, vt contingit in aqua calida, non tamen in agentibus operantibus per qualitatem ſibi connaturalem, & ab illorum eſſentia dimanantem, eiſdemque in inſtanti generationis debitam, vt cùm aqua per ſuam connaturalem frigiditatem operatur: nam hæc agentia ceſſante actione paſſi in ipſa, poſſunt ſe quantociùs ad priſtinam intenſionem reducere, & in tota illa paſſum ſibi (modo alibi inſinuato) aſſimilare: ſecus verò alia agentia, quia hæc, ceſſante reactione paſſi in illa, nequeunt per naturalem dimanationem virtutem, & efficacitatem agendi, quam habebant, recuperare.

39. Ad quartum, quod non parum difficultatis præ ſe ferre videtur, neganda eſt ſequela propter rationes 5. Phyſic. diſput. 24. num. 8. vſque ad 11 adductas. Vt autem ad probationem reſpondeamus,notandum eſt,quòd,vt ex ibidem dictis aperte colligitur, in aëre illo intermedio aſſignandus eſt certus terminus, ſeu pars vnicuique agenti contrario: maior tamen, vel minor iuxta maiorem, vel minorem vim, ſeu efficacitatem vniuſcuiuſque: cumque iam quodlibet illorum ſua actiuitate ad talem terminum, ſeu partem peruenerit, tunc pars illa medij, quæ vnicuique agenti correſpondet, ſimul cum illo in vi vnius coniungitur, & vt ſic coniuncta agit contra aliam partem correſpondentem agenti contrario, eidemque etiam in vi vnius coniunctam:atque adeò hæ duæ partes mediæ ſic cum ſuis agentibus coniunctæ ad inuicem tanquam duo agentia totalia agunt, & repatiuntur,in qua actione, & reactione vnumquodque agens coniunctum cum parte illa medij, quæ ipſi correſpondet paulatim,veluti intromittit ſe intra aliam par-

Digitized by Google

tem medij ſuo contrario correſpondentem quouſque ad ipſummet contrarium perueniat, & quò fortius fuerit agens, eò faciliùs alterius reſiſtentiam circa aliam partem medij ei correſpondentem ſuperabit, maioremque virtutem in ea imprimet, citiùſque ad ipſummet agens contrarium perueniendo illud deuincet.

40. Hinc ergo ad probationem ſequelæ dicendum eſt, quòd etſi totus ille aër medius tam ab igne, quàm ab aqua patiatur, non tamen ſimul ab vtroque, ac proinde, nec duobus contrariis motibus ſimul mouebitur: nam pars illa medij, quam vnicuique agenti aſſignandam eſſe diximus, patitur quidem à tali agente, quouſque illud ad vltimum talis partis perueniat, & toto illo tempore nullo modo patitur ab agente contrario, quod pro tunc eſt (vt ſic dicamus) occupatum in agendo circa aliam partem medij, quæ ipſi aſſignatur; poſteà verò incipit vtraque pars medij in vnum coniuncta cum ſuo agente pati ab alia parte coniuncta cum agente oppoſito, & tunc iam non patitur talis pars ab agente illo, cum quo per modum vnius eſt coniuncta: quia eius actio circa illam ceſſabit ex eo, quòd licèt talis pars poſſet aliàs aliquid amplius recipere ab illo agẽte, cum quo coniunctam eſſe dicimus: non tamen in hoc cauſu, in quo datur aliud agens contrarium cum quo illud pugnet.

41. Tum, quia melius eſt agenti coniungi per modum vnius cum tali medietate ad reſiſtendum contrario, ne ab illo vincatur, & ad ſuperandum illud, quàm intendere ſuam virtutem in prædicta medij parte cum periculo proprij damni, & corruptionis.

Tum etiam, quia eo ipſo, quod talis pars iam patiatur ab agente alio contrario, impeditur, ne ab illo priori agente aliquid denuo recipiat propter incompoſſibilitatem motuum contrariorum ſimul in eodem ſubiecto exiſtentem, quam in libris Phyſic. diſput. citata oſtendimus. Vnde talis pars ſolum patitur à parte medij correſpondente agente contrario, & illam etiam aget, & ita duobus motibus contrariis ſimul non mouebitur.

DISPVTATIO IX.

DE MIXTIONE.

1. EGimus in diſputatione præcedenti de Actione, & Reactione vnà cum Ariſtot. quia ad mixtionem deſideratur: vnde meritò ſtatim cum eodem Philoſopho de eadem mixtione ſermonem inſtituimus.

QVÆSTIO PRIMA.

An mixtio ſit naturaliter poſſibilis?

2. QVia quæſtio, an eſt? cæteras ordine doctrinæ præcedit, ideo ei primum locum in præſenti diſp. vnà cum Ariſt. damus. Vt autem eius titulus meliùs intelligatur, notandum eſt, quòd, vt colligitur ex Ariſt. in hoc lib. cap. 10. & D. Thom. ibidem, necnon in ſecundo diſt. 17. qu. 3 art. 1. mixtio eſt duplex; alia ſecundùm quam plura corpora; vel plures illorum particulæ coniunguntur confuſa quadam ratione, ſecundùm ſolam approximationem localem, ita tamen, vt ſecundùm ſuam ſubſtantiam inuariata maneant, quo pacto farina ex granis tritici & hordei ſimul conciſis mixtum nuncupatur, & actio, per quam inter ſe confunduntur, & coniunguntur mixtio. Secunda eſt, per quam plura corpora, vel particulæ eorum, ita coniunguntur, vt ex eis, media eorundem alteratione, & corruptione, reſultet aliquid vnum ſubſtantiale diſtinctum ab omnibus illis. Titulus ergo non intelligitur de priori illa mixtione, quæ, vt ex dicendis infrà n. 3. conſtabit, ſolùm impropriè dicitur mixtio, vere autem eſt quædam confuſio; ſed de hac poſteriori, quæ propriè & in rigore rationem mixtionis ſortitur, vt numero citato, & aliis ſequentibus magis oſtendemus.

§. I.

Duplex opinio.

3. PRima ſententia vniuerſaliter negat, mixtionem eſſe poſſibilem. Ita plures ex antiquis Philoſophis, quos in cap. 10. huius libri refert Ariſtot. Rationem fundamentalem illorum adduxit Philoſophus loco citato éamque ſub his verbis ploponit D. Th. ibid lect. 24. in principio: *Quando miſcibilia veniunt ad mixtionem, aut manent ſicut priùs in forma, & ſpecie, aut non manent, ſed corrumpuntur ambo, vel alterum: ſi ambo manent in forma, & ſpecie ſicut priùs, & non alterantur, tunc non ſunt magis mixta, quàm priùs; ſed conſimiliter ſe habent, id eſt, tantùm erit vnum poſt aliud. Si autem alterum corrumpatur, nec etiam tunc erit mixtio, ſed corruptio vnius, & conſeruatio alterius non corrupti; ſi autem ambo inuicem corrumpuntur, tunc etiam non erit mixtio, quia non poſſunt eſſe mixta, quæ nullo modo ſunt entia.*

Secundò poteſt probari eadem ſententia: impoſſibile eſt, quòd aliqua corpora, v. g. elementa ita inter ſe applicentur, vt aliquod eorum non corrumpatur à ſuo contrario, priuſquam alia corrumpantur: ergo impoſſibilis etiam erit mixtio ex illis. Antecedens probatur: nam cùm adeò diuerſa ſit actiuitas, & reſiſtentia illorum, ſeque in actiuitate, & reſiſtentia excedant, non poterit non aliquod eorum, ſcilicet id, quod fuerit minoris actiuitatis, & reſiſtentiæ, deſtrui, & corrumpi ab eo, quod fuerit maioris, priuſquàm cætera alia corrumpantur. Conſequentia verò ſuadetur: nam ad hoc, vt fiat mixtio, de qua loquimur, oportet, vt materia omnium illorum ſimul informetur forma mixti, vt iam innuimus, & infrà magis explicabimus, ac proinde quòd omnia ſimul ad inuicem ſe corrumpant.

4. Tertiò, non poteſt aſſignari cauſa efficiens mixtionis elementorum; ergo mixtio non erit poſſibilis. Conſequentia

Digitized by Google

Conſequentia patet: antecedens verò probatur, quia vel illa erit aliqua cauſa vniuerſalis, & hæc non: nam ſicut effectus vniuerſales correſpondent cauſis vniuerſalibus, ita particularis, qualis eſt mixtio, particularibus cauſis: vel erit aliqua cauſa particularis, ſcilicet ipſa elementa, ex quibus fit mixtio, quæque ſe inuincem alterant; & hoc non.

Tum, quia nihil poteſt ſe ipſum deſtruere; cauſa autem elementorum mixtionis deſtruit illa: tum etiam, quia elementa ſunt imperfectiora mixtis: imperfectius autem non poteſt producere id, quod eſt perfectius.

Confirmatur: nam vel miſcibilia ſunt æqualis, vel inæqualis virtutis: ſi æqualis, neutrum aget in aliud, quia à proportione æqualitatis non fit actio: ſi inæqualis, tunc miſcibile fortius deſtruet cætera, & ea in ſuam naturam conuertet, & per conſequens non erit mixtio, ſed conuerſio vnius in aliud Patet hæc vltima conſequentia, quia (vt iam innuimus) in mixtione non introducitur forma alicuius ex miſcibilibus, ſed alia tertia à formis illorum diſtincta.

5. Vltimò, liquores, vt vinum, & aqua, non poſſunt inter ſe miſceri: ergo neque alia corpora. Conſequentia patet: tum ex paritate rationis: tum etiam quia prædicti liquores ſunt aptiores ad mixtionem: quia faciliùs poſſunt ad inuicem interſecari, & vnus in alium intromitti, ac veluti inter ſe penetrari. Antecedens autem probatur, quia, vt docet Alchimiſtæ per immiſſionem medullæ iunci, aut per ſpongiam oleo imbutam, attrahitur ex vino & aqua ad mixtis, pura aqua: quod ſatis indicat inter illa non fuiſſe veram mixtionem, quippe cùm in hac quodlibet ex miſcibilibus deſinat eſſe, vt infrà dicemus.

Secunda ſententia ſolùm negat eſſe naturaliter poſſibilem mixtionem ex omnibus quatuor elementis; ſecùs tamen mixtionem ex aliis corporibus, aut ex duobus vel tribus elementis: ita Rubio in præſenti tractatu de mixtione, dicens ita ſentire omnes ferè recentiores.

6. Fundamentum eſt: nam licèt tria elementa, nempe aër, aqua, & terra, naturaliter congregentur ad generationem mixti, & ſimiliter alia mixta poſſint inter ſe coniungi in ordine ad productionem alicuius tertij; repugnat tamen, ignem cum tribus aliis elementis, ſiue in terra, ſiue in aëre, ſiue in aqua congregari: ergo licèt non repugnet mixtio ex tribus elementis, & ex aliis mixtis, vt ex dicendis pro noſtra ſententia conſtabit; ſecùs tamen ex quatuor elementis. Conſequentia patet, quia ad mixtionem requiritur coniunctio miſcibilium.

Antecedens verò quoad priorem partem ex infrà dicendis conſtabit; quoad poſteriorem verò probatur, quia ignis nequit deſcendere ad terram, vel ad aquam, aut aërem ex propria inclinatione, cùm motus deorſum ſit contra eius inclinationem, neque ab aliqua vniuerſali cauſa, quoniam deſcenſus iſte non eſt neceſſarius ad bonum commune vniuerſi, quippe cum ſine illo poſſint mixta per calorem ſolis generari; corpora autem ſublunaria non mouentur contra propriam inclinationem à cauſis vniuerſalibus, niſi propter bonum vniuerſi vt v. g. ad euitandum vacuum.

Et confirmari poteſt, quia aliàs deſcenſus ille ignis eſſet violentus, quippe qui cum propria illius inclinatione pugnaret, atque adeò mixtio non eſſet ſimpliciter naturalis, cùm ad eam aliquid violentum deſideretur; at hoc eſt contra Ariſt. & D.Tho. cap.10. huius lib. ergo, &c.

§ II.

Vera Ariſtot. & Diu. Thom. ſententia.

7. Dicendum tamen eſt, mixtionem tam ex quatuor elementis, quàm ex quibuſcumque aliis miſcibilibus eſſe naturaliter poſſibilem. Aſſertionem hanc quoad vtramque partem docent Ariſtoteles, & D. Thom. cap. 10. huius lib. lect. 24. & alibi ſæpè, quos ſequuntur Conimbr. Bañez, & omnes ferè alij Philoſophi, qui ſcripta ſua prælo mandarunt.

Poteſt aſſertio quoad priorem eius partem probari ratione deſumpta ex Ariſtot. in præſenti, & 1. Meteororum, & ex D. Thoma in eiſdem locis; ad hanc tamen formam redacta. Ignis poterit naturaliter deſcendere ad locum mixtionis: ergo tunc poterit mixtio ex igne, & ex tribus aliis elementis fieri. Conſequentia patet, quia ſemel igne deſcendente ad locum mixtionis, non eſt cur ex illo, & ex aliis elementis mixtio non fiat.

Tum quia omnia elementa ſunt per ſe à natura ordinata ad generationem mixti: tum etiam, quia ignem deſcendente poſſunt omnia quatuor elementa ita per actionem, & reactionem ſe inuicem frangere, vt diſpoſitio ad formam elementalem requiſita amittatur, & diſpoſitio ad formam mixti acquiratur, eo quòd mixtum poſtulat primas qualitates magis refractas, & ad temperiem redactas: ergo cùm in eo euentu nec poſſit generari elementum, nec præcedens remanere ob defectum diſpoſitionum, conſequens eſt, vt forma mixti ex omnibus illis elementis producatur.

8. Antecedens autem eſt Ariſt. & D. Thom. lect. 24. citata, vbi ſic inquit: *Quòd autem ignis ſit in aere, patet per Philoſophum in* 1. *Meteororum: dicit enim, quòd ambitus ignis per aërem frequenter ſpargitur motu, id eſt per virtutem cæleſtis motus, & fertur violentia deorſum: & ideo ſunt aliquæ partes ignis, & in rore, & in vaporibus pluuialibus deſcendentes, quas vapores accipiunt in regione aëris calefacta: & ideò aquæ pluuiales ſunt vaporoſæ, & calidæ: & hæc etiam eſt cauſa, quòd niue deſcendente non eſt tanta intenſio frigoris, ſicut in aliis hyemalibus temporibus: ſic ergo cum pluuia, & rore, & aliis huiuſmodi deſcendunt partes ignitæ ad locum mixtionis.*

Confirmatur ratione eiuſdem S. Doctoris loco citato: nam cæli mouent omnia elementa peculiaribus motibus: ergo etiam poterunt ſpecialiter mouere ignem, ita vt aliquæ illius partes deorſum ad locum mixtionis deſcendant: ac proinde tunc poterit mixtio ex omnibus quatuor elementis fieri. Hæc vltima conſequentia patet ex dictis, prima verò, tum ex paritate rationis, tum etiam, quia ex prædictis motibus eam D. Thomas intulit.

Antecedens autem probatur & explicatur à S. Doct. his verbis: *Sphæra Solis, in qua eſt effectus caloris, eſt nata mouere ignem: & ſphæra Lunæ eſt nata mouere aquam, ſicut ad ſenſum patet: alia autem ſphæra, v. g. Planetarum, nata ſunt mouere aërem: & ideo aër tot diuerſis motibus mouetur: eſt enim in aëre frigus congelatiuum ex ſphæra Saturni, & æſtus ex ſphæra Martis, & temperies in calido ex ſphæra Iouis, & temperies in frigido ex ſphæra Veneris, commiſcibilitas, & paſſibilitas facilis, ex ſphæra Mercurij.*

9. Ex quo etiam ſecunda aſſertionis pars ſatis conſtat: nam ſicut elementa poſſunt modo debito coniungi, & facta hac coniunctione, tunc per mutuam pugnam amittitur propria eorum diſpoſitio, & acquiritur alia requiſita ad formam mixti, ob idque ſequitur vera, & propria mixtia, vt iam explicuimus: ita pluribus mixtis eodem modo approximatis

poterit

Digitized by Google

poterit per mutuam actionem & reactionem deperdi debita diſpoſitio ad propriam formam, & ſubſequi alia formam alterius mixti deſiderata: quia iuxta varias combinationes maioris & minoris intenſionis primarum qualitatum, dantur diuerſæ diſpoſitiones in ordine ad diuerſas formas mixtorum, atque adeò poterit ibidem per veram mixtionem nouum mixtum generari, vt in mixtione ex pluribus liquoribus ſpecie differentibus ſatis conſtat, & in quæſt. magis explicabitur.

§. III.

Reſpondetur argumentis vtriuſque ſententiæ.

10. AD primum primæ ſententiæ reſpondetur ex Ariſt. & D. Th. cap. 10 iam citato, miſcibilia corrumpi per mixtionem ſecundùm proprias entitates: quia tamen tunc manent ibi virtualiter, vt infrà explicabimus, ideo poteſt ibidem intercedere vera mixtio.

Ad ſecundum negandum eſt antecedens: & ad eius probationem debet etiam negari antecedens, quia ratione maioris reſiſtentiæ poteſt elementum minùs actiuum conſeruari vſque dum etiam elementum maioris actiuitatis vnà cum illo pereat.

Vnde, cùm tanta ſit latitudo intenſionis in qualitatibus elementorum, tantáque diuerſitas reſiſtentiæ in illis, & tot poſſint combinationes ex eis fieri ſecundùm diuerſas proportiones actiuitatis, & reſiſtentiæ ſingulorum, facilè intelligitur poſſe ſic applicari, vt omnia corrumpantur ſimul, & materiæ eorum maneant diſpoſitæ pro forma mixti introducenda, quia plures combinationes, quæ de ſe ſint in ſufficientes pro quauis forma elementali conſeruanda, ſufficient pro vera mixtione, & generatione formæ mixti.

11. Ad tertium eligenda eſt prior pars dilemmatis; vnde licet, regulariter loquendo, effectibus particularibus correſpondeant cauſæ particulares, non tamen hoc eſt vniuerſaliter verum, ſed ob ſpecialem rationem tunc occurrentem debet ad cauſas vniuerſales recurri, quia nimirum non datur in his inferioribus cauſa particularis, quæ effectum illum per modum cauſæ principalis contineat, vt in præſenti contingit: quia elementa, quæ videbantur poſſe eſſe cauſæ mixtionis ex illis, ſunt imperfectiora quàm mixta, maximè, ſi mixta per mixtionem reſultantia ſint viuentia, vt contingit, cùm ex aqua & terra ſimul concurrentibus generantur imperfecta animalia; tunc enim ad primam cauſam, ſcilicet Deum, recurrendum eſt.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd licet demus miſcibilia eſſe inæqualis virtutis, ita vt vnum ſit, v. g. magis calidum, quàm aliud ſit frigidum, nihilominus poſſunt ad inuicem agere, & reagere, iuxta ea, quæ diſputatione præcedenti num. 27. & ſeq. diximus: & licet vnum miſcibile ſit fortius alio, nihilominus ſi exceſſus non ſit magnus, non ideo conuertit aliud in ſuam naturam, quia prius quàm introducat ſuas diſpoſitiones, fiet reactio, & repaſſio, & ſic poterit priùs reperiri diſpoſitio ad formam mixti neceſſaria.

12 Nec refert ſi contra hæc obiicias, Ariſt. in hoc lib. c. 10. text. 89. dixiſſe, tunc fieri mixtionem, quando eſt æqualitas in potentiis transmutatiuis miſcibilium, ac proinde mixtio fiet, non à proportione maioris æqualitatis, ſed à proportione æqualitatis.

Non itaque hoc refert: nam ad hoc reſpondet D. Thom. non eſſe intelligendum dictum Ariſtotel. de omnimoda æqualitate, ſed de æqualitate proportionis, ita vt miſcibilia habeant actiuitatem in ea proportionis æqualitate, quæ requiritur ad hoc, vt producant diſpoſitionem proportionatam in ordine ad formam mixti.

Ad vltimum conſtabit ex his, quæ quæſt. ſequenti dicenda ſunt.

13. Ad fundamentum ſecundæ ſententiæ patet ex dictis pro aſſertione: vnde mixtio, quæ fieret per virtutum ſolis, abſque concurſu ignis, non fieret eodem modo, ac cum concurſu illius: pertinet autem ad perfectionem vniuerſi, vt his diuerſis modis fiat.

Ad confirmationem conſtat ex his, quæ D. Th. ſimul cum Ariſt. loco citato docet: nam deſcenſus ille ignis non eſt abſolutè violentus, ex eo quòd eſt iuxta inclinationem illius, vt eſt pars vniuerſi, cui propria inclinatio ſubordinatur: vnde poſtquam S. Doct. ibidem dixit, quòd ignis fertur per virtutem cœleſtis motus violentia deorſum, id eſt, non ex propria, & peculiari inclinatione, ſed ex inclinatione vniuerſali partis vniuerſi, ſtatim addidit. * ex his patet, quòd ad mixtionem non mouet violentia, ſed natura, & ideo mixtio non eſt violentia, ſed naturalis.*

Adde, quòd ignis, qui inter nos eſt, licet non ſit purè elementalis ita purus, poteſt tamen coniungi cum cæteris elementis, & ad inuicem agere, indéque mixtionem reſultare.

QVÆSTIO II.

An inter liquores ſit vera, & propria mixtio?

14. POſt quæſtionem an eſt? de mixtione in communi, propriè tamen ſumpta, recto ordine ad eandem, quoad mixtionem in particulari deſcendimus.

§. I.

Varij dicendi modi.

PRima ſententia abſolutè negat liquores, ſiue illi ſint eiuſdem, ſiue diuerſæ ſpeciei, poſſe miſceri mixtione propriè ſumpta, & in ſenſu qu. præcedenti explicato, ſed ſolùm apparenter. Ita aliqui ex recentioribus, quos ſuppreſſo nomine refert Rubio 1. de Gener. tract. de Mixtione n. 61. probántque eam vltimo argumento qu. præced. in fauorem primæ ſententiæ adducto, ob cuius ſolutionem præſentem excitamus.

Secunda ſententia aſſerit, eſſe poſſibilem veram & propriam mixtionem inter liquores ſecundùm ſe totos, etſi ſint eiuſdem ſpeciei, & non habeant qualitates diſſimiles, dummodò in tanta quantitate miſceantur, vt vnus peruadat alterum, illúmque interſecet. Ita Capreolus in 4. diſt. 13. qu. 2. Paludanus ibid. diſt. 12. qu. 1. & alij ex iunioribus.

15. Probatur primò teſtimonio D. Th. 3. p. q. 77. art. 8. vbi ait: *Si enim permiſceretur aliquis liquor in tanta quantitate, quòd poſſet diffundi per totum vinum, totum fieret permixtum: quod autem eſt commixtum ex duobus, neutrum miſcibilium eſt, ſed vtrumque tranſit in quoddam tertium ex his compoſitum.* Vbi, vt vides, ſatis ex iuxta mentem Angelici Doctor. liquores ſecundùm ſe totos ad inuicem approximari, & interſecari ad hoc, vt ſecundùm ſe totos verè & propriè miſceantur.

Deinde probatur ratione deſumpta ex hoc eodem teſtimonio, & ex dictis 6. Phyſ. diſput. 17. n. 22. ſcilicet, non viuentia petere certam, & determinatam quantitatem verſus minimum: nam ſi duo liquores, etſi ſint eiuſdem ſpeciei, ita confundantur, vt quilibet

peruadat

Digitized by Google

peruadat ſuis partibus, omnes partes alterius tunc ſe interſecant vſque ad partes minores minimis; ſed in quantitate minori minima non poteſt conſeruari forma eorum: ergo vtrumque corrumpitur, & conſequenter generabitur tertium aliud mixtum ab eiſdem diſtinctum.

16. Tertia ſententia inquit, liquores non miſceri vera & propria mixtione, quoties ſunt eiuſdem ſpeciei, etiam ſi habeant, qualitates actiuas inter ſe diſſimiles & contrarias, benè tamen quando ſunt diuerſæ ſpeciei, & habent prædictas qualitates: ita Durandus in 4. diſt. 12. quæſt. 13. Palacius diſtinct. 13. diſput. 4. Suarez tomo 3. in tertiam partem, diſput. 57. ſectione 4. Poſterior huius ſententiæ pars ex dicendis pro noſtra conſtabit.

Prior verò probatur ſic, vnum ſimile non corrumpit aliud ſimile in ſpecie infima: ergo vnus liquor non corrumpet alium eiuſdem ſpeciei: & per conſequens non fiet ibi vera & propria mixtio. Hæc vltima conſequentia patet ex priori, quia ad prædictam mixtionem deſideratur corruptio miſcibilium, vt ſuprà innuimus, & infrà magis dicemus. Prima verò conſequentia ex antecedenti apertè ſequitur.

Antecedens autem probatur: nam agens naturale intendit ſibi ſimile, non quidem in propria natura indiuiduali, cùm hoc ſit impoſſibile, ſed in natura ſpecifica: vnde ſi paſſum eſt iam ſimile agenti in ſpecie, non poteſt agere corrumpendo illud.

Secundò, probatur argumento Theologico, quia alioqui ſi duo vina conſecrata ſecundùm ſe tota coniungerentur, ita vt quodlibet peruadat omnes partes alterius, nullum eorum remaneret conſecratum; hoc autem nemo audebit dicere, vt ex ſe conſtare videtur: ergo, & cætera.

Sequela probatur, quia ſi duo vina non conſecrata eodem modo approximarentur, tunc in oppoſita ſententia nullum eorum manebit idem numero, ſed fiet ex vtroque aliud tertium; ſed ſpecies conſecratæ, iuxta communem Theologorum ſententiam, cùm gerant vices ſubſtantiæ illius, cuius erant ante conuerſionem, eandem patiuntur mutationem, quam pateretur ſubſtantia panis & vini, ſi ibi eſſet: ergo ſi prædictæ ſpecies conſecratæ prædicto modo coniungantur, iam ex illis fiet aliud tertium numero diſtinctum à præcedentibus, & per conſequens non manebit ibi ſanguis Chriſti Domini, qui tandiu, & non ampliùs ſub illis durat, quandiu ipſe perſeuerant.

17. Tandem hoc ipſum probatur ex capite, Cum Marthæ, de celebratione Miſſarum, vbi dicitur, ſi poſt conſecrationem calicis mittatur aliud vinum in calicem, non tranſito vinum in ſanguinem nec ſanguini commiſceri: ergo non ſufficit aliud vinum infundi ſpeciebus conſecratis, ac proinde vino, ſi ibi eſſet, ad hoc vt fiat vera & propria mixtio inter vtrumque, etiam ſi habeant oppoſitas qualitates. Quæ argumenta adeò conuicerunt Franciſcum Suarez, vt licet fateatur oppoſitam ſententiam eſſe D. Thom. nihilominus dicat hanc ſibi magis probari.

§. II.

Ex mente Ariſtot. & D. Thom. quæſtionis controuerſia dirimitur.

18. Dicendum tamen eſt primò, non poſſe fieri veram, & propriam mixtionem inter liquores non habentes qualitates, ſecundùm quas poſſint agere, & reagere, ac proinde non habentes qualitates contrarias. Ita Ferrara 2. contra Gentes cap. 56. & 4. contra Gentes c. 35. Nugno 3. p. q. 77. a. 8. referens Victoriam, & Canum, addenſque ita ſentire communiter diſcipulos D. Thom. quem ſequuntur Rubio in tractatu de Mixtione qu. 6. num. 62. & alij quàm plures.

Probatur primò ex Ariſtot. in hoc lib. cap. 10. vbi loquens de his, quæ verè & propriè poſſunt miſceri, inquit: *Sunt vtique (vt diximus) entium, hæc quidem actiua, hæc autem paſſiua ab his: hæc quidem igitur conuertuntur, quorum eadem materia eſt, & actiua ad inuicem*, vbi D. Thom. lect. 25. *Manifeſtum eſt ergo quòd hæc ſunt miſcibilia, quæcumque ſunt de numero facientium, ſiue agentium, & habent contrarietatem, quia hæc ſunt ad inuicem paſſiua: & hoc eſt primum, quod requiritur in miſcibilibus.*

19. Confirmatur ex D. Thoma 4. contra Gentes cap. 35. vbi inquit: *Mixtio non eſt niſi eorum, quæ communicant in materia, & quæ agere & pati ad inuicem nata ſunt.* Quod etiam docet. 2. contra Gentes cap. 56. *Quæ enim miſcentur, oportet ad inuicem alterata eſſe, quod non contingit niſi in his, quorum eſt materia eadem, & quæ poſſunt eſſe actiua, & paſſiua ad inuicem.* Et in ſecundo diſtinct. 17. quæſt. 3. artic. 1. inquit: *Per mixtionem (ſicut ex elementis efficitur mixtum) oportet ad eſſe alterationem componentium, quia mixtio eſt alteratorum vnio, vt in primo de Generatione dicitur.*

20. Ratio autem fundamentalis non aliunde deſumitur, quàm ex prædictis teſtimoniis Ariſtot. & D. Thom. ad hanc tamen formam redacta: nam ad veram, & propriam mixtionem requiritur actio, & reactio miſcibilium, ac proinde mutua alteratio illorum: ergo quoties non fuerint qualitates contrariæ in miſcibilibus, per quas agere, & reagere poſſint, non poterit eſſe vera, & propria mixtio. Conſequentia ex ſe patet, antecedens verò probatur.

Tum ex diffinitione mixtionis, ſcilicet, *illam eſſe miſcibilium alteratorum vnionem*: tum etiam, ex eo quod ſuprà diximus, & infrà dicemus, ſcilicet, ad mixtionem requiri, vt miſcibilia corrumpantur ſecundùm ſuas entitates: quare cùm vnumquodque per ſe corrumpantur à ſuo contrario, & miſcibilia concurrant ad talem corruptionem, licet non per modum cauſarum principalium, fit inde, vt debeant habere contrarias qualitates, per quas mutuò agant.

Dicendum eſt ſecundò, liquores diuerſæ, aut eiuſdem ſpeciei, habentes qualitates contrarias, ratione quarum valeant ad inuicem agere, & reagere, poſſunt ſecundùm ſe totos verè & propriè miſceri. Aſſertio hæc ſequitur ex præcedenti, & ita eam tenent omnes Philoſophi, & Theologi pro præcedenti relati.

21. Poteſtque explicari ex eodem S. Doct. 3. p. quæſt. 77. art. 8. etenim in ea non loquimur de quacumque infuſione vnius liquoris in aliud, ſed de ea, quæ eſt in tanta quantitate, vt vnus liquor poſſit diffundi per totum alium: tunc enim ſi adſint conditiones iam dictæ, dabitur ibidem vera, & propria mixtio, atque adeò corrumpentur liquores præexiſtentes; & reſultabit quidam tertius, vel ſpecie diſtinctus ab illis, ſi ipſi ſpecie diſtinguebantur; vel ſolo numero, ſi prædicti liquores numero tantùm erant diſtincti: quare ſi liquor adiunctus eſſet tam paruæ quantitatis, vt non poſſet perfundi per totum alium liquorum, tunc non fieret mixtio in toto liquore præexiſtente, ſed ſecundùm illas partes, ſecundùm quas ſe intimè peruadunt, & ad inuicem interſecantur, dummodò ibidem intercedant conditiones ad veram mixtionem infrà aſſignandæ.

22. Aſſertio ergo ſic explicata probatur ratione ex dictis, & ex Ariſtot. & D. Thom. text. 89. deſumpta, tunc fit vera mixtio inter miſcibilia, quando ſunt ad inuicem actiua, & habent qualitates contrarias debitè applicatas, & in ea proportione, vt poſſint ad inuicem

inuicem

Digitized by Google

inuicem deſtruere diſpoſitiones pro conſeruatione cuiuſlibet requiſitas ; ſed hoc multoties poteſt conuenire liquoribus, ſiue ſint eiuſdem, ſiue diuerſæ ſpeciei : ergo tunc poterit eſſe inter illos vera mixtio. Maior conſtat ex dictis, & ex dicendis quæſt. ſequenti magis conſtabit.

Minor verò, quoad liquores diuerſæ ſpeciei, non indiget probatione ; quoad illos verò, qui ſunt eiuſdem ſpeciei, etiam patet : nam duo vina eiuſdem ſpeciei, quorum vnum ſit album, & aliud rubrum, poſſunt habere contrarias qualitates, ac proinde poſſunt illas habere intenſas in ea proportione, vt ad inuicem deſtruant qualitates conſeruatiuas vtriuſque, & conſequenter tunc generabitur aliud tertium, ne materia maneat ſine forma, dabiturque ibidem vera mixtio. Sed hæc amplius quæſt. ſequenti elucidabuntur, vbi conditiones ad hanc mixtionem requiſitas, & in hac probatione implicatas, explicabimus.

§. III.

Solutio argumentorum aliarum ſententiarum.

23. AD primum primæ ſententiæ, quod quæſt. præcedenti n.4. adduximus, reſpondetur ex Ariſt. in præſenti, & D.Tho. lect. 25. & in 4. diſt. 11. quæſt. 2. artic. 4. quæſtiuncula 4. experientiam illam ſolùm poſſe contingere quando non eſt tranſactum ſufficiens tempus ad hoc ; vt fiat illa mixtio. Adde ex eodem S.Doct. quòd ex aqua, & vino iam mixtis, poteſt extrahi liquor quidam ipſius vini, nondum exactè decoctus, & ideo aquæ ſimilis : & hoc fortè erit, quod Alchimiſtæ, ſeu Naturales volunt.

Ad primum ſecundæ ſententiæ, ex teſtimonio D. Thom. deſumptum, reſpondetur S. Doctorem in illo loco ex tertia parte loqui de liquoribus ſe intimè peruadentibus, & ſecundùm partes valde minimas ſe interſecantibus ; non tamen excludit, ſed potiùs inuoluit, & ſupponit habere contrarias qualitates, ſecundùm quas ad inuicem agant: & ideo reddens rationem, ob quam liquores ita ſe interſecantes propriè miſcentur, meminit qualitatum contrariarum, quas habent, poſuitque exemplum in duobus vinis contrarias qualitates habentibus : vnde illam interſecationem petit vt conditionem ad alterationem vtriuſque, vt ita virtus vnius alteri applicaretur ; non verò vt rationem adæquatam ad mixtionem.

24. Ad ſecundum patet ex dictis 6.Phyſic. diſput. 27. num. 26. quomodo, conceſſa maiori, neganda ſit minor : nam via corruptionis, & ſub ſtatu indebitæ diſpoſitionis, nihil obeſt eſſe formam in materia minori minima : vnde licet demus, quòd paruo aliquo tempore manerent ad inuicem diuiſæ, nihilominus non ideo ſtatim corrumperentur : quare ſi poſtea inter ſe vnirentur, poterunt conſeruari abſque entitatiua earum corruptione, quia pars minor minima vnita aliis partibus conſeruatur modo dicto vnà cum illis.

Ad primum pro tertia ſententia conſtat ex his, quæ quæſt. præcedenti diximus : nam cùm cœlum, aut alia cauſa vniuerſalis, proportionata ſit cauſa principalis mixtionis, poterit mediis prædictis liquoribus vt cauſis inſtrumentalibus ipſius corrumpere illos, & producere alium numero ab eis diſtinctum, quia prædicta cauſa vniuerſalis ſpecie differt ab omnibus illis, & mediis virtutibus liquorum præexiſtentium inter ſe contrariis, mediaque peculiari ipſius influentia deſtruit diſpoſitiones requiſitas ad formas illorum, & introducit diſpoſitionem neceſſariam ad tertium alium liquorum, vt explicatum eſt.

Vnde ad formam argumenti negandum eſt antecedens, quando vnà cum ſimilitudine in ſpecie infima ſtat diſſimilitudo in qualitatibus in ea intenſione, vt mutuo poſſint agere in ſe ipſa, & deſtruere mediocritatem requiſitam ad eorum conſeruationem : ac tandem ſubordinatur alteri cauſæ ſpeciei diſtinctæ, quæ aliud tertium indiuiduum virtualiter per modum cauſæ principalis contineat.

25. Ad ſecundum reſpondetur cum D. Thom. 3. p. qu. 77. vbi ſupra, diſtinguendo ſequelam, & negando illam, quoties ſpecies illæ non habent contrarias qualitates ; ſecus verò quando eas habent, & modo iam dicto ad inuicem agunt : tunc tamen mixtum illud religioſè tractandum eſt, quo vſque certò ſciatur factam eſſe perfectam mixtionem ſecundùm omnes partes prædictarum ſpecierum. Cæterùm, quia id nequit certo ſciri, dum remanent accidentia propria vini : ideo toto illo tempore valdè religioſè pertractari debet.

Explicatur hoc, etenim ſpecies illæ conſecratæ habentes contrarias qualitates ſe ad inuicem ſecundùm proprias entitates tam formaliter, quàm materialiter ſumptas corrumpunt, quippe cùm non poſſint hæ manere deſtructis diſpoſitionibus conſeruatis earum, & ita non mirum, quòd ibi Chriſti ſanguis non maneat.

Cæterùm, ſi duæ ſpecies ſacramentales vini habentes ſimiles qualitates inter ſe coniungantur, ita vt quæuis earum peruadat partes alterius minores minimis, tunc non corrumpuntur ſecundùm ſuas entitates materialiter ſumptas, ſed ſolùm formaliter ratione diuerſæ terminationis, quatenùs illæ ſpecies, quæ antea erant diuiſæ, & habebant duplicem terminationem, tantùm habent modò vnicam, & ideo manet ſanguis Chriſti ſub illis.

26. Et explicari poteſt hoc ipſum exemplo ſpecierum panis : nam ſi hoſtia in duas medietates diuidatur, certum eſt ſub vtraque mediate manere corpus Chriſti Domini, quia entitas cuiuſlibet medietatis eſt eadem materialiter, modo tamen alibi dicto ac antea erat, & ſolùm diſtinguitur formaliter, & per diuerſam terminationem à ſe ipſa : & ita licet hoc modo diſtinguatur indiuidualiter à ſe ipſa conſiderata ante diuiſionem, poterit corpus Chriſti Domini remanere ſub qualibet medietate, quoniam tantùm deſinit eſſe ſub ſpeciebus, quandiu verè corrumpuntur ſecundùm ſuam entitatem materialem.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur ex D. Thom. 3. parte vbi ſuprà in ſolutione ad 3. verum eſſe, vinum in fuſum in ſpeciebus conſecratis nunquam miſceri cum ſanguine Chriſti, quippe qui eſt inalterabilis. Cæterùm cum hoc fiat, vt poſſit verè, & propriè commiſceri cum ſpeciebus ſacramentalibus, ſi adſint conditiones iam dictæ ſub omnibus partibus ſpecierum, & ita deſinit eſſe ſanguis Chriſti ſub omnibus partibus ſpecierum, ſi mixtio illa fiat ſecundùm illas, & ſecundùm omnes partes liquoris ſuper infuſi.

QVÆSTIO III.

Vtrùm diffinitio mixtionis, ſcilicet Mixtio eſt miſcibilium alteratorum vnio, ſit rectè ab Ariſtot. tradita.

27. POſt quæſtionem an eſt, meritò ad quæſtionem, quid eſt mixtionis accedimus : quia verò hæc manebit deciſa, ſi diffinitionem veræ, & propriæ mixtionis ab Ariſtot. traditam diſcuſſerimus, ideo hæc in præſenti quæſtione diſcutitur.

§. I.

Digitized by Google

§. I.

Opinio negans.

28. PArtem negantem tuetur Scaliger Exercitatione tertia. Probatur primò, quia ignotum vitioſè per aliud non minus ignotum diffinitur; at vitium hoc Ariſtoteles in ſua diffinitione commiſit: ergo, &c. Maior ex ſe conſtat, quia tunc diffinitum æquè manebit ignotum, ac antea, quod eſt contra naturam diffinitionis, quæ hoc ipſo, quòd talis, debet naturam diffiniti explicare. Minor verò probatur, quoniam mixtionem diffinit promiſcibile; hoc autem vt conſtat, æquè eſt ignotum ſicut mixtio.

Secundò, quia in hoc modo diffiniendi committitur vitioſus circulus: ergo talis diffinitio erit vitioſa. Probatur antecedens, quia miſcibile diffinitur per mixtionem: ergo ſi mixtio per miſcibilia diffinitur, committitur viſioſus circulus, idémque de primo ad vltimum diffiniretur per ſe ipſum.

29. Tertiò, nam miſcibilia corrumpuntur per mixtionem, & aliud tertium mixtum reſultat: ergo non poſſunt inter ſe vniri per illam. Patet conſequentia, nam per id, per quod aliqua corrumpuntur, non poſſunt inter ſe vniri, & fieri idem.

Quartò: non omnis mixtio eſt ex miſcibilibus: ergo, &c. Antecedens probatur: nam Geneſis primo dicitur, quædam animalia facta fuiſſe ex terra, alia ex aqua, & cætera: at mixta prædicta fuerunt per mixtionem facta, quia ſicut calidum fit per calefactionem, ita mixtum per mixtionem: ergo, & cætera.

30. Tandem, mixtio eſt quædam ſubſtantialis generatio terminata ad formam mixti: ergo non debuit diffiniri per prædictam diffinitionem, ſed per hoc quòd ſit tranſitus ſubiecti à non eſſe ſub forma ſubſtantiali mixti ad eſſe ſub illa.

Antecedens ex infrà dicendis in hac eadem quæſtione conſtabit, & inſuper ſuaderi poteſt ex eo, quòd Ariſtotel. in Poſtprædicamentis, cap. de motu, diuiſit ipſum in ſex ſpecies, ſcilicet generationem, corruptionem, accretionem, & decretionem, alterationem, & motum localem: quare cùm mixtio, quæ eſt motus quidam, diſtinguatur à quinque poſterioribus, vt ex ſe conſtat, & ex dicendis numer. 38. ampliùs conſtabit, conſequens eſt, quòd ſit generatio quædam ſubſtantialis ad formam mixti terminata. Conſequentia verò probatur, nam ſicut generatio ſubſtantialis, vt ſic, diffinitur per hoc, quòd ſit tranſitus ſubiecti de non eſſe ad eſſe ſub forma ſubſtantiali; ita peculiaris generatio ſubſtantialis mixti debuit diffiniri per hoc, quòd ſit tranſitus à non eſſe ad eſſe ſub forma ſubſtantiali mixti.

§. II.

Animaduerſiones notatu digna.

31. PRo huius quæſtionis deciſione notandum eſt, plures requiri conditiones ad verã, & propriam mixtionem, de qua in præſenti: iſtæ autem deſumuntur ex conditionibus miſcibilium, quarum prima eſt, quòd id, quod miſcetur, ſit ſeparatum ante mixtionem: quam conditionem adduxit Ariſtot. in hoc lib. cap. 10. text. 83. his verbis: *Dicunt quidam, non benè, quia omnia quandoque ſimul eſſe dicunt, & mixta eſſe: non enim omne omni miſcibile, ſed oportet exiſtere ſeparabile vtrumque mixtorum.* Vbi D. Thom. lect. 24. *Nullum, quod non contingit ſeparari, & per ſe exiſtere, poteſt miſceri, quia omnia miſcibilia primo ſunt ſeparata.*

Secunda conditio eſt, quòd ex miſcibilibus aliquod aliud compoſitum ſubſtantiale, ſcilicet mixtum, generetur; miſcibilia autem ipſa corrumpantur, ita tamen, quòd aliquo modo maneant in mixto: cuius conditionis meminit. Ariſtot. cap. citato text. vlt. dicens: *Manifeſtum igitur ex his, quæ ſunt miſcibilia: hæc enim neque corrupta eſſe neceſſe eſt, quando mixta; neque adhuc ſimpliciter eadem eſſe, quæ priùs.* Quæ verba ſic explicat D. Th. lect. vlt. *Dictum eſt, quod ad hoc, quòd ſit mixtio, neceſſarium eſt, quòd miſcibilia non ſint ſimpliciter corrupta, nec ſint ſimpliciter eadem vt priùs: ſunt enim corrupta, quantùm ad formas, & remanent quantùm ad virtutem.*

Cuius conditionis duplicem rationem reddit idem Philoſophus, & D. Thom. text. 86. Prima quia mixtio ſubſtantialis, de qua in præſenti fit ſermo, non eſt idem quod aggregatio, & compoſitio ex pluribus; alioqui cœlum, aut elementa compoſita ex ſuis partibus, eſſent mixta: ſi autem miſcibilia manerent ſecundùm ſuas entitates ſubſtantiales in mixto, & non generaretur aliud compoſitum eis corruptis, tunc mixtio nihil aliud eſſet, quàm aggregatio, aut compoſitio ex miſcibilibus; ſicut etiam ſi miſcibilia non manerent aliquo modo virtualiter in mixto, non intercederet vera mixtio, ſed corruptio pura, & nuda.

32. Secunda verò ratio eſt, quia ſicut quælibet pars aquæ eſt aqua, ita quælibet pars mixti debet eſſe mixta: hoc autem eſſe non poteſt, ſi per mixtionem non corrumperentur miſcibilia, & aliud corpus mixtum non generaretur: quia tunc licet totum illud conſtans ex miſcibilibus non corruptis ſecundùm ſuas entitates v. g. ex aëre, & aqua, eſſet mixtum, non tamen quælibet pars eius, ſcilicet aqua, aut aër rationem mixti haberet: ergo ad hoc vt fiat mixtio, debent miſcibilia corrumpi, & aliud compoſitum ex ipſis generari.

Tertia conditio eſt, quòd miſcibilia ſint mutuò actiua, & paſſiua, ita tamen vt vnum non nimis prædominetur alteri, ſed in ea proportione, & exceſſu, qui petitur à forma, ad quam mixtio illa ordinatur, ac proinde, quæ ſufficiat ad vtrumque ex miſcibilibus corrumpendum.

33. Hanc etiam conditionem petiuit Ariſt. cap. citato, text. 89. dicens: *Quando autem potentiis adæquantur æqualiter, tunc tranſmutatur vtrumque in dominans ex ſui ipſius natura: non generatur enim alterum, ſed medium commune.* Quæ verba ſic exponit D. Thom. lect. 25. *Dicit ergo primò, quando potentia miſcibilium adæquantur, tunc vnumquodque miſcibilium æqualiter dominatur, & vnumquódque ad alterum tanquam ad dominans tranſmutatur, & vnumquodque ex ſui ipſius natura ſecundùm aliquid tranſmutatur; nec tamen vno corrupto, aliud generatur, ſed fit medium inde commune, quod participat omnium virtutes miſcibilium coniunctorum, & cæt. Cùm autem omnis mixtio naturalis ſit propter generationem, non ſic ſunt intelligenda verba Philoſophi, quòd in mixto ſit æqualitas virtutũ, & potentiarum; neque etiã oportet, quòd ibi ſit æqualitas quantitatis ipſorũ miſcibilium; ſed eſt intelligendum, quod ibi ſit æqualitas proportionis, quam requirit forma rei generandæ, propter quam eſt mixtio.*

Rationem autem huius conditionis tradidit vterque loco citato text. 88. nam ſi vnum ex aliàs miſcibilibus nimis excederet aliud, tunc non reſultaret ex mixtione tertium, quoddam compoſitum à miſcibilibus diſtinctum, ſed illud, quod nimis dominaretur alteri, conuerteret illud in propriam ſubſtantiam, atque adeò non intercederet ibi vera & propria mixtio, ſed pura, & nuda corruptio vnius, & accretio alterius: vnde gutta vini, inquit Philoſophus, in

Digitized by Google

mille millibus amphoris aquæ non miſcetur, ſoluitur enim ſpecies,& tranſmutatur in totam aquam.

34. Quarta quòd miſcibilia ſint ad inuicem diuiſibilia,vt vnum poſſit peruadere partes alterius,& eas interſecare, & è conuerſo:cuius conditionis non fuit oblitus Ariſtot. dum in text. vltimo huius libri inquit, quòd benè determinabilia, & indiuiſibilia ſunt miſcibilia : & D.Th. ibidem, necnon ſecundo contra Gentes c.55.in principio.

Ratio autem illius deſumitur,tum ex Ariſtot. quàm ex Angel. Doct. loco citato : nam cùm miſcibilia debeant mutuò agere, & repati,ita vt ex eis fiat mixtio, cuius quælibet pars ſit mixta, ac proinde in ea virtualiter maneant miſcibilia, oportet, vt priùs inter ſe miſceantur per mixtionem impropriè, & vulgariter dictam,ſcilicet,per hoc,quòd quodlibet peruadat partes alterius,& eas interſecet,& inter ſe confundantur.

§. III.

Difficultatis nodus iuxta Ariſtot. & D. Thom. mentem reſoluitur.

35. HIs ergo ſuppoſitis conditionibus (ad quas, ſi quæ ſunt aliæ,reducuntur)dicendum eſt optimam eſſe diffinitionem, quam Ariſtot. de mixtione tradit, ſcilicet, *quòd eſt miſcibilium alteratorum vnio*, quam admittit Angelic. Doct. in præſenti lect.25. & communiter omnes Philoſophi, & ideo ab eis ſigillatim referendis abſtinendum eſt.

Nomine autem miſcibilium alteratorum, ſi de propria, & rigoroſa alteratione fiat ſermo, ſolùm intelligitur alteratio ſecundùm proprias virtutes, & qualitates miſcibilium : ſi autem de alteratione impropriè dicta loquamur, tunc innuitur, miſcibilia ipſa ſecundùm ſubſtantiam alterari, id eſt, corrumpi ſecundùm ſuas ſubſtantiales formas,& vniri ſecundùm materias, & virtutes miſcibilium ſub vna, & eadem forma ſubſtantiali mixti inde reſultantis. Quæ omnia eleganter notauit D.Thom.in vltimis verbis huius libri,dicens: *Patet etiam, quòd mixtio eſt miſcibilium alteratorum vnio, quæ quidem alteratio ſolùm eſt intelligenda in virtutibus, ſiue qualitatibus eorum; ſed ſi etiam alteratio ſumatur impropriè, mixtio eſt miſcibilium alteratorum, id eſt, corruptorum ſecundùm formas vnio.*

36. Vnde,quia vtraque alteratio debet intercedere ad veram, & propriam mixtionem, vt ex dictis patet, ideo vtraque in diffinitione innuitur, & ita denotatur mixtionem eſſe vnionem materiæ miſcibilium priùs verè, & propriè ſecundùm virtutes alteratorum, deinde verò ſecundùm formas ſubſtantiales corruptorum, ſub vna : & eadem forma ſubſtantiali tertij alterius mixti inde reſultantis: ita tamen, vt ſecundùm virtutes ſuas etiam vniantur, quatenus illæ,quæ à diuerſis eſſentiis,& principiis dimanabant, iam tunc in vno, & eodem principio, & ſubiecto vniantur.

Vnde,ideo inter alia addita eſt illa particula, Alteratorum, vt denoretur, quòd ſi de alteratione propria loquimur, miſcibilia non vtcumque vniuntur in mixto, ſed etiam vt alterata, id eſt, ſecundùm eas qualitates, ſecundùm quas alterata ſunt:alioquin(vt ſuprà dicebamus) non intercederet ibi vera mixtio, ſed pura, & nuda corruptio : ſi verò de alteratione impropria,ſcilicet corruptione,fiat ſermo,tunc vniuntur ſecundùm materias, ſecundùm quas corruptioni ſubſunt, quia ſecundùm iſtam rationem non aliter vnibilia ſunt. Cæterùm,quia in præſenti non de mixtione in facto eſſe,ſed in fieri præcipuè ſit ſermo,ideo non de vnione in facto eſſe, ſed in fieri potiſſimè etiam loquimur.

37. Aſſertio ergo, ſic explicata, probatur ratione ex Ariſtot. & D.Thom. locis citatis deſumpta, quæ ſub hac forma poteſt proponi : omnes conditiones ad veram mixtionem requiſitæ in hac diffinitione, breuiter, & perſpicuè traduntur : ergo erit optima. Conſequentia patet,antecedens verò probatur,& explicatur:nam hoc ipſo, quòd in diffinitione innuatur, miſcibilia debere priùs alterari,quàm vniantur,apertè ſignificatur prima conditio ad mixtionem requiſita, ſcilicet, miſcibilia debere ante mixtionem eſſe ſeparata, & hoc ipſo quòd iuxta explicationem S.Doctoris dicatur, miſcibilia propriè alterari, corrumpi, ac tandem vniri, ſcilicet ſecundùm materias, & virtutes eorum ſub vna forma ſubſtantiali mixti, denotatur tum ſecunda conditio, quæ hæc omnia expoſcit,vt intuenti patebit: tum tertia, ſcilicet quòd ſint activa in proportione, & exceſſu ibidem explicato; ſin minus (vt ibidem dicebamus) non reſultaret ex tali actione & paſſione tertium aliud mixtum corruptis miſcibilibus, ſed vnum in ſe conuerteret aliud.

Tandem eo ipſo, quòd hæc in diffinitione tradantur, inuoluitur ibidem vltima conditio, ſcilicet illa approximatio, interſecatio, & confuſio miſcibilium, vt ita poſſint inter ſe agere, & reagere, ſe corrumpere,& tertium aliud mixtum reſultare,quandoquidem, vt ſuprà innuebamus, de ratione mixti eſt,vt quælibet pars eius ſit mixta, & ad hoc neceſſariò deſideratur prædicta illa peruaſio,& confuſio miſcibilium inter ſe.

38. Confirmatur ratione, quam idem Ariſtot. & Angel. Doct. cap.10. iam citato innuunt: nam per ea, quæ in hac diffinitione continentur, differt ab omnibus aliis motibus, ſeu mutationibus mixtio, quas ex Ariſt.in hac diſp.n.30.recenſuimus:ergo prædicta diffinitio erit legitima. Conſequentia non indiget probatione. Antecedens autem probatur: nam in primis differt à generatione & corruptione purè & nudè conſideratis: quia generationis principia tantum ſunt materia,forma,& priuatio : mixtio verò vltra hæc requirit miſcibilia priùs alterata in mixto: à corruptione verò,quia corruptio per ſe terminatur ad non eſſe: mixtio verò ideo eſt miſcibilium alteratorum vnio ſub eadem forma ab illis diſtincta, quia ad eſſe formæ (modo iam dicto) terminatur; & licèt per eam pereant miſcibilia quoad ſubſtantiam,manent tamen quoad virtutes; quod non contingit in eo, quod corrumpitur, ac tandem ab aliis mutationibus, ſcilicet accretione, diminutione, alteratione, & latione, quia id, quod accreſcit, aut decreſcit, alteratur aut mouetur localiter, manet ſecundùm ſuam ſubſtantiam poſt prædictas mutationes: id autem, quod miſcetur, non ſic manet, quia mixtio eſt miſcibilium ſecundùm formas ſubſtantiales corruptorum vnio: ergo, &c.

39. Nec refert, ſi contra diffinitionem hanc ſic explicatam,& confirmatam obiicias, tum, quod ſi omnia hæc in illa latitant, ſatis eſt obſcura, ac proinde à legibus bonæ diffinitionis non parum deuiat: tum etiam,quia illa particula,alteratorum, ſumpta,tam pro alteratione vera, quàm pro corruptione ſubſtantiali, eſt acceptio illius, tam ſecundùm alterationem propriè, quàm impropriè ſumptam: idem autem non poteſt ſimul propriè,& impropriè accipi.

Non itaque hoc refert : tum quia omnia prædicta ſufficienter in diffinitione tradita innuuntur: tum etiam, quia in diffinitione non dicitur mixtio miſcibilium, vt alteratorum vnio, ſed miſcibilium alteratorum vnio:& ita ſatis denotatur vniri,tam vt alterata, quam ea, quæ alterantur, atque adeò alterationem illam eſſe corruptiuam, vt ita

poſſint

poſſint per illam, tam ſecundùm qualitates, quàm ſecundùm aliquid ſubſtantiale, ſcilicet materiam vniri, & ita ſufficienter ibi denotatur ſumi, prout actualiter includit, tam acceptionem propriam, ſcilicet veram alterationem, quàm impropriam, nimirum corruptionem ſubſtantialem: nam licèt vnum, & idem, vt determinatè, & præcisè accipitur ſecundùm ſignificatum improprium, non poſſit accipi ſecundùm ſignificatum proprium illius, nihilominùs poteſt accipi ſecundùm rationem communem, & analogam includentem vtramque ſignificationem; ſaltim quando illa duo ſignificata ſunt inter ſe per ſe connexa, vt in preſenti contingit.

§. IV.

Reſpondetur argumentis prioris ſententiæ.

40. AD primum, conceſſa maiori, neganda eſt minor, & ad probationem dicendum eſt; priùs diffiniuiſſe Ariſtotelem miſcibile, quàm mixtionem, & ideò illo iam explicato, potuit optimè mixtio per prædictum miſcibile diffiniri. Sed circa hæc videantur ea, quæ in ſimili dicta ſunt in Logica diſp. 15. n. 7. & ſequentibus.

Ad ſecundum, negandum eſt antecedens, ad cuius probationem negandum etiam eſt, Ariſtotelem diffiniiſſe miſcibile per mixtionem, quia potiùs illud explicuit per conditiones iam enumeratas.

Ad tertium patet ex dictis, negandam eſſe conſequentiam: & ad probationem reſpondetur ſolùm conuincere miſcibilia non vniri inter ſe ſecundùm formas ſubſtantiales, secùs ſecundùm materias, & virtutes eorum, quæ in mixto manent. Cæterùm, cùm dicimus vniri ſecundùm materias, debet hoc intelligi de vnione terminata, non ad qualemcumque vnitatem materialem, ſed ad vnitatem earum per identificationem, juxta ea, quæ diſput. 5. n. 48. & ſequentibus diximus: cùm verò addidimus, vniri ſecundùm ſuas virtutes, non debet ita intelligi, vt tales virtutes maneant eædem ſecundùm numerum, ſed ſecundùm ſpeciem, vt diſp. 3. n. 52. & deinceps oſtendimus.

41. Ad quartum, negandum eſt antecedens: & ad probationem dicendum eſt, quòd ſi prædicta animalia ſolùm fuerunt facta ex terra, aut aqua purè elementalibus, non fuerunt producta per mixtionem propriè dictam, ſed per puram generationem, quia ad mixtionem propriam requiruntur miſcibilia. Nec contra hoc obeſt probatio ibidem adducta: nam conceſſa maiori, neganda eſt minor ex eo, quòd ad rationem mixti ſatis eſt, quòd conſtet forma ſubſtantiali petente pro diſpoſitione temperiem quatuor primarum qualitatum, ratione quarum virtualiter elementa in eo maneant; & mixtum ipſum vtroque modo, ſcilicèt per mixtionem, & puram generationem poteſt fieri: vnde ſicut calidum poteſt produci per diuerſas ſpecie actiones, ita mixtum valebit effici per multiplicem actionem, modo ſtatim dicendo, diuerſam.

Adde tamen, loco Geneſis in argumento relato, non colligi ſolam aquam, aut terram eſſe in prædictis animalibus ſecundùm ſuas virtutes, ſed ideo dici facta ex terra, aut aqua, vel quia ex materia eorum elementorum fuerunt producta à Deo, vel quia maiorem conuenientiam habent cum his elementis. Sed circa hoc videtur D. Thom. in 2. quæſt. 15. q. 2. art. 1. vbi inquit: *In omnibus animalibus dominari terram & aquam, ſecundùm quantitatem, & materiam, quia nimirum in eis eſt multum de materia, & quantitate: ſecundùm virtutes autem & qualitates, magis dominantur in eis alia elementa, nempe ignis, & aer quia illorum elementorum virtutes ſunt calor, & humiditas: vita autem animalis conſiſtit in calido, & humido.*

42. Ad vltimum dicendum eſt, mixtionem propriè ſumptam, non vtcumque dicere ſubſtantialem generationem, ſed cum conditionibus iam dictis, & ita ſaltim materialiter à pura, & nuda generatione differt ſecundùm quod de materiali prædictas conditiones connotat; hic autem non diffinitur vtcumque mixtio, ſed vt ſaltim modo dicto diſtincta à generatione, & ideo non debuit alia diffinitione quàm iam tradita, diffiniri.

QVÆSTIO IV.

An miſcibilia maneant virtualiter in mixto, ex eo quòd forma illorum virtuali, & eminenti modo in eo contineantur; an verò ex eo, quòd ſolùm ſecundùm ſuas qualitates in eo permaneant?

43. IN quæſt. titulo aliqua vt certa ſupponimus, & aliquid in dubium vocamus. Supponimus enim primò, miſcibilia non poſſe manere formaliter ſecundùm ſuas entitates ſubſtantiales in mixto; tum, quia id ex dictis quæſt. præcedenti conſtat; tum etiam, quia iam vna & eadem materia, informaretur forma ſubſtantiali miſcibilis, & inſuper forma ſubſtantiali mixti; cum mixtum componatur ex materia cuiuſuis ex miſcibilibus.

Supponimus ſecundò, miſcibilia manere virtualiter in mixto: nam vt ex his, quæ præcedenti quæſt. aſſeruimus, conſtat, miſcibilia debent aliquo modo manere in mixto; alioqui mixtio non eſſe miſcibilium vnio: quare cùm miſcibilia non maneant formaliter, & ſecundùm ſuas entitates ſubſtentiales in illo, oportet vt virtualiter in eodem mixto permaneant. Quare quod in dubium vocamus, tantùm eſt, an miſcibilia maneant virtualiter in mixto ex eo quòd formæ miſcibilium contineantur virtualiter, & eminenter in illo: an verò ex eo quòd tantùm ſecundum qualitates ſuas in eo permaneant: quia verò permanentia hæc miſcibilium in mixto, ſolet peculiariter elementis, ex quibus omnia mixta coaleſcunt, adaptari, ideò quæſt. hanc quoad illa, maioris claritatis gratia, ſolùm diſcutiemus, & quidquid de illis dixerimus debet etiam de aliis miſcibilibus, proportione ſeruata, intelligi.

§. I.

Adducuntur duo dicendi modi.

44. SCotus in 2. diſtinct. 15. q. vnica, §. ſed tamen, Gregor. & Gabriel. diſtinct. 16. Ægidius 2. de Generat. text. 48. tenent, elementa ideò permanere virtualiter in mixto, quia forma ſubſtantiali illius continet virtualiter, & eminenter formas elementorum ad eum modum, quo anima rationalis virtute continet ſenſitiuam, & vegetatiuam probarique poteſt.

Primò, quia mixtum, vt præintelligitur quatuor primis qualitatibus, dicitur componi aliquo modo ex elementis: ergo elementa in illo priori, manent virtualiter in illo; ergo ea ratione dicentur in illo priori virtualiter permanere, quia forma ſubſtantialis mixti virtualiter illa continet. Hæc ſecunda conſequentia ex priori aperrè ſequitur: quia non apparet alia ratio illius permanentiæ virtualis elementorum, quæ in illo priori datur, niſi prædicta

virtualis continentia, qua forma mixti ea continet: prior verò ex antecedenti deducitur, quia nequit mixtum componi aliquo modo, ſcilicet virtualiter eminenter ex elementis, quin ipſa virtualiter in eo maneant. Antecedens autem etiam conſtat, quia mixtum in illo priori verè habet rationem mixti, quippe quòd in illo priori immediatè ad accidentia eſt corpus, & non ſimplex, ac proinde debet eſſe mixtum: ergo in illo priori verè componitur ex miſcibilibus, ſcilicet ex elementis.

45. Secundò quia elementa non manent virtualiter in mixto, ex eo quòd permanent accidentia, & virtutes eatum in illo: ergo quia forma ſubſtantialis eorundem virtualiter continetur in forma ſubſtantiali mixti. Conſequentia patet, quia elementa ſolùm poſſunt permanere virtualiter in mixto, vel ratione ſuarum virtutum accidentalium, vel ratione ſuæ entitatis, & formæ ſubſtantialis, virtualiter ibidem permanẽtis, quia permanere ſecundùm propriam materiã, non eſt proprium rei miſcibilis. Antecedens autem peobatur, quia virtutes accidentales elementorum pereunt adueniente mixto, vt ſuprà diſp. 3. num. 52. diximus, ex eo quòd ſubiectantur non in materia prima, ſed in toto elemento: ergo ratione permanentiæ illarum, non poteſt dici, quòd elementa maneant virtualiter in mixto.

Nec refert ſi dicas, remanere alia, quæ ſint eiuſdem ſpeciei, & hoc ſatis eſſe ad prædictam permanentiam. Nam contra hoc eſt, quòd ſola ſucceſſio vnius indiuidui poſt aliud non eſt ſatis ad hoc, vt vnum dicatur virtualiter permanere in illo: ſicut ſola ſucceſſio vnius ſpeciei poſt aliam, non ſufficit ad hoc, vt vna dicatur virtualiter permanere, & componi ex illa: & ideò licèt poſt formam viuentis ſequatur forma cadaueris, non ideò illa virtualiter in hac cotinetur, aut cadauer ex homine, aliquo modo componitur.

46. Tandem, quia ſi ad hanc permanentiam elementorum in mixto, ſufficeret, quòd qualitates, ſeu virtutes accidentales illorum in eodem permaneant; ſequeretur elementorum aliquod poſſe habere rationem mixti; hoc autem eſt falſum, vt conſtat: ergo, & cæt. Sequela probatur, quia quando aqua caleſit ab igne, habet quatuor qualitates elementorum, quippè cùm ab igne recipiat calorem, & ſiccitatem; & ipſa ex ſe habet frigiditatem, & humiditatem: ergo ſi permanentia virtutum accidentalium elementorum eſt ſatis ad hoc, vt elementa dicantur virtualiter permanere ibidem, permanebunt vtique elementa virtualiter in aqua, ac proindè ipſa erit corpus mixtum, in hoc enim ſolum modò elementa virtualiter manent.

47. Secunda ſententia aſſerit elementa manere virtualiter in mixto ratione cuiuſdam qualitatis ex eiſdem deriuatæ: hanc tamen non eſſe qualitatem quandam formaliter compoſitam ex quatuor primis qualitatibus attemperatis, & ibidem formaliter permanentibus, ſed aliam ſimplicem inde reſultantem virtualiter tantùm multiplicem inde, virtualitérque qualitates elementorum continentem. Ita Albertus Mag. 2. Phyſ. tit. 2. c. 1. Durandus 2. quæſt. Prolog. n. 29. & in 4. diſt. 12. q. 3. Gregorius in 1. diſt. 17. quæſt. 3. art. 3. Iabellus 8. Meth. q. 4. Sonzin. 10. Met. quæſt. 27. Heruæus tract. de pluralitate formarum. Sententia hæc quoad priorem partem, ſcilicèt elementa manere in mixto ratione qualitatum, patebit ex dicendis num. 52. & deinceps; quoad poſteriorem verò.

Probatur primo teſtimonio. Ariſtot. text. 48. vbi per mixtionem calidi & frigidi humidi & ſicci, ait generari mixtum, quod quaſi medium eſt inter eadem extrema, nempe inter calidum & frigidum, neutrum tamen extremorum: ergo ſenſit mixtum non eſſe calidum, neque frigidum formaliter, ſed habere temperamentum quoddam medium, nempe qualitatem ſuperiorem virtute continentem calorem, & frigus.

48. Secundò probatur ratione, ſicut ſe habent formæ ſubſtantiales elementorum ad formas ſubſtantiales mixtorum, ita ſe habẽt eorundẽ qualitates inter ſe; ſed corruptis formis ſubſtãtilibus elementorum, loco illarum ſuccedit in mixto vnica, & ſimplex forma ſubſtantialis eis æquiualens; ergo etiam corruptis qualitatibus ipſorum, quippe quæ ſubiectabantur in ipſis, ſuccedit loco ipſarum ſimplex quædam qualitas illis æquiualens, & ab eis diſtincta.

§. II.

Reiitur vtraque opinio.

49. NEutra tamen ex his ſententiis diſcipulis D. Thom. & aliis num. 51. referendis, neç nobis etiam placet: & ideò contra primam arguit Caietanus 1. p. q. 76. art. 4. §. in reſponſione ad 4. ratione quam innuit D. Thom. ibidem, & q. 91. art. 3. ad 1. & de potentia q. 3. art. 11. ad 1. quæ poteſt ad hanc formam reduci. Nam forma continens virtualiter, & eminenti modo formam inferioris rationis, poteſt eſſe principium exercendi operationis illius perfectiori, & excellentiori modo, quàm illa, ſed forma mixti non doteſt eſſe principium exercendi operationes elementorum perfectiori modo, quàm formæ elementorum: ergo non poteſt illas continere virtuali, & eminenti modo. Maior patet in anima noſtra, quæ eſt principium excercendi operationes vegetandi, & ſentiendi perfectiori modo quàm anima vegetatiua, & ſenſitiua: quia vtramque virtualiter, & eminenter continet, & ſic de aliis. Minor verò probatione non indiget, cùm experiamur mixtum multo imperfectiùs calefacere, aut humectare, quàm elementa, imò vt n. 57. dicemus, valdè probabile eſt, quòd ſolùm exercent has operationes in virtute elementorum, à quibus calorem, & humiditatem participant.

Contra ſecundam verò ſententiam obſtat, eſſe in primis contra Ariſt. & D. Thomam, quòd in mixtis non remaneant formaliter quatuor primæ qualitates elementorum ad mediocritatem redactæ, ſed ſolùm qualitatem illam ſimplicem ex eis reſultantem, & virtualiter illas continentem. Contra Ariſt. quidem: nam 4. Meteororum cap. 1. inquit, quod per putrefactionem calor ſoluitur à proprio humido, & ſic reſtat ſiccitas; at ſi in mixtis non darentur æqualitates formaliter, ſed ſolùm vna, & eadem virtualiter illas continens, non poſſe ſeparari calor ab humiditate: ergo, &c.

Item, ſecundo de Anima text. 123. & 124. petit ad debitam diſpoſitionem organi ſenſus talem harmoniam qualitatum, vt à vehementi ſenſibili non lædatur; harmonia autem non poteſt conſiſtere in ſimplici qualitate. Et ſecundo de partibus animalium c. 1. inquit, in viuente eſſe compoſitionem quatuor qualitatum primarum: ſi autem iſtæ ſolùm continerentur virtualiter in aliqua qualitate ſimplici, non poſſet eſſe ibidem compoſitio.

50. Contra D. Thom. verò tum 2. Meteororum, & 2. de Anima locis citatis: tum etiam 1. p. q. 76. art. 4. ad 4. & q. de anima art. 9. ad 10. & de malo q. 5. art. 5. ad 6. vbi inquit, quòd contrariæ qualitates in corpore mixto regulantur, & conſeruantur, ne ſe inuicem corrumpant per formã ſubſtantialem; ſi autem non eſſent ibi formaliter quatuor primæ qualitates, ſed ſola illa

Digitized by Google

illa ſimplex, & virtualis, nec eſſet ibi contrarietas, nec neceſſitas huius regularionis, & conſeruationis.

Et deinde hoc ipſum poteſt efficaciter falſitatis conuinci ratione deſumpta ex Ariſt. 7. Metaph. & ex D. Thom. ibidem lect. 3. & 1. part. q. 72. art. 1. & 3. p. q. 4. art. 2. quia aliàs mixtum non eſſet à ſe ipſo paſſiuè, & actiuè corruptibile; hoc autem eſt contra omnes Philoſophos, quandoquidem homo, verbi gratia, habet intra ſe ipſum actiuum, & paſſiuum principium ſuæ corruptionis: ergo, &c. Sequela patet, quia ideo eſt hoc modo corruptibile, quia componitur ex contrariis mutuò inter ſe agentibus, & reagentibus donec ex hac actione, & reactione diſſoluatur diſpoſitio ad formam mixti requiſita: at ſi in eo non remanerent formaliter qualitates actiuæ, & inter ſe contrariæ, non conſtaret ex contrariis, nec haberet in ſe prædicta principia corruptionis, cùm eadem qualitas ſibi non aduerſetur, nec ſe ipſam per ſe deſtruat: ergo, &c.

51. Tandem contra eandem ſententiam vrget ratio, quam idem Ariſtot. & D. Thom. c. 10. huius libri æqualiter innuunt, ſcilicet nihil poſſe remanere in aliquo virtualiter, niſi ratione alicuius, quod ſit proprium ipſius (vt ex terminis ipſis conſtare videtur) at prædicta qualitas ſimplex non eſt propria elementorum: ergo, ratione illius non permanebunt in mixto.

Nec refert, quòd prædicta qualitas (ſi eſſet) reſultaret ex poſitione primarium qualitatum, quia non reſultaret ex illis, vt ſubordinantur elementis, ſed ex eiſdem, vt ſubordinantur mixto, & ideò non eſt reducenda in elementa, ſed in mixtum, ſicut ob hanc rationem albedo & nigredo non ſunt propriè qualitates elementorum, ſed mixti, licèt non fiant, niſi poſitis primis qualitatibus ad mediocritatem redactis.

§. III.

Vera Ariſt. & D. Thomæ ſententia.

52. HIs ergo reiectis dicendi modis, dicendum eſt, elementa manere virtualiter in mixto, quia manent in illo quatuor primæ qualitates ad mediocritatem redactæ, ſcilicet calor, frigiditas, humiditas & ſiccitas, quæ ſunt propriæ virtutes eorum: hæc eſt Ariſt. in hoc lib. cap. 10. text. 84. & vltimo, vbi etiam D. Thom. vt num. 50. vidimus, & 1. part. q. 76. art. 4. ad 4. his verbis: *Et ideo dicendum eſt ſecundùm Phil. in 1. de Generat. quod formæ elementorum manent in mixto, non actu, ſed virtute: manent enim qualitates propriæ elementorum, licet remiſſæ, in quibus eſt virtus formarum elementarium.*

Et opuſculo 33. in fine his verbis: *Qualitas autem corporis ſimplicis eſt quidem aliud à forma ſubſtantiali ipſius; agit tamen in virtute formæ ſubſtantialis: ſic igitur virtutes formarum ſubſtantialium ſimplicium corporum ſaluantur in corporibus mixtis: ſunt igitur formæ elementorum in mixtis: non actu, ſed virtute: & hoc eſt quod dicit Phil. in 1. de Generat.* Et tandem hoc ipſum docet in 2. diſt. 30. quæſt. 2. art. 1. 2. contra Gentes cap. 55. de potentia, q. 5. art. 7. q. de Anima. art. 9. ad 10. quodlib. 1. quæſt. 4. art. 1. ad 3. quem vnà cum Ariſt. ſequuntur Capreol. in 2. diſt. 30. q. 1. ad primum concluſ. Caiet. 1. 2. q. 52. Philoponus 1. de gener. text. 43. Ægid. ad text. 48. & 49. Valleſius lib. 1. Controuerſ. Medicarum cap. 6. Toletus 1. de Generatione q. 18. Conimbr. c. 10. q. 4. art. 1. Bañez ibidem q. 3. Rub. tract. de mixtione à nu. 45. vſque ad 58. & alij, quàm plures.

53. Deinde probatur, & explicatur aſſertio ratione, quam ex parte innuit D. Thom. 1. p. q. 44. art. 1. in corp. & ad primum, 2. contra Gent. c. 15. & opuſ. 3. cap. 124. in fine, & alibi ſæpè. Nam qualitates elementorum in eis reſidentes, & aliæ quælibet ab eis deriuatæ, & eiuſdem ſpeciei cum illis, ſunt virtutes propriæ eorum, per quas vbicumque tales qualitates fuerint, operantur: ergo ſi manent formaliter in mixto (vt probatum eſt) manebunt etiam elementa virtualiter in eodem mixto. Patet conſequentia: nam remanere aliquid in aliquo virtualiter, denotat inter alia, quòd remaneat ibidem ſecundùm propriam virtutem ipſius, per quam operatur. Antecedens autem quoad priorem partem, ſcilicet quoad qualitates in elementis, vt in igne connaturaliter reſidens, non indiget probatione; quoad cæteras autem ab eodem igne deriuatas, & ſpecie cum eiſdem conuenientes, probatur: nam vbicumquè fuerit v. g. calor ab igne deriuatus, tribuetur igni calefactio ab eo calore procedens tanquam cauſæ præcipuæ operanti per illum, ex eo quòd omne illud, quod eſt tale per participationem, operatur in virtute eius, quod eſt tale per naturam: ignis autem eſt formaliter calidus per naturam, cætera verò calida ab igne deriuata, ſunt calida ab eodem igne.

54. Confirmatur ex doctrina eiuſdem S. Doctoris 2. Phyſ. diſp. 11. num. 44. deducta: nam ex eo quòd Deus eſt ipſum eſſe per naturam, & creatura ſolùm habet illud per participationem, nequit creatura attingere eſſe niſi in virtute Dei, & ad ſummum ſolùm attinget illud principaliter, vt eſt determinatum, & modificatum ad tale eſſe, v. g. equinum, atque ita reſpectu illius, ſaltim ſecundùm ſe conſiderati, habet Deus rationem cauſæ principalis proximæ: ergo qúia ignis eſt calidus per maturam, & alia calida deriuata ab ipſo ſunt calida per participationem ab ille, non poterunt producere calorem, niſi in virtute ignis, ipſeque erit cauſa principalis calefactionis ab eiſdem procedentis ſaltim ſecundùm ſe ſumptæ (vt ſtatim magis explicabimus) & vt non eſt modificata ad eſſe calefactionis imperfectæ, & refractæ: ergo ſicut Deus manet virtualiter in virtute illa, per quam creatura mouetur ad producendum eſſe: ita ignis manebit virtualiter in mixto ratione caloris ab eo deriuati, per quem mouetur ad producendum aliud calidum.

§. IV.

Reſponſio argumentorum vtriuſque ſententiæ.

55. AD primum pro prima ſententia, conceſſo antecedenti iuxta ſuprà dicta, neganda eſt vtraque conſequentia intellecta: vt vult Scotus, de continentia virtuali, quæ ſic talis, qualis eſt continentia animæ vegetatiuæ, & ſenſitiuæ, in rationali, quia ad hoc vt mixtum in illo priori habeat rationem mixti, ſatis eſt quòd petit connaturaliter qualitates elementorum ad mediocritatem redactas, ita licèt iſtæ poſteriores in genere cauſæ efficientis, ſint tamen priores in genere cauſæ materialis, modo tamen ſuprà explicato.

Ad ſecundum negandum eſt antecedens, & ad probationem conceſſo antecedenti, neganda eſt conſequentia: quia ſatis eſt, quòd licèt dicta accidentia ſint numero diſtincta, & ſolùm ſpecie conueniant cum qualitatibus reſidentibus in elementis, nihilominùs maneant in mixto per modum virtutum elementorum illiſque vt agenti præcipuo ſubordinatæ ſint. Vndè nihil obeſt impugnatio contra ſolutionem ibidem datam: quia non quælibet ſucceſſio vnius poſt aliud ſufficit ad permanentiam rei, quæ petit, in ea quæ manet: ſed inſuper deſideratur, vt id, quod remanet, remaneat per modum virtutis alterius, atque adeò

Digitized by Google

illi per modum agentis principalis ſubordinata.

56. Nec refert, ſi obiicias calorem & cæteras alias qualitates elementales ad mediocritatem redactas eſſe connaturales mixto per modum virtutis illius: ergo mixtum erit, quod principaliter per illas operatur. Patet conſequentia, quia vnumquodque operatur per modum cauſæ principalis per qualitates actiuas ſibi connaturales.

Non itaque hoc refert; nam inde ad ſummum concluditur, calefactionem procedentem à mixto, quatenus rarefacta, & imperfecta eſt, ſubordinari illi, vt cauſæ principali, quia calor ſolum, vt refractus, eſt illi connaturalis: non verò quod eadem calefactio ſecundùm aliam rationem magis ſuperiorem, ſcilicet ſecundùm ſuam ſubſtantiam, & vt procedit à calore illo, quatenus eſt quædam participatio prædicti ignis iuxta 2. Phyſic. diſput. 10. quæſt. 5. & 6. ſubordinetur alteri præterquam eidem igni à quo talis calor proceſſit.

Non enim eſt inconueniens, vt vna, & eadem actio proueniat à duplici agente particulari, dummodo attingant illam ſub duplici ratione inter ſe ſubordinata, licet vtraque contineatur intra lineam rationum correſpondentium agentibus particularibus, & ideò primus actus voluntatis Angelicæ proceſſit à Deo, vt à cauſa particulari, ob idque talis actus non potuit eſſe peccaminoſus, & idemmet proceſſit à voluntate Angelica, vt à cauſa etiam proxima, quia fuit actus vitalis ipſius, quamuis à Deo proceſſerit, vt habet ſe ad inſtar proprietatis voluntatis Angelicæ, ab Angelo verò, vt fuit actus vitalis ipſius.

57. Adde, poſſe etiam dici, quòd primæ qualitates ſecundùm ſuam ſubſtantiam (vt ſic dicamus) conſideratæ, ſunt connaturales elementis, vt eis quibus primò, & per ſe, ac per naturam conueniunt: mixtis verò, vt eis, quibus per ſe ſecundò, & per participationem ab elementis competunt. Ad hoc autem, vt aliquid per qualitates ordinis naturalis, & ſibi connaturales operetur per modum cauſæ principalis, requiritur non quæcumque connaturalitas, ſed illa, per quam qualitas ſecundùm ſuam ſubſtantiam conſiderata, ei per naturam conuenit: nam poſterior connaturalitas ad ſummum tribuit ſubiecto habenti prædictam qualitatem, vt ſit agens, *quod* connaturaliter illa vtens, non verò quod ſit agens præcipuum reſpectu actionis ab ea procedentes.

Ad tertium, neganda eſt ſequela, & ad eius probationem dicendum eſt, non qualemcumque permanentiam virtualem vnius, ad plurium elementorum in alio, ſufficere ad rationem mixti, ſed inſuper deſiderari permanentiam virtualem eorum, & vnionem virtutum elementalium in vno & eodem communi principio, à quo aliquo modo connaturaliter fluant; hoc autem non inuenitur in aqua illa (vt ex ſe conſtat) & ideo non habet rationem mixti.

58. Ad primum pro ſecunda ſententia reſpondetur cum D. Thom. ibid. Ariſtot. ſolùm velle, quòd mixtum ſit ſimul calidum, & frigidum, &c. in debita proportione, non verò frigidum, aut calidum ſolummodò: atque adeò verificabitur eſſe medium inter eadem extrema, & neutrum extremorum, quatenus inter hoc, quod eſt aliquid eſſe ſolummodo calidum, aut ſolummodo frigidum, &c. mediat hoc, quod eſt eſſe modo dicto ſimul calidum, frigidum, humidum, ac ſiccum, quod complexum à ſingulis extremis eſt diſtinctum.

Ad ſecundum dicendum eſt, formas ſubſtantiales & earum diſpoſitiones, non debere proportionari in hoc, quod ſicut forma ſubſtantialis eſt ſimplex, ita etiam diſpoſitio: alioqui ad formam ſubſtantialem, v. g. ignis non deſideraretur duplex qualitas, ſcilicet calor, & ſiccitas. Ratio autem, ob quam pluribus formis elementorum ſuccedit vnica forma ſubſtantialis, facilè reddi poteſt ex dictis: nam cùm mixtum ſit vnicum ſecundùm ſpeciem, debeatque conſtare ex materiis elementorum, debet vnicam tantum formam ſimul cum prædictis materiis inter ſe vnitis, vel identificatis habere: at verò cum qualitas illa ſimplex, & virtute continens qualitates, non ſit propria elementorum, non poterunt ratione illius mixto virtualiter permanere. Et hæc de hac quæſtione, & toto primo libro præſentis operis.

LIBER SECVNDVS DE GENERATIONE, & Corruptione.

BREVE PROOEMIVM.

1. POSTQVAM Ariſtotel. in primo lib. egit de generatione, & corruptione corporum in communi, nec non & de aliis motibus eiſdem annexis: nunc in hoc ſecundo libro de generatione, & corruptione in ſpeciali, ſcilicet elementorum diſſerit: nam ſicut elementa inter corpora generabilia & corruptibilia ſunt prima, & ideo ex eis fiunt alia corpora mixta, in illáque reſoluuntur: ita peracta iam diſputatione de generatione, & corruptione in communi, acturus Ariſtotel. in aliis Philoſophiæ libris, de prædictis mutationibus in particulari, meritò à generatione, & corruptione corporum ſimplicium, nimirùm elementorum, in hoc ſecundo libro exordium ſumpſit.

SVMMA

Digitized by Google

SVMMA TEXTVS TOTIVS LIBRI.

2. Liber iſte vndecim complectitur capita : in primo inchoat Philoſophus diſputationem de elementorum generatione , & corruptione , agitque de materiali principio illarum , & circa hoc varias antiquorum ſententias refert. In ſecundo de principio formali, & proximo elementorum , quatenùs tangibilia , atque actiua , & paſſiua ſunt , diſſerit: enumerátque varias contrarietates tangibilium qualitatum : & tandem explicat , quænam ex his actiuæ quænam paſſiuæ ſint. In tertio numerus elementorum ſtabilitur , propriæque ſingulis elementis qualitates aſſignantur. In quarto oſtenditur , quomodo elementa habentia , vel non habentia qualitates ſymbolas , ex ſe mutuò generentur. In quinto oſtendit ſubiectum generationis , & corruptionis elementorum , non eſſe aliquod corpus actu exiſtens , ſiue illud ſit elementum , ſiue aliquod medium inter elementa , & cætera corpora. In ſexto arguit Empedoclem , aſſerentem elementa numquam ad inuicem tranſmutari. In ſeptimo & octauo agit de generatione compoſitorum ex elementis : oſtenditque elementa ad generationem omnium mixtorum concurrere. In nono agit de cauſis generationis & corruptionis , ſtatuens tres eſſe concedendas neceſſariò , ſcilicet materialem, formalem, & efficientem. In capite decimo ſpecialiter de cauſa efficienti generationum , & corruptionem , ſtatuens illam maximè eſſe motum ſolis per Zodiacum. Et tandem in capite vndecimo oſtendit generationes , & corruptiones eſſe perpetuas , non ſecundùm lineam rectam , ſed reflexam , & circularem , ita ſcilicet , vt ab eodem procedant , & in illud idem reuertantur, vt patet in generatione nubium , & pluuiarum : quia ſi nubes ſunt, oportet pluere : ſi pluit, oportet iterum nubes eſſe : & ſi rurſus nubes fuerint, oportet pluuias eſſe, & cætera.

DISPVTATIO X.

DE ELEMENTIS, ET EORVM qualitatibus.

3. Vt ea, quæ de generatione , & corruptione elementorum dicenda ſunt , meliùs capiantur , oportet aliqua de illorum natura , & qualitatibus priùs tradere ; & ideò diſputationem iſtam ad hæc explicanda ſtatuimus.

QVÆSTIO PRIMA.

QVID SIT ELEMENTVM?

4. NOmine elementi non intelligimus elementum in ampliori ſua ſignificatione , vt comprehendit quæcunque prima rei principia , ſed prout abſtrahit ab his mundi elementis, quæ communi ore circunferuntur, ſcilicet igne, aëre, aqua & terra ; quia verò prædicta elementa in rerum natura eſſe conſtat, & id ampliùs ex ſufficienti diuiſione elementi in prædicta quatuor, quæſtione ſequenti adducenda conſtabit, ideò quæſtione *an eſt?* relicta, meritò à quæſtione *Quid eſt?* exordium ſumpſimus.

Elementum autem ſic ſumptum diffinit Ariſtoteles in 3. de Cœlo cap.3. text.31. dicens : *Sit igitur elementum corpus , ad quod alia corpora diuiduntur intùs exiſtens potentia , aut actu ; ipſum autem eſt indiuiſibile in altera ſpecie.* Quam diffinitionem admittit D. Thom. ibid. eámque innuit 5. Metaph. lect. 4. quos communiter ſequuntur omnes Philoſophi.

Per illam ergo particulam *corpus* loco generis poſitum, conuenit elementum cum aliis corporibus , & ſimul excluduntur à diffinitione elementi ſtrictiùs ſumpti, de quo in præſenti, materia, forma, priuatio, & alia principia cuiuſuis rei , ſiue naturalis, ſiue artificialis, nam omnia hæc non habent rationem corporis de prædicamento ſubſtantiæ , id eſt, compoſiti ex materia , & forma ſubſtantiali , de quo in præſenti ſit ſermo : vnde D. Thom. ibidem inquit : *Vniuerſalia elementa ſunt materia , & forma , vt patet in primo Phyſicorum , quæ tamen non ſunt corpora ; hic autem intendit Philoſoph. de elementis , quæ ſunt corpora.*

Dicitur deinde , *Intùs exiſtens potentia , aut actu.* Quia de ratione elementi eſt , quòd exiſtat, ſiue actu, ſiue potentia in eo cuius eſt elementum : vnde D.Th. loco citato ex 5. Metaphyſic. ſic inquit : *De ratione elementi eſt , quòd ſit inexiſtens , ſiue intrinſecum , per quod differt elementum ab omni eo , ex quo fit aliquid ſicut ex tranſeunte ; ſiue ſit priuatio aut contrarium, elementa enim oportet manere in his , quorum ſunt elementa.*

Additur tandem , *Ipſum autem eſt indiuiſibile in altera ſpecie.* Per quod elementum diſtinguitur à mixtis , cum quibus in ratione corporis conueniebat: hæc enim quia ex elementis fiunt , poſſunt in illa diuidi, ſeu reſolui, & ita ſunt diuiſibilia, ſeu reſolubilia in diuerſa ſecundùm ſpeciem , nempe in elementa; at verò ipſa elementa, quia ſunt corpora ſimplicia, ex quibus tanquam ex primis corporibus fit & componitur mixtum, non ſunt vltra reſolubilia, aut diuiſibilia in alia corpora ſpecie diuerſa.

5. Vnde D. Thom. loco citato ex 5. Metaphyſic. inquit : *In corporibus naturalibus , in quibus etiam dicimus elementa quorumdam , illa dicuntur corporum eſſe elementa, in quæ vltimò reſoluuntur omnia corpora mixta , & per conſequens , ea ſunt , ex quibus primò compo-*

nuntur huiuſmodi corpora: ipſa autem corpora, quæ elementa dicuntur, non diuiduntur in alia corpora ſpecie differentia, ſed in partes conſimiles, ſicut qualibet pars aquæ, eſt aqua.

Diffinitio autem ſic explicata poteſt ratione ex Ariſtot. loco proximè relato, & D. Thom. ibidem oſtendi: nam cætera alia elementa, vt literæ reſpectu vocis ſunt id, ex quo componitur vox, & in quod reſoluitur; ipſæ autem literæ non ſunt vlteriùs reſolubiles in diuerſa ſecundùm ſpeciem: ergo etiam elementa corporum erunt corpora illa, ex quibus cætera alia componuntur & in quæ reſoluuntur, ita vt ipſa non ſint vlterius in diuerſa ſecundùm ſpeciem corpora reſolubilia. Antecedens ex ſe conſtat, conſequentia verò ex paritate rationis liquet.

6. Nec obſtat, ſi contra diffinitionem hanc obiicias primò, quòd repugnat elementa manere in mixto actu, aliàs vt diſp.9. num.2. dicebamus, mixtum conſtaret duplici forma ſubſtantiali, ſcilicet ex forma elementi, & mixti, quod quidem, vt alibi diximus, apertam implicat contradictionem: ergo, malè dicitur in diffinitione elementi, quod debet manere actu, vel potentia in mixto. Patet conſequentia, quia in his verbis videtur denotari poſſe quodlibet ex iſtis modis manere in illo.

Secundò: nam tota hæc diffinitio conuenit partibus ligni, verbi gratia, aut alterius totius ſubſtantialis, & homogenei: nam pars ligni eſt corpus, ex quo componitur lignum, & non eſt diuiſibilis in partes diuerſas ſecundùm ſpeciem, cùm quæuis medietas partis ligni ſit etiam lignum.

7. Non itaque hæc obſtant, nam ad primum conceſſo antecedenti, neganda eſt conſequentia ad cuius probationem negandum eſt etiam antecedens: nam ideò Ariſt. dixit elementa manere actu, vel virtute in mixtis, quia nondum explicuerat, an elementa ſint in mixto actu, vel potentia, ſed adhuc res erat ſub lite, non verò quia crederet elementa poſſe actu manere in mixto.

Ad ſecundum verò reſpondetur ex eodem D. Th. 5. Metaph. lect.4. vbi ſic inquit: *Sciendum eſt quòd cùm in diffinitione elementi ponatur, quòd non diuiditur in diuerſa ſecundùm ſpeciem, non eſt intelligendum de partibus in quas aliquid diuiditur diuiſione quantitatis, ſic enim lignum eſſet elementum, quia qualibet pars ligni eſt lignum, ſed de diuiſione, quæ fit ſecundùm alterationem, ſicut corpora mixta reſoluuntur in ſimplicia.* Vnde, cùm lignum, & eius partes poſſint per alterationem corrumpi, & diuidi, ſeu reſolui in elementa, modo alibi dicto, ideo prædicta diffinitio eis non competit.

QVÆSTIO II.

Quotuplex ſit elementum?

8. Licèt antiqui Philoſophi in varias ſententias abierint circa numerum elementorum, nihilominùs, quia omnes illi leui, & contemnendo fundamento nitebantur, ideò eis ſuppreſſis dicendum eſt cum Ariſt. & D. Thom. in hoc lib. cap.3. & cæteris aliis Philoſophis, elementa tantùm eſſe quatuor iam dicta, & omnibus nota.

Probatur ratione deſumpta ex Ariſtot. & D. Thom. in hoc lib. cap.3. nam ex primis qualitatibus, ſcilicet calore, humiditate, ſiccitate, & frigiditate tantùm ſunt poſſibiles iſtæ quatuor combinationes naturales, ſcilicet calidum & ſiccum, calidum & humidum, frigidum & ſiccum: ergo tantùm ſunt conſtituenda in rerum natura quatuor prima corpora, quibus prædictæ combinationes ſint connaturales: ergo iſta erunt ignis, aër, aqua, & terra. Antecedens probatur: nam quamuis aliæ duæ combinationes poſſint ex prædictis qualitatibus imaginari, ſcilicet calidum & frigidum: humidum & ſiccum, hæ tamen non poſſunt alicui corpori ſimplici eſſe connaturales, atque adeò non petunt aliqua alia corpora ſimplicia, quibus debeant eſſe connaturales.

Prima verò conſequentia ex antecedenti conſtat: nam quæuis connaturalis combinatio primarum qualitatum petit aliquod corpus primum, ſeu ſimplex, cui ſit connaturalis, ſicut quæuis connaturalis temperies quatuor primarum qualitatum petit aliquod corpus mixtum, in quo connaturaliter ſit. Secunda verò conſequentia patet ex prima: nam prædicta corpora ſunt illa, in quibus tales combinationes reperiuntur, quia ignis eſt calidus, & ſiccus, aër verò humidus, & calidus, aqua autem humida, & frigida: ac tandem terra frigida, & ſicca.

9. Sed contra dicta, & in primis contra rationem hanc obiici poteſt primò: in ea ſupponi caliditatem, & frigiditatem, & cæt. eſſe primas qualitates, & non dari alias priores illis, at hoc videtur falſum: ergo, &c. Minor probatur, quia plures qualitates conueniunt mixtis, quæ non procedunt ab iſtis qualitatibus, vt in magnete, auro, & lapidibus pretioſis, in pipere, ſale, & vino, & medicamentis conſtat, alioqui qualitates horum mixtorum reperirentur etiam in aliis mixtis, in quibus ſunt caliditas, frigiditas, & cætera: ergo caliditas, frigiditas, & cætera, non ſunt primæ, ſed aliæ ſunt priores illis. Patet conſequentia: nam ex primis qualitatibus debent aliæ qualitates procedere.

Reſpondetur concedendo maiorem, & negando minorem, quia Ariſtot. non vbicumque loquitur de qualitatibus primis, ſed de primis inter ſenſibiles corruptibilium corporum, & ordinatas ad generationem, perfectionem, & ornatum eorum, vt talia ſunt: in hoc autem ſenſu, vt certum ſupponendum eſt, prædictas quatuor qualitates, & non alias eſſe primas: nam cùm generatio rei naturalis ſit prior origine, perfectione, & ornatu eius, & inter qualitates ſenſibiles iam dictas, non appareant aliæ, quæ priùs concurrant, & diſponant in ordine ad prædictam generationem præter has quatuor qualitates, conſequens eſt, vt ipſæ ſint primæ, & quòd cæteræ aliæ debeant ex illis, vt ex omninò prioribus, in ſenſu dicto fieri.

10. Nec contra hoc habet vim probatio adducta: quia omnes illæ qualitates diſpoſitiuè, vel inſtrumentaliter fiunt, & procedunt ab iſtis, ex quo tamen non ſequitur, illas qualitates ſecundas reperiri in mixtis omnibus ſpecie diuerſis: quia qualitates primæ in ſingulis ſunt diuerſo modo attemperatæ, & iuxta diuerſitatem agentium & influxum illorum, quibus ſubordinantur quoad influxum inſtrumentalem, poſſunt in virtute eorum diuerſum effectum attingere.

Secundò, contra eandem rationem obiicies; quòd licèt conſideratis prædictis qualitatibus ſecundùm ſe, & abſolutè, non poſſint aliæ combinationes ex eis fieri, benè tamen vt habent latitudinem intenſionis, & remiſſionis: ergo eis ſic combinatis, poterunt plura alia corpora ſimplicia pluraque elementa eis correſpondere. Antecedens probatur: nam in primis ſummum calidum poteſt combinari cum ſummo ſicco, cùm inter ſe contraria non ſint, & ſic de aliis qualitatibus in ſumma intenſione conſideratis: & ſimiliter remiſſum calidum cum remiſſo ſicco, & ſic de cæteris: ac tandem remiſſum calidum cum remiſſo frigido, & remiſſum humidum cum remiſſo ſicco.

11. Reſpon

Digitized by Google

11. Reſpondetur, omnes combinationes, exceptis his,quæ ab Ariſtot. aſſignatæ ſunt, vel non eſſe naturaliter poſſibiles, vel non petere aut aliquo modo conſtituere elementa eſſentialiter diſtincta: etenim combinationes primo loco poſitæ, licèt non repugnent in calido, & ſicco, quia ignis eſt ſummè calidus, & ſummè ſiccus: vt infrà num.21. dicemus; repugnant tamen in aliis qualitatibus, & ita nequit dari ſummum calidum, & ſummum humidum, aut ſummum humidum, & ſummum frigidum, vt ex dicendis in quæſtionibus ſequentibus conſtabit. Et ſimiliter admiſſo vno ſummè calido, & ſummè ſicco, ſcilicet igne, non poteſt dari aliud elementum, quod habeat aliquam ex his qualitatibus in ſummo: quia vna qualitas ſecundùm ſpeciem, & in ſummo nequit dari in duobus, ex eo quod iſtæ qualitates in ſummo habent ſe ad inſtar paſſionum ab eſſentiis elementorum,modo alibi dicto dimanantium; id autem, quod inſtar paſſionis ſe habet, vendicat ſibi peculiarem eſſentiam, à qua dimanet, atque adeò nequit ab eſſentiis elementorum ſpecie diuerſis reſultare: per quod ad combinationes ſecundo loco adductas patet.

12. Ad alias verò, quæ tertio loco adducuntur, etiam conſtat: quia licèt reuera ſint poſſibiles, nihilominùs, vel non petunt nouum elementum, vel petunt aliquod mixtum ſaltim imperfectum; nam ſi vtraque qualitas, vt caliditas, & ſiccitas, eſt remiſſa vſque ad illum gradum, ſub quo forma ignis conſeruari poteſt, tunc ſub talibus qualitatibus poterit eſſe ignis: & ita inde non arguetur nouum elementum: ſi autem ita temperatæ ſunt vt ſub ea nequeat eſſe ignis,generatur mixtum imperfectum,quod illam refractionem qualitatum expoſcit.

Ad vltimas verò ex dicendis num.58. patebit, nullum elementum poſſe petere combinationem duarum qualitatum inter ſe oppoſitarum,alioqui haberet rationem mixti.

Tertiò, contra aſſertionem obiicies, tum, quòd Ariſtot. in libr.de mundo ad Alexandrum cap.2. & 3. aſſerit eſſe quinque elementa:tum etiam, quia 4. de cœlo, ſolùm ponit duas differentias elementorum, ſcilicet graue & leue,ac proinde duo tantùm erunt elementa.

Reſpondetur,Ariſtotelem multoties imponere cœlo nomen elementi,quia eſt corpus ſimplex,ſicut elementum, non verò quia habeat veram rationem elementi,de qua in præſenti.

13. Ad ſecundum teſtimonium dicendum eſt, illas differentias eſſe ſubalternas, nam ſub graui continetur graue ſimpliciter, ſcilicet terra, & graue in reſpectu,ſcilicèt aqua: ſimiliter ſub leui contineri debet leue ſimpliciter, nimirùm ignis, & leue in reſpectu, nempe aër.

Quartò obiicies, non dari verum ignem elementarem: ergo,&c. Antecedens probatur, nam ſi daretur, vindicaret ſibi ſupremum locum inter omnia elementa; quippe qui eſt omnium leuiſſimus: hoc autem eſt contra Ariſtot. 1.Meteororum cap.3. vbi poſtquàm numerauit terram,& aquam, ſubdit. *Circa quæ illa quoque ſunt, quæ hiſce hærent, aër ſcilicet, atque id, quod quamuis ignem aſſueuimus appellare, ignis tamen haud quaquam eſt.*

Confirmatur, tum quia ignis iuxta nos apperet rubeus, & lucidus: ergo, ſi eſſet ſupra aërem elementum ita magnum non poſſet latere ſenſum, imò impediret nos à viſione cœli: tum etiam; quia cùm ignis ſit maxime actiuus,diſſipaſſet, conſumpſiſſetque hæc inferiora.Tum denique, quia ſi non detur materia, ſeu combuſtibile, ignis extinguitur,vt patet, ſed in concauo lunæ nulla eſt materia: ergo,&c.

Reſpondetur cum D. Thoma ibidem Ariſtotelem non negare eſſe ſupra aërem aliud elementum, quod ſit calidum, & ſiccum, imò illud expreſſè fatetur: vt patet cap.4.ſequenti, vbi ſupra aërem concedit naturam aliam,quæ ſit calida, & ſicca,negat tamen ibi eſſe ignem, prout hoc nomine ſignificatur, nam nomen iſtud impoſitum eſt ad ſignificandum ignem noſtrum, qui eſt materiæ concretus,quique non eſt purum elementum, ſed ſimilis puro elemento, vt ibidem docet Ariſtot. ex hoc tamen non licet inferre,non dari elementum ignis. Videatur D. Thom. ibidem lectione 4. & 6.

14. Ad confirmationem, quoad primam eius partem dicendum eſt quod, ex hac admixtione ignis noſtri cum terreo denſo prouenit, quòd lux eius ſit rubra, & purpurea, quia ibi admiſcetur opacum; & hinc etiam prouenit, quòd impediat viſionem aliorum corporum, & nobis appareat, qui ſic non eſt ita rarus;& tranſparens: at verò ignis in propria ſphæra propter claritatem, & raritatem aëris, habet lucem admodum claram,nineam, & tranſparentem, & ideò non impedit viſionem cœli, & nobis non apparet: de quo videri poteſt D. Thomas ſecundo de Anima, lect.14.

Ad ſecundam eiuſdem confirmationis partem reſpondetur,quòd in actione ignis, & aliorum elementorum inuenitur repaſſio, & ita ad inuicem agunt, & patiuntur, numquam tamen ſe inuicem corrumpunt, quia (vt inquit D.Thom. q.5.de malo,art.5.ad 6.) conſeruantur per virtutem corporis cœleſtis, à quo eorum actiones regulantur, effrænatáque potentia eorumdem compeſcitur.

15. Ad tertiam tandem eiuſdem confirmationis partem dicendum eſt, ignem ex eo, quòd extra propriam ſphæram eſt violenter, & vndique contrariorum iniuriis patens, indigere materia, cui affigatur, & qua paſcatur, ac tandem qua tueri poſſit contra corrumpens: hoc autem ceſſat in propria ſphæra.

QVÆSTIO III.

Vtrum ignis ſit ſummè calidus, & ſummè ſiccus, & aër ſit calidus,& humidus citra ſummum?

16. POſtquàm egimus de elementis ſecundùm ſe, reſtat,vt de illorum qualitatibus agamus: quia verò ignis & aër ſunt præcipua elementa, ideò de illorum qualitatibus priùs quàm de his, quæ aliis duobus elementis competunt, diſſerimus; & licet aliqui Interpretes antea tractatum de ſingulorum elementorum qualitatibus, generaliter diſputent,an qualitates elementorum ſint formæ ſubſtantiales eorundem; quia tamen in Schola Peripatetica nemo eſt qui oppoſitam ſententiam tueatur, & aliàs eius deciſio ex terminis ipſis, & ex dictis diſp.2. num.44. & in lib. Phyſic.diſp.4.num.6.conſtat,ideo quæſt.hanc conſultò omittimus.

§. I.

Refertur prior ſententia.

17. PRima ſententia negat ignem eſſe ſimul calidum, & ſiccum in ſummo, & ſimiliter aërem eſſe calidum & humidum circa ſummum, ſed ignem tantùm habere calorem in ſummo, ſiccitatem verò citra ſummum, & aërem eſſe ſummè humidum, licet citra ſummum ſit calidus,ita Alexand.licet Meteoror. commento 13. Albertus de Saxonia in hoc 2. lib. q.2. Marſil. q.6.Iacobus de Forliu.tract. de intenſione formarum

Digitized by Google

marum p.1. Tolet. q.6. huius lib. Conimb. cap.3. quæſt.4. Rub. tract. de primis qualitatibus q. 8. & alij plures ex iunioribus.

Sententia hæc, quatenus aſſerit ignem eſſe in ſummo calidum, & aërem eſſe citra ſummum calidum, conſtabit ex his, quæ pro aſſertione noſtra dicemus: quare ſolùm quoad alias duas partes, ſcilicet, quod ignis non ſit ſummè ſiccus, & quòd aër ſit ſummè humidus, probatione indiget.

Probatur ergo quoad priorem, teſtimonio Ariſt. in hoc libro textu 25. vbi aſſignans proprias qualitates ignis, innuit: *Ignis autem calidi magis quàm ſicci*. Vbi D. Thom. ſic ait: *In igne verò magis dominatur caliditas, quàm ſiccitas*: ergò apertè ſentiunt, ignem non eſſe ſummè ſiccum, ſicut eſt ſummè calidus; alioqui non haberet magis caliditatis, quàm ſiccitatis.

17. Nec refert, ſi dicas, verba hæc non neceſſariò intelligenda eſſe de maiori intenſione caloris, quàm ſiccitatis ignis, ſed ſolùm per ea denotari vnam qualitatem, ſcilicet calorem, priùs conuenire igni, eſſeque ei magis propriam, quàm alteram, nimirùm ſiccitatem.

Nam contra hoc eſt, quòd ſi vtraque qualitas in ſummo conuenit igni, non poſſet propriè verificari locutio Ariſtot. ſcilicet, quod ignis ſit magis calidus, quàm ſiccus; tum quia magis, & minus in qualitatibus non propriè dicitur, niſi ratione intenſionis, & remiſſionis gradualis: vnde ſi vtraque eſt in ſummo intenſa, non poterit propriè verificari ignem eſſe magis calidum, quàm ſiccum; tum etiam, quia ſi vtraque qualitas eſt in elemento perfectiſſima, non eſt maior ratio, ob quam vna ſit ei magis propria, quàm altera: ſiquidem quælibet conueniret ſoli igni, & neutra conueniret ei ratione alterius: nam ſicut non ideo ignis eſt calidus, quia eſt ſiccus, alioqui terra eſſet calida, quippe quæ eſt ſicca, neque ideo eſt ſiccus, quia eſt calidus, aliàs aër qui eſt calidus, eſſet ſiccus; ita nec ideo erit ſummè calidus, quia eſt ſummè ſiccus, & è contra.

19. Secundò: nam terra eſt ſummè ſicca: ergo ignis nequit eſſe ſummè ſiccus. Antecedens latiùs ex mente horum Doctorum quæſtione ſequenti probabitur. Conſequentia verò conſtat: quia in vnoquoque genere debet deſignari vnum primum, & maximum, in quo reperiatur perfectiſſima ratio illius generis, quódque ſit quaſi caput cæterorum, vt in genere lucidorum ſol, & ſic de aliis: ergo ſi in genere ſiccorum terra eſt ſummè ſicca, non poterit ignis habere ſummam ſiccitatem, aliàs multa eſſent capita in tali genere, & pari ratione in genere frigidorum, humidorum, & calidorum, idem eſſet dicendum.

Tertiò, eadem ſententia, quoad ſecundam eius partem, ſcilicet aërem eſſe ſummè humidum, probatur ex diffinitione humidi ab Ariſtot. cap.2. huius libri tradita, ſcilicet, *Indeterminatum proprio termino, benè terminabile eſt alieno*; ſed hæc diffinitio maximè, & principaliùs competit aëri, quàm cæteris elementis: ergo ipſe primò, & principaliùs erit humidus, atque adeò in ſummo.

Maior cum vtraque conſequentia non indigent probatione: minor verò probatur: nam ignis propter ſummam actiuitatem non facilè terminatur termino alieno: terra verò propter ſoliditatem, & duritiem maximam, proprio termino conſiſtit; aqua verò licet alieno termino terminetur, non tamen ita principaliter ſicut aër, quia cùm ſit magis fluidus, quàm aqua, difficiliùs terminatur termino proprio, faciliùs verò termino alieno.

20. Quartò, eadem pars probatur: nam omnia elementa confluunt ad conſtitutionem mixti, in quo virtualiter manent: ergo quodlibet habet aliquam qualitatem in ſummo: ergo cùm aër non poſſit eſſe ſummè calidus, frigidus, aut ſiccus, vt ex dicendis in hoc, & ſequenti quæſtione conſtabit, erit ſummè humidus.

Hæc vltima conſequentia non indiget probatione: prior verò etiam patet, quia ſi aër non ſit humidus in ſummo, ſed aqua; aut aliud elementum, tunc humiditas mixti non reducetur ad aërem, vt ad propriam cauſam, ſed ad prædictum elementum; quandoquidem imperfectum reducendum eſt ad perfectum illius generis, ac proinde aër non manebit virtualiter in mixto, nec ad eius conſtitutionem concurret: quia ſolùm ratione humiditatis, non verò caloris reſidentis in ſummo in ſolo igne poteſt hoc præſtare.

§. II.

Statuitur ex mente D. Thom. ignem eſſe ſummè calidum, & ſummè ſiccum.

21. Dicendum tamen eſt primò, ignem eſſe ſummè calidum, & ſummè ſiccum. Aſſertio hæc, quoad priorem partem, ſcilicet, ignem eſſe ſummè calidum, communiter admittitur ab omnibus Philoſophis, quoad ſecundam verò eſt D. Thom. in hoc lib. lect.3. vbi poſtquam in explicatione illius teſtimonij ab aduerſariis adducti, ſcilicet, ignem eſſe magis calidum, quàm ſiccum dixit: *Quod in igne magis dominatur caliditas, quàm ſiccitas* (de quo in ſolutione ad primum oppoſitæ ſententiæ) ſtatim addidit: *Non eſt autem intellegendum vt quidam dicunt, quòd terra licet ſit magis ſicca, quàm frigida, quòd propter hoc ſit ſiccior igne, quia litera non dicit, ratio enim in contrarium perſuadet*: ac proinde apertè ſentit, ignem eſſe ſummè ſiccum, quia cùm ſiccitas in ſummo debeat non minùs quàm aliæ qualitates alicui ſolummodò ex elementis competere, vt ſuprà n.11. dicebamus, & non competat aëri, aut aquæ, quippe quæ nihil ſiccitatis naturaliter petunt, conſequens eſt, vt ſi terra non ſit ſiccior igne, quòd non ſit in ſummo ſicca, ac proinde quòd ſoli igni ſiccitas in ſummo reſeruetur. Vnde S. Doct. ſequitur Bañez in præſenti cap. 3. quæſt. 2. & communiter iuniores Thomiſtæ vnà cum aliis num.45. referendis.

22. Probatur, quoad priorem partem ratione, quam innuit D. Thom. 1. Metaph. cap.3. & in 2. diſt.6. art.3. ad 2. & diſtinct.16. art.2. ad 3. nam ignis eſt perfectiſſimus inter omnia elementa, & ideo nobilior ei locus aſſignatur: ergo debetur ei perfectiſſima qualitas inter primas, ſcilicet calor, quippe qui eſt actiuior cæteris aliis qualitatibus: ergo etiam debetur ei in perfectiſſimo gradu. Vtraque conſequentia patet, quia quælibet qualitas prima, & in ſummo, debetur alicui primo corpori elementari: ergo qualitas perfectiſſima, & in perfectiſſimo gradu, debebitur perfectiſſimo corpori inter elementaria, quod eſt ignis.

Confirmatur ratione, quam idem S. Doctor innuit, quia aliàs aliquod aliud elementum eſſet actiuius, quàm ignis, cuius oppoſitum experientia docet. Patet ſequela, quia ſi ignis non eſſet calidus in ſummo, non poſſet non (vt modò dicebamus) calor in ſummo reperiri in alio elemento: ergo illud haberet maiorem actiuitatem, quàm ignis, vtpotè, qui haberet qualitatem magis actiuam, ſcilicet calorem in ſummo.

Secundò, probatur ratione deſumpta ex Ariſt. ſecundo libro de Cœlo, & D. Thom. ibidem, quam etiam ex parte tangunt in hoc lib. cap.2. nam ignis eſt ſummè leuis inter omnia elementa, vt ex loco ipſius conſtat, & ideo habet ſuperiorem locum inter omnia illa, ſcilicet concauum lunæ: ergo eſt ſummè calidus.

Patet

Digitized by Google

Patet conſequentia, quia ſicut leuitas prouenit ex calore, ita ſumma leuitas ex ſummo calore: vnde corpora aliàs ſatis grauia ſi calefiant, ſolent reddi leuiora.

23. Secunda verò pars eiuſdem aſſertionis, ſcilicet ignem eſſe ſummè ſiccum, probatur ratione deſumpta ex D.Thom. in hoc lib. lectione citata: nam duæ ſunt cauſæ ſiccitatis, vna eſt frigus in debita proportione applicatum, condenſans, & comprimens, ac proinde conſumens humidum: alia verò calor cum debita etiam intenſione applicatus euaporare faciens, & conſequenter conſumens idem humidum; ſed calor ſummus ignis potentior eſt ad euaporandum, & conſumendum humidum, quàm terræ frigiditas ad comprimendum, & ſimiliter conſumendum humidum: ergo ignis erit ſiccior, quàm terra, & per conſequens ſummè ſiccus.

Maior probatur, & explicatur: nam cùm frigus ſit radix comprimendi, & condenſandi, fit inde, vt ex natura ſua habeat, ſi ſub debita intenſione, ſcilicet ſumma, applicetur, ita comprimere ſubiectum, vt dat illud indiſpoſitum ad quodcunque humidum, quia effectus iſte non eſt compatibilis cum tanta compreſſione, & condenſatione, ſed requirit, aut infert aliquam dilatationem, & poroſitatem partium: & ſimiliter calor cum debita etiam intenſione applicatus habet euaporare humidum, eleuando exhalationes, quibus euaporetur, ac proinde ex ſe etiam eſt (modo dicto) conſumptiuus humiditatis. Et conſequenter vtraque qualitas erit modo explicato cauſa ſiccitatis.

24. Minor verò etiam conſtat, quia cùm calor in ſummo ſit actiuior frigiditate, & ex vi ſuæ actiuitatis cum debita intenſione applicatus, habeat reſoluere, & conſumere humidum, fit inde, vt ſit potentior ad euaporandum, & conſumendum humidum, quàm frigiditas: ex quo prima conſequentia ſatis liquet; ſecunda verò etiam eſt perſpicua: nam cum ſiccitas in ſummo ſolùm debeat eſſe in aliquo ex elementis (vt ſuprà dicebamus) & non ſit in terra, cùm non ſit ita ſicca ſicut ignis; nec aliquid illius ſit in aëre, & aqua, vt ex dicendis conſtabit, fit inde, vt ſolus ignis ſit in ſummo ſiccus.

Sed obiicies primò contra rationem hanc D. Thomæ aquam eſſe frigidam, & humidam, & ratione frigiditatis comprimi humidum ipſius, & nihilominus, non ideo in ea eſt aliqua ſiccitas, nec ideo remouetur humiditas in ſummo: ergo falſum eſt, quòd frigiditas comprimens humidum, ſit cauſa ſiccitatis, aut diſponat ſubiectum ad humiditatem.

Secundò obiicies, ex ea ad ſummum concludi, quòd ea, quæ violenter ſunt calida, ſint eò minus humida, magiſque ſicca, quò ſunt magis calida: non tamen ea, quæ connaturaliter ſunt calida: quia in iſtis calor non reſoluit humidum, ſecùs verò in illis: vnde in aëre, qui eſt connaturaliter calidus, & humidus, experimur, quòd eius calor non reſoluit humiditatem ipſius.

25. Confirmatur primò: nam calor ignis non cauſat ſiccitatem illius, quia vtraque qualitas ſit per naturalem diminationem ab eodem igne: ergo malè innuimus in hac ratione, quòd ſummus calor erit cauſa ſummæ ſiccitatis.

Confirmatur ſecundò: nam licet in mixtis euaporatio humiditatis ſit cauſa ſiccitatis, quia tantum habent de ſiccitate quantum illis deeſt de humiditate; non tamen in elementis (vt infrà dicemus) & in aëre & aqua conſtat: ergo ex eo, quòd ſummus calor ex ſe ſit euaporatiuus totius humiditatis, ſolùm ſequitur, non eſſe in igne aliquid humiditatis, non verò eſſe in illo ſummam ſiccitatem.

Ad primam ex his obiectionibus reſpondetur, aquam non eſſe in ſummo frigidam, vt num. 40. dicemus, atque adeò nec habere frigiditatem in debita intenſione applicatam ad hoc, vt ſit incapax humiditas, quin potiùs, vt numero citato dicemus, aqua eſt ſummè humida, quandoquidem non quæuis compreſſio à frigore proueniens, ſed ſolùm ſumma compreſſio reddit ſubiectum indiſpoſitum ad habendam ſummam humiditatem, vel aliquid illius, vt explicatum eſt: ex quo etiam alia redditur ratio, propter quam aqua ſit incapax ſiccitatis, quia cum ſumma humiditate incompoſſibilis eſt quæuis ſiccitas.

26. Ad ſecundam obiectionem, negandum eſt antecedens, & ad probationem dicendum eſt, quòd ſi ſemel ſummus calor ex natura ſua eſt euaporatiuus humidi, & incompoſſibilis in eodem ſubiecto cum humiditate: conſequens eſt, vt vbicunque ſit, hoc habeat; quòd ſi in aëre oppoſitum experimur, prouenit ex eo, quòd idem calor, & humiditas ſunt in ea proportione, & temperie, vt calor non reſoluat humidum.

Ad primam confirmationem dicendum eſt, ſatis eſſe, quòd ſummus calor ignis cauſet in aliis ſiccitatem in genere cauſæ efficientis, & in eodem igne cauſet in genere cauſæ materialis, & diſpoſitiuæ ſiccitatem; aut ſit ratio illius, quamuis tam calor, quàm ſiccitas in igne per naturalem dimanationem fiant.

27. Ad ſecundam confirmationem patet ex dictis, ſummum calorem in igne habere connexionem, non ſolum cum excluſione totius humiditatis, ſed etiam cum ſumma ſiccitate: quia cùm neceſſariò ex primis qualitatibus debeat habere duplicem, vt ſuprà oſtendimus, & non poſſit habere, vel frigiditatem, vel humiditatem, oportet vt habeat ſiccitatem: cúmque calor ſit radix maioris ſiccitatis, quàm frigus, oportet etiam, vt ſit ſiccior, quàm terra, ac proinde in ſummo, vt ſuprà dicebamus.

§. III.

Stabilitur aërem, iuxta doctrinam S. Doct. ſolùm eſſe calidum, & humidum in debita proportione, & quaſi temperie citra ſummum.

28. Dicendum eſt ſecundò, aërem neque eſſe ſummè calidum, neque ſummè humidum, ſed vtramque qualitatatem habere in debita proportione, & temperie, ſeu quaſi temperie. Aſſertionem hanc tuentur Doctores pro præcedenti relati, præcipuè verò D. Thom. lectione citata, vbi loquens de materia, & ſubſtantia aëris, inquit: *Remanet ergo humida magis, quàm calida; quia aqua eſt magis humida, quàm aër*, vbi (tribuit aëri minus caloris, quàm humiditatis, quàm aquæ: atque adeò calorem, & humiditatem, non in ſummo, ſed in debita proportione citra ſummum.

29. Probaturque ratione, quam innuit D.Th. lect. citata: nam aër eſt calidus, & humidus: ergo neutram ex his qualitatibus habet in ſummo, ſed in debita temperie, ſeu quaſi temperie.

Antecedens quoad vtrumque partem patet ex his, quæ diximus quæſt. 2. huius diſputationis, & deinde quoad primam ſuadetur; tum quia ex eo, quòd ignis eſt proximior cœlo, ideò eſt ſummè calidus, vt q. ſequenti explicabimus: ergo id ſaltim, quod immediatè ſequitur poſt ignem, habebit etiam aliquid caliditatis: tum etiam quia elementa, quæ inter ſe ſunt contigua, habent aliquam qualitatem ſymbolicam, vt communiter docent omnes Phyloſophi: ergo cùm aër ſit contiguus igni, & aliàs ſit humidus (vt ſtatim oſtendemus)

Digitized by Google

demus) non poteſt non habere aliquid caloris, vt ita ſymbolizet cum igne in illo. Quoad ſecundam verò partem probatur idem antecedens: nam humidum eſt, quod ſuis terminis eſt malè terminabile, bene autem; alienis aër autem eſt huiuſmodi, vt conſtat: ergo, &c.

Conſequentia verò probatur: tum quia cùm aer ſit remotior à cœlo, quàm ignis, non poterit eſſe ita calidus, ac ille, & conſequenter nec erit ſummè calidus, cùmque calor euaporare faciat humiditatem, dum vtraque qualitas non eſt in debita proportione, & temperie, conſequens eſt, vt aër nequeat eſſe ſummè humidus: tum etiam quia, vt in prima aſſertione dicebamus, ignis eſt ſummè calidus, & vt quæſt. ſequenti aſſerimus, aqua eſt ſummè humida: ergo neutra ex his qualitatibus poterit in ſummo conuenire aëri; quia, vt ſuprà num. 11. docuimus, nulla ex his qualititabus poteſt in ſummo duobus elementis conuenire. Videantur ea, quæ ſequenti quæſtione adducemus, vbi dum de qualitatibus aquæ egerimus, non poterit non de hoc iterum ſermo redire.

30. Sed inquires: quæ nam ex his qualitatibus magis vigeat in aëre. Reſpondetur, magis vigere in illo humiditatem: ita D. Tho. in præſenti lect. 3: cuius rationem reddit his verbis: *Cum virtus mouentis ſit minor in remoto, quàm in propinquo, minùs calefacit motus cœli materiam aëris, imò quaſi minimè: remanebit ergo humida magis quam calida.* Cæterùm efficacia huius rationis, quæ primo aſpectu non apparet, conſtabit ex his, quæ loco citato dicenda ſunt.

§. IV.

Obiectio notanda, & enodatio illius.

31. Sed obiicies cum aliquibus ex Stoicis relatis à Galeno lib. ſecundo de Simplicibus Medicament, cap. 20. & à Conimbr. in præſenti cap. 3. qu. 5. art. 3. quòd aër in media ſui regione eſt valdè frigidus, vt communiter docent Philoſophi: ergo id habet ex natura ſua, & conſequenter non erit calidus.

Hæc conſequentia vltima patet, quia nullum elementum vendicat ſibi naturaliter duas qualitates contrarias; prima verò, quia ibi eſt aër in ſua naturali diſpoſitione, ac proinde liber ab omni alteratione.

Confirmatur, quia ſi ab aëre remoueantur omnia extrinſeca illum calefacientia, remanebit frigidus: ergo ſignum eſt illum ex natura ſua eſſe frigidum. Antecedens conſtat, quia tempore hyemis per ſolam abſentiam radiorum ſolarium, remanet cum frigiditate. Conſequentia verò probatur: nam inde colligimus frigiditatem eſſe naturalem aquæ, quia ipſa ſemotis omnibus impedimentis extrinſecis reducit ſe ad frigiditatem deperditam.

32. Pro ſolutione huius obiectionis duo ſupponenda ſunt: primum eſt, aërem partiri in tres regiones, ſupremam vnam, mediam aliam, ac tandem infimam alteram: ex quibus illa prior ob maiorem approximationem ad cœlum eſt calidior: hæc verò poſterior ex reuerberatione radiorum ſolis in terra & aqua, atque etiam ex multitudine vaporum, & exhalationum, quas idemmet ſol extrahit ab vtroque elemento, recipit maiorem calorem quàm ex natura ſua habeat. At verò regio media non ita eſt calida ab extrinſeco, ſicut ſuprema regio, ex eo quod magis diſtat à ſole, quàm illa, & ob eandem rationem, quia plus diſtat à terra, quàm regio infima, non redditur ita calida ex prædicta reuerberatione.

33. Secundum eſt, virtute ſolis ſemper extrahi à terra exhalationes, & ab aqua vapores, maxime verò tempore æſtatis, in quo eius virtus maximè viget: prædictæ autem exhalationes, & vapores, quæ à prædictis elementis extrahuntur, ſunt ex natura ſua, & ab intrinſeco frigida, vt docet Ariſtot. & D. Thom. & ratio id ſuadet, quia ſunt eiuſdem ſpeciei cum aqua, & terra, & ſolùm accidentaliter ab illis diſtinguuntur, habebunt vtique frigiditatem ſicut prædicta elementa, cum quibus ſpecificè conueniunt. Si verò ſint diuerſæ ſpeciei, erunt nihilominus natura ſua frigida, quia erunt aliquo modo corpora mixta, ac proinde in eis vigebunt qualitates elementorum, ex quibus fiunt, quamuis cum his cohæreat, quòd ab extrinſeco, ſcilicet à virtute ſolis habeant calorem, ratione cuius leuia, & ſubtilia redduntur.

34. Hinc ergo ad obiectionem reſpondetur, mediam illam regionem aëris ſolum per accidens, & ab extrinſeco infrigidari ad his exhalationibus, & vaporibus natura ſua frigidis: nam hæc toto anni tempore ſurſum virtute ſolis aſcendunt: aſcendentes verò quò plus elongantur ab hac infima regione calida, plus deperdunt de calore, quàm ex reuerberatione ſolis, & ab eadem regione impreſſum habebant: ac tandem ad locum mediæ regionis perueniunt, nec vlterius aſcendere permittuntur, ratione maximi caloris ſupremæ regionis circum obſiſtentis, ſicut ob calorem infimæ regionis, quæ, vt ſuprà dicebamus, eſt calidior, quàm media aëris regio, non permittuntur deſcendere; & ita ob antiperiſtaſim melius ibi conſeruatur frigiditas prædictarum exhalationum, & vaporum, quia magis condenſantur, eorúmque virtus magis vnitur: atque adeò ibidem permanentes poſſunt infrigidare prædictam regionem aëris.

Ex quo ad confirmationem etiam patet: illa enim infrigdatio aëris tempore hyemis non cauſatur ex ſolo receſſu ſolis per naturalem dimanationem ab aëre, ſed ex vaporibus, & exhalationibus frigidis à terra & aqua ortum ducentibus.

§ V.

Fit obuiam argumentis primæ ſententiæ.

35. Ad primum patebit ex dicendis quæſt. ſequenti n. 51. Ad ſecundum negandum eſt antecedens, & ad eius probationem conſtabit ex his, quæ n. 45. & ſequentibus aſſeremus. Ad tertium negandum eſt, aërem meliùs terminari termino alieno, quàm aquam: quia, vt docet Ariſt. 4. Meteororum, lect. 7. apud D. Th. & infrà text. 49. aqua eſt primum humidum, primum fluxibile, & primum interminabile termino proprio, bene tamen alieno: vnde ſi aër facilè terminatur, hoc ideò eſt, quia habet humiditatem in gradu excellenti, non verò quia habet illam in gradu ſupremo, ſicut aqua, quamuis raritas, qua gaudet, non parum ad eius interminabilitatem conducat.

Ad quartum dicendum eſt, humiditatem aëris ita in eo modificari, vt ratione talis modificationis correſpondeat ei peculiaris effectus in mixto: & ideo videmus, quòd ad humiditatem mixti, vt eſt ab aëre, conſequuntur in eo aliquæ qualitates, quæ non conſequuntur ab eadem humiditate, vt eſt ab aqua habente ſummam humiditatem, vt quòd mixtum ſit humoris ſanguinei, &c. Neque ſit hinc aërem ſolùm ratione talis modificationis manere in mixto: nam etiam manet ratione humiditatis ſic modificatæ, quia aër præbuit influxum inſtrumentum ad vtrumque, ſcilicet ad hoc, vt non ſolùm modificatio illa, ſed etiam ipſa humiditas, vt modificata maneret in mixto: & ad hanc permanentiam ſatis eſt prædictus influxus, vt ex ſuprà dictis conſtat.

QVÆ

Digitized by Google

QVÆSTIO IV.

Vtrùm aqua ſit ſummè humida, & citra ſummum frigida terra verò in ſummo frigida, & citra ſummum ſicca.

36. IN titulo aliquid vt certum ſupponimus, & aliquid in dubium vocamus. Supponimus enim ex communi Philoſophorum ſententia, aquam, & terram habere prædictas qualitates. Vocamus autem in dubium, quænam conueniant illis in ſummo, quæ verò citra ſummum.

§. I.

Proponitur dicendi modus.

37. PArtem negantem tuentur Auctores pro primâ ſententia quæſtionis præcedentis relati: vnde dicunt, aquam eſſe frigidam in ſummo, & citra ſummum humidam, terram verò eſſe ſiccam in ſummo, & citra ſummum frigidam.

Probatur primò teſtimonio Ariſt. in hoc lib. text. 23. vbi inquit: *Terra ſiquidem ſicci potius eſt, quam frigidi: aqua verò frigidi magis quàm humidi.* Vbi D. Th. lect. 3. *In terra magis dominatur ſiccitas, quàm frigiditas; in aqua magis frigiditas, quàm humiditas.* Cúmque qualitas, quæ in his elementis dominatur, ſit in eis ſummo, vt communiter docent Philoſophi, conſequens eſt, vt aqua ſit ſummè frigida, & terra ſummè ſicca, ac proinde habent alias duas qualitates citrà ſummum.

38. Confirmatur, nam Ariſtot. in hoc lib. text. 49. ait, ignem eſſe contrarium aquæ, & aërem terræ: ergo ſicut ignis eſt ſummè calidus, item aqua erit ſummè frigida: & ſicut in aëre viget humiditas, ita in terra vigebit ſiccitas humiditati contraria.

Secundò, ratione eadem ſententia quoad aquam ſic oſtenditur: nam experimur, nullum aliud elementum frigidius eſſe quàm aquam, ergo ipſa erit in ſummo frigida, & conſequenter ſolum citra ſummum humida. Hæc vltima conſequentia patet, quia ſumma frigiditas ita comprimit ſubiectum, in quo eſt, vt reddat illud in diſpoſitum ad habendam ſummam humiditatem; quæ non parum dilatationis, & poroſitatis in illo requirit. Prima verò conſequentia etiam conſtat, quia quæuis ex his qualitatibus debet eſſe in ſummo in aliquo elemento, ac proinde erit in ſummo in illo, in quo magis viget.

Tertiò, eadem ſententia quoad terram probatur: tum ex illo Geneſ. 1. vbi terra vocatur arida, & hoc non ob aliud, niſi quia in ea viget ſiccitas, quæ eſt eius principalis proprietas, vt exponit D. Th. 1. p. q. 69. art. 1. ad 5. tum etiam ex diffinitione ſicci ab Ariſt. 2. c. huius lib. tradita, ſcilicet, *Siccum eſt, quod facilè terminatur termino proprio, difficilè verò alieno.* Sed hæc diffinitio conuenit primò & principaliter terræ propter ſoliditatem, & duritiem eius: ergo erit maximè ſicca: ergo non erit maximè frigida. Patet conſequentia, quia, vt ex primo argumento conſtat, hæc qualitas in maximo & ſupremo gradu eſt in aqua.

39. Confirmatur, nam terra non eſt ſummè frigida: ergo erit ſummè ſicca. Conſequentia patet, quia, vt communiter docent Philoſophi, debet habere aliquam qualitatem in ſummo. Antecedens verò probatur, quia terra conſtituta eſt in commune domicilium animalium perfectorum, vt in ea viuant, & conſeruentur; non poſſent autem in ea habitare, & conſeruari, ſi ſummam haberet frigiditatem; ſicut ob hanc rationem nequeunt in aqua diu habere; & ne ac conſeruari.

§. II.

Difficultatis nodus ex mente D. Thom. quoad elementum aqua diſſoluitur.

40. DIcendum eſt primò; quòd etſi probabile ſit, aquam eſſe ſummè frigidam, nihilominus probabilius eſt, illam eſſe ſummè humidam, & citra ſummum frigidam. Aſſertionem iſtam quoad primæ partis probabilitatem conuincit tum ferè communis antiquorum Philoſophorum conſenſus: & ideo in libris Phyſicorum obiter innuimus frigiditatem, vt octo, habere ſe ad inſtar proprietatis aquæ; ibi enim non erat proprius locus, vbi res hæc diſcutienda erat, & ideo ſatis fuit modo dicendi probabili in re obiter tantùm dicta vti. Quoad ſecundam verò partem, eam tenet D. Thom. loco citato, cap. 4. ad text. 23. Albertus Mag. tract. 2. c. 12. Galen. lib. 11. de Element. c. 5. lib. 1. de ſimplicium medicamentorum facultatibus, cap. 8. & 32. Auicena lib. 1. Fen. 2. doct. 2. Garbius in ſumma tract. 1. quæſt. 2.

Secunda igitur, & principalis aſſertionis pars probatur in primis teſtimonio D. Th. lect. 3. ſæpè citata, vbi inquit: *Aqua humidior eſt quàm aër, eſt tamen & minus frigida quàm terra*, ac proinde aquæ competet: tum, quòd ſit ſummè humida; cùm humiditas in ſummo nec poſſit eſſe in aëre minùs humido, quàm aqua; neque in aliis elementis, nihil humiditatis habentibus; tum etiam citra ſummum frigida, cùm ſit minus frigida quàm terra.

41. Deinde ratione ex D. Thom. loco citato deſumpta ſic oſtenditur: nam ſenſibilia per ſenſus iudicanda ſunt; at per tactum experimur aquam eſſe humidiorem aëre: ergo erit ſummè humida: ergo citra ſummum frigida. Antecedens patet ex eo quòd propria ſenſibilia ſint obiecta proportionata ſenſuum, & ideo per illos eſt de qualitatibus ſenſibilibus iudicandum.

Prima verò conſequentia patet, quia experimur aquam ex propriis meritis valdè humectare, non verò aërem, ſed potiùs aliquando exſiccare. Secunda verò conſequentia patet ex his, quæ num. 23. diximus, oſtendentes ſummam frigiditatem non eſſe compoſſibilem cum humiditate, maximè ſi humiditas ſit in ſummo.

Confirmatur primò, nam aquatilibus vt piſcibus, maior conuenit humiditas, quàm volatilibus, aut auibus: at certum eſt in aquatilibus verò aërem: ergo aqua erit humidior aëre, & conſequenter in ſummo.

42. Confirmatur ſecundò, nam prædicti piſces ſunt maximè phlegmatici: ergo cùm phlegma conueniens viuenti ratione humiditatis aquæ ſit inter omnes humores, in quibus alia elementa prædominantur, quid humidiſſimum, ſignum eſt, aquam eſſe humidiorem illis omnibus, & cõſequenter eſſe in ſummo humidam.

Reſpondent aduerſarij, aquam non eſſe humidiorem aëre, licet magis humectet, ſicut flamma calidior eſt ferro candenti, licet ferrum magis calefaciat, quia multoties qualitas minùs intenſa producit perfectiorem effectum, quàm eadem qualitas magis intenſa, ex eo quòd eſt in ſubiecto denſiori, vt in præſenti contingit. Ad id autem, quod de exſiccatione facta ab aëre in ratione D. Thom. adducitur, reſpondent id prouenire per accidens ab aëre, ratione caloris, quem habet, quia calor ex ſe exſiccatiuus, & ideo non tollere, quominùs aër ſit in ſe ſummè humidus.

43. Sed contra: nam in primis falſum eſt poſſe aërem ſuperare aquam in intenſione humiditatis, quia

Digitized by Google

humiditas aquæ eſt coniuncta cum frigiditate ipſius; humiditas verò aëris cum caliditate illius: ergo aqua erit intenſiuè hummidior aëre. Patet conſequentia, nam illa humiditas habet maiorem intenſionem in aliquo ſubiecto eidem connaturali, in quo fuerint diſpoſitiones magis idoneæ, & congruæ ſuæ naturæ: at ad humiditatem aptior diſpoſitio eſt frigiditas citra ſummum, quàm caliditas, vt ex ſe conſtare videtur, quandoquidem prædicta frigiditas iuuat ad maiorem radicationem, & tenaciorem adhæſionem humiditatis: ergo, &c.

Confirmatur primò, nam caliditas, quantum eſt ex ſe, niſi ſit ſatis temperata, euaporat humiditatem: ergo non eſt ita conueniens diſpoſitio ad humiditatem, ſicut frigiditas, dummodò non ſit in ſummo, licet maneat in gradu excellenti. Confirmatur ſecundò, nam aër tempore pluuiæ humectatur ab aqua: ergo ſignum eſt non eſſe ita intenſum in humiditate, ac ipſa aqua; alioqui à proportione minoris inæqualitatis actio procederet.

44 Deinde falſum etiam eſt, aërem ex vna parte eſſe ſummè humidum, & ex alia poſſe exſiccare per accidens ratione caloris, quem connaturaliter habet, quia aliàs etiam aqua poſſet per accidens exſiccare ratione frigiditatis connaturaliter in ea repertæ, quandoquidem, vt ſupra ex D. Th. dicebamus, frigiditas comprimens humidum, poteſt eſſe cauſa ſiccitatis; cuius oppoſitum experimur, & hoc certè non ob aliam rationem, niſi quia eſt ſummè humida: nam ſicut ignis, quia habet caliditatem in ſummo, numquam per ſe, aut per accidens, poteſt per proprias, & natiuas qualitates frigefacere, aut humectare, ita quòd fuerit ſummæ humiditatis, nequibit per ſe, aut per accidens, connaturaliter exſiccare.

Quare ex eo quòd connaturaliter aëri aliquando conueniat exſiccare, optimè infertur non eſſe ſummè humidum: ſi quidem cum ſumma humiditate repugnantiam habet quiuis modus habendi, vel producendi modo dicto ſiccitatem.

§. III.

Quæſtionis difficultas quoad elementum terræ, ex mente D. Th. explicatur.

45. DIcendum eſt ſecundò, terram eſſe ſummè frigidam, & citra ſummum ſiccam: ita D. Thom. lect. citata, vbi poſtquam dixit terram non eſſe ita ſiccam, ſicut ignis, *Et quod manifeſtum eſt omnibus habentibus ſenſum tactus quod aqua humidior eſt quàm aër*, ſtatim loquens de eadem aqua, addidit: *eſt tamen, & minus frigida, quàm terra.* Ergo apertè ſentit, terram eſſe in ſummo frigidam, quia cùm frigiditas in ſummo debeat eſſe in aliquo elemento, vt nu. 11. dicebamus, & præter terram, & aquam, nullum remaneat elementum, vt ex dictis conſtat, quod poſſit eſſe connaturaliter frigidum, planè ſit, vt ſi terra eſt frigidior quàm aqua, quòd debeat eſſe frigida in ſummo, ſicut etiam ex eo, quòd eidem terræ tribuit minorem ſiccitatem, quàm igni, clarè etiam infertur non eſſe in ſummo ſiccam. Eam etiam tenent Auicena in ſuo libro de Cœlo cap. vltimo, Albertus Magnus hoc loco tract. 1. cap. 14. Bañez loco citato, & Iuniores Thomiſtæ. Aſſertio hæc quoad 2. eius partem, ſcilicet terram non eſſe ſummè ſiccam, patet ex dictis quæſt. præcedenti, vbi oſtendimus ſiccitatem in ſummo conuenire igni, atque adeò propter rationem nu. 11. adductam non poterit conuenire terræ.

46 Quoad primam verò partem probatur primò ratione, quam inſinuant Ariſt. & D. Thom. 2. de Cœlo text. 18. & in hoc lib. loco citato, quæ poteſt ad hanc formam reduci. Nam ex eo ignis eſt ſummè leuis, & eſt in diſtans ſecundùm ſitum à cœlo, quia eſt ſummè calidus, ſed terra eſt ſummè grauis, ſumméque diſtat iuxta diſpoſitionem vniuerſi à cœlo: ergo erit ſummè frigida. Maior conſtat, quia calor eſt leuitatis cauſa, & ideò aqua calida minoris eſt ponderis, & grauitatis, quàm eademmet frigida, vt experientia conſtat: ergo ſumma caliditas erit cauſa ſummæ leuitatis. Minor verò non indiget probatione. Conſequentia autem ex vtraque præmiſſa, patet, quia oppoſiti effectus ex oppoſitis cauſis debent prouenire.

47 Reſpondens aduerſarij, quòd extrema diſtantia, & contrarietas terræ, & ignis, ſecundùm ſitum, grauitatem, & leuitatem, non habent nexum cum extrema, & maxima contrarietate illorum, ſecundùm caliditatem, & frigiditatem: & rationem reddunt, quia ſitus, & leuitas ignis, necnon & ſitus, ac grauitas terræ, non oriuntur ex ſolo calore, & frigiditate, ſed ſimul ex aliis qualitatibus: & ita in igne oritur ex calore & ſiccitate, & in terra ex ſiccitate & frigiditate, licet talis frigiditas non ſit ſumma.

48 Sed contra: nam in primis hæc ſolutio apertè pugnat cum D. Th. loco citato ex 2. de Cœlo, vbi vtramque contrarietatem, ſcilicet ſecundùm ſitum, ſeu ſecundùm grauitatem, & leuitatem, necnon & ſecundùm frigiditatem, & caliditatem, terræ, & igni tribuit, & ita inquit: *Ignis, & terra ſunt contraria, quia maximè diſtant ſecundùm contrarietatem ſitus, in quantum vnum eſt grauiſſimum, & aliud leuiſſimum; quantum verò ad alias qualitates, ignis etiam maximè contrariatur terræ, ſicut calidiſſimum frigidiſſimo.*

Deindè contra eandem ſolutionem vrget ſequens ratio ex Ariſt. & Diu. Thom. 2. capit. huius libri deſumpta: nam quæuis contrarietas ſecundarum qualitatum debet reduci vt ad primam radicem, ad vnam contrarietatem primarum, ſeu ad duas qualitates inter ſe contrarias; ſed grauitas & leuitas ſunt ſecundæ qualitates inter ſe extremè contrariæ: ergo earum contrarietas debet reduci tanquam ad primam radicem, ad vnam primam contrarietatem primarum qualitatum, ſeu ad duas qualitates inter ſe contrarias: ergo cum leuitas non poſſit reduci vt ad primam radicem, ad ſiccitatem, quippe cùm terra, quæ eſt valdè ſicca, ſit ſummè grauis, ſed ad calorem, vt docet Ariſt. loco citato ex 2. de Cœlo, ſit inde, vt grauitas ſit reducenda ad frigiditatem, & per conſequens ſumma grauitas, & ſumma leuitas ad ſummum calorem, & ſummum frigus.

Maior, in qua ſola eſt difficultas, ſic probatur, & ſimul explicatur: nam ſicut quælibet qualitas ſecunda reducitur ad aliquam primam, vt ad id, ex quo præcipuè ſit, ita ad hoc, vt duæ qualitates ſecundæ ſint inter ſe contrariæ, oportet, vt reducantur ad duas qualitates primas inter ſe contrarias: quia cùm earum contrarietas ex contrarietate primarum proueniat, non poſſent eſſe inter ſe contrariæ, ſi vna reduceretur, v. g. ad calorem, & alia ad ſiccitatem, quæ inter ſe contrariæ non ſunt.

49. Secundò principaliter probatur aſſertio, quoad hanc partem, & ſimul prior ratio explicatur, & confirmatur ratione alia, quam D. Thom. lect. 3. huius libri his verbis proponit: *Frigiditas cauſatur ex diſtantia ab orbe, ſicut caliditas ex propinquitate. Cum ergo inter cætera elementa terra magis diſtet à Cœlo, neceſſariò ſequitur, quòd terra frigidiſſima ſit inter omnia elementa.*

Confirmatur: nam in partibus remotioribus à ſole, & proximioribus polis, experimur ita vigere frigiditatem, vt nequeat ibi eſſe habitatio, & ſimiliter

Digitized by Google

militer tempore hyemali, non ob aliud frigus ita vrget, niſi quia ſol magis à nobis recidit: ſicut ideò in æſtate maior calor ſentitur, quia ſol eſt nobis proximior: ergo ex maiori alicuius corporis diſtintia à cœlo, præcipuè verò à corpore ſolari, optimè colligitur illud eſſe frigidus.

50. Sed dices, elementa non habere has qualitates primas ab extrinſeco per influentiam cœleſtem, ſed ab intrinſeco, & per naturalem dimanationem à propriis formis ſubſtantialibus ipſorum, & ideo parum referre, quòd ſint, aut non ſint diſtantia ab orbe, ad hoc vt illas habeant.

Sed contrà: nam licèt reuera elementa habeant prædictas qualitates ab intrinſeco, nihilominùs optimè ſequitur ex eo, quòd influentia cæleſtis conſeruatiua terræ debeat eſſe frigidiſſima, ratione ſummæ diſtantiæ inter cœlum, & terram verſantis, quòd terra petat connaturaliter, vt qualitas prima ab ea dimanans ſit ſumma frigiditas, vt ita influentia cæleſtis, cuius munus eſt conſeruare rem in ſuo eſſe connaturali, & conformiter ad illius naturam, ſit conſona eidem terræ conſeruatæ.

§. IV.

Diluuntur argumenta prioris ſententiæ.

51. AD primum reſpondetur, Ariſt. comparaſſe hîc quoduis elementum ſuperius cum ſuo inferiori, & immediato (ſcilicet ignem cum aëre, & aquam cum terra), ita tamen vt in hac comparatione elementum ſuperius collatum cum ſuo inferiori conſideretur vt agens inferius verò vt paſſum reſiſtens: vnde optimè igni magis tribuit calorem, per quem maximè agit, & aëri humiditatem; per quam maximè reſiſtit; & ſimiliter aquæ frigiditatem, per quam præcipuè agit, & terræ ſiccitate, per quam præcipuè reſiſti; quamuis cum his cohærat, vt habeant prædictas qualitates in gradu à nobis explicato, vt D. Th. notauit. Per quod patet, tum ad teſtimonium S. Doct. qui poſt verba ibidem relata ſtatim addit, *Non eſt autem intelligendum, vt quidam dicunt, quòd terra licèt ſit magis ſicca quàm frigida, quòd prop ter hac ſit ſiccior igne*: Tum etiam ad primum ex quæſt. præcedenti relictum.

52. Ad confirmationem reſpondetur, contrarietatem elementorum poſſe dupliciter ſumi, vt docet Ariſt. 2. de generatione text. 42. vel ita, vt talis contrarietas ſit in qualitatibus ſingulis; vel ita vt ſit in combinationibus, quæ in quolibet elemento reperiuntur: ſi primo modo ſumatur, tunc ignis etiam contrariatur terræ aëre aquæ, vt oſtenſum eſt: ſi autem ſecundo modo accipiatur, ſcilicet ſecundùm contrarietatem combinationum, tunc ignis, non terræ, ſed aquæ, & aër non aquæ, ſed terræ opponitur: quia ignis habet combinationem calidi, & ſicci, & aqua frigidi, & humidi, & ſimiliter aër habet combinationem humidi, & calidi, & terra ſicci, & frigidi: Ariſt. ergo non de illo: ſed de iſto poſteriori contrarietatis modo loquebatur, & ideò optimè dixit iguem aquæ, & terram aëri contrariari.

53. Ad ſecundum negandum eſt antecedens, nam in profundiſſimis ſpeluncis plus frigoris experimur, quàm in tota aqua: vndè, ſi terra in ſua naturali diſpoſitione reperiretur, non eſt dubium, quin plus quam aqua infrigidaret: quòd ſi aqua eſt cauſa maioris infrigidationis, quàm iſta portiò terræ, quæ ab animalibus inhabitatur, id prouenit ex eo, quòd ab extrinſeco ob indigentiam prædictorum animalium accommodatè ad eorum naturam, ad certam temperiem redacta eſt.

Ad tertium, quoad primam eius probationem ex illo Geneſ. deſumptam reſpondetur, quòd vt terra poſſit nuncupari arida, ſatis eſt habere ſiccitatem in gradu excellenti; vnde potiori titulo poſſet ignis nomine ſicci abſolutè, & ſimpliciter inſigniri, quippè qui eſt ſiccior terra. Ad teſtimonium autem D. Th. dicendum eſt, illum loqui in ſententia Baſilij ſatis probabili, vndè ſic inquit: *vel poteſt dici ſecundùm Baſilium, quod primò nominabatur terra ſecundùm naturam ſuam: nunc autem nominatur ex ſua principali proprietate quæ eſt ſiccitas.*

54. Ad ſecundam verò probationem, neganda eſt minor: nam ignis, per ſe loquendo, meliùs eſt terminabile termino proprio, quàm terra, tametſi hæc, quia eſt ſicca in gradu excellenti, ſit etiam valdè terminabilis termino proprio.

Ad confirmationem patet ex dictis, proportionem hanc terræ ab animalibus terreſtribus habitatam, eſſe ab auctore naturæ temperatam per varias cœlorum influentias, & aliorum elementorum mixtiones, quantum ſatis eſt ad prædictam habitationem, & proportionatè ad eorum naturam, ad quam Deus principaliùs, quàm ad proprias elementorum naturas inſpexit; & ita non manet in ſua puritate, ac proinde non mirum, quòd non ſit ita frigida, nos enim loquimur de elementis in ſua puritate.

QVÆSTIO V.

Vtrum qualitas elementi minùs intenſa habeat permixtionem contraria.

55. PLenior intelligentia compoſitionis elementorum ex ſuis qualitatibus, non parùm ex huius qu. deciſione pendet, & ideò vt prædicta compoſitio meliùs capiatur, præſentem quæſt. excitamus.

§. I.

Sententia affirmans.

56. PArtem affirmantem tuentur Marſilius quæſt. 4. & 6. huius libri, Aſtudillo quæſt. 4. Forliu. tractatu de intenſione formarum part. 2. & omnes ferè Nominales, quem ſequuntur Conimbricenſ. lib. de Generat. cap. 3. quæſt. 5. art. 4.

Probatur primò: nam quantum deeſt de vno contrario, tantum ſuppletur de alio: ergo qualitas quæ non habet ſummum gradum intenſionis in elementis, debet eſſe permixta cum contraria qualitate, vt ita tãtum habeat de illa, quantum de ſumma intẽſione oppoſitæ qualitatis illi deeſt. Conſequentia non indiget probatione, antecedens verò eſt Ariſt. 8. Phyſ. text. 19. vbi docet, eò plus, vel minùs vnius contrarij eſſe in aliquo ſubiecto, quò plùs, vel minùs de alio contrario habet, vnde inquit: *Magis autem, & minus eſt ex eo quia plus, aut minus contrarij ineſt.*

Secundo quia alias qualitas illa, quæ non eſt in ſummo in elementis, poſſet in inſtanti intendi vſque ad ſummum à contrario agente, & conſequenter tota corruptio illius elementi inſtantaneè perfici; hoc autem videtur falſum, quandoquidem alteratio corruptiua eſt per ſe ſucceſſiua: ergo, & cæt. Patet ſequela, quia vbi non adeſt contrarium reſiſtens, perficitur tota actio in inſtanti, & ideò tota actio illuminandi poteſt perfici in inſtanti, quia ad introductionem lucis nullum datur contrarium ex parte ſubiecti reſiſtens.

57. Tertiò, quia ſi qualitas illa, quæ non eſt in

Digitized by Google

ſummo, non eſſet permixta in elementis cum qualitate contraria, fieret inde, vt ſit aër v. g. qui eſt calidus citra ſummum, calefieret ab igne calore intenſiori, quàm ex natura ſua petit, non poſſet vnquam illius calorem à ſe expellere; hoc autem eſt falſum: ergo, & cætera. Sequela videtur certa, quia ſubiectum non expellit à ſe vnam qualitatem niſi quia habet oppoſitam, vel petit illam: ſi ergo aër nec habet tantundem frigiditatis, quantum deperdendum eſt de intenſione illa caloris, nec petit illam, nunquàm poterit à ſe intenſionem illam caloris expellere, Falſitas autem conſequentis etiam conſtat, quoniam maior illa intenſio calori eſt violenta aëri, nullum autem violentum perpetuum eſſe poteſt.

Quartò: nam experimur aërem minùs calidum remittere calorem alterius magis calidi; hoc autem fieri nequit, niſi in vtroque ſit permixtio frigiditatis vnà cum calore, vt ex ſe conſtat: ergo cùm par, quoad hoc, debeat eſſe ratio de cæteris elementis habentibus aliquam qualitatem citra ſummum, fit inde, vt in omnibus illis detur prædicta permixtio qualitatum.

§. II.

Oppoſita ſententia Ariſt. & D. Thom. ſtabilitur.

58. Dicendum tamen eſt, qualitatem elementi minùs intenſam non habere in illo permixtionem contrariæ qualitatis. Ita Alexander 5. Met. commento 13. Albert. de Saxoñia quæſt. 2. huius lib. Venetus ad text. 13. eiuſdem, Fernel. lib 2. Phyſ. cap. 4. Zimara Theoremate 18. Toletus quæſt. 6. huius libri. Bañez cap. 3. quæſt. 3. concluſ. 6. Rubio tractatu de primis qualitatibus quæſt. 9. & communiter recentiores.

Probatur primò teſtimonio Ariſt. in hoc lib. cap. 3. tex. 16. & D. Tho. lect. 3. vbi diſtribuentes quatuor qualitates primas ſecundùm diuerſas combinationes pro compoſitione elementorum, duas tantùm iam aſſignatas tribuunt ſingulis elementis: ergo apertè ſentiunt non habere permixtionem contrariarum qualitatum, quia ad hinc neceſſariò tres ſaltim qualitates deſiderabantur.

Reſpondent Conimb. ideò Ariſt. & D. Thom. non meminiſſe tertiæ qualitatis in quouis elemento exiſtentis: tum quia cùm ſit ſatis remiſſa, non denominat ſimpliciter ſubiectum: Tum maximè, quòd ea qualitas neque ad reciprocam elementorum actionem, neque ad naturalium locorum ordinem exigatur, ſed ad explendum duntaxat capacitatem materiæ, quæ talis eſt ingenij, vt quantum ex aliqua primarum qualitatum ei deficit, tantundem ſibi è contraria ſupleri poſtulet.

59. Sed contra, nam licèt qualitas citò tranſiens, & valdè remiſſa non poſſit denominare ſimpliciter ſubiectum: attamen qualitas permanens, & ab intrinſeco petita ab eodem ſubiecto, & illud ſecundùm ſe totum afficiens, non poteſt non ipſum abſolutè, & ſimpliciter denominare: quia quod toti compoſito, & non ſolùm alicui eius parti connaturaliter, & permanenter conuenit, non poteſt non abſolutè, & ſimpliciter illi conuenire: at, ſi elementa haberent permixtionem contrariæ qualitatis vnà cum alia, quam citra ſummum habent, tunc talis qualitas contraria peteretur ab intrinſeco ab eodem elemento, eſſetque, quantum eſt ex vi illius elementi, permanenter in toto illo: ergo denominaret ſimpliciter prædictum ſubiectum. Minor patet, quia ſi non peteretur ab intrinſeco ab eodem elemento, & conſequenter non eſſe, per ſe loquendo, permanenter in toto illo, tunc talis qualitas non eſſet illi connaturalis. Hic autem non loquimur niſi de elementis ſub ſtatu connaturali, & vt habentibus qualitates connaturales: nam in ſtatu violento, & per accidens, apertè conſtat, quoduis elementum poſſe habere permixtionem contrariæ qualitatis.

60. Confirmatur, nam dato quòd talis qualitas non pertineret ad reciprocam elementorum actionem, neque ad naturalium locorum ordinem exigatur, ſed ad explendam duntaxat capacitatem illam materiæ, nihilominùs adhuc debuiſſet ab Ariſtot. numerari: quia capacitas illa elementi. v. g. aeris, ad hoc, vt quantum deeſt illi de calore, tantum tribuatur illi de frigiditate, eſt ei, vt tali, connaturalis, ac proinde indicat vtramque qualitatem eſſe etiam aeri connaturalem, & ad completam omninò eius conſtitutionem pertinentem: ergo cum Ariſtot. loco citato de conſtitutione perfecta, omninò connaturali elementorum agat, & ex diuerſis coniugationibus connaturalium qualitatum elementorum diuerſa elementa colligat, non debuiſſet prædictam tertiam qualitatem ſilentio præterire.

61. Secundò probatur ratione, quam inſinuant Ariſt. & D. Thom. cap. 10. lib. præcedentis, nam elementa ſunt corpora ſimplicia, & ideo ex eis fit mixtum, in eaque reſoluitur: ergo non poſſunt habere connaturaliter permixtionem contrariarum qualitatum. Patet conſequentia, quia hoc eſt proprium corporis mixti, vt diſput 9. diximus.

Occurrunt Conimbinaturam corporis ſimplicis non ex ſimplicitate qualitatum argui, alioqui nullum elementum duplicem qualitatem obtineret, ſed deprehendi ex eo, quòd natura ſua vendicent ſibi vnam qualitatem in ſummo, non autem temperiem quatuor primarum qualitatum, quam, ſi vendicarent rationem mixti, haberent.

Sed contra, quia aër nullam qualitatem in ſummo ſibi vendicat, vt nu. 28. oſtendimus: ergo ad rationem corporis ſimplicis non deſideratur vt habeat aliquam qualitatem in ſummo.

62 Confirmatur, quia corpus non dicitur mixtum, ex eo quòd habeat permixtionem formarum ſubſtantialium, (vt ex ſe conſtat) neque ex eo, quòd habeat plures qualitates inter ſe non contrarias, alio qui elementa eis conſtantia non eſſent pura, & ſimplicia corpora: ergo dicetur mixtum ſaltim imperfectum ex eo, quòd ſit in eo permixtio duarum contrariarum qualitatum, ſicut alia mixta imperfecta dicuntur talia, quia conſtant ſaltim ex duabus qualitatibus contrariis: ergo ſi elementa habent ex natura ſua permixtionem contrariæ qualitatis, non erunt corpora ſimplicia diſtincta à mixtis imperfectis, cuius oppoſitum communiter docent omnes Philoſophi.

Accedit, quòd ſaltim elementum aëris nullam habent qualitatem in ſummo, ſed calorem, & humiditatem circa ſummum, eſſet verum, & perfectum mixtum, quandoquidem iuxta oppoſitam ſententiam tantum debet illi dari de frigiditate, & ſiccitate, quantum ei deeſt de calore, & humiditate, ac proinde erit in eo permixtio quatuor primarum qualitatum ad perfectam mixtionem requiſita. Nec contra hoc obſtabit, quòd aër habeat humiditatem in gradu excellenti, quia plura ſunt mixta, quæ habent magnam frigiditatem, vel calorem, vt in aliquibus herbis conſtat, quæ ob hanc rationem ſolent irreparabiliter mortem animalibus inferre.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

Solutiones argumentorum primæ ſententiæ.

63. AD primum negandum eſt antecedens, & ad probationem dicendum eſt, teſtimonium illud Ariſt. eſſe ad ſummum intelligendum, quando ſubiectum eſt capax vtriuſque contrarij, quod in præſenti non inuenitur.

Ad ſecundum neganda eſt ſequela: nam licet in aëre, V. G. non ſit aliqua qualitas reſiſtens directè ſummo calori, eſt tamen alia reſiſtens indirectè ſcilicet humiditas, quæ nequit eſſe vna cum illo, & ideò in inſtanti non poteſt fieri ſummè calidus, aut magis calidus, quàm connaturaliter, iuxta humiditatem, quam habet, petit.

64. Ad tertium reſpondet Rubio n. 153. nunquam poſſe elementum, cuius qualitas minùs intenſa intenderetur ab agente extrinſeco, expellere à ſe prædictam intenſionem, quam ſemel recepiſſet, non tamen ideò talem intenſionem ſemper ibidem permanere: quia ſicut ab vno agente extrinſeco talis intenſio recepta eſt, ita poterit ab alio agente contrario expelli: vt ſi calor aëris intendatur ab igne, poterit remitti ab aqua, vel terra per infrigidationem eiuſdem aëris.

Sed hæc ſolutio diſplicet: nam quidquid violenter ineſt, tollitque naturalem diſpoſitionem paſſi, non poteſt non expelli; ſaltim decurſu temporis ab intrinſecis principiis eiuſdem paſſi: nam ſicut poteſt ab intrinſeco, & per naturalem dimanationem reducere ſe ad priſtinum, & connaturalem ſtatum, ita expellere à ſe id, quod tollit ab eo eſſe in tali ſtatu ſibi connaturali.

65. Quare ad argumentum reſpondetur negandò ſequelam: & ad probationem dicendum eſt, ſatis eſſe: quòd licet ſubiectum non habeat, nec petat oppoſitam qualitatem; nihilominùs petat minorem intenſionem: nam ſicut ſi peteret oppoſitam qualitatem, reduceret ſe per naturalem dimanationem ad illam, ita ſi peteret minorem intenſionem, poterit ex principiis intrinſecis ad illam reducere.

66. Ad vltimum, concedendum eſt antecedens de aëre, qui non ſit purè elementalis, & in ſua ſola connaturali diſpoſitione non exiſtit: nam hic poteſt habere permixtionem frigiditatis, & effectum in argumento inſinuatum producere; ſecùs verò aër purè elementalis, & ſua ſola naturali diſpoſitione gaudens.

DISPVTATIO XI.

De Mutua Elementorum Generatione.

1. POſtquam Ariſt. quod eſſent elementa, & quæ ſingulis ineſſent qualitates explicuit, ſtatim mutuam ipſorum generationem pertractat: & ideò nos cum illo poſt præcedentem diſputationem, in qua de multiplicitate elementorum, & eorum qualitatibus egimus, meritò hanc inſtituimus, vt mutuam ipſorum generationem explicemus.

QVÆSTIO PRIMA.

AN QVODLIBET ELEMENTVM POSSIT EX quocumque alio immediatè generari?

2. COnſultò in titulò addita eſt illa particula *immediatè*, quia vt certum ſupponimus, ex communi Philoſophorum ſententia, quodlibet elementum poteſt ſaltim mediatè generari ex quolibet: nam cùm habeant materiam communem, & qualitates actiuas, quibus poſſint agere, & reagere, ac generare ſibi ſimile; non eſt dubium, quin poſſit quodlibet ex elementis in quodlibet, ſaltim medietatè, tranſmutari: non loquimur autem de elementis ſecundùm ſe tota: quia ſic certum eſt, ſaltim ſuppoſito ordine vniuerſi, nullum poſſe in aliud tranſmutari: vt teſtatur D.Th. in 2. diſt. 19. q. vnica. art. 1. ad 2. & 2. contra Gent. c. 9. ſed ſecundùm partes, quia huiuſmodi tranſmutatio illorum non deſtruit diſpoſitionem vniuerſi, nec repugnat eorum naturæ.

§. I.

Variæ ſententiæ.

3. PRima ſententia negat, poſſe aliquod elementum immediatè conuerti in aliud, ſed vt ex vno generetur aliud, neceſſarium eſſe, quòd priùs conuertatur in vaporem, aut exhalationem, vel aliud corpus mixtum, quod poſtmodum in elementum tranſeat: Ita aliqui, quos citat Marſil. quæſt. 9. huius libri.

Fundamentum eſt: nam ex elementis ſymbolis, id eſt, ex illis, quæ conueniunt in aliqua vna qualitate, non poteſt vnum immediatè generari ex alio: ergo multò minùs ex diſſymbolis, id eſt, ex illis, quæ in nulla qualitate conueniunt, ac proinde ex nullis. Hæc vltima conſequentia eſt euidens, quandoquidem elemēta adæquatè diuiduntur in ſymbola, & diſſymbola. Prima verò ex antecedenti conſtat: nam, vt infra dicemus, facilior eſt tranſitus, faciliorque generatio inter elementa ſymbola quàm diſſymbola: ergo ſi inter elementa ſymbola non poteſt eſſe immediatus tranſitus, & generatio; multò minùs inter diſſymbola. Antecedens verò probatur: nam vt ignis generetur, V. G. ex terra, cum qua ſymbolizat in ſiccitate, requirit inter alias diſpoſitiones maximam raritatem: ergo cùm terra numquam poſſit eſſe ſub maxima, ex eo quod petit ſatis denſitatis, conſequens eſt, vt vel ignis nunquam fiat ex illa, vel priùs prædicta terra tranſmutetur in illud mediū capax illius raritatis, quàm in ignē.

4. Secunda ſententia diſtinguit inter elementa ſymbola, & diſſymbola, aitque ex elemento ſymbolò

Digitized by Google

poſſe immediatè generari aliud ſymbolum; ſecùs verò ex diſſymbolo aliud diſſymbolum, ſed priùs tranſire in aliud corpus, & hoc medio ſtatim poſſe generari diſſymbolum. Ita Themiſtius 5. Phyſic. ad text. 9. Valles. 4. Phyſ. cap. 5. ad finem. Rubio in præſenti cap. 6. tractatu de Generat. elementorum, quæſt. 1. referens, ſuppreſſo tamen nomine, plures ex recentioribus.

Sententia hæc, quoad primam eius partem, conſtabit ex his, quæ pro aſſertione dicemus; quoad ſecundam verò partem, ſcilicet quoad elementa diſſymbola, probatur primò ex Rubio, quia vt corrumpatur aqua ab igne, neceſſe eſt vtramque qualitatem eius, nempe frigiditatem, & humiditatem remitti vſque ad quatuor gradus, paulò plus, vel minus, priùs quàm totaliter expellantur, quandoquidem ſucceſſiuè expelli debent, ſed non poſſunt remitti frigiditas, & humiditas aquæ, niſi per introductionem caloris, & ſiccitatis in eiſdem gradibus: ergo neceſſe eſt, vt priuſquam corrumpatur aqua, perueniat ad talem diſpoſitionem, in qua habeat omnes quatuor qualitates ad quandam mediocritatem redactas; ſed qualitates ſic attemperatæ, & refractæ, ſunt diſpoſitiones conuenientes ad formam mixti: ergo oportebit hanc priùs introduci materiam aquæ, quàm formam ignis.

5. Nec refert ſi dixeris, multò fortiùs agere ignem per calorem quàm per ſiccitatem, quia calor eſt actiuus in ſummo gradu, ſiccitas verò in infimo, & ideò in eo tempore, in quo producit vnum, vel duos gradus ſiccitatis in aqua, poterit producere ſex gradus caloris, qui non videtur efficere poſſe conueniens temperamentum pro forma mixti.

Non itaque hoc refert, nam contra hoc ſic arguit Rubio, quia ex hoc ſolùm ſequitur diſponi illam materiam ad hoc, vt in illa priùs introducatur forma aëris quàm forma ignis: ergo ſemper ſaluatur, quòd inter elementa diſſymbola ſcilicet inter ignem, & aquam, non eſt immediatus tranſitus, immediataque generatio vnius ex alio. Antecedens patet, quia hoc ipſo, quòd priùs introducatur calor, V. G. vt ſex, & ſiccitas vt vnum, remanebit aqua cum humiditate vt ſeptem, & calore vt ſex. Hæc autem eſt optima diſpoſitio ad formam aëris, qui eſt humidus, & calidus in gradu excellenti, & magis habet de humiditate, quàm de calore: ergo illa materia aquæ priùs diſponeretur ad hoc vt introducatur forma aëris quàm forma ignis.

6. Secundò probatur eadem ſententia, non videmus aquam vehementer calefactam ac igne nunquam in illum conuerti, ſed in vapores priùs reſolui, idemque contingit in terra, & aëre, nam illa per reſolutionem conuertitur in exhalationes: ergo ſignum eſt, ex elemento diſſymbolo nunquam poſſe aliud diſſymbolum generari.

Tertiò, ab vno extremo in aliud non eſt tranſitus, niſi per medium, quod inter extrema intercedit; ſed elementa diſſymbola, V. G. ignis, & aqua, ſunt extrema: ergo nequit eſſe tranſitus ad illam, niſi per medium, ſcilicet aërem; vel aliud corpus illi ſimile, & eius qualitates participans.

§. II.

Ex mente Ariſt. & D. Thom. quæſtionis controuerſia dirimitur.

7. Dicendum tamen eſt, poſſe ex quolibet elemento quodlibet immediatè generari, vt ex aëre ignis, & è contra; ex igne aqua, & è conuerſo; & ſic de aliis. Hæc eſt Ariſt. in hoc lib. cap. 4. & D. Th. ibid. lect. 4. (vt ſtatim expendemus) quos ſequuntur Marſilius q. 9. huius lib. Albertus de Saxonia q. 7. Nimphus commen. 46. q: 1. Tolet. q. 8. Conimb. in hoc 2. l. 2. c. 4. q. 1. a. 2. aſſeruntque eſſe communem, tam inter. Latinos, quàm Græcos interpretes, Sonz. 8. Met. q. 1. Bañez in eodem cap. q. vnica.

Probatur primò teſtimonio Ariſt. loco citato, vbi agens de omnium elementorum mutua generatione, inquit: *Quoniam igitur omnia, innata ſunt ad inuicem tranſmutari manifeſtum eſt.* Vbi D. Thom. *Sic ergo concludit, quòd vniuerſaliter manifeſtum eſt, quòd quodlibet elementum ex quolibet generetur.*

Confirmatur, nam iuxta mentem Ariſt. & D. Th. difficilior eſt tranſitus inter elementa diſſymbola, quàm inter ſymbola: ergo licet difficilior, non tamen impoſſilis. Antecedens probatur: nam Ariſt. loco citato text. 26. ſic inquit: *Ex igne autem aquam, & ex aëre terram, & rurſus ex aqua, & terra aërem, & ignem contingit quidem generari, difficiliùs autem.* Vbi D. Thom. ſic ait: *Oſtendit quæ ſunt illa: quæ tardè, & cum difficultate ad inuicem generantur, & dicit, quòd ſunt illa, quæ non habent ſymbolum, ſicut ignis, & aqua, terra, & aer.*

8. Occurrit Rubio, hinc ſolum haberi contra aliquos ex antiquis Philoſophis elementa eſſe ad inuicem ſubſtantialiter, & non ſolum accidentaliter tranſmutabilia, non verò quòd hæc tranſmutatio poſſit immediatè fieri à quolibet in quodlibet. Et ſimiliter ad confirmationem reſpondent aliqui ex Iunioribus, ex ea potiùs ſequi oppoſitum: nam ideò inter elementa diſſymbola eſt difficilior tranſitus, quàm inter ſymbola, quia illa immediatè tranſmutantur, hæc verò non niſi media duplici tranſmutatione, ex eo quòd priùs conuertenda ſunt in aliud corpus medium, conſtat autem prædictam conuerſionem duorum corporum difficiliorem, & prolixiorem eſſe, quàm conuerſionem vnius.

9. Sed contra primam ſolutionem obeſt, quòd (vt ſtatim magis expendemus) ratio quam Ariſt adducit ad probandum, quodlibet elementum poſſe in quodlibet ſubſtantialiter tranſmutari, conuincit poſſe hanc tranſmutationem eſſe immediatam. Deinde, nam per hoc, quòd abſolutè, ſimpliciter, & vniuerſaliter dicatur, poſſe quodlibet, elementum tranſmutari in quodlibet aliquid aliud præter hanc mediatam tranſmutationem innuitur, & ideò licet homo poſſit fieri ex homine mediatè, & ſimiliter viuens ex cadauere, nihilominus non ideò abſolutè, & ſimpliciter dicimus hominem fieri ex homine, viuens ex cadauere.

Contra ſolutionem verò confirmationis etiam obeſt, quòd Ariſt. & Diu. Thom. ſtatim reddentes rationem illius maioris difficultatis, quæ eſt in tranſitu inter elementa diſſymbola, non dixerunt id prouenire ex eo, quòd inter elementa diſſymbola debeat eſſe duplex tranſitus, duplexque conuerſio ad hoc, vt vnum conuertatur in aliud; ſed ex quòd plures qualitates contrariæ ſunt vincendæ, nam ſi ex aqua fiat ignis debet expelli, & vinci frigiditas, & humiditas; ſi verò ex aëre idem ignis fiat, non oportet deuinci niſi ſolam humiditatem, quia calor eius non eſt contrarius calori ignis.

10. Deinde probatur ratione Ariſt. & D. Thom. loco citato: generatio eſt ex contrariis, & in contraria: ſed omnia elementa habent contrarietatem ad inuicem: ergo ad inuicem poterunt generari; ergo hæc generatio poterit eſſe immediata à quolibet in quodlibet. Minor ex dictis 2. Phyſ. ex communi Philoſophorum ſententia conſtat. Minor verò patet inductiuè in ſingulis elementis: nam quædam ex illis contrariantur ſecundùm ambas qualitates, vt ignis,

Digitized by Google

ignis, & aqua, quia ignis eſt calidus, & ſiccus, aqua verò frigida, & humida, calidum autem & frigidum ſunt contraria, & ſimiliter humidum & ſiccum; quædam autem contrariantur ſolùm ſecundùm alteram qualitatem, ſicut aër, & aqua, quia aër eſt calidus, & aqua frigida, ſed in humiditate conueniunt, & ſic de aliis, iuxta ea, quæ ſuprà diſp. præcedenti diximus. Prima verò conſequentia ex vtraque præmiſſa apertè conſtat. Secunda verò ex prima conſequentia videtur ſequi: nam cùm elementa ſint tranſmutabilia, quia ſunt contraria, fit inde, vt ſicut ſunt immediatè contraria, vel in vna, vel in vtraque qualitate, vt ex dictis conſtat? ita ſint ad inuicem immediatè tranſmutabilia, vel ſecundùm vnam, vel ſecundùm vtramque qualitatem, ac proinde ſecundùm propriam ſubſtantiam, cuius conſiſtentia, vel deſtructio, ex conſiſtentia, vel deſtructione prædictarum qualitatum pendet.

Reſpondet Rubio, ex immediata contrarietate extrema non poſſe colligi immediatam tranſmutationem cuiuſlibet elementi in quodlibet, ſed potiùs oppoſitum, quia vniuerſaliter verum eſt, rem non poſſe tranſire naturaliter de extremo ad extremum, niſi per medium, vt videmus in ſemine, quod non poteſt tranſire immediatè in hominem, nec homo in terram propter maximam diſſimilitudinem diſpoſitionum; ſed illud tranſit in hominem media forma embrionis, hoc verò in terram media forma cadaueris, quæ ſimiles diſpoſitiones poſtulant: quare cùm elementa diſſymbola valdè diſtent ſecundùm diſpoſitiones, valdéque ſecundùm illas ſint diſſimilia, non poterit vnum immediatè tranſmutari in aliud, ſed medio alio corpore magis ſimili.

11. Sed contra, nam licet inter ea, quæ extremè diſtant, non poſſit eſſe tranſitus, niſi per medium, quando illud medium per ſe petitur ab extremis: ſecùs verò quando tale medium, per ſe non petitur ab illis; at licèt ignis & aqua extremè diſtent ſecundùm vtramque qualitatem modo ſuprà explicato, non tamen petunt per ſe aliquod medium, per quod fiat tranſitus ab vno in aliud: ergo poterit per ſe loquendo fieri immediatus tranſitus ab vno in aliud. Conſequentia non indiget probatione: maior verò etiam videtur noto: ideò à loco ſurſum non poteſt immediatè deſcendi ad locum deorſum, quia vterque locus per ſe petit locum medium inter ſurſum, ſicut etiam ideò ſummè tenebroſum poteſt tranſire ad eſſe ſummè lucidum, quia inter ſummum lucidum, & ſummè tenebroſum, non petitur per ſe aliquod medium ad hoc, vt ab vno in aliud fiat tranſitus.

12. Minor verò in qua eſt difficultas, Probatur: nam ideo forma embrionis habet eſſe medium inter formam ſeminis & animalis, quia per ſe loquendo poſt formam embrionis debet ſubſequi forma hominis, vt experientia conſtat; ſed poſt formam aëris per accidens producti ab igne ex aqua, non debet per ſe ſubſequi forma ignis, quandoquidem prædictus aër eſt eiuſdem naturæ cum alio aere non producto ab igne ex aqua, & ad iſtum non debet, per ſe loquendo, ſubſequi forma ignis, vt ex ſe conſtat: ergo ſignum eſt, quod aer non eſt medium per ſe petitum, ab his duobus elementis extremis, ſcilicet igne, & aqua.

Nec duo illa exempla, quæ pro ſe adducit Rubio contra rationem Ariſtot. vrgent: nam forma cadaueris ſolùm per accidens mediat inter formam viuam, & formam terræ, ſi attendamus ad ea, quæ prædictæ formæ ex vi propriarum linearum expoſcunt, vt ſuprà diſput.3.quæſt.3.& 6.explicuimus, quamuis ex alio capite non poſſit non mediare, quia materia, quæ eſt ſub forma viuentis, hoc habet ſpeciale, vt non poſſit ſufficienter diſponi pro forma terræ, aut alterius compoſiti in ea temporis mora in qua diſpoſitiones pro forma viuentis corrumpuntur, ex eo quòd iſtæ inter omnes alias facillimè alterantur, & deſtruuntur, vt experientia conſtat: vnde quia corruptis diſpoſitionibus corrumpitur forma, ideo ne detur materia ſine forma, mediat ibidem forma cadaueris.

13. Ad illud autem de forma illa embrionis dicendum eſt, quòd ideo mediat inter formam ſeminis, & hominis, quia per ſe petitur ab vtroque extremo, non quidem præciſè ex linea generationis hominis, ſecundum ea, quæ ab intrinſeco, & indiſpenſabiliter importat; ſed quia iuxta communem rerum curſum, non poteſt agens naturale perfectè diſponere, & organizare materiam illam, niſi priùs introducatur prædicta forma, vt diſput.3.n.64. tetigimus.

§. III.

Fit ſatis argumentis prioris ſententiæ.

14. AD fundamentum primæ ſententiæ: negandum eſt antecedens, & ad probationem dicendum eſt, quòd licèt ignis requirat ſummam raritatem, vt diſpoſitionem concomitantem in inſtanti generationis, ſi ignis ille omninò connaturaliter, & in ſtatu omnimodè connaturali generandus eſt, non tamen requirit tantam raritatem pro diſpoſitione prioritate temporis antecedenti ipſius generationem, ſed ad minus ſufficiet illa raritas, ſub qua terra via corruptionis eſſe poteſt, & ſub maiori, vel ſub eadem terminata eſſe non poteſt, vt in ſimili, 6.Phyſic. diſput.26.n.26. dicebamus.

Ad primum, pro ſecunda ſententia reſpondetur, ex frigiditate, & humiditate connaturaliter in aqua exiſtentibus, & ex ſiccitate & calore violenter illi ab igne impreſſis, tot poſſe fieri combinationes, quòt aliquæ ex his qualitatibus, vt humiditas, & calor, ſic, vel ſic conbinatæ ſint ſufficientes diſpoſitiones pro froma aëris, & iſtæmet, vel aliæ ex illis modis combinatæ diſponant etiam pro formis aliquorum mixtorum imperfectorum: & ſimiliter calor & ſiccitas peculiari modo combinatæ & ad mediocritatem redactæ, ſunt diſpoſitiones ad ſolam formam ignis, non quidem perfectæ, & omninò ſufficientes, ſed viales, & imperfectæ, ex eo quòd ſunt ſimul cum frigiditate, & humiditate nondùm ſufficienter remiſſis in ordine ad introductionem formæ ignis: & ita ſi prædictæ qualitates adeo intendantur, vt oppoſitæ, ſcilicet humiditas, & frigiditas debitè remittantur, introducetur immediatè in materia inaque forma ignis.

15. Vnde ad formam argumenti conceſſo priori ſyllogiſmo, neganda eſt minor ſtatim ſubſumpta, ſi vniuerſaliter intelligatur: nam falſum eſt, quamuis concomitantiam quatuor primarum qualitatum ad mediocritatem redactarum, & in aqua exiſtentium diſponere pro forma mixti; ſed aſſerendum eſt, intra latitudinem coniugationum prædictarum qualitatum ibidem inuentarum eſſe peculiarem aliquam coniugationem ſiccitatis, & caloris, per quam vialiter diſponatur illa materia pro formæ ignis, & non pro alia: quia illa coniugatio, & combinatio, adhuc coniuncta cum combinatione frigiditatis, & humiditatis, non dicit illam temperiem, quæ pro forma alicuius mixti deſideratur, ac proinde tunc concomitantia illa frigiditatis, & humiditatis ad mediocritatem redactarum, non cadet per ſe ſub intentione agentis, ſicut cadit in productione alterius mixti, ſed ſolùm per accidens, quia coniungitur cum effectu per ſe, ex eo quòd non potuit ignis in ea temporis moras

remittere prædictas qualitates, quantùm ſatis erat vt forma ignis ſubſequeretur.

Cur autem prædicta combinatio, & coniugatio inter cæteras alias admittenda ſit, patet ex ratione pro aſſertione facta, maximè verò ex impugnatione ſolutionis Rubij: nam hoc ipſo, quòd non detur per ſe medium inter formam ignis, & aquæ, poſſibile erit diſponi aquam ad hoc, vt immediatè tranſeat in ignem: cumque non poſſit ſucceſſiuè diſponi, quia prædictæ qualitates ſint priùs modo dicto ad mediocritatem redactæ, & peculiarem illam coniugationem ad formam ignis peculiariter deſtinatam habeant, (vt argumentum benè concludit) ſit inde, vt talis coniugatio debeat neceſſariò eſſe poſſibilis.

16. Ad ſecundum negandum eſt antecedens: nam licèt ſæpiſſimè aqua conuertatur in vapores, vel in aërem, hoc tamen eſt per accidens, non verò per ſe, & ideò per ſe loquendo benè poteſt ita ei applicari ignis, vt immediatè tranſeat in ignem: vnde ſi fornax accenſus guttis aquæ aſpergeretur, veroſimile eſt, tunc aquam illam immediatè in ignem tranſituram.

Nec contra hoc obeſt, ſi dicas, aquam multò frequentiùs conuerti immediatè in aërem, vel aliud mixtum imperfectum, quàm in ignem: ergo immediata conuerſio eius in aërem erit per ſe, & conuerſio in ignem per accidens; non verò è contrà, quandoquidem id euenit per ſe, quod in pluribus; id verò per accidens, quod in paucioribus. Non itaque hoc obeſt, nam licèt admittatur antecedens, negari debet conſequentia, quia id non proueniret ex eo, quòd prædicta extrema, ſcilicet ignis, & aqua petant ex vi propriarum linearum vt ſunt ſub ſtatu connaturali, quòd inter tranſitum ab vno in aliud mediet tranſitus, exempli cauſa, in aërem; ſed ex eo, quòd aliunde intra latitudinem poſſibilium coniugationum, inter qualitates aquæ, & qualitates ab igne ei impreſſas, poſſunt plures, & diuerſæ coniugationes faciſſimè, modo tamen nuper explicato, fieri ex quibus aliquæ diſponunt pro forma aëris, aliæ pro formis plurium mixtorum, & vnica ſolummodò peculiaris pro forma ignis: vnde ſi attendamus ad id, quod petunt prædicta extrema, ſcilicet ignis, & aqua modo dicto conſiderata, per accidens eſt, quòd detur prædictum medium; ſi verò attendamus ad alia iam dicta, ſcilicet ad collectionem coniugationum, quas explicuimus, poteſt per ſe loquendo dari tale medium.

Ad tertium patet ex dictis n.11. & deinceps.

QVÆSTIO II.

An facilior ſit tranſitus inter elementa ſymbola, quàm inter diſſymbolas.

17. POſtquàm Ariſt. egit de mutua, & immediata generatione cuiuſlibet elementi ex quolibet alio, ſiue ſymbolo, ſiue diſſymbolo, ſtatim explicat, an generatio, ſiue tranſitus inter elementa ſymbola ſit facilior, quàm inter diſſymbola, ideò nos eundem ordinem obſeruantes, ſtatim poſt præcedentem quæſtionem hanc excitamus.

§. I.

Rationes dubitandi pro parte negatiua.

18. RAtio dubitandi deſumi poteſt, ex eo quòd terra & ignis ſunt elementa ſymbola, quippè conuenientia in vna qualitate, ſcilicet ſiccitate; ignis verò & aqua ſunt diſſymbola, cùm in nulla qualitate conueniant at gutta aquæ faciliùs, & citiùs conuertitur in ignem, quàm portiuncula terræ, vt experientia teſtatur: ergo inter elementa ſymbola, non facilior, ſed difficilior erit tranſitus, quàm inter diſſymbola.

Secunda eſt, nam tranſmutatio vnius elementi in aliud fundatur in contrarietate eorum ad inuicem, & ideo Ariſt. & nos cum eo quæſt. præcedenti diximus, quodlibet elementum eſſe tranſmutabile quodlibet, quia ſunt ad inuicem contraria: ergo illa elementa, quæ maiorem contrarietatem inter ſe habuerint, erunt meliùs, ac proinde faciliùs inter ſe tranſmutabilia: ergo cùm elementa diſſymbola habeant inter ſe maiorem contrarietatem, quippè quæ contrarientur ſecundùm vtramque qualitatem, fiet inde, vt meliùs & faciliùs poſſint ad inuicem tranſmutari. Hæc vltima conſequentia patet ex priori: prima verò apertè videtur ſequi ex antecedenti: nam ſicut ex eo, quòd calor habet vim ad producendum calorem, ideo à maiori, & intenſiori calore, meliùs, & faciliùs producitur calor: ita ex eo, quòd generatio elementorum ad inuicem oritur ex contrarietate ipſorum, optimè colligetur, quòd vbi fuerit maior contrarietas, ibi maior, & facilior erit generatio, & tranſitus ab vno in aliud.

§. II.

Communis, ac vera ſententia, vnicum eius fundamentum.

19. DIcendum tamen eſt in elementa ſymbola faciliorem eſſe tranſitum, quàm inter diſſymbola. Ita Ariſtot. in hoc lib. cap.4. text.25. vbi loquens de elementorum generatione, ſic inquit: *Iam verò pacto ex omnibus omnia fiant ſingulatim, percipere haud quaquam eſt difficile: differunt tamen; nam celeriùs, & tardiùs, item faciliùs, difficiliùſque, alia aliis tranſmutationem ſubeunt: quæ enim ſymbolum inter ſe habent, horum celeris eſt migratio; quæ verò non habent, tarda.*

Vbi D. Thom. lect.4. *Dicit ergo primò, quòd licèt omnia elementa in hoc conueniant, quòd quodlibet ex quolibet generatur; differunt tamen in hoc quòd quædam ipſorum faciliùs, & citiùs, & quædam tardiùs, & difficiliùs ad inuicem tranſmutantur: quæcumque enim habent ſymbolum, id eſt, conuenientiam in aliqua qualitate, citiùs, & faciliùs tranſmutantur ad inuicem: illa verò, quæ in nulla qualitate conueniunt, tardiùs, & difficiliùs.*

20. Ratio fundamentalis deſumitur ex Ariſtot. loco citato, quam ſub his verbis proponit D.Th. *Cùm ea, quæ habent ſymbolum, tranſmutantur, non eſt neceſſe tranſmutari, niſi tantùm alteram qualitatem: quando verò ea quæ tranſmutantur ad inuicem, in nulla qualitate conueniunt, vtramque qualitatem neceſſe tranſmutari; facilius autem eſt vnum tranſmutari, quàm plura: ergo, &c.*

Confirmatur, & explicatur hæc ratio à S. Doctor. exemplificando hoc ipſum vna cum Ariſtot. in ſingulis elementis his ferè verbis: nam ex igne poteſt fieri aër, quod eſt elementum ſymbolum, ſola vna qualitate tranſmutata, ſcilicet ſiccitate: quia cùm ignis ſit calidus, & ſiccus; aër autem calidus & humidus, ſi ſiccum ignis: ob exiguitatem ignis, aut ob alias cauſas, ab humido aëris corrumpatur, remanebit calidum ac humidum, & ſic generabitur aër. Item, etiam ex aëre poterit fieri aqua, ſi per frigiditatem aquæ caliditas aëris corrumpatur, quia tunc remanebit frigiditas, & humiditas, quæ ſunt propriæ diſpoſitiones ad aquam. Cæterùm ad hoc, vt ex aqua generetur ignis, oportet, vt tam frigiditas, quam humiditas illius

Digitized by Google

illius corrumpantur, & calor, ſiccitas prædictis qualitatibus contrariæ in debita intenſione introducantur.

21. Confirmatur, & explicatur ſecundò ratione eiuſdem S. Doct. ibidem: nam qualitates elementorum cauſantur ab ipſis formis ſubſtantialibus ipſorum: ergo illa elementa, quæ maiorem conuenientiam habent in qualitatibus, habebunt neceſſariò maiorem conuenientiam in formis ſubſtantialibus: ergo facilior erit tranſitus ab vno in aliud. Patet conſequentia, quia quæ habent maiorem conuenientiam in formis ſubſtantialibus, magis etiam conueniunt diſpoſitionibus ad alias requiſitis: ideò ſemel diſpoſita materia pro vna ex illis formis, manet magna ex parte diſpoſita pro alia, atque adeò faciliùs poterit vltimatè diſponi pro illa, faciliúſque eandem recipere.

§. III.

Obiectiones contra rationem Ariſtot. & D. Thom. & enodatio earum.

22. SEd contra hanc rationem obiicies primò, non eſſe difficilius, duo contraria vinci ab aliis duobus, quàm vnum ab vno: nam ſicut ſe habet vnum ad vnum, ita duo ad duo; ſed in elementis diſſymbolis, vt in igne, & aqua, in quibus eſt expellenda duplex qualitas contraria, dantur etiam duæ aliæ qualitates eiſdem contrariæ, quibus expellantur, ſicut in elementis ſymbolis, in quibus tantùm vnica corrumpenda eſt, datur vnica qualitas contraria, quæ eam expellat: ergo non erit difficiliùs in elementis diſſymbolis expulſio vtriuſque qualitatis quàm in ſymbolis expulſio vnius tantummodò: atque adeò ex eo, quod in diſſymbolis ſit deſtruenda ſecunda qualitas, ſecùs verò in ſymbolis, malè intulit Ariſt. eſſe difficiliorem tranſitum in illis, quàm in iſtis.

Confirmatur: nam dum terra ex aqua generatur, tunc terra agit in aquam per ſolam ſiccitatem parum actiuam, quia in frigiditate ſymbola ſunt: ergo non ita citò, ac facilè conuertet eam in ſe, ac ignis aquam in ſe ipſum conuertet. Patet conſequentia, quia ignis agit in illam non ſolùm per ſiccitatem, ſed per calorem maximè actiuum, & vtramque qualitatem habet in ſummo: ergo faciliùs conuertet aquam in ignem, quàm terra aquam in ſe ipſam conuertat.

23. Secundò contra eandem rationem obiicit D. Thom. loco citato, quòd in productione elementi ſymboli etiam eſt neceſſarium expelli vtramque qualitatem: ergo falſum eſt, quod in prædicta ratione dicitur, ſcilicet, ideò eſſe faciliorem tranſitum in elementis ſymbolis, quàm in diſſymbolis, ex eo quòd in illis non eſt neceſſe corrumpi vtramque qualitatem, ſecùs verò in iſtis. Conſequentia patet; antecedens autem probatur ex dictis ſuprà diſp. 3. n. 52. ſcilicet in corruptione ſubſtantiali fieri reſolutionem vſque ad materiam primam; atque adeò vtraque qualitas aëris debet corrumpi, ad hoc vt ex illo generetur ignis.

Confirmatur: nam qualitas ſymbola, vt calor aëris, diſtinguitur ſpecie à calore ignis, cum quo ſymbolizat, ergo etiamſi non fieret reſolutio vſque ad materiam primam, deberet per ſe expelli, & corrumpi ab eodem igne. Conſequentia patet: nam ſi calor aëris diſtinguitur ſpecie à calore ignis, non erit conueniens, ſed diſconueniens, diſpoſitio pro ſama ignis, quia non diſponit ad eam, ſed ad formam aëris; diſpoſitio autem quæ non eſt conueniens, ſed potiùs diſconueniens pro aliqua forma, per ſe debet expelli ad introductionem illius.

24. Antecedens autem, in quo eſt difficultas, probatur, quia caliditas ignis non admittit ſecum humiditatem aëris, ſecùs verò caliditas aëris: conſtat autem qualitates eiuſdem ſpeciei ſic ſe habere, vt cui vna contrariatur alia etiam contrarietur.

Ad primam ex his obiectionibus dicendum eſt veram eſſe maiorem, quando cætera ſunt paria, ſecùs verò quando ſunt imparia, vt in præſenti contingit: nam ignis, exempli cauſa, vt conuertat in ſe aquam, non ſolùm debet vincere ſummam eius humiditatem per ſiccitatem, & per calorem frigiditatem propè ſummum, quam aqua habet, ſed debet illas modo propè ſummo, vel in gradu excellenti deuincere, quia niſi introducatur ſiccitas, & calor, in prædictis gradibus, ac proinde in eiſdem expellantur, & vincantur frigiditas, & humiditas, non poterit introduci forma ignis.

25. Cæterùm ad hoc vt introducatur forma vnius elementi ſymboli in materiam alterius, vt forma ignis in materiam aëris, tunc licet neceſſe ſit expelli vnam qualitatem contrariam, ſcilicet humiditatem per ſiccitatem ignis, non tamen eſt neceſſe eam expelli modo propè ſummo, aut in gradu adeo excellenti, ſicut expellitur humiditas ab aqua, tum, quia aër non habet tantam humiditatem: tùm etiam, quia cùm aër conueniat in aliis diſpoſitionibus cum igne, ſcilicet in calore, & raritate, & cæt. minor illa ſiccitas eſt ſatis ſimul cum illis, ad hoc vt loquendo de diſpoſitionibus purè antecedentibus, maneat eius materia ſufficienter diſpoſita ad formam ignis ex aëre, non verò ad eandem formam ignis ex aqua in quibus prædictæ diſpoſitiones non inueniuntur, ſed potiùs oppoſitæ, ſicut minor calor in ſtupa productus à ferro candenti, ſufficiens eſt ad diſponendum eam pro ſama ignis; cùm tamen idem calor, imò etiam maior in eodem ferro exiſtat; & tamen ad id non ſufficiat, ex eo quòd habet alias diſpoſitiones cum forma ignis magis repugnantes: tùm denique quia calor aëris faciliùs intenditur ab igne, quia non inuenit in eo aliquam qualitatem directè contrariam, quæ reſiſtat; at quo magis intenditur prædictus calor, eo faciliùs, & meliùs fit tranſitus ab aëre in ignem.

Ad confirmationem patet ex dictis: nam ille exceſſus compenſatur ex eo, quod in aqua præcedunt aliæ diſpoſitiones ſimiles cum diſpoſitionibus terræ, & ex eo, quòd à frigiditate maiori terræ poteſt intendi faciliùs frigiditas aquæ, & ita omnibus penſatis remanebit facilior tranſitus ab aqua in terram, quàm ab aqua in ignem.

Ad ſecundum reſpondetur cum D. Thom. vbi ſupra, qualitatem ſymbolam non corrumpi per ſe, ſed per accidens ad corruptionem ſubiecti; id autem, quod ſic corrumpitur, non reddit difficiliorem tranſitum, quia non reſiſtit agenti. Quam ſolutionem tradit etiam ipſe S. Doct. de ſpiritualibus creaturis, art. 2. ad 19. vbi loquens de corruptione ſymbolæ qualitatis, ad hoc, vt ex vno elemento ſymbolo aliud ſymbolum generetur, inquit: *Nec hoc facit ad difficultatem conuerſionis, cùm corrumpatur per accidens ex corruptione ſubiecti, & non ex contrarietate agentis.*

27. Ad confirmationem negandum eſt antecedens, ad cuius probationem quoad diuerſitatem ſpecificam caloris aëris, & ignis, dicendum eſt, incompoſſibilitatem caloris in igne cum humiditate, & compoſſibilitatem eiuſdem caloris in aëre cum prædicta humiditate, non prouenire ex diuerſitate ſpecifica calorum, ſed ex eo, quòd ignis habet in ſummo calorem, & ita non poteſt admittere aliquid humiditatis, ſecùs verò calor aëris, quia non eſt in ſummo.

Occurritur

Digitized by Google

§. IV.

Occurritur rationibus dubitandi initio adductis.

28. AD primum conceſſa maiori & minori, diſtinguendum eſt conſequens, & negandum quando cætera ſunt paria; ſecùs verò, quando ſunt imparia, vt in præſenti contingit: nam particula illa terræ, quæ ſecundùm externam ſpeciem videtur habere æqualitatem cum gutta aquæ, habet plus de materia, quàm prædicta gutta, & ita non mirum, quòd ratione huius maioris multitudinis materiæ magis reſiſtat: vnde ſit erræ illius particulæ aliquid de multitudine materiæ auferatur, ita vt tantum, & non plus remaneat de materia in illa, ac in gutta aquæ, vel ad tantam, vel ferè tantam raritatem reduceretur, quantam prædictæ aquæ particula habet, tunc faciliùs conuerteretur in ignem quàm aqua.

Ad ſecundam, conceſſo antecedenti, neganda eſt prima conſequentia. Nam licet contrarietas ex vna parte conducat ad generationem, ex alia tamen retardat illam, quia, hoc ipſo, quòd agens & paſſum ſint contraria, adeſt pugna, redditurque difficilis victoria. Vnde quò magis fuerint contraria, eò maior erit pugna maiorque difficultas in victoria.

29. Nec contra hoc obeſt probatio ibidem adducta, quoniam calor ita conducit ad calefaciendum, vt ex vi ſua nihil habeat, quo reddatur difficilis calefactio, & ideò non mirum, quòd maior calor ſit ratio meliùs, & faciliùs calefaciendi, non verò maior contrarietas ſit ratio facilioris tranſitus, & conuerſionis vnius elementi in aliud propter rationem dictam.

QVÆSTIO III.

Vtrùm duo elementa poſſint concurrere ad generationem alterius tertij elementi ſpecie diſtincti?

30. POſtquam explicuimus, an ex vno elemento poſſit generari aliud, reſtat, vt explicemus, an ex duobus, modo ſtatim dicendo, poſſit aliud tertium generari?

Pro explicatione ergo tituli notandum eſt, dupliciter poſſe intelligi, quòd duo elementa concurrant ad generandum aliud tertium. Primò, ita vt vtrumque non corrumpatur, ſed vnum deſtruatur, & aliud quod remanet, educat ex illo aliud tertium, & hoc modo certum eſt, poſſe ex duobus elementis fieri vnum tertium, quia ignis, agendo in aquam poteſt deſtruere illam, & inde reſultare aër, vt n. 16. diximus. Secundò, ita vt vtrumque corrumpatur, & hoc adhuc dupliciter, vel ita vt per actionem alterius tertij agentis, id fiat, & hoc modo etiam conſtat poſſe ex duobus elementis fieri aliud ſpecie ab vtroque diſtinctum: ſiquidem ex aëre & aqua poteſt optimè fieri ignis, ſi detur alius ignis ab omnibus his diſtinctus, qui aërem & aquam deſtruat, & ex illis formam ignis educat: vel ita, vt non detur aliud tertium elementum, quod corrumpat duo priora elementa, ſed inter ea ſit mutua actio, per quam ad inuicem corrumpantur, per quamque aliud tertium elementum generetur, atque adeò non ſolùm ex illis, ſcilicet in genere cauſæ materialis, ſed ab illis, nimirum in genere cauſæ efficientis, prædictum elementum attingatur; & de hoc ſolùm vltimo modo procedit præſens difficultas, an nimirum aqua, & ignis, ita poſſint inter ſe mutuò agere, vt ad inuicem corrumpantur, indeque tertium aliud elementum ſpecie ab vtroque diſtinctum, verbi gratia aër generetur.

§. I.

Argumenta partis negantis.

31. PArs negatiua poteſt ſuaderi primò: nam hoc ipſo, quòd aqua & ignis mutuò ſe corrumpant, nequeunt attingere productionem tertij elementi, ſcilicet aëris: ergo nequit ex illis, & ab illis prædictum elementum produci. Conſequentia patet, antecedens verò etiam conſtat: nam hoc ipſo, quòd corrumpantur, non exiſtunt in eo inſtanti, in quo producendus erat aër, vel ſecundùm ſuas entitates, vt ex ſe conſtat, vel ſecundùm ſuas virtutes; quandoquidem vna cum illis qualitatibus in ſe inuicem productis pereunt; ex eo quod in corruptione ſubſtantiali ſit reſolutio vſque ad materiam primam, vt ſupra diximus: ergo nequeunt tunc illud producere; non enim cauſa efficiens cauſat, niſi dum eſt, vel in ſe, vel in ſua virtute, vt 2. Phyſic. oſtenſum eſt.

Secundò, quia aliàs, idem elementum, ſcilicet aqua, eſſet ſimul fortius & imbecillius, quàm ignis, & è contra; hoc autem dici nequit, quia iſta ſunt contraria prædicata, & reſpectu eiuſdem: ergo, &c.

Probatur ſequela, nam ex quo capite ignis corrumpit aquam, & eſt cauſa vt aqua non introducat formam eiuſdem aquæ, quam intendit, ſed tertium elementum inde reſultet, non poteſt non eſſe fortior quàm aqua, & ex quo capite corrumpitur ab eadem aqua, impediturque ab illa, ne ex tali congreſſu, & pugna forma ignis producatur, non poterit non eſſe imbecillior quàm prædicta aqua.

32. Tertiò, nam calor, & ſiccitas ignis, & humiditas, ac frigiditas aquæ ſolùm ſunt virtutes eorum ad producendum ſibi ſimile: ergo ab illis non poteſt produci elementum aliud diſſimile, & ſpecie ab vtroque diſtinctum. Patet conſequentia, nam inde colligimus, per ſemen alicuius plantæ, qualis eſt lactuca, non poſſe produci niſi ſolam lactucam, quia ſemen iſtud eſt virtus illius ad producendum ſibi ſimile: ergo ſi calor tantùm eſt virtus ignis ad producendum alium ignem, non poterit attingere productionem tertij elementi ſpecie diſtincti. Antecedens autem etiam conſtat, quia agens inferius, & infimæ notæ, quale eſt elementum, tantùm poteſt agere per modum cauſæ vniuocæ, non verò per modum cauſæ æquiuocæ eminenter, & altiori modo continentis effectum, atque adeò eius virtus, ſcilicet calor, tantùm poteſt eſſe virtus ad producendum ſibi ſimile, ſcilicet ignem.

33. Nec refert ſi dicas, quòd ſicut ex congreſſu duorum animalium ſpecie diſtinctorum poteſt generari aliud tertium diſtinctæ ſpecie, ita ex concurſu duorum elementorum poterit aliud tertium ſpecie diſtinctum generari, quamuis vnicum elementum id non poſſit.

Nam contra hoc eſt, quod duo elementa ſimul concurrentia non poſſunt producere aliud tertium ſpecie diſtinctum tanquam cauſæ vniuocæ, nec tanquam cauſæ æquiuocæ, eminenter illud continens: ergo nullo modo. Conſequentia patet, quia cauſa efficiens adæquatè in vniuocam, & æquiuocam partitur. Antecedens autem, quoad priorem partem ex ſe patet; quoad poſteriorem verò etiam conſtat, quia duo elementa ſimul ſumpta non habent eminentiorem formam, ſed duas tantùm eiuſdem ordinis: ergo non poterunt eminenter, & per modum cauſæ æquiuocæ continere, & producere aliud elementum ſpecie diſtinctum, ſiquidem ſola forma eminens, & altioris rationis, poteſt per modum cauſæ æquiuocæ & eminenti modo aliquem effectum attingere.

Quæſtionis

Digitized by Google

§. III.

Quæſtionis iuxta Ariſtot. & D. Thomæ mentem enodatio.

34. Dicendum tamen eſt primò, ex duobus elementis ſymbolis ad inuicem corruptis non poſſe aliud tertium elementum, ſpecie diſtinctum, produci ab vtroque. Ita Ariſtot. in hoc lib. cap. 4. text. 29. dicens: *In his autem, quæ per conuenentiam ſunt, non contingit corruptio in vtroque altero elementorum,* id eſt, altera eorum qualitate, *fieri tranſmutationem in vnum corporum.* Vbi D. Thom. lect. 4. *Oſtendit ex quibus duobus elementis non poteſt generari tertium, dicens, quòd in his elementis, quæ ſunt per conuenientiam, id eſt, quæ ſunt immediatè in loco, & habent ſymbolum, talis generatio eſſe non poteſt, ſcilicet quòd ex duobus tertium generetur.* Quos ſequuntur communiter Philoſophi, antiquiores, & ex Iunioribus, Toletus, Conimbric. Bañez, Rubio, & alij quamplures in præſenti.

Probatur ratione Ariſtot. & D. Thom. ad hanc tamen formam redacta: nam ad hoc vt ex duobus elementis ſymbolis aliud tertium generetur, oportet vt in illo maneant aliquæ qualitates elementorum, ex quibus, & à quibus generatur; ſed hoc fieri nequit: ergo neque poterit prædictum elementum inde generari. Maior patet: nam elementa non producunt aliud, niſi producendo in illo aliquas qualitates, quæ in ipſis ſunt. Minor autem probatur, nam cùm aër ſit calidus, & humidus, & ignis calidus, & ſiccus, vel remanebit in illo elemento genito ſolus calor aëri, & igni communis; & hoc non, quia vnica qualitas non eſt ſufficiens diſpoſitio pro aliquo elemento; vel humiditas aëris, & ſiccitas ignis, & hoc non, quia combinatio contrariarum qualitatum non diſponit in ordine ad aliquod elementum, ſed potiùs eſt diſpoſitio eidem repugnans, vt diſput. præcedenti num. 58. & deinceps oſtenſum eſt; ergo, &c.

35. Dicendum eſt ſecundò, ex duobus elementis diſſymbolis benè poteſt generari aliud tertium ſpecie ab vtroque diſtinctum, ita vt ex igne, & aqua fiat terra, & aër; ex aëre verò, & terra, ignis, & aqua. Ita Ariſtot. cap. quarto iam citato text. 27. dicens: *Si autem vniuſcuiuſque alterum corrumpetur, facilis quidem erit, non ad inuicem autem tranſmutatio; ſed ex igne quidem, & ex aqua erit terra, & aër; ex aëre vero, & terra ignis, & aqua.* Vbi D. Thomas lectione 4. *oſtendit quomodo vnum elementum generetur ex duobus dicens, quod ſi altera qualitas vniuſcuiuſque elementorum non habentium ſymbolum corrumpatur, non eſt ad inuicem tranſmutatio, ſed poterit aliquod tertium generari, ſicut ex igne, & aqua, quæ in nulla qualitate conueniunt, poterit generari terra, & aër; ex aëre, & terra, ignis, & aqua.* Vnde Ariſtot. & D. Thom. communiter ſequuntur Philoſophi n. 34. relati.

Rationem fundamentalem huius aſſertionis adduxit Ariſtot. loco citato, eamque facta inductione in prædictis elementis explicat D. Thom. his ferè verbis: Etenim quando aqua, & ignis mutuò rixantur, & aquæ frigiditas corrumpitur à calore ignis, & ſiccitas ignis deſtruitur ab humiditate aquæ, tunc corrumpitur vtrumque, ſcilicet aqua, & ignis, & remanent in compoſito genito caliditas, & humiditas, & ita prædictum compoſitum reſultans poterit eſſe aër, qui eſt calidus, & humidus; ſi verò igne & aqua ad inuicem decertantibus, calidum ignis, & humiditas aquæ corrumpitur, tunc etiam vtrumque elementum corrumpetur, & in compoſito denuò genito remanebit ſiccitas, & frigiditas, & tale compoſitum denuò genitum erit terra, quæ eſt frigida, & ſicca.

Similiter, ex aëre, & terra, poteſt generari ignis, & aqua; nam quando aër & terra ad inuicem agunt, & caliditas aëris, & terræ ſiccitas corrumpitur; tunc vtrumque, ſcilicet aër, & terra deſinet etiam eſſe, & remanebit in compoſito denuò genito, humiditas, & frigiditas, & ſic tale compoſitum erit aqua frigida, & humida: quando verò humiditas aëris, & terræ frigiditas corrumpitur, remanet in genito caliditas, & ſiccitas, & ſic id, quod generatur, erit ignis calidus, & ſiccus.

36. Confirmatur, & explicatur ex eodem ſancto Doctore loco citato: nam ad hoc vt ex prædictis elementis diſſymbolis generetur aliud tertium, oportet, vt vnum elementum excedat alterum in vna qualitate, & excedatur ab illo in altera: vnde ſi ignis excedit frigiditatem aquæ per calorem, debet humiditas aquæ, penſatis omnibus tunc occurrentibus, excedere ſiccitatem ignis, ita vt poſſint mutuò ſe deſtruere: ergo vterque corrumpetur, ſiquidem ſine prædictis qualitatibus eſſe non poſſunt: ergo in materiam eorum ſuccedet compoſitum aliud humidum, & calidum, ſcilicet aër.

Patet hæc vltima conſequentia: nam compoſitum denuò genitum debet habere eas qualitates, quæ in compoſito corrupto pro generatione noui compoſiti introductæ ſunt, & carere iis, quæ per ſe à compoſito corrupto expulſæ, aut valdè remiſſæ fuerunt: ergo cùm in tempore immediatè antecedenti ad inſtans generationis remaneat ignis cum humiditate ei impreſſa ab aqua, & cum proprio calore, ſiquidem aqua in eo euentu ſolùm deſtruxit eius ſiccitatem, vel ſolùm eam valdè remiſit, & ſimiliter aqua remaneat cum propria humiditate, & cum calore ei impreſſo ab igne, quandoquidem ignis ſolùm corrumpit eius frigiditatem, vel eam ad ſtatum valdè remiſſum reduxit, conſequens eſt; vt compoſitum tunc genitum poſſit eſſe aër, qui eſt humidus, & calidus.

37. Quod argumentum poteſt etiam cum proportione applicari ad probandum poſſe ex eodem igne & aqua generari terra: nam ſi contigerit, qualitates eorum eſſe, penſatis omnibus, in ea proportione, vt ignis, verbi gratia, vincat humiditatem aquæ per ſiccitatem, & aqua calorem ignis ratione frigiditatis tunc ignis deſtruet modo explicato humiditatem aquæ, & ipſam aquam, ita vt in prædicto tempore immediatè antecedenti ad ſui corruptionem maneat ſicca, & frigida, quæ eſt propria diſpoſitio ad terram, & ſimiliter aqua deſtruet eodem modo calorem ignis per frigiditatem, atque adeò in prædicto tempore remanebit ignis cum ſiccitate, & frigiditate, per quam (vt modò dicebamus) reddatur materia illius diſpoſita ad introductionem formæ terræ, petentis prædictas qualitates.

Sed contra rationem hanc obiicit D. Thom. non videri poſſibile, quòd aëre & terra inter ſe decertantibus, & corrupta frigiditate terræ, & humiditate aëris, ac proinde remanente caliditate aëris, & ſiccitate terræ, tunc generetur ignis: & rationem reddit, his verbis: *Quia nec terræ ſiccitas, nec caliditas aëris, videntur ad generationem ipſius poſſe ſufficere: ignis enim multo calidior eſt quam aer, & ſiccior quam terra.*

38. Ad hanc tamen obiectionem reſpondet Angel. Doct. ſic: *Ad hoc autem dicunt quidam, quòd non intendit Philoſophus quòd ex illis duobus generetur purus ignis, ſed aliquid, quod maximè participet naturam eius, ſicut exemplificat de flamma; ſed hoc conſtare non poteſt, quia Philoſophus loquitur de generatione elementorum. Præterea, etiam caliditas flammæ multò intenſior eſt,*

Digitized by Google

eſt, quàm caliditas aëris, & ideo dicendum, quòd generatur purus ignis; & licet illa caliditas non ſufficiat, iuuatur tamen, & intenditur per virtutem corporis cæleſtis, & lucem ſolis, & per virtutem aliarum ſtellarum. Et meritò ſanè, nam cùm materia vtriuſque elementi non poſſit manere ſub forma aëris, aut terræ, quia corrumpuntur diſpoſitiones ad hoc deſideratæ, & aliàs non poſſit materia eſſe ſine aliqua forma, ideo virtute cæleſti introducitur forma prædicti elementi, ſcilicet ignis, potiùs quàm alterius, ad quam licet non ſufficienter, nihilominus magis quàm aliquam aliam, erat materia virtute diſpoſitionum appropriata.

39. Ex quibus omnibus inferendum eſt vltimò, & dicendum, quoties ex duobus elementis diſſymbolis generatur aliud tertium, tunc prædicta elementa non concurrunt ad talem generationem in genere cauſæ efficientis principalis, ſed in genere cauſæ efficientis ſolùm diſpoſitiuæ per introductionem diſpoſitionis remotæ, non verò vltimæ, vel ad ſummum ſolùm inſtrumentaliter talem productionem attingentis. Hæc eſt D. Thom. vt modo vidimus, quem ſequuntur Iuniores Thomiſtæ, eamque ſatis conuincit tum ratio D. Thom. quæ in obiectione contra ſecundam concluſionem ab eodem facta, continetur; tum etiam ſecunda ratio dubitandi initio quæſtionis adducta.

§. III.

Solutiones argumentorum partis negatiuæ.

40. AD primum diſtinguendum eſt antecedens, & concedendum de attingentia principalis, negandum verò de attingentia in genere cauſæ efficientis diſpoſitiuè, vel inſtrumentaliter: & ad probationem concedendum eſt, non manere in eo euentu aquam & ignem ſecundùm ſuas entitates, aut ſecundùm qualitates in ſe inuicem productas.

Cæterum hoc nihil refert in ſententia D. Thom. & noſtra, quam 1. Phyſic. diſp. 10. num. 80. & in hoc opere diſp. 2. n. 15. & ſequentibus explicuimus, ſcilicet generationem ſubſtantialem non eſſe nouam actionem à præcedenti alteratione diſtinctam, ſed reſultantiam naturalem ex vi termini primarij præcedentis alterationis ſubſequuta: nam vt plures ex Thomiſtis docent, adhoc vt ex termino primario ſubſequatur ſecundarius, non eſt diſpenſabiliter neceſſarium, vt talis terminus, & eius actio ſint in illo inſtanti, in quo ſequitur terminus ſecundarius, ſed ſatis eſt, quòd fuerint in duratione immediatè antecedenti, vt ibidem explicuimus, & probauimus. Vnde per accidens, & materiale quid, eſt, quòd agens duret ſecundùm ſuam entitatem, aut ſecundùm ſuas qualitates in inſtanti generationis dummodò in tempore immediatè antecedenti introduxerit modo ſibi proportionato diſpoſitiones ad formam generandam.

41. Ad ſecundum patet ex dictis, concedendam eſſe ſequelam, ſi intelligatur de eodem elemento, ſecundùm diuerſas qualitates, & rationes, ſecùs verò ſi intelligatur de illo, ſecundùm vnam & eandem qualitatem, & rationem: etenim vt num. 36. diximus, ad hoc vt ex mutua pugna ignis & aquæ reſultet tertium elementum, ſcilicet aër, neceſſe eſt, vt ignis ſecundùm calorem & actiuitatem ſuam vincat frigiditatem aquæ, & reſiſtentiam illius, atque adeò ſecundùm hanc rationem ſit fortior illis: è contra verò aqua ſecundùm humiditatem, & actiuitatem ſuam vincat ſiccitatem eius, & reſiſtentiam, ac proinde ſecundùm hanc rationem ſit vigoroſior illis, vt ita aqua introducat in igne humiditatem, & remaneat calidus, & humidus, & cum nulla, vel valdè remiſſa ſiccitate, & rurſus ignis introducat in aqua calorem, & ſic remaneat eodem modo calida, & humida, ac proinde vtrumque maneat diſpoſitum ad formam aëris.

Ad tertium reſpondetur, quòd licet calor ignis, & humiditas aquæ (quod idem cum proportione de aliis qualitatibus dicimus) ſolùm ſint, per ſe loquendo, virtutes ordinatæ ad productionem ignis, & aquæ, nihilominus per accidens, & præter intentionem naturæ particularis, ſecùs tamen naturæ vniuerſalis, poſſunt deſeruire in ordine ad productionem alterius tertij elementi, vt explicatum eſt.

Nec contra hoc habet vim exemplum de ſemine in argumento adductum: quia virtus iſtius ſeminis poteſt per accidens & ex coniunctione ad aliud agens conducere ad alterationem, & putrefactionem eiuſdem ſeminis; & conſequenter aliquo modo concurrere ad introductionem alterius formæ diſtinctæ à forma lactucæ.

42. Ad id autem, quod de continentia eminentiali, & æquiuoca in eodem argumento additur, non oportet reſponſum præbere, quia ſuppoſitis his, quæ ibidem rectè dicuntur, probat duo elementa non poſſe eſſe cauſas principales in genere cauſæ efficientis, reſpectu productionis tertij elementi ſpecie diſtincti, quod nos admittimus: & ideo aſſeruimus, ſolùm concurrere efficienter diſpoſitiuè, vel ad ſummum effectiuè inſtrumentaliter.

DISPVTATIO XII.

DE TEMPERAMENTIS MIXTORVM.

1. POSTQVAM Ariſtot. de elementorum mutua generatione egit, mox ad generationem mixtorum, & eorum temperamenta explicanda accedit: quia verò circa generationem mixtorum, aut quorumcumque aliorum, nihil peculiare occurrit dicendum, præter ea, quæ in lib. 1. Phyſic. & in 1. lib. huius operis diſp. 2. diximus; ideò ſolùm de temperamentis mixtorum in hac diſputatione agendum reſtat.

QVÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO VNICA.

VTRVM IN MIXTIS SIT NATVRALITER POSSIBILE temperamentum æquale ad pondus.

2. MAior intelligentia temperamenti mixtorum non parum ex his, quæ in hoc quæſtione dicenda ſane, pendet; ea ſemel diſcuſſa, nihil peculiare ſuppoſitis his, quæ loco ſtatim referendo diximus, circa illud dicendum occurrite & ideò hanc quæſt. & non aliam in hac diſp. excitamus.

§. I.

Notationes pro explicatione tituli.

3. PRo tituli intelligentia recolendum eſt id, quod ſupià diximus, ſcilicet dari in mixtis temperamentum quoddam, per quod bene ſe habent, eorum que materia diſponitur ad ſuſcipiendam formam ſubſtantialem, & hoc temperamentum tantùm eſſe quatuor primas qualitates ad mediocritatem quandam redactas, ita tamen, vt pro diuerſitate formarum diuerſa temperies, diuerſaque proportio in qualitatibus detur.

Secundò notandum eſt ex Conimb. 2. de Gener. c. 8. q. 5. art. 2. quòd plures ex Medicis & Philoſ. temperamentum hoc diuidunt in vniforme, & difforme: vniforme eſt illud, in quo omnes illæ quatuor qualitates ſunt in æquilibrio, id eſt, in omnimoda æqualitate, & pódere, ſoletque appellari medium, ſiue temperatiſſimũ, ſeu pondus, quia in eo qualitates quaſi æquo pondere librantur: hoc autem temperamentum (ſi verum eſt illud eſſe naturaliter poſſibile, de quo ſtatim) certum eſt non poſſe eſſe niſi tantùm vnicum, ſiquidem omnimoda æqualitas nullum admittit receſſum à medio: temperamentum verò difforme, quod etiam vocatur intemperamẽtum, eſt illud, in quo qualitates ab æquilibro in diuerſam latitudinem recedunt, id eſt, in quo vna, vel duæ qualitates dominãtur.

4. Vnde temperamentum iſtud diuiditur in ſimplex, & compoſitum. Simplex dicitur illud, in quo vna tantùm qualitas vincit, vt ſi in aliquo mixto eſſent quinque gradus caloris, & gradus humiditatis, ſiccitatis, & frigiditatis, eſſent æquales, nempe, vt quatuor: cumque quatuor tantùm ſint primæ qualitates & non plures, ad quatuor etiam capita, & non plura reducuntur huiuſmodi temperamenta ſimplicia, ſiquidem vnaquæque prædominari poteſt: temperamentum verò compoſitum dicitur illud, in quo duæ qualitates dominantur, ex hoc, quòd duas alias excedunt.

Quare temperamentum hoc poteſt ſimpliciter in quatuor membra ſecari, pro varietate proportionum, ſeu combinationum, quæ in domino primarum qualitatum poteſt eſſe. Primum eſt, in quo abundat calor, & ſiccitas, quod dicitur igneum, & in animalibus cholericum. Secundum, in quo calor & humiditas, & dicitur aëreum, & in animalibus, ſanguineum. Tertium, in quo humiditas & frigiditas; & appellatur aqueum, & in animalibus phlegmaticum. Quartum tandem eſt, in quo excedit frigiditas, & ſiccitas, quod vocatur terreum, & in animalibus melancholicum. Conſtar autem non poſſe eſſe alia temperamenta difformia, ſiue ſimplicia, ſiue compoſita, quæ ad hæc non reducantur: nam calor & frigus, cùm ſint contraria, non poſſunt ſimul prædominari, neque ſimiliter humiditas, & ſiccitas.

5. Diximus: *Quæ ad hæc non reducantur*, quia adhuc in his temperamentis difformibus, ſiue ſimplicibus, ſiue compoſitis, magna exiſtit varietas iuxta maiorem, vel minorem exceſſum, qui poteſt eſſe ſiue in duabus qualitatibus: & ita ſi particulariter expendantur, innumerabilia ſunt, & hoc non ſolùm in mixtis, quæ genericè aut ſpecificè diſtinguuntur; ſed etiam intra eandem ſpeciem; non enim omnia induidua idem temperamentum habent; imò neque idem homo ſingularis, verbi gratia, eam qualitatum ſymmetriam ſiue commenſurationem toto vitæ decurſu ſeruat: etiam ſi recta valetudine fruatur.

Cæterùm omnia ad prædicta capita reducuntur, quia ſiue hoc, ſiue illo modo diuerſo qualitates attemperentur ſemper ſeruant proportionem illam generalem in eis recenſitam, & iuxta diuerſitatem formarum, vel ſpecificam vel numericam, cui connaturalia ſunt, debent vel ſpecie, vel numero in ratione temperamenti formaliter ſumpti diſtingui.

Solent autem temperamenta hæc difformia, quando conſtant temperie qualitatum conſentanea formis rerum, quibus inſunt, nuncupari ab aliquibus temperamenta ad iuſtitiam, quia ex his variis temperamentis non idem omnibus mixtis conuenit, ſed quaſi iuſtitiæ ritu vnicuique rei pro naturæ diuerſitate ſuum adaptatur: nam ſicut teſte Ariſt. 3. Ethicorum c. 3. cùm in Republica bene ordinata honorifica præmia diſtribuuntur, non eodem omnibus, neque eodem modo, aut gradu, (quæ dicitur proportio Arithmetica,) ſed vt vniuſcuiuſque labor, & merita poſcunt (quæ dicitur propriè Geometrica) diſtribuuntur: ita quodammodo ratio iuſtitiæ ſeruatur, dum diuerſis mixtis, non idem temperamentum tribuitur, ſed iuxta id, quod propria (vt ſic dicamus) eorum merita ſeu naturæ expoſcunt.

6. Titulus ergo quæſtionis conſultò ſolùm inquirit, an in mixtis ſit naturaliter poſſibile temperamentum æquale ad pondus? quia in eis dari verum temperamentum ex ſe, & ex iam dictis conſtat: & ſimiliter eſſe poſſibilia naturaliter cætera alia temperamenta difformia: nec poſſe aliquod aliud præter iam recenſita dari, communiter ab omnibus recipitur, & ideò tantùm manet difficultas de temperamento ad pondus, an illud ſit naturaliter poſſibile?

Cæterùm, quia (vt nuper dicebamus) temperamẽtum hoc tantùm poteſt eſſe vnicum, atque adeò vni ſoli ſpeciei mixtorum poteſt conuenire, & authores oppoſitæ ſententiæ illud tribuunt homini, ex eo quòd putant eſſe perfectiſſimum, & ita ſoli ſpeciei perfectiſſimæ, ſcilicet humanæ, debere conuenire: ideò maioris claritatis gratia quæſtionem iſtam quoad hoc peculiare mixtum, ſcilicet hominem, diſcutiemus, quamuis plura ex his, quæ in illa dicenda ſunt conuincent non poſſe prædictum temperamentum in aliis mixtis inueniri.

§. II.

Proponitur prior opinio.

7. PArtem affirmantem tuentur Fernelius lib. 8. Phyſiolo. cap. 4. Thomas de Garbio in ſumma titulo 2. de complexionibus q. 9. Valleſius lib. 1. Controuerſ. cap. 7. Iſaicus cap. 2. dietarum vniuerſalium, Conimb. in præſenti cap. 8. q. 2. art. 3. quos refert, & ſequitur Rubio cap. 7. tractatu de temperamentis mixtorum q. 2. num. 22. & deinceps.

Probatur primò teſtimonium Ariſt. ſection. 5. Problematum, vbi docet, corpora ad æqualitatem tẽperata

Digitized by Google

facilè in morbum incidere, facileque curari: quæ verò non ſunt ad æqualitatem temperata, non facilè infirmantur, nec facile, ſed difficulter curantur: ergò planè ſentit, tale temperamentum eſſe naturaliter poſſibile: ergo ob rationem n.6. dictam poterit, & debebit homini; & non alteri ſpeciei conuenire.

Confirmatur primò ex eodem Ariſt. 2. de Animalibus capit. de tactu, textu 118. vbi docet, ſenſum tactus non ſentire qualitates tangibiles eo gradu, in quo eas habet, ſed ſolùm in maiori, & intenſiori, & inde colligit, ſenſorium tactus habere temperiem, ſeu complexionem ad pondus, his verbis: *Calidum autem, frigidum, durum, aut molle non ſentimus, ſed exuperantias tanquam ſenſu, velut medietate quandam exiſtente eius, quæ in ſenſibilibus contrarietatis, & propter hoc diſcernit, ac iudicat ſenſibilia, medium autem iudicatorium eſt; fit enim ad vtrumque ipſorum alterum vltimorum.* Quare cum homo inter omnia animalia habeat perfectiſſimum ſenſum tactus, vt docet idem Ariſt. 2. de partibus animalium c.16. fit inde, vt habeat temperiem ad pondus.

8 Confirmatur ſecundò ex D. Tho. 1. par. q. 91. art. 1. in de corpore, vbi inquit: *Diſſimilitudine verò cæleſtium corporum habet homo elongationem à contrariis propter maximam æqualitatem complexionis.* Et in ſolutione ad tertium, quòd ſi ignis & aer, quæ ſunt maioris virtutis in agendo etiam ſecundùm quantitatem in compoſitione humani corporis abundarent, omninò ad ſe traherent alia, & non poſſet fieri æqualitas commixtionis, quæ eſt neceſſaria in compoſitione hominis ad bonitatem ſenſus tactus: & in a. 3. in ſolutione ad primum, ſic ait: *Et ſimiliter poteſt aſſignari ratio, quare quædam animalia ſint acutioris viſus, & auditus, quàm homo propter impedimentum horum ſenſuum, quod neceſſe eſt conſequi in homine ex perfecta complexionis æqualitate.*

9 Deinde probatur ſecundò ratione, quia non eſt impoſſibile naturaliter primas qualitates in gradu æquali intenſionis, vt quatuor, dari in eodem ſubiecto ergo non erit impoſſibile, quòd ab aliqua forma mixti, ſcilicet omnium perfectiſſima, poſtulentur. Antecedens non indiget probatione, conſequentia verò probatur: quæ ſi dantur formæ mixtæ poſtulantes eaſdem qualitates in gradu inæquali ſuperiori, & inferiori, cur non poterit dari aliqua forma omnium nobiliſſima poſtulans eaſdem ſub gradu æquali; nam ſicut cæteræ aliæ formæ, quia ſunt formæ imperfectiores, non poſſunt poſtulare perfectiſſimam temperiem ſcilicet ad pondus, ita forma nobiliſſima debet exigere eandem perfectiſſimam, & temperatiſſimam ad pondus.

10 Confirmatur: nam valdè vero ſimile eſt temperamentum hoc concuſſum fuiſſe Sacro Corpori Chriſti Domini in viſceribus Deiparæ à Spiritu Sancto formato: quod ſic oſtenditur: nam temperamentum hoc eſt ſaluberrimum, & perfectiſſimum omnium, & aliàs conuenit cum ſumma dignitate Chriſti, quam habuit ex vnione ad diuinum Verbum; nec derogat merito eius infinito, aut Redemptoris muneri, ergo veroſimile eſt fuiſſe ei conceſſum. Patet conſequenti, quia corpori perfectiſſimo, in quo nullus erat futurus morbus (vt docent Scholaſtici Doctores in 3. diſtin. 15. & 16. cum D. Thom. 3. p. q. 24. art. 4.) congruum erat, vt tribueretur ſaluberrimum, & perfectiſſimum temperamentum, ſi aliàs non derogat, vt non derogare conſtat muneri Redemptoris.

Antecedens quoad primam partem (quæ ſola indiget probatione) patet, tum ex dictis: tum etiam, quia temperamentum diſſoluitur, ſi ad extrema perueniat, nempe ad ſummam intenſionem primarum qualitatum: ergo illud erit magis ſtabile, & optimum, quod plus ab eis recedit: nam eò difficiliùs poterit ad illa reuocari.

Tertiò, quotieſcumque vnum contrarium eſt naturaliter poſſibile, poterit etiam aliud naturaliter dari: ergo cùm poſſibile naturaliter ſit corpus inæqualiter temperatum, etiam poterit dari corpus æqualiter, & ad pondus temperatum; quod eſt ei contrarium. Conſequentia patet, antecedens verò eſt Ariſt. primo de Cœlo text. 44. & ſecundo de Cælo textu 18.

11 Quartò, datur inter corpora mixta æquale ad pondus quantum ad qualitates motiuas: nimirùm, grauitatem, & leuitatem: ergo etiam dabitur mixtum æquale ad pondus quantum ad qualitates alteratiuas, ſcilicet calorem, frigiditatem, &c. Conſequentia videtur conſtare ex paritate rationis. Antecedens verò probatur, quia reuera datur corpus habens tantum grauitatis, quantum leuitatis, vt conſtat in ligno, quod ſuper aquam poſito partim manet extra, partim verò intra illam, hoc autem videtur indicare in tali ligño tantum eſſe leuitatis, quantum grauitatis.

§. III.

Expenditur & probatur vera D. Thom. ſententia.

12. DIcendum tamen eſt, non eſſe naturaliter poſſibile dari in homine, ac proinde neque in quolibet alio mixto temperamentum ad pondus. Aſſertio hæc apertè colligitur ex his, quæ docet Ariſtot. 1. lib. huius operis, c. 10. vbi etiam D.Thom. lect. vltima, & in hoc 2. tex. 48. vt exponit idem D. Thom. ibidem lect. 8. qui poſtquàm dixit, ex diuerſa proportione: & inæqualitate primarum qualitatum, reſultare diuerſa mixta, exemplificat hoc ipſum in carne, oſſibus; & in aliis mixtis, necnon & in homine dicens: *Ita etiam intelligendum inter humidum, & ſiccum: quæ ſecundùm mediorum diuerſitatem quandam, aliqua proportione conuenientia faciunt carnem, & in alia proportione faciunt os, & in alia faciunt alia, quorum complexiones variantur, ſicut eſt homo, cuius complexio maximè vicina eſt temperamento, & leo, qui eſt calidæ complexionis, & aſinus, qui eſt frigidæ complexionis.* Vbi (vt vides) homini tribuit complexionem maximè vicinam temperamento, id eſt, omnimodæ æqualitati qualitatum ad mediocritatem redactarum: non verò quod eius complexio in prædicto temperamento conſiſtat.

Et hoc ipſum non minùs perſpicuè docuit idem S. Doctor in tertio, diſt. 16. q. 1. art. 1. in ſolut. ad quartum. Vbi cùm ſibi obieciſſet, quòd corpus humanum maximè ad æqualitate in commixtionis peruenit (ſicut Philoſophi tradunt) ac proinde non eſſe corruptibile, ex eo quòd vbi eſt æqualitas commixtionis, vnum contrarium non prædominatur alteri: vnde non poteſt agere ad corruptionem mixti: reſpondet in hæc verba: *Dicendum, quòd impoſſibile eſt, quòd complexio perueniat ad tantum æqualitatem; quin alterum contrariorum prædominetur: quia aliàs non fieret mixtio, niſi vnum in alterum ageret dominans, ad medium reducendo, altero reſiſtente: & præcipuè hoc oportet in corpore humano, quod calor dominetur propter operationes animæ, quæ indigent calore, ſicut inſtrumento, vt dicitur in 2. de Anima.*

13. Eandem ſententiam ſequuntur Auincenna ſententia 1. doctrina 3. c. 10. Auerroes 1. de Cœlo, comm. 7. & in hoc lib comm. 48. quem ſequuntur omnes Arabes, Galen. lib. de temp. & lib. de tuenda valetudine,

Digitized by Google

tudine, Michael de Medina lib. 2. de recta in Deum fide, cap. 7. Conciliator diſ. 18. Bañez in hoc c. 7. quæſt. vnica, Vazquez tom. primo, in 3. part. diſ. 57. num. 14. vbi etiam Lorca diſput. 53. Nazarius quæſt. 13. artic. 2. controuerſia 2. fauetque Tolet. quæſt. 11. huius lib. quatenus aſſerit, vix tale temperamentum eſſe poſſibile.

Priorem, & fundamentalem rationem huius aſſertionis, tetigit Ariſtot. cap. 10. iam citato, & D. Thom. ibidem & præcipuè loco relato ex 3. Sententiarum, quæ poteſt ſub hac forma proponi: nam in omni mixtione ex elementis neceſſe eſt, vt alterum elementorum prædominetur; ſed elementum prædominans in mixtione debet in mixto per illam genito prædominari, ita vt eius virtus maneat intenſior in illo, quàm virtus aliorum: ergo nequibunt manere æqualia in mixto ſecundum ſuas virtutes ac proindè nec temperies ex illis virtutibus, ſeu primis qualitatibus reſultans, erit ad pondus. Maior conſtat, quandoquidem, vt ſupra diſp. 8. num. 24. & deinceps dicebamus, à proportione æqualitatis non prouenit actio. Minor verò conſtat, quoniam quotieſcumque plures cauſæ concurrunt ad aliquem effectum: ita vt vna concurrat vt prædominans, & excedens, tunc prædominium & exceſſus talis cauſæ debet ſplendere in effectu, atque adeò ſi ſecundùm ſuam virtutem debet in illo manere oportet, vt maneat ſecundùm maiorem virtutem, & exceſſum, quàm reliquæ aliæ, quibus prædominatur: ex quo etiam vtraque conſequentia adeò manet perſpicua, vt probatione non indigeat.

14. Occurrit Rubio, falſum eſſe non poſſe elementa concurrere ad mixtionem ſecundùm æqualem gradum intenſionis: nam licet ita concurrerent, poſſent agere, & pati, & ſubſequi mixtio, eo quòd illa, quæ magis ſunt actiua, vt ignis & aër, applicarentur in minori quantitate: minus verò actiua in maiori; & præterea hæc poſteriora ſub maiori denſitate valdè conducente ad actionem, illa verò priora ſub minori applicarentur, & ita applicata proportionarentur, agereque & pati poſſent, & ſe corrumpere.

Sed contrà, nam vel facta hac diuerſa applicatione, & penſatis omnibus capitibus, ratione quorum vnum elementum poteſt magis prædominari alteri, manet vnum elementum vt aliquo modo prædominans, vel non; Si primum; hoc prædominium & exceſſus ſplendebit in effectu, ita vt elementum prædominans producat intenſiorem effectum, vt contingit in ferro candenti, quod licet habeat calorem æquè intenſum, aut aliquantulum minoris intenſionis, quàm aliud calidum rarius; nihilominùs producit calorem intenſiorem, quàm prædictum corpus rarius, vt ſuprà diſputatione 8. n. 16. explicuimus. Si verò non ſit tale prædominium, non dabitur actio, & mixtio, quia, vt D. Th. arguit, à proportione æqualitatis non fit actio.

15. Secundò, poſſet occurri rationi S. Doct. aſſerendo, non omnia mixta fieri per propriam & veram mixtionem, & ideo ex hoc capite nihil obeſſe, quominùs poſſent aliqua ex illis habere temperamentum ad pondus: vnde ſicut eorum qualitates corruptiuæ poſſunt via corruptionis reduci ad omnimodam mediocritatem, ita poterit inde reſultare nouum mixtum petens eandem temperiem qualitatum.

Sed contrà, nam licet omnia mixta poſſint fieri per veram, & propriam mixtionem, hoc tamen non prouenit ex eo, quòd propria eorum temperamenta non poſſint ab elementis ad inuicem decertando, ſeque corrumpendo attingi, ſed ex eo, quòd elementa concurrentia ad mixtionem non poſſunt tunc ſubordinari cauſæ actiuæ principali producenti formam mixti, verbi gratia, leonis, aut plurium aliorum animalium: ergo quantum eſt ex vi temperamenti, quod habent, nihil debet eſſe, ratione cuius ei repugnet fieri per veram mixtionem, & conſequenter tale temperamentum non erit ad pondus.

16. Antecedens quoad priorem partem probatur: nam cùm quoduis temperamentum contineatur intra latitudinem quatuor primarum qualitatum, & hæc in ſua plenitudine reperiantur in elementis, non eſt cur non poſſit non ab illis per mutuam actionem, & reactionem, atque adeò per veram mixtionem, quantum eſt ex vi huius capitis, attingi.

Quoad ſecundam verò partem explicatur, & ſuadetur ſic: nam elementa concurrentia ad veram, & propriam mixtionem, non influunt in genere cauſæ efficientis per modum cauſæ principalis, ſed inſtrumentalis, licèt in genere cauſæ materialis debeant principaliter concurrere, quatenùs ex eis ad inuicem corruptis debet reſultare mixtum: tunc autem (vt conſtat) non poſſunt ſubordinari, niſi ſolùm cœleſtibus influentiis, aut alteri cauſæ ſuperiori: quandoquidem nulla cauſa particularis poterit aſſumere vt inſtrumentum prædicta elementa ſecundum ſubſtantiam, & virtutes: quod quidem requiritur ad hoc, vt ita concurrant in genere cauſæ efficientis inſtrumentalis ad mixtionem, vt ſimul etiam influat in genere cauſæ materialis ad mixtum inde reſultans. Vnde quando mixtum poteſt produci à cœlo: tunc licèt ſit viuens, poteſt vel abſolutè, vel quantum eſt ex vi temperamenti, quod expoſcit fieri per veram mixtionem, vt in animalibus productis tempore pluuiæ, & caloris per mixtionem ex aqua, & terra, & cætera conſtat.

Diximus, *quantum eſt ex vi temperamenti, quod expoſcit*, quia bene poteſt mixtum fieri ab aliqua cauſa ſuperiori, cui elementa ſubordinari queant, & nihilominus non fieri per veram mixtionem, non quidem ita, vt hoc contingat ex vi temperamenti ab eodem mixto petiti; ſed ex hoc quòd viuens illud, ob alias cauſas debeat fieri medio ſemine deciſo ab alio viuente, cum quo nequeant immediatè, & ſecundùm ſuam ſubſtantiam elementa ſimul concurrere, vt contingit in productione muli ex equa, & aſino, cuius productio, & generatio, cauſæ vniuerſali tribuitur, vt ſecundo Phyſ. diſput. 8. n. 26. diximus.

17. Ex quo etiam conſequentia primi, & præcipui entimematis patere videtur: nam cum cauſæ correſpondeant ſuis effectibus, & effectus ſuis cauſis, ſit inde, vt eo ipſo, quòd temperamentum cuiuſuis mixti ſit talis naturæ vt quantùm eſt ex vi illius, poſſit mixtum fieri per veram mixtionem, nequeat eſſe æquale ad pondus, ſed habeat debitam illam inæqualitatem, quæ ad hoc, vt fiat per mixtionem, deſideratur. Vnde quantumuis compoſitum corruptum habeat via corruptionis mediocritatem qualitatum ad pondus, non tamen ideò in eadem æqualitate compoſitum generandum fiet: quia tantitas intenſionis qualitatum pro forma mixti in inſtanti generationis introducenda, debet cum eadem, & cum temperamento, quod poſſet, quantum eſt ex vi ſua, per mixtionem fieri, poriſſimè commenſurari.

18. Secundam verò & fundamentalem rationem inſinuauit D. Thom. loco citato ex ſecundo libro huius operis, quæ poteſt ſub hac forma proponi: nam in homine plures, & diuerſæ partes inueniuntur ad eius conſiſtentiam deſideratæ, ſcilicet oſſa, nerui, cartilagines, caro, cerebrum, cor, iecur, & aliæ hu-

iuſmodi; at omnes hæ partes, & earum diuerſitas, non poteſt ſaluari cum temperamento ad pondus: ergo tale temperamentum neceſſariò eſt idem negandum, & conſequenter cæteris aliis mixtis, quandoquidem, vt in explicatione tituli ex mente aduerſariorum dicebamus, ſolùm poteſt diſponere pro introductione formæ mixti omnium perfectiſſimæ, qualis eſt anima noſtra. Minor; in qua eſt difficultas, probatur: tum quia ſtomachus, cor, & iecur exigunt plus caloris, quàm aliarum qualitatum elementarium; oſſa verò plus ſiccitatis, & ſic de aliis: tum etiam quia ſi omnes iſtæ partes haberent temperamentum ad pondus, non poſſent eſſe inter ſe diuerſæ, nec ad propria munera exercenda eſſent idoneæ, ſed omnes eſſent ſimilares, & eiuſdem rationis, ac proinde eiuſdem virtutis.

19. Nec refert, ſi reſpondeas primò cum aliquibus, hinc ſolùm concludi, quòd in vna quaque parte corporis nequeat eſſe temperamentum ad pondus, non tamen quòd totus homo prædicto temperamento careat: nam ſi omnes partes hominis conferantur, & recte computentur gradus qualitatum in ſingulis, tunc totus homo erit æque, & ad pondus temperatus ex omnibus qualitatibus elementorum.

Non itaque hoc refert: nam certum eſt, tam in hoc quàm in cæteris animalibus terreſtribus omnes ipſorum operationes calore præſertim perfici, ac proindè computatis omnibus gradibus qualitatum quæ in omnibus partibus inueniuntur, plus caloris, quàm frigoris debet eſſe in illo, & in prædictis animalibus.

Nec etiam refert, ſi cum Rubio dicas, ex hac ſecunda ratione ſolùm inferri hominem, aut quoduis aliud animal, non habere temperamentum æquale ad pondus in omnibus, & ſingulis partibus, non tamen maiori ex parte, quia in omnibus, per quas diſperſus tactus, illud habet: cumque ſenſus iſte per totum ferè corpus illius diſperſus ſit, ideò abſolutè, & ſine addito tribuitur ei hoc temperamentum.

20. Non itaque hoc refert: tum quia organum tactus ſolùm ſunt nerui, vt in lib. de Anima dicemus; nerui autem, facta comparatione ad omnes alias partes corporis, non excedunt illas in numero, quantitate, aut dignitate, ſed potiùs exceduntur ab eiſdem: ergo per hoc, quòd nerui haberent prædictam temperiem ad pondus, non ideò abſolutè, & ſimpliciter dicendum eſſet hominis temperamentum debere eſſe ad pondus: tùm etiam, quia ſenſorium tactus non debet eſſe redactum ad omnimodam mediocritatem ad pondus, ſed ſatis eſt, quòd maximè ad illam accedat, vt loco citato dicemus: tum denique quia cùm nerui ſint duriores, quàm caro, non poſſunt non habere plus de ſiccitate, quàm de humiditate.

§. IV.

Fit ſatis fundamentis ſententiæ affirmatiuæ.

21. AD primum ex teſtimonio Ariſt. deſumptum reſpondetur, Ariſtotelem ſolùm loqui de corporibus ad æqualitatem temperatis, quantum natura corporis mixti patitur; hæc autem æqualitas non poteſt eſſe omnimoda metaphyſicè (vt explicatum eſt) ſed dicitur talis ex eo, quòd valdè ad hanc æqualitatem accedit. Per quod etiã ad primam confirmationem patet, quia ſenſorio tactus ſufficit hæc poſterior æqualitas, & mediocritas: vnde idem Philoſophus loco in hac confirmatione relato, non dixit ſenſum rationes ſenſorij, & organi, in quo exiſtit, eſſe in midietate quadam, ſed addidit particulam *velut*, dicens *Velut medietate quadam exiſtente*, vt denotaret non habere metaphyſicam, & omnimodam medietatem, & temperiem, licèt ad illam valde accedat, vnde D. Thom. ibidem inquit, ***Sentimus excellentias tangibilium, quaſi organo tactus conſtituto in aliqua medietate inter contrarias tangibiles qualitates.***

Ex quo ad ſecundam confirmationem ex teſtimoniis D. Thom. deſumptam ſatis patet, vndè etiam fit, S. Doctorem tantùm tribuere homini maximã æqualitatem temperamenti, non abſolutè, & ſimpliciter, ſed comparatiuè ad cætera alia viuentia: nam licèt eius temperamentum includat inæqualitatem iam dictam, quæ ſolùm eſt æqualitas proportionis, vt ex eodem D. Thom. vidimus, nihilominùs minus inæqualitatis habet, quàm temperamenta aliorum, atque in computatione ad illa temperamentum eius eſt temperatiſſimum, & maximè æquale.

22. Ad ſecundum, conceſſo antecedenti, neganda eſt conſequentia: & ad eius probationem patet ex dictis, quomodò intra latitudinem temperiei naturalis mixtorum non contineatur temperies ad omnimodam & metaphyſicam æqualitatem, atque adeò prædictum temperamentum falsò ab aduerſariis aſſeratur eſſe perfectiſſimum intra latitudinem temperamentorum continualium, in ordine ad formas mixtorum, ſiquidem nec dum intra latitudinem talis temperamenti continetur: vnde forma nobiliſſima ad ſummum petet temperiem ſummè æqualem non metaphyſicè, ſed ſecundùm affinitatem, & acceſſum ad eam: quare quoties forma mixti fuerit per accidens ſub prædicta temperie ad æqualitatem ex eo, quòd ab aliquo agente extrinſeco eius naturalis inæqualitas violenter ad æqualitatem reducatur, tunc erit in ſtatu violento, & via corruptionis, non verò ſub ſtatu naturalis, & debitæ temperiei, & conſeruationis.

Nec refert ſi obiicias, hominem ſub hac temperie meliùs conſeruari, quia contraria, ex quibus conſtat, non poſſent tunc ad inuicem agere, atque adeò nec hominem corrumpere.

Non itaque hoc refert: nam licèt per accidens homo ſic ad prædictam mediocritatem redactus, non ageret in ſe ipſum ratione illius partis, ſecundùm quam eſt ſub prædicta mediocritate, nihilominùs eſſet in via corruptionis, & ſub naturali indiſpoſitione: tum quia non poſſet ſecundùm illam partem æquè bene exercere operationes vitæ, ex eo quòd careret naturali temperie ſecundùm illam: tum etiam, quia ſemel diſtemperato per reductionem ad prædictam mediocritatem, minor diſtemperatio ab extrinſeco eſſet ſufficiens ad diſtemperandum illum, ita vt omninò corrumpatur.

23. Diximus, *Secundùm aliquam ſui partem*, quia cùm homo conſtet tot partibus, adeò diuerſa, & inæqualia temperamenta petentibus; non poſſet ſecundùm omnes partes maximè ſecundùm potiſſimas, ad mediocritatem reduci, quin corrumperetur. Per quod etiam ad confirmationem ſatis patet, negandum eſſe temperamentum hoc fuiſſe conceſſum Chriſto Domino; nec contra hoc obeſt probatio ibidem adducta (vt ex dictis conſtat.)

Ad tertium reſpondetur, teſtimonium illud Ariſtot. de veris contrariis eſſe intelligendum: tunc enim exiſtente vno contrariorum, exiſtat alterum neceſſe eſt; æquale autem, & inæquale priuatiuè, non verò contrariè ſunt inter ſe oppoſita, & ſic non ſequitur, quòd ſi vnum exiſtit in rerum natura, exiſtat etiam alterum, ſicut etiam ex poſitione corpus finiti non requiritur dandum eſſe corpus infinitũ, quia inter illa, propriè loquendo, non contraria, ſed priuatiua oppoſitio intercedit, ex eo quòd non cõuenit illis propriè

Digitized by Google

propriè diffinitio contrariorum, ſed vnum habet intrinſecè priuationem alterius.

24. Ad vltimum negandum eſt antecedens, quia repugnat dari corpus cui non debeatur aliquis locus naturalis, vt ex ſe conſtat, tali autem corpori habenti ad æqualitatem grauitatem, & leuitatem, non deberetur locus ſurſum, quia ibi propter grauitatem eſſet violenter, nec locus deorſum, quia ibi etiam propter leuitatem non eſſet connaturaliter, nec locus medius inter ſurſum, & deorſum, ſcilicet inter aërem, & aquam, nam hic non eſt dabilis, quippè cùm hæc duo elementa ſint immediata, vt 4. Phyſ. diximus. Nec tandem debitur vni medietati talis corporis locus ſurſum, & alteri locus deorſum, cùm vtraque medietas conſtet ad pondus grauitate, & leuitate, atque adeò nullus locus naturalis tali corpori eſſet aſſignabilis, quod (vt conſtat) apertè repugnat.

25. Vnde ad probationem antecedentis dicendum eſt, lignum illud ſuper aquam natans plus habere grauitatis, quàm leuitatis: quare quòd ſub aquis partim ſit, prouenit ex eo, quòd aliquam leuitatem participat, & quia eſt ſatis poroſum, & ſecundùm illos poros aëre impletur, ideo ratione aëris ita (vt ſic dicamus) leuificatur, vt hoc non parum conducat, nè omnino mergatur: in cuius ſignum, vas æneum aquis ſuperpoſitum non omninò mergitur, eo quod eius concauum aëre plenum eſt, & vter compreſſus mergitur aquis, non tamen tumens propter aërem in eo incluſum.

DISPVTATIO XIII.

DE REPRODVCTIONE EIVSDEM REI ſecundùm identitatem numericam.

1. QVIA Philoſoph. cap. vltimo huius lib. docuit generationes rerum eſſe circulares, ita vt ad eandem rem ſecundùm ſpeciem, non tamen ad eandem numero fiat in generationibus ſubſtantialibus regreſſus, ideò in vltima huius operis diſputatione placuit vnà cum Iunioribus Philoſoph. de poſſibilitate reproductionis eiuſdem rei ſecundùm identitatem numericam diſſerere.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrùm eadem numero res permanens, à cauſa ſecunda producta, & deinde extincta, iterum poſſit naturaliter produci?

QVIA res permanentes priores ſunt rebus ſucceſſiuis, ideò primo loco de illis, non verò de iſtis inquirimus.

§. I.

Sententia affirmans.

2. PArtem affirmantem tuetur Scotus in 4. diſti. 43. quæſt. 3. & videtur conſentire Ricardus q. 1. ad ſextum, quam probabilem reputauit Tolet. quæſt. vltima huius lib. relectione 2.

Probatur primò: nam idem agens & idem paſſum, à quibus aliquis effectus proceſſit, poſſunt denuo applicari: ergo tunc reproducetur idem numero effectus ſemel extinctus. Antecedens patet: nam idem ignis, à quo in genere cauſæ efficientis productus eſt aliquis calor, & idem lignum, à quo in genere cauſæ materialis talis calor proceſſit; poſſunt, poſtquàm ſemel prædictus calor periit, denuò inter ſe applicari. Conſequentia verò probatur: nam vt docet Ariſtot. 1. de cœlo, text. 22. & 8. Metaph. text. 11. ſi agens fuerit idem, & materia eadem, effectus erit idem.

3. Secundò, nam idem ignis poteſt diuerſis temporibus per ſe conſeruare eundem numero calorem à ſe productum: ergo etiam poterit eundem numero calorem diuerſis temporibus producere. Conſequenquentia patet, quia id, quod per ſe poteſt conſeruare aliquem effectum, poterit etiam illum reproducere, quia virtus per ſe conſeruatiua alicuius rei eſt per ſe actiua illius: antecedens verò conſtat, nam ſemel aqua calefacta ab igne, & eo calore per influxum illius conſeruato, poteſt tantiſper ſeparari ab eodem igne, & poſteà illi applicari; tunc autem certum eſt, quòd poterit ignis in diuerſis illis temporibus prædictum calorem aquæ in ea conſeruare.

Tertiò: nam ſi aqua in multas partes diuidatur, perit identitas numerica illius, quia quælibet ex illis partibus remanet quoddam totum numero diſtinctum ab alio; & tamen ſi omnes illæ partes poſteà vniantur, tunc aqua inde reſultans eſt eadem ac illa, quæ antea erat, vt communiter docent Philoſ. ergo res ſemel extincta poterit per naturam reparari.

Confirmatur: nam partes animalis perfecti poſſunt per naturam reparari: ergo etiam totum animal poterit reparari. Conſequentia ex paritate rationis videtur conſtare: antecedens verò probatur, nam auricula, vel naſus, verbi gratia, ſemel diuiſa ab homine, ſtatim perit, quia anima non poteſt duas materias diſcontinuas ſimul informare, & tamen ſi ſtatim reuniatur, recuperat eandem vitam, quia viuit per eandem animam, per quam (vt experientia docet) antea viuebat, ergo partes animalis perfecti poſſunt per naturam reparari.

4. Quartò: nam ſemel extincto homine remanet in materia potentia, & capacitas naturalis ad illam numero animam, quam ſemel habuit, quia illa capacitas non diſtinguitur ab eius entitate ibidem manente, & ſimiter in illa anima remanet inclinatio naturalis ad vnionem, quia cùm ſit pars, naturaliter inclinatur ad hoc, vt ſic in ſuo toto, atque adeò vt iterum vniatur cum materia: ergo debet dari agens naturale, quod poſſit vtramque reunire, & hominem

Digitized by Google

illum extinctum reproducere. Patet conſequentia, quia cuiuis potentiæ paſſiuæ naturali., & inclinationi formæ in ordine ad aliquem effectum etiam naturalem debet correſpondere potentia actiua naturalis, ne illæ inclinationes materiæ, & formæ maneant perpetuò fruſtratæ.

Confirmatur: nam anima eſt ſub ſtatu violento, dum eſt ſeparata, ex eo quòd habet inclinationem naturalem in ordine ad vnionem cum ſua comparte, ſcilicet materia: ergo cùm nihil violentum ſit naturale perpetuum, erit poſſibile naturaliter aliquod agens, per quod reuniatur, & ita homo ille ſemel extinctus per naturam reparetur.

§. II.

Communis ſententia ſtabilitur.

5. Dicendum tamen eſt, rem permanentem à cauſa ſecunda productam; & ſemel extinctam, non poſſe naturaliter, ſeu per virtutem cauſarum ſecundarum eandem numero redire. Ita Ariſt. in Prædicamentis cap. de oppoſitis, vbi inquit. *Quod à priuatione ad habitum non eſt regreſſus.* Et in hoc lib. cap. 9. textu 70. vbi D.Th. lectione vltima; idem etiam docet S. Doctor 4. contra gentes cap. 81. & Quodlibet. 4. art. 5. dicens. *Naturale agens non poteſt reparare eadem numero, ſi in nihilum redacta fuerint, vel ſi fuerint ſecundùm ſubſtantiam corrupta.* Vnde Ariſtot. & S. Doctor. ſequuntur Capteolus, Paludanus, Scotus in 4. diſt. 43. 44. & omnes Scholaſtici ibidem præter citatos pro prima ſententia. Ferrara loco relato ex 4. contra gentes, Toletus, Bañez quæſt. vltima huius lib. Conimbric. quæſt. 1. vltimi capitis art. 3. Rub. tractatu de reproductione rerum quæſt. 1. Suarez 3. part. diſput. 44. ſect. 6. & alij quàm plures.

Rationem fundamentalem inſinuat D.Thom. loco citato ex 4. contra gent. & Quodlib. 4. poteſtque ſub hac forma proponi: nam ſi res ſemel extincta, producta fuit per virtutem cauſæ ſecundæ, non poteſt redire eadem numero actio, per quam producta eſt: ergo res illa nequibit ſemel extincta reparari naturaliter, ſeu per virtutem cauſæ ſecundæ. Conſequentia patet, quia ſicut quiuis effectus petit inter cauſas ſecundas hanc peculiarem cauſam, & non aliam & ideò ab hac, & non ab illa poteſt fieri, iuxta ea, quæ 2. Phyſ. diſp. 15. n. 50. diximus; ita petit hanc numero actionem prædictæ cauſæ ſecundæ, & non aliam; eam nimirùm, per quam priùs per talem cauſam productus eſt, vel eam, quam prædicta cauſa elicuiſſet, ſi rem illam priùs produxiſſet.

6. Antecedens verò quoad primam partem probatur: quia non poteſt redire eadem numero actio cauſæ ſecundæ, niſi redeat idem numero tempus ex eo, quod teſte Philoſ. 5. Phyſic. tria requiruntur ad vnitatem numericam actionis, vel motus, nempe vnitas numerica ſubiecti, termini, & temporis, ita vt quocumque horum variato, non ſit eadem numero actio, ſed diuerſa: quare ſicut non poteſt redire naturaliter idem numero tempus (vt quæſt. ſeq. dicemus) ita nec eadem numero actio.

§. III.

Enodantur argumenta prioris ſententiæ.

7. Ad primum, conceſſo antecedenti, neganda eſt conſequentia, & ad probationem reſpondetur ex D. Thom. ibid. & lectione vltima huius libri, Ariſtotelem ſolùm velle, quòd ſi agens fuerit idem, & materia eadem ſequetur idem effectus ſecundùm ſpeciem, non verò idem ſecundùm numerum.

Ad ſecundum concedendum eſt antecedens, & neganda conſequentia, & ad eius probationem dicendum, quòd licet id, quod poteſt per ſe conſeruare effectum, potuerit illum per ſe producere, non tamen ſemel extinctum reproducere, quia non poteſt redire eadem numero actio, per quam illum produxit, & ita virtus per conſeruatiua alicuius rei, non eſt reproductiua illius.

Ad tertium dicendum eſt, aquam illam diuiſam in multas partes non periiſſe quoad entitatem materialem, ſed quoad terminationem, & ea quæ ad illam, & prædictam diuiſionem conſequuntur: & ita ſi iterum vniantur illæ partes, ſemper perſeuerat, modo ſuprà dicto, eadem entitas, non tamen ſub eadem terminatione, atque adeò numquam id, quod ſemel extinctum eſt, redit per naturam.

8. Ad confirmationem, conceſſo antecedenti, negandæ eſt conſequentia, quia in caſu antecedentis manet i[illegible]ntitas indiuidui potens trahere ad ſui vnitatem partem illam: & ita quoties prædicta pars fuerit talis naturæ, vt poſſit ſufficienter diſponi pro conuerſione in ſubſtantiam viuentis præexiſtentis trahetur ad eius vnitatem. Sed de hoc in lib. de Anima, diſput. 4. quæſt. 4. ſermo redibit, ibique magis explicabitur.

Ad quartum conſtat ex his, quæ primo Phyſic. diſp. 3. num. 93. diximus, vbi explicuimus, quo modo illa inclinatio materiæ, & animæ naturalis, non ſit ſimpliciter naturalis, nec ſimpliciter violenta, & ideo argumentum nihil concludit: per quod etiam ad confirmationem ſatis patet.

QVÆSTIO II.

Vtrùm ſicut res permanens ſemel extincta, ita etiam ſucceſſiua iam deſtructa poſſit ſecundùm identitatem numericam per diuinam potentiam redire?

9. In quæſtionis titulo aliquid, vt certum, vel ferè certum ſupponimus, & aliquid in dubium vocamus. Supponimus enim, res permanentes ſemel extinctas poſſe iterum per diuinam potentiam reparari: tum, quia id ferè omnes Theologi, & Philoſophi fatentur; tum etiam, quia de homine certum eſt, ſecundùm fidem poſſe, & debere ſemel extinctum redire: cumque quoad hanc poſſibilitatem eadem ſit ratio de cæteris aliis rebus permanentibus, conſequens eſt, vt omnia alia poſſint etiam per diuinam virtutem reparari: tum denique, quia id ratio hæc ſatis ſuadet: nam talis reparatio non poteſt implicare, vel ex parte diuinæ potentiæ, quæ eſt infinitæ virtutis, & efficacitatis; nec ex parte actionis diuinæ à tempore dependentis, aut iam tranſactæ, quæ proinde redire non poſſit: quia Deus nunquam agit ad extra per actionem realiter tranſeuntem, ſed per actus immanentes ſui intellectus & voluntatis, qui nunquam tranſeunt, neque à tempore poſſunt dependere, neque tandem ex parte creaturæ; ſcilicet ex parte ipſius rei permanentis: nam ſi hæc fiat per creationem, nihil poteſt obeſſe, quod fuerit ad nihilum redacta, cùm creatio ſit ex nihilo; ſi verò producatur ex potentia materiæ, nihil etiam obſtabit reſpectu agentis infiniti, & independentis à tempore & ab aliis diſpoſitionibus in agendo quominùs cùm ſibi placuerit poſſit illam reproducere, quia cùm aliquo modo remanſerit in potentia, & capacitas hæc ſaltim obedientialis, eſt idem

Digitized by Google

idem cum potentialitate illius, & ab ea inſeparabilis, fit inde, vt à ſupremo omnium agente poſſit prædicta res permanens ex ea educi.

10. Quare quod vocamus in dubium eſt, an eodem modo ſit poſſibile in ordine ad diuinam potentiam, quòd res per ſe ſucceſſiua, ſemel extincta poſſit eadem numero reproduci. Diximus autem in ordine ad diuinam potentiam, quia ſecundùm communem curſum certum eſt apud omnes Philoſophos rem per ſe ſucceſſiuam ſemel extinctam non poſſe eandem numero reparari.

§. I.

Refertur prior opinio.

11. PRima ſententia aſſerit, rem per ſe ſucceſſiuam ſemel deſtructam poſſe per abſolutam Dei potentiam iterùm eandem numero reproduci. Ita Aureolus, apud Capreol. in 4.diſtinct.32. quæſt.1. art.2. Mayronius diſt.44. quæſt.3. Baſolis, quæſt.1.huius lib. quos referunt, & ſequuntur Conimb.cap.vltimo huius lib.q.3. art.2.

Probatur primò: nam res ſucceſſiua ſemel extincta, adhuc manet virtualiter eminenter in diuina potentia: ergo poterit talem rem ſecundùm identitatem numericam, quantumuis iam tranſierit, reproducere. Antecedens patet: nam hæc continentia eſt eſſentialis Deo, quippè quæ conuenire debet illi, ex eo quòd eſt primum ens, primumque efficiens per eſſentiam. Conſequentia verò probatur, quia effectus, qui ſemel productus, & extinctus eſt, adhuc remanet in ſua cauſa, poteſtque inde extrahi iterùm, ſiquidem ratione illius perſeuerantis continentiæ in illa habet poſſibilitatem ad hoc, vt ad extrà producatur: maximè quando cauſa operatur per actionem à tempore independentem, quæ ſemper eſt præſens, & nunquam tranſit, vt in Deo contingit.

12. Secundò: nam ſi propter aliquam rationem non poſſit idem numero motus, aut tempus reproduci: maximè, quia motus indiuiduatur ab hoc numero tempore vero, & reali, & hoc numero tempus verum & reale ab hoc numero tempore imaginario, & ita hoc ipſo, quòd motus in alio tempore vero, & reali, & tempus hoc in alio tempore imaginario producatur, iam non erunt idem ſecundum numerum; ſed hæc ratio eſt nulla: ergo, & cætera. Maior quoad motum conſtat ex dictis quæſt.præcedenti, & 5 Phyſ. Quoad tempus autem verum, etiam patet: quia ſicut hic numero locus verus, & poſitiuus habet neceſſariam connexionem cum hoc numero ſpatio imaginario, & ideo non pote permanere idem numero, niſi correſpondeat eidem ſpatio imaginario: ita hoc numero tempus verum eſſentialiter nectitur cum hac numero parte temporis imaginarij, & ideo non poteſt eſſe idem, niſi correſpondeat eidem parti prædicti temporis imaginarij.

13. Minor autem probatur: nam licèt idem motus reproduceretur in alio tempore, ſemper diceret ordinem per ſe ad idem tempus verum, in quo fuit primò productus: & ſimiliter, licèt reproduceretur idem numero tempus verum, & reale, ſemper diceret ordinem ad illam partem temporis imaginarij, in qua habuit primò produci: hic autem ordo per ſe eis conueniens ſufficeret ad prædictam identitatem numericam eorundem, ſicut hæc numero albedo, v.g. ſeparata à Petro, & poſita in Paulo remanet eadem numero, licèt indiuiduetur à Petro, quia quantumuis ab eo ſeparata, aut alibi, vt in ſubiecto collocata, ſemper remanet cum ordine per ſe ad eundem Petrum, & non ad alium: ergo, &c.

§. II.

Sententia Doctoris Angelici præfertur.

14. DIcendum tamen eſt, implicare contradictionem eandem numero rem ſucceſſiuam ſemel extinctam reproduci à Deo. Ita D.Thom. quod quodlib.4.art.5. his verbis: *Quadam enim ſunt, quorum vnitas in ſui ratione habet durationis continuitatem, ſicut patet in motu, & tempore, & ideò interruptio talium indirectè contrariatur vnitati ſecundum numerum; ea verò, quæ contradictionem implicant, non continentur ſub numero Deo poſſibilium, quia deficiunt à ratione entis, & ideò ſi huiuſmodi in nihilum redigantur, Deus ea non poteſt eadem numero reparare: hoc enim eſſet facere contradictoria ſimul eſſe vera: putà ſi motus interruptus eſſe vnus.* Vnde S. Doctorem ſequuntur Capreol. in 4. diſt. 43. q.1. Durandus ibid. q.3. Palud. quæſt.1. Ferrar.4. contra Gent. cap.81. Sotus 4. Phyſic. concluſ.3. Bañez quæſt. vltima huius lib. concluſ.2. Rubio ibid. & plures alij.

15. Rationem autem fundamentalem huius ſententiæ tetigit D.Th. loco citato, quæ poteſt ad hanc formam reduci: motus, & tempus ad ſui vnitatem numericam exigunt vnitatem & continuationẽ ſuæ durationis, ita vt talis duratio non interrumpatur, ſed hoc ipſo, quòd motus & tẽpus ſemel ſint, & deinde extinguantur, non poteſt non eorum duratio interrumpi: ergo non poſſunt reproduci ſecundùm vnitatem numericam, ſed ſolùm ſecundùm ſpecificam. Minor cum conſequentia ſatis conſtat: maior verò probatur ex his, quæ 5. Phyſicorum diſp. 23. num. 24. ex Ariſtot. diximus ſcilicet in idem redire eſſe vnum numero motum, & eſſe continuum, ſeu non interruptum ſecundùm ſuam durationem, ac proinde idem etiam erit tempus eſſe vnum numero, ac non eſſe interruptum, ſed continuò, & abſque interruptione durare.

Secundò, probatur alia ratione, quem idem S.Doctor inſinuet; quia ſi ſemel Deus poteſt reproducere eandem numero albedinem, quæ fuit in Petro, & ponere illam in Ioanne, vt multi probabiliter volunt, ideo erit, quia ſemper conſeruaret albedo illam aptitudinalem inhærentiam in ordine ad Petrum, & hæc habitudo eſt ſatis ad eius vnitatem numericam; ſed res ſucceſſiua, vt tempus ſemel extinctum, ſi poſtea reproducatur, non poſſet dicere ordinem aptitudinalem ad hoc, vt correſpondeat eidem tempori imaginario, cui antea correſpondebat: ergo prædictum tempus, aut quæuis alia res ſucceſſiua, non poteſt reproduci cum identitate numerica, ſed ſolùm ſecundùm ſpecificam.

16. Maior non indiget probatione: minor verò probatur: nam ideò illa albedo diceret prædictam aptitudinalem inhærentiam, ac proinde conſeruaret ſuam identitatem numericam, quia poſſibile eſt eam iterùm inhærere actu in Petro; ſed ſi ſemel res ſucceſſiua, verbi gratia, tempus prætereat, nunquam poteſt coëxiſtere actu tempori illi imaginario, cui priùs coëxiſtebat, quia tempus illud implicat, vt iterum fluat, ex eo quòd eius quaſi fluxus inalterabilis eſt, & ſemper, ac neceſſariò, independenterque à diuina voluntate fluit: ergo etiam implicabit tempus illud, quod reproductum eſſe dicitur, conſeruare prædictam habitudinem aptitudinalem ad actu coëxiſtendum illi. Ex quo etiam conſequentia ſatis liquet, quia vnitas numerica motus neceſſario petit prædictam correſpondentiam ad verum tempus; tempus autem verum & inferius ſumitur in ordine ad tempus ſuperioris corporis, ſcilicet primi mobilis, ac tandem iſtud ad minus exigit, vt ſit talis naturæ,

Digitized by Google

turæ, quòd poſſit correſpondere eidem tempori imaginario.

§. III.

Diluuntur argumenta primæ ſententiæ.

17. AD primum reſpondetur, quòd Deus in ſe ipſo eandemque continentiam reſpectu rei ucceſſiuæ, quam habuit ex æternitate, ſi potentia, & ſcontinentia illa Dei referatur ad rem ipſam ſecundùm ſe, antequam ſupponatur fuiſſe, vel non fuiſſe; ſi verò referatur ad tempus noſtrum ſecundùm differentias præſentis, præteriti, & futuri, tunc poſito quòd ſemel res illa ſucceſſiua fuerit, & extincta ſit, non poteſt illam iterùm producere, quia vt ex D.Thom dicebamus, eſſet facere duo contradictoria ſimul vera, ſcilicet rem illam eſſe, & non eſſe eandem numero: eſſe quidem, vt ſupponitur, non eſſe autem, quia eius duratio eſt interrupta; quod tamen cum vnitate numerica illius pugnat: quare cùm ad hoc nunquam etiam ex æternitate habueris Deus potentiam, conſequens eſt, vt per eius potentiam prædictæ res ſucceſſiuæ ſemel extinctæ non poſſint reproduci.

18. Adde, & explicabitur magis hoc ipſum, quòd ſicut cauſa creata, dum actu producit aliquam rem, tunc actu continet in genere cauſæ efficientis illam, & ſimul ponit illam ad extra, & per hoc, quòd actu illam producat, non ſequitur, quòd tunc contineat illam in genere cauſæ efficientis, ſed potiùs hæc continentia ex prædicta productione à poſteriori colligitur; ita quia diuina potentia, & diuinum eſſe menſurantur æternitatę reſpectu cuius præterita & futura ſunt præſentia, ſatis eſt, quòd ſemper in æternitate ſit præſens illa prior productio rei ſucceſſiuæ, quæ reſpectu noſtri temporis eſt præterita, ad hoc vt in inſtanti æternitatis, vt complectitur prædictum tempus, verificetur quod res illa, & productio eius reſpectu noſtri temporis præterita, ſit præſens Deo in æternitate, actuque reſpectu illius ſemper ab illo emanet, actuque in potentia contineatur, atque adeò ad hanc continentiam non erit neceſſarium, vt iterùm reſpectu noſtri temporis poſſit inde extrahi, iterùmque produci,

19. Ad ſecundum patet ex his, quæ in ſecunda ratione in fauorem noſtræ aſſertionis diximus. Et hæc ſint ſatis pro toto hoc opere de Generatione, & Corruptione: quæ vtinam omnia in laudem omnipotentis Dei, ſanctiſſimæ Virginis & genitricis illius, Tereſæ Parentis noſtræ, ſancti Cyrili, Angelici Doctoris, ac Doctoris noſtri omniumque Sanctorum cedant. Si quid autem eis Doctrinæ S. Thomæ, quo quomodo diſſonum, aut minus conſonum diximus, libentiſſimo animo iterùm atque iterùm retractamus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

F I N I S.

Digitized by Google